

๕๕๑
พ. ๕๕๑๐
๕๕

วิเคราะห์ความสามารถในการผ่านเทรของแม่เหล็กในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก
ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง(หน)

ปริญญาโท

ของ

พันโทหญิง นิตนศรี โสณะวณทรี

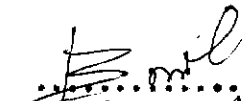
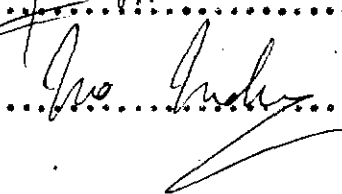
๕-4 พ.ศ. 2535

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
พฤษภาคม ๒๕๒๙
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

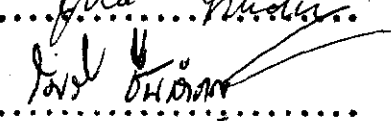
178111

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณา
 ปรากฏาภิเษกนั้นแล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระของมหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

 ประธาน
 กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

 ประธาน
 กรรมการ
 กรรมการ

งานนี้ได้นำเรื่องบางภาพที่เกี่ยวกับของ
หลวงพ่อดำน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโรมหาเถระ)
และ
คุณครูวิชา เปี่ยมคำ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จจุดมุ่งไปด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์ของบุคคล
หลายท่าน ได้แก่ ผศ.สุวคนธ์ จงตระกูลและ พ.อ.ทวีช เปล่งวิทยา
ซึ่งกรุณาเป็นประธานกรรมการและกรรมการ ผศ.โมรี ชื่นสำราญ หัวหน้า
ภาควิชาภาษาไทยได้กรุณาเป็นกรรมการสอบ น.น.โกศล ไตรยคุณ ร.น.
ได้ช่วยเหลือยกย่องข้อมูลและตรวจทาน พ.ต.สนิท วิศิษฎาคุณ บริการท่าน
อีกคำแนะนำ นอกจากนี้ยังมีญาติมิตรและบุคคลที่ผู้เขียนเคารพมีอยู่อีกหลายท่านได้
สนับสนุนและเป็นกำลังใจตลอดมา ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในจิตใจของท่านเหล่านี้
อย่างสุดจะพรรณนาได้และคิดว่าคงไม่สามารถตอบแทนพระคุณได้หมดสิ้น นอกจากจะ
ขอกล่าวความดีของท่านเหล่านี้ไว้ในหัวใจและจารึกไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและบุญบารมีรักษากำลังจิตอันศักดิ์สิทธิ์
ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อกวนน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสรวหาเถระ)
ซึ่งผู้เขียนเคารพนับถือ จงช่วยคุ้มครองให้ท่านได้กล่าวนามข้างต้นนี้ประสบความสำเร็จ
และสมหวังในทุกสิ่งทีปรารถนาตลอดไป

พ.ท.หญิง หัตถ์ศรี โสณะเกษกริน

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	บทนำ	1
	ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	5
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
	คำจำกัดความศัพท์เฉพาะ	6
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	7
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	8
2	การนำอาหาร	15
	การเป็นผู้นำอาหาร	15
	การเป็นผู้นำ	16
	คุณสมบัติของผู้นำอาหาร	17
3	วิเคราะห์ความสามารถในการนำอาหารของแม่พันธุ์เอก	
	ในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก	33
	ประวัติย่อโจโฉ	34
	ประวัติย่อจิวยี่	37
	ประวัติย่อซ่งเบง	38
	ประวัติย่อสุมาลี	40

มีอาชีพกสิกรรมหรือลักษณะทางกสิ	41
โจโฉ	41
จิวยี่	43
ซงเบ้ง	45
สุมาอี้	46
มีความกล้าหาญ	47
โจโฉ	47
จิวยี่	49
ซงเบ้ง	51
สุมาอี้	53
มีความเฉลียวฉลาด	53
โจโฉ	54
จิวยี่	58
ซงเบ้ง	59
สุมาอี้	62
ทำตนให้ผู้อื่นไว้วางใจ	65
โจโฉ	65
จิวยี่	68
ซงเบ้ง	70
สุมาอี้	71
มีความอดทน	73
โจโฉ	74
จิวยี่	77
ซงเบ้ง	78
สุมาอี้	83

✓ มีความกระตือรือร้น	86
โจโด	86
จิวี่	90
ซงเบง	91
คุมกั	95
✓ มีความริเริ่ม	97
โจโด	98
จิวี่	127
ซงเบง	132
คุมกั	195
✓ มีความซื่อสัตย์	208
โจโด	209
จิวี่	213
ซงเบง	214
คุมกั	219
✓ มีคุณสมบัติหรือวิจรรยาน	221
โจโด	222
จิวี่	228
ซงเบง	229
คุมกั	234
✓ มีความยุติธรรม	236
โจโด	237
จิวี่	245
ซงเบง	246
คุมกั	251

✓ มีความรู้	253
โจโฉ	253
จิวยี่	256
ซงเบ้ง	256
ตุนก๊ก	270
มีความจริงกับก๊ก	273
โจโฉ	273
จิวยี่	277
ซงเบ้ง	278
ตุนก๊ก	283
✓ มีความแนบเนียน	285
โจโฉ	285
จิวยี่	290
ซงเบ้ง	290
ตุนก๊ก	294
✓ ไม่เห็นแก่ตัว	295
โจโฉ	295
จิวยี่	301
ซงเบ้ง	301
ตุนก๊ก	304

บทที่	หน้า
4 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	306
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	306
อภิปรายผล	308
ข้อเสนอแนะ	309
บรรณานุกรม	310

บทนำ

วรรณคดีจีนเป็นที่นิยมของคนไทยมานานนับแต่สมัยรัชกาลที่ 1 เป็นต้นมา เพราะมีเนื้อเรื่องสนุกสนานตื่นเต้น มักแสดงกลอุบายในการรบ แสดงปรัชญาใน กานต่าง ๆ มีเนื้อเรื่องแปลกไปจากวรรณคดีไทยที่รับมาจากวรรณคดีมาดี สันสกฤต ซึ่งมักจะเป็นเรื่องชาดกในพระพุทธศาสนาและเรื่องของชนชั้นสูง เช่นกษัตริย์หรือ ข้าราชการ วรรณคดีจีนเริ่มแพร่หลายในประเทศไทยนับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธ - ยอดฟ้าจุฬาโลกว่ามีพระราชประสงค์ให้แปลวรรณกรรมของประเทศเพื่อนบ้านเป็นภาษาไทย จึงได้มีการประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตแปลเรื่องสามก๊ก ไชยน์ และพงศาวดารมอญ เรื่องราชาธิราช เพราะพระองค์ทรงเล็งเห็นว่า วรรณคดีนั้นเป็นสื่อในการปกครอง การศึกษาวิชาการ การอบรมจริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี¹ นอกจากนั้น วรรณกรรมยังเป็นเอกลักษณ์ของชาติของชุมชนและเป็นเครื่องหมายซึ่งความเข้าใจ ซึ่งกันและกัน²

หนังสือที่แปลจากวรรณกรรมจีนทั้งหมด ปรากฏว่าเรื่องสามก๊กเป็นเรื่องที่ สนุกสนานได้รับความนิยมนมากที่สุด³ ทั้ง ๆ ที่การแปลไม่สู้ตรงกับต้นฉบับภาษาจีน การที่เรื่องสามก๊กได้รับความนิยมน้อยลงมาก มีใช้เป็นเพราะเนื้อเรื่องสนุกสนาน แต่อย่างเดียว แต่เป็นเพราะสำนวนภาษาไทยดีเป็นความจนได้รับมติดจากที่ประชุม

¹ วิชา ทัศนวิมลและรัตนชัย สัจจพันธุ์ วรรณคดีเปรียบเทียบ หน้า 450

² ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ "หัวใจของวรรณคดีไทย" ใน ชุมนุมบทความทางวิชาการ โครงการการวิจัยคัมภีร์มหายาน หน้า 156

³ รัตนชัย สัจจพันธุ์ อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศในวรรณกรรมไทย

กรรมการวรรณคดีสโมสรให้เป็นเอกแห่งความเรียงนิทาน¹ เรื่องสามก๊กได้เป็นที่นิยมในหมู่ชาวไทยเท่านั้น ชาตินอื่น ๆ หลายชาติได้แปลเรื่องสามก๊กเป็นภาษาของตนจนเรื่องสามก๊กได้ชื่อว่า เป็น The great production by people คือผลิตภัณฑ์อันยิ่งใหญ่ในทางปากก²

สิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดในเรื่องสามก๊ก คือ พฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง สมเด็จพระนเรศวรมหาราชปรากฏพระปรีชาญาณไว้ในตำนานเรื่องสามก๊กว่า

ท่านผู้ใหญ่แตกอนนิมมานเรื่องสามก๊ก บึงท่านผู้หนึ่งผู้เกี่ยวของรบทัพจับศึกควยแล้ว ว่ากันว่าคือเป็นหนังสือสำคัญเรื่องหนึ่งที่จะท่องอ่านและรู้ไว้ เพราะมีเนื้อเรื่องเป็นเรื่องราวความรู้และแง่คิดในกลยุทธและบุรุษวิธีต่าง ๆ ดูเหมือนตอนก่อนกันสนทนากันมากก็เห็นจะเป็นตอนสุดท้ายกับขงเบ้งตอนกลศึกกัน ที่จำกันได้มากที่สุดคือตอนที่ขงเบ้งคอยทัพไม่ทันจึงใช้กลอุบายปิดประตูเมืองแล้วแต่งตัวขึ้นไปถึงโต๊ะยกจับอยู่กับเด็ก 2 คน บมเทอมท่าที่ดวงดูม่อให้คอยทัพ ทรงนึกว่ากลอุบายกับคราวเจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ดวงอะแซหุ่นก็ เมื่อดังรักษาเมืองพิษณุโลกในปลายพ.ศ. 2318 สมัยกรุงธนบุรี คุ้มเห็นเหลือกำลังที่จะรักษาเมืองไว้ ก็คงคอยทัพจากพิษณุโลกจึงให้เอาผู้หาพบขึ้นไปที่ตามบ่อหลวงให้หาศึกเข้าใจว่าคิดจะต่อสู้อยู่ในเมืองนานวัน กลยุทธแบบนั้นดาเจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ไม่เคยทราบเค้าเรื่องในสามก๊กตอนขงเบ้งดวงดูม่อมาก่อน ก็คงหมายความว่าท่านแม่ทัพทั้ง 3 ยังเฝ้าดูมาด้วยความคิดตรงกันเข้าอแห่งมาประหลาด... เรื่องสามก๊กจึงจัดเป็นเรื่องที่ดีแสดงอุปนิสัยของตัวละคร

¹วรรณคดีสโมสร ประกาศวรรณคดีสโมสร ลงวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2457

²ไซอิ๋ว แพร่พันธุ์ สามก๊กฉบับวณิช โดยราชวณ (นามแฝง) หน้า 88

ในเรื่องนี้ไฉ่ต่าง ๆ กับ ทำให้ผู้อ่านได้ทราบรสต่าง ๆ ตลอดจนได้ทราบถึงเหตุแห่งความเสื่อมโทรมถึงฉิบหายของราชวงศ์อันเป็นราชวงศ์ของจีนที่อาบุนานาว และยังได้ทราบข่าวคราวเคลื่อนไหวในลัทธิทกคัลของชนชาติไทย บรรณบุรุษของชาวเราที่กล่าวถึงไว้ในเรื่องสามก๊กตอนซึ่งเบ่งปรายเบ่งเอก¹

ในเรื่อง ๗ นก กล่าวถึงตัวละครในเรื่องสามก๊กว่า "ตัวละครสำคัญในเรื่องสามก๊กความดีความชั่วเป็นคติทั้งสิ้น คุณนิสัย และกรรมของตนเองเป็นเหตุให้เกิดทุกข์กรรมต่าง ๆ ขึ้น และทางก็จบชีวิตโดยอำนาจ คุณนิสัย และกรรมของตนเอง คติในสามก๊กเป็นคติของนักปฏิบัติ (Practical man) มากกว่าเป็นคติของนักธรรม²

ม.จ.บุญเหลือ เพทยสุวรรณ³ ได้ความเห็นว่าเมื่ออ่านเรื่องสามก๊กแล้วจะเข้าใจลักษณะนิสัยของมนุษย์ต่าง ๆ กัน เห็นความชั่วร้ายของจิณฉุยในวาระต่าง ๆ แม้แต่ผู้ชั่วชีวิตอยู่ในวงแคบก็จะมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้นจากการอ่านเรื่องสามก๊ก

วรรณกรรมเรื่องสามก๊กเป็นเสมือนตำราชีวิตซึ่งสงครามที่เจ้าชายและขุนนางในยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ต้องศึกษา ยังมีหลักฐานปรากฏในเรื่องคำขวัญว่า

¹สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส ตำนานเรื่องสามก๊ก หน้า ๕ - ๗

²เบ็ลื่อง ๗ นก ประวัติวรรณคดีไทย หน้า 246

³ม.จ.บุญเหลือ เพทยสุวรรณ "หัวใจของวรรณคดีไทย" ใน แบบแปลนความหมายวิชาการ โครงการตำราสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ หน้า 239

⁴พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย "การวี" ใน บทละครนอก พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 หน้า 585

เพื่อน
 อวตารอวตลักษ์ลัก
 จะเข้ ออกมอกลยอนมอมนปรน
 หังนิชัยสงครามสามกก

ไวยัทตุรณโมกัทเทริก
 ขาเคยพมิกิธนาพหลาณมก
 เลทกอเราบือยวิคก
 ไคเรียนไวโนกสวาท

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ในปัจจุบันโรงเรียนและสถานศึกษาระดับสูงหลายแห่ง เช่น โรงเรียนเกรแฮมทาร์
 วิทยาลัยครูต่าง ๆ ยังให้นักศึกษาเรียนเรื่องสามกก เพราะนอกจากจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับ
 ศาสนาพุทธ การใช้คำและภาษาในเรื่องนี้แล้ว ผู้อ่านยังได้เห็นลักษณะนิสัยบางประการ
 ของมนุษย์ ได้เข้าใจชีวิตและโลกมากขึ้น การศึกษารบรณคดีช่วยให้อ่านนิยายโลกทัศน์
 กว้างขวางและยังได้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ นอกเหนือจากได้รับความ
 สนุกสนานบันเทิง

เนื่องจากเรื่องสามกกเป็นวรรณคดีที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการรบ และ
 การทำสงคราม เพราะผู้แต่งเดิมซึ่งเป็นนักปราชญ์จึงประสงค์จะให้เป็นการ
 สำหรับศึกษาความรู้เมืองและการสงคราม ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวิเคราะห์
 ความสามารถในด้านการทหารของตัวละครที่เป็นแม่ทัพเอก เพราะกองทัพจะมี
 ประสิทธิภาพได้ก็ด้วยผู้นำที่ดี ดังที่ปราชญ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า "ขุนพลก็เสมือนหนึ่ง
 หัวใจของประเทษ ถ้าหัวใจนี้มีคุณสมบัตินั้น ประเทษก็เข้มแข็ง
 หากมีคุณสมบัตินั้นบกพร่อง ประเทษก็อ่อนแอ"¹ ผู้นำที่ดีย่อมจะทำให้ทหารมีขวัญ
 และกำลังใจดี เพราะขวัญและกำลังใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดผลแพ้หรือชนะได้
 ดังที่โง่โง่เรียนเคยกล่าวว่า "การปฏิบัติทางทหารจะสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้น

อยู่กับขวัญถึง 75 เปอร์เซ็นต์¹ และ "ทหารคนเดียวที่มีขวัญสู้ศึกสูงกว่าทหาร
สามคนแต่ไร้ขวัญ"²

ผลของการวิเคราะห์ความสามารถในการนำทหารของตัวละครที่เป็นแม่ทัพเอก
ในเรื่องสามก๊ก จะช่วยให้นักเรียนทหารในโรงเรียนเหล่าทัพต่าง ๆ ศึกษาวิชา
จิตวิทยาและการนำทหาร และวิชาประวัติศาสตร์สงครามเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้ง
2 วิชาที่มีความสำคัญมากสำหรับผู้เป็นนายทหาร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการนำทหารของตัวละครที่เป็นแม่ทัพเอก ใน
วรรณคดีเรื่องสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง(หน) ตามตำราการนำทหารในปัจจุบัน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบความสามารถในการนำทหารของตัวละครที่เป็นแม่ทัพเอก
ในวรรณคดีเรื่องสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง(หน)
2. ผลของการศึกษาค้นคว้าสามารถนำไปใช้ประกอบการสอนวิชาวรรณกรรม
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น วรรณกรรมร้อยแก้วที่สอนในระดับอุดมศึกษา วิชาจิตวิทยา
และการนำทหาร วิชาประวัติศาสตร์สงครามที่สอนในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนเสนาธิการ
ทั้ง 3 เหล่าทัพ

¹พลเอกนิยะ สุวรรณดิษฐ์ คำบรรยายวิชาจิตวิทยาประยุกต์ของ
โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ วันที่ 24 พ.ศ. 2522 - พ.ศ. 2523
หน้า 3

²พลตรีหลวงวิเศษวิสัยพิทยาศาสตร์และวัชรวิทย์คำแกิง อภิชาติบุตร จิตวิทยา
กับทหาร หน้า 15

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ผู้เขียนจะวิเคราะห์เฉพาะเหตุการณ์ที่แสดงถึงความสามารถในการกำหนดของโจโฉ จิวยี่ ซ่งเบ้ง ลูมอ
2. เรื่องสามก๊กที่นำมาวิเคราะห์เป็นฉบับของเจ้าพระยาพระคลัง(หน)

คำจำกัดความศัพท์เฉพาะ

การกำหนด คือความสามารถในการควบคุมบังคับคนหรือผู้ใดบังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามกิจจนสำเร็จ โดยมีความเชื่อฟังอย่างเต็มที่ มีความมั่นใจ การเห็นถือให้ความร่วมมือร่วมใจและจงรักภักดีอย่างจริงจัง โดยมีเกณฑ์

14 ประการดังนี้¹

1. ภาณิกิริยา (ลักษณะทาง)
2. ความกล้าหาญ
3. ความเด็ดขาด
4. ความไว้วางใจได้
5. ความอดทน
6. ความกระตือรือร้น
7. ความริเริ่ม
8. ความซื่อสัตย์สุจริต
9. กลยุทธ์ใจ
10. ความยุติธรรม
11. ความรู้

¹พ.อ.ทวีต เบล่งวัฒนา คำบรรยายวิชาทหารกำหนด
โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ชั้น 3 หน้า 1 - 9

- 12. ความจงรักภักดี
- 13. ความแนบเนียน
- 14. ความไม่เคียดแค้น

แม่ทัพเอก คือผู้รับบัญชาจากผู้ที่อำนาจปกครองสูงสุดในแผ่นดิน ให้เป็น
ผู้รวบรวมไพร่พลและกองพลประจักษ์ ดำเนินการผสมผสานวางรูปกำลังให้กลมกลืน
กัน เป็นผู้นำอาณานิคมได้ชัยชนะ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวិเคราะห์ครั้งนี้ ผู้เขียนใช้วิธีจับเอกสารและเสนอผลการ
ศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยดำเนินการดังนี้

1. อ่านเรื่องสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง(หน) อย่างละเอียด
เพื่อศึกษาเหตุการณ์การนำทหารของแม่ทัพเอก
2. ศึกษาเรื่องสามก๊กฉบับผู้เขียน ได้แก่วรรณกรรมนิพนธ์ของ
ชาวมอญ สามก๊กฉบับนายทุน "ใจโง่เขลาคนออกคอก" และเบื้องหลังของ
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พินัยสงครามสามก๊ก ของสังข์ พัธโนทัย สามก๊กปริทัศน์
และปรัชญาของเบ๊ ของเข็มชัย เข็มวรรณ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์
3. ศึกษาการนำทหาร เรื่องอุกฤษณ์คดี อุกฤษณ์และหลักการ
ของผู้นำทหาร ซึ่ง น.อ.ทวีต พล่งวิทยา เรียบเรียงและใช้สอนในโรงเรียน -
นายร้อยพระจุลจอมเกล้าในปัจจุบันเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์
4. ศึกษาอุกฤษณ์คดีทั่วไปของผู้นำจากหนังสือที่กล่าวไว้ในเอกสารที่เกี่ยวข้อง
กับการค้นคว้า

5. ศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการนำทหารของตัวละครที่เป็นแม่ทัพเอก 4 ตัว คือ โจโฉ จิ๋นซี ขงเบ้ง สุมาอี้ ในวรรณคดีเรื่องสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง(หน)

6. สรุปผลการวิเคราะห์และเสนอแนะ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

ได้ยู่ศึกษาและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องสามก๊กในท่านต่าง ๆ ล้วนน่าสนใจไว้เป็นจำนวนมาก ผู้เขียนจะนำมากล่าวเฉพาะเล่มที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าดังต่อไปนี้

สังข์ พันธ์น้อย¹ แสดงความเห็นไว้ในพิชัยสงครามสามก๊กว่า พงษ์สื่อสามก๊กเป็นตำราพิชัยสงครามที่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้จริง จึงได้ใช้เป็นตำราพิชัยสงครามมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง แม้ในสมัยสงครามเวียดนามก็เชื่อว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ใช้ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีจากวรรณกรรมเรื่องสามก๊กด้วย

สังข์ พันธ์น้อย ได้เรียบเรียงเรื่องสามก๊กขึ้นใหม่ และกล่าวถึงคติสอนใจจากเรื่องที่เกิดขึ้นรวมทั้งให้คำวิจารณ์ด้วย

โชติ แพร่มพันธุ์² (ยาขอบ) เขียนสามก๊กฉบับวิพากษ์ โดยเทียบเคียงฉบับภาษาอังกฤษเขียนประวัติและเหตุการณ์ของตัวละครเป็นตัว ๆ ไป ประกอบคำวิจารณ์ ตัวละครที่นำมาเขียนมีทั้งหมด 17 ตัว ได้แก่ ตั้งโต๊ะ เล่าปี่ กวนอู นางซุนฮูหยิน จูถอง น้ำเตียว ยี่เอ็ง เก็กเคียว โจโฉ ขงเบ้ง จิ๋นซี วีซี สุมาเตกโช ลกเจก โจสีด เอียวสัว โจหงอ

¹สังข์ พันธ์น้อย พิชัยสงครามสามก๊ก หน้าไม่ติดต่อกัน

²โชติ แพร่มพันธุ์ สามก๊กฉบับวิพากษ์ 2 เล่ม โดยยาขอบ (นามแฝง)

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช¹ เขียนสามก๊กสมัยนายทุนเรื่อง "โจโฉนายกลอดกลาด" แสดงให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะ ความสามารถของโจโฉตั้งแต่ยังวัยเยาว์จนได้เป็นมหาอุปราช เน้นคุณสมบัติและคุณลักษณะของนักบริหารที่ดี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ - ปราโมช² ยังได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเรื่องสามก๊กอีกเรื่องหนึ่ง ก็คือเรื่องเบ๊งเฮกสรุปได้ว่า เบ๊งเฮกเจ้าเมืองฉ่านอง ความจริงก็คือคนไทยและเมืองฉ่านองก็คืออาณาจักรไทยสมัยนั้นเป็นถิ่นฐานเดิมของคนไทย การที่ขงเบ๊งจับเบ๊งเฮกได้และปล่อยตัวไปถึง 7 ครั้ง เป็นนโยบายและกลวิธีของขงเบ๊งที่จะให้เบ๊งเฮกชักนำเจ้าเมืองอื่น ๆ มาช่วยรบ ขงเบ๊งจะได้ถือโอกาสปราบเจ้าเมืองเหล่านั้นเสียให้หมด เพื่อว่าสุดท้ายจะได้เหลือแต่เบ๊งเฮก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวว่า "วัตถุประสงค์สำคัญของขงเบ๊งก็คือ จะชักนำอภิมหาสมุหนายกของเบ๊งเฮกให้หมดสิ้นไปเสียก่อน และเมื่อเบ๊งเฮกยอมยกตัวราบคาบแล้วก็จะดึงเบ๊งเฮกให้ปกครองแผ่นดินไทยต่อไป คนไทยก็จะยอมยกตัวขงเบ๊งทั้งเมือง ขงเบ๊งก็จะกลืนชาติไทยให้สนิทด้วยเหตุเหล่านี้ ขงเบ๊งจึงปล่อยตัวเบ๊งเฮกไป"³ ขงเบ๊งเป็นผู้นำกลยุทธ์และกลอุบายฉมัง ดำเนินการทุกอย่างฉลาดและรอบคอบโดยเริ่มศึกษาแผนที่เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศของแคว้นไทย และศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับจิตใจของคนไทย กลยุทธ์ของขงเบ๊งก็คือ คือคำราชนิพนธ์สงสารของขุนจู้

เขียนด้วย เลื่อนวรรณ² เขียนสามก๊กปริทัศน์ กล่าวถึงชีวิตบุคคลสำคัญในเรื่องสามก๊ก คือขงเบ๊ง โจโฉ เล่าปี่ โลซก ซุนกวน เน้นความสามารถของขงเบ๊งมากเป็นพิเศษ คือกล่าวถึงชีวประวัติ ทรัพย์สินการปกครอง วิถีนโยบายและนโยบายการทหารของขงเบ๊งอย่างละเอียด นอกจากนี้เขียนด้วย - เลื่อนวรรณ³ ยังได้เขียนปรัชญาในหนังสือชีวประวัติขงเบ๊ง กล่าวถึงปรัชญา

¹ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เบ๊งเฮก หน้า 66

²เขียนด้วย เลื่อนวรรณ สามก๊กปริทัศน์ 276 หน้า

³เขียนด้วย เลื่อนวรรณ ปรัชญาในหนังสือชีวประวัติขงเบ๊ง 248 หน้า

ทหารอันประกอบด้วยความสำคัญและคุณค่าของขุนพล กตวิชัยและบุพเพวิชัยที่เขา
ระชาที่กั ถัดการทรงเมตตาและที่วาระวิของขงเบ้ง เข็มราชย์ เว้นวรรค¹
แปลคำราชย์ส่งความของขุนพลไว้มวย

ประพิน มโนวิชัย² ศึกษาเรื่องสามก๊ก : การศึกษาเปรียบเทียบ
เป็นการศึกษาเรื่องสามก๊กมีภาษาโดยกับภาษาจีน ตอนโจโฉแตกทัพเรือ จาก
ผลการเปรียบเทียบได้ว่า สามก๊กมีภาษาไทย คือฉบับของเจ้าพระยาพระคลัง
(หน) เป็นการแปลแบบถอดความและเรียบเรียงไว้จำนวนไทยสี่คี่ แต่สามารถ
หาหนังสือสามก๊กมีภาษาจีนอ่านได้ หรือมีฉบับที่แปลจากภาษาจีนตลอดทั้งเล่มอ่าน
อย่างละเอียดแล้ว ก็จะได้ความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นมากเพราะมีความแตกต่างกันของ
เนื้อความ ข้อความ จำนวนโวหาร วิถีพูด และยังคงคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับชน
ธรรมนิยมประเพณี ข้อความบางแห่งและเรื่องภูมิศาสตร์ นอกจากที่ประพิน -
มโนวิชัย ยังได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสำนวน ภาษาศาสตร์ และถ้อยคำอีกด้วย สรุป
ในเรื่องที่ได้อ่านเปรียบเทียบสามก๊กมีภาษาไทยมีข้อได้เปรียบตามคำบอกเล่าของนิพนธ์
ผู้อ่านแปลสามก๊กเล่มนั้น แต่ได้เรียบเรียงและร้อยกรองด้วยความรู้ลึกและอารมณ์
โดยตลอดจึงได้ภาษาซึ่งมีถ้อยคำไพเราะและยังใช้ได้ง่าย ๆ ชัดเจน ใช้ภาษาพูด
เสมอตั้งแต่ต้นจนจบ และอ่านเข้าใจง่าย จึงเป็นที่น่าพอใจว่าเป็นหนังสือเล่มหนึ่ง

บำรุง สุวรรณรัตน์³ ได้วิเคราะห์การใช้วรรณกรรมเพื่อส่งเสริมความ
มั่นคงภายในประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก สรุปว่าเรื่อง
สามก๊กนอกจากจะมีคุณค่าในการสร้างประสิทธิภาพของทหารและข้าราชการในฐานะ

¹ขุนพล คำราชย์ส่งความ แปลไทย เข็มราชย์ เว้นวรรค 114 หน้า

²ประพิน มโนวิชัย สามก๊ก : การศึกษาเปรียบเทียบ 276 หน้า

³บำรุง สุวรรณรัตน์ วิเคราะห์การใช้วรรณกรรมเพื่อส่งเสริมความมั่นคง
ภายในประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก 119 หน้า

เป็นทำรายการสงกรรมและเสด็จออกทางเรือเมืองแล้ว ยังมีอยู่ดำในการสงเสริม
ความดีทางภายในประเทศอีกด้วย

พิชัย วาสนาส่ง¹ แปลและเรียบเรียงทำรายการสังกรรมของขุนชูและ
เจ้าคำ ว่า "การสงกรรมในทัศนะของขุนชู" สรุปว่าทำรายการสังกรรมสืบสานมรดก
ของขุนชู โดยเฉพาะที่ว่าการได้สืบทอดการสืบราชกรรมยังนำมาใช้ได้อีกดีใน
ปัจจุบัน เพียงแต่เปลี่ยนแปลงปรับปรุงบางประการให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ใน
ปัจจุบันก็สามารถอ่านและใช้ได้เป็นอย่างดี การทำสงกรรมตามที่ปรากฏในเรื่อง
สามารถอ่านแล้วแต่ไม่ถูกต้องจากทำรายการสังกรรมของขุนชูทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น
ลัทธิของขงเบ้ง โจโฉ จิวยี่ ซุนวู

พ.ศ.อ.สถิต โรจนเวทย์ เขียนทำรายการสังกรรมโบราณ โดยแปล
จากทำรายการสังกรรมของขุนชู และได้นำถึงหลักเสนาธิการไว้ฉบับฉบับเป็นหลัก
สำคัญที่จะช่วยให้นายทหารเสนาธิการสามารถอ่านและเข้าใจการรบประสมชัยชนะโดย
สูญเสียคนน้อยกว่ามากที่สุด รวมทั้งศิลปะแห่งการเป็นผู้นำ 39 ข้อ

พล.ต.หลวงวิสิษฐยุทธศาสตร์ และพ.ต.คำเก็ง อภิชาติบุตร³ ได้
เรียบเรียงเรื่องจิตวิทยาการรบ การถึงลักษณะของผู้นำทหารที่ดีว่าต้องเป็นคน
ที่เห็นแก่ประโยชน์ของคนทั้งงานและทหารหาญเพิ่มเสียอยู่ตลอดเวลา สามารถ
สร้างความกระตือรือร้นและความร่วมมือร่วมใจได้ยิ่งเกิดขึ้นในทิวทัศน์อันงามของดินแดน

¹บรรณานุกรม มี การเรียบเรียง ทำรายการสังกรรมของขุนชูและเจ้าคำ แปลโดย

พิชัย วาสนาส่ง 309 หน้า

²พ.ศ.อ.สถิต โรจนเวทย์ ทำรายการสังกรรมโบราณ 90 หน้า

³พลตรีหลวงวิสิษฐยุทธศาสตร์ และพันตรีคำเก็ง อภิชาติบุตร

จิตวิทยาการรบ 281 หน้า

พลตรีบัญชา แก้วเกตุทอง¹ เขียนผู้นำการบริหาร สรุปว่าผู้นำที่ดีต้องมี
คุณสมบัติ 14 ประการ คือ ความรู้ ความกล้า ความริเริ่ม ความเด็ดขาด
ความแน่วแน่มั่น ความยุติธรรม ความเชื่อถือได้ ความอดทน ลักษณะต่างๆ คือ
ความกระตือรือร้น ความไม่เห็นแก่ตัว ความซื่อสัตย์ ความรักดี การตัดสินใจ

พ.อ.ทวี เป่องวิทยา² เขียนตำราวิชาการนำทหารที่ใช้สอนใน
โรงเรียนนายร้อยระยองจนเกล้าในปัจจุบัน สรุปว่าผู้นำทางทหารต้องมีคุณสมบัติ
ดี 14 ประการ ดังนี้ มีอากัปกิริยาดี มีความกล้าหาญ มีความเด็ดขาด
กระทำในสิ่งที่ไว้วางใจเชื่อถือได้ มีความอดทน มีความกระตือรือร้น
มีความริเริ่ม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณวิจิตร มีความยุติธรรม มีความรู้
มีความจงรักภักดี มีความแน่วแน่มั่น ไม่เห็นแก่ตัว นอกจากนี้ พ.อ.ทวี เป่องวิทยา³
ยังได้เขียนจิตวิทยาผู้นำ กล่าวถึงคุณสมบัติดี 14 ประการ เช่นเดียวกับ
ที่บรรยายไว้ในตำราการนำทหาร

ธรรมรงค์ โชติคุญชร⁴ เขียนแบบฉบับสั้นๆ เกี่ยวกับลักษณะและวิธีการ
ทำงานของผู้นำ สรุปว่าผู้นำจะควรมีคุณสมบัติ 5 ประการ คือ

1. ความมีวิสัยทัศน์และแผนงาน
2. มีความสามารถในการตัดสินใจได้รวดเร็วและถูกต้อง
3. มีความสามารถในการจูงใจคน
4. มีความรับผิดชอบ

¹พลตรีบัญชา แก้วเกตุทอง ผู้นำการบริหาร หน้า 78 - 100

²พ.อ.ทวี เป่องวิทยา ตำรารายวิชาทหารนำทหารของโรงเรียน
นายร้อยระยองจนเกล้า ชั้น 3 หน้า 1 - 9

³พ.อ.ทวี เป่องวิทยา จิตวิทยาผู้นำ หน้า 358 - 372

⁴ธรรมรงค์ โชติคุญชร แบบฉบับสั้นๆ 427 หน้า

5. มีความฉลาดและไหวพริบ รู้ทันโลกและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

วิจิตร วรุตมางกูร¹ เขียนศิลปศาสตร์บริหารสำหรับผู้นำ กล่าวถึงบุคลิกลักษณะของผู้นำ สรุปได้ว่า ต้องเป็นผู้มีความรู้ดี มีความคิดริเริ่ม เข้าสังคมได้ดี ก้าวทันใจ มีความดี ภาระหน้าที่สำคัญของผู้นำคือ จะต้องรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำจะต้องแสดงบทบาทหน้าที่ดังกล่าวอย่างถือเป็นทั้งผู้บริหารระดับสูง เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา

อรรถ สีนสวัสดิ์² ได้วิเคราะห์ผู้นำการเมือง 4 คนคือ โจเซฟ แมทธิว เคนเนดี เทนาเจอร์ วินสตัน เชอร์ชิลล์ และออคตเวีย อิตเลอร์ วิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรม วิธีการรักษานานา มูลเหตุของใจที่นำไปสู่ผู้นำเริ่มแสวงหาอำนาจทางการเมือง อรรถ สีนสวัสดิ์ ได้ให้ทัศนะการมองผู้นำอาจมองได้หลายแบบ เช่น จากการทำงาน การอยากเป็นผู้นำ เมื่อยกย่องในตัวผู้นำ ลำดับการเรียงนี้เรียงลงมา ประสมการในวัยเด็กและจากบุคลิกลักษณะ

ทีด ออธเวย์³ (Teed Ordway) ได้ศึกษาและรวบรวมคุณสมบัติที่สำคัญที่ผู้นำควรจะมีไว้ใน The Art of Leadership สรุปได้ดังนี้ คือ

1. มีร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็งและสมบูรณ์
2. มีจุดมุ่งหมายและแนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนแน่นอน
3. มีความกระตือรือร้น
4. มีความเป็นมิตรและความน่ารัก
5. มีความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจ

¹วิจิตร วรุตมางกูร ศิลปศาสตร์บริหารสำหรับผู้นำ 229 หน้า

²อรรถ สีนสวัสดิ์ วิเคราะห์ผู้นำการเมือง 132 หน้า

³Teed Ordway. The Art of Leadership. 308 p.

6. มีความกล้าตัดสินใจ
7. มีความรู้ความสามารถในหน้าที่การงาน
8. มีความอดทน
9. มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้
10. มีศรัทธาในตัวเอง

ยูริส ออเรน¹ (Uris Auren) เขียน *Techniques of Leadership*
 ไทเกอร์ถึงผลงานการค้นคว้าของลูวิน ลิพพิทและไวท์ (Lewin Lippit and White)
 สรุปว่าผู้นำมี 3 แบบ คือ

1. ผู้นำแบบเผด็จการ คือผู้นำเพียงคนเดียวเป็นผู้กำหนดนโยบายและตัดสินใจ
 ต้องการให้สมาชิกปฏิบัติตามและเชื่อถือตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด ผู้นำประเภทนี้จะทำให้
 สมาชิกไม่กล้าแสดงความคิดเห็นและการรวมตัวกันจะทำงานอย่างไม่เต็มใจ
 ผลงานที่ออกมาจะไม่ดีเท่าไร ถ้าผู้นำไม่อยู่งานจะหยุดชะงัก

2. ผู้นำแบบประชาธิปไตย ผู้นำจะเสนอนโยบายให้สมาชิกออกความเห็น
 และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายนั้น ๆ สมาชิกจะให้ความร่วมมือและมีประสิทธิภาพ
 ในการปฏิบัติงานจะรวมกันและดำเนินไปได้อย่างดี แม้ว่าผู้นำ
 จะไม่อยู่

3. ผู้นำแบบเสรี เป็นผู้นำที่ไม่กล้าใช้อำนาจของผู้นำ จะทำงานตาม
 สบาย งานจะไม่มีประสิทธิภาพ สมาชิกในกลุ่มจะทำงานแบบต่างคนต่างทำ
 ปราศจากการปรึกษาหารือและวางแผนงานร่วมกัน

ยูริส สรุปว่าในแต่ละสถานการณ์ต้องการผู้นำที่ต่างกัน สถานการณ์
 บางอย่างอาจต้องการผู้นำแบบเผด็จการ ผู้นำแบบประชาธิปไตยและแบบเสรีอาจ
 ประสบความสำเร็จ ในขณะเดียวกันก็ต้องการผู้นำแบบประชาธิปไตย

¹Uris Auren. *Techniques of Leadership*. 239 p.

การนำพา

มนุษย์กองอยู่รวมกันเป็นสังคม! มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านสติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ความสามารถและความแข็งแรงจึงจำเป็นต้องมีผู้นำซึ่งเป็นบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะความสามารถเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคมนั้นเป็นผู้ชี้นำทางเพื่อช่วยให้อีกคนหนึ่งมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสามัคคี ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำมีหลายแบบขึ้นอยู่กับวิถีทางอาชีพของแต่ละบุคคล เช่น ผู้นำการเมือง ผู้นำการบริหาร ผู้นำทหาร ผู้นำเหล่านี้ใช้วิธีการในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จต่างกัน

การเป็นผู้นำทหาร คือ การที่บุคคลมีความสามารถในการควบคุมบังคับคนหรือผู้ใฝ่บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามภารกิจจนสำเร็จ โดยผู้ใฝ่บังคับบัญชามีความเชื่อฟังอย่างเต็มที่ การข่มขู่จูงใจมักมีอย่างจริงจัง

การเป็นผู้นำทหารมิได้เป็นคุณสมบัติที่สืบทอดกันมาแต่เป็นทักษะพิเศษอย่างหนึ่งซึ่งสามารถเรียนรู้ได้เช่นเดียวกับทักษะอื่น ๆ ทักษะของการเป็นผู้นำทหารนั้นสามารถเรียนรู้ พัฒนา และฝึกฝนได้โดยอาศัยความเข้าใจและความสามารถในการนำหลักการของ การเป็นผู้นำ ไปใช้ลงเฉพาะตน วิชาการนำทหารมีพื้นฐานมาจากวิชาจิตวิทยา โดยเฉพาะในเรื่องว่าด้วยพฤติกรรมของมนุษย์และเรื่องอารมณ์ การที่จะทำใ้ผู้ใฝ่บังคับบัญชาหรือคนทั่วไปประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความเต็มใจ สัตยาเช่นจงรักภักดีจนบรรลุเป้าหมายอันพึงประสงค์โดยมิต้องใช้อำนาจขู่บังคับในกรณีนั้น ถือว่าเป็นความสามารถเฉพาะตนเองแท้จริง

บุคคลที่เป็นผู้นำไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้บังคับบัญชาเสมอไป ผู้นำอาจจะไม่มีตำแหน่งเป็นผู้บังคับบัญชาก็ได้ แต่ผู้บังคับบัญชาที่ดีจะต้องเป็นผู้นำที่ดีด้วย หากผู้บังคับบัญชาไม่มีความดีของผู้นำจะทำให้การปกครองบังคับบัญชาบุคคลในหน่วยได้มีประสิทธิภาพ ผู้บังคับบัญชาใช้ลักษณะของการนำด้วยการสั่งการ คือ

ออกคำสั่งควาจาหรือสายลัคน์อันมิให้กระทำหรือให้ถ่วงกระทำ สรุปได้ว่า
 ผู้นั่งกับมัญจาคือ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ
 ในการปกครอง บริหาร อำนาจการในกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นผู้นำตามทางการ
 หรือตามแบบธรรมเนียม พลเอกสายหยุด เกิดผล อภิธานังมัญจาคำถามสูงสุดได้
 อธิบายถึงการนั่งกับมัญจาคือ

อำนาจการนั่งกับมัญจาคือ หมายถึง อำนาจที่ผู้นั่งกับมัญจาคือแต่ละคนได้รับ
 มอบหมายเพื่อสั่งการ อำนาจการ ประสานงาน และควบคุมกำกับ
 ทหาร อำนาจดังกล่าวนี้แบ่งไปตามที่กำหนดไว้ในกฎและข้อบังคับ ทำให้
 เกิดความรับผิดชอบซึ่งผู้นั่งกับมัญจาคือไม่อาจโอนไปให้ผู้อื่นได้ ผู้นั่งกับมัญจาคือ
 เป็นผู้เดียวเท่านั้นที่จะรับผิดชอบและรับทราบในผลงานทั้งปวงที่หน่วยของตนได้ปฏิบัติไป
 ไม่ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว ผู้นั่งกับมัญจาคือต้องใช้ดุลยพินิจ
 หลักการ และเทคนิคที่เหมาะสมเพื่อออกคำสั่งการปฏิบัติการต่าง ๆ ในอัน
 ที่จะบรรลุภารกิจที่ได้รับมอบหมาย การใช้อำนาจอย่างเหมาะสมนี้จะเห็น
 การเพิ่มประสิทธิภาพลักษณะผู้นำของผู้นั่งกับมัญจาคือให้ดีขึ้น¹

การเป็นผู้นำ มี 4 วิธี คือ

1. เป็นผู้นำโดยกำเนิด เช่น เกิดมาเป็นโอรสของพระมหากษัตริย์
 ที่สละราชบัลลังก์เป็นพระมหากษัตริย์ ด้วยเหตุนี้คิโบริราชจึงมีความเชื่อว่า ผู้นำจะต้อง
 เป็นมาโดยกำเนิด
2. เป็นผู้นำโดยได้รับการเลือกตั้งจากหมู่คณะ บุคคลที่จะได้รับเลือกให้
 เป็นผู้นำของหมู่คณะนั้น จะต้องมีความดีและมีคุณสมบัติที่คนส่วนใหญ่มีความเชื่อถือ

ศรัทธาจากกลุ่มหรือหมู่คณะ เน้นทั้งแก่กลุ่มหรือหมู่คณะเล็ก ๆ จนถึงประชาชนทั้งประเทศ เช่น การเลือกตั้งประธานาธิบดี จะต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะประธานาธิบดีจะต้องเป็นผู้นำบริหารประเทศและรับผิดชอบความปลอดภัยของประเทศชาติ

3. เป็นผู้นำโดยได้รับการแต่งตั้งจากผู้อื่น การเป็นผู้นำโดยวิธีนี้นักใช้ในระบบการบริหารราชการ การปลื้มใจและการแต่งตั้งจากผู้อื่นจะต้องมีหลักเกณฑ์ คือ เหตุผลและความเป็นธรรม ส่วนมากบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้นำระดับสูงก็จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าระดับรอง ๆ มาก่อน แล้วจึงค่อย ๆ เลื่อนระดับโดยได้รับการแต่งตั้งให้สูงขึ้นตามลำดับ

4. เป็นผู้นำโดยการสร้างตนเอง การเป็นผู้นำโดยวิธีนี้ตามปกติแล้วบุคคลหนึ่งหากคุณสมบัติของผู้นำก็จะไม่ได้รับความศรัทธาเชื่อถือ บางครั้งอาจประสบความล้มเหลวก็ได้ การเป็นผู้นำโดยการสร้างตนเองอาจจะเป็นด้วยวิธีการใช้กำลัง การบีบบังคับและการฉ้อโกง การได้รับการฝึกฝนอบรมและศึกษามากมายก็ ก็ได้

คุณสมบัติของผู้นำทหาร

ในปัจจุบันนี้ไม่ว่าการผลิตรายบุคคลหรือการจะมีความเจริญก้าวหน้าไปมากแค่ไหน ลุกระเบิด รถถัง ปืนใหญ่ เรือดำน้ำ เรือรบที่มีประสิทธิภาพการทำลายสูง แต่การจะมีชัยชนะในการรบก็ต้องอาศัยมนุษย์เป็นสำคัญ การบุคคลต่าง ๆ ก็ยังมีความสำคัญรองลงมาจากมนุษย์ ประเทศต่าง ๆ จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างทหารให้ประสิทธิภาพในการรบสูง คือ สามารถทำลายชาติให้พ่ายแพ้ในระยะเวลาเวลาที่ต้องการได้ แต่ปัญหาหลายประการที่ทำให้ประสิทธิภาพในการรบลดลง เช่น ทหารซึ่งเขาปฏิบัติกรรมาด้วยความระมัดระวังทั้งกายและจิตใจ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติกรรมาเต็มตามขีดความสามารถได้อยู่ เนื่องจากมีความกลัวความทนระหนัก สภาพร่างกายไม่สมบูรณ์แข็งแรงพอที่จะเผชิญความยากลำบากได้ การฝึกไม่พอเพียง ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ในผู้บังคับบัญชาและหน่วยงาน

เหตุนี้หากผู้นำทางทหารมีความสามารถในการนำทหารจะรบลดทอนจะดังกล่าวนี้นี้เอง จึงเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องฝึกทหารให้ชาญและระเบียบวินัย ต้องฝึกให้ทหารปฏิบัติตามคำสั่งจนเป็นปกติวิสัย ต้องสร้างความเชื่อมั่นในหัวหน้าผู้บังคับบัญชาให้เกิดขึ้นแก่ทหารด้วย เพราะในสนามรบนั้นทหารทุกคนต้องระมัดระวังตัวอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากมีอันตรายอยู่รอบด้าน ทำให้เกิดความตื่นเกรียก ความหวาดกลัวแก่ทหารที่ได้รับการฝึกอย่างดี อยู่ในหน่วยที่มีผู้นำดี โอกาสที่จะเกิดความตื่นตระหนกในสนามรบมีน้อยมาก เพราะเกิดความเชื่อมั่นว่าความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ให้ผ่านพ้นอันตรายได้

ประเทศฝรั่งเศสเคยมีชื่อเสียงในด้านการรบว่าเป็นชาติที่มีความสามารถในการรบด้วยวิธีการรุกอย่างรวดเร็วก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ฝรั่งเศสต้องจ่ายแพคเกจเยอรมันภายใน 2 - 3 สัปดาห์เท่านั้น พลตรีหลวงวิสิษฐุบทศาสตร์และพันตรีคำเกิง อภิชาตบุตร¹ ได้สรุปสาเหตุที่ทำให้ฝรั่งเศสต้องจ่ายแพคเกจคือ ฝรั่งเศสขาดการนำทหารที่ดี แม้มีกำลังความถี่ถี่เริ่ม ทหารขาดความสามัคคี ขาดขวัญ และกำลังใจ ขาดระเบียบวินัย ส่วนทหารเยอรมันนั้นได้รับการฝึกเรื่องระเบียบวินัยเป็นอย่างดีให้เชื่อฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาจนเป็นปกติวิสัย มีความซื่อสัตย์ ทำงานหนักและเอาใจใส่ก่อรายละเอียดละออโดยทั่ว ๆ ไป นอกจากนี้ยังได้รับการฝึกเป็นฝึพิเศษในเรื่องทักษะการเป็นผู้นำทหารเป็นเวลานานกว่าครึ่งศตวรรษ และการฝึกเช่นนี้ก็ได้พิสูจน์ให้เห็นในสงครามทุกคราวว่ากำลังรบอันแท้จริงของกองทัพเยอรมันนั้นส่วนมากขึ้นอยู่กับผู้นำทหารหรือการนำทหารเกิดขึ้นทั้งสิ้น

พลเอกสาบพุก เกิดผล² ได้อธิบายถึงความสำคัญและหน้าที่ของผู้นำทหารว่า องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการรบ คือ หัวบดกล จึงเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาจะต้องปลูกใจทหารให้ชาญและกำลังใจดี มีความรักเกียรติยศชื่อเสียงของตนเอง

¹พลตรีหลวงวิสิษฐุบทศาสตร์และพันตรีคำเกิง อภิชาตบุตร จิตวิทยา
กับทหาร หน้า 20

²พลเอกสาบพุก เกิดผล ผู้บังคับบัญชา หน้า 2 - 4

และหน่วยที่พึ่งพิงก็อยู่ ทั้งจะต้องมีแรงให้ทหารเข้าใจว่าการที่จะได้ชัยชนะชาตินั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถและความกล้าหาญของทหารทุกคน ต้องบอกให้ทราบถึงอันตราย ที่อาจได้รับในสนามรบและอธิบายวิธีป้องกันและลดอันตรายนั้นด้วย เพราะการได้รับ อันตรายที่ทราบและเตรียมตัวป้องกันไว้ล่วงหน้าแล้วนั้นไม่ร้ายแรงเท่ากับการได้รับ อันตรายโดยถูกใจไทย เมื่อทหารทำความเข้าใจความรับผิดชอบที่มีกับญัตติของพลแม่ทัพ การสรรเสริญชมเชยหรือโทษทัณฑ์รางวัลเสมอ ถ้าเห็นสมควรก็ควรรับแก้ไข ญัตติที่มีญัตติที่สั่งกองมีคุณธรรมสูง มีการศึกษาดี มีความรู้เชี่ยวชาญในวิชา การทหาร ต้องได้ผลลักษณะและหลักการของผู้นำ หลักการบังคับบัญชา มีความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่ของตนอย่างดี มีความรู้ความเข้าใจเรื่องความแตกต่างของอัตลักษณ์ของ บุคคลลักษณะของตน มาตรฐานของพฤติกรรม มีความกตัญญู มีวิจรรณญาณ มีปฏิภาณไหวพริบดี มีความแค้นต่อของว่องไว มีจิตใจเข้มแข็ง มีความแข็งแรง มีความกล้าหาญ กล้าตัดสินใจและรับผิดชอบ มีความโอบอ้อมอารี เมตตากรุณา ไม่เห็นแก่ตัว มีความยุติธรรม มีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว สามารถควบคุมสติ อารมณ์ได้อย่างดีทั้งในการปฏิบัติหน้าที่ปกติและอยู่ในภาวะอันตราย ต้องมีบุคลิกลักษณะดี และต้องหมั่นสำรวจตนเองอยู่เสมอว่ามีคุณสมบัติของผู้นำครบถ้วนหรือไม่ เพราะผู้นำ ทหารที่มิได้คุณสมบัติครบถ้วนจะได้รับความเสียหายนะ ความล้มเหลว ความไว้วางใจ จากผู้ใต้บังคับบัญชา และสามารถควบคุมทหารให้อยู่ในระเบียบวินัยได้เสมอไม่ว่า จะอยู่ในสถานการณ์เช่นไร

คุณสมบัติที่ผู้นำทหารจะพึงมี เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความเชื่อคือ เชื่อมั่น เชื่อฟังและให้ความร่วมมืออย่างจริงจังในอันที่จะทำให้การปฏิบัติภารกิจสำเร็จลุล่วงไป ด้วยดี ตามตำราการนำทหารที่เขียนไว้ในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า มี 14 ประการ คือ

1. อากัฏฐิยาหรือลักษณะทางดี คือ มีความสง่างามเยือกเย็น วางตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์ทุกอย่าง มีกิริยาทางกลองคณาการยานเพราะสง่า กับกาลเทศะและฐานะของตน ไม่แสดงอาการวางมึงจนดูน่าเกลียดและไม่แสดง

อาการที่พบในทางจิตเวชคือ ภาวะที่ วาจา การพูด การใช้ภาษา
 เหนือกว่าธรรมดาหรือดีดัด แยกแยะอารมณ์น้อย ประณีต การมีลักษณะที่ทำให้
 ผู้ใดบังคับบัญชาเกิดความประหลาดใจและมักถือเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติได้
 การมีลักษณะทางจิต สามารถพัฒนาได้ ดังนี้

1.1 สร้างสรรค์รูปแบบที่จะ การวางท่าทางให้เหมาะสม
 ไม่แสดงอาการยกตัวเย่อหยิ่งและจะไม่แสดงอาการที่หมิ่นเหยียดชาวชนชั้นกลาง พยายาม
 ฝึกให้ลักษณะท่าทางสง่าผ่าเผยเป็นปกติเสีย

1.2 หลีกเลี่ยงการประทุพฤติชั่วและใช้กิริยาวาจายามยาก

1.3 การฟังดูและสิ่งอื่นนอกเหนือที่มอบหมายและต้องควบคุม
 กิริยามารยาทไว้ให้ได้

1.4 ต้องควบคุมสติการมองของตาให้เป็นปกติทุกอิริยาบถ

1.5 บิดมัดกล้ามเนื้อในการปฏิบัติ

2. มีความกล้าหาญ คือ มีความสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองไว้ได้
 ทุกสถานการณ์ ทั้งในกรณีประสบอันตราย เมื่อถูกการคุกคาม ก้าวร้าว -
 วิจารณ์ สามารถควบคุมอารมณ์และปฏิบัติตามที่ตนพอใจโดยมีลักษณะสงบ มั่นคง
 ไม่สะท้านสะทอนเกิดขึ้น ตลอดจนกล้าเผชิญความจริง กล้ารับผิดชอบ รับผิดชอบ
 หรือรับคำตำหนิอย่างไม่วินิจฉัย ความกล้าหาญทั้งทางกายและทางจิตใจ
 ทางกาย คือ กล้ากระทำในสิ่งที่ยากลำบาก เช่นงานที่เสี่ยงซึ่งผู้อื่น
 กระทำได้ยาก ผู้ที่ทหารจะต้องสำรวจตัวเองอยู่เสมอว่ามีความกล้าหาญเพียงพอ
 หรือไม่ ถ้าพบว่าตนเองยังไม่มีความกล้าหาญก็จะต้องฝึกฝนพัฒนาตัวเองให้เป็นผู้
 มีความกล้าหาญ เพราะผู้ที่ไม่มีความกล้าหาญจะทำให้หน่วยที่ตนรับผิดชอบกอง
 ประสมความเสียหาย เสียชื่อเสียงเกียรติ เป็นอันตรายที่จำต้องใช้ความกล้าหาญ
 ก็ไม่สามารถแก้ไขได้ การฝึกฝนให้เป็นคนกล้าหาญ ทำได้ดังนี้

2.1 ศึกษาทำความเข้าใจอารมณ์และการแสดงออกของตนเองเมื่อตกอยู่ในอารมณ์กลัว

2.2 ฝึกควบคุมและบังคับจิตใจตนเองให้ได้ ให้มีสติอยู่เสมอ
พยายามสนใจและใส่ใจกับสิ่งที่ตนเองกำลังทำอยู่

2.3 ฝึกหัดเผชิญสถานการณ์และความลำบากอยู่เสมอ จนสามารถ
ควบคุมใจให้เป็นปกติได้

2.4 พยายามกระทำในสิ่งที่เคยกลัว ๆ จนเกิดความเคยชิน
จะทำให้หายกลัว

2.5 ยึดมั่นในสิ่งที่ตนเห็นว่าถูกต้อง ถึงแม้จะได้รับการวิพากษ์ -
วิจารณ์หรือคำตำหนิก็ตาม

2.6 ยอมรับคำตำหนิที่เป็นเหตุโดยดีแล้วจะระงับ

3. มีความกระตือรือร้น คือ ความสามารถตั้งใจหรือตัดสินใจได้

อย่างเต็มที่ถูกต้อง มีความตั้งใจแน่วแน่ ชัดเจนปราศจากการลังเล
พยายามอย่างเต็มที่ตัดสินใจทำโดยเด็ดขาด ไม่ว่าที่ใดก็ตามประมาณชั่วขณะจริง
ทั้งหมดไว้ก่อน ในทุกกรณีพิจารณาให้ถี่ถ้วนแล้วจึงตัดสินใจปฏิบัติโดยไม่วาง
ใจและลังเลกับเหตุการณ์ จึงจะเป็นความกระตือรือร้นของผู้นำ การพัฒนาตนเอง
ให้มีการตัดสินใจกระตือรือร้นทำได้ดังนี้

3.1 มีความรู้ในสถานการณ์เป็นอย่างดีแท้จริงโดยการศึกษาและ
ติดตามตลอดเวลา

3.2 มีการประมาณสถานการณ์อยู่เสมอ คือ ตรวจสอบ
วิเคราะห์ วิจัยโดยยึดหลักความจริงปราศจากอคติและหาหนทางปฏิบัติโดย
ถูกต้องใจและตัดสินใจอย่างถูกต้อง

3.3 ศึกษาการตัดสินใจและความสำเร็จของผู้นำคนอื่น ๆ ใน
อดีต

3.4 ยึดถือความจริงเป็นหลักในการตัดสินใจ และอดทนทำสิ่งที่ยาก
ความมั่นใจ

3.5 นำประสบการณ์ของตนเองมาวิเคราะห์เพื่อช่วยในการ
ตัดสินใจ

4. การกำหนดให้ผู้รู้วางใจได้หรือเชื่อถือได้ คือ การปฏิบัติตนให้
เป็นคนที่ได้รับความไว้วางใจได้ เป็นที่เชื่อก่อนของผู้บังคับบัญชาผู้เสมอกันและผู้ใฝ่กับ
บัญชา คนที่กระทำดีเชื่อฟังของบุคคลอื่นนั้นจะทรงประสบการณ์กับหลายประการ
จะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะดี มีความรู้ มีสติปัญญาไหวพริบดี มีความกล้าหาญอดทน
เข้มแข็ง มีความจริงใจ แสวงหาเสมอตนเสมอปลาย มีความซื่อสัตย์ไม่เห็นแก่ตัว
มีความละเอียดถี่ถ้วนรอบคอบในรายละเอียดสิ่งเล็กๆ น้อยๆ กว้าง และตนเองจะต้อง
มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมตามที่ได้รับมอบหมาย วิธีพัฒนาตนเอง
ให้เป็นผู้ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือได้ ทำได้ดังนี้

4.1 ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สุจริตตามความสามารถ

4.2 ฝึกตนเองให้เป็นคนละเอียดถี่ถ้วน ศึกษาทำความเข้าใจ
รายละเอียดของงานให้มากที่สุด

4.3 ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาด้วยความตั้งใจและเต็มใจ

4.4 ฝึกตนเองให้ตรงต่อเวลา รักษาคำพูดไม่ถอยหลังถอยหน้า

4.5 ไม่เป็นคนที่ชอบแก้ตัวหรือมีข้ออ้างมาก

4.6 ให้ความสนใจต่อผู้ใฝ่กับบัญชาเป็นประจำ

5. มีความอดทน คือ มีความเข้มแข็งทั้งทางจิตใจและร่างกายใน
อันที่จะต่อสู้ต่ออุปสรรค ความเหน็ดเหนื่อย ความเจ็บปวด ความทุกข์โศก
ความผิดหวัง ความหมั่นเพียร ความลำบากต่างๆ ตลอดจนการไต่ถามความข้องใจ
เสียสละ อดประมาณ วิเคราะห์วิจารณ์จากผู้อื่น ความอดทนเป็นทางนำไปสู่

ความเข้าใจในกิจการทุกอย่าง งานบางอย่างมีความยากลำบากซึ่งต้องใช้ความอดทน
เป็นอย่างมาก การพัฒนาตนเองให้มีความอดทนทำได้ดังนี้

5.1 เพื่อบริหารร่างกายให้แข็งแรงเป็นปกติวิสัย

5.2 ฝึกหัดเรื่องของการกระทำที่มีผลต่อสุขภาพตนเอง

5.3 ตรวจเช็คความอดทนของตนเองอยู่เสมอ โดยการเข้าร่วม
ในการฝึกเพื่อทดสอบความอดทนทั้งทางร่างกายและจิตใจ

5.4 ถึงแม้จะรู้สึกเหนื่อยอ่อนหรือเบื่อหน่าย ก็ให้บังคับตนเอง
ให้ปฏิบัติต่อไปจนสำเร็จ

5.5 ควบคุมอารมณ์และจิตใจให้มั่นคงเมื่อมีเหตุการณ์ยากลำบาก

5.6 ปฏิบัติงานทุกอย่างให้ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้

6. มีความกระตือรือร้น คือ แสดงความสนใจต่องานอย่างจริงจัง
ปฏิบัติอย่างจริงจัง มีทัศนคติที่ดีต่องาน ตั้งใจที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ
ผู้นำทหารจะต้องมีความกระตือรือร้นในการฝึก ปราศจากการท้อแท้ เบื่อหน่าย
การผู้นำทหารไม่มีความกระตือรือร้นจะทำให้ผู้บังคับบัญชาพลอยเฉื่อยชาไปด้วย
จะทำให้หน่วยไม่ก้าวหน้าและเสื่อมโทรมในที่สุด วิธีพัฒนาตนเองให้มีความกระตือรือร้น
ทำได้ดังนี้

6.1 ศึกษาหาความรู้ทำความเข้าใจในการฝึกนั้นและเชื่อมั่นว่า
ต้องปฏิบัติได้สำเร็จ

6.2 ทำหน้าที่เราเรียงและมองโลกในแง่ดีเสมอ

6.3 อธิบายเหตุผลให้ผู้บังคับบัญชาเข้าใจว่าทำไมจึงต้อง

ปฏิบัติตามภารกิจนั้น

6.4 มุ่งประโยชน์และความก้าวหน้าของหน่วยเป็นที่ตั้ง

6.5 มีความปกติและเบิกบานเมื่องานสำเร็จ

7. มีความริเริ่ม คือ การหาทางซึ่งทางใหม่ที่ตนรับผิดชอบให้เจริญก้าวหน้าขึ้น โดยพิจารณาจากว่าเมื่อไรบ้างที่ควรจะทำและจะเริ่มปฏิบัติอย่างไร ความริเริ่มเป็นการแสดงให้เห็นความมีไหวพริบ ความรู้ความสามารถของผู้นำ เพราะก่อนที่จะเริ่มดำเนินการสิ่งใด ผู้นำจะต้องศึกษาหาความรู้ที่ซ่อนอยู่ในเรื่องนั้น ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน อีกทั้งจะต้องใช้กลยุทธ์ที่พิจารณาถึงข้อได้และผลเสียที่จะเกิดขึ้น ความมีไหวพริบและความอดทนเป็นหัวใจประกอบสำคัญของความริเริ่มซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ 3 ประการ คือ

1. ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง
2. ทำให้เป็นบทบาทงานที่แตกต่างกระปรี้กระเปร่า
3. ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันและกระหว่างผู้นำกับสมาชิก

และผู้นำกับสมาชิก

การสังเกตตนเองให้เป็นผู้มีความริเริ่ม ทำได้ดังนี้

7.1 พิจารณาหาความรู้เกี่ยวกับงานเรื่องนั้นเป็นการเตรียมตัวเองให้พร้อม

7.2 พิจารณาเองให้รู้การทำงานโดยไม่ต้องการคำสั่งจากผู้อื่นซึ่งสมาชิกเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ของตนเองอยู่เสมอ

7.3 พิจารณาการมองหาวางงานขึ้นนั้นควรจะทำเป็นวิธีที่รบกวนอย่างไรและโดยคนไหน

7.4 แสวงหาและรับฟังที่จะรับผิดชอบในงานที่ตนปฏิบัติหรือต้องการให้ผู้อื่นกับสมาชิก

7.5 ใช้อุปกรณ์และเครื่องมือที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่เพียง

7.6 พิจารณาว่าความสำเร็จของความริเริ่ม คือ ความกล้าและความเสียสละ

8. มีความซื่อสัตย์ คือ การไม่ฉ้อฉลเป็นแบบตรงที่มีศีลธรรม
มีซื่อสัตย์ในการกระทำของงานถวายที่ดี ซื่อสัตย์ และไว้วางใจได้ มีดีจะ คือ
ความจริงใจ 5 ประการ คือ

1. จริตการทำงาน เป็นคนทำอะไรทำจริงไม่โอเลโอละเอะ
2. จริตอำนาจหน้าที่ ได้แก่ การปกครอง การวินิจฉัย
และการสั่งการโดยถูกต้องและไม่ประมาท

3. จริตความวา คือ รักษาคำพูดของตนอย่างเคร่งครัด

4. จริตบุคคล คือ มีความจริงใจต่อกันกับบัญชา
เรียกว่า มีความรักดี มีความจริงใจต่อมิตรสหาย เรียกว่า มีความซื่อตรง
มีความจริงใจต่อผู้ใต้พระคุณ เรียกว่า มีความกตัญญู

5. จริตความดี คือ กระทำดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง
บุคคลอื่น

ความซื่อสัตย์เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำทหาร ถ้าผู้นำคนใดปราศจาก
ความซื่อสัตย์ นอกจากจะทำความเสื่อมเสียให้หน่วยงานที่ได้รับผิดชอบแล้วยังทำ
ความเสียหายให้แก่ประชาชนและประเทศชาติอีกด้วย เพราะผู้นำทหารที่ปราศจาก
ความซื่อสัตย์จะเป็นผู้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ปราศจากความจริงใจ ปราศจาก
ความยุติธรรม เป็นผู้นอกคัมภีร์ การเห็นแก่ตนเองให้เป็นผู้นำความซื่อสัตย์สุจริต
ทำได้ดังนี้

8.1 ผูกตนเองให้เป็นคนรักเกียรติยศ

8.2 ผูกตนเองให้เป็นผู้นำความซื่อสัตย์ พูดยุติความจริง

ตลอดเวลา

8.3 ยึดหลักและเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกต้องด้วยเหตุผล

8.4 ต้องดำเนินในหน้าที่และอดทนการเป็นที่ยึด เน้นไม่ยอมเบี่ยง

ด้วยสิ่งชั่วร้ายเป็นเครื่องล่อใจ

8.5 ถ้าจะมองว่าการช่วยเหลือการเผยแพร่ในการปฏิบัติงาน
จริงนั้นในทางสุจริต ความสำคัญในหน้าที่ และการปฏิบัติอันถูกต้องเหนือ
สิ่งอื่นใด

9. มีคุณวิจิตรวิจารณ์ คือ มีการตัดสินใจที่ถูกต่อ โดย
เปรียบเทียบข้อเท็จจริงและการหาแนวทางแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล จัดเป็น
การรวมทบทวนและรวมรัฐของผู้นำที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง การเสริมสร้างคุณวิจิตร
ให้เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล อาจจะทำได้โดยหาความรู้และความรอบรู้ทางเทคนิค
ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การปรับปรุงตนให้มีคุณวิจิตร ทำได้ดังนี้

9.1 ปีกัดประมาณสถานการณ์โดยต่อเนื่อง งานทุกชนิดทุก
ชั้นตอนต้องไต่สวน ข้อเท็จจริงรายละเอียดที่ถูกต้องเสมอ แล้วนำมาพิจารณา
ประมาณการอย่างถูกต้องจึงตัดสินใจ

9.2 ปีกัดตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ แล้วติดตามผล เพื่อ
เป็นการเตรียมตัวเมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้น

9.3 อย่าตัดสินใจรวดเร็วเกินไปจนขาดการทบทวน

9.4 พยายามเข้าถึงปัญหาโดยใช้สามัญสำนึก

เมื่อได้ข้อตกลงใจแล้วเกิดจากคุณวิจิตรแล้ว จึงนำเอาแนวทาง
ออกคำสั่ง กำกับดูแล ประเมินค่า วิจารณ์ ติดตามผลการปฏิบัติต่อไป

10. มีความยุติธรรม คือ ไม่เอนเอียงหรือความลำเอียง ไม่ว่าจะเป็น
การลงโทษหรือการให้รางวัล จะต้องเป็นไปตามควรแก่กรณี ซึ่งระมัดระวังเสมอ
ว่าไม่มีอะไรที่จะทำให้ตนเสียขวัญใจรวดเร็วเท่ากับการที่ผู้บังคับบัญชาไม่มีความยุติธรรม
ผู้บังคับบัญชาที่แท้จริงเข้าใจในพฤติกรรมของมนุษย์เป็นอย่างดีและใช้ให้ถูก การพัฒนาตนเอง
ให้มีความยุติธรรมทำได้ดังนี้

- 10.1 ไม่นำเรื่องผ่านตัวมาประกอบการพิจารณาตัดสิน
- 10.2 พิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลรอบคอบ กำจัดอคติให้หมดสิ้น
- 10.3 ถ้าหากมีอคติเกิดขึ้นในใจพยายามหาทางขจัดเสียให้หมดสิ้น เพื่อมิให้การทดลองใจของคนที่ต้องการความยุติธรรม
- 10.4 อย่าละเลียงเลือกรักมักชัง
- 10.5 มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
- 10.6 ศึกษาวิเคราะห์การทดลองใจอย่างเที่ยงธรรมของผู้นำที่มีชื่อเสียงเพื่อมิให้เป็นแบบอย่าง
- 10.7 ไม่ลงโทษเป็นการส่วนตัว เมื่อพบว่าบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นผู้กระทำผิด
- 10.8 ต้องมีแรงใจใหญ่กล้าที่จะทำความผิดและการลงโทษนั้นเพื่อเป็นการปรับปรุงบุคคลและหน่วยงานให้ก้าวหน้าขึ้น
- 10.9 อย่าลงโทษโดยใหญ่กระทำความผิดเล็กน้อยลงโทษ
- 10.10 ถ้าผู้ใดยังกับัญชาทำความผิด ควรให้รางวัลอาจเป็นคำสรรเสริญชมเชยทั้งต่อหน้าและลับหลัง อย่าเป็นผู้ยังกับัญชาที่คอยแต่จะลงโทษเพียงประการเดียว

11. มีความรู้ ความรู้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้นำ โดยเฉพาะการมีความรู้ในหน้าที่ที่ตนต้องรับผิดชอบ ไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้บังคับบัญชาได้เร็วกว่าการแสดงให้เห็นว่าผู้นำเป็นผู้มีความรู้และความรอบรู้ ผู้นำที่ดีไม่ว่าจะมีความรู้เฉพาะสายงานของตนเอง แต่จะต้องมีความรอบรู้ในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมทั้งในและต่างประเทศด้วย จะต้องพัฒนาหาความรู้ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นเรื่องในอดีต ปัจจุบันและอนาคตเพื่อประโยชน์ในการประสานงานกับผู้อื่น ผู้นำที่ถนัดความรู้จะไม่ได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ความรู้และความรอบรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการประมาณสถานการณ์ การใช้ดุลยพินิจและการตัดสินใจ ความไม่รอบรู้ขอเท็จจริงและสภาวะ

แวดล้อมเป็นศูนย์กลางให้เกิดขึ้นในอีกหลายครั้งทำให้เกิดความลังเล ผู้นำทหารจึงต้องสนใจแสวงหาความรู้ทุกเวลา ที่มีพยายามเพิ่มพูนความรู้ให้ตัวเองจนกว่าเป็นอันไม่ประมาณ และยังทำให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ยิ่งกว่านั้นผู้นำยังจำเป็นต้องรู้คุณธรรมและเข้าใจผู้อื่นทั้งกับมิตรและศัตรู เพื่อจะได้ทำความเข้าใจความสามารถของผู้อื่นทั้งกับมิตรและศัตรูให้ให้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานให้มากที่สุด การพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทำได้ดังนี้

11.1 ศึกษาแบบแผนเป็นของทหารให้ละเอียดถี่ถ้วน เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่เพื่อประโยชน์ในการบริหารความรู้อยู่ในบังคับบัญชาให้ประเพณีวินัยจะทำให้กองทัพมีประสิทธิภาพ

11.2 ศึกษาจิตวิทยาทั่วไปของมนุษย์ เพราะการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานทางจิตวิทยาของมนุษย์โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ จะช่วยในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้โดยดี เนื่องจากได้รับความรักใคร่ ความจงรักภักดี ความร่วมมือร่วมใจจากผู้อื่นทั้งกับมิตรเป็นอย่างดี การที่ผู้นำจะมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นทั้งกับมิตรและศัตรูจะหาความเข้าใจได้เท่านั้น ผู้นำจะต้องรู้จักผู้อื่นทั้งกับมิตรและศัตรูเป็นอย่างดีที่สุดก่อน แล้วจึงใช้ศิลปะูงใจผู้อื่นทั้งกับมิตรและศัตรูให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ จิตวิทยาทั่วไปที่ผู้นำควรศึกษามีดังนี้

11.2.1 ความแตกต่างของอวัยวะ

11.2.2 บุคลิกลักษณะของคน

11.2.3 เมตตาและความกตัญญูของใจของคน

11.2.4 รากฐานของพฤติกรรม

11.2.5 การควบคุมพฤติกรรมให้รับกับชีวิตทหาร

11.3 ศึกษาประวัติศาสตร์สงคราม ผู้นำจะต้องสนใจและศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับการสู้รบทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะเหตุการณ์ในอดีตเป็นบทเรียน และเป็นแบบอย่างที่ดี มีทางที่จะกลั่นมาหลายครั้งถึงกันได้ ผู้นำที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับ

ประวัติศาสตรสงครามและสามารถดำเนินชีวิตที่มี ประสิทธิภาพและแก้ไขสถานการณ์ โดยทางที่ประสิทธิผล

11.4 รับฟังข้อคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้จบ ผู้ทำทองผืนประเพณี ประสิทธิภาพของตนเองว่าเป็นภักดีและสิ่งซึ่งเพียงใจ รวบรวมศึกษาจากประสบการณ์ ของผู้จบเพื่อนำมาคิดแปลงใหม่เมื่อตนต้องเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่คล้ายกัน

11.5 อ่านหนังสือในข่าวสารและเอกสารต่าง ๆ เป็นประจำ เพราะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ทราบข้อคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้จบในวิธีเพิ่มพูน ความรู้เกี่ยวกับสิ่ง

11.6 ศึกษาคนกว่าในสิ่งที่ไม่เข้าใจ สิ่งใดที่ยังไม่เข้าใจและยัง ไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นอย่างถ่องแท้ ผู้ทำทองผืนประเพณีจะศึกษาคนกว่า รับฟัง สังเกต และวิเคราะห์เพื่อความรอบรู้

11.7 เสริมสร้างนิสัยในการสนทนาที่หลักแหลมจริงจัง การสนทนา โดยใช้ภาษาที่หลักแหลม เกิดจากการฝึกฝนรวมทั้งการอ่านการรับฟังข้อคิดเห็นของ บุคคลอื่น เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้มีความรอบรู้มากขึ้น

12. มีความจงรักภักดี คือ มีจิตเต็มใจ มีความรักอย่างจริงจัง ต่อประเทศชาติ กองทัพ หน่วยงาน ผู้นำ ผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงานและ ผู้ใต้บังคับบัญชา ความจงรักภักดีก่อให้เกิดความซื่อสัตย์มั่นคง ความเสียสละ ความเป็น ก้าวหน้าหรือมีอันตรายก็สามารถที่จะรักษาความปลอดภัยคุ้มครองประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาได้ เพราะมุ่งประโยชน์ส่วนรวม เป็นสำคัญ ผู้ทำทองผืนประเพณีจะมีความจงรักภักดีทั้งต่อผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาและพร้อม ที่จะแสดงออกด้วยความเต็มใจและจริงใจ การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความจงรักภักดี ทำได้ดังนี้

12.1 สนับสนุนความคิดและข้อตกลงใจของผู้บังคับบัญชาโดยการ ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจและเต็มกำลังความสามารถ

12.2 ไม่แสดงข้อคิดเห็นและการกระทำใด ๆ อันจะทำให้
กระทบกระเทือนต่อคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

12.3 ยกยอวิจารณ์ผู้บังคับบัญชาต่อหน้าผู้ใต้บังคับบัญชา

12.4 จะต้องระมัดระวังคำพูดเกี่ยวกับการวิเคราะห้ปัญหาเรื่อง
ภายในหน่วยงานกับบุคคลนอกหน่วย

12.5 เมื่อประสบอุบัติเหตุ กองทัพ หน่วยงาน ผู้บังคับบัญชา
ผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับการดูแลหรือถูกกล่าวหาอย่างไม่เป็นธรรมต้อง
แก้แค้นทันที

12.6 ไม่ควรพูดถึงปัญหาส่วนตัวของผู้ใต้บังคับบัญชาที่บุคคลอื่น

13. มีความเข้มแข็ง คือ สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้โดยไม่
ไม่เกิดการขัดแย้งกัน มีการตกลงใจและปฏิบัติได้เฉพาะสมัยกาลเทศะ มีไหวพริบ
ปฏิภาณไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์อย่างไรก็สามารถแก้ปัญหาได้เสมอ ผู้บังคับบัญชา
คุณสมบัตินี้จะเป็นผู้แก้ไขไม่ได้ การพัฒนาตนเองให้มีความเข้มแข็ง ทำได้
ดังนี้

13.1 เป็นผู้มีความรับผิดชอบและสุภาพ

13.2 ก่อนที่จะกระทำการใด ๆ มีความตั้งใจ เกรงใจ
และคิดถึงผู้อื่นบ้าง

13.3 ปรึกษาหารือและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

13.4 ปฏิบัติต่อผู้อื่นเสมอด้วยดี ยอมรับฟังการให้เหตุผลปฏิบัติของตน

13.5 ให้การร่วมมือกับผู้อื่นอย่างจริงจังอยู่เสมอ

13.6 ฝึกตนเองให้มีความอดทนอดกลั้น แม้ไม่พอใจหรือรำคาญ
ก็ไม่แสดงออก

13.7 ศึกษาวิธีการปฏิบัติงานของบุคคลอื่น ๆ ซึ่งได้รับความนิยมใน
ฐานะเป็นผู้มีคุณสมบัติที่ดีเยี่ยม

13.8 กิจกรรมจิตวิทยาของมนุษย์

13.9 ขั้นตอนการตรวจสอบหาข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของตนเอง

13.10 ปฏิบัติตัวเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ กอดพิเศษ คาคละเห

ความรู้ที่ครูของครูมีเกี่ยวกับการเขียนบรรยาย ก็คือครูได้เล่าว่าการปฏิบัติของนางจะมีผล
 กระทั่งครูสอนอย่างไรร่าง

14. ไม่เห็นแก่ตัว ก็คือ หลีกเลี่ยงการหาประโยชน์ ความสะทกสะท้าน
 ความสุขส่วนตัว ความการหาใส่ตน โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
 ผู้ที่ไม่เห็นแก่ตัวจะสามารถดำรงความยุติธรรมความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดี ความ
 ไว้วางใจเชื่อถือได้ สามารถสร้างสรรคความเจริญก้าวหน้าให้แก่หน่วยงานและประเทศ
 ชาติได้ เพราะได้มีความซื่อสัตย์ ความศรัทธา ยกย่อง ความจงรักภักดีจาก
 ผู้ใฝ่ฝันกับมิตรสหายและผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี ผู้ที่ไม่เห็นแก่ตัวจะรวมเป็นรวมตาย
 รวมบุญกรรมสุขกับผู้ที่ใฝ่ฝันกับมิตรสหายเสมอ ทั้งไม่ลดละความพยายามและความดีความชอบของ
 ผู้ร่วมงานมาเป็นของตน การพัฒนาตนเองให้เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว ทำได้ดังนี้

14.1 ราชบัณฑิตยสถานได้จัดทำคำแปลคำศัพท์และวลีที่เกี่ยวกับงานศิลปกรรมและการอนุรักษ์ศิลปกรรมและโบราณคดีไว้แล้ว

14.2 ให้ความช่วยเหลือผู้คนที่ได้รับความเดือดร้อน
เพิ่มมากขึ้น

14.3 หากความถี่ความรุนแรงให้ใหญ่โตมั่งคั่งมั่งคั่ง เมื่อปฏิบัติหน้าที่
ต้องไม่การประกาศเกียรติคุณ ยกย่องชมเชยให้ปรากฏ

14.4 ให้รางวัลแก่ผู้ที่มีคุณูปการ เพื่องานสำเร็จ

14.5 หากแนวทางแก้ไขถูกและรวดเร็วเหลือผู้ไม่พึงคัมยู่ค้างในโรง
 การงานและโรงส่วนหัว

ความปลอดภัย ความสะอาดสวยงาม ความพึงพอใจได้แก่ โดยทำให้ผู้คนที่เกิดอารมณ์

14.7 เมื่อหน่วยงานได้รับคำขอขอ ไม่ควรถือเป็นความสามารถ
ของกรมแต่ผู้เดียว

14.8 ถึงแม้จะอยู่แต่ความจำเป็นของหน่วยงาน ก็
ผลงานของทุกคน

คุณสมบัติ 14 ประการที่กล่าวมานี้เป็นคุณสมบัติที่ผู้นำทางทุกคนต้องยึดถือ
เป็นหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ต้องเข้าใจถึงความจำเป็นและประโยชน์ของคุณสมบัติ
แต่ละข้ออย่างชัดเจน ทั้งจะต้องรู้วิธีการฝึกฝนและแสดงออกทุกครั้งที่มีโอกาส
เพื่อทำให้เกิดความเคยชินจนติดเป็นนิสัย

บทที่ 3

วิเคราะห์ความสามารถในการนำทหารของแม่ทัพเอก โจโจ จิโร่ ชงเม้ง สุนทรี

ตำราพิชัยสงครามของซุนวู¹ ได้กล่าวถึงความสำคัญของขุนพลหรือแม่ทัพไว้ว่า เป็นเสมือนหลักชัยที่สำคัญของประเทศ ถ้าแม่ทัพมีอัจฉริยภาพ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด จะทำให้ประเทศชาติเข้มแข็ง แต่ถ้ามแม่ทัพมีบุคลิกอ่อนหรือชอบยกย่อง ประเทศชาติ ย่อมจะอ่อนแอทำให้ชาติเกิดโอกาสเข้าโจมตี แม่ทัพจะต้องมีคุณสมบัติซึ่งแสดงถึง ความสามารถสูง กล่าวคือสามารถเข้าใจในศึกที่ยกทัพไปในเวลาไม่แน่นอนจนเกินไปและ บัญชีของชาติได้โดยไม่ต้องพบกำลังทหาร ชาติ ลักษณะที่แสดงว่าจะมีชัยชนะชาตินี้ดังนี้

1. ขุนพลมีความรอบรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นอย่างดี รู้ว่าสถานการณ์ใดควรจะออกสู้รบกับชาติใดและสถานการณ์ใดบ้างที่ไม่ควรออกสู้รบกับชาติใด แม่ทัพที่ฉลาดมีใจจะดีจะประสมชัยชนะเมื่อนำทัพออกศึก
2. ขุนพลผู้ใดรู้ว่าเมื่อใดกำลังพลน้อยจะใช้กลยุทธ์อย่างไรและเมื่อใดกำลังพลมากควรจะใช้กลยุทธ์อย่างไร ขุนพลผู้ใดยอมจะโค่นชัยชนะเสมอไป
3. ประเทศใดฝ่ายปกครองและประชาชนมีความสมัครสมานสามัคคี กองทัพมีความสามัคคีไว้หน้าหนึ่งใจเดียว ประเทศนั้นย่อมจะโค่นชัยชนะ
4. ประเทศใดที่มีการเตรียมกำลังรบอย่างพร้อมสรรพ เมื่อมีมือคอคาน ชาติใดก็ไม่ได้มีการเตรียมพร้อม ทหารฝ่ายชาติอื่นแสดงความเห็นอย่านายแม่ทัพมีการวางแผน ที่ละเอียดรอบคอบ ประเทศนั้นย่อมเป็นฝ่ายชนะ
5. ประเทศใดมีแม่ทัพซึ่งมีความสามารถสูง มีความเข้มแข็งในการ คบครองทัพโดยที่ประมุขของประเทศใดเข้าไปส่อคแหวกท้าวท้าว ประเทศนั้นย่อมเป็น

¹ซุนวู ตำราพิชัยสงคราม แปลโดย เต็มบริรักษ์ เกื้อสุวรรณเมธ

ฝ่ายไฉยชนะ

จะเห็นได้ว่าขุนพลหรือแม่ทัพเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการทำสงคราม การจะมีชัยชนะหรือพ่ายแพ้เป็นความหนึ่งที่แสดงความสามารถของแม่ทัพ การสงครามเป็นเรื่องสำคัญของบ้านเมือง เพราะเกี่ยวเนื่องกับความอยู่รอดหรือความพินาศของชาติบ้านเมือง การศึกษาเรื่องการนำทหารจึงเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งของผู้นำทหาร ทั้งใคความมาแล้วคงแทบพบว่า วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์เป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าในการสร้างประสิทธิภาพของทหารและชาวราชมภิหาร พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้แปลและเรียบเรียงขึ้นเป็นตำราพิชัยสงครามของทหาร และเป็นตำราการปกครองบ้านเมือง เพราะแสดงเล่ห์กลทางการเมืองซึ่งเจ้านายและขุนนางในยุคหนึ่งต้องศึกษากันโดยทั่วไป กล่าวได้ว่ามีคุณค่าในการส่งเสริมความมั่นคงภายในประเทศอีกด้วย

ก่อนที่ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ความสามารถในการนำทหารของแม่ทัพเอกในเรื่องรามเกียรติ์ คือ โจโฉ จิวยี่ ขงเบ้งและสุมาลี ผู้ศึกษาควรทราบประวัติของตัวละครเหล่านี้โดยย่อ ดังนี้

โจโฉ

โจโฉเป็นมหาอุปราชของพระเจ้าเหี้ยนเต้ เป็นบุตรโจโกซึ่งเดิมชื่อเซ็กตัว แต่โจโกไปอยู่ในความอุปการะของขันทีชื่อโจเต้งในพระราชมัง โจโกจึงเปลี่ยนมาใช้แซ่โจตามโจเต้ง โจโฉมีรูปร่างไม่ใหญ่โตนัก สูงประมาณห้าทศ มีดวงตาเล็กไว หวุดหาว เมื่อวัยเยาว์มีนิสัยขี้ขลาด มีเพื่อนมาก ชอบล่าสัตว์ ชอบร้องรำทำเพลง มีสติปัญญาไหวพริบดี ชอบเพื่อน ๆ ของโจโฉมักจะพูดเสมอว่า ถ้าไปโจโฉจะสามารถปราบปรามแผ่นดินในสองขลุ่ยได้ โจโฉได้แสดงความริเริ่มและความกล้าหาญให้ปรากฏตั้งแต่แรกเข้ารับราชการทหาร มีอายุเพียง 20 ปี โดยออกคำสั่งห้ามคนเดินไปมาในเวลาวิกาล ภายหลังได้เป็นเจ้าผู้ครองโจโฉ มีขันทีผู้หนึ่งมีอำนาจสั่ง โจโฉเห็นเจ้าจึงสั่งให้ประหารชีวิต ถึงแม้ว่าคนมักพากันเกรงกลัวความกล้าหาญของโจโฉ หลังจากนั้นก็

โจโลได้แสดงความสามารถโดยการปราบโจรโหดมาเหลืองที่เมืองเองจนได้สำเร็จ
พระเจ้าเด่นแห่งทั้งโจโลเป็นเจ้าเมืองเจด้าเชียงเป็นนางวัดความชอบ โจโลมี
ความกล้าหาญและความเข้มแข็งในตัวเองสูง ครั้งที่ตั้งใจจะอัญเชิญทองจูเหิมขึ้นเสวย
ราชสมบัติเป็นพระเจ้าเหี้ยมแก่และทั้งตัวเองเป็นมหาอุปราช ตั้งใจจะได้แสดงอาการ
อาจเ้าม พยายามชักจูงพระเจ้าเหี้ยมแก่ บรรดาขุนนางผู้ใหญ่ไปประชุมกันเพื่อหาวิธี
กำจัดทั้งโจะ มีโจโลผู้เดียวที่กล้ารับอาสาเข้าไปหาทั้งโจะ แต่โจโลทำไม่สำเร็จ
จึงกลับใจที่ไปหาบิดาเพื่อรวบรวมผู้สืบทอดและตั้งใจมาปราบทั้งโจะใหม่ ด้วยความ
เป็นผู้มีความกตริเริ่ม ความฉลาดเฉลียวและมีความคิด โจโลจึงสามารถเกลี้ยกล่อม
รวบรวมบรรดาเจ้าเมืองต่าง ๆ ได้ถึงสิบเจ็ดหัวเมือง ให้ยกกองทัพมากำจัดทั้งโจะ

หลังจากที่ทั้งโจะถูกไล่ไปมาหลายแล้ว โจโลได้แสดงความสามารถปราบ
โจรโหดมาเหลืองอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้โจโลได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองขุนจัว
ได้เป็นใหญ่ในหัวเมืองกันกะวันตลอดทั้งหมก โจโลเป็นผู้มีความกตัญญูต่อบิดา เมื่อได้
เป็นใหญ่ได้ส่งคนไปรับบิดาและญาติพี่น้องซึ่งอยู่ที่เมืองกันลิวมาอนุบาย เป็นเหตุให้
โจโลต้องรบกับเจ้าปี่และอี่ไม่ เพราะระหว่างที่ขบวนเดินทางของบิดาและญาติพี่น้อง
ของโจโลมาถึงเมืองจัว โจโลกับเจ้าเมืองจัวซึ่งมีน้ำใจเมตตาอารีและดีจะไม
เข้ากับโจโล ได้ออกไปต้อนรับบิดาของโจโลแล้วจึงเที่ยวซึ่งเมื่อก็คือโจรโหดมาเหลือง
ให้ไปส่งโจโลถึงเมืองขุนจัว แต่เที่ยวที่กลุ้มร้อนทรยศแล้วฆ่าโจโลกับญาติพี่น้อง
จนหมดสิ้น โจโลเข้าใจว่าเป็นกลอุบายของโจโลจึงตั้งเกณฑ์ทหารจะไม่ให้เมืองจัว
ไปเกี่ยวข้องขอรองเล่าให้หยกทหารมาช่วย

กตัญญูที่มีความดีสืบทอดมาจากรุ่น มีความดีเขาอยู่ในการรบของโจโลเป็น
ที่เลื่องลือจนพระเจ้าเหี้ยมแก่ต้องเรียกตัวโจโลมาหาทางกำจัดด้วยยุยกี่ซึ่งตั้งตัวเป็น
ใหญ่แทนทั้งโจะ โจโลปราบลัญญูก็สำเร็จแล้วตั้งตัวเป็นมหาอุปราช มีอำนาจ
สืบทอดในการว่าราชการทั้งหมด โจโลเป็นผู้สืบทอดเจตจำนงที่มีปฏิภาณไหวพริบ

ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งในทางพุทธวิธีและการปกครอง นอกจากนี้ยังมีความสามารถ
ในการแต่งตำราวิทยะสงครามและมหายุทธศาสตร์ต่าง ๆ รวมทั้งการเดินทัพ โจโล
ชอบเลี้ยงผู้สืบทอดวิชาและฝีมือ ถ้าหากผู้ใดที่ได้อะจะพยายามหาวิธีเอาตัวมาอยู่ภาย
ภายจะยากลำบากยิ่งนักในโลกนี้แหละ เชน เกลี้ยกล่อมกวนวุ่นและพยายามเลี้ยงดูอย่างก็
หากดูตามที่จะได้ตัวนี้มาอยู่ภาย โจโลมีคุณสมบัติพิเศษประการหนึ่งคือ กรองใจ
ได้อย่างแนบเนียน เชน ตอนทีโจโลจะยกทัพไปปราบเอี้ยวฮัวซึ่งภาคนี้เองซึ่งยังมี
ขณะนั้นเป็นฤดูหนาวโศกเศร้ากำลังสูง โจโลจึงสั่งทหารมิให้เหยียบต้นข้าวโศกเศร้าของ
ราษฎร ถ้าผู้ใดเหยียบแทงแตกตนเดียวจะสังคัลที่ระบดแล้วมาของโจโล เกิดที่วิ่งเข้า
ไปในไร่ข้าวโศกเศร้า โจโลต้องการจะให้คนทั้งหลายเห็นความมีอหิสังและเกรงกลัว
ของตนจึงสั่งจะให้คนของตนเองไปทำการจมน้ำ เมื่อบรรดานายทหารพากันหันไป
โจโลก็กลับมองตนเสียแทนการที่กระทำระบดให้คนทั้งปวงดูเป็นเพียงอย่าง คำขวัญที่
ราษฎรและทหารจึงรับและศรัทธาโจโลมากยิ่งขึ้น

เมื่อวันมหาอุปราชนั้น โจโลก็แสดงอำนาจมากจนจนพระเจ้าได้แก่
และขุนนางเก่าแก่หลายคนไม่พอใจ บรรดาเจ้าเมืองใหญ่ ๆ เชน อ้วนเสี้ยวก็หา
บรรดาพวกเพื่อช่วยกันกำจัดโจโล แต่โจโลสามารถปราบบรรดาผู้ก่อกวนพวกตนได้จน
เหลือเกิน แม้แต่พระเจ้าเอี้ยวฮัวก็ได้อำนาจ โจโลพยายามปราบเจ้าเมืองและ
ขุนนางให้ราบคาบ แต่ก็ไม่สามารถปราบไล่สำเร็จ กลับต้องเสียเวลามากมายของ
ตนเองและชีวิตของพวกตนเร็ว นับเป็นการทลายแนวรั้งสำคัญๆของโจโล ต่อมา
โจโลเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นเป็นอุปราชและเจ้าผู้ครองนครสำคัญ มีฐานะเป็นรองของ
เจ้าเมืองหลัก มีเครื่องแต่งตัวเหมือนเจ้าเมืองกับพระเจ้าแผ่นดินทุกประการ แต่
โจโลก็ยังมิได้โค่นล้มราชบัลลังก์ของพระเจ้าเอี้ยวฮัว โจโลขึ้นชีวิตเพราะถูกปีศาจ
หลอกหลอนจนเป็นโรคประสาทอย่างแรง ก่อนตายโจโลได้เรียกศิษย์ที่สืบทอดได้แก่
โจทอง กัณฐ์ กาเหียงและสุทิวเจ้าโอรสฝ่ายภรรยาและบุตรซึ่งเหลืออีกคน คือ
โจผี โจเจียง โจฮกและโจหิม โจโลต้องการให้โจผีบุตรคนโตที่กำพร้าเป็น
มหาอุปราชนั่น โจโลขึ้นชีวิตเมื่ออายุ 66 ปี อยู่ในตำแหน่งมหาอุปราชนั้น

มีขึ้นช้ามากในการว่าราชการ 25 ปี เมื่อโตขึ้นเป็นใหญ่ได้ประเทศพระเจ้าให้มรดก
และสถาปนาตนเป็นกษัตริย์ จึงให้หาริณนามโจโลว่าพระเจ้าโลหอุยงเต

จิวยี่

จิวยี่เป็นแม่ทัพเอกของขุนทวน เล็งเห็นเพื่อนสนิทกับขุนเซ็กที่ตายขุนทวน
ก่อนจิวยี่ก็ซุกแซ็กยังมาเกาะกองทัมเล็ก คือ ภรรยาของขุนเซ็กเป็นพี่สาวของภรรยาจิวยี่
ก่อนที่ขุนเซ็กจะตายได้มอบตำแหน่งเจ้าเมืองให้ขุนทวนและสั่งขุนทวนให้รักษาเรื่องการ
สงครามกับจิวยี่ ขณะที่ขุนเซ็กตายได้จิวยี่อยู่รักษาตำแหน่งที่ตนเป็นตำแหน่งเจ้าเมือง
ขุนเซ็กจึงสั่งภรรยาให้บอกน้องสาวซึ่งเป็นภรรยาจิวยี่ให้มาช่วยดูแลโจโลให้คงที่
ขุนทวน จิวยี่ก็มีความจงรักภักดีต่อขุนเซ็กเป็นอย่างยิ่ง เมื่อขุนเซ็กตายจิวยี่ก็จงรัก
ภักดีต่อขุนทวนเหมือนกับที่เคยรักขุนเซ็ก จิวยี่รับคำว่าจะรับราชการอยู่กับขุนทวนอย่าง
ซื่อสัตย์จนกว่าจะสิ้นชีวิต จิวยี่เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตัวไม่มีความเย่อหยิ่งหรือโอ้อวดตน
จิวยี่ได้บอกกับขุนทวนว่าตนมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดไปเชิญโจโลซึ่งมีสติปัญญา
ช่วยราชการด้วย นอกจากนั้นจิวยี่ยังมีความกล้าหาญ เด็ดขาด เห็นได้จากการที่
แนะนำขุนทวนไม่ให้ถอยทัพต่อโจโล นโยบายของจิวยี่ คือ รบกับโจโล แม้จะมีกำลังพล
น้อยกว่าและโจโลอ้างพระราชนิพนธ์ของพระเจ้าเหียนเต็กตาม จิวยี่ก็ไม่หวั่นเกรง
ทั้ง ๆ ที่ขุนนางผู้ใหญ่คนอื่น ๆ แนะนำให้ถอยทัพต่อโจโล ขุนทวนเห็นความเด็ดขาด
ของจิวยี่ก็มีความไว้วางใจเชื่อถือ แต่งตั้งให้จิวยี่เป็นแม่ทัพใหญ่มีอำนาจให้ขุนทวน
จึงจะมีอำนาจน้อยแต่จิวยี่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสงคราม แต่แต่เดิมเขา
ขุนนางผู้ใหญ่ซึ่งเชี่ยวชาญในการบริหารก็ยังเอียงไถ่สรรเสริญความรู้ความสามารถ
ของจิวยี่และยอมถอยทัพต่อจิวยี่ตามตำแหน่งหน้าที่ ทั้งที่แต่แรกนั้นเสียเขาไม่พอใจ
ที่ขุนทวนแต่งตั้งจิวยี่เป็นแม่ทัพเพราะเห็นเขามีอาวุโสสูงกว่า ด้วยความกล้าหาญ
เด็ดเดี่ยว ความมีสติปัญญาสามารถในการกำเนินกลยุทธ์และบุคลิกของจิวยี่ โจโล
ผู้มีกองทัพรบที่มีแสนยานุภาพยิ่งใหญ่ไพศาลต้องแตกพ่ายอย่างยับเยิน เรื่องทั้งนี้ก็ถึง
ลงความเป็นอิสระไว้ได้ จิวยี่ตายเมื่ออายุเพียง 36 ปี เพราะความเสียใจ

ที่เสียของเบงไม่สามารถจะนับเมืองสำคัญ เมืองขงหยงและเมืองเกงจิ่วได้
ความเคียดแค้นของเบงนั้นรุนแรงนักหนา ก่อนตายจิ่วไคเหิงเห็นหน้าจิ่วไคเหิงว่า
"เพี้ยมคงกลใจพอสั่งให้เราเลิกงานแล้ว เหตุไฉนจึงให้เบงเลิกงานเสีย"¹
จิ่วไคเหิงก็รักและเป็นที่ห่วงใยกันยิ่งนัก เมื่อรู้ว่าจะตายไคเหิงจึงสั่งอาณานิคม
และแนะนำขุนนางในขงหยงให้ไปช่วยกันรบ เพราะเห็นว่าโจชงมีความซื่อสัตย์
กตัญญูและเป็นนโยบายเกี่ยวกับตน ก็ไม่ยอมถอนตัวโจโจและโจชงยังมีความสัมพันธ์
อันดีกับเลาปี่และของเบงอีกด้วย เมื่อขุนนางรู้ว่าจิ่วไคเหิงกำลังร้องไห้ด้วยความเสียใจ
อาลัยรักจิ่วไคเหิง ขุนนางไคเหิงจึงว่านี่คือสิ่งใหญ่มาดลใจควรเป็นมหาอุปราชาได้

ขงเบ้ง

ขงเบ้งเป็นที่ปรึกษาและเป็นแม่ทัพของเลาปี่ นอกจากนั้นยังเป็นผู้หาอุปราชา
ของพระเจ้าเอาเสียนโอรสเลาปี่ ขงเบ้งมีความเห็นว่าจิ่วไคเหิง มีรูปร่างใหญ่โต
สูงถึงหกฟุต หน้าขาวเหมือนหยก มีนิสัยประณีตแต่งกายพิถีพิถันอยู่เสมอเวลา
ออกรบ เฝ้านขงเบ้งมีอาชีพทำไร่ไถนาอยู่กับน้องชายบนเขาโจลิ่งกั้ง ทำมาจงบ้าง
นอกเมืองขงหยง ขงเบ้งมีความรู้ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดปราดเปรื่อง มีวิชา
ไหวพริบยากที่จะหาผู้ใดทัดเทียมได้มีความยาวของ พายถึงมังกร และได้รับ
การยกย่องว่าเป็นผู้หนึ่งรู้ทันมหาสมุทร รู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ล่วงหน้า ขงเบ้งเคย
ทำนายว่าต่อไปแผ่นดินจีนจะมีผู้เป็นใหญ่สามคนคือ ก๊กเลาปี่ ก๊กโจโจ ก๊กขุนกวน
ขงเบ้งมีวิชาความรู้ทุกสาขา ทั้งด้านการปกครอง การเมือง การทหาร กฎหมาย
วิทยาศาสตร์ การประพันธ์ เวทมนตร์คาถา โหราศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เมื่อจิ่วไค
เหิงตาย กวนตงจะตายขงเบ้งก็รู้ล่วงหน้าจากการดูดาวเขาเคยใช้วิชาภูมิศาสตร์
เรียกดวงดาวมาให้จิ่วไคเหิงมาของหัวเรือของโจโจ สุนัขเฒ่าโตนกปราชญ์ที่มีชื่อเสียง
ผู้หนึ่งก็ยกย่องสรรเสริญขงเบ้งว่ามีสติปัญญามากเหมือนกับเง่งสงซึ่งเป็นที่ปรึกษาการ

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) ตำนาน เล่ม 2 หน้า 58

แบบกินสินพระเจ้าจิวมุนเอง เรายังรู้จักขงเบ้งจากการแนะนำของพี่ชาย เรายังต้อง
ใช้ความพากเพียรอดทนไปเสียขงเบ้งยกทัพเองถึงสามครั้งขงเบ้งจึงยอมให้ยอม
ขงเบ้งมีความสามารถมากในด้านการวางกลยุทธ์ ทำให้ฝ่ายข้าศึกต้องสูญเสีย
และอาวุธเป็นจำนวนมาก เรายังเคยรับอาสาชีวิตที่หาถูกเกณฑ์ให้ตั้งแสนลูกภายในเวลา
สามวัน ขงเบ้งก็กลอุบายวางทหารโจโฉให้ระดมยิงเกาทัณฑ์มาซึ่งเรือซึ่งตนได้เตรียม
รับอย่างถึงสามารถหาถูกเกาทัณฑ์ทำให้จวียไปมากกว่าหนึ่งแสนลูกภายในเวลาไม่ถึงวัน
กลยุทธ์ที่ทำให้ขงเบ้งมีชื่อเสียงมากคือ ครั้งที่ต้องสู้รบที่เมืองเสฉวนโดยขับไปนั่งติด
กระดานบนทศรถ ทำให้ขุนนางเข้าใจผิดคิดว่าขงเบ้งซ่อนทหารไว้ในเมืองมากมาย
จึงสั่งให้กองทัพอัน ขงเบ้งเป็นผู้นำได้กวาดต้อน มีวาทะมากมาย มีความกล้าหาญ
เคยรับอาสาเข้าไปบุกรุกความใหญ่โตของโจโฉด้วยเรือเพียงลำเดียวกับลิ้นเพียงสามลิ้น
เท่านั้นและสามารถบุกรุกเข้าไปตีกับโจโฉได้สำเร็จ ขงเบ้งมีความซื่อสัตย์จงรักภักดี
ต่อเล่าป๋อยิ่งยิ่ง คิดแต่จะช่วยเล่าป๋ให้ถึงตัวเป็นใหญ่ได้เพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึง
ถึงความเหนื่อยยากลำบากและไม่เคยคิดจะแยกพระยาที่จะเป็นใหญ่เสียเอง ทั้งที่เล่าป๋
ได้สั่งขงเบ้งไว้ก่อนตายว่า ถ้าบุตรของตบไม่เชื่อฟังขงเบ้ง ไม่ต้องอยู่ในตระกูลตบก็ให้
ขงเบ้งขึ้นเป็นใหญ่แทน แต่ขงเบ้งก็ไม่เคยคิดจะเป็นใหญ่ในตระกูลตั้งใจปฏิบัติราชการ
ถวายพระเจ้าเล่าป๋ด้วยความซื่อสัตย์และความกล้าหาญเข้มแข็ง ความซื่อสัตย์จงรักภักดีของขงเบ้ง
เกิดขึ้นก่อนที่เล่าป๋จะถวายพระเจ้าเล่าป๋เสียจนหมดสิ้น ในสมัยพระเจ้าเล่าป๋สิ้น ขงเบ้ง
มีตำแหน่งเป็นมหาอุปราชาราชการทั้งหมด โดยยกทัพไปปราบเม้งเฮกเจ้าเมืองมณฑล
กวนตะวันออกและยกทัพไปตีขงเบ้งถึงหกครั้ง แต่ไม่สามารถจะเข้าตีถึงเมืองหลวงคือ
เมืองลกเอียงได้ กองทัพอันทุกครั้งที่พ่ายแพ้ทางขงเบ้งก็แนะนำวิธีที่สามารถคือ สู้รบที่
กวนเหนือขงเบ้งจึงทรงใจหาย

ขงเบ้งได้เขียนตำราเป็นอักษรรหัสถึงสามตัว ตำราพิชัยสงคราม
ตำราถูกขบถถูกตำ ตำราการพ่ายแพ้ไม่ยิงได้ให้ละเลิกถูก กอนี้ใจของเบ้งได้เขียน
หนังสือถวายพระเจ้าเล่าป๋เขียนแนะนำสั่งสอนให้ปกครองราษฎรให้อยู่เย็นเป็นสุขและให้

บำรุงทหารให้ตีไปทั่วทั้งเจ็ดวัน เห็นพาลุกราชแทนและให้ไพร่พลสืบสวนคนเข้า
เก็บไว้ในห้องพระคลังเพื่อกันจากทหารต่อไป ขงเบ้งเสด็จกลับเมื่ออายุ 54 ปี
พระเจ้าเลอเฉียนเสวยราชย์ได้ 12 ปี เมื่อพระเจ้าเลอเฉียนทรงทราบข่าวขงเบ้งกลับ
ก็เสียใจร้องไห้จนสอไม่สามารถออกจากราชการได้สักหลายวัน ขุนนางและราษฎร
ร้องไห้อาลัยรักขงเบ้งกันทุกคน

ขุนากี

ขุนากีเป็นพี่รักของโจโฉและพระเจ้าโจผี เป็นมหาอุปราชของ
พระเจ้าโจยอยและพระเจ้าโจซอง ขุนากีเป็นบุตรขุนาทองเจ้าเมืองโฮโล เริ่มแรก
ที่มารับราชการอยู่กับโจโฉนั้นขุนากีมีตำแหน่งเป็นสหายสนิททหารขวา (นายทหารควบคุม
ม้าขวา) ต่อมาโจโฉเห็นเป็นพี่รักของโจโฉ ขุนากีก็สนิทสนมเจือปนมาก มี
ความเชี่ยวชาญในการสงครามและมีฝีมือไม่ด้อยเมื่อเทียบกับขงเบ้ง เมื่อครั้งที่พระเจ้า-
โจยอยของก๊กซงเบ้งสั่งให้ขุนากีออกจากตำแหน่งขุนนางผู้ใหญ่ลงเป็นสามัญชน หลัง
จากที่ขงเบ้งยกทัพมาตีเมืองลกเอียง จึงคิดเป็นพี่รักของพระเจ้าโจยอยได้ทราบข่าว
ให้แต่งตั้งขุนากีเป็นแม่ทัพไปรบกับขงเบ้ง จึงคิดใหญ่เห็นว่า ในบรรดาขุนนางผู้ใหญ่
ในเมืองนี้ มีขุนากีผู้เดียวที่มีสติปัญญาหลักแหลมพอจะเอาชนะขงเบ้งได้ เมื่อขงเบ้ง
รู้ว่าพระเจ้าโจยอยทรงแต่งตั้งขุนากีให้กลับเข้ามาเป็นแม่ทัพอีกครั้งก็หัวเราะเพราะขุนากี
สติปัญญาหลักแหลมยิ่งนัก ขงเบ้งยกทัพมาตีเมืองลกเอียงถึงหกครั้งก็ไม่สามารถเข้าได้
ได้ เพราะขุนากีตั้งรับไว้อยู่ทุกครั้ง ขุนากีมีอุบายสืบสวนเพื่อกันคนนอกคนใน ถูกขงเบ้ง
เห็นว่าทำให้เอาชนะขงเบ้งไม่ได้ เช่น ครั้งที่ยกทัพไปหาทัพขงเบ้งที่เนินเขาเฉียนก๊ก
ขุนากีก็แกล้งเสียทัพขงเบ้งกองกำลังอยู่ในกองไฟ เมื่อดูเป็นปกติใหญ่เกิดน้ำท่วมดับไฟเสียทัน
ขุนากีจึงรอดตายมาได้ หลังจากนั้นขุนากีก็ออกกำลังทหารให้รักษาค่ายไว้ให้นิ่ง
ไม่ให้ออกรบ ขงเบ้งพยายามจะให้ขุนากีออกมารบถึงกับส่งทางเงาะในชุดรีชาม
หนึ่งชุดหาหายไปให้ ขุนากีก็ยังมีความนอกนอบน้อมยิ่งๆ สามารถหัวเราะขบขัน
ขงเบ้ง สรรเสริญปากผู้ถือหนังสือไปหาขงเบ้งว่ามีสติปัญญาและเลี้ยงดูจักษุไว้ให้

ผู้ใดทั้งสี่คน เพราะความอคติของสุมาอี้ซึ่งเบ่งจึงทรงฉวยใจตามเพราะ
ไมสามารถหาวิธีเอาชนะได้

สุมาอี้มีความจงรักภักดีต่อสหายเก่าแก่กันยิ่งนักสมกับที่ได้รับฉายาไว้วางใจ
เชือกจากพระเจ้าแผ่นดินถึงสี่คนคือ โจโฉ พระเจ้าโจผี พระเจ้าโจยอย
และพระเจ้าโจซอง ในสมัยพระเจ้าโจซอง โจซองซึ่งเป็นผู้ช่วยราชการของ
พระเจ้าโจซองหมายมั่นกำจัดสุมาอี้เสียเพราะได้ทรงตำแหน่งแทนและหาทางโค่น
ราชบัลลังก์ สุมาอี้ก็หาวิธีกำจัดโจซองได้เสียก่อนพระเจ้าโจซองจึงพลวภัย กอปรที่
สุมาอี้จะสิ้นชีวิตให้ทั้งสองบุตรของตน ก็สุมาสูกับสุมาเจียวให้ตั้งใจรับราชการด้วย
ความซื่อสัตย์สุจริตจงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดิน

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เหตุการณ์ที่แสดงถึงความมีคุณสมบัติของผู้นำทหารของ
แต่ละเอกในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก ได้แก่ โจโฉ จิวยี่ ขงเบ้งและสุมาอี้ โดยจะ
วิเคราะห์คุณสมบัติตามลำดับที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 ดังต่อไปนี้

1. อากัปกิริยาหรือลักษณะทางดี

อากัปกิริยาหรือลักษณะทางดี ก็มีความสง่างาม องอาจ
วางตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์ทุกอย่าง มีกิริยาทางตลอดจนมารยาทเหมาะสม
กับกาลเทศะและฐานะของตน ไม่แสดงอาการวางมั่งงนดูน่าเกลียดและไม่แสดงอาการ
ขี้นอบน้อมจนดูขาดบุคลิกภาพ มีท่วงท่าจากการพูด การใช้ภาษาน่าฟังน่ารับฟัง
เช็ดถือแต่งกายสะอาดเรียบร้อย ประณีต สามารถควบคุมสติอารมณ์ของตนเองได้
ทุกอริยยาม

ต่อไปนี้จะวิเคราะห์เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าแต่ละเอกทั้งสี่คน คือ โจโฉ
จิวยี่ ขงเบ้งและสุมาอี้เป็นผู้นำที่มีอากัปกิริยาหรือลักษณะทางดี

โจโฉ เป็นแม่ทัพที่มีบุคลิกลักษณะดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีวาทีคมในน้ำ
ใจร้อน เห็นได้จากที่เมษาศักรเป็นทหารอยู่ไ้ยังกับมีวิชาของโจโฉเป็นจำนวนมาก

ทั้งที่โจโลยังไม่มีตำแหน่งใหญ่โตและเมื่อโจโลที่ทั้งโจะไปหาบิดาที่เมืองกันฉิวเพื่อ
รวบรวมทหารและผู้นำซึ่งมีอยู่มากมาย โจโลก็สามารถเกลี้ยกล่อมหาสมัคร
พรรคพวกที่มีฝีมือและสติปัญญาได้มากมาย เช่น แสหัวกุ่ม แสหัวเคียน โจหยิ่น โจทอง
จ๊กจิ้น อี้เกียน นอกจากนี้ยังได้พาหมี ลากูและเสี่ยวกาหารจากพวกชาวเมืองอีก
มาก แม้แต่เจ้าเมืองใหญ่ ๆ ก็เกณฑ์ทหารมาเข้ากับโจโลถึงสิบเจ็ดหัวเมือง โจโล
จึงมีกำลังพลมากกว่าที่จะไปสู้รบกับทั้งโจะได้ โจโลเสนอให้ตั้งอ้วนเสี้ยวเป็นแม่ทัพใหญ่
มีฝีมือเก่งกล้าและถนัดในศึกสงคราม โจโลได้กล่าวแก่มารดาเจ้าเมืองหนึ่งหมื่นว่า
การทำสงครามใหญ่เช่นนี้ อย่าได้คิดแบ่งแย่งกันให้เสียราชการ ให้ประนีประนอมกับ
งานจึงจะสำเร็จ จากเหตุการณ์ตอนนี้จะเห็นว่าแม้โจโลจะมีได้เป็นแม่ทัพใหญ่ แต่ก็มี
บุคลิกลักษณะของผู้นำทำให้เจ้าเมืองอื่น ๆ เกรงขามปฏิบัติตามคำสั่งแต่โดยดี อีกตอนหนึ่ง
คือครั้งที่โจโรยกยาเหลือของประจวบขึ้นสนทนออกหาว่าบรรพบุรุษที่เมืองเขียงจิว ไม่มีผู้ใด
สามารถปราบโจโรได้ อ้วนบูยจึงต้องเรียกหัวโจโลมาปราบ โจโลก็สามารถปราบได้
สำเร็จภายในสองเดือนและยังเกลี้ยกล่อมพวกโจโรมาเป็นทหารฝ่ายตนได้ถึงสามแสนคน
ได้ดลนำสติปัญญามาเป็นปรีชาญาณหลายคน ได้แก่ขุนฮก ขุนสิว เขียวหยก ขุนเก
เอ้าหัว บวนตง อี้เกียน มอกาย และโคเกียตง แต่ผู้ซึ่งมีพละกำลังมากมาเป็น
ทหารเอกด้วย

โจโลมีบุคลิกลักษณะของอาวุธสง่าผ่าเผย เห็นได้จากเมื่อครั้งทำศึกกับ
ม้าเฉียว โจโลทำนายว่าจะเอื้อมพิชิตชัยโดยคุณทหารหนึ่งหมื่นคนนอกค่าย ทหาร
ฝ่ายตรงข้ามที่ไม่เคยเห็นโจโลมาก่อนต่างก็เบียดเสียดกันออกมาดูหัวโจโล ด้วยลักษณะ
ของผู้นำอันดีงามของอาวุธกล่าว โจโลก็ขึ้นม้าขึ้นไปข้างหน้าทหารหนึ่งหมื่นแล้วร้อง
ตะโกนดัง ๆ ว่า “กูเจ้าผู้สองข้างมีปากอันเดียวกับพวกอันหนึ่งเพื่อเอานกหนึ่งนาง โจโลมี
ปากสองข้างแต่จะพูดคำเดียว” แล้วประหลาดคนรอบข้างก็พากันอ้าปากมาก ก็นึกถึงปัญญา
แลความวิเศษโจโลมากยิ่งเท่าใด¹ วาจาของโจโลทำให้ทหารข้าศึกตกใจ เขาก็นับ
ตัวซึ่งกลัวความกล้าว่ามาก แม้เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่คับขันเป็นอันตรายโจโลก็

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 100

สามารถหัวเราะได้ ไม่แสดงท่าทีหวาดหวั่นให้พวกทหารต้องขวัญเสีย เมื่อโจโลแพ้ สงครามทางเรือแก่เมืองกังกั้ง โจโลต้องพาทหารที่เสียแพลงจะเอาชีวิตไม่รอด แต่โจโลก็ยังสามารถหัวเราะเสียงดังเป็นหลายครั้ง โจโลหัวเราะครั้งใด ทหารฝ่าย ข้าศึกก็โดนแรงลง เต็มวงและกวนธูก็ออกมาล้อมจับโจโลทุกครั้ง แต่โจโลก็สามารถ ฝ่าฟันหนีไปได้ทุกครั้งเช่นกัน มีครั้งสุดท้ายที่กวนธูออกมาล้อมจับและโจโลเห็นว่าสู้ไม่ไหว เพราะทหารหมดกำลังจึงไถ่ตัวหนีไปเพราะใจหาญกล้าให้ทหารที่เหลือยอมปล่อยไปโดยที่ นอกจากที่โจโลยังมีน้ำใจเป็นนักกีฬาและสุภาพ กะเห็นราชาก็มีความรู้มีสติปัญญา มีฝีมือ โจโลก็สรรเสริญชื่นชมอย่างจริงใจ ถึงขนาดสรรเสริญทหารเอกของฉวนเจียวว่า มีสติปัญญาฝีมือและข้อดีด้อยค่าเจ้านาย สรรเสริญกวนธูว่ามีความซื่อสัตย์ต่อเจ้ามี สรรเสริญเมียวจวนว่ามีอำนาจประดุจเสือ สรรเสริญมาเจียวว่าสง่างามดั่งสมเป็นนาย ขาทหารและมีฝีมือเข้มแข็งกล้าหาญ สรรเสริญกวนกว่าเป็นผู้นำที่มีความสามารถ สิ่งที่เราชื่นชมยกย่องของโจโลอีกอย่างคือเป็นผู้มีความเด็ดขาดและรักษาคำพูดซึ่งก่อให้เกิด ความศรัทธาเชื่อถือไว้วางใจแก่บรรดาผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างดียิ่ง เห็นได้จากเมื่อโจโล ตานไปรบกับกวนต๋งที่เมืองฉางโจ โจโลได้ประกาศให้พวกชาวบ้านมาช่วยกันสู้รบในแม่น้ำ ที่จับกันแม่น้ำแข็งเพราะเป็นฤดูหนาว แต่พวกชาวบ้านต่างพากันอพยพหนีภัยกลัวภัย สงคราม โจโลจึงสั่งทหารให้ตามไปจับตัวชาวบ้านเหล่านี้มาฆ่าเสีย พอพวกชาวบ้าน รู้ข่าวก็กลัวตายพากันถอยมา โจโลเกรงว่าถ้าไม่รักษาคำพูดต่อไปผู้ใต้บังคับบัญชาจะไม่ เกรงกลัว แต่ก็จะฆ่าชาวบ้านที่มีความสงสาร โจโลจึงบอกชาวบ้านให้หนีไปให้สุด ความสามารถ เพราะตนไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงคำสั่งได้

จากพฤติกรรมของโจโลนี้แสดงให้เห็นว่าโจโลเป็นแม่ทัพซึ่งมีอาภักดิ์ภักดีหรือ บุคลิกลักษณะที่จะสามารถควบคุมทหารให้อยู่ในบังคับบัญชาได้

จิวยี่ มีบุคลิกลักษณะดั่งกับเมื่อน้ำ มีความเขื่อนขันธ์ในตัวเองสูงจึงทำให้ ชุนกวนเจาเมืองกังกั้งเกิดความศรัทธาเชื่อถือแก่ทั้งให้เป็นแม่ทัพ มีอาภักดิ์ภักดีประการ หนึ่ง ๆ ที่เพียงเอาอาวุธและกำลังในสงครามมากกว่า แต่ชุนกวนเจาถึงกับให้เพียงเอา เป็นเพียงปลัดทัพ เพียงเอาจึงน้อยใจว่าตนเป็นผู้ใหญ่สูงอายุกว่าแต่ต้องนั่งต่ำกว่าเด็กคือ

จิวอี้ จึงถามฝ่ายไม่ว่าประมุขแต่เมื่อรู้ว่าจิวอี้มีความรู้สติปัญญาสมควรที่จะเป็นแม่ทัพได้
 เข็มเกรงใจไปขอโทษจิวอี้ ซึ่งไม่ได้แสดงอาการขุ่นเคืองใจด้วยหัวเราะและบอกว่า
 คนไม่ได้คือโง่ แสดงว่าจิวอี้ไม่ได้ทำทางยโสหรืออวดตัวที่ดำรงตำแหน่งสำคัญและมี
 การยอมรับชมเชยของคนไม่เบียดเบียนถือว่ามีความสามารถสูง เมื่อครั้งที่ขุนเช็กฝักตั้ง
 จิวอี้ให้รับตำแหน่งเจ้าราชการ จิวอี้ก็ยกย่องขุนทวนในฐานะเป็นเจ้าเมืองเหมือนกันได้
 เคารพปฏิบัติต่อขุนเช็ก มิได้ถือกว่าขุนทวนเป็นอาชญาชนกว่า และเมื่อรู้ว่าขุนเช็กตั้งขุนทวน
 ให้เป็นเจ้าราชการแทนเขวเือนกับเตียวเจี๊ยะ ส่วนด้านการทหารนั้นให้ปรึกษากับตน
 จิวอี้ก็ยอมรับว่าเตียวเจี๊ยะเห็นเหมาะสมควรที่จะเป็นเจ้าราชการแทนเขวเือนเพราะมีสติปัญญา
 แก่สำหรับคนที่มีหน้าที่จะช่วยเหลือทุกประการแต่เกรงว่าสติปัญญาความสามารถจะมีไม่พอ
 ทำให้ราชการต้องบกพร่อง ขอแนะนำขุนทวนให้ไปเชิญโจยทงชาวเมืองกังฉวนมาช่วย
 ทำราชการ เพราะโจยทงมีพรหมทั้งสติปัญญา ทรัพย์สินและความกตัญญู ขุนทวน
 จึงให้จิวอี้ไปเชิญโจยทง ครั้งแรกโจยทงยังไม่รับปากว่าจะมาอยู่กับขุนทวน แต่จิวอี้ได้
 วานะทำให้โจยทงเกิดศรัทธาขุนทวน จิวอี้ได้โน้มน้าวใจโจยทงว่า

เมื่อครั้งองค์มังกรเป็นชนโคธราชสมบัติเดิม บ้านเมืองก็เป็นจราชอยู่ มากวน
 ทหารนั้นจึงว่าแก้วนทองบู๊ว ถิ่นบ้านเมืองเป็นจราชอยู่ละนี้ ผู้ใดซึ่งมีสติ
 แลสติปัญญานั้นไม่ควรจะนิ่งอยู่ให้ท่านผู้ใหญ่มาก ให้ให้เกรงกลัวที่รักตรองดูว่า
 ท่านผู้ใดซึ่งมีใจกว้างขวางโอบอ้อมอารีควรจะเป็นเจ้านายได้ ก็ให้เร่ง
 คึกคักเข้าอยู่ทวยจะไต่เป็นที่พึ่งสืบไป บัดนี้ท่านแจ้งอยู่ว่าขุนทวนนายของ
 เราเป็นใจกว้างขวางอารีรักทหารซึ่งมีสติทั้งมีสติปัญญาเป็นอันมาก
 ประการหนึ่งท่านผู้ใดซึ่งมีสติปัญญามากกว่าคึกคักใจใญ่ขุนทวนก็เห็นด้วย
 แลน้ำใจเราไม่เห็นอยู่ว่าท่านอยู่กับขุนทวนนั้นดีกว่าอยู่กับเรา ซึ่งเราว่าทั้งนี้
 ท่านคำวิญญูการ¹

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) ตำนานกล ๑๓๖ ๑ หน้า 602

เพราะคำพูดที่น่ารักที่หาเชื่อถือของจิวยี่จึงทำให้โสมกเปิดใจไม่ไปอยู่กับเง็กไผ่
ที่มากับขุนนางแทน

จากเหตุการณ์ทั้งหมดที่ยกมาข้างต้นนี้ ทำให้สรุปได้ว่าจิวยี่เป็นแม่ตั๊กซึ่งมี
บุคลิกลักษณะที่จึงสามารถพาทหารในภักดีตามคำสั่งได้

ขงเบ้ง เป็นแม่ตั๊กที่มีรูปร่าง อากัปกิริยา ลักษณะท่าทางที่ ระมัด
ระวังเรื่องการแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อยและประณีตอยู่ตลอดเวลา แม้จะอยู่ในสถานการณ์
ก็ตาม เมื่อเล่าถึงไปเชิญขงเบ้งมารับราชครูวอชุนนั้น ขงเบ้งแกงหัวเป็นหลับ
เผือกป่นชน เห็นเล่าปี่ยืนรออยู่ขงเบ้งก็ถูกเข้าไปในห้อง หวีผมเปลี่ยนเสื้อผ้าใหม่
ในสายตาก็บรรยายไว้ว่า "เล่าปี่และเห็นขงเบ้งรูปร่างใหญ่โต สูงถึงหกศอก
สีหน้าขาวเหมือนหยก แต่งหัวโลโล่ง หางที่เป็นอาจารย์ใหญ่"¹ จากข้อความนี้
จะมองเห็นบุคลิกของขงเบ้งชัดเจนว่า ต้องเป็นผู้ทรงความรู้ นำเคารพเชื่อถือเป็น
แต่งกายสะอาดสวยงามจึงเป็นบุคลิกลักษณะประจำตัวที่เด่นของขงเบ้ง ดังที่บรรยาย
ไว้หลายครั้งในตอนที่ขงเบ้งยกทัพไปตีหูก๊ก ทำศึกกับขุนฮัวของเบ้งแต่งหัวโลโล่
คือลักษณะ ที่เกี่ยวเนื่อง

นอกจากจะมีรูปร่างและการแต่งกายที่เยี่ยมแล้ว ขงเบ้งยังมีวาทีคมคาย
หลักแหลมอันแสดงถึงสติปัญญาเฉลียวฉลาด เป็นปฏิภาณไหวพริบเป็นเลิศ เห็นได้จาก
ตอนที่เตียวเจียวที่ปรึกษาของขุนทวนเห็นขงเบ้งครั้งแรก เตียวเจียวก็รู้ดีว่าขงเบ้ง
เป็นคนบางซุก ข้างเจรจา ท่าทางเฉลียวฉลาด จึงคิดว่าขงเบ้งคงจะมาถูก
เกลี้ยกล่อมขุนทวนเป็นแน่ เตียวเจียวก็พยายามพูดให้ขงเบ้งต้องฉันทน์ แต่ขงเบ้ง
ก็ไปโดนอาการกรรไกรนั้น ยังกงหัวเราะและโต้ตอบกับทวนว่าที่คนตายดิ้นจึงจน
ขุนนางผู้ใหญ่ของขุนทวนนี้จึงอยู่ในที่นี้ในคุกเมื่ออาจจะโต้ตอบโต้ทัน ในที่สุดไปเจ้า
ขุนนางผู้ใหญ่ของขุนทวนต้องตามขงเบ้งไปไว้บนภูเขาจากสำนักโจโจ้วเตียวปี่หรือเวลา
(สำนักนี้มีปรากฏอยู่ในเรื่องเลียดก๊ก โจโจ้วมีความสามารถมากเป็นอุปราชถึงแปดเมือง
ส่วนเตียวปี่ก็ได้เป็นอุปราชถึงสองแผ่นดิน)

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) วรรณคดี เล่ม 1 หน้า 783

ของเบ้งมีความเห็นกับในตัวเองสูง ยิ่งคิดสง่ามาเผยและวางตัวได้
เฉพาะสมกับสถานการณ์ทุกอย่าง เห็นได้จากเมื่อของเบ้งไปหาขุนทวนเพื่อชวนเป็นพันธมิตร
ร่วมกับโจโฉ ขุนทวนเรียกขุนนางที่ปรึกษาทั้งหมดมาฟังความคิดของของเบ้งและให้ทุกคน
ที่ออกขุนนางอย่างสง่าสมเกียรติยศเป็นการอวด แต่ของเบ้งก็มีใจแสดงท่าทางประหม่า
หน้าวิศัล แสดงกิริยา มารยาทอันเหมาะสมของขุนนางเฉพาะกับกาลเทศะและฐานะ
นอกจากนี้ยังสามารถควบคุมอารมณ์กิริยาท่าทางให้เป็นปกติได้ แม้จะอยู่ในสถานการณ์
ที่เครียดท่ามกลางอันตราย เห็นได้จากครั้งที่ของเบ้งยกทัพไปช่วยก๊กครั้งแรก
ของเบ้งขึ้นมณฑลทางที่จะต่อสู้กับผู้มากที่เมืองเซ่เอี้ย เพราะสีทหารเพียงสองพันทหารบก
แต่ผู้มากมีทหารถึงหนึ่งแสนหาชนกัน ของเบ้งคงใจกลองสู้มาโดยที่ไม่งังคึดกระจับที่
บนหรือรบเพื่อให้ผู้มากเข้าใจว่าของเบ้งมีทหารไว้ในเมืองเป็นจำนวนมากจึงไม่ครั่นคร้าม
การที่ผู้มากหลงกลของของเบ้งครั้งนี้เพราะบุคลิกของของเบ้งเหมาะเป็นแม่ทัพเฉพาะสมกับสถานการณ์
ในทั้งสี่ด้านกลบบรรยายความรู้คิดของผู้มากไม่ให้เห็นของเบ้งไว้ดังนี้ "แล้วขึ้นไปเห็นของเบ้ง
แต่งตัวอาภรณ์ เท้ากาแว่นตามานสบายอยู่ ก็คิดว่ากองทัพเราจะมาเป็นการจวนตัวถึง
เพียงนี้ ของเบ้งทำไมความระแวงใจไม่ กลับคึดกระจับที่ใจเสียอีกเล่าจะรอยจะแต่ง
กลองเราไม่แฉ่งง" ¹ ผู้มากจึงสั่งถอนทัพ ของเบ้งและทหารทั้งหมื่นรอดตายเพราะ
ความมีลักษณะท่าทางที่เข้มแข็งเป็นผู้นำของของเบ้งนั่นเอง

ผู้มาก ในหนังสือสามก๊กได้กล่าวถึงลักษณะท่าทางและบุคลิกภาพของ
ผู้มากี่เคย เน้นถึงคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ที่จะกล่าวต่อไปมากกว่า แต่ก็จะอุปมา
ไว้ว่าผู้มากจะต้องมีลักษณะท่าทางดี เพราะไม่เช่นนั้นก็จะไม่เป็นที่ไว้วางใจเชื่อก
สองพระเจ้าแผ่นดินถึงอีระกาลให้เป็นที่ปรึกษา เป็นแม่ทัพและแม่ทัพปราบเป็นแน่
นอกจากนี้ในการรบทุกครั้งผู้มากยังสามารถนำทหารให้มีความเชื่อมั่นและปฏิบัติตามคำสั่ง
ของตนได้อย่างซื่อสัตย์จริง แสดงให้เห็นว่าผู้มากต้องมีบุคลิกที่ดี

¹ ใจพระนางพระคัลลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 719

2. ความกล้าหาญ

ความกล้าหาญมีทั้งทางกายและทางจิตใจ ทางกายคือกล้ากระทำสิ่งที่ยาก
ลำบากเสี่ยงอันตรายต่อชีวิตซึ่งอยู่นอกกระทำโดยยาก ทางใจก็มีความสามารถควบคุม
อารมณ์ตนเองไว้ได้ทุกสถานการณ์ทั้งในกรณีประสบกับเคราะห์ ถูกทำผิด วิพากษ์วิจารณ์
ก็สามารถควบคุมอารมณ์และปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ด้วยความสงบ มั่นคง ไม่สะบะสะท้าน
เกิดเดี๋ยวทอดถอนกล้าเผชิญความจริง การรับผิดชอบพร้อมรับคำตำหนิติเตียนแต่โดยดี
เมื่อกระทำผิด

ต่อไปนี้เราจะวิเคราะห์พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าแต่ละคนแตกต่างกัน คือโจโฉ
จิวยี่ จงเม้งและตงมาซัวมีความกล้าหาญ

โจโฉ เป็นแพทย์ที่มีความกล้าหาญ กล้ากระทำในสิ่งที่เสี่ยงอันตราย
ครั้งหนึ่งถึงโต๊ะกังตั๋งเป็นเหตุประหารชีวิตที่เขมอและถูกตั้งประหารเจ้าเหียนเก้ พวกขุนนางผู้ใหญ่
จึงประชุมกันเพื่อหาวิธีกำจัดกังโต๊ะแต่ไม่มีใครกล้าทำจึงได้ปรึกษากันและยังพากันร้องไห้ด้วยความ
กับคนใจลึก โจโฉเป็นผู้เดียวที่ลุกขึ้นยืน ยกมือไหว้และพูดเชิงขู่พวกขุนนางเหล่านั้น
ทั้งที่โอกาสน้อยกว่า แล้วอาสาจะเข้าไปฆ่ากังโต๊ะโดยขอขึ้นกระษัตริย์แทนพระองค์ของตน
เป็นอาวุธ

โจโฉมีความสามารถในการควบคุมจิตใจและอารมณ์ แม้ตกอยู่ในภาวะ
อันตรายก็ไม่แสดงอาการที่ตระหนกตกกลัวแต่ใช้สถานการณ์ได้โดยสุภาพไหวหวั่นด้วยใจ
เมื่อกังโต๊ะไม่สำเร็จเพราะกังโต๊ะมองเห็นจากเงาในกระจกเสียก่อน โจโฉตกใจ
แต่ก็ควบคุมอารมณ์ไว้ได้ไม่แสดงความรู้สึกให้ปรากฏและแก้ไขปัญหาค้นหาทางที่ โดยบอกกับ
กังโต๊ะว่า การที่เข้าไปฆ่ากังโต๊ะก็เพราะเห็นกังโต๊ะเป็นบุคคลที่ตนจึงนำกระษัตริย์แทน
คกทอดความแก่กับบรรพบุรุษมาขอให้งังโต๊ะ จากนั้นก็คิดที่จะหาทางของโจโฉขณะนั้น
ไม่ทำให้กังโต๊ะสงสัยเลยแม้แต่ตอน ต่อเมื่อได้ไปขโมยดาหุญตมากระสุนกังโต๊ะให้
สงสัยโจโฉ กังโต๊ะจึงแฉ่งใจออกประหารจับโจโฉ เมื่อโจโฉถูกจับได้ที่เมืองจวงหวน
กังตั๋งเจ้าเมืองเป็นผู้สอบสวนถึงสาเหตุที่ทำให้กังโต๊ะโกรธ แต่โจโฉไม่ยอมออกความจริง

ทั้งยังแสดงกิริยาไม่สะทสะถ่านวาทกัณฑ์ ทำลายให้กันถึงริมฝั่งถนนไปเมืองหลวง
เมื่อคราวโจโลแตกทัพเรือที่ทหารวิวัยมก โจโลต้องพาทหารที่เข้าไป
จึงรบกับกองทัพซึ่งเบ่งส่งพวกคัมภีร์เป็นรายทางโค่นกรุงลง เดียวหุยและกวนอู โจโล
นั้นกำลังที่จะต่อสู้ทหารที่ติดตามมาเข่นถ้ำอั้ง กรังแรกโจโลก็ตกใจแล้วเกิด
ความระแวงความหวาดกลัวไว้ออกไปไกลทั่วถ้ำอั้งกวนอู ขอร้องให้กวนอูถึงบุญคุณ
ของตนครั้งเก่าก่อน จนในที่สุดกวนอูก็ใจอ่อนยอมปล่อยโจโลและทหารทั้งหมัดที่ต่อไป
ทั้งนี้เพราะความกล้าหาญของโจโล

โจโลมีความกล้าในการเผชิญหน้าศึก แม้ชาติจะบดขยี้มากมายเท่าใด
ก็ไม่ตกใจกลัว เห็นได้จากกรวยกับฉลุยขุมก็ อ้วนสุด ก้นเขียว และยังกล้า
ออกไปเผชิญหน้ากับโจโลในระยะใกล้ๆ โจรก็ยังไม่หวั่นเกรง ถึงคราวที่โจโลไปยกทัพมาที่โจโล
โจโลได้กระทุ้งเข้าไปในมือทหาร โจโลแม้ว่ามีความวิเศษไม่แพ้ ๗ ที่โลไม่
รูปร่างใหญ่โตและกำลัง และมีมือที่แข็งแรงและกรวยกับฉลุยของทหารของ
ฉลุยขุมก็เหมือนกัน โจโลก็นำทหารเข้าลุยไว้แล้วประกาศว่าตนอาศัยอยู่ตั้งแต่
หมื่นก้า ถ้าเจ้าของถ้ำกลัวกลัวแล้วก็ไม่ควรคอยหนี แล้วโจโลก็นำทหารทั้งหมัด
บุกรุกตรงโถงถ้ำทหารเจ้าของถ้ำตายเป็นจำนวนมาก เมื่อมาเจียวกัณฑ์มาที่
เมืองอูโต โจโลรู้ว่ามาเจียวกัณฑ์ทหารออกมาถึงหน้าสนามเตาะและค่ายของตนแตก
โจโลก็พาออกมาชนนพพทนายกับเตาะทหารเอกเพื่อเรียกมาเจียวกัณฑ์เจียวกัณฑ์
หลังจากนั้นโจโลก็วางกลลวงให้มาเจียวกระบวนทัพโดยให้ทหารไปเชิญทัพออกมา
เจียวกัณฑ์ เมื่อทัพออกมานอกค่ายโจโลก็ลอบกระสุนแต่เสียดักกระสุนเข้าใส่
เคียงข้างทัพของมาเจียวกัณฑ์เพื่อเจียวกัณฑ์ให้โดนเจียวกระสุนจน โจโลยังเป็นผู้นำทหาร
เข้าตีเมืองมกเฉียงถนตนเอง ทั้ง ๗ ที่โลเจียวทหารเอกโตหามและอาสาเข้าใส่
โจโลที่ก่อน แต่โจโลไม่ยอมให้เหตุผลว่าทำไมนำทหารเข้าใส่เองเกรงว่าทหารจะไม่
ซบถใจกันทำการ แล้วโจโลก็นำทหารเข้าโจมตี

เมื่อทั้งโต๊ะสั่งเผาเมืองลกเอียงแล้วกวาก่อนราษฎรที่ไปทางทิศตะวันตกนี้
โจโฉบอกความเสียใจให้กองทัพนับได้ว่าจะจับตัวทั้งโต๊ะได้แน่นอนเสียว่า
ความกล้าหาญโจโฉจึงอุทิศทหารของตนติดตามทั้งโต๊ะไปเอง ในการรบครั้งนี้โจโฉ
ถูกเกาทัณฑ์มากจนสาหัสแต่ก็ยังไม่นอน

กิตติศัพท์ความกล้าหาญของโจโฉเป็นที่รู้กันทั่วไป เมื่อโจรโหดมาล้อม
ลอบฆ่าราษฎร ไม่มีผู้ใดสามารถปราบได้ ดิษยบุณก็ต้องเรียกโจโฉมาปราบจึง
สำเร็จ ทำให้โจโฉได้โจรมาเป็นสมันทรภรทพวกประมาณสามแสนคน เมื่อดิษยบุณ
ตั้งทัพเป็นใหญ่บนทั้งโต๊ะ เอียววิภทฐีขุนนางผู้ใหญ่ได้ทราบเหตุระแวงเห็นแต่ให้รับ
โจโฉเข้ามาช่วยราชการในเมืองหลวงเพื่อหาทางกำจัดดิษยบุณก็ มีความว่า
"ข้าพเจ้าเห็นว่าโจโฉมีสติปัญญาและความกล้าหาญ นอกจากนี้โจโฉเห็นเจ้าเมืองเสียใจ
ก็เห็นอันมาก บัดนี้เป็นใหญ่อยู่ฝ่ายหัวเมืองตะวันออกเห็นจะปราบปรามเหล่าศัตรู
ราชชนม์ได้ บ้านเมืองก็จะอยู่เย็นเป็นสุขสืบไป" จากข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า
โจโฉเป็นที่เชื่อถือไ้ทั้งสติปัญญาและความกล้าหาญ นอกจากนี้โจโฉเห็นเจ้าเมืองเสียใจ
ได้เกลี้ยกล่อมพวกเพื่อตั้งเป็นทหารของอ้วนเสี้ยวให้ไปเข้าทัพโจโฉก็เพราะกิตติศัพท์
ความเข้มแข็งและความกล้าหาญของโจโฉนั่นเอง โจโฉถึงกับประกาศว่าถ้าผู้ใดไม่ยอมไปจะ
กักที่ระเซีย กองทัพของเจ้าเมืองเสียวตั้งก็ไ้สรรเสริญความกล้าหาญของโจโฉกับ
กองหนุนกองน้องชายว่า "ก็เกรงอยู่ว่าโจโฉนั้นกำลังกล้าหาญนักเดี๋ยวจะยกกองทัพ
ลงมาตีเมืองเรา..."²

จะเห็นได้ว่าความที่ผู้ศรัทธาไว้วางใจเชื่อถือโจโฉก็เพราะความกล้าหาญ
ของโจโฉนั่นเอง

จิวยี่ แม่ทัพที่มีความกล้าหาญ ไม่ท้อถอยเกรงแสนยานุภาพของข้าศึก
แม้ว่าตนจะมีกำลังพลน้อยกว่า จิวยี่มีความเชื่อมั่นในสติปัญญาความสามารถของตนเห็นได้จาก
เมื่อโจโฉตั้งขุนนางให้ส่งบุตรมารับราชการถวายระแวงเห็นแต่ในเมืองหลวง

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 245

² ฎ. หน้า 635

ขุนนางปรึกษาหารือแล้ว เห็นว่าเจ้าเมืองก็เห็นสมควรเพราะเกรงว่าถ้าชักกำลังโจโจ
จะออกมารบกับพวกเมืองกันเอง เมืองกันเองก็จะสู้ไม่ได้เพราะมีกำลังน้อยกว่า
แต่ถ้าช่วยกันให้เขาไปรบจะปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของโจโจ เพราะถ้าขุนนางทั้งปวงไม่
ก็เหมือนกับเป็นท้าวทำ ไม่ได้จะเกิดอะไร ถ้าโจโจจะยกกองทัพมาที่เมืองต่อสู้กับ
โจโจผู้ใด ถึงกำลังทหารจะน้อยกว่าแต่ทหารที่มีความพร้อมรบ ทั้งยังมีเสบียงอาหาร
สมบูรณ์ ด้วยเหตุของเจ้าเมือง ขุนนางจึงปฏิเสธโจโจ เมื่อโจโจยกกองทัพเข้ามา
และเริ่มมีกำลังทหารจึงแยกแสนสามหมื่นมาตั้งเมืองกันเอง กษัตริย์ปรึกษาของขุนนาง
แตกแยกความคิดออกเป็นสองฝ่ายมีหนึ่งจะให้ต่อสู้กับโจโจและยอมอ่อนน้อม ขุนนาง
อีกฝ่ายไม่สู้ให้เจ้าเมืองเป็นผู้ตัดสิน จึงมีความเห็นว่าเมืองกันเองมีเจ้าเมืองปกครอง
ดีกว่าก็มาถึงสามวันโดยมิเคยอ่อนน้อมขึ้นกับผู้ใด ถึงโจโจยกกองทัพมาคราวนี้จะมี
กำลังทหารมากกว่าหลายเท่าตัว แต่ก็ไม่น่าหวั่นวิตกเพราะเหตุผลดังนี้

เมืองกันเองกับรัฐมณฑลชาวปถาอาหารพึ่งผูกมิตรกันแล้ว ชอบแต่จะคิด
ทำจกัศัตรูภายนอกเสียอีก อันโจโจยกกองทัพมาครั้งนี้ก็มาแล้ว
ฝ่ายเขาเองแต่ที่ขุนนางนี้เห็นจะระวังหลังอยู่ประการหนึ่ง
ทหารโจโจก็เป็นชาวกันเองไม่สู้พิศในทางเรือ ถึงจะยกมารบพุ่งก็หาหนักไม่
แล้วก็เป็นฤดูแห่งพายุแฉะทางก็เดินไม่พอสักทีจะกิน อันทหารทั้งปวงเขา
ก็เป็นชาวป่าจะกินหญ้าผักก็จะมีอยู่ไม่มากนัก ถ้าจะยกมา
สู้ก็ ถึงจะทำการซบถก็ยากไม่สู้เปรียบเราอยู่ อันการศึกครั้งนี้
ข้าพเจ้ามิได้วิตกเลยจะขออาสาออกไปตั้งอยู่ปากถาวเมืองกันเองหากจกั
เสียให้ได้

ทั้ง ๆ ที่ในเวลานั้นโจโจออกข่าวว่าจะยกทหารมารบเมืองกันเองเป็นจำนวนมาก
แต่เจ้าเมืองก็อาศัยขุนนางระดมทหารเพียงเท่าที่ตนในการรบโจโจครั้งนี้ เมื่อเจ้าเมืองได้รับอนุญาต

จากคุณกวนให้เป็นแม่ทัพรบกับโจโจ โจโจให้คนถือหนังสือมาให้อำมาตย์ ที่ท่านหลังหนังสือ
เขียนว่า มหาอุปราชพระเจ้าเหียนเต๋ให้มาถึงอัครราชทูตเป็นแม่ทัพ อัครราชทูตเห็นเขียนเช่นนั้นก็
โกรธหนักหนังสือถึงแล้วสั่งให้หาผู้ถือหนังสือโดยไม่เกรงกลัวโจโจ เพราะต้องการให้
โจโจรู้ว่าตนไม่ครั้นคร้ามและยืนหยัดที่จะสู้รบอย่างแน่วแน่มั่น

นอกจากนี้เจ้าอัครราชทูตยังมีความกล้าหาญทำในสิ่งที่เสี่ยงอันตราย ถึงตอนที่จะต้อง
ไปลอบดูการฝึกหัดทหารของโจโจด้วยตัวเอง และไปเจรจากับเจ้าเมืองและขุนนางซึ่ง
คุมทหารมาตั้งอยู่ที่ปากน้ำเมืองฮูเก็ง ให้ยกทหารออกไปให้ไกลจากเมืองลั่วกัน
ทวยความกล้าหาญและการตัดสินใจเด็ดขาดของอัครราชทูต เมืองกังตั๋งจึงมีต้อง
ตกเป็นเมืองขึ้นของโจโจ

ขงเบ้ง เป็นแม่ทัพซึ่งมีความกล้าหาญไม่หวั่นเกรงต่อกำลังข้าศึก ทั้ง ๆ
ที่ฝ่ายตนตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบทั้งด้านภูมิประเทศและกำลังพล แต่ก็พยายามแก้ไข
สถานการณ์ทวยความกล้าหาญ ความสุ่มรอบคอบ เห็นได้จากเมื่อขงเบ้งได้ทราบว่า
โจโจเกณฑ์ทหารถึงห้าแสนคนยกทัพมาปราบเจ้าเมืองฮูเก็ง ขงเบ้งก็มิได้แสดง
อาการหวาดวิตก ยังคงล้ารับอาสาเจ้าเมืองฮูเก็งจัดการตั้งรับเอง เมื่อโจโจยก
กองทัพมาตั้งที่ชายทะเลเพื่อปราบเจ้าเมือง ขงเบ้งก็อาสาเจ้าเมืองไปแต่ลำพังโดยปราศจาก
กำลังหนุนกัน เพื่อเจรจากับขุนกวนต๋งโจโจ ขงเบ้งกล่าวขอเรือลำหนึ่งกับลิ้นของ
ตนเพียงสามนิ้วเท่านั้นจะทำให้ขุนกวนต๋งโจโจให้ได้

เมื่อขงเบ้งรู้ว่าอัครราชทูตจะไปเจรจากับ เจ้าเมืองกังตั๋งว่าจะไต่ถาม
อันตรายเพราะเป็นพี่รักกับเจ้าอัครราชทูตเพราะแค้นใจขงเบ้ง แต่ขงเบ้งก็ไม่กลัวตมเจ้าเมือง
เมื่อครั้งที่เจ้าอัครราชทูตอยู่ตนก็ยังไม่กลัวโจโจ เมื่อโจโจตายแล้วก็ไม่ต้องกลัวอะไรอีก

ขงเบ้งยังเป็นผู้มีความกล้าหาญกับความทุกข์ยากลำบากและอันตรายต่าง ๆ
ตอนเบ้งเฮกเจ้าเมืองฮูเก็งยกทัพมาตีดินแดนในอาณาจักรเสฉวน เมื่อขงเบ้งรู้ข่าวว่า
เมืองเองเฉียงกำลังจะเสียให้เบ้งเฮกก็เตรียมยกทัพไปเอง พระเจ้าเล่าเต๋ยและ
ขุนนางที่ปรึกษาถักคานว่า คิดครั้งขงเบ้งไม่จำเป็นต้องยกไปเองให้ผู้อื่นไปก็ได้
และอีกประการหนึ่งหนทางก็ไกลและทุรกันดารมาก แต่ขงเบ้งก็ขึ้นกระบวนจะไปปราบเบ้งเฮก

ด้วยตัวเองเพราะเป็นผู้เห็นการณ์ไกลว่าเบ้งเฮกนั้นเป็นคนฆ่าสุราย ไม่รู้จักอภัยชน
ถ้าใหญ่ขึ้นเป็นแน่แท้ไปเบ้งเฮกจะไม่เกรงกลัว เมื่อมีโอกาสก็จะยกทัพมารุกรานถึง
ของเบ้งกองการจะปราบเบ้งเฮกให้ราบคาบ

ของเบ้งมีความสามารถในการควบคุมจิตใจและอารมณ์ได้อย่างดี แม้จะตกอยู่ใน
ในภาวะอันตรายก็มิได้แสดงอาการที่ตระหนกหวาดกลัว ไม่ทำให้ข้าศึกจับผิดได้
ตอนที่รบกับสุมาอี้ซึ่งกำลังจะยกทัพมาที่เมืองเสฉวนของเบ้งก็เก็บเสบียงอาหารไว้
ของเบ้งมีกำลังทหารเพียงห้าพันคนและแบ่งไปดำเชิงเสบียงเสบียงสองพันห้าร้อยคน
ของเบ้งเหลือทหารป้องกันเมืองเพียงสองพันห้าร้อยคน ในขณะที่ทัพของสุมาอี้ทหารถึง
หนึ่งแสนห้าพันคน แต่ของเบ้งก็ตั้งรับด้วยกล้าหาญ ใช้สติปัญญาแก้ไขสถานการณ์
จนสุมาอี้ต้องถอยทัพ โดยของเบ้งต้องเสียกำลังพลโดยแบ่งแยกกันเดียว เมื่อสุมาอี้ถอยกลับ
ไปแล้ว บรรดาทหารก็พากันถามของเบ้งว่าเหตุใดในสถานการณ์เช่นนี้ของเบ้งจึงยังหัวเราะ
อยู่ได้ ของเบ้งตอบว่าหัวเราะนั้นเพราะเห็นว่าสุมาอี้ไม่รู้เท่าทันกลอุบายเราไว้ว่าของเบ้ง
ซุ่มทหารไว้เป็นจำนวนมาก กลอุบายที่เราเพราะความจำเป็นด้วยเหตุการณ์จริงทั่ว
พวกทหารก็สรรเสริญของเบ้งว่าเป็นคนมีกำลังใจกล้าแข็ง ถ้าเป็นคนอื่นก็คงจะทิ้งเมืองหนี
ไปแล้ว ของเบ้งตอบว่า "ถ้าจะเข้าใจอันนี้เมืองเสฉวนเหมือนเท่านั้น ทหารเรา
สองพันห้าร้อยก็หนักมือหนึ่งหรือจะหนีทหารสิบห้าพันนั้น เขาก็จะไล่จับเอาถึงหน
ประเดี๋ยวหนึ่งก็จะรุ่งเรืองมาได้สินะ"¹

นอกจากนี้ของเบ้งยังเป็นแน่แท้ที่กล่าวมานี้ก็ กล่าวถึงโง่ของตัวเอง เห็นได้จาก
ตอนเขาเจกซ์คำสั่งของเบ้งทำให้เสียตำบลเกเต้งอันเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญแก่สุมาอี้
ความจริงมิใช่ความผิดของของเบ้ง แต่ของเบ้งก็โง่ของตัวเอง ซอออกจากตำแหน่ง
มหาอุปราช ทั้งที่พระเจ้าเล่าเตียนทรงให้ช่วยไม่ถือว่าเป็นความผิดของของเบ้ง
แต่ของเบ้งไม่ยอม พระเจ้าเล่าเตียนจึงจำเป็นต้องปลดจากตำแหน่งมหาอุปราชทั้งให้เป็น
อัครราชทูต ยังมีอำนาจบังคับบัญชาทหารเหมือนกับตำแหน่งมหาอุปราช

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 718

จากเหตุการณ์กรรมของขงเบ้งที่ยกมากล่าวทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า ทุกครั้งที่ตีมา
ประชิดบ้านเมืองไม่ว่าจะในสมัยเล่าปี่หรือพระเจ้าเล่าเสี้ยน ขงเบ้งจะทรงรับอาสา
วางแผนเอาชนะข้าศึกด้วยความกล้าหาญและความกระตือรือร้นอย่างสูง

ขุนอาี้ เป็นแม่ทัพที่มีความกล้าหาญ ไม่เห็นเกรงกลัวหาวกถั่วศึก บัญชาการ
รบด้วยความสุจริตรอบคอบและอดทน เมื่อพระเจ้าโจยอยได้เสวยราชสมบัติต่อจาก
พระเจ้าโจผี ได้ปรึกษากับขุนอาี้ว่าเมืองเสเหลียงเป็นเมืองที่อยู่ใกล้เมืองเสฉวนของ
พระเจ้าเล่าเสี้ยน เป็นเมืองหน้าด่านของวุ้นซึ่งมีปัญญากล้าหาญเท่านั้นจึงจะสามารถ
รักษาเมืองนี้ไว้ได้ มีขุนอาี้ผู้เดียวที่รับอาสาไปรักษาเมืองเสเหลียง ทุกครั้งที่ขงเบ้ง
ยกทัพมาตีวุ้นกับพระเจ้าโจยอยเรียกขุนอาี้มาปรึกษา ขุนอาี้จะทรงรับอาสาช่วย
ความกล้าหาญไม่รับศึกของเบ้ง และขุนอาี้ก็สามารถต้านทัพขงเบ้งไว้ได้ทุกครั้ง หลังจาก
ที่ขงเบ้งสิ้นชีวิตแล้วก็ได้มีการทำสงครามกับเมืองเสฉวนอีกต่อไป ทหารกองหนุนเอ๋น
เจ้าเมืองเสฉวนจึงเป็นชนบดกัวเป็นเจ้าเอ๋นของของสุกทหารไท้ถึงหนึ่งล้านคน เพื่อยก
มาตีเมืองลกเอี๋ยง ขุนอาี้ก็อาสาคุมทหารเอี๋ยงสี่พันไปปราบชนบดกองหนุนเอ๋นได้สำเร็จ

ไม่ว่าพระเจ้าโจยอยจะเป็นแม่ทัพที่ชั่วร้ายสักเท่าไร ขุนอาี้ก็ดำรง
ตำแหน่งหาอุปราชแทนที่ขงเบ้งในสมัยพระเจ้าโจยอย โจยอยผู้รับราชการได้
หาทางกำจัดขุนอาี้ออกจากตำแหน่งหาอุปราชเพื่อตนจะได้ขึ้นเป็นแทนและหาทางฆบ
พระเจ้าโจยอยต่อไป แต่ขุนอาี้ก็สามารถปราบโจยอยได้สำเร็จด้วยสติปัญญาและ
ความกล้าหาญซึ่งไม่มีผู้ใดจะทำได้เช่นขุนอาี้

3. ความเด็ดขาด

ความเด็ดขาด คือความสามารถตกลงใจหรือตัดสินใจได้ทันว่ซึ่งถูกต้อง
เหมาะสมแก่เหตุการณ์ มีความมั่นคงแน่วแนซัดเจาปราศจากการลังเลใจ โดยประมวล
ข้อเท็จจริงวิเคราะห์สถานการณ์และประมาณสถานการณ์ทั้งหมดไว้ก่อนแล้วจึงตัดสินใจ
พิจารณาให้ถ่วงแล้วจึงตัดสินใจปฏิบัติถูกต้องตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ผิดพลาด

ต่อไปนี้เป็นการวิเคราะห์เหตุการณ์อันแสดงออกถึงความเด็ดขาดของแม่ทัพเอก
ในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก ได้แก่โจโฉ จิวยี่ ขงเบ้งและขุนอาี้

โจโล เป็นเขตรักษาความเกื้อกูลกัน ทั้งสองเขตนอน ถัดกันใจหนึ่งกับเหตุการณ์
ปราศจากความกังวล เมื่อสิ่งการสิ่งใดแล้วไม่มีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่แสดง
ความเกื้อกูลของโจโล เห็นได้ชัดเมื่อแรกที่โจโลเข้าไปเป็นทหารในเขตรักษา
โจโลได้พบประกาศที่คนเก็บใบเวลาผ่านไป ผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องถูกจับตัวมาลงโทษ
เมื่อตั้งแล้วโจโลก็ออกเดินทางตรวจตราเองและเกรงว่าจะมีผู้ฝ่าฝืนคำสั่ง โจโลพบชายที่
ผู้หนึ่งฝ่าฝืนจึงให้จับตัวมาเขียนสัญญาเป็นการลงโทษ ทั้งนั้นมากมายกับยาแรงความเกื้อกูล
ของโจโล พระเจ้าเองก็จึงแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าเขตรักษา

เมื่อโจโลพบกับโจโลในเมืองเหนือ เห็นว่าจับตัวทหารของโจโลได้
โจโลสั่งให้จับที่บริเวณเขตรักษาไว้ที่หน้าค่ายแล้วให้ทหารเข้ายึดเมืองเหนือไว้ทันทีว่า
ถ้าคนในเมืองที่ออกมาทางกำแพงได้ จะลงโทษนายพันนายกองซึ่งรักษากำแพงถึงชีวิต
นายทหารทุกคนจึงระวังกวดขันมิละเลยในหน้าที่ของตน

เมื่อโจโลยึดเมืองก๊วกของถ่านเต๋ได้แล้ว โจโลได้ประกาศอย่างเด็ดขาด
ห้ามทหารทุกคนฆ่าอันตรายคนทุกคนที่ไร้อาวุธและคนที่ยอมออกนอกลน คน
จะถูกลงโทษถึงชีวิต

หลังจากที่เมืองก๊วกได้แล้ว โจโลเข้าไปหาหัวหน้าเมืองด้าที่ ขณะนั้นเป็น
ฤดูหนาว น้ำในแม่น้ำเป็นน้ำแข็งเร็ว รวบรวมเสบียงอาหารไปไม่ได้ โจโลจึงประกาศ
ให้ชาวบ้านมาช่วยกันขุดน้ำ พวกชาวบ้านกลัวอันตรายไม่ยอมมาช่วยหากินขอขทาน
โจโลจึงสั่งทหารให้เข้าไปจับตัวมาเขียน พวกชาวบ้านกลัวภัยจึงชวนกันกลับมาช่วย
โจโลเกรงว่าถ้าจะขุดน้ำให้พวกชาวบ้านแล้วกลับไปกำลังของตนจะไม่เด็ดขาดพวกทหาร
จะไม่เชื่อฟัง ล้วนจะสั่งฆ่าชาวบ้านหมดถึงสังหาร จึงตัดสินใจสั่งพวกชาวบ้านให้ขุด
เอาหัวรถควาญเขมา ส่วนคำสั่งทหารก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง พากของโจโลก็เข้าไปจับ
ชาวบ้านมาเขียนเป็นจำนวนมาก โจโลสั่งทหารให้เข้าที่เมืองด้าที่ให้งดไว้ รมกันทั้งแก่
เขากวนเพียงก็ยังไม่แพ้ชนะ โจโลเกรงว่าพวกทหารจะฉ้อโกงอันกำลังรบไม่เต็มที
จึงเข้าไปเป็นสมนเป็นเขาวัวที่กลองรบเพื่อเร่งทหารระดมกำลังเอาชนะให้ได้ พวกทหาร
เมื่อได้ยินเสียงกลองก็ถูกรวมกันเต็มที่สามารถเข้าเมืองได้ เมื่อวันหัววันด้าได้เสร็จ

โจโจสั่งให้ก๊อทสี่มะเสียบไว้ที่ประตูเมืองและประกาศห้ามชาวเมืองทุกคนร้องไห้อาลัยรัก
ความตาย ถ้าผู้ใดร้องไห้จะห้ามด้วยดาบเสียบ

เมื่อที่พิชานเสียบแตกแล้ว โจโจก็สั่งทหารไม่ให้ปล้นราษฎร ถ้าผู้ใด
ไม่เชื่อฟังจะถูกลงโทษถึงตาย ความแค้นของโจโจเป็นที่รู้กันทั่วไปจึงไม่มีใคร
กล้าฝ่าฝืนคำสั่ง ทหารชาวเมืองก็พากันสรรเสริญโจโจ

เมื่อเช้าเจียวยกกองทัพรุกที่เมืองเทียนฉัน โจโจสั่งโจหลงกับมีทองคุมทหาร
หนึ่งพันคนไปช่วยของฮั่วรี้กานางกวน มีให้สาธุการในภายหลัง เพราะหลังจากนั้น
ตนจะยกกองทัพไปถึงและแก้ไขสถานการณ์เอง โจโจตั้งเป็นเด็กซำก่า ถ้ากานางกวน
เสียบแล้วเจียวจะลงโทษโจหลงกับมีทองถึงชีวิต ถ้าวันนั้นแล้วโจโจยังไม่ยกกองทัพไปถึง
ถึงจะเร็นตันตายก็ไม่เป็นไร

เมื่อเช้าเจียวคุมทหารจะไม่คิดฆ่าโจโจ โจโจสั่งทหารให้รักษากายไว้ให้มั่นคง
มิให้ตกกรบ ถ้าเจียวพยายามลอบให้ทหารโจโจลอบกรบ โดยเกณฑ์ทหารลัดกันไปร้องก่า
โจโจที่หน้าค่ายทุกวัน แต่โจโจได้คิดสืบใจได้ซำก่าแล้วว่า จะทำเป็นบุญวิธีที่ขี้ขลาดจึงไม่
หลงก่น้ำเจียว สั่งทหารเด็กซำก่า ให้ทุกคนป้องกันรักษากายไว้ให้มั่นคง เรื่อง
การหาวิธีเอาชนะนั้นเป็นหน้าที่ของตน ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งตกกรบกับน้ำเจียวจะถูกตัดศีรษะ

ขณะที่โจโจกำลังคอยทัพด้วยเพราะสืบข่าวเองเป่งกวนแก่เจียวแล้ว ก็พบด้วยเจียว
ทหารเจียวมาลัดกักกลางทาง ทหารทั้งสองฝ่ายเข้ารบพุ่งกัน ขณะนั้นน้ำเจียวแจ้งข่าวว่า
น้ำเจียวกำลังยกทัพมาหาที่ทัพโจโจ โจโจเกรงว่าทหารของตนจะระส่ำระสายเพราะ
ความตกใจกลัว จึงตัดสินใจหยุดสถานการณ์ครั้งนี้ โดยบอกกระปี่ขึ้นแล้วประกาศว่า
ถ้าทหารคนใดยอมถอยออกจะฆ่าเสีย ทหารทุกคนเมื่อได้ยินคำสั่งอันศักดิ์สิทธิ์ก็ไม่มีใคร
กล้าถอย ทุกคนรวมกำลังเข้ารบพร้อมกัน

หลังจากนั้นโจโจสั่งให้ก๊อทสี่มะเสียบที่ประตูเมืองเขาเสียบลกล เพื่อหมายว่าเจียวมี
ก๊อไป แต่หัวตุ่นเข้าไปถามโจโจที่กำลังมีประธานอาหารว่า ในเวลากลางคืนจะให้
ขานขานอะไร โจโจกำลังถือดาบกำลังมีประธานแนบคแล้ว เหลือบก็กระตุกและนึก
เบ๊เบ๊กระตุกไปว่าเหมือนกับกำลังความ จะเลิกก็เสียกายและดีไปส คั้กระเคา
ชนะก็ไม่ไปทาง เมื่อหัวตุ่นมาถามว่าโจโจกำลังจะเพราะหาไปอยู่ จึงต้องปาก

ไปว่าซาไก แลหวัศนุก็ถามออกทวงทวงหาให้ชานยามว่าซาไก เอียวสิ่วญี่ญี่ที่ประจำ
กองทัพอีสยามก็เฝ้าออกว่าโจโจสั่งให้ชานยามว่าซาไกจะถือเอิกเท็กตัม เอียวสิ่ว
จึงบอกบรรกทวงของตัวให้เรียมเรียมของ โจโจออกเก็บตรวจค่ายตอนกลางคืนเห็น
ทหารกำลังเก็บของเตรียมเอิกเท็กตัมก็ประหลาดใจ สอนถามไถ่ความว่าเอียวสิ่วเป็น
ขุนออก โจโจจึงตั้งศักดิ์พระเอียวสิ่วเสียบไว้ที่ประตูค่ายมิให้ทหารเอาเป็นเหยียงอย่าง
จากเหตุการณ์รณยุทธมาทั้งหมดก็จะเห็นว่าโจโจเป็นแม่ทัพที่รักษาระเบียงวิชัยของ
กองทัพอีสยาม เพราะแม่ทัพเท่านั้นที่มีอำนาจการรบจะสั่งรบหรือสั่งถอยก็ได้ คำสั่งของ
แม่ทัพถือเป็นเด็ดขาด ผู้ใดจะมาขัดขวางคำสั่งหรือฝ่าฝืนไม่ไต่ถามแต่ผู้เป็นประมุข
ผู้ใดละเมิดวิชัยของแม่ทัพจะถูกลงโทษ

นอกจากนี้โจโจเป็นผู้ตัดสินใจรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ปราศจากความลังเลใจ
แสดงถึงความกระตือรือร้นและเด็ดขาดอยู่ตลอดเวลา ตอนที่โจโจรับคำสั่งของอุ๋นจะเข้า
ไปฆ่าตั้งโต๊ะแก้วไม่สำเร็จ จึงตัดสินใจตั้งทัพตีเพราะเกรงว่าต่อไปตั้งโต๊ะอาจจะแบ่ง
เหตุการณ์กับไปหาแม่โจโจกาล ถึงโจโจได้ออกตรวจจับโจโจไปตามหัวเมืองต่าง ๆ
ถ้าโจโจไม่ตัดสินใจรวดเร็วเด็ดขาดก็จะทำให้ตั้งโต๊ะไม่ทัน

คราวที่โจโจคุมทหารไปปราบโจงกั๊กด้วยเอียวสิ่วซึ่งเป็นโจรโหดฆ่าเหลือทิ้งเมืองเอ็งจิว
หลังจากตั้งรับโจงกั๊กด้วยเอียวสิ่ว โจโจก็ตัดสินใจเด็ดขาดสั่งให้ศักดิ์พระเสียบประจานไว้
มิให้ผู้ใดเอาเป็นเหยียงอย่าง

เมื่อโจโจยกทัพไปรบกับกั๊กตัมเมืองฉางหยงและโคตมเมืองฉุนานจนเสมียง
ใกล้จะจบ โจโจให้คนไปขอขี้ข้าวจากขุนแซ็กเจ้าเมืองกังตังไคมาหนึ่งแสนถึง
ขอขี้แก่งของเขารึ่งปีน้ำที่แจกเอียงรายงานว่าเหลือข้าวไม่มากนัก โจโจจึงสั่งกองเฮ
ให้แจกข้าวให้ของ กองเฮก็คิดว่าจะทำให้ทหารน้อยใจและลดกำลังใจของ โจโจ
จึงให้คนส่งไปขอขี้แก่งจากทหารโคตมว่า พวกทหารกำลังห่อขี้แก่งเอียงรายและ
กำลังใจ โจโจจึงตัดสินใจเด็ดขาด เพื่อกันขี้แก่งนี้โดยเรียกกองเฮมาขอให้เอียงราย
สักระยะเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ทหารที่กำลังใจรบ คณะอุปการะบุตรภรรยาและพรรคพวก
ของกองเฮทุกคนอย่างเต็มที่ให้อำนาจ แล้วโจโจก็ตั้งศักดิ์ของกองเฮเอียงรายไว้ประกาศว่า
กองเฮมีความधिकฐานต่อโจงกั๊กของทหารและสั่งให้ทหารมาเบิกข้าวไคตามจำนวนนี้โดยได้

ตามปกติและกำหนดว่าจะเข้าป้อมเมืองลำพอง ถ้าผู้ใดไม่ตั้งใจ ท่อถอยจะตัดศีรษะเสีย แล้วสั่งให้ทหารขนดินเข้าถมคูเมือง ทหารของสวนสุดที่รักนำกำลังเข้าเมืองกึ่งกลางคืน และผูกคอตายใส่ทหารโจโจ มีทหารสองคนคอยหนีออกมาเพราะกลัวถูกเผาไหม้ โจโจจึงตัดศีรษะทหารสองคนนั้นทิ้งลงในคู ทหารคนอื่น ๆ เห็นเช่นนั้นก็ไม่กล้าถอยหนี โจโจจึงเร่งทหารให้ถมคูแล้วมีกำลังพลหลายประตูเมืองเข้าไป จะเห็นว่าโจโจยึดเมืองลำพองได้ก็เพราะการตัดสินใจที่เด็ดขาด

เมื่อสวนเสียช่วยกองทัพมารบกับโจโจที่เมืองสุโขทัย โจโจได้ลอบคุมทหารไปเผาตำบลดัวเจ้า อันเป็นที่เก็บเสบียงของสวนเสียและสั่งห้ามผู้ใดพูดจาขึ้นเสียงถึงเป็นอันขาด ขณะที่ทหารโจโจกำลังเผาด่านชาวสุโขทัย ทหารของสวนเสียมารูขี้ผึ้งก็รีบยกกำลังมาช่วยกันเป็นจำนวนมาก ทำให้ทหารโจโจเริ่มจะระส่ำระสาย โจโจจึงรีบออกกำลังเด็ดขาดแก้พวกทหารให้รีบเผาด่านชาวสุโขทัยให้หมดไม่เหลือตกใจเรื่องชาติศึก เพราะตนจะจัดการแก้ไขเอง แล้วโจโจก็คุมทหารจำนวนหนึ่งเข้าสกัดทหารสวนเสียจนแตกพ่ายไป หลังจากนั้นโจโจก็คุมทหารจะตีค่ายสวนเสียโดยจัดแบ่งทหารทั้งหมดออกเป็นสามกอง กองใหญ่ตามสองข้างทางเสียสิบกองอีกกองหนึ่งเป็นกองจ่อทหารสวนเสียให้ตามออกมาถึงที่นี้ แล้วสั่งเกณฑ์ไปรบลดทหารสวนเสียออกมาให้ถึงค่ายโจโจ สวนเสียไม่รู้ทันก็เกณฑ์ทหารออกรบกับทหารโจโจ ทหารโจโจก็ลดทหารสวนเสียไปเกือบจะถึงแม่น้ำของไท โจโจเห็นทหารของตนเอาแต่ตั้งหน้าตั้งตากอยไม่โต้ต้นกลักรบกับทหารสวนเสียเลย ก็อุบประตักสัญญาประภาสีให้รบมิฉะนั้นจะจมน้ำตาย พวกทหารได้ยินโจโจประกาศก็กลัวจะจมน้ำตายพากันหันกลักรบกับทหารสวนเสียและสามารถตีทหารสวนเสียแตกไป

หลังจากที่โจโจแตกทัพเรือที่บริเวณนี้ พวกทหารที่ติดตามไปต่างก็เห็นคเห็นอยเห็นกกำลัง บ้างก็ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย ทั้งทางที่พัวพันการจึงพากันหยุดพักในขอมเขิน โจโจเห็นว่าถ้าไม่รีบหนี ข้าราชการติดตามมาต้นก็กองตายทั้งหมด จึงเตือนว่าเมื่อแรกจะยกทัพมานั้นทุกคนพากันอาสาเข้มแข็งว่าจะรบจนกว่าจะสิ้นชีวิต ถึงจะมีอุปสรรคใด ๆ ก็จะช่วยกันฟันฝ่าอุปสรรคนี้ให้หมดสิ้น แม้จะมีภูเขาและแม่น้ำกั้นขวางก็ตาม หลังจากนั้นก็ออกคำสั่ง

เด็ดขาดว่าไม่ให้การหยุดพัก คนเริ่มโหมงมาเคี้ยวหลัง ถ้าเคี้ยวไม่ไหวจริง ๆ
ให้หาอาหารมกรกนศะวิให้สาทิคเห็น พวกทหารที่ไม่เจิมช่วยให้เร่งกัดคนไม่ยอมปล่อยมือ
เพื่อให้เคี้ยวได้ ถ้าผู้ใดไม่ทำตามก็ให้ตัดศีรษะเสีย เหตุการณ์ในตอนนั้น ก็ได้
แสดงคุณสมบัติของโจโฉหลายด้าน คือมีทั้งความเด็ดขาด ความกล้าหาญและความอดทน
เมื่อโจโฉรบกับเจ้าขีตเมืองอันตงก็โปรดประกาศแก่ทหารทุกคนว่า ถ้าผู้ใดจับเจ้าขีต
จะฆ่าให้เห็นใจให้เป็นเจ้าเมืองเสฉวน พวกทหารก็กำลังใจพากันไล่ติดตามเจ้าขีตไป
ฝ่ายเจ้าขีตทำเป็นแตกหนีเพื่อหลอทหารโจโฉให้เข้าไปอยู่ในวงล้อม ทหารโจโฉเข้าค่าย
เจ้าขีตก็ใจกว้างกับแค้นสิ่งของเครื่องสัสดารวบรวมต่าง ๆ โจโฉก็แค้นสยว่าจะเป็น
กบฏของเจ้าขีต จึงตัดสินใจที่ฆ่าตัวในทหารโดยกลับทัพนี้ พวกทหารพากันสงสัย
ถามเหตุผล โจโฉก็อ้างว่ามีข้อที่หาสงสัยสองประการ ประการหนึ่งเจ้าขีตข้ามแม่น้ำ
มาตั้งค่ายได้ไม่นานก็ยกทัพแตกหนีไป ประการที่สองเจ้าขีตมีทั้งพาหนะและเครื่องสัสดารวบรวม
ไว้ในค่ายมากจนน่าสงสัย โจโฉจึงออกคำสั่งไม่ให้ทหารทุกคนเก็บของต่าง ๆ ในค่าย
ถ้าผู้ใดไม่เชื่อฟังจะถูกลงโทษถึงตาย เพราะโจโฉตัดสินใจไว้ล่วงหน้าแล้วว่าต้องกับสถานการณ์
เมื่อเจ้าขีตยกทัพมาตีกระทุบาย โจโฉจึงหาทหารที่ไม่ทัน ไม่ทันกับโจโฉและทหาร
ทั้งหมดจะนั่งถูกที่แตกหนีเป็น

จากเหตุการณ์รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะเห็นได้ว่าโจโฉสามารถตั้งตัวขึ้นเป็นใหญ่และดำรงตำแหน่ง
มหาอุปราชเป็นเวลานานเพราะคนจีนมีชีวิตอยู่ได้สามารถโค่นล้มได้ก็เพราะมีความเด็ดขาดนั่นเอง

จิวยี่ เป็นแม่ทัพที่มีความเด็ดขาดเข้มแข็ง เมื่อตัดสินใจสั่งการสิ่งใดแล้ว
ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เดิมทีจากเมื่อขุนทวนตองโจจะฆ่าส่งทรายกับโจโฉ โจโฉ
กระษัตริย์ก็ถึงจิวยี่เป็นแม่ทัพใหญ่ เปิบเถาเป็นอดีต เมื่อจิวยี่รับกระษัตริย์จากขุนทวน
แล้วก็ได้แสดงความเข้มแข็งโดยประกาศให้ทหารทุกคนรู้ว่าตนได้ถวายสัตย์จากขุนทวนแล้ว
ถ้าผู้ใดประมาทละเลยหน้าที่ทำให้เสียงานจะต้องถูกลงโทษและสั่งให้ทหารทุกคนไปรวมพลที่
ทรายเถา สำหรับพวกขุนนางและที่ปรึกษาอื่น ๆ จิวยี่ได้ประกาศให้เห็นความเข้มแข็ง
เด็ดขาดว่า "กองทัพโจโฉยกมาครั้งนี้ใหญ่หลวงนัก อันเราจะถอยถอยถอยถอยนั้นจะโอ้อะ
มิได้ ถ้าตั้งพลจะทำการรบเรา ไบร่มาเก็บจรรยาเยอหอน ถ้าผู้ใดเห็นใจ

เขม่นำการเราก็คะคัดที่ระเียบการระอัยการศึก"¹

การคัดสินใจเกิดจากปราศจากความเลิใจของจิวี่ เห็นได้จากตอนนำ
สงครามทางเรือกับโจโจ ท้าหน้าของจิวี่ปะทะกับท้าหน้าของโจโจ ทหารของจิวี่
ฆ่าทหารของโจโจล้มตายเป็นจำนวนมาก จิวี่เห็นท้าหน้าของโจโจแตกหายไปปะทะกับ
ท้าของโจโจ ก็เกรงว่าทหารของตนจะจำนวนน้อยกว่าถ้าติดตามไป โจโจอาจจะชุมเรือ
ไว้ฝ่ายตนก็จะเสียที จึงขี่ม้าออกรับทหารในกองทัพที่ ทั้งฝ่ายตนกำลังได้เปรียบ
เช่นเดียวกับครั้งที่ขึ้นตง จิวี่หายติดตามไปตีท้าโจโจที่กำลังแตกหนี แต่จิวี่ให้ทหาร
โบกธงขี่ม้าออกรับกันทั้งจิวี่หายกลับเพราะเกรงว่าโจโจจะชุมทหารคักทำอันตราย
เมื่อจะยกทัพไปโจมตีท้าโจโจ จิวี่ได้ประกาศให้ทหารทุกคนเตรียมเรือให้พร้อม
กำลังเคลื่อนทัพเมื่อใดกองทัพนี้ ถ้าเขวคโลกกองใดในขบวนจะตองถูกคัดที่ระเพราะ
ความเลิศาของจิวี่ กองท้าโจโจซึ่งเป็นแสนยานุภาพไพศาล มีกำลังพลถึง
แปดแสนคนนั้น จิวี่ต้องยกทัพจิวี่ขึ้นมีทหารไม่ถึงหนึ่งแสนคน

ขงเบ้ง เป็นแม่ทัพที่มีความสามารถในการวิเคราะห์และประมาณสถานการณ์
จึงทำให้คัดสินใจถูกต้องเหมาะสมกับเหตุการณ์เสมอ เห็นได้จากตอนโจโจให้แฮหัวตุ้น
คุมทหารหนึ่งแสนคนจะมาตีเมืองขิ่วเฉีย เล่าปี่ไถ่ยอมรับกับตราอาญาสิทธิ์ให้ขงเบ้ง
รับผิดชอบในการดำเนินยุทธวิธี ขงเบ้งได้พิจารณาภูมิประเทศรอบนอกเมืองขิ่วเฉีย
แล้วจึงแบ่งหน้าที่ให้ทหารเวกของเล่าปี่แต่ละคนทำ และยังกำชับทหารทุกคนให้ปฏิบัติ
ตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด ห้ามละเมิดเป็นอันขาด กำนนอุ้มได้ยวทูตของโจโจขงเบ้ง
ได้จัดแบ่งหน้าที่ให้ทหารทุกคน แล้วตัวขงเบ้งมีหน้าที่ทำอะไรบ้าง ขงเบ้งตอบว่าจะอยู่
รักษาเมือง ได้ยวทูตก็ตอบว่าขงเบ้งคิดหาความสบายใส่ตัวเพียงคนเดียวให้คนอื่นออกไป
เผชิญอันตราย ขงเบ้งจึงตอบว่า "บัดนี้เจ้าปี่ได้ให้กระษัตริย์อาญาสิทธิ์อยู่กับมือเรา แต่ท่าน
นาวิกพลวัชชขวางอยู่หน้าเห็นไม่ชอบ แต่เราไม่ทำตามอาญาสิทธิ์ นานไปเมืองหน้าไหน
จะยังกับทหารสืบไปได้ก็จะเสียการไป"² กำนนอุ้มได้ยวทูตเห็นความเลิศาของขงเบ้ง

¹เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 896

²ถ. หน้า 806

ก็เกิดความกลัวจนปฏิบัติตามคำสั่ง เพราะการตัดสินใจเด็ดขาดและมีคุณสมบัติในการ
ประนีประนอมการรบ ซึ่งเบงจึงสามารถเผาไหม้ของแคว้นที่มุ่งหมายเสียเป็น
จำนวนมาก

เมื่อครั้งยกทัพไปช่วยก๊กกังซ่ง ซึ่งเบงก็บัญชาการรบอย่างเด็ดขาด
เห็นได้จากการส่งขลุ่ยเย็นให้ที่ค่ายของตนให้สำเร็จเพื่อจะได้เข้าไปตีเมืองลกเอี้ยงได้สะดวก
แต่ขลุ่ยเย็นถึงลอบอยู่ถึงหัวน้ำก็ยังไม่สามารถจะเข้าได้ ซึ่งเบงจึงสั่งให้พาตัวขลุ่ยเย็น
ไปเผาเสียเป็นการลงโทษในฐานะที่เป็นขลุ่ยของตนแต่ทำงานไม่สำเร็จ ทำให้งานทั้งหมด
ต้องเสียหาย แต่ก็เขียนใจขอโทษไว้และขอไปทำการแก้ตัวแทน

เมื่อขงเบ้งยกกองทัพไปรบเบงแรกที่เมืองสำคัญ หลังจากล้อมเมืองอยู่หลายวัน
ขงเบ้งก็หาวิธีเข้าเมืองโดยสั่งทหารให้เผาชายแดนมาจนจะถึงทุกคน ถ้าผู้ใดไม่ฟังจะตัด
ศีรษะเสีย ทหารทหารก็พากันส่งสับแลความกลัวจากขงเบ้งก็พาชายแดนมาโคจรทุกคน
พอได้เวลาสามทุ่มขงเบ้งก็สั่งให้ทหารนำไฟที่เตรียมมาขึ้นไปหอกันจนจะพลบ เขาไปพบ
กำแพงเมืองใหญ่จนถึงใบเตย แล้วประกาศว่า ถ้าผู้ใดเข้าเมืองได้ก่อนจะฆ่าเขาให้
ให้ถึงขนาด ทหารทุกคนก็แย่งกันเข้าเมืองได้เป็นจำนวนมาก ขงเบ้งจึงยึดเมืองสำคัญ
ได้เพราะความเด็ดขาด

เมื่อผู้มาช่วยทหารไปตีเมืองเสฉวนแห่งเก็บเสบียงของขงเบ้ง ขงเบ้งมีทหาร
เพียงสองพันทหารคน ในขณะที่ผู้มาช่วยทหารถึงตั้งแสนห้าพันคน ขงเบ้งเห็นกำลัง
ทหารของผู้มาช่วยตกใจ จะตีก็ไม่รบจะสู้ก็ไม่ได้ ในที่สุดจึงตัดสินใจเด็ดขาดที่จะไม่
กลองใหญ่มาล้อมทัพ หลังจากที่มีผู้มาให้ทหารแต่ละคนปฏิบัติตามอย่างใดแล้ว
ขงเบ้งก็ออกคำสั่งเด็ดขาดว่า "เราจะคิดกลอุบายอันหนึ่งให้ผู้มาช่วยไปงัดได้ ถ้าผู้ใด
เจราออกถึงไม่ระงับศีรษะเสีย"¹

ซึ่งแล้วขงเบ้งก็แกล้งทำโอ้อวดว่าได้ส่งคนขึ้นไปบนหอบน ให้เด็กคนหนึ่งถือกระบี่
ขึ้นบนหอบนนั้นอยู่สองข้าง ถึงกระนั้นผู้มาช่วยก็ยังไม่เชื่อใจแล้วขงเบ้งก็ขึ้นคิด

¹ ไซ่หะยาพระลอจิง(หม) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 719

กระทั้งเมื่อเลนเพราะการตัดสินใจได้ตกลงใจแล้วทุกการ ขงเบ้งจึงรักษาชีวิตของ
ตนเองและทหารทั้งหมดไว้ได้ ทำให้ขุนนางต้องคอยฟังเพราะเกรงจะหลงกลขงเบ้ง
เช่นเดียวกับครั้งขงเบ้งอาสาจับตัวลูกเกาทัณฑ์ให้ไปส่งเสนาบดีในเวลาเพียงสามวัน
แล้วยังกล้าให้ทัพพบกับจิวยี่อีกว่า ถ้าทำไม่ได้ก็อย่าไปพูด เขาก็รีบให้จิวยี่ฆ่าเสีย
การที่ขงเบ้งกล้าให้ทัพชนเผ่าเผ่าเล็กเพราะรู้ว่าจิวยี่นั้นแน่วแน่ที่จะทำตนจึงใจให้ไปหาลูกเกาทัณฑ์
จำนวนมากถึงขนาดนี้ ขงเบ้งจึงแกล้งทำให้จิวยี่ภูมิใจ และฉกประการณขงเบ้งก็
ต้องการจะให้โจโฉเห็นความสามารถนี้ ขงเบ้งแน่ใจในความสามารถของตนจึงกล้าให้
ทัพชนเผ่า

ขงเบ้งแนะนำเจ้าไป๋โหยกให้ไปตีเมืองฉีเกกก่อน แล้วจึงไปตีเมืองเสว่น
ภายหลัง ขุนทวนเจ้าเมืองฉีเกกให้ลิเตียนออกมารบกับของตง รบกันถึงห้าสิบเพลง
กระบวนยุทธก็ยังไม่มีผู้ใดแพ้ชนะ ขงเบ้งจึงตัดสินใจที่นำล่อเรียกของตงกลับ ของตง
สงสัยว่า กำลังจะจับตัวลิเตียนไปโดยอยู่แล้ว ทำไมขงเบ้งจึงเรียกให้กลับ ขงเบ้ง
ก็แจ้งว่าเพราะลิเตียนมีกำลังกล้าหาญมาก จะรบกับเราเพื่อเอาชนะนั้นไม่มีวันสำเร็จ
จึงที่นำล่อเรียกกลับมาเพราะคิดจะเอาชนะด้วยกลอุบาย ในที่สุดขงเบ้งก็จับตัวลิเตียนได้
เพราะการตัดสินใจที่ถูกต้องเด็ดขาด

เมื่อโจโฉแตกทัพเรือรีบหนีมา ขงเบ้งไล่ส่งรุ่ง เตียวหุยไปสกัดกั้น
โจโฉกลางทาง กวนต๋งอาสาไปบ้าง ขงเบ้งจึงให้กวนต๋งไปสกัดทางฮัวหยงอันเป็นทางลัด
แต่กวนต๋งไม่เชื่อว่าโจโฉจะหนีมาทางนั้น กวนต๋งหาขงเบ้งว่า ถ้าขงเบ้งไม่เชื่อ
ก็ตั้งระยะเอาไว้ก็จะให้ขงเบ้งตั้งระยะของกวนต๋ง แทนเกรงว่าโจโฉจะไม่หนีไปทางลัด
ตามฮัวหยง ขงเบ้งตอบด้วยความมั่นใจว่า ถ้ากวนต๋งไปแล้วไม่พบโจโฉ ขงเบ้งจะ
ให้ตั้งระยะแทนโจโฉ แล้วกวนต๋งก็ไปพบโจโฉที่ฮัวหยงจริงตามที่ขงเบ้งบอก แสดงให้
เห็นว่าขงเบ้งมีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

เมื่อขงเบ้งจะจัดทัพยกไปตีเมืองเสว่นอีก เตียวหุยแนะนำให้ขงเบ้งกำลังทหารเป็น
สองชุด ชุดนี้จะตั้งทัพบนเนินไปรบชุดที่รอขงเบ้ง ขงเบ้งเห็นด้วยกับความคิดของ
เตียวหุยเพราะการทำสงครามครั้งนั้นต้องใช้เวลานานเป็นจึงจะสำเร็จ จึงสั่งทหารทั้งหมด

ให้แบ่งกำลังกันตามที่ได้ยวตังนั้นมา ของเบ้งน้ำก็คิดว่า ถ้าถึงกำหนดแล้วหารไป
ไม่ทันยวตังเปลี่ยนจะต้องถูกลงโทษถึงประหาร

จากเหตุการณ์ที่มากมายเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าของเบ้งสามารถมีสติกองทัพอใจ
เบ้งเอกและสุมาอี้ ทั้งฝ่ายตรงข้ามที่กำลังจะเห็นอกเห็นใจต่อกันเพราะมีความสามารถ
ในการวิเคราะห์และประมาณสถานการณ์ ตัดสินใจได้ถูกต้องเหมาะสมโดยปราศจากการ
ลังเลใจ

สุมาอี้ เป็นแม่ทัพที่มีความเด็ดขาดมั่นคง ปราศจากความลังเลใจ เห็นได้จาก
ตอนที่สุมาอี้จะยกทัพเข้าตีเมืองเซเฉียนแห่งเก๋นเสี้ยนกลางทางของเมืองเซฉวน แต่สุมาอี้
เห็นความแข็งกล้าของเมืองนั้น ของเบ้งน้ำก็คิดว่า มีหน้าตาสักคนเป็นกษัตริย์ก็คิดว่า
จะต้องเป็นกษัตริย์ของของเบ้งจงให้คนบุกเข้าเมือง แล้วขู่กำลังไว้ที่โอบล้อมเป็นแน่จึง
ตัดสินใจเด็ดขาดสั่งทหารยกทัพให้ทั้งปวงให้รีบยกทัพจะบุกยกอยู่แล้ว สุมาเจียวบุตรชายเห็นว่า
ของเบ้งจงจะไม่ยกกำลังทหารจึงต้องนำกองพลเข้าเมือง สุมาเจียวจึงบอกบุตรชายว่า ของเบ้ง
เป็นผู้นำได้บัญชาจากสำนักในสงคราม มีกษัตริย์มาคอยช่วยกันยกเข้าเมืองก็จะยก
กันตายด้วยกษัตริย์ของของเบ้งจงเอง สุมาอี้ไม่ยอมฟังคำคัดค้านของบุตรชายสั่งทหารทั้งหมด
ให้ยกยกทัพทันที ถึงเวลาเหตุการณ์ตอนนั้นสุมาอี้จะบุกของเบ้งจงให้ยกทัพยกทัพจริงดังนี้
สุมาเจียวถาม ตั้งนี้เพราะของเบ้งมีความสามารถเพียงเท่าไรสุมาอี้ก็ถูกทองและสร้างสถานการณ์
ลงได้อย่างแนบเนียนจึงทำให้สุมาอี้หวาดระแวง แล้วแสดงให้เห็นว่าสุมาอี้ไม่ยอมฟังคำคัดค้าน
ความเด็ดขาดเพราะสุมาอี้วิเคราะห์สถานการณ์ด้วยความมั่นใจและตัดสินใจโดยปราศจาก
ความลังเล

เมื่อของเบ้งยกทัพมาตีค่ายก๊กครั้งที่สอง สุมาอี้แน่ใจว่าของเบ้งจะต้องยกพลมาตีถึง
เขาคิซาน จึงสั่งโจจินให้แยกกำลังไปรักษาถ้ำกั๊กถ้ำกั๊กที่สระวันตก ส่วนตนเองคุม
ทหารมารักษาถ้ำกั๊กถ้ำกั๊กที่สระวันออก แต่โจจินไม่เห็นด้วยเพราะไม่เชื่อว่าของเบ้งจะ
คิดหาหนทางตีอีก สุมาอี้แน่ใจว่าการตัดสินใจของตนไม่มีผิดพลาด จึงกล่าวพูดท้าทายโจจินว่า
"ถ้าในสามวันกองทัพอของเบ้งไม่ยกมา ข้าพเจ้าจะไปทำน้ำหนาดึงค่าย ขอให้ท่านเอา
แป้งมาหาข้าพเจ้าเสียแล้วเอาเชือกผูกโยงไประจวนให้ไถ่ค่ายแก่ทหารทั้งสองฝั่งเถิด"¹

¹ ใจพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 781

โจจินก็ยังไม่เชื่อสุมาลี คิดว่าตนเองจะได้ประจักษ์ความจริงตามที่สุมาลีกล่าว โจจินเกือบจะต้องประจักษ์ แต่สุมาลีก็หันไปช่วยไวไ้ทันเวลา

เมื่อสุมาลีตัดสินใจทำสิ่งใดด้วยความรอบคอบพิจารณาถี่ถ้วนแล้วจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ดังตอนที่สุมาลีดูทหารรักษาการณ์ที่ด่านทิศตะวันออก ได้ปลอมตัวเป็นทหารธรรมดาออกตรวจภายในเขตทหารผู้หนึ่งทอดถอนใจเป็นทุกข์ว่าเห็นถึงความลำบาก เพราะน้ำท่วมหนัก เนื่องจากฝนตกหนักติดต่อกันมาถึงสามสิบวัน ทหารผู้หนึ่งบอกยาก จะมีน้ำถึงถึงนครภรรยา เมื่อสุมาลีได้ยินดังนั้นก็กลับมายาเร็วมาประชุมหาหนทางแก้ปัญหานี้

เราทำทุกสิ่งทุกอย่างปรารถนาเอาความสุขแต่ตัวก็หาไม่ได้ คิดจะให้เป็นผู้แทนภรรยาท่านหนึ่งไป เหตุใดเราจึงหาไม่ได้มีความรักที่ต่อเจ้า ก็เป็นเหตุร้ายวันหนึ่งวัน จะเอาการแค้นเกี่ยวพันให้ซึ่งจะเอาไว้ใน กองทัพนี้ได้ นานไปจะกลับเป็นศัตรู จึงสั่งให้ทหารเอาตัวไปฆ่าเสีย ทหารก็คิดจะฆ่าเขาในทันที ขณะนั้นทหารทั้งปวงก็ตกใจ สุมาลีจึงว่าท่านทั้งหลายอย่าตกใจดูสาเหตุการสนทนากับเจ้าเถิด ถ้าใดเป็นเสียง ประทักใหญ่เราอยู่ที่ในกลางค่ายเมื่อใดก็เร่งรีบพุ่งเข้าก็จงสามารถอย่า ใจกลัวแต่ความตาย¹

จากคำพูดของสุมาลีข้างต้นนี้แสดงให้เห็นความเป็นผู้จริงรักภักดีต่อประเทศชาติ และพระมหากษัตริย์ยิ่งนัก มีความรอบคอบและความเพียรพยายามอย่างมากและมีการตัดสินใจที่เด็ดขาด เมื่อสุมาลีไปปราบปรามของขุนเฒ่านเจ้าเมืองเดิมถึง ขณะนั้นเป็นฤดูฝนน้ำท่วมสูงประมาณ สองศอกเศษทำให้ทหารและม้าได้รับความลำบาก ภายหลังการสู้รบทหารของสุมาลี แนะนำให้เลิกค่ายขึ้นไปตั้งบนเนินเขาที่กว้าง เมื่อฝนหยุดแล้วจึงค่อยคิดการต่อไป

¹ ใจพระยาบระกลัง(ทม) อ่านก ๒ หน้า 781

แต่ขุนช้างก็เกรงกลัวการณนั้นแล้วแต่ใจจะสามารจับตัวกองขุนช้างได้ในวันนั้นแล้ว
เพราะเป็นของกองขุนช้างจะต้องยอมแพ้ ๆ จึงประกาศแก่ฝ่ายพิณนางกองทั้งหมคว่า
ห้ามผู้ใดแนะนำให้อีกขึ้นเรือนลึงที่ขบแวงกลัวอีกต่อไป ใครไม่เชื่อฟังจะตั้งศักดิ์กระเด็น
พุ่งเขาชื่อเหี้ยนสารจักรผ่านบ้านโลกาแนะนำขุนช้างให้คนลึงที่ขบแวงกลัวอีก ขุนช้างจึง
ตั้งศักดิ์กระเด็นเหี้ยนให้เหี้ยนไว้หลายวันใหญ่โตเขาเป็นกองนาง ตั้งแต่นั้นพวกพวกรัก
กลัวความเคียดแค้นของขุนช้างไม่มีผู้ใดกล้าลวักถักกันอีกเลย พระเจ้าโอยยงก็ทรงไว้วาง
พระทัยเชื่อถ้อยการที่คิดใจของขุนช้าง ไม่ยอมปฏิบัติตามคำแนะนำของบรรดาขุนนางผู้ใหญ่
ในเมืองหลวงที่กราบทูลให้พระองค์เจ้าหัวขุนช้างกลับมาก่อน ด้วยความเคียดแค้นของขุนช้าง
ที่จะถึงฉวยเมืองเดี๋ยวนี้กลัวไป ขุนช้างจึงจับตัวกองขุนช้างได้

เมื่อขบแวงพิณนางไปช่วยภักขันธ์ขุนช้าง ขุนช้างก็ทำเป็นบุญวิธีรักภักขันธ์ไว้ให้นั่ง
ไม่ยอมให้ทหารออกรบ เพราะแต่ใจว่าเมื่อเสียขบแวงพิณนางจะต้องเลิกพิณนางไปเอง
ใครที่ผ่านพิณนางเสียอะไรเลย ขบแวงจึงทำคดสิ่งทหารคอยกายเลือนห่างออกไปเพื่อ
ล่อให้ทหารขุนช้างตามไปก็ ขุนช้างก็เห็นว่าภักขันธ์ของขบแวงจึงกำขบพิณนางตามไปก็
แต่เที่ยวกับทหารเอกไล่ถอนถอนขุนช้างเป็นทหารครั้งขอตามไปก็พิณนาง ขุนช้างเสียใจได้
ก็อนุญาตให้ไป ตนเองก็คุมทัพตามไปคอยช่วยหากจะมีการเพื่องพม่า และเที่ยวกับ
ก็หลงเองเบ้งจิ้งจอกที่ขุนช้างลวัก ลวักให้หลงเสียกำลังทหารไปเป็นจำนวนมาก เมื่อขุนช้าง
กลับมาก็ถึงค่ายก็ประกาศแก่บรรดาขุนนางพิณนางกองใหญ่ถึงผลแห่งการไม่เชื่อฟังแม่ทัพจึงต้อง
พ่ายแพ้กลับมากำความเสียหาใจให้กองพิณนางเช่นเดียวกับ ขบแวงก็พาผู้ใดพยายามชักชวนกำลัง
ต้องถูกศักดิ์กระเด็น ถึงนั้นเมื่อขบแวงพิณนางไปช่วยภักขันธ์ขุนช้าง จึงไม่สามารถทำให้ขุนช้างออกรบ
ได้เพราะขุนช้างได้บุญวิธีรักภักขันธ์ไว้มาอย่างมั่นคงแข็งแรง ขบแวงเป็นกองขุนช้างของ
ขุนช้างถึงกับสยบประมาทขุนช้างว่ากลัวขบแวงพิณนางนั้นกลัวเสีย แต่ขุนช้างก็คิดทบทวนว่าสยบประมาท
ของผู้ใดไม่กับภักขันธ์เพราะภักขันธ์ใจเคียดแค้นแค้นแล้วว่าบุญวิธีรักภักขันธ์ก็ผิด ถ้าวิเคราะห์แล้ว
การรบทหารเข้าใจก็จะยังเกิดผลดี ขุนช้างก็สั่งปฏิบัติตามไม่รีรอ เห็นได้ว่ากองขุนช้าง
บริษัทยาโกขุนช้างจะเข้าตีเมืองโงเดี้ยนได้ในวันกลางคืนวันนั้น

จะเห็นได้ว่าเพราะการที่คิดใจเล็ดลอดไม่เปิดเผยแต่ใจเองขุนช้างจึงสามารถหา
ชนะขบแวงได้ ทำให้ขบแวงต้องหลบใจหายไปก็สุดเพราะไม่สามารถหาภักขันธ์เอาหน้าขุนช้างได้

4. กระทำตนให้เป็นที่ไว้วางใจเชื่องวลได้

การกระทำตนให้เป็นที่ไว้วางใจเชื่องวลได้ คือการปฏิบัติตนให้เป็นคนที่เหมาะสมจะได้รับความไว้วางใจเชื่องวลทั้งจากผู้นับถือนับถือนาน ผู้เสมอภาคและผู้ใฝ่ถือนับถือนานที่จะเป็นที่เชื่องวลไว้วางใจจากผู้นับถือนั้นได้จะต้องมีคุณสมบัติหลายประการ ได้แก่ เป็นผู้ที่มีความรู้มีสติปัญญา ไหวพริบดี มีความกระตือรือร้น มีความกตัญญู มีความกล้าหาญอดทนเข้มแข็ง มีความจริงใจแน่วแน่เสมอต้นเสมอปลาย มีความรอบคอบ ที่สำคัญยิ่งคือมีความซื่อสัตย์และไม่เห็นแก่ตัว

ต่อไปนี้เราจะวิเคราะห์เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าบรรดาเอกอัครราชทูต คือ โจโจ จิโย ชงเม้งและซุนกั๋ว เป็นผู้ที่ได้ความไว้วางใจเชื่องวลจากผู้นับถือนั้น

โจโจ โจโจมีคุณสมบัติหลายประการที่ทำให้ผู้นับถือนั้นเชื่องวลไว้วางใจจะสามารถนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่บ้านเมืองได้ แม้ว่าโจโจจะเป็นเพียงทหารธรรมดาแต่ก็สามารถชักจูงผู้นับถือนั้นจำนวนหลายแสนคนให้มาเป็นทหารและเป็นที่รักของทุกคนด้วยความสมัครใจ ผู้ใฝ่ถือนับถือนานไว้วางใจโจโจถึงขนาดละทิ้งวิถีชีวิตได้ เห็นได้จากความไว้วางใจโจโจจนทหารติดตามไปปรายทั้งโจโจและถูกเกณฑ์มาเข้าประจำตัว โจโจได้ช่วยเหลือ โจโจเห็นว่าตนเองจะไม่รอดชีวิตเป็นแน่จึงสั่งโจโจให้รีบหนีไปแสดงให้เห็นว่าโจโจเป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว โจโจเห็นแก่ชีวิต โจโจจึงหนีจึงไม่ยอมมาทวงคืน โดยให้เหตุผลที่แสดงถึงความซื่อสัตย์ว่า "แม้ฉันเป็นภรรยาครั้งนี้อยู่ในภักดีกับเจ้าไม่ หากท่านเป็นกษัตริย์ หัวเมืองทั้งปวงจึงพลอยมาทำการถวาย ถวายชีวิตข้าพเจ้าจะตายก็ตายเสียเถิด ขอให้ท่านรอดอยู่จะได้ถือการบำรุงแผ่นดินสืบไป"¹

แม้แก่ชราทางผู้ใหญ่ของพระเจ้าเหียนเฉ็กเห็นว่าโจโจซึ่งเป็นเพียงทหารธรรมดาที่มีสติปัญญาสูง มีความกล้าหาญที่จะปราบปรามอริราชศัตรูถึงคราวที่ เว่ยวกับวุยี่ซุนนางผู้ใหญ่ได้กราบทูลให้พระเจ้าเหียนเฉ็กทรงมีหนังสือเรียกโจโจเข้ามาปฏิบัติราชการในเมืองหลวง เพื่อจะได้ศึกษาทางกัวจักอุบายซึ่งถึงกับเป็นใหญ่แทนทั้งโจโจ ซุนนางผู้ใหญ่สองคนนี้เห็นว่า

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 108

มีโจโฉผู้เลวเหี้ยมโหดที่จะสามารถปราบวิญญูกับกษัตริย์ได้ เมื่อโจโฉมาเข้าเฝ้าแล้วก็ได้
กราบบูชาให้ท่านว่า จะกิดทวีสี่กำลังวิญญูกับกษัตริย์ให้ได้และโจโฉก็มีวิญญูที่พูดได้สำเร็จ
หลังจากนั้นก็ได้นำให้พระเจ้าเหี้ยนเต้ยกไปประทับที่เมืองธูโต เพราะฉะนั้น
เมืองอุกก็สงบถูกไฟเผาเสียหายมากเกินกว่าจะซ่อมแซมได้ เสร็จปียงอาหารก็ขัดสน
พระเจ้าเหี้ยนเต้ทรงเห็นความสามารถของโจโฉแล้วก็ทรงพระทัย ครั้นว่าโจโฉจะกิด
อาณานิคมก็เข้าวังพระองค์อยู่ทางใต้ก็ให้พระองค์ไม่ทรงขัดข้อง

โจโฉเป็นผู้ที่ผู้ถูกข่มขู่ถึงสิบประการจนเป็นที่ประจักษ์ชัดแก่ผู้ใดที่มักกับนักรบว่า
สมควรเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจเชื่อถือได้ เห็นได้จากกราวที่โจโฉริบนาขุนศึกกับกษัตริย์
เรื่องจะยกกองทัพไปตีเมืองกิจูเพื่อกำจัดความเลว โจโฉต้องตัดสินใจอย่างรอบคอบ
เพราะความเลวนี้กำลังทหารนับเป็นล้านคนมากกว่าโจโฉหลายเท่า กษัตริย์ที่ปรึกษา
คนที่หนึ่งแนะนำโจโฉไม่ให้กิดกักรวเรื่องนี้เพราะเกรงโจโฉจะยังไม่ยกทัพไปรบกับอ้วนเสี้ยว
แต่โจโฉก็พิจารณาเห็นว่าอ้วนเสี้ยวถึงสิบประการ ดังนี้

ท่านจะชนะสิบประการนี้เกิดมาแต่โลกแล้ว ถ้าจะทำการสิ่งใดถึงผู้น้อยจะขัด
ท่านว่านิคเดรคอมท่านก็เห็นด้วย ประการที่หนึ่งนำใจท่านโดยลอมอารีทุกคน
ทั้งปวง แล้วจะทำการสิ่งใดก็ถือเอารับสั่งพระเจ้าเหี้ยนเต้เป็นประมาณ
คนทั้งหลายก็เห็นด้วย ประการที่หนึ่งท่านจะว่ากล่าวสิ่งใดก็ตีหัวขาดเสีย
คนทั้งปวงยำเกรงท่านเป็นอันมาก ประการที่หนึ่งท่านสั่งเสียอ้วนเสี้ยวทหาร
โดยยุติธรรม ถึงญาติพี่น้องก็ว่ากล่าวมิเข้าด้วยผู้ผิด ประการที่หนึ่ง
ท่านจะกิดทำการสิ่งใดเห็นเป็นความสมควรก็ตั้งใจทำไปจนสำเร็จ ประการที่หนึ่ง
ท่านเลี้ยงคนหนึ่งอยู่ใกล้กับอยู่ไกลก็รักแล้วเลี้ยงเสมอกัน ประการที่หนึ่งท่าน
คิดการหนักหน่วงให้แน่นอนแล้วจึงทำการ ประการที่หนึ่งท่านชำนาญในกล
สงคราม ถึงกำลังร่ำศึกมากกว่าท่าน ๆ ก็ถือเอาชัยชนะได้เป็นสิบประการ¹

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(เดิม) ตำนานกบ เล่ม 1 หน้า 366 - 367

แนบมาหักเพื่อถนอม ใจโง่คงคิดว่าทั้งคู่นี้มีใจเหมือนกัน แล้วแจกแพร่หลายอย่างก็แก่
ทหารทุกคน คนละหนึ่งตัว เพื่อถนอมกัน แล้วแจกอาหารอย่างก็เลี้ยงทุกคน
ด้วย การที่โจโฉประกาศให้เชื้อพระของตนเป็นรางวัลก็เพื่อเป็นการขู่ให้ทหารมีกำลังใจ
พวกทหารทางก๊กยากไถ่ของโจโฉ เพราะมีความรักใคร่ศรัทธาในตัวโจโฉ เพียงเชื้อของ
มหาอุปราชก็เกี้ยวทำให้ทหารภักดีใจว่าตนได้มากด้วยมือ การแจกแพร่หลายคนละตัว
แก่ทุกคนก็เป็นการบำรุงขวัญและกำลังใจให้ทหารเห็นว่าผู้บังคับบัญชานี้มีน้ำใจถึงทุกคน

ไม่ช้าแต่เฉพาะผู้เลี้ยงกับขุนนางเท่านั้นที่ไว้วางใจ เชื่อกันว่าโจโฉแม้แสร้งทำใจ
ตนใจโดยแท้ไปทำจกเคี้ยวหัว ขอนั้นเป็นหน้าขาวโพลดสุดใจโจโฉเห็นโจโฉว่า
ได้มีความเสียหายเพราะกองทัพของตน จึงสั่งทหารให้เดินอย่างระมัดระวังมิให้เสีย
กันขาวโพลด ถ้าผู้ใดเหยียบบนถนนเคี้ยวจะลงโทษตัดศีรษะ แสดงให้เห็นว่าโจโฉ
นี้ผู้ละเอียดถี่ถ้วนเป็นผู้นำอย่างยิ่ง กล่าวคือมีความเมตตาแก่ทุกคนไม่เห็นแก่ตัว

เมื่อโจโฉยกทัพไปตั้งค่ายที่ริมแม่น้ำของไถเพื่อจะรบกับวอนเตี้ยว พวกชาวบ้าน
ก็นำเสบียงอาหารมาให้อาหารแก่ทหารรักและศรัทธาเป็นจำนวนมาก โจโฉจึงสั่งทหาร
มิให้ทำความรำคาญแก่ชาวบ้าน ถ้าผู้ใดไม่เชื่อฟังก็จะลงโทษถึงตาย

การที่โจโฉสามารถตั้งค่ายมั่นเป็นใหญ่ได้เป็นถึงมหาอุปราชและบุตรเจ้าราชการ
แผ่นดิน ทั้งยังดำรงตำแหน่งอยู่ได้เป็นเวลานานก็เพราะมีผู้สนับสนุนและจงรักภักดีเป็น
จำนวนมาก ทั้งนี้เพราะโจโฉมีคุณสมบัติหลายอย่างที่ทำให้ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ
ถึงเหตุการณ์ที่แปลกประหลาดต่าง ๆ

จิวยี่ เป็นทหารที่คนเข้กล้ายขุนทวนเชื่อกันไว้วางใจว่าเป็นผู้ดีมีปัญญา
มีคุณสมบัติ มีความเฉลียวฉลาดมากในการสงครามมาก เมื่อคนเข้กล้ายจะตายนั้น
ก็สั่งขุนทวนให้รักษาเรื่องการสงครามกับจิวยี่ ทั้งยังกล่าวว่าไม่ว่าใครก็ตามที่จิวยี่ช่วยตัวเอง
จึงบอกเรื่องราวของตนให้ไปพูดกับบรรดาจิวยี่จึงเป็นนางสาว ไหว้ขอบคุณจิวยี่เต็มใจ
ปฏิบัติราชการช่วยขุนทวน นางงออุยพินมารดาขุนทวนก็ไว้วางใจเชื่อกันกับปัญญาของจิวยี่
เมื่อขุนทวนมาปรึกษานางเรื่องโจโฉสั่งให้ส่งบุตรเขยไปรับราชการในเมืองหลวง
นางงออุยพินกับขุนทวนก็ตัดสินใจไม่ถูก นางจึงแนะนำให้เรียกเจียวเจียวกับจิวยี่มาปรึกษา

เดียวเจียวเห็นว่าควรปฏิบัติตามที่โจโลสั่งมา แต่จิวอี้ไม่เห็นด้วยเตือนชวนกันว่า
การส่งบุตรไปให้โจโลก็เหมือนให้ไปเป็นท้าวจำนำต่อไปจะเดือดร้อน ถ้าโจโลไม่พอใจ
ยกกองทัพมารบก็ต้องสู้กันจนกว่าจะสิ้นความคิด นางงออุยบินกับขุนทวนก็เห็นด้วยกับ
ความคิดของจิวอี้

ก่อนที่นางงออุยจะตายก็ได้ฝากฝังขุนทวนไว้กับเดียวเจียวและจิวอี้ ให้ช่วย
อนุเคราะห์หาหนทางให้ แล้วส่งขุนทวนให้เฝ้าท้าวทั้งสองคนนี้ที่อุทยานใหญ่ ไม่ว่า
จะคิดสิ่งใดทั้งใจก็จงปรารถนาและเรอทั้งสองคนนี้ก่อน นอกจากนั้นนางงออุยได้สั่งเป็นน้ำ
และแม่เลี้ยงของขุนทวนก็ไว้วางใจเชื่อถือน้ำจิวอี้มากเช่นเดียวกัน เห็นได้จากตอนที่โจโลยก
กองทัพเรือจะมาที่เมืองกังต้ง นางงออุยได้แนะนำขุนทวนให้เรียกจิวอี้มาปรึกษา
กับขุนทวนเองมีความเชื่อถือน้ำจิวอี้ตลอดมา เมื่อจิวอี้เห็นว่าไม่ควรจะอ่อนน้อมต่อโจโล
ทั้งยังอาจจะเอาชนะโจโลด้วยกำลังพลเพียงห้าพันคน ขุนทวนก็แต่งตั้งจิวอี้ให้เป็น
แม่ทัพหลวง มณฑลกระฉี่อานาสุทซี้ให้จิวอี้มีอำนาจบังคับบัญชาทหารทั้งหมด
ก่อนหน้าขุนทวนก็ได้แต่งตั้งจิวอี้เป็นแม่ทัพเรือมีอำนาจบังคับบัญชาทหารในเรือรบถึงเจ็ดพันลำ

เหียบเกาซึ่งเป็นขุนนางผู้ใหญ่ของขุนทวน มีความชำนาญในสงครามมากแต่ได้กับ
การแต่งตั้งให้เป็นเพียงปลัดทัพอยู่ข้างกับบัญชาของจิวอี้ เหียบเกาจึงประมาทไม่เชื่อถือน้ำ
จิวอี้เห็นว่ามีความน้อยยังไม่มีประสบการณ์ เมื่อจิวอี้เรียกประชุมขุนนางทั้งหมดเพื่อปรึกษา
เรื่องการสงคราม เหียบเกาจึงไม่ยอมเข้าประชุมอ้างว่าป่วย เฝียจุนบุตรเหียบเกาซึ่ง
เข้าประชุมด้วย เอาไม้เท้าฟาดถึงวิธีการจัดแบ่งกำลังทหารทั้งทัพบกทัพเรือของจิวอี้
เหียบเกาได้ฟังถึงกับตกใจเอามืออุดอก กล่าวสรรเสริญสติปัญญาความสามารถของจิวอี้ว่า
สมควรที่จะเป็นแม่ทัพหลวงได้ แล้วเหียบเกาก็จะหนีฐานะไปขอความช่วยเหลือจากโจโล

จิวอี้ได้ปฏิบัติราชการอย่างเต็มกำลังสติปัญญาสมบัติที่ทุกคนไว้วางใจ สามารถ
ดำเนินยุทธวิธีเอาชนะทัพโจโลซึ่งเป็นมหาอุปราชและพิชิตเกือบล้านคนได้สำเร็จ ดังนั้นเมื่อ
จิวอี้สิ้นชีวิตลงขุนทวนจึงร้องไห้อาลัยรักและกล่าวยกย่องว่า "จิวอี้มีสติปัญญาควรที่จะเป็น
มหาอุปราชได้ เสียความอายเสียแก่ตน เราจะไ้ใครช่วยคิดอ่านราชการสืบไปเล่า"¹

¹ ใจพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 59

จากเหตุการณ์ข้างต้นจึงสรุปได้ว่า จิ๋วเป็นแม่ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมแก่การ
 ได้รับความไว้วางใจ

ของเบ้ง เป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากคนอื่นว่ามีความรู้มีสติปัญญา
 ไหวพริบเป็นเลิศ ผู้ใดได้ไปเป็นที่ปรึกษาแล้ว ผู้นั้นจะประสบชัยชนะจนสามารถตั้งตัว
 เป็นใหญ่ได้ ดังที่สุมาเตกโชกล่าวตักเตือนเอาไว้ว่า การที่เจ้ายิ่งกังวลใจได้เช่นนี้เพราะ
 ขาดคนที่มีความรู้เป็นที่ปรึกษา เจ้าก็กลัวคนอื่นที่ปรึกษาและทหารโลกที่ไว้วางใจไว้ว่า
 มีสติปัญญา มีความสามารถ หวังพึ่งอาศัยและกล่าวกาย เช่นกวนอู เตียวหุย จูล่ง
 เป็นต้น แต่สุมาเตกโชชี้แจงว่า คนเหล่านั้นเป็นเพียงผู้มีฝีมือ มีความกล้าหาญถึงจะ
 สามารถต่อสู้เอาชนะคนชั่วได้แต่ไม่แนบแน่นนัก ก็หาใครที่มีสติปัญญาไม่ จะต้องใคร่ผู้ที่มีความรู้
 ออกคำสั่งจึงจะปฏิบัติงานได้ผล อันผู้ที่มีความรู้ในศึกจะหาได้เพียงหนึ่งคนเท่านั้นไม่มากนัก
 สุมาเตกโชสรรเสริญสติปัญญาความสามารถของของเบ้งว่า เหมือนกับเงาซึ่งจะตามำรุง
 แขนงก็เพราะเจ้าจิ๋วบุตรของซึ่งสืบราชวงศ์กษัตริย์มาจึงไม่มีใครด้อยมี

ซึ่งมีสติปัญญาคนหนึ่งก็ยังมีสรรเสริญว่าของเบ้งมีสติปัญญามากกว่าคนอื่นหลายคน
 ซึ่งได้เปรียบเทียบกับเจ้าโจ้วว่าตามัน เห็นคนกาแรงแรงเบ้งเจ้าโอรสเพียงหนึ่งเดียว เพราะมีสติปัญญา
 กว้างขวางอีกจึงสามารถหยั่งรู้ถึงท่าอากาศยานได้แต่เพียงผู้เดียว

เมื่อเจ้าโจ้วของเบ้งไปอยู่ด้วยก็มีความไว้วางใจเพื่อต่อความรู้อาสาความสามารถของ
 ของเบ้ง เจ้าโจ้วจะต้องปรึกษาและปฏิบัติตามที่ของเบ้งสั่งเกือบทุกครั้ง เมื่อเจ้าโจ้วได้ข่าวว่า
 โจโฉยกกองทัพมาที่จะยกมาของเบ้งเขมอว่าจะหาวิธีติดอาบป้องกันประการใด เมื่อจิ๋ว
 กับโชทงหาหาเอาไว้ เจ้าโจ้วถามของเบ้งว่าจะให้ตนทำอย่างไร เมื่อเจ้าโจ้วตรัสถามเป็น
 ทาย เจ้าโจ้วก็ถามของเบ้งว่า เมื่อเจ้าโจ้วตายแล้วบุตรกวนตงจะให้ตนมาทวงเมืองเกงจิ๋ว
 แทนตน ของเบ้งจะคิดแก้ไขใดตอบประการใด เมื่อจิ๋วให้โชทงมาทวงเมืองเกงจิ๋วคืน
 เจ้าโจ้วก็ถามของเบ้งอีกแทนโดยว่าจะคิดประการใดจึงจะแก้ความคิดจิ๋วได้ ทุกครั้งของเบ้ง
 จะตอบของเบ้งไปให้ถูกต้องจนจะรับเป็นธุระเองและของเบ้งก็ทำได้สำเร็จตามที่ให้วางไว้

กล่าวไปว่าการที่เจ้าโจ้วประมาทกะใจโง่และซุนกวนตง เป็นเพราะบุพพริตและ
 ฤกษ์โอบายของของเบ้งนั่นเอง และของเบ้งก็คิดเห็นดีเสนอให้มีการฆ่าเขาไปเสีย

พระเจ้าเอามี และก่อนพระเจ้าเอามีพระอินทร์พระทนต์ทรงไว้วางพระทัยฝากฝังโอรสทั้ง
 ๑๖ องค์ไว้กับขงเบ้งให้ช่วยดูแลอบรมสั่งสอนและสนับสนุนให้โตเป็นใหญ่แทนพระองค์ต่อไป
 และสั่งว่าถ้าโอรสทั้งสามองค์ไม่มีคุณธรรมไม่เชื่อฟังก็ปล่อยขงเบ้งแล้ว ก็ทรงอนุญาตให้
 ขงเบ้งขับพลครองแผ่นดินเสียเอง พระเจ้าเอามียังทรงตั้งโอรสสององค์ที่อยู่ในแผ่นดิน
 เอาดองกับเอาดี ให้รัก เลวทรามและเชื่อฟังขงเบ้งประหนึ่งบิดา แล้วให้โอรสทั้งสอง
 ถวายขงเบ้ง

ขงเบ้งได้รับความไว้วางใจเชื่อถือจากผู้อื่นยิ่งนักมีบัญชาเป็นเสมือนที่ได้รับจาก
 ผู้เป็นนาย เห็นได้จากตอนขงเบ้งขับเผ่าไล่ไล่เอาไปทุกครั้งตามที่เบ้งเอกราชของ
 ขงเบ้งโดยมีนายเหตุผลใหญ่ให้ผู้อื่นรับฟังว่า ที่ต้องทำเช่นนั้นเพราะเบ้งเอกราชเป็น
 เจ้าเมืองมานานคนที่เข้าใจกระทาง เขาก็ทำตามแล้วก็ไม่คิดจะยอมแพ้ จะต้องทำให้
 เบ้งเอกราชแล้วเกรงอย่างจริงจัง และนั่นแหละที่ขัดกับไม่เมืองเสฉวนแล้ว เบ้งเอกราช
 จะยกทัพไปตีอีกก็ไม่ได้ โดยเสฉวนอย่างนี้จะต้องทำศึกกับพระเจ้าโจผี จะทำให้
 พระวิศวะสองฝั่งสองฝ่าย แกร่งเบ้งก็เห็นใจว่าทหารทุกคนต้องลำบากเห็นคนเหนื่อย
 จะจับตัวเบ้งเอกราช เมื่อทหารไต่ถึงเขตของขงเบ้งแล้วทุกคนก็เห็นชอบกับนโยบาย
 ของขงเบ้งไม่ยอมทอดทิ้งการศึก เชื่อกันไว้วางใจสุดแก่ขงเบ้งจะคิดอ่านสิ่งประการใด
 ทุกคนประกาศว่าจะอาสาจนกว่าชีวิตเขาไม่

จะเห็นได้ว่าขงเบ้งเป็นผู้ที่ได้รับการไว้วางใจเชื่อถือจากผู้อื่นยิ่งนักมี
 ผู้รวมใจและผู้อื่นยิ่งนักมีบัญชาเป็นอเนก

ผู้มาก เป็นขุนนางผู้หนึ่งที่มีใจไว้วางใจเชื่อถือในสติปัญญาความสามารถ
 และความซื่อสัตย์ของรักภักดี เห็นได้จากตอนที่โจโจจะขึ้นชีวิต โจ้เรียกขุนนางผู้ใหญ่
 เข้าไปฝากฝังภรรยาและบุตร โดยเสฉวนนโยบายที่จะปราบเอามีกับขุนนางให้ทราบ
 ผู้มากเป็นเพียงในจำนวนนี้ เมื่อโจโจขึ้นชีวิตแล้วบุตรคนโตก็โจ้ได้สถาปนาตนเอง
 ขึ้นเป็นกษัตริย์ เสร็จแล้วพระเจ้าเอามีก็เสด็จจากราชบัลลังก์ ผู้มากก็ยังทรงปฏิบัติราชการ
 ภายความเข้มแข็งเป็นที่ไว้วางใจเชื่อถือของพระเจ้าโจผีต่อไป คนที่พระเจ้าโจผีจะ
 สวรรคตก็ได้เรียกขุนนางผู้ใหญ่สามคนที่ไว้วางใจได้ไปฝากฝังภรรยาและบุตรให้ช่วยดูแล

และกิจการบ้านเมือง ชุมนางผู้ใหญ่มานั่งดูที่สุมาลีรวมอยู่ด้วย ในสมัยของพระเจ้าโจยอย ก็เช่นกัน ก่อนที่จะสวรรคตก็ส่งสุมาลีให้รวมดูแลสมบัติของให้ได้เป็นนิตย์ต่อไป เพราะขณะนั้นโจยอยมีอายุเพียงแปดขวบเท่านั้น พระเจ้าโจยอยทรงกำชับโจยองให้ฝากตัว และการพูดจาให้เหมือนกับเป็นบิดา และขอให้สุมาลีรักเอ็นดูโจยองเหมือนกับเป็นบุตรคนที่หนึ่ง สุมาลีเป็นชุมนางผู้เยาว์ที่ได้รับความไว้วางใจเชื่อกันจากพระเจ้าแผ่นดินถึงสี่รัชกาลให้ช่วย หนุนนำฐานะราชการแผ่นดิน พระเจ้าโจยอยทรงเปรียบเทียบกับสุมาลีว่ามีความจงรักภักดี รักสัตย์ซื่อเหมือนกับหงส์แห่งเมืองที่พระเจ้าเจ้าแม่และพระเจ้าเจ้าเลาได้เคย

สุมาลียังได้รับความไว้วางใจเชื่อกันว่ามีสติปัญญาหลักแหลมทันเทียมกับหงส์แห่งเมือง เห็นได้จากครั้งพระเจ้าโจยอยหลงกลของเบ้งฮงกตุมว่าออกจากตำแหน่งชุมนางองค์เป็น สาณัฐชน หลังจากนั้นแล้วของเบ้งฮงกตุมก็หนีไปทางเขากิสานเพื่อจะหาทางเข้าตี เวียงลกเฉียง พระเจ้าโจยอยทรงปรึกษาเรื่องการตีสงครามครั้งนี้กับพวกชุมนางผู้ใหญ่ จงอิฐชุมนางผู้หนึ่งกราบทูลพระเจ้าโจยอยถึงความสำคัญองเบ้งฮงกตุมและความสามารถของสุมาลี ดังนี้

ผู้จะเป็นนายทัพนายกองใหญ่จักสี่สิบที่ใดเอาใจบำรุงแกล้วทหารทั้งปวง ภายใต้อาณาประชาราษฎร์ให้ใจหนึ่งชนนาค ถ้ากระทำให้ตกให้ลงโทษตาม อาญาแม่ทัพ กันโจรผู้ที่เป็นคนผู้ใหญ่เกณฑ์ราชการมากก็จริงแต่ไม่ใช่คนเล็ก กับของเบ้ง ฮางเจ้าเห็นทหารคนหนึ่งมีมือเขม้น แต่พระองค์โปรดให้ ออกรบกับของเบ้งฮาง ถ้าเสียเป็นแสนช่วยเข้ามา ฮางเจ้าจะประกันถวาย ก็ระบือขึ้นทั้งโคตร... อันชุมนางผู้ใหญ่ในเมืองหลวงนี้ฮางเจ้ามิได้เห็นผู้ใด เห็นแก่แต่สุมาลีผู้เดียวมีสติปัญญาหลักแหลมพอจะเอาชัยชนะของเบ้งฮงได้¹

สุมาลีได้รับความไว้วางใจเชื่อกันจากพระเจ้าโจยอยให้เป็นแม่ทัพใหญ่มีอาญาสิทธิ์ ทุกราชการ และทุกครั้งของเบ้งฮงกตุมที่ขู่ยก พระเจ้าโจยอยจะทรงปรึกษาเรื่องการตี

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) ตำนานกรุงธนบุรี 2 หน้า 696

กับสุมาอี้ และสุมาอี้ก็จะกราบทูลเสด็จว่า ณ พระตำหนักอันเฝ้าพระนางในใต้
 เบื้องหลังมณฑปที่เวียงกกครั้งหนึ่ง ที่สุมาอี้ตามทหารไปทันที่หลังมณฑปที่เวียงกกและ
 ขานำบุตรทั้งสี่คนของนางเวียงไปถวายเพื่อจะให้เป็นกำลังใจรบแก่ตนแทนเทพนิมิต พระเจ้าโจยอย
 ทรงมอบอำนาจแก่สุมาอี้ในการแต่งตั้งนายทัพนายกองและขุนนางทุกประการ

ครั้งนั้นสุมาอี้ตามทหารไปปราบปรามกองชุมนุมที่เมืองเสี้ยนเมืองเสี้ยนเมือง
 ทหารไหลตมเมืองเสี้ยนเมืองไว้มากมายมิให้เข้าเมือง ขณะนั้นในฤดูฝนน้ำท่วมสูงประมาณ
 สองศอกเศษ ทหารจวนเมืองอยู่บ้านมีเรือนเรือนเดียวมีอาหารร่อยหรอแก่สุมาอี้ยังไม่ส่ง
 กองทัพ กลับให้ทหารไปขอเสบียงเสบียงจากเมืองดงเคี้ยงอีก บรรดาขุนนางผู้ใหญ่
 ก็ปรึกษากันแล้วกราบทูลพระเจ้าโจยอยให้เรียกสุมาอี้กลับมาทวงถาม ต่อเมื่อฝนหยุดตกแล้ว
 จึงยกกองทัพไปปราบปรามกองชุมนุมในใจ แต่พระเจ้าโจยอยทรงไว้วางพระทัยสุมาอี้มากกว่า
 มิรับสั่งไม่ให้พวกขุนนางวิพากษ์เพราะสุมาอี้มีสติปัญญาและชำนาญในการสงคราม พระองค์เห็น
 พระทัยว่าอีกไม่นานจะโค่นราชบัลลังก์ของสุมาอี้ แล้วสั่งให้จ่ายเสบียงให้ทหารสุมาอี้

สุมาอี้ยังมิได้เสียใจที่ไว้วางใจของผู้อื่นก็ยังมิวิตกด้วย เห็นได้จากตอนของนาง
 ยกกองทัพมาตั้งที่เวียงกกที่นางจะเข้าช่วยก๊กเมื่อก่อนที่สุมาอี้จะตามทหารให้รักษากายไว้
 ให้มั่นคง มิให้ก่อกรรม ด้วยเห็นทหารเอกของนางพยายามหาวิธีทำลายความมอทน
 ของสุมาอี้โดยนำพวกพลของสุมาอี้ไปทำศอกกลอนแตกเป็นทิวากัดมาเสียบปลายไม้ร้องก่น
 ทนกายทำให้ทหารของสุมาอี้โกรธมากไม่สามารถจะอดทนต่อไปได้ อ่อนแอจะอดทนไม่รบ
 กับผู้เป็นแม่ทัพสุมาอี้หาไม่บอกให้อดทน เหตุการณ์เพียงนี้คิดพิจารณาจะทำให้เสียการใหญ่
 บรรดาทหารก็เชื่อฟังสุมาอี้

จากเหตุการณ์ที่บรรยายกล่าวข้างต้นย่อมแสดงให้เห็นว่าสุมาอี้มิได้เสียใจที่ไว้วางใจ
 ทั้งจากผู้อื่นทั้งกับภรรยาและผู้อื่นทั้งกับภรรยา

5. ความมอทน

ความมอทนคือการมีจิตใจจะร่างกายเข้มแข็งสามารถทนต่ออุปสรรคต่าง ๆ เช่น
 ความเหนื่อย ความเจ็บปวด ความทุกข์โศก ความผิดหวัง ความขมขื่น

ไม่สิ้นและความอับมากต่าง ๆ ตลอดจนการได้รับการล่วงเกินเสียก็สมประมาณวิพากษ์วิจารณ์
จากผู้อื่น ความอดทนเป็นทางนำไปสู่ความสำเร็จในกิจการทุกอย่าง เพราะงานบางประเภท
มีความยากลำบากซึ่งต้องใช้ความอดทนมากเป็นนิเสธจึงจะสำเร็จ

ต่อไปนี้เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมที่แสดงถึงความอดทนของแม่เหล็กในวรรณคดี
เรื่องสามก๊กโดยโจโฉ จิวยี่ ซ่งเม้งและสุมาอี้

โจโฉ เป็นแม่เหล็กที่มีความอดทนเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่อ
อุปสรรค ถึงแม้จะเหนื่อยหน่าย ยากลำบากเพียงใดก็สามารถต่อสู้กับอุปสรรคจนกิจการ
นั้นสำเร็จ พฤติกรรมที่แสดงว่าโจโฉมีความอดทนสูง เห็นได้จากเมื่อโจโฉรบกับลิโป้
และถูกกลลอบอยู่ในเมืองหามกวางไฟได้กำลังลุกไหม้ โจโฉพยายามจะหนีฝ่ากองไฟแต่เผอิญ
ม้าที่โจโฉขี่ถูกซุ่มไฟกองมาล้มตายอยู่ในกองไฟ โจโฉถูกไฟไหม้เสื้อผ้า หมวกและผม
แต่โจโฉก็ยังไม่วินิจฉัยวิ่งฝ่ากองเพลิงที่ออกมาจากประตูเมืองได้อย่างปลอดภัย
การที่โจโฉยกทัพไปตีที่เขี้ยวสีเจ้าเมืองจวนเสีย เขี้ยวสีให้ทหารออกมาเผาค่าย
ของโจโฉเวลาสองยาม โจโฉต้องพาทหารที่ออกทางคานหลังค่าย ทหารเขี้ยวสีก็
ติดตามไป โจโฉและม้าถูกยิงค่ายเผาห้อมห้อมเจ็ดทิศ ค่ายเป็นธุลีใจและร่างกาย
เข้มแข็ง โจโฉจึงสามารถหนีรอดไปได้เพียงผู้เดียว

นอกจากจะมีความอดทนทั้งร่างกายแล้ว โจโฉยังมีจิตใจที่เข้มแข็งอดทน
การที่ก็สามารถอดทนต่อการล่วงเกินของผู้อื่นได้ เห็นได้จากเมื่อโจโฉต้องการหาผู้
สืบทอดไปเกลี้ยกล่อมเจ้าเปียว ซ่งเม้งแนะนำว่าผู้เลื่องชื่อที่มีวิพากรณสูง
โจโฉจึงให้เรียกตัวผู้เลื่องมา แต่ผู้เลื่องกลับดูจากยามดึกล่วงเกินโจโฉ ถึงกับอุทาน
ว่าทุกข์โจโฉเหลือเกินผู้ตกเข้ามาไม่รู้ความากัน โจโฉนั้นถึงจะโกรธอย่างไรแต่ก็อดทนไม่
ตั้งสายใจเอง จนเขี้ยวสีพาทหารมาของโจโฉหมดสิ้นไม่ได้ ผลการจะฆ่าผู้เลื่องแต่
โจโฉก็ห้ามไว้ เพียงแต่ให้ส่งผู้เลื่องไปเป็นคนที่สอง

เมื่อการที่โจโฉยกทัพไปรบกับกวนเสี่ยว ถูกล่าเสียบของโจโฉใกล้จะหมด
เขี้ยวสีปรึกษาของจวนเสี่ยวโดยที่โจโฉไม่รู้ตัวกับโจโฉ และถามเรื่องเสียบกานหารแก่โจโฉ
ไม่บอกความจริง เขาหัวโกรธที่โจโฉไม่ไว้วางใจว่าโจโฉว่าถูกกานี้เองหมดเชื่อไม่ได้

ด้วยคำที่คนเอาชื่อ แต่โจโจก็ไม่ได้แสดงอาการโกรธที่ถูกล่วงเกินกับหัวเราะ

ก่อนที่ฉวนเสี่ยวจะยกกองทัพอ้อมกับโจโจ ฉวนเสี่ยวได้ให้บทหลังซึ่งเป็น
อาถรรพ์ทั้งแปดร่างพระเจ้าชั้นเทพระกัมภีระของพระเจ้าเหียนเต๋ เขียนหนังสือกล่าวโทษ
โจโจไปปิดไว้ทุกหัวเมือง กับหนังสือเขียนหนังสือมีความว่า บ้านเมืองจะได้รับ
อันตรายเพราะเหตุสามประการ ประการหนึ่งเพราะผู้มีอำนาจกิจการแผ่นดิน
ประการที่สองเพราะมหากษัตริย์อยู่ในความประจักษ์ ประการที่สามเพราะมหากษัตริย์เชื่อฟัง
คนพาล ในประการสุดท้ายได้ขึ้นหนังสือโดยทั่วกันเหตุการณ์ในสมัยพระเจ้าเหียนเต๋
โจโจของโจโจคิดกับพวกตนได้ทำการหมายว่าหลายประการ ทำให้บ้านเมืองไม่สงบสุข
เกิดสาหัสเร็วเพราะจนถึงแผ่นดินพระเจ้าเหียนเต๋ โจโจซึ่งเป็นหลานก็ทำให้แผ่นดินและ
พระเจ้าเหียนเต๋ต้องเกิดครุฑระหัดเหิน ก็ยากอยู่ หนังสือที่ขึ้นหนังสือนี้ฉวนเสี่ยวสั่ง
ทหารให้ไปปิดประกาศไว้ถึงสิบแปดหัวเมือง โจโจได้ความหนังสือฉบับนี้ก็โกรธจัดจน
แจ้งออกทุกชุมชน แต่ก็ยังสรรเสริญกับฉวนเสี่ยวว่าเป็นคนมีสติปัญญาไม่สมควรจะไปอยู่
กับฉวนเสี่ยว หลังจากฉวนเสี่ยวจะฉวนเสี่ยวแล้ว โจโจจับตัวกับกับหนังสือ จึงถามถึง
เรื่องขึ้นหนังสือทั้งสี่กล่าวเกินบรรพบุรุษของตน กับหนังสืออย่างอาจหาญและอุปมา
การแต่งหนังสือว่า เพื่อเป็นการยิงเกาะถ่วงกายกำลังแรงเข้มที่เพื่อใหญ่ถูกยิงตามทันที
ที่รักษาของโจโจทุกคนมากก็โกรธหนังสือเพื่อให้โจโจสั่งเสีย แต่โจโจก็ออกพบพวก
โจโจเกินทวนว่า ที่ขึ้นหนังสือนี้เป็นความจริงและถึงกับหนังสือไว้สำหรับราชการในตำแหน่ง
อาถรรพ์ เพราะเห็นว่าขึ้นหนังสือเป็นคนที่มีความรู้ มีสติปัญญาและมีความกล้าหาญ
เล่าเรื่องราวโจโจยกทัพมารบกับฉวนเสี่ยว จึงยกกองทัพบากี่เมืองอยู่ได้เป็นการ
ต่อมา เมื่อโจโจยกทัพมารบกับกองทัพอ้อมกับโจโจ ทหารของโจโจถูกทหารของ
โจโจฆ่าล้มตายเป็นจำนวนมาก โจโจจึงหารักษาพยาบาลในนั้นเองไม่ให้ลดทอน
เจ้าใหญ่ของกองทหารไปร้องหาพยาบาลที่ค่ายโจโจถึงสามวัน โจโจก็ออกตามถามประมาท
เสียคดีไม่ยอมลดทอน ทั้งนี้เพราะมีความแค้นใจในการวางกลศึก โจโจได้สั่งให้
แสร้งทำศพทหารในค่ายมีหลุมที่ค่ายโจโจอยู่ โจโจจึงออกพบไม่ยอมลดทอน เพราะรู้ว่า
ถึงอย่างไรเสียค่ายก็ต้องเป็นฝ่ายปราศรัยเสียเมืองยี่หลูด้วยและไม่สามารถเข้าที่เมืองงูได้

โจโจเห็นว่ากวนตงทหารเอกของเล่าปี่ฝีมือเข้มแข็งกล้าหาญ ข้านายการสงคราม
จึงยากได้ตัวนายบู๊ตวย โจโจจึงให้เสี่ยวเจี๋ยไปเกลี้ยกล่อมจนกวนตงยอมมาอยู่ด้วย
แล้วขอตัวบู๊ตวยกับโจโจตามประการดังนี้ ประการที่หนึ่งขอเป็นข้าพระเจ้าเหี้ยนเต้ ประการ
ที่สองขอปรนนิบัติภรรยาทั้งสองของเล่าปี่และเมียหัวคางเล่าปี่โดยได้รับพระราชทานจาก
พระเจ้าเหี้ยนเต้แทน ขอให้นำมาจ่ายเป็นภรรยาทั้งสองของเล่าปี่ต่อไป ประการสุดท้าย
หากกวนตงว่าเล่าปี่ไปอยู่แห่งใดก็จะไปจากโจโจทันที โจโจก็ยินยอมตามเงื่อนไขทุกประการ
ทั้ง ๆ ที่รู้ว่ากวนตงมีความจงรักภักดีต่อตัวยกเล่าปี่ ตัวโจโจเองมีตำแหน่งเป็นถึง
มหาอุปราชแล้วออกนอกอุปการะและเอาใจกวนตงบ้างก็ยิ่งหวังจะให้กวนตงเห็นค่าใจของตน
จะโจโจจงรักภักดีต่อกวนตงเช่นเดียวกับที่ต่อเล่าปี่ เมื่อกวนตงว่าเล่าปี่หนีไปอาศัยอันเสี่ยว
กวนตงก็เข้าไปหาโจโจแต่โจโจไม่ยอมให้พบ กวนตงจึงชักสินใจหนีไป เมื่อโจโจรู้ว่า
ไม่สู้วิธีนี้จะทำให้กวนตงอยู่กับตนได้อีกต่อไป จึงตามไปส่งพร้อมกับจัดเงินทองเสื้อผ้า
อย่างก็ไปให้กวนตง เห็นว่าโจโจเป็นผู้มีความอดทนต่อความผิดหวัง มีความมานะพยายาม
ที่จะผูกใจกวนตงจะรู้ว่ากวนตงจะต้องหนีด้วยไม่อยู่กับเล่าปี่ได้วันหนึ่งอย่างแน่นอน และเมื่อ
กวนตงไม่จริง ๆ โจโจก็ไม่แสดงความโกรธหรืออาฆาตพยาบาทไม่คำเอิกญญูดุส ทั้งยังกล่าว
สรรเสริญความซื่อสัตย์ของกวนตงอีกด้วย

เมื่อโจโจยกทัพเร็วไปตีขุนนางเจ้าเมืองกังคัง โจโจหลงกลถูกจิวยี่เผ่ากองทัพรัด
ทั้งหมด โจโจต้องหนีรับภัยกับทหารจำนวนหนึ่ง ขณะหนีโจโจพบกับทหารจิวยี่ส่งมากัก
ถายรายทาง โต้กลับของ เจิ้งหลง กำเลง รุ่ง เต๋ียวหุยและกวนตง โจโจ
พาทหารหนีรอดไปไม่มากนัก ทหารที่เหลือไปเกิดตายโจโจไปไม่มีสิ่งที่ถูกอาวุธมากเจ็บและ
เห็นคนหนียกถอนเหยียบ บางคนก็ไม่สามารถจะเดินทางต่อไปได้ บางคนก็ซอกซอก ในขณะ
ที่โจโจมีความอดทนสูง ไม่แสดงความอ่อนแอต่อทหารเห็นคนหนีลงมือด้วยดาบให้ปรากฏ
เพราะเห็นว่าถ้าไม่รับทีนี้แล้วข้าศึกก็อาจจะมาทันก็จะต้องถูกสาปแช่งทั้งหมด โจโจจึงสั่งให้
เดินทางต่อไปให้ถึงเมืองเกงจิ๋วแล้วจึงถอยทัพ คนที่มากเจ็บเดินไม่ไหวโจโจสั่งให้ฆ่าแล้ว
ขุดหลุมฝังโยนให้ชาวเมืองเห็นได้ เหตุการณ์ตอนนี้แสดงให้เห็นว่าโจโจเป็นผู้ที่กล้าหาญ
อดทนเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ในตอนที่ทหารคนอื่น ๆ ไม่สามารถจะอดทนต่อไปได้แต่
โจโจกลับทนได้

เมื่อมาเจียมกัซซารัมกับโจโลและสั่งทหารให้ช่วยกันจับโจโลให้ได้ ทหารโจโล
 กันมาเจียมไม่ได้ โจโลต้องหนีมาเจียมอย่างสุดความสามารถถึงกับตกกระาะ
 ถัดพวกเวาแหรทอทางไว้เพื่อไม่ให้ทหารของมาเจียมจับได้ การหนีของโจโลนั้นแสดงให้เห็น
 ถึงถึงความสามารถทั้งกายกำลังใจที่แข็งแกร่งจนแม้แต่จะหนีรอดไปไม่ได้ เพราะมาเจียม
 มุ่งจะจับตัวโจโลเพียงผู้เดียวและมาเจียมเป็นเด็กหนุ่มมีรูปร่างกำยำล่ำสันมีมือเขมแข็ง
 แต่มาเจียมก็ไม่สามารถจับโจโลได้เมื่อโจโลหนีมาค่ายโดยฉิว ก็สั่งทหารให้รักษาค่ายไว้
 ให้แน่นหนาให้ตอกสู้รบ มาเจียมจึงเกณฑ์ทหารในเขตกันไม่ประสงค์โจโลที่หนีมาค่ายทุกวัน
 ทหารของโจโลโกรธมาเจียมมากจะออกไปรบ แต่โจโลห้ามไว้ให้ทุกคนนั้นจะเสีย
 กองมาเจียม ทหารของมาเจียมกล่าวหาการที่โจโลไม่ออกรบนั้นคงจะเป็นเพราะกลัวและ
 เข็ดขยาดกับมาเจียม และพวกทหารยังสืบรู้ว่าที่ค่ายมาเจียมซึ่งให้เกณฑ์ทหารมาเพิ่มอีก
 สองพันคนจึงรายงานมาให้โจโลทราบ แต่โจโลก็รับฟังอย่างสงบ ไม่แสดงอาการ
 วิกตแค้นประการใด กลับจัดเลี้ยงพวกขุนนางและนายทหาร โจโลเห็นในท่าทางของ
 ผู้ใดยังมีความกล้าหาญว่าตนกำลังถูกคนประมาทอยู่ในใจ แต่ก็ไม่แสดงความโกรธสามารถ
 ออกนอกกำแพงวิจิตรและสมประมาณของผู้ใดยังมีความกล้าหาญอย่างสงบ

จากเหตุการณ์ของโจโลที่บอกนี้แสดงให้เห็นว่าโจโลเป็นผู้นำที่มีความอดทนเข้มแข็ง
 พึงร่างกายและจิตใจมากเป็นพิเศษ สามารถเก็บระงับความโกรธไว้ได้ไม่แสดงออกมา
 ให้เกิดความเสียหายแก่ตน เพราะเป็นผู้ที่มีความแน่วแน่มั่นคง มองเห็นการณ์ไกล
 มีความสามารถในการคาดเหตุการณ์ล่วงหน้าได้ถูกต้อง

จิวอี้ เป็นแม่ทัพที่มีความเข้มแข็งอดทนทางร่างกายได้ดี ก็สามารถอดทนต่อ
 ความยากลำบากและความเจ็บปวดได้ เห็นได้จากเหตุการณ์ต่อไปนี้

เมื่อจิวอี้ยกทัพไปตีเมืองอู่ของโจโล ขณะออกรบจิวอี้ถูกเกาทัณฑ์ของยาบิ
 หล่ตุงยิงเข้าขาบระงับความโกรธและรีบมาจะกำเริบ จิวอี้ก็พยายามอดทนตามที่เขมสั่ง
 โจบิณและโจหลงสั่งทหารไปร้องท้าจิวอี้ให้มาค่ายอยู่สามวันเพื่อขอให้จิวอี้ยอมรบ แต่ด้วย
 ความมีใจจงรักภักดีต่อขุนทวน ท้องการจะปฏิบัติภารกิจของพระคุณให้เต็มที่ จิวอี้จึง
 พยายามอดทนต่อความเจ็บปวดอดทนปฏิบัติหน้าที่แทนที่แม่ทัพตามที่ได้รับมอบหมายอย่างสุดความสามารถ
 แม้ตัวจะตายก็ตาม จิวอี้ก็สู้รบเต็มที่ไปเพราะถือว่าหนีออกมาเพื่อเป็นตัวอย่างแก่

บรรดาทหาร

จิวี่เคยเสียแรงเบ่งหลายครั้งแต่ไม่ผลลัพท์ เห็นได้จากพลเจิวี่ที่เมืองลำกู่
โค่นล้มไม่สามารถจะเข้าเมืองได้เพราะแรงเบ่งในกลุ่มนายยี่กเมืองไว้ไ้ก่อน จิวี่ก็มักจะ
ไปตีเมืองเสว่นแต่แตกกับเมืองเกวี่วี่ที่เจ้าไปครองอยู่แตกต้องประสบความพินาศทั้งอีก

ความอดทนของจิวี่ที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก เป็นความอดทนทางร่างกาย
ทั้งนั้น จิวี่เป็นแม่ทัพที่มีความเข้มแข็งอดทนทางด้านจิตใจน้อยกว่าทางร่างกาย มิฉะนั้น
แล้วแรงเบ่งก็คงจะไม่ทำให้จิวี่เสียชีวิตได้

ซงเบ่ง เป็นแม่ทัพที่มีความอดทนเป็นอย่างมาก ซงเบ่งรูปร่างหน้าตา
เริ่มแรกที่เจ้าไปชวนให้มาอยู่ด้วยบอกว่า ตนต้องไขความอดทนอย่างสูง ความยาก
พยายามและสติปัญญาของผู้ปกครองสมควรความยากลำบากนานาประการเพื่อช่วยเจ้าให้พ้นภัย
เป็นใหญ่ให้ได้ และซงเบ่งก็ไม่ยอมแพ้จนช่วยเจ้าขึ้นนั่งหัวเป็นใหญ่ได้สำเร็จสมความ
มุ่งหมาย กรันเจ้าก็ตายแล้ว ซงเบ่งก็คอยอยู่รับราชการถวายพระเจ้าเจ้าเอี๋ยน
โอรสของเจ้าก็ออกไป จนตัวเองคงตายในขณะปฏิบัติหน้าที่ราชการ ถ้าไม่อยู่กับ
เจ้าที่ซงเบ่งก็อาจจะรู้สึกละอายใจมาก แต่ด้วยความรักชาติและต่อภักดีของเจ้า
ซงเบ่งก็เกิดความจงรักภักดีอยากช่วยเจ้าอย่างเต็มความสามารถ พยายามที่จะแสดง
ให้เห็นความอดทนของซงเบ่ง มีดังนี้

เมื่อซงเบ่งเดินทางไปชวนชวนเจ้าเมืองกังต้ง เพื่อชวนชวนให้รบกับโจโฉเป็น
การกันก็ถูกกวาดล้างตน ซงเบ่งคงเผชิญหน้ากับขุนนางผู้ใหญ่ของขุนนางหลายคน
ได้แก่เตียวเจี๊หว ยี่หวน ไปเจา สีทอง ลกเจก เหลียงจุนและเฉียวหยก
ขุนนางเหล่านี้ต่างก็รู้ว่าการเบ่งมีสติปัญญาอาภรณ์ที่หาจะเป็นได้ จึงพากันชักชวน
นโยบายเกี่ยวกับโจโฉและเจ้าที่หวังจะชิงเบ่งของอริกันปัญญา แต่ซงเบ่งก็มีความกระตือรือร้น
และความตั้งใจเป็นอย่างดี ไม่แสดงอาการโกรธจนเสียการ สามารถแก้ไขปัญห
เฉพาะหน้าได้อย่างดี โทคณชนขุนนางของขุนนางจนปัญญา ถึงกับอับอายการเจรจา
ของซงเบ่งกับเตียวเจี๊หว เตียวเจี๊หวได้กล่าวว่า

...แล้วท่านเมื่อยังอยู่ในเขาจึงถึงนั้น เขาก็เล็งเห็นว่าผู้มีปัญญาและ
 ความกึกปรากดั่งหนึ่งจะหยั่งรู้ตลอดไปไม่ขาดเกิน เมื่อเอาไปยังมีได้
 ทำเขาไว้นั้นที่อุปถัมภ์นั้น จะคิดทำการสิ่งใดก็สำเร็จแล้วก็ให้บ้านเมือง
 อยู่เป็นสุขความความของตัว บัดนี้ให้ท่านเขาไว้นั้นที่สำเนาสูงแล้ว
 เห็นว่าการใหญ่หลวงก็สำเร็จโดยง่ายด้วยกำลังความกึกของทาน
 เทอในเอาที่จึงใจความแล้วลวเรียงความแต่กลอนอีกเอา เพื่อบทใจใจ
 ชุกระสอนอยู่เพื่อบทที่เห็น เพื่อบทอีกเท่าในพระราชนิพนธ์จะไม่ให้จะอยู่ที่ใดหรือ
 เอาไปโดยความกึกของทานด้วยสำเนาสูงช่วยอุปถัมภ์ แลอันหนึ่งวงษา
 สรรเสริญว่าท่านผู้มีปัญญาเพื่อบทนี้จึงยกขึ้นให้หาชมไป

จงแบ่งไว้สำหรับอุปมาอุปไมยบทนี้ให้ดูแล้วจะรู้ถึงความสำคัญความกึกของทานนั้นคล้ายกับ
 จงแบ่งอย่างใดวันจะพิศเห็นกันโดยและสิ่งแห่งเหตุผลที่เอาที่พิใจใจ

ธรรมทานผู้มีปัญญาอันมีศการ แม้จะคิดการสิ่งใดก็ถึงนั้น ผู้มีปัญญาน้อย
 หาหยั่งรู้ถึงตลอดไป อุปมาเพื่อบทพระยากรุฑ แม้จะไปพิศโดยกัมมทิน
 โดยความกึกอันสูงสุดสายเบส มิไถ่ในสำเพื่อบทสุดท้ายซึ่งมีกำลังน้อย
 อันผู้มีปัญญาอันน้อยนัก เพื่อบทนี้จึงยกขึ้นที่กำลังอันน้อย มิอาจขึ้นสูงเสมอ
 พระยากรุฑได้ อันหนึ่งคิดทำการใหญ่หลวงและจะรับรักให้สำเร็จเร็วนั้นจะ
 ได้หรือ อุปมาเพื่อบทนี้ให้เห็น เพื่อบทนี้จึงยกขึ้นที่กำลังอันน้อย มิอาจขึ้นสูงเสมอ
 กำลังยามใด จำจะกลยวางยาพิษเอาในหมอนไปแทนนั้นเวลา พยายาม
 ไปกวาดนไถจะก่ออาหารโดยกัมมทินแล้ว เพื่อบทนี้จะประกอบยาให้พินาศ
 ขึ้นไปกวาดเอาโรคนี้ก็จะหาย...²

และการที่เจ้าโรมแรมใจใจต้องหนีไปอาศัยเมืองอื่น ๆ อยู่โดย จงแบ่งก็ให้ตอบจนได้แล้วเจ้า
 กองสงฆ์ปากคำว่า

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 870

² ฎ. หน้า 870 - 871

...ก็เห็นประเพณีการแห่พระในสงคราม ในวัดเป็นนัยเราก็ก็นึก
เมื่อครั้งพระเจ้าอินทโกโจทำศึกกับเจ้าแก้วมงคลเป็นหลายครั้ง
มาภายหลังเจ้าชัยมงคล พระเจ้าอินทโกโจก็ได้นำพระศรีอภัยราช
ไปขอความช่วยเหลือจากเจ้าแก้วมงคล และท่านก็ตอบตกลง ยอมตัว
ว่าดี แต่การมาถึงตัวก็อาจจะไม่ได้เหมือนกล่าว การรวมสิ่งจะได้
พยานสิ่งใดก็ยากที่จะไม่ได้อีก นานไปเมืองหงสาวดีความอับจนแก่คน
ทั้งปวงอยู่¹

หลังจากที่เจ้าแก้วมงคลยอมตัวเป็นพระเจ้าแก้วมงคล แล้วราชทูต
สามมี เมืองเจ้าเมืองนั้นก็จะยกทัพมาตีเมืองเองเจียงไค้เมืองเสฉวน ของเมือง
อาฮามันแต่ทัพไม่ไปรามเมืองแก้วมงคลเองและก็จะยกทัพมายังเมืองแก้วมงคล แต่เมืองแก้ว
ก็ไม่เกรงกลัวกับกองทัพเมืองนั้นไม่ได้เพราะตนไม่มีผิด แต่เป็นเพราะว่าตนเห็น
ของเมืองไปทางของเขามิใช่เป็นทางของเมืองจึงจับตัวได้ ถ้าหนีไปทางที่กว้างของเมืองก็
ไม่สะดวกที่จะจับได้ ถ้าของเมืองปล่อยตัวไปก็จะยกทัพมาจับอีก ถ้าหนีไปของเมืองจับได้
เมืองแก้วมงคลก็จะเกรงกลัว ของเมืองก็ปล่อยตัวเมืองแก้วมงคลไปและก็จะยกทัพไปไปรามเมืองแก้ว
ให้ถึงเมืองนั้นเอง เมืองแก้วมงคลก็จะกลัวไม่กล้าแข็งเมืองอีก ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าจะทางไกล
ทางทุรกันดารทางไกลและยากลำบาก และท่านเจ้าแก้วมงคลก็ได้นำทัพมาสู้รบกับเมืองแก้วมงคล
ไม่ยอมแพ้ ไม่ท้อถอยไม่ถอยถอย พยายามบุกฝ่าฟันกับทัพแก้วมงคลจนกว่าจะพ่ายแพ้
เพราะต้องการจะให้เมืองแก้วมงคลเห็นว่ามีอำนาจความสามารถจะโดยคนเมืองแก้วมงคล
จริงใจที่จะประโยชน์ในภายหน้า อันความที่เมืองแก้วมงคลเห็นเช่นนั้น ใหญ่ ไททอง
ก็มาให้เมืองแก้วมงคลฟังดังนี้

เราคือทองอันมีทางว่าเราจะเราไปทางทิศตะวันตกซึ่งทางนั้นราบกาย
น้ำก็ขึ้นขึ้นบนแต่เป็นทางเขตนอกนอกที่เอาแต่คนไม่ใหญ่ เราเจ้าจะลงคนไม่
ชนนอกที่เอาขึ้นเสียมิให้ของเมืองแก้วมงคลได้ และจะย้ายไปเกิดทางทิศตะวันตก

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) หมายเหตุ 1 หน้า 872

หลังจากที่เสร็จศึกเบงเฮกแล้ว ขงเบ้งยกทัพไปตีเจียงลกเฉียงเพราะความจงรักภักดีต่อสหายเก่าๆ เนื่องจากขงเบ้งเคยรับปากกับเล่าปี่ไว้ว่าจะปราบขงก๊กให้ได้ แต่ว่าพระเจ้าเล่าเตียนจะตีตามเพราะเห็นว่าขงเบ้งเจียงลกเฉียงจากคำที่ก๊กเบงเฮกยังมีได้ทั้งหมดแล้วที่ ขงเบ้งมีความเข้มแข็งของตนไม่เห็นแก่ความตายถึงพระเจ้าเล่าเตียนและขุนนางผู้ใหญ่จะตีตามอย่างไรก็ไร่นา ขงเบ้งยกทัพไปตีขงก๊กเองถึงหกครั้ง แต่ละครั้งกองโจรสลัดปัญญา ปรากฏไปทั่วทวีป ความกล้าหาญ เข้มแข็งของตนอย่างมาก ถึงแม้จะมีอุปสรรคทำให้กองทัพติดขัดหลายครั้ง ขงเบ้งก็ไม่ย่อท้อหัวไม่เกรง พยายามหาวิธีเอาชนะข้าศึกจนทั่วกองทัพสิ้นชีวิตในการรบครั้งนี้แหละ นับเป็นครั้งสุดท้ายของขงเบ้ง ทั้งที่การรบช่วยกำเริบโรคจะตาย ขงเบ้งก็ไม่หวาดกลัวความตาย ขณะนั้นอากาศหนาวจัดมาก ขงเบ้งก็ยังสั่งทหารให้หุงร้อนเทียนและถนอมร่างกายเหมือนเช่นปกติ ขงเบ้งได้ปฏิบัติหน้าที่แม้ด้วยความอดทนจนวาระสุดท้าย ก็ยังเรียกทหารเอกเข้ามาสั่งราชการ รวมทั้งเขียนหนังสือกราบทูลเสนอแนะขอปฏิวัติราชการ

นอกจากจะมีความเข้มแข็งอดทนทั้งกายและใจสูง ขงเบ้งยังอดทนในการที่จะอุปการะเลี้ยงดูคนที่มีไข้ให้ไข้หายได้อย่างอุทิศตน แม้รู้ว่าการุณยใจจะมีได้เป็นภพเมื่อไข้หายสละทุกข์ได้เสียวิมลกายา ในตอนการใหญ่วันใดก็เกินทน ขงเบ้งก็อดทนเลี้ยงไว้ แต่แรกขุนกวนก็ยังไม่เชื่อว่าอุทิศตนเป็นภพทรยศ ถ้าขงเบ้งตายเมื่อใดโดยเจตนาจะต้องเอาใจออกจากจากพระเจ้าเล่าเตียนยกอย่างแน่นอน ขงเบ้งเองก็รู้ว่าอุทิศตนจะคงเป็นอย่างไรจึงหาวิธีแก้ไขเหตุการณ์ไวล่วงหน้า ขงเบ้งให้เหตุผลในการที่ตนเองอดทนเลี้ยงดูเจ้านายว่า "ตัวเราทุกวันนี้จะไม่ละทิ้งใจแค้นขงก๊กเลยแม้สักวินาที เพราะเห็นแก่ความกล้าหาญจึงเลี้ยงไว้แต่ขอไว้เพื่อคนทหารเรา"¹

จากพฤติกรรมที่ยกมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าขงเบ้งเป็นแม่ทัพซึ่งมีความอดทนทั้งร่างกายและจิตใจอย่างสูง

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 818

ธุมมาลี เป็นแม่ที่หนึ่งมีความอดทนมากเป็นพิเศษ จะเห็นได้ว่าขงเบ้งไม่สามารถ
 ฆ่าที่ขุยกกได้ ทั้งที่ยกทัพไปถึงหกครั้งก็เพราะความอดทนอย่างสูงของธุมมาลีนั่นเอง
 พุทธศักรณที่แสดงว่าธุมมาลีเป็นแม่ที่หนึ่งมีความอดทนสูงได้แก่ กราวที่ขงเบ้งยกทัพไปขุยกก
 ครั้งที่สาม ธุมมาลีสั่งทหารให้รักษากายไว้ให้นิ่งลงแข็งแรง มีให้ทหารอดทนกับทหารขงเบ้ง
 เพราะธุมมาลีพิจารณาเห็นว่าขงเบ้งต้องรบแพ้ก็ดีกว่าได้โดยเร็ว มิฉะนั้นเสียเวลาทหารจะหมด
 ธุมมาลีจึงลดเวลาการรบให้ขงเบ้งขาดเสบียงและเลิกทัพกลับไปเอง เพื่อทหารของตนจะได้
 ไม่ท้อถอยและไม่ต้องร้อพลแตกขงเบ้งจะเป็นฝ่ายสูญเสียทุกอย่าง ขงเบ้งได้สั่งให้ทหาร
 ไปเฝ้าธุมมาลีเห็นกายทุกวันนี้เป็นเวลาถึงสิบห้าวัน แต่ธุมมาลีก็อดทนนิ่งเฉยไม่ยอมหลงกลออก
 มารบ จนขงเบ้งท้อถอยเลิกทัพกลับไปเพราะเสบียงหมด เหมือนที่ธุมมาลีคาดคิด

เมื่อขงเบ้งยกทัพมาที่ขุยกกเป็นครั้งที่หก ธุมมาลีสั่งทหารให้รักษากายไว้ให้นิ่ง
 เฉลียว เพราะพระเจ้าโจยอยมีหนังสือมาบอกธุมมาลีว่า ขุนนางโคยยกกองทัพมาที่
 เมืองลกเอี้ยงถึงสามทาง พระเจ้าโจยอยจะยกทัพไปต้านทัพขุนนางเอง ให้ธุมมาลีรักษา
 กายไว้อย่าออกรบกับขงเบ้ง ธุมมาลีปฏิบัติตามรับสั่งของพระเจ้าโจยอยอย่างแข็งขันเป็นที่
 ไว้วางใจเชื่อถือได้ จนกระทั่งอุบเอียนนำจดหมายของธุมมาลีทำตกขณะเห็นทหารขงเบ้ง
 นำใส่ปลายไม้ไปขุยกกเกาะเขื่อนที่หน้าค่าย แต่ธุมมาลีก็อดทนนิ่งเฉยขงเบ้งจึงสั่งอุบเอียนให้
 ขุนทหารจึงหาพันคนไปช่วยกันทำลายธุมมาลีอีก จนทหารเอกของธุมมาลีก็แตกสลายโทกัสน้ำตา
 หนีไปไล่ล่าออกไปรบเอง แต่ธุมมาลีก็ตายไว้

ความอดทนของธุมมาลีครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งทำให้ขงเบ้งถึงกับร้องไห้คือ
 หลังจากที่ขงเบ้งวางกลลอบฆ่าธุมมาลีกับบุตรไปเผาไฟให้พุ่มเขาเขาโลกก เมื่อธุมมาลีเห็นตกหนัก
 ลงมากก็ไม่ได้เสียใจที่ธุมมาลีจะเป็นคนตาย หลังจากนั้นธุมมาลีประกาศอย่างเด็ดขาดห้าม
 ทหารทุกคนออกรบกับทหารขงเบ้ง ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนทำอย่างจะต้องถูกตัดศีรษะ ขงเบ้งก็ส่ง
 ทหารมารอแลกหาพ่ายธุมมาลีให้พบความอดทนอยู่ตลอดเวลาเป็นหลายวัน แต่ธุมมาลีก็ยัง
 ยืนกรานสั่งเฉย ขงเบ้งจึงส่งทางเองในครีทรมานหนังสือเขียนเยาะเย้ยให้ทหารนำไป
 ให้ธุมมาลีได้รับความอับอายความอดทน ในหนังสือนั้นก็ใจความว่า

สุมาลีเป็นขุนนางผู้ใหญ่ในเมืองเอกเลี้ยง บกกองทัพออกมายะทำสงคราม
 ้วยเรา เหตุไฉนจึงอยู่แต่ในท่าบ่รำนาน มิได้ออกรบพุ่งให้รู้จักเสีย
 แลความกึกกัมไว ลัทธิบรรดาเป็นชาติทหารแล้วมิได้ออกมาจากค่ายจะ
 ก็เหมือนตั้งมั่นในทางเงงของหญิงซึ่งเราให้ไม่มัน แลเราทำกรรมให้
 ทั้งนี้ หวังจะให้สุมาลีอุปสมบททหารทั้งปวง จะได้นามะออกรบพุ่งด้วยเรา¹

ถึงใจความในจดหมายจะแสดงความก้าวร้าว สมประมาทรุนแรงแก่สุมาลีใน
 แม้ที่ที่มีความดูหมิ่นเยือกเย็นนอกตน ถึงจะโกรธก็เก็บไว้ในใจไม่แสดงออกมาให้ปรากฏ
 และยังคงดำรงเสรีบุคลิกของขงเบ้งพร้อมทั้งฝากถามทุกข์สุขทำให้เป็นห่วง แต่แฝง
 ความเขေးเขี้ยวให้โกรธไปกับผู้ถือหนังสือด้วย เมื่อขงเบ้งทราบข้อความที่สุมาลีฝากมา
 ก็ถึงกับร้องไห้และลนป้วยความทรมานใจ เพราะหาวิธีเอาชนะสุมาลีไม่ได้

นอกจากจะแสดงความอหังการเขေးเขี้ยวอย่างหยามคายของฝ่ายข้าศึกแล้ว สุมาลี
 ยังตั้งอกตมต่อการถูกดูหมิ่นสมประมาทจากขงเบ้งถึงกับบัญชาของทนายอีกด้วย ดังจดที่สุมาลี
 สั่งทหารให้ไปออกรบเพราะแน่ใจว่ากำลังของตนเข้างขงเบ้งจะต้องเลิกหักคัมไปเองเพราะ
 เสนียงเขค แต่ทนายพิศมัยกองมิได้มีความอดทนและวิจิตรญาณสูงถึงเช่นสุมาลี
 เมื่อเห็นว่าขงเบ้งสั่งทหารส่วนหนึ่งไปเลิกทัพ แลตัวขงเบ้งยังอยู่คุมกำลังอีกส่วนหนึ่งเพื่อ
 กอบป้องกันการโจมตีของข้าศึก บรรดาทหารของสุมาลีก็ปรารภจะติดตามไปตีทัพหน้า
 ของขงเบ้ง สุมาลีจึงแจ้งใหญ่โตไปยังบัญชาว่านั่นเป็นเกศศึกของขงเบ้ง แลทนายทหาร
 ก็ไม่พอใจถวลาสมประมาทสุมาลีว่า

...ข้าศึกถอยไปท่านมิได้ติดตามจะนานิ่งอยู่ดังนี้ ไพร่บ้านนอกเมืองก็จะ
 หั้เราะเขေးว่าท่านเกิดเกรงทหารเมืองเสฉวนเหมือนหนึ่งฝูงเนื้ออันกลัวเสือ
 ขอให้ยกกองทัพตามตีให้ทหารขงเบ้งระส่ำระสายจะได้ทำการสืบไป²

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า

² ก. หน้า 805

สุมาลีไม่ได้ถูกเขาย่ำยีประมาทจากภูมิจานและอยู่ไต่มาอยู่กับภูษาเพียงครั้งเดียว เมื่อคราวสุมาลียกทัพไปช่วยโจทวิกรมกับลูกขุนแห่งพิณของขุนทวนก็เช่นกัน โจทวิกรมทวนก็หายแต่ที่นั่น สุมาลีรู้ว่ากองทัพของโจทวิกรมเสียที่เกาะช้างแล้วก็สั่งทหารของตนคอยคุ้มเพราะไม่ตีประโยชน์ที่จะเคลื่อนทัพต่อไป เมื่อกลับมายังเมืองลกเอียงพวกขุนนางทั้งหลายพากันถามเหตุผลที่สุมาลีปล่อยเด็กที่กลับมาด้วย สุมาลีจึงแจ้งว่าเหตุผลที่ปล่อยเด็กที่กลับมาเพราะเห็นว่า กองทัพของโจทวิกรมเสียที่เกาะช้างแล้วเกรงว่าขงเบ้งจะยกทัพมาตีตอบหลังซ้ำเสีย พวกขุนนางไม่มีใครเชื่อสุมาลีพากันเข้าใจว่า สุมาลีเห็นชลาศกลัวตายหนีเข้าที่ก็กลับมาแล้วยังพูดโอ้อวดยกตัว ต่างพากันหัวเราะเยาะสุมาลีแต่สุมาลีก็เฉยเสีย

นอกจากจะมีความเข้มแข็งอดทนทางใจสูงสามารถฝ่าฟันอันตรายเกินสมประมาทได้ ไม่ได้ยอมให้กลายเป็นเรื่องราวราวีใหญ่โต สุมาลียังมีความอดทนต่อความยากลำบากในการรบ เพราะมีความกระตือรือร้นที่จะให้งานสำเร็จรวดเร็วประกอบด้วยความเป็นผู้พิจารณาปัญหาของเห็นการแก้ไขจึงทำให้สุมาลีมีความอดทนมากเป็นพิเศษ เห็นได้จากตอนที่สุมาลีรับคำสั่งพระเจ้าโจยอยไปปราบปรามกองขุนเจี้ยน สุมาลีสั่งให้ฉวนเมืองเซียงเป้งไว้ขณะนั้นเป็นฤดูฝน มีฝนตกหนักติดต่อกันถึงเดือนเศษทำให้เกิดน้ำท่วมสูงถึงสองศอกเศษ ทุกคนได้รับความลำบากอย่างหนักจากอุทกภัยครั้งนี้ ฝ่ายเกงขี้แป๊ะเป็นสาวตรีฝ่ายเขาจึงขอรองสุมาลีให้เลิกฉวนเมืองเซียงเป้งและยกไปตั้งค่ายกับขุนเนินเขาก่อนเมื่อฝนหยุดแล้วจึงดำเนินการต่อไปแต่สุมาลีไม่ยอมเพราะทัศนใจเกิดขาดแล้วว่าจะเข้าตีเมืองให้ได้ในวันรุ่งขึ้นสุมาลีเห็นว่ากองขุนเจี้ยนซึ่งอยู่ในเมืองก็หมดเสบียงอาหารอ่อนกำลังลงมากแล้ว ครั้นรุ่งเช้าก็เปลี่ยนสาวตรีฝ่ายซ้ายก็เข้าไปผูกกับสุมาลีอีกหาอาหารลำบากมากต้องนอนอยู่ในน้ำ การปรุงอาหารก็ลำบากทำให้เลิกก่อน สุมาลีจึงสั่งให้นำตัวไปมัดศีรษะเสียเพื่อมิให้รู้ใดเขาเป็นเพียงอย่าง ถึงเช่นนั้นก็มีผู้ใดกล่าวหาว่าสุมาลีก็อดทนได้

หลังจากนั้นถึงหัววันสุมาลีก็ยกเข้าเมืองและจับตัวกองขุนเจี้ยนได้

จากเหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าสุมาลีเป็นแม่ทัพที่นำฝ่ายข้าศึกต้องปราณีก็เพราะมีความอดทนสูงทั้งทางกายและจิตใจ

6. ความกระตือรือร้น

ความกระตือรือร้นคือการแสดงความสนใจงานอย่างจริงจัง ปฏิบัติงานด้วยความขยันหมั่นเพียรพยายามในงานบรรลุผลสำเร็จอย่างดีที่สุดเพื่อประโยชน์และความก้าวหน้าของหน่วยงาน มีทัศนคติที่ดีต่องาน ถึงใจที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ปรารถนาจากความพอใจ เป้าหมาย มีความร่าเริง ยึดและเบิกบานเมื่องานสำเร็จ ผู้นำทหารที่ความกระตือรือร้นจะทำให้ทีมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความกระตือรือร้นไปทั่ว สำหรับแม่ทัพ ความกระตือรือร้นจะแสดงออกด้วยการเตรียมพร้อม ทั้งในด้านการขุดขุดโปรงเสบียงอาหาร และการฝึกทหารให้ขยันและกำลังใจ ตลอดจนการสอดแนมสืบข่าวความเคลื่อนไหวของข้าศึกอยู่เสมอ เพื่อนำข้อมูลหรือข่าวสารมาประมวลสถานการณ์ในการรุกและตั้งรับข้าศึก ความกระตือรือร้นทำให้เกิดความคิดริเริ่มและมีความอกตัญญูกล้าหาญ เพื่อหาวิธีที่จะทำให้งานก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

ต่อไปนี้เราจะวิเคราะห์พฤติกรรมของแม่ทัพเอกในวรรณคดีเรื่องสามก๊กโคกแก้ว โจโฉ จิวจี ขงเบ้งและสุมาอี้ ในด้านความกระตือรือร้น

โจโฉ เป็นแม่ทัพที่มีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา มีความตั้งใจปฏิบัติงานให้สำเร็จดั่งดวงอย่างรวดเร็ว พยายามเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ อย่างไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก เห็นใจจากพฤติกรรมต่อไปนี้

เมื่อตั้งโต๊ะหยงจูเป็นราชบุตร ยกกองทัพขึ้นเป็นพระเจ้าเหี้ยนเต้ และตั้งตัวเป็นมหาอุปราชคุมอำนาจการปกครองทั้งหมด พวกขุนนางเก่าแก่มีความคับแค้นใจมากจึงชุมนุมปรึกษาหารือกันเพื่อกำจัดตั้งโต๊ะหยงจูของลอร์ดจู แต่ไม่มีผู้ใดหาวิธีโคกล้มยกทัพไปทลายความคับแค้นใจ โจโฉเห็นเหตุการณ์กลายเป็นอย่างนี้จึงคิดขึ้นหัวเราะและขมื่อ ทำให้พวกขุนนางที่กำลังร้องไห้ยากัดโกรธและกล่าวหาว่าโจโฉหัวเราะเยาะพวกตน ไม่จริงรักคิดต่อแผ่นดิน โจโฉก็ตอบว่าตั้งโต๊ะและครอบครัวทั้งหมดเองรับราชการสืบต่อกันมาด้วยความจงรักภักดี ตนจะฆ่าตั้งโต๊ะเสียเมื่อไรก็ได้ จากคำพูดนี้แสดงว่าโจโฉมีความกระตือรือร้นในการหาวิธีกำจัดตั้งโต๊ะและภักดีไว้ได้แล้ว ก็จะขอเป็นกระบี่ของลอร์ดจูเห็นชอบเข้าไปกำจัดตั้งโต๊ะ โจโฉจึงสามารถหัวเราะได้ในขณะนั้นอย่างแท้จริง

รอกใหม่และทำกังโตะไม้สำเร็จโจโจยังหาวิธีแก้ไขแล้วด้วย ก็แสดงบุคลาณตของการ
นำผีเข้าคือกังโตะโจโจรู้สึกตัวหนึ่งเพราะการแผนการไม่สำเร็จโจโจจะได้เข้ามาตัวนี้ทั้งโจ
ส่วนกระตือรือร้นของโจโจมองดูเขาไม่ใช่ว่ากังโตะนั้น โจโจก็จะแก้ความหมายให้กังโตะ
เพราะเป็นกระตือรือร้นแก้ความหมายได้

เมื่อโจโจสำเร็จกังโตะไม้สำเร็จจึงหนีไปหาบิดา แต่ไม่โชติแจ้งผลถึงโจโจเพื่อ
เลขาวิจิตรกลเป็นของเยี่ยม โจโจหวังจะไปขอเงินทองจากบิดาไปซื้ออาวุธและพาหนะ
และจะรวบรวมพรรคพวกกลับไปกำจัดกังโตะอีก โจโจมีวิธีเกลี้ยกล่อมขุนคชการกับกระชา
จาริกขอความว่า ไหลหนึ่งปวงนี้ทำให้ข้าพเจ้าก่อนเนดิน เพราะโจโจมีความกระตือรือร้น
ที่จะหาทางกำจัดกังโตะ จึงพยายามร้องดูคนแถวทหารรวบรวมผู้สยดสังหารและยังเกลี้ยกล่อม
เจ้าเมืองต่าง ๆ ให้มาช่วยกันกำจัดกังโตะได้ถึงสิบแปดหัวเมือง เมื่อรวบรวมกำลังพลได้
มากพอสมควรแล้ว โจโจก็เข้าเฝ้าหาพระเจ้าแผ่นดินมาเมืองลกเอี้ยง แต่เมื่อมาถึง
ก็พบว่าเมืองลกเอี้ยงถูกเผาเสียหายมาก กังโตะได้พาพระเจ้าแผ่นดินและราชบุตรหนีไป
เมืองเสียมังตามทางทิศตะวันตกแล้ว โจโจจึงแนะนำอานเสี่ยวให้รีบยกทัพตามกังโตะไปเพื่
อานเสี่ยวปฏิเสธอ้างว่าทหารเหนื่อยเพลียจากการเดินทาง โจโจมีความกระตือ
รือร้นที่จะจับกังโตะให้ได้จึงจัดทหารระดมประมาณสี่หมื่นคนยกรีบติดตามกังโตะไม่ทอด
เวลาทั้งกลางวันกลางคืนโดยไม่หยุดพัก จากเหตุการณ์ที่นอกจากจะแสดงความกระตือ
รือร้นของโจโจแล้ว ยังแสดงความกล้าหาญ ความอดทน ความกตเวทิตะและมีคุณวิจิ
ตอีกด้วย

ต่อมาลัญจกยี่สิบสี่ร้อยพระเจ้าแผ่นดินเรียกโจโจมาปราบโจโจโทษว่าเหลือซึ่ง
เมืองเสียมังจ้าว เมื่อโจโจได้จับกังโตะก็มีความวิตกถึงความกระตือรือร้นที่จะไปปราบโจ
โจโจสามารถปราบพวกโจโจได้อย่างรวดเร็วโดยที่โจโจเคยไปเกลี้ยกล่อมและปราบพวกโจ
โจที่ขบถกัน ๆ นอกจากนั้นโจโจยังมีความกตเวทิตะกับเจ้าเมืองลกเอี้ยงซึ่งถูกพวกโจโจจับไว้ประมาณ
หนึ่งสัปดาห์และพาเป็นทหารประมาณสองแสนคนไป เพราะมีความพะเยาพะยานที่จะถึงตัว
เป็นใหญ่โจโจจึงรวบรวมกำลังทหารไว้ให้มากที่สุด เมื่อโจโจปราบโจโจสำเร็จพระเจ้าแผ่นดิน
จึงให้เป็นเจ้าเมืองกุนโจว โจโจก็ไปอยู่เมืองนั้น ได้เตรียมผู้คนให้รักษาราชการ
เพราะหาและเกลี้ยกล่อมผู้สยดสังหารไว้เป็นเสบียงสำหรับกิจการใหญ่ในภายหน้า

หลังจากที่กำจัดไปแล้วโจโจก็ได้นั่งนอนใจ พอดทราบข่าวว่าเจ้าไปลาต้อยอยู่กับเจ้าเป็นวี่แวงที่เมืองเกิงจิ๋ว ก็คิดจะยกทัพไปรบกับเจ้าเปียว แต่เทียบหมกห้ามไว้และนำโจโจให้กลับมาบำรุงทหารให้ดีเสียก่อนแล้วจึงยกทัพไปรบกับกวนเสี่ยว หลังจากนั้นก็ยกทัพไปรบกับกวนเกา กวนฮั้ว กวนหง บัณฑิตจวนเสี่ยวตามล่าด้วย หลังจากปราบพวกขุนนางจนหมดสิ้นแล้วโจโจก็บำรุงทหารให้พร้อมและกำลังใจในการทำศึกต่อไปอีกเพราะมีความคิดที่จะยกทัพไปรบกับเจ้าเปียว ขุนกวนและเจ้าเปียวก็

โจโจได้แสดงความกระตือรือร้นที่จะปราบขุนกวนเจ้าเมืองกังต้งโดยสั่งให้ทูตกระใหญ่ไว้ในเมืองกัจิ๋วสำหรับให้ทหารฝึกซ้อมการรบทางเรือ โจโจได้พูดกับที่ปรึกษาอันแสดงถึงความกระตือรือร้นว่า "ดูกันเถิดเรามีความวิตกกังวลแต่เจ้าก็กับขุนกวนสองคนนี้ใหญ่หลวงนัก นอกจากนั้นเรายังไปปราบมกเอย แล้วยังมีการศึกที่ต้องกระทำอีกนับเข้าแล้ว จะคิดกำจัดเจ้าก็กับขุนกวนเจ้าเมืองเกิงจิ๋วกับเจ้าเมืองกังต้งเป็นสุขสืบไป¹ สำหรับเจ้าก็กับโจโจคิดที่จะกำจัดเพราะว่าใหญ่หลวงว่า "บัดนี้เจ้าก็ไปตั้งอยู่ ณ เมืองกังแฮแล้ว นานไปข้างหน้าเห็นว่าจะเป็นกำลังใจได้รบกวนเจ้ากับเมืองกองงอ จำจะรีบกำจัดเสียเพื่อนำพาพรรคพวกมีรับชำระเสียก็จะจงงานเป็นศึกใหญ่กันต่อไป²

เมื่อโจโจเป็นจิวอี้ นางเมียนมุนหะวักก็โกรธใหญ่แล้ว โจโจก็มีโทหอกอยเบื้อหนายที่จะปราบกษัตริย์กวนกับเจ้าเปียว โจโจได้มาเตรียมแกลวทหารและเสบียงหาผู้ใหญ่มากุฎการเพื่อเตรียมยกทัพไปปราบขุนกวนให้ได้

เนื่องจากโจโจมีคุณสมบัติและเขมทะยานคิดจะเป็นใหญ่จึงมีความกระตือรือร้นและเตรียมตัวให้พร้อมอยู่เสมอ นอกจากการบำรุงทหารและฝึกซ้อมให้มีความชำนาญในการทำสงครามแล้ว โจโจยังแสวงหาผู้ที่มีปัญญา มีฝีมือมีความกล้าหาญของตน เมื่อโจโจรู้ข่าวว่าผู้ใดมีคุณสมบัติเหล่านี้ก็จะพยายามทุกวิถีทางให้ได้มาครอบครอง เช่นกวนจู เกาหู ฮิหลง ฮั้ว จากเหตุการณ์ของโจโจที่ยกมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า โจโจ

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 814

² ฎ. หน้า 859

เป็นแม่ทัพซึ่งมีความกระตือรือร้นสูงไม่เคยอยู่เฉยๆ กองการจะปราบปรามบรรดาเจ้าเมือง
ต่าง ๆ ซึ่งตั้งตัวเป็นใหญ่และแยกเป็นลอมเป็นเหล่าให้รวมกันและขึ้นกับการบริหารส่วนกลาง
โจโจจึงใช้เวลาในการมากกว่าครึ่งของอายุเพื่อปราบก๊กต่าง ๆ จนเขาที่ดุเดือดเหลืออีก
เพียงสองก๊ก คือก๊กขุนทวนกับก๊กเจ้าโจโจโง่โง่ไม่สำเร็จเพราะถึงแก่กรรมเสียก่อน

จิวอี้ เป็นแม่ทัพซึ่งมีความกระตือรือร้นในการรักษาอิสรภาพของเมืองถึงทั้ง
ไม่ยอมอ่อนแอและปฏิบัติตามคำสั่งของโจโจ เพราะถือว่าโจโจเป็นพวกอุปราชโดยไม่
ชอบธรรม กระทำการโดยพลการแย่งชิงพระเจ้าเตี้ยนเต้ แต่โจโจจะมีกำลัง
กองทัพที่เข้มแข็งมากกว่าจิวอี้ก็ไม่ใช่ทั้งหมด ยินดีที่จะใช้สติปัญญาความคิดต่อสู้แทนที่
แต่โจโจจากตอนโจโจส่งขุนทวนไปช่วยทวนทวนความพระเจ้าเตี้ยนเต้ ขุนทวนไปรักษาเมือง
เจียวเจียวและจิวอี้ เจียวเจียวนั้นเห็นว่าขุนทวนปฏิบัติตามคำสั่งของโจโจเพราะถูกกล
ตามประเพณี และอีกประการหนึ่งโจโจมีกำลังกองทัพมากกว่า แต่จิวอี้มีความเห็นว่าไม่ควร
จะกลัวโจโจ การส่งขุนทวนไปอยู่กับโจโจก็เหมือนกับส่งไปเป็นทาสจำนำ จิวอี้แนะนำขุนทวน
ว่าก๊กโจโจโกรธแค้นกับทวนทวนมากที่สุดในท้องที่ที่สุด ขุนทวนเห็นความกล้าหาญ ความกระตือ
รือร้นของจิวอี้แล้วก็ทางใจจึงยอมปฏิสนธิโจโจ โจโจจึงสั่งให้จิวอี้จะยกไปตีเมืองกังกั้ง
แต่เมื่อถึงทางข้ามเหนือเจียวเจียวโจโจจึงสั่งการที่เมืองกังกั้งไว้ก่อน

โจโจยกกองทัพเรือมาตีกังกั้งซึ่งจะเกลี้ยกล่อมขุนทวนให้ช่วยจับโจโจ
ขุนทวนก็คลั่งใจไม่คิดว่าจะรบกับโจโจหรือจะยอมอ่อนแอ ขุนทวนกำลังจะโหมไปตาม
จิวอี้ซึ่งขณะนั้นอยู่ที่เมืองกวนหยงมาปรึกษา แต่ยังไปหันไปตามทวนจิวอี้ทวนบอกว่าโจโจยก
กองทัพเรือมาตีกังกั้งทางทะเลก็ไม่ได้มีกองทัพ มีความกระตือรือร้นต้องการทราบข้อมูล
โดยละเอียดจึงรีบเดินทางมาหาขุนทวนนั้นเอง เมื่อทวนเรื่องราวอย่างละเอียดคนละหนึ่ง
ที่หาของขุนทวนที่ปรึกษาของขุนทวนว่ามีความเห็นอย่างไรแล้ว จิวอี้ก็คลั่งใจได้ชักชวน
ขุนทวนให้รบกับโจโจ กังโจโจจะมีกำลังทหารมาช่วยกันจิวอี้ก็ไม่วัก เพราะได้ฝึกหัด
ทหารให้มีความพร้อมรบอยู่เสมอกันแล้วขุนทวนให้จิวอี้ไปอยู่รักษาตำแหน่งที่ปากน้ำเมืองเกงฮ
คั้งนั้นเมื่อจิวอี้จะเข้าทัพโจโจ จึงไปประกาศแก่ทหารทวนทวนได้ชักชวนและแสดงถึงความ
กระตือรือร้น ให้ทหารจัดเสบียงเรือรบไว้ให้พร้อมแล้วจึงเคลื่อนทัพเมื่อใดก็ให้พร้อมทันที
ถ้าหากโลกของโจโจพร้อมจะส่งทัพกระแสน้ำ เพราะเป็นผู้มีความกระตือรือร้นจิวอี้จึง

สติปัญญาวิริยาละระโจโลได้สำเร็จ เมื่อโจโลแตกทัพเร็วไปแล้ว จิวยี่ก็มีไถ่หุยกอยู่
เพียงเท่านั้นเพราะรู้ว่าการมีโอกาสนี้ของทางที่จะเมื่อนำใจได้ต้องรีบฉวยโอกาสนั้นทันที
จึงยกกองทัพไปตั้งอยู่ที่ตำบลกั้งกิดะไปก็เมืองลำกุนต่อไป ขณะที่เข้าที่เมืองลำกุนจิวยี่
ถูกเกาทัณฑ์พาดขาขวาของกัณเฑาะว์รักษาตัวที่เมืองสองกุน เมื่อมีอาการที่ขึ้นจิวยี่ก็สั่งให้
เตรียมอาหารและรื้อรบไวให้พร้อม เมื่อเกิดสงครามเมื่อใดรบไต่ทันที

จากเหตุการณ์ที่ผ่านไปทั้งหมดนี้จึงสรุปได้ว่า จิวยี่เป็นแม่ทัพที่มีความกระตือรือร้นสูง

ของเบ้ง เป็นแม่ทัพที่มีความกระตือรือร้นสูง มีสติปัญญาความคิดรวบรัดฉับไว

เพราะสมกับเหตุการณ์ กลอุบายและยุทธวิธีต่าง ๆ ของของเบ้งนั้นเกิดมาจากความกระตือ
รือร้นทั้งสิ้น เห็นได้จากเหตุการณ์ต่อไปนี้

เมื่อแรกเริ่มของเบ้งมาอยู่กับเล่าปี่ ของเบ้งได้กล่าวว่าโจโลสั่งให้จัดทัพใหญ่จะยก
มาที่เล่าปี่ที่เมืองซันเจี้ยน แต่ที่เห็นเล่าปี่นั่งกลั้วหมกเล่นจึงดูเล่าปี่ว่าไม่คิดหาวิธีป้องกันรักษาตัว
แล้วของเบ้งก็แนะนำให้เกลี้ยกล่อมทหารให้ใจจวนเมากัน เล่าปี่ก็ปฏิบัติตามแล้วให้ของเบ้ง
เป็นผู้ไปกล่อมทหารเหล่านั้น หลังจากของเบ้งวางกลอุบายเผด็จศึกของเล่าปี่ที่ทุ่งพ่อกองแล้ว
ก็บอกเล่าปี่ให้เตรียมรับศึกโจโลเพราะเขาโจโลจะยกทัพมาเกณฑ์เล็ก ของเบ้งแนะนำ
เล่าปี่ให้ตั้งเมืองซันเจี้ยนเพราะกับแควมาก ไม่สะดวกในการรบ ให้ไปอยู่ที่เมืองเกงจิ๋ว
ของเล่าปี่รับ แต่เล่าปี่ปฏิเสธของเบ้งจึงต้องคิดหาวิธีรับศึกโจโลวิธีอื่น เมื่อโจโลยกทัพ
มาที่เมืองซันเจี้ยน เล่าปี่จึงต้องตั้งเมืองซันเจี้ยนตามยุทธวิธี ของเบ้งก็ให้เล่าปี่
ล่วงหน้าไปก่อน ส่วนตนยกไปคอยรับและแล้วก็ติดตามไปให้หลัง

เมื่อของเบ้งได้กล่าวว่าโจโลยกทัพเร็วแล้วจึงตั้งเมืองลั่วหลางซึ่งที่ตำบลทะเล กัณเฑาะว์
กระตือรือร้นก็เตรียมหาวิธีป้องกันล่วงหน้าโดยอาสาเล่าปี่ไปบุกรุกแคว้นให้ยักใจกับโจโล เพื่อจะ
ได้ทันไปรบกับขุนนางแทนที่จะยกทัพมาที่เล่าปี่ และของเบ้งก็ทำได้สำเร็จ

เมื่อรู้ว่าจิวยี่ยกทัพไปตีเมืองลำกุนของโจโล ของเบ้งก็วางแผนยึดเมืองลำกุนไปจาก
จิวยี่โดยมีไถ่ของยกทัพไปรบและยังยึดเมืองซางหมิง เมืองเกงจิ๋วได้อีก

เมื่อเล่าปี่ได้แต่งงานกับนางซุนชฺเหวียนน้องสาวขุนนางและทหารที่เมืองเกงจิ๋ว
ตามแผนของของเบ้งแล้ว ของเบ้งก็ให้สะสมเสบียงอาหารและของอุปโภคบริโภคอาหารทุกอันเป็น
การเตรียมรบ เพราะรู้ว่าจิวยี่กับขุนนางแห่งทางแคว้นแคว้นนั้น ดังนั้นเมื่อจิวยี่วางอุบาย

ว่าจะยกทัพไปตีเมืองเสฉวนให้เล่าปี่ ขอให้เล่าปี่ส่งสนุนในคันเสฉวนอาหาร ขงเบ้ง
ก็รู้เล่าปี่ว่าจิวยี่จะหาวิธีจับตัวเล่าปี่ไปฆ่าเสีย จึงตั้งเล่าปี่ว่า "ท่านอย่าวิตกเลย
อันการครั้งนี้เราจำต้องคิดไว้ให้พร้อมเชื่อบัดแล้วคิดเสียเถียวเสียตกปลา จะนิ่งไว้
ต่อแต่เห็นตัวเสียปลาบู๋ก็จะทำการนั้นไม่ได้ อันจิวยี่ครั้งนี้เห็นจะแสดงความคึกของเร
กรรมใจกายเป็นอันคง"¹ แสดงให้เห็นว่าขงเบ้งมีความกระตือรือร้น เกรียมพร้อมอยู่เสมอ
ขงเบ้งหาวิธีที่จะให้เล่าปี่ปกครองเมืองเสฉวนโดยเสนอให้ยกทัพไปตีเมืองกิมกกกอน
เมื่อตีได้เมืองกิมกกกแล้วก็จะได้เมืองเสฉวนง่ายขึ้น เถียวก็ให้เจ้าเมืองตั้งให้มาเจียว
มาตาม เถียวไปยกกองทัพหาตีกันแย่งกัน เล่าปี่เห็นว่ามีมาเจียวมีฝีมือก็ยากใจตัว
มาอยู่ด้วย ขงเบ้งก็วางกลอุบายให้เถียวหนีลงใจมาเจียวแล้วจัดคนไปดักเถียวก็ด้น
มาเจียวให้มาอยู่กับเล่าปี่ได้สำเร็จ

หลังจากที่เล่าปี่ตายแล้วขงเบ้งโดยเอาตัวบุตรคนโตของเล่าปี่ขึ้นเป็นพระเจ้าเล่าเลี้ยน
พระเจ้าโจผีโดยยกทัพมาตีเมืองเสฉวนถึงห้าทางทำให้พระเจ้าเล่าเลี้ยนร้อนพระทัยมาก
โดยเฉพาะอย่างยิ่งขงเบ้งไปมาเข้าเฝ้าเลียดจะให้คนไปตามขงเบ้งก็ไม่มาอ้างว่าป่วยมาก
พระเจ้าเลี้ยนจึงเสด็จไปหาขงเบ้งที่บ้านก็เห็นขงเบ้งกำลังนั่งตกปลา พระเจ้าเลี้ยน
จึงคิดว่าขงเบ้งใจงามใจไม่กระตือรือร้น เรื่องศึกสงครามและความจริงแล้วขงเบ้งก็ได้นิ่งนอนใจ
ได้เกรียมพร้อมไว้แล้ว แต่ทำเฉยเมยเพราะต้องการรู้พระทัยพระเจ้าเลี้ยน
ความกระตือรือร้นของขงเบ้งเห็นได้จากข้อความที่ขงเบ้งกราบทูลพระเจ้าเลี้ยนว่า
"ปึกของพระองค์ปองพระปาดดาเข้าไว้ในหวกแห่งหนึ่ง กวหรือข้าพเจ้าจะละเมิดเสีย
แต่หากข้าพเจ้าทำการโดยฉ้อโกงไปทางไหนก็คงรู้"² แล้วขงเบ้งก็กราบทูลถึงวิธีจับ
พระเจ้าโจผีถึงห้าทางให้พระเจ้าเลี้ยนทรงทราบ พระองค์ทรงเชื่อถือโวางใจสนิทกับ
ความสามารถของขงเบ้งว่าจะเอาชนะข้าศึกครั้งนี้ได้แน่นอน

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 53

² ฐ. หน้า 557

สามคนนี้เป็นขุนนางผู้ใหญ่ เลื่อนทั้งสาม ขึ้นเป็น เจ้าแก้วแก้ว
สามคนนี้เป็นนายทหารเอกที่มีฝีมือเข้มแข็ง ภูการสงคราม เกศทำศึก
ได้ชัยชนะมาเป็นอันมาก คนเหล่านี้พระเจ้าเอกราชได้ไว้พระทัยยิ่งนัก
แก่อนครที่พระองค์จะรักษาหรือกิจราชการด้วย ตัวข้าพเจ้านี้
เป็นคนที่เฉลียวฉลาด เมืองลำเค็ญคน พระเจ้าเอกราชมีความศรัทธา
เสด็จออกไปทางด่านกรุง รัชชานเจ้ามาช่วยทำราชการก็จะช่วย
ประการใด พระเจ้าเอกราชได้เสด็จไปหาโขน บัดนี้ข้าพเจ้าคิดถึง
พระเจ้าเอกราชซึ่งได้ไว้ ว่าให้ช่วยทำนุบำรุงแผ่นดินให้เป็นสุข ข้าพเจ้า
จะขออาสาไปตีเมืองนอกเขื่อง เพื่พระองค์ทรงทราบสมมติให้เป็นใหญ่
แต่ผู้เดียว พระองค์อยู่ภายหลังจะมีราชการซึ่งโลกนี้รักษาด้วยขุนนางทั้งปวง
ซึ่งมีสติปัญญาเป็นของบางพระเจ้าเอกราชนั้นเกิด¹

จากข้อความนี้จะเห็นความจริงแท้ดี ความซื่อสัตย์ ความกระตือรือร้น
ความวิริยะ ความกล้าหาญและความตั้งใจไว้วางใจเชื่อกับใจของขงเบ้งเป็นอย่างดี
การยกทัพไปช่วยก๊กทั้งแรกนั้นขงเบ้งประสบความปราบชัย แต่ก็ไม่พอเพียยาม
ของขุนทหารไว้ได้ก็แสนคนและฝึกหัดให้เรียนวิชาตามกระบวรรบ เกรียนทั่วจะรบแก่หัว
ใหม่ ขงเบ้งยกทัพไปช่วยก๊กทั้งหกครั้ง ก่อนที่จะยกทัพไปแต่ละครั้งนั้น ขงเบ้งจะฝึก
ชนบำรุงทหารและเกรียนสะสมเสบียงอาหารอยู่จนจึงจะเคลื่อนทัพถึงความที่ขงเบ้งยกทัพ
พระเจ้าเอกราชเรียนเชื่อกับใจไม่ช่วยก๊กครั้งที่หก อันเป็นครั้งสุดท้ายว่า

ตัวข้าพเจ้าทำนุบำรุงแผ่นดินใหญ่เป็นสุข ก็โดยไรพระชนกทหารของขุน
เสบียงอาหาร วางศิริมายังสามปีแล้ว บัดนี้ข้าพเจ้าขอถวายบังคมลา
ยกกองทัพไปปราบปรามเจ้าศึกเมืองนอกเขื่องซึ่งเป็นแสนคนทางให้ทราบ
แต่ไม่ชวนอีกข้าพเจ้าก็ไม่กลับมาดูทหารเมืองเสฉวน²

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 652 - 653

² ก. หน้า 811

และธงเบงกอลได้กลับมากล้นนาราวเมืองและทางทะเลที่มืดโง้ เพราะไฟที่รักในสมุทรนี้เสียก่อน

ดูมาอี เป็นแผนที่ซึ่งมีความกระตือรือร้น สุ่มในการวางแผนเอาชนะชาติที่
 หนึ่งยังมีความสามารถในการประมาณการและเห็นการไปโดยจึงทำให้ของเบ่งซึ่งยกขึ้นมาด้วยก
 ถึงหกครั้งก็ยังไม่สามารถเข้าได้ เหตุการณ์ที่แสดงว่าดูมาอีมีความกระตือรือร้น มีดังนี้

กตเวทีซึ่งเม่งจะยกทัพไปตียุยกกครั้งแรกนั้น ไ้วางกลอุบายให้สมาชิกถูกทอดจาก
ตำแหน่งขุนนางผู้ใหญ่ลงเป็นสามัญชน เมื่อพระเจ้าโจยกยทรงทราบข่าวของเม่งยกทัพมา
จึงทรงแต่งทัพสุภาก่อและสั่งให้ยกทัพไปบรรจบทัพของพระองค์ที่เมืองเตียนอัน ขณะนั้น
สมาชิกได้ข่าวว่าเม่งตั้งมั่นเป็นขุนนางผู้ใหญ่โดยรับราชการอยู่กับพระเจ้าโจนี่มาก่อนนั้นเป็นชนก
ไปเข้ากับของเม่ง และเห็นว่าเมื่อตนรู้ข่าวนี้แล้วหากทำไม่เลยเสียจะไม่เป็นการคืบหน้าตน
อย่างแน่นอน จึงตัดสินใจยกกำลังทหารไปปราบเม่งตั้งก่อนเพื่อตัดกำลังความคิดของของเม่ง
สมาชิกทราบข่าวดังนั้นนำสมาชิกให้ทั้งไปกราบทูลพระเจ้าโจยกย แต่สมาชิกเป็นผู้มีความ
กระตือรือร้นต้องการจะปฏิบัติงานให้สำเร็จรวดเร็ว ทั้งเห็นการยกไปกล่าวหาขึ้นมามี
ข่าวนี้จะมีกำลังมากซึ่งจึงตัดสินใจยกทัพไปปราบเม่งตั้งก่อน แล้วจึงจะยกทัพไปบรรจบทัพ
พระเจ้าโจยกยที่เมืองเตียนอันตามวัน

เมื่อของเบ่งพำนักกับยุบลครั้งแรกไม่เข้าเรื่องถึงเมืองเสฉวนโดยทันทีไปแล้ว
 ตามาก็เห็นว่ายังจำจำข้าศึกไม่มาถาม เพราะทหารของเบ่งที่แตกหนีไปอยู่ในเมืองอันตง
 ยังมีอีกมาก ก็เกรงว่าของเบ่งจะมีโอกาสของขุนทหารย้อนกลับเข้าตีเมืองลกเก้งอีก
 จึงลาหาพระเจ้าโจยกมายกกองทัพใหญ่ไปตีเมืองอันตงเพื่อกำจัดข้าศึกให้ราบคาบ แสดงให้
 เห็นอย่างแจ่มชัดว่าตามความกระตือรือร้นของของเบ่งตลอดเวลาสมควรเป็นผู้นำทหาร

พระเจ้าโจยบุตรงโกลาหาราชแห่งเวียงเวียงมอญทิพย์ จะยกมาตีเมืองลกเอียงสัก
เป็นครั้งที่สอง จึงเรียกผู้ชำนาญศึกมาปรึกษาว่า ถ้าหากสามารถควบคุมไพร่พลมาทันเร็วแสดงว่า
ไกรยบธรรมชาญสามารถทาง ๆ และนำพาวิเคราะห์ทหารที่มีฝีมือไว้แล้วจึงมองเห็นดูทางใน
การดำเนินยุทธวิธีอย่างแจ่มชัดอันแสดงถึงความกระตือรือร้น ถึงข้อความว่า

ตายาภิรามนกโดยธาตุเจ้าแรงอยู่หัวแก้ว
 แกร่กรังก็เห็นจะไม่วายทางเขากิษาม

แผลวของเบงจะกลายทนายทำอันตราย
 จะยกทหารลัดทางพื้นทองเป็นน้ำทอง

ผู้ว่าไม่ได้อิงนโยบายที่กำจัดโจรลงโทษอย่างง่ายดายไม่ไปปฏิบัติราชการเป็นเวลานาน
โจรลงโทษคนไปผู้ว่าที่นั่นก็เห็นว่าเขามองจริงใจคิดว่าผู้ว่าก็ยังไม่รู้เท่าทัน และคง
จะหมดความกระตือรือร้นที่แก้ความเดือดร้อนเพราะความชราและเจ็บป่วย วันหนึ่งโจรลงได้
หลอเชิญพระเจ้าโจรลงและพวกขุนนางออกไปนอกเมืองเพื่อเฝ้าพระศพพระเจ้าโจรลง
หลังจากนั้นก็พากันไปล่าสัตว์ ผู้ว่ารอโอกาสมานานนักหนาแล้ว จึงนัดแนะกับพรรค
กบฏให้ไปยึดบ้านของโจรลงและพรรคพวกทุกคนแล้วจึงทหารให้คนประตูป้อมให้ทัน
ผู้ว่าให้คนถือหนังสือแจ้งรายละเอียดยุบายถวายพระเจ้าโจรลง ขอให้กองทัพของ
พรรคพวกออกจากตำแหน่ง ผู้ว่าจับตัวโจรลงกับพรรคพวกได้ทุกคน ทางก็ยอมรับสารภาพ
ว่าก่อกบฏกันจริงๆ ผู้ว่าจึงสั่งประหารโจรลงกับพรรคพวกทุกคน

จากเหตุการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นความกระตือรือร้นของผู้ว่าที่ชัดเจน
ถ้าผู้ว่าไม่มีความกระตือรือร้นสนใจจะปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็งจริงจังเพื่อประโยชน์ของ
บ้านเมืองแล้ว ขอบอกก็จะสลายตัวทั้งปวงทั้งนี้ซึ่งเบี่ยงเบนเสียแล้ว หรือไม่เช่นนั้น
พระเจ้าโจรลงก็คงจะถูกโจรลงโทษตามดั่งที่ ได้สำเร็จแน่นอน

7. ความริเริ่ม

ความริเริ่มคือการหาทางพัฒนาพัฒนาตนรับผิดชอบให้เจริญก้าวหน้า โดยพิจารณา
ก่อนว่าอะไรที่ควรจะทำและจะเริ่มทำปฏิบัติอย่างไร ความริเริ่มเป็นการแสดง
ให้เห็นความรับผิดชอบใคร่หาวิธี ความรู้ความสามารถของผู้ใดเพราะก่อนจะเริ่มดำเนินการ
สิ่งใด ผู้ใดจะต้องศึกษาหาความรู้ข้อมูลในเรื่องนั้น ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วน อีกทั้งจะต้อง
วิเคราะห์พิจารณาทั้งข้อดีและข้อเสียที่จะเกิดขึ้น กองมองการณ์ไกลก็สามารถมองเห็นผล
ที่จะเกิดขึ้นในระยะเวลานาน

สำหรับแผนพัฒนาความริเริ่มรวมถึงการวางกำลังรบ การวางแผนการ การปฏิบัติ
การรบ การเข้าที่ค่ายกลุ่บาย การตั้งแถวรบกำลัง การทำเป็นยุทธวิธีต่าง ๆ

ต่อไปนี้จะไม่วิเคราะห์เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นความริเริ่มของแม่ทัพเอกในวรรณคดี
เรื่องสามก๊กได้แก่โจโฉ จิวยี่ ซุนเกิงและตัวผู้

โจโล โจโลสามารถไล่เท้าจากทหารธรรมทานี่ตำแหน่งเป็นมหาอุปราชได้ เพราะมีสติปัญญาความกตัญญูและมีความกระตือรือร้นสูง โจโลริเริ่มทำในสิ่งที่ไม่มีใครกล้าทำ คือคิดและกระทำก่อน เห็นได้จากเมื่อเริ่มเข้ารับราชการเป็นเพียงทหารธรรมดา มีอายุเพียง 20 ปี ขณะนั้นเหตุการณ์บ้านเมืองไม่สงบเพราะพวกโจรโหดฆ่าเลื่องลือ การจลาจล โจโลเห็นว่าในเวลาก่อนนั้นผู้คนไม่กล้าจะออกมาเดินนอกบ้าน จะได้แยก จอกว่าใครเป็นทาส ขังไว้เริ่มทำร้ายโยธาหักห้ามคนออกมาเดินในเวลากลางวัน โจโลทำเป็นว่าสิ่งนี้ความจำเป็นที่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นหน้าที่ที่จะต้องบุกไป เมื่อปิด ประกาศแล้วโจโลก็ออกตรวจตราเอง พบที่ที่ผู้หนึ่งเดินมาในเวลาวิกาลจึงสั่งจับกุมหา เขียนฉันทะที่ ทั้งเห็นมาผู้คนที่มาแรงความเข้มแข็งก็ชักชวนโจโลยิ่งนักแล้วยังทำให้ พระเจ้าเลนเห็นทรงทราบกิตติคุณจึงแต่งตั้งให้ตำแหน่งเป็นขุนหัวเหิง เมื่อพวกโจร โหดฆ่าเลื่องลือการจลาจลขึ้นในเมืองเองจน โจโลจึงได้รับตำแหน่งสูงขึ้นเพื่อคุมทหาร ไปช่วยปราบจลาจล ถ้าโจโลไม่มีความกตัญญูเริ่มทำใหญ่กับพระเจ้าและพระเจ้าเลนเถ ประจักษ์ โจโลก็จะเป็นเพียงทหารธรรมดาไม่มีโอกาสแสดงฝีมือการปราบโจรอันเป็นทาง โด่เข้าไปสู่ตำแหน่งที่สำคัญต่อไป

เมื่อถึงโต๊ะนั้นท่านการปกครองสั่งข้าหลวงเป็นราษฎรเอก ยกหลวงเหียน ขึ้นเป็นพระเจ้าเหียนและตั้งตัวเองเป็นมหาอุปราช โจโลก็มองเห็นการนี้ไกลไปอยู่รับใช้ ถึงโต๊ะ จอโลมีความไว้วางใจเขารอกตลอดเวลาเพราะมีความคิดที่จะหาทางกำจัด ถึงโต๊ะนั้นเอง ภายหลังคุณโจโลเริ่มประหลาดใจใหญ่เห็นหาวิธีกำจัดถึงโต๊ะ โจโลก็ ได้รับเชิญด้วยแต่ไม่ไปโดยหาวิธีใดเลยจนจนโจโลได้เห็นว่ามีความกระตือรือร้นและกล้าหาญ หากจะรับอาสาเขาไปหาถึงโต๊ะ โดยที่ต่อเมื่อดูของดูจะต้องให้คนอื่นกระปี่แทนประจำ ครอบไปเป็นการช่วยถึงโต๊ะ โจโลยังโต๊ะไม่สำเร็จแต่ก็สามารถแก้ปัญหาละยะเท้าได้ โดยอาจถึงโต๊ะว่าคนเขามาหาว่ากระปี่ประจำครอบมาฆให้ ด้วยมีสติปัญญาความกตัญญู หล้นหลบเช่นนี้ โจโลก็สามารถหลบถึงโต๊ะไปหาบิดาที่เมืองกันฉัวเพื่อไปขอเงินเตรียม ของผู้มุกบน ลากูและหาหน่วกำจัดถึงโต๊ะต่อไป ความกตัญญูเริ่มของโจโลครั้งนี้แม้จะ ไม่ประสบความสำเร็จ แต่ก็แสดงให้เห็นสติปัญญาความกตัญญูในการวางแผนการขอขมกราบ เทนแก่ของวงจวน เมื่อเวลาถึงโต๊ะไม่สำเร็จจะได้อางว่ากระปี่นั้นเขาให้ถึงโต๊ะ

เพราะมันเป็นกระแสกรรมที่ไม่รู้รากก็ไม่แน่ว่ามันจะข้างไหนก็ได้ นอกจากที่โจโล
ยังได้ถือโอกาสในการพบปะลาธุระของทั้งโตะไปทั้งด้วยการรวมตัวบรรดาพวกจักษองขึ้นเข้า
ไปปราบทั้งโตะโค่นล้ม เนื่องจากทั้งโตะรู้ตัวว่าโจโลเป็นศัตรูคนหนึ่งถึงกับประกาศจับ
ถึงขั้นการที่โจโลจะยกทัพไปปราบทั้งโตะก็เป็นเรื่องที่น่าจะกระทำได้ ถ้าโจโลยังอยู่ใน
เมืองหลวงกับทั้งโตะก็งมหาโอกาสกำจัดทั้งโตะได้ยาก เพราะนอกจากทั้งโตะจะระวังตัวอยู่
ตลอดเวลาแล้ว ทั้งโตะยังมีผู้ช่วยอีกหลายคนด้วย

เมื่อเข้าไปอยู่กับภิกษุในเมืองกันแล้ว โจโลได้ปรึกษากับภิกษุในหัวใจกับในปาก
เป็นบรรดาพวก โดยเขียนข้อความบางส่วนของบันทึกที่นำใจด้วยชื่อตนเองขึ้น การที่
โจโลประกาศเจตน์จำนงค์เป็นความผิดก็ไม่ใช่ผิดเพราะงานส่วนใหญ่ในมือมากในปากในเมืองสงขลุ
ของลารวญเหลือบ้านเมืองอยู่แล้ว แม้ทั้งชาวบูนาต้องลาจากอาทนายเท่านั้น เมื่อเห็น
ประกาศที่จึงมีผู้คนมาสมัครเป็นบรรดาพวกกันมากมาย โจโลจึงปลูกโรงสำหรับเป็นที่ประชุม
สมัครบรรดาพวกและฝึกซ้อมอาวุธ แม้ทั้งโตะคนในขอแกล้งความของการ โจโลต้องการ
เจ้าเมืองต่าง ๆ มาเป็นกำลังด้วยเพราะบรรดาเจ้าเมืองต่าง ๆ นั้นมีทหารอยู่โดยการ
ปกครองมีในมือ โจโลหาวิธีให้เจ้าเมืองต่าง ๆ บอกกำลังมาช่วยตน โดยการแต่ง
หนังสืออ้างรับสั่งพระเจ้าเหี้ยนเต้ไปกับบรรดาเจ้าเมืองต่าง ๆ มีใจความว่า ทั้งโตะกำลัง
ทำร้ายผู้คนจนในพระนครและบ้านเมือง ส่วนโจโลนั้นมีความจงรักภักดีต่อสหายบ้านเมือง
นี้ยังสามารถกับพระองค์ที่จะกำจัดทั้งโตะให้ได้ พระองค์จึงให้โจโลออกไปประกาศว่าถ้า
ผู้ใดมีความจงรักภักดีกับบ้านเมืองก็ให้มาเข้าเป็นพวกโจโลเพื่อช่วยกันกำจัดทั้งโตะ ด้วยความ
กึกก้องเริ่มของโจโลดังกล่า เจ้าเมืองใหญ่ ๆ ถึงสิบเจ็ดหัวเมืองจึงยกกำลังทหารมาเข้ากับ
โจโล ถ้าโจโลไม่แต่งหนังสืออ้างรับสั่งพระเจ้าเหี้ยนเต้ก็คงจะไม่ได้อำนาจทหารจากเจ้าเมือง
ต่าง ๆ ถึงสิบเจ็ดหัวเมือง เพราะการที่เจ้าเมืองเหล่านั้นยกทัพมาช่วยนั้นนอกจากจะต้องการ
กำจัดทั้งโตะแล้ว ยังเป็นเพราะมีความจงรักภักดีต้องการแสดงความซื่อสัตย์ต่อพระเจ้าเหี้ยนเต้
อีกด้วย มิใช่เป็นเพราะเผด็จการที่ขู่คุกคามและบีบบังคับของโจโลอย่างเดียวน ในการยกทัพ
ไปปราบทั้งโตะครั้งนี้โจโลสนทนากับคนเฒ่าคนแก่ที่มีอายุวุฒิในการบังคับทหารทุกคน
วิธีที่วางแผนการกันและกันทำก็ขึ้นดีจากกัน จึงจะไม่ได้อำนาจแต่เพียงโจโลได้เป็นผู้ทำ
ในการกำจัดทั้งโตะด้วยตนเองจริง

ตั้งโต๊ะเห็นว่าจะทำงานกำลังมีหัวเมืองไม่ไหวจึงพาเมืองลกเอี้ยง แล้วเชิญ
เสด็จพระเจ้าให้มณฑลและกวาดกนกนารมไปอยู่เมืองเกียงนั้น เมื่อวานเสด็จนำทัพเข้า
เมืองลกเอี้ยงไปแล้ว โจโฉแนะนำความเสียให้ติดตามไปจับตั้งโต๊ะที่สวนเสียวติเสว
กำลังจะเสียทำตามโจโฉแนะนำ ตั้งโต๊ะก็จะเดินทางไปไม่ได้เพราะกองทัพอัน
ตั้งไว้ที่หัวเมืองมีกำลังทหารมากกว่าตั้งโต๊ะ โจโฉจึงนำทหารของตนประมาณสี่พันคน
ออกติดตามไปให้ตั้งโต๊ะแตกเป็นฝ่ายเดียว ตั้งโต๊ะจะพาบุตรของตนตั้งโต๊ะแตกก็คิด
ความนี้เมื่อและกล่าวทูลทำให้เสีย ภายหลังจึงเห็นว่าใหญ่เกินตั้งโต๊ะ ต้องเรียกโจโฉไป
ปราบโจรที่เมืองเสียวจิ๋วอีกครั้ง ภายหลังจึงตั้งสติปัญญาความกตริเริ่ม โจโฉได้ปราบโจร
เสียวอย่างเดียวแต่ยังเกลี้ยกล่อมพวกโจรมาเป็นทหารของตนได้ถึงสามแสนคน และยัง
คิดเอื้อมกวาดเมืองไว้เป็นทหารอีกสองแสนคน ตั้งจากปราบโจรแล้วโจโฉได้
พระราชนิพนธ์ความดีความชอบเป็นเจ้าเมืองกุกี๋วซึ่งเป็นใหญ่ที่สุดในหัวเมืองภาคตะวันออก
เมื่อโจโฉยกทัพไปตีลิโป้ที่เมืองลกเอี้ยงนั้น โจโฉได้แสดงให้เห็นความริเริ่มใน
การเคลื่อนกำลังโดยตั้งเดินทัพทางเขาไปตั้งเป็นค่ายเขาทางเดินกับแควน้ำเป็นทางลัด
ภายหลังจึงยกทัพให้โจโฉเดินทัพทางนี้ เพราะเกรงว่าลิโป้อาจจะนำทหารคอย
โจมตี แต่โจโฉยังเกรงว่าจะเกิดอันตรายเพราะรู้สติปัญญาความกตริเริ่มของลิโป้ว่าไม่สู้ถนัด
จึงตั้งค่ายที่ถนัดยุทธ และก็เป็นความจริงดังที่โจโฉคิด ลิโป้ได้ส่งกำลังมาตีทางนี้โดย
นอกจากโจโฉยังมีสติริเริ่มในการวางกลอุบายเอาชนะลิโป้ โดยจัดทหารจำนวนหนึ่ง
ไปซ่อนอยู่ข้างเขามาตั้งเป็นทางกับเขม ภายหลังจึงนำทหารจำนวนหนึ่งอยู่ในค่ายใหญ่ขวางทางให้
เพื่อให้อิโป้เข้าใจว่าตนตายแล้ว จะโดยยกทหารมาตีค่าย แล้วส่งทหารที่ซ่อนอยู่ในค่ายให้
ลิโป้ยกมาทางหนึ่งพักทางแล้วจึงออกตีที่ลิโป้ ยกกลอุบายนี้ทำให้ลิโป้เชื่อว่าโจโฉ
ตายจริงจึงยกทหารไปตีทหารโจโฉไว้เป็นกำลัง แต่แล้วเมื่อกองทัพยกออกไปถึงปากทาง
ใกล้จะถึงค่ายโจโฉ ก็ถูกโจโฉยกทหารเข้าที่ตัดกลางทัพและถูกกลอุบาย ทำให้ลิโป้ต้องเสีย
ทหารเป็นจำนวนมาก ถ้าโจโฉไม่ยกกลอุบายให้ลิโป้เชื่อว่าตนเสียชีวิตแล้ว ลิโป้ก็ยกทหาร
เข้ามาสู้กับกองทัพของโจโฉแน่นอน

หลังจากที่เมืองมกมายิ่งโลด โจโจก็ติดตามไปติดมือเมืองกันฉิว
เพราะเห็นว่าลิโป้เป็นกบฏหมายฆ่าและออกด้วยดาบซึ่งมีวิญญูอยู่ต่อไปจะทำให้แผ่นดินเกิดครอน
เพราะลิโป้และเยอทะยานและชกบฏเหี้ย โจโจสั่งทหารออกมาเมืองอยู่ถึงสิบวันจนเสียง
โกลจะเบาลงไปก็ไปโกลกรบ โจโจแก้ปัญหาคาการขาดเสียงโดยส่งกองทัพให้ทางจาก
กำแพงเมือง เพื่อให้ทหารไปล้อมตัวโกลสาวเขาเป็นเสียง ลิโป้ก็คุมทหารออกไป
จับทหารโจโจแต่ไม่กล้าเข้าไปโกลภายในโจโจ เพราะเกรงว่าโจโจจะคุมทหารไว้
โจโจก็ตั้งเครื่องวางกลอุบายจับลิโป้โดยสั่งทหารไปปักธงไว้ในป่าเป็นจำนวนมาก ให้ลิโป้
เข้าใจว่าโจโจคุมทหารไว้ในป่าจะโค่นล้มเขาและจุดไฟเผาทหารโจโจ แต่ความจริงแล้ว
โจโจจัดทหารไว้ในค่ายเพียงห้าสิบคน นอกนั้นโจโจหาไม้หนามอยู่ริมตลิ่งหลังค่าย เมื่อลิโป้
เข้ามาโจโจจึงยิงธนูก็จะกองเข้ายึดค่าย เมื่อถึงเวลานั้นทหารในค่ายจะตีฆ้องและกลอง
เป็นสัญญาณให้โจโจนำกำลังทหารออกตีคอมหลังลิโป้ แผนการเป็นไปตามที่โจโจวางไว้ทุก
ประการ จะเห็นว่าถ้าโจโจไม่มีความคิดริเริ่มก็โดยลิโป้เองไว้ในป่าหวังลิโป้ให้เข้าใจว่า
โจโจคุมกำลังไว้ในป่า ลิโป้ก็ยังไม่ระคายใจก็จะไม่ทำลายโจโจและจุดเพลิงเผาป่าทหาร
ภายในเป็นจำนวนมาก เมื่อเห็นว่าลิโป้ไล่ลิโป้ก็รีบตีจากตัวรอดไปเพียงผู้เดียว เพราะ
ความคิดริเริ่มในกลศึกโจโจจึงยึดเมืองกันฉิวได้ กลับเป็นใหญ่ในหัวเมืองภาคตะวันออกอีกครั้ง

พระเจ้าเหียนแก่ซึ่งสืบเชื้อสายโจโจไปช่วยปราบศัตรูทุกสิ่งซึ่งมีอำนาจการปกครอง
และทำการขยายทาง ๆ เพื่อกันตั้งโต๊ะ ขณะที่โจโจคุมทหารสามแสนคนเข้ามาเฝ้า
พระเจ้าเหียนแก่เมืองลกเอียง ก็กล่าวว่าศัตรูทุกสิ่งซึ่งมีอำนาจเมืองลกเอียงและโกล
จะถึงแล้ว โจโจจึงสั่งเผ้าหัวคน เกลวและเคียวคุมทหารห้าหมื่นคนรีบเดินเข้าสวนหน้า
ไปป้องกันพระเจ้าเหียนแก่ก่อน กองหน้าของโจโจปะทะกับศัตรูทุกสิ่ง ศัตรูทุกสิ่งก็ถอย
ไม่ได้แตกเตีไป เมื่อโจโจคุมทหารเข้ามาถึงก็สั่งตั้งกระบวนรบขึ้น ให้เผ้าหัวคนเป็นกองหน้า
โจโจเป็นกองซ้าย โจโจเป็นกองขวาตามไปรบกับศัตรูทุกสิ่งจนกองแตกหายไปอีก
จากเหตุการณ์นี้จะเห็นความคิดริเริ่มและความกระตือรือร้นของโจโจได้ชัดเจน เพราะถ้า
โจโจไม่ให้กองหน้ารีบเข้าตีศัตรูทุกสิ่งไว้ก่อนการ เสนอแนะพระเจ้าเหียนแก่คงไม่
ปลุกด้วยเพราะถูกศัตรูทุกสิ่งจับระดมไป นอกจากนั้นโจโจยังรวมกองส่งโจทอง ลิโป้เตียน
และงักจิ้นเข้าช่วยทางทิศตะวันออกเพื่อช่วยเผ้าหัวกำลังเผ้าหัวคนเมื่อจะเผ้าหัวศัตรูทุกสิ่ง

บุพการีของโจโฉจึงไม่ระแวงเห็นเงาเงาของบรรดาโจโฉที่มีสติปัญญาและความ
สัจซื่อสามารถทะลุกำแพงเข็ญได้

เมื่อโจโฉรู้ว่าเตียวลิ้ว เจ้าเมืองอ้วนเขียนมติดกิมเงาไว้ยาวเจ้าเมืองเกงจิ๋ว
จะยกกองทัพมาตีเมืองอูโต โจโฉจึงเกณฑ์ทหารทั้งเมืองมาตั้งทัพไปปราบเตียวลิ้ว
ทั้งเอาตัวนักศึกกับแม่ทัพมา แบ่งทหารออกเป็นสามกองยกไปทั้งสามที่เขตน้ำหนกขุย
โจโฉรบกับเตียวลิ้วสองครั้ง ครั้งแรกเตียวลิ้วเกรงแผนยุทธนาการของโจโฉจึงยอม
ถอนทัพกลับไปโดยดี แต่เมื่อรู้ว่าโจโฉไล่ทางเจ้าเมือง อัสละโฆของมันเป็นภรรยาที่โกรธ
นำทหารเข้ามาปล้นค่ายโจโฉ โจโฉก็โกรธไม่พักระงับตัวจึงถูกที่ค่ายแตก ก่อนเตียวลิ้วมติด
กิมเงาไว้ยาวกับเตียวลิ้วเมืองเซียงหยงกับเมืองกังเหลงจึงโจโฉลงเป็นผู้นำเมือง เมื่อโจโฉ
รู้ข่าวก็ยกทัพไปตีเซียงหยงและเมืองกังเหลงเพื่อไม่ให้เตียวลิ้วระแวง
ไม่สามารรถช่วยเตียวลิ้วได้สะดวก ส่วนโจโฉยกทัพไปช่วยเมืองเซียงหยง ซึ่งยก
อุบายรักษาเมืองอูโต ในการเข้าตีเมืองเซียงหยงครั้งแรก โจโฉเป็นฝ่ายเสียเปรียบ
ต้องถอยทัพหนี โจโฉรู้ว่าเตียวลิ้วของกิมเงาจะมาตีถอยทัพของตนเอง จึงคิดกลอุบายระดม
เตียวลิ้ว โดยตั้งเพลิงขึ้นและวางเวลาโดยตั้งค่ายไว้แรมวันดูจะเสียด้วย โจโฉจะ
โจโฉขึ้นกับทหารทั้งสี่เผ่าคือ เมื่อโจโฉว่าทัพของเขาเป็นนายทัพมาทั้งสี่เผ่าก็ยกเข้ามา
เมืองอ้วนทวน โจโฉจึงตั้งทัพขึ้นเมืองอ้วนทวนและตั้งค่ายไว้ด้วยเตียวลิ้วกับเจ้าเมือง
กำเริบโจโฉก็ไประแวง เมื่อระแวงว่าเตียวลิ้วกับกิมเงาจะมาตีทัพของตนแล้ว และขณะนั้น
ก็ใกล้จะถึงค่ายเมืองอ้วนทวนแล้ว เวลาค่ำโจโฉจึงยกทัพออกไปตั้งค่ายนอกเมือง
กองหนึ่งให้บุตรคนโตในค่ายและกองหนึ่งให้บุตรคนกลางตั้งค่ายห่าง เป็นระยะทางยาวถึง
สิบสาม กิโลเมตรทั้งนี้ให้ยกมาแรมอยู่ข้างเขาภิรมทาง มีทหารอุบายค่ายไม่มากนัก
ทำเตียวลิ้วยกเข้ามาตีค่ายเมื่อใดก็ถูกประชิดซึ่งสัญญาณ เมื่อทหารทั้งสองกองจะโดยยกเข้า
กระดาน ถึงนั้นเมื่อเตียวลิ้วยกทัพมาตีโจโฉไม่ในเวลากลางคืนจึงไม่เห็นค่าย จนกระทั่ง
ไปบรรจบกับทัพเจ้าเมืองซึ่งตั้งค่ายอยู่ ข้างฝ่ายข้างที่ไม่เห็นกองกับโจโฉ จึงยกทัพขึ้น
ยกมาตีค่ายกับค่ายโจโฉและยกทัพขึ้นเขา จึงช่วยกันระดมโจโฉก็ต้องการกลอุบายมา
โจโฉ เตียวลิ้วและเจ้าเมืองจึงต้องสูญเสียทหารไปเป็นจำนวนมาก ถ้าโจโฉไม่คิด
กลอุบายเช่นนี้ โจโฉจะต้องสูญเสียทหารมาด้วยกับเจ้าเมือง และถูกที่โหมเพลิงค่ายของ
เตียวลิ้วเผา

เมื่อไศยวาทาวันสุดท้ายเจ้าเมืองลำพองคุมทหารไปชิงเมืองทันเดียว โจโจจึงยกทัพ
ไปตีเมืองลำพอง การรบครั้งนี้โจโจขอให้เจ้าเมืองสุโขทัย ชูเช็ก ลีโม่ ยกกองทัพไปช่วยด้วย
โจโจถึงแต่หัวพัน อีกริมเป็นพันห้า เจ้าเมืองสุโขทัย ลีโม่เป็นพันห้า โจโจเองเป็น
พันหลวง เมื่อยกทัพไปถึงเมืองลำพองก็รบกับเรือของขุนเช็กตั้งคอยอยู่ทางทิศตะวันตก
โจโจจึงสั่งขับเปลี่ยนกำลังรบเพื่อความเหมาะสม โดยให้ลีโม่ไปตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก
ให้เจ้าเมืองสุโขทัย เจ้าเมืองสุโขทัย ไปตั้งทางทิศใต้ โจโจกับทหารทั้งแสนเจ็ดหมื่นยก
ทางทิศเหนือ ทกลงมาจะยกเข้าล้อมเมืองลำพองพร้อมกัน โจโจล้อมเมืองนานถึง
เดือนเศษจนเสบียงหมดก็ยังเข้าตีเมืองไม่ได้ โจโจแก้ปัญหาคือหาคนชาวเมืองเสบียงโดยให้
คนไปขโมยข้าวจากขุนเช็กซึ่งแสนถึง แล้วยกไปหุงเอาซึ่งมีหน้าที่แจกจ่ายอาหารไป
จัดการ ทหารของเขาแจ้งให้โจโจทราบว่าเหลือข้าวเหนียวแล้ว โจโจก็สั่งให้ทหาร
น้อยลงแล้วโจโจก็ไปคอยสังหารทหารวิเศษของเมืองลำพองเรื่องอาหาร ก็ได้ความว่าพวกทหาร
เสียกำลังใจ โจโจจึงเรียกกองเสบียงของเมืองลำพองให้เสียสละชีวิต ส่วนบุตรภรรยาให้โจโจ
จะอุปการะอย่างใด แล้วโจโจก็ตัดศีรษะของเจ้าเมืองลำพองแล้ว แล้วประกาศว่ากองทัพ
ความเดือดร้อนของข้าพเจ้าของทหาร ได้ทหารมาเป็ดข้าวได้ในจำนวนปกติได้เสร็จภายใน
สามวัน แล้วสั่งให้เจ้าเมืองลำพองให้เจ้าเมืองลำพอง ถ้าผู้ใดแตกถอยออกมาจะถูกตัดศีรษะ
เมื่อเห็นความเข้มแข็งจริงจังของขุนเช็กแล้ว พวกทหารก็เกิดความกลัวและยังเห็น
ความจริงจังเด็ดขาดของโจโจที่ตัดศีรษะทหารเสียสองคน เพราะกลัวถูกอาวุธของข้าศึก
พวกทหารก็ระดมกันเข้าตีเมืองลำพองสำเร็จ จะเห็นว่าโจโจไม่ฆ่าของเขา
พวกทหารก็จะไม่มีความกระตือรือร้นในการเข้าตีเมือง และถ้าฝ่ายข้าศึกเห็นว่าเสบียง
ของโจโจหมด จะต้องยกทหารออกจากเมืองมารบกับโจโจแน่นอน ถ้าโจโจคอยให้ถึง
เวลานั้นก็จะต้องเสียกำลังทหารไปอีกเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้โจโจจึงต้องตัดสินใจ
เด็ดขาด ยอมเสียทหารไปหนึ่งคนให้รักษาชีวิตของทหารคนอื่น ๆ อีกหลายหมื่นคน เป็นการ
เสียกำลังส่วนน้อยเพื่อรักษากำลังส่วนใหญ่ไว้นั่นเอง

เมื่อคราวที่ลีโม่ยกกำลังไปตีเจ้าเมืองสุโขทัย เจ้าเมืองสุโขทัยขอความช่วยเหลือ
จากโจโจ โจโจเห็นเป็นโอกาสดีที่จะกำจัดลีโม่จึงจัดทัพไปช่วยเจ้าเมืองสุโขทัย
แต่หัวพัน อีกริม อีกริม คุมทหารห้าหมื่นคนเป็นกองหน้าเดินทัพไปก่อน เมื่อโจโจ

บทที่ไปทิ้งเมืองเดียวเท่านั้น เมืองเดียวเท่านั้นแล้ว โจโลจึงพาเอาพี่กับทหาร
ตามดิโม่ไปถึงบ้านเดียวเท่านั้น โจโลที่ตามเดียวเท่านั้นได้เพราะค้นเต่งเป็นไส้ศึก
ดิโม่ก็ไปอยู่เมืองเหนือโจโลก็บอกให้ติดตามไปล้อมเมืองเหนือ กำกับทหารว่า
ถ้านในในเมืองที่ออกมาทางบ้านอยู่โดยนั้นจะต้องถูกดงโหม่งชีวิต โจโลล้อมเมืองเหนือ
นานถึงสองเดือน ดิโม่ก็ไม่ยอมออกมาสู้รบ ขุนทหารของดิโม่เปิดปืนมาเข้ากับโจโล
โจโลไม่เข้าเช็กทหารของดิโม่ส่งมาให้โจโลเพื่อเป็นการตัดกำลังมิให้ดิโม่หนีได้ โจโลจึง
เขียนหนังสือผูกถูกเกาะหลังเขาไปในเมืองมิให้ความว่า ถ้าโยกจับดิโม่ได้มาให้
โจโลจะแต่งตั้งให้เป็นขุนนางผู้ใหญ่ พอเข้าโจโลก็เร่งทหารเข้าทำลายประตูเมือง
ในที่สุดก็เข้าเมืองเหนือได้ ดิโม่ถูกขุนทหารจับตัวได้ในที่สุดก็ถูกประหาร การที่โจโล
เข้าตีเมืองเหนือสำเร็จจนจับดิโม่ได้เพราะขุนทหารเข้าล้อมเมืองจนทหารขาดใจเกิดความ
เบื่อหน่ายพ้อแพ้ จึงเกิดระบือขึ้นโดยตีมาเข้ากับโจโล และเมื่อเห็นหนังสือของโจโล
ประกาศให้รางวัลแก่ขุนทหารจับดิโม่ได้ ขุนทหารจึงเกิดกำลังใจเห็นว่าถึงจะรบให้ดิโม่
ไม่เกิดประโยชน์อันใดจับดิโม่ส่งไปให้โจโลจะดีกว่า ขุนทหารก็รีบวิ่งของโจโลเช่นนี้
จึงจับดิโม่ได้

ต่อมาจันเดียวเจ้าเมืองจันทบุรีเห็นว่าโจโลเป็นศัตรูราชสมบัติ จึงยกกองทัพมา
ทำศึก โจโลต้องใช้ความถี่ถ้วน ความรู้และสติปัญญาอย่างสูงในการรบกับจันเดียว
เพราะจันเดียวมีกำลังทหารเป็นจำนวนมาก ถ้าโจโลสามารถเอาชนะจันเดียวได้จะ
ทำให้โจโลมีแสนยานุภาพยิ่งใหญ่มากเพราะจันเดียวเป็นเมืองใหญ่มีเมืองขึ้นที่อาศัยอยู่
หลายเมือง ได้แก่เมืองเขม็งจัน เมืองจันจัน เมืองเป่งจัน หัวเมืองฝ่ายเหนือ
ของจันเดียวทั้งหมดแห่งนั้นเพราะจันเดียวมีลูกหลานญาติพี่น้องที่ไปขอเข้ามาพึ่งมาอาศัย
โจโลจึงต้องใช้ความถี่ถ้วนทั้งในการวางแผนการรบ การวางกำลังรบ การปฏิบัติกรรณ
การให้กลยุทธ์ล่อวงและบุหนักร่าง ๆ การตั้งแถวรบกับกำลังทั้งรุกและกอบกู้

ในครั้งแรกจันเดียวเกณฑ์ทหารสามแสนคนยกไปทำศึกโจโล โจโลมีหนังสือให้
เจ้าเมืองที่ไปบรรจบกันด้วย เมื่อโจโลรู้ข่าวจึงสั่งเจ้าชายกับกองตงขุนทหารทำหนังสือ
พร้อมทั้งให้กองประจำทัพโจโล ยกไปเมืองจันจันเพื่อสกัดทัพเจ้าเมืองไม่ให้มาสมทบกับทัพจันเดียว
แต่ต้องเข้าตีเมืองจันจันให้ถึงรอนว่าโจโลจะยกทัพไปบรรจบ หลังจากที่ทัพจันเดียว
แตกแล้ว ส่วนโจโลขุนทหารสองแสนคนไม่ตั้งค่ายที่ตำบลแก้วทองห่างจากค่ายจันเดียวประมาณ

แปลร้อยเส้น ทั้งคำร้องทั้งสองเกื่อนฉวนเสี่ยวก็ยังไม่ออกรบ โจโฉเกรงว่าฉวนเสี่ยว
จะตั้งทัพล้อมไปตีเมืองอุโต๋ จึงสั่งจงมำคุมทหารไปตั้งสกัดทางร่วมจะไปเมืองกิ๋วกับ
เมืองชีจิ๋ว ก็ให้ฉวนเสี่ยวและเล่าปี่ติดต่อกันได้ ซึ่งอีกมำก็ยึดมั่นคุมทหารเป็นกองหน้า
ไปตั้งสกัดที่ฉวนเสี่ยวที่แม่น้ำของโห้วให้เดินทัพไปตีเมืองอุโต๋ได้ ให้โจหยินคุมกองทั่วยุ
ตั้งอยู่ที่ค่ายท่าลาดแก้ว แล้วเขียนหนังสือสั่งเล่าต่ายกับออกต่งให้เร่งยกเข้าตีเมืองชีจิ๋ว
ให้ได้ ส่วนโจโฉกลับไปป้องกันเมืองอุโต๋ จะเห็นความริเริ่มของโจโฉจากการสั่งเล่าต่าย
ออกต่งให้ยกกระบวนทัพโจโฉ เพราะทำให้เล่าปี่ไม่กล้าออกรบ เพราะคิดว่าโจโฉยกทัพ
มาเอง ทำให้เล่าปี่ยังรื้อตั้งซาวจากที่ฉวนเสี่ยว นอกจากนี้แล้วการสั่งวางกำลังรบ
ก็แสดงให้เห็นสติปัญญาความคิดอันหัดหมอมรลอบของโจโฉ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลยุทธ์
ในการถ่วงหนทางมิให้เล่าปี่กับฉวนเสี่ยวกบฏคิดต่อยกพลขึ้นสู้กันและกันได้ เป็นกลยุทธ์หลัก
ของโจโฉในการรบครั้งนี้

ฉวนเสี่ยวให้ตั้งเหยียงเป็นทัพหน้ายกมาตั้งที่ตำบลแปะเมเพื่อจะเข้าตีเมืองอุโต๋อีก
โจโฉจึงสั่งจัดทหารหนึ่งแสนห้าพันคนแบ่งเป็นสองกองรีบเดินทางลัดไปสกัดที่ฉวนเสี่ยว
ส่วนโจโฉคุมทหารห้าแสนคนยกไปทางทัพหน้าไปตำบลแปะเม โจโฉสั่งทหารทั้งค่ายโอบไว้
ทางจากทัพหน้าของฉวนเสี่ยวประมาณห้าสิบเส้น แล้วขึ้นไปสังเกตการณ์เนินเขา
ประมาณห้าซีกที่กำบังทหารราวแสนเศษ จึงสั่งจงเขียนคุมทหารไปรบกับกันเหยียง
แสร้งกันได้เพียงสามกระบวนของบุ๋นก็ถูกกันเหยียงฆ่าตาย โจโฉส่งทหารเอกไปรบ
กับกันเหยียงอีกหลายคนแต่ก็ตายแต่กลับมาทุกคน ในที่สุดโจโฉต้องให้ทหารถอยออกไปรบ
คราวนี้การถอยเป็นฝ่ายมีชัยชนะมาทั้งนั้น เหยียงตาย โจโฉสรรเสริญฝีมือทหารอย่างมากมาย
ทหารก็แกล้งยกย่องว่ามีคนฝีมือดีแถมยังยกว่าคนอื่นก็อู้อี้ด้วย เมื่อโจโฉรู้เช่นนั้นก็
สั่งทหารทุกคนเขียนชื่อความไว้วางใจว่า อารมณ์เดียวหุ่ยฮวาเฟิงสู้รบไหวคู้ที่หาก่อน
จากคำสั่งนี้แสดงให้เห็นความริเริ่มของโจโฉ ต้องการให้พวกทหารมีกระวังเดียวหุ่ย
โดยไม่เอาเรื่องลิมคำสั่งของตน

หลังจากตั้งกันเหยียงตายแล้ว ฉวนเสี่ยวให้บุ๋นที่คุมทหารหนึ่งแสนคนมารบ
โจโฉจึงกำเนินยุทธวิธีโดยสั่งสัดทหารกองหลังมาเป็นกองหน้า เอาทหารกองหน้า
สัดมาเป็นกองหลัง ส่วนกองเสบียงก็ให้เอาไปไว้ที่ทัพหน้าแทนที่จะเป็นทัพหลังอย่างเดิม

ลีนอบทหารเอกได้ตามเหตุผลในการทำหน้าที่เพราะทุกครั้งที้ออกรบโจโจจะให้กองเสบียง
 อยู่ตามหลัง โจโจชี้แจงว่าการเอากองเสบียงไว้ตามหลังนั้นเป็นอันตราย เนื่องจาก
 ขาคีนักก็ติดตามหลังอยู่เสมอ คราวนี้โจโจจึงเอาเสบียงไว้ข้างหน้า แต่ปรากฏว่าการรบ
 คราวนี้หน้าของโจโจถูกขุนศึกที่แตกกระจัดกระจาย ทหารบนหัวก็เสบียงและอาวุธ
 ไปได้เป็นอันมากและที่รักใจมาจนถึงหัวของโจโจ โจโจจึงไขกลอุบายสั่งทหารทั้งหมด
 เข้าแอมหลังเนินเขา ให้ทุกคนจากมาออกกระาะบนเนินทหารที่อารักขาโจโจคงถือ
 อาวุธ ทหารของโจโจเมื่อเห็นกองทัพนับพันคนไล่ก็ตกใจ เพราะปราศจากทั้ง
 อาวุธและพาหนะก็ระส่ำระสาย ทหารบนหัวเห็นว่าฝ่ายตนได้เปรียบก็เข้าแอมซึ่งหน้า
 และอาวุธควมความประมาณ โจโจเห็นได้ก็ให้ทหารลอบยิงลงลอบบนหัวกับทหารไว้
 บนหัวเห็นว่าจจะตามหาไม่ได้ก็หนีไปถูกถล่มจนตาย โจโจจึงได้เสบียงและอาวุธกลับคืน
 มาทั้งหมด ถึงแนวความคิดริเริ่มของโจโจครั้งแรกที่นำกองเสบียงไปไว้ข้างหน้าจะทำให้
 ผิดเสีย แต่ก็แสดงให้เห็นว่าโจโจเป็นผู้มีความคิดริเริ่มอยู่เสมอต้องการทดลองหาวิธีให้
 กองเสบียงปลอดภัยมากที่สุด เมื่อรู้ว่าขาคีนักก็เสบียงและอาวุธไปได้โจโจก็พยายาม
 แก้ไขสถานการณ์เอาเสบียงและอาวุธก็เอาไปตั้งข้างที่ โดยคิดว่าขาคีนักให้เข้าตี
 ซึ่งหน้าและอาวุธจากทหารของตนไปได้อีกเพื่อให้ขาคีนักเกิดความประมาณเท่าเดิมไม่ระวังตัว
 จนเสียกระบวนทัพ แล้วจึงสั่งทหารเข้าล้อมตีขาคีนัก แสดงว่าโจโจมีความคิดริเริ่มใน
 การสร้างกลยุทธ์ที่จะเอาชนะขาคีนัก รู้จักช่วงชิงจังหวะที่ได้เปรียบในการสู้รบ
 ตรงตามตำราพิชัยสงครามกล่าวว่า¹ การช่วงชิงจังหวะให้ได้เปรียบในการสู้รบ
 นั้นสำคัญและยากยิ่ง เพราะจะต้องพลิกเส้นทางอันให้เป็นทางตรงและใกล้ จะต้อง
 พลิกเหตุการณ์ให้กลายเป็นมหาโชค การทุ่มกำลังเข้าสู้รบเมื่อช่วงชิงจังหวะที่ได้เปรียบ
 ย่อมเกิดประโยชน์แน่นอนแต่ก็เสี่ยงต่อความพินาศเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะอาจทำให้
 บุคคลล้มระส่ำระสายไปได้ แต่คนที่มีความสามารถจะเข้าสู้รบได้อย่างรวดเร็ว
 จับเวลาผ่านสายฟ้าแลบขาคีนักจะสังเกตเห็น

¹ ทัพพิชัยสงคราม แปลโดยเชษฐาธิเดช เอี่ยมวรเมธ หน้า 49

อ้วนเสี้ยวเกณฑ์ทหารเจ็ดแสนคนเศษยกมาตีเมืองฮูโต๋อีก โจโฉจึงให้ขุนฮก
อยู่รักษาเมือง โจโฉเกณฑ์ทหารเจ็ดแสนห้าหมื่นยกไปบรรจบกับแฮ้วตุ้นที่ทุ่งซัดตั้
อ้วนเสี้ยวที่ตำบลกัวต้อ หลังจากนั้นจึงเกิดรบไปคอยที่ห้วยอ้วนเสี้ยวที่ตำบลเม้งไถ
เมื่อห้วยอ้วนเสี้ยวมาตั้ง โจโฉก็เกณฑ์ทหารออกรบกับอ้วนเสี้ยวมีกำลังมากกว่าโจโฉ
หลายเท่าโจโฉเห็นจะต้านทานไม่ได้ จึงสั่งลอบไปตั้งค่ายที่ตำบลกัวต้อตามเคย
อ้วนเสี้ยวพยายามจะเข้าที่ค่ายของโจโฉแต่ก็ไม่สามารถจะเข้าได้ก็ต้องถอยทัพไปตั้งห่าง
ตำบลกัวต้อออกไป โจโฉก็ตั้งรับอ้วนเสี้ยวมาแต่ตั้งเกิดรบ อ้วนเสี้ยวก็ยังไม่ออกมารบ
จนเสบียงอาหารร่อยหรอ โจโฉจึงให้คนถือธงสีแดงไปตั้งขุนฮกให้ตั้งเสบียงมาเริ่มรบ
อย่าให้ขาด เขาฮกที่รักษาของอ้วนเสี้ยวจึงเข้ามาคุยกับโจโฉได้แนะนำโจโฉให้จัดการ
ร่ายรอยเป็นทหารอ้วนเสี้ยวลอบไปเผาที่เก็บเสบียงของอ้วนเสี้ยวที่ตำบลกัวเจ๋ง โจโฉ
เห็นรบกันด้วยความผิดจึงจึงตั้งเกรียงยุทธโดยบุตรพี่ไปเอง ด้วยความรุ่มร่ามโจโฉก็สั่ง
เตรียมการป้องกันรักษาอย่างเข้มงวดเพราะกลัวว่าอ้วนเสี้ยวรู้ว่าโจโฉไม่อยู่อาจยก
ทหารมาตีค่าย โจโฉสั่งบุ๋นฮก มาเซียง โจทง เขาฮกอยู่รักษาค่าย
ตั้งแฮ้วตุ้นกับแฮ้วเจี้ยนคุมทหารเป็นกองอยู่นอกค่ายตามซ้าย ขวา เต็มหน้าโจทง
คุมทหารเป็นกองอยู่นอกค่ายตามขวา ส่วนเกาหู เตียวเลี้ยว ซิหลง ซิกี้
จัดการรักษาที่ถนนทางค่ายลอบเป็นทหารอ้วนเสี้ยวร่ายทั้งปากของอ้วนเสี้ยว ให้เตรียม
อุปกรณ์สำหรับเผาห้องเก็บเสบียงของอ้วนเสี้ยวไปค่าย ขณะเดินทางก็สั่งให้บุตรสาวคือ
เป็นเอี้ยฮาด เมื่อเดินทัพผ่านค่ายอ้วนเสี้ยว ทหารลาวกระเวนของอ้วนเสี้ยวรองถามว่า
กองตั้งอยู่ที่ไหน โจโฉก็ให้ทหารบอกว่าเป็นทหารเจียวก็ซึ่งอ้วนเสี้ยวให้ไปเผา
เสบียงที่ตำบลกัวเจ๋ง ด้วยวิธีนี้โจโฉจึงฆ่าโจทงได้โดยสะดวก

หลังจากที่เผาห้องเก็บเสบียงของอ้วนเสี้ยวเรียบร้อยแล้ว โจโฉตั้งทหารของตน
ปลอบเป็นทหารอ้วนเสี้ยวซึ่งอยู่รักษาค่ายอ้วนเสี้ยวโดยมีเกาหูกับเตียวเลี้ยวคุมกองหน้า สั่งว่า
ถ้าพบทหารอ้วนเสี้ยวให้ยกมาเป็นทหารอ้วนเสี้ยวที่หัวโจโฉมา เมื่ออ้วนเสี้ยวรู้ว่าโจโฉ
ลอบไปเผาค่ายเสบียงของตนก็สั่งให้มาลอบกับโกคำคุมทหารมาทันก่อนโจโฉจะ
เตียวเลี้ยวกับโกคำรบฆ่าฟันออกไปได้ ฝ่ายหลังก็รบเข้ารบราษการกับโจโฉ จากเหตุการณ์
ครั้งนี้จะเห็นความผิดเริ่มในการวางบุ๋นฮกของโจโฉเพื่อตีค่ายอ้วนเสี้ยว

ถึงแม้ว่าเขาจะเป็นผู้แนะนำก็ตามแต่ผู้หนึ่งซึ่งหมกมุ่นแต่การวางกำลังป้องกันรักษาภายใน
การเคลื่อนไหวกำลังไปที่ค่ายอัวเจ้าเป็นความผิดของใจใดหนึ่งคน ถ้าใจใดไม่ริเริ่ม
วางกำลังป้องกันภายในใจใดแล้ว ก็เปรียบกับกับโกดำจะทองเขาคือไร้สำเร็จเพราะ
ทั้งต้องเป็นทหารเอกซึ่งมีสติปัญญาและมีกลอุบายมาก เห็นได้จากข้อความที่เกี่ยวกับ
บุคคลอื่นได้ว่า

อันความผิดใจใดนั้นผิดซึ่ง และชำนาญในการสงครามถึงขนาดว่าใจใดยกไป
ทำการข้างโน้น เห็นจะแต่งทหารซึ่งมีฝีมือเตรียมไว้ป้องกันรักษาภายในให้
มีอันตราย ซึ่งจะใหญ่ไม่เท่าค่ายใจใดนั้นเห็นจะเสียทีไม่ช้านัก ประการ
หนึ่งซึ่งจะยกไปช่วยอีกข้างหนึ่ง ที่ร้ายใจใดจะจับอีกข้างได้ การซึ่งท่านคิด
ทั้งนี้เห็นจะเสียทั้งสองฝ่าย¹

การตั้งเตรียมอุปกรณ์การรบระหว่างเขมร และ เขื่อนเชียงต่าง ๆ ล้วนแต่แสดงให้เห็นความ
ระมัดระวังและแผนเป็นของใจใดหนึ่งคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากเขาค่ายอัวเจ้าแล้ว
ขณะคืนที่กลับใจใดก็มีกลยุทธ์ที่ฉลาดโดยซึ่งทหารปลอมเป็นทหารอีกข้าง ดังนั้นเมื่อ
อ้วนเสี้ยวตั้งใจว่าที่ทหารซึ่งเขื่อนเชียงไปช่วยอีกข้างที่อัวเจ้า เมื่อเขาค่ายใจใดกลางทาง
รายงานว่าเป็นทหารอีกข้างแตกหนีใจใดมา เขื่อนเชียงมีใจสงสัยแก่ประการใดทำให้
เห็นอ้วนเสี้ยวใจว่าที่ใจใดแตก

หลังจากนั้นไม่นานอ้วนเสี้ยวมีความมึนงงทั้งสามคนคือ อ้วนดำ อ้วนฮี้
อ้วนมั่งและหลานคือโกกัมเจ้าเมืองเงี้ยว เกษมทหารสามแสนคนมาตั้งที่ตำบลของเอง
ซึ่งจะรวมกับใจใดอีก ทั้งสองฝ่ายรวมกันอยู่ข้างเขื่อนเชียง แต่เพราะกลอุบายเพียงหนึ่ง
ใจใดจึงชนะอ้วนเสี้ยวอีกครั้งหนึ่ง เมื่อที่อ้วนเสี้ยวกับบุตรหลานถอยกลับไปแล้ว
ใจใดให้ทหารไปเกลี้ยกล่อมทหารอ้วนเสี้ยวซึ่งแตกหนีไปอยู่ซ่อนอยู่ในป่า โดยทหารเหล่านี้
มาเป็นพวกอีกเป็นจำนวนมากซึ่งเห็นความผิดที่ใจใดทำให้ใจใดได้กำลังทหารเพิ่มขึ้นมากขึ้น

เพราะฉะนั้นโจโลจึงกำลังหารไปมากได้เห็นได้จากการรบกับอ้วนเสี้ยวทุกครั้ง
โจโลให้ทหารน้อยกว่าอ้วนเสี้ยวหลายเท่าแต่กลับได้เปรียบเพราะทหารมีความชำนาญ
ในการรบ มีวินัยและมีกำลังใจดีกว่าเนื่องจากมีผู้นำที่ดีกว่า

หลังจากนั้นโจโลส่งทหารไปสอดคนหนึ่งที่เมืองกิ่วกั้วอ้วนเสี้ยวกำลังป่วยหนัก
ในหลวงแห่งราชการแทน บรรดาที่ปรึกษาแนะนำโจโลให้รีบถือโอกาสยกทัพไปตีเมืองกิ่ว
แต่โจโลมองเห็นการโค่นกวักความยังไม่ถึงเวลาเพราะเมืองกิ่วยังมีเสบียงอาหารบริบูรณ์
และที่สำคัญคือมีที่ปรึกษาที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ประจวบกับขณะนั้นเป็นฤดูเก็บข้าวโพดพอดี
โจโลไม่ต้องการให้ราษฎรเดือดร้อนจึงตั้งใจว่าจะยกทัพไปตีเมืองกิ่วเมื่อเขาคดถูกเก็บข้าว
แล้ว จะเห็นว่าโจโลมีความคิดรอบคอบและกว้างไกล นอกจากจะไม่ทำใหราษฎรเดือดร้อน
แล้วยังได้โอกาสสะสมเสบียงอาหารสำหรับฝ่ายตนด้วย โจโลรู้ว่าถึงอย่างไรก็อ้วนเสี้ยว
ต้องยกเขมือไปที่กานา ขณะนั้นอ้วนเสี้ยวป่วยหนักก็ยังไม่ทันคงจะสิ้นชีวิต เมื่อถึงเวลานั้น
อ้วนถำกับอ้วนหงจะกองแย่งกันครองเมือง โจโลยกทัพไปตีตอนนั้นจะเพราะอะไร ขณะนี้
โจโลบัญชาการรบกับอ้วนเสี้ยวอยู่ท่ามกลางทุ่งหญ้าเขียวขจีได้รบข่าวจากขุนสกลซึ่งอยู่รักษาเมือง
ฮูโตว่า เล่าปี่ยังไม่อยู่ที่เมืองยี่หล่ำสร้างสมทหารไปประมาณห้าหมื่นคนกำลังยกกองทัพมาตี
เมืองฮูโต ให้เล่าปี่ยกยู่รักษาเมืองยี่หล่ำ โจโลจึงให้โจหลงตั้งค่ายสกัดที่อ้วนเสี้ยว
แล้วโจโลคุมกองทัพเดินทางลัดข้ามไปสกัดที่เจาเม่ เมื่อถึงทันมาถึงเขาของสันก็พบ
ค่ายเล่าปี่จึงสู้รบกัน โจโลเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เมื่อตั้งค่ายไว้มั่นคงแล้ว โจโล
ก็ตั้งทัพทหารออกรบถึงแนว เล่าปี่จะส่งทหารมาองคาพิฆาตอย่างพยายามกาย
โจโลก็ตั้งทัพทหารออกรบอย่างเด็ดขาดทั้งนี้เพราะโจโลเคยทำเป็นยุทธวิธีโดยที่เล่าปี่
ไม่รู้ตัวก็ส่งทหารไปล้อมที่กองดำเลี้ยงเสบียงอาหารของเล่าปี่และให้แม่ทัพคุมพลทหาร
ไปตีเมืองยี่หล่ำ เมื่อเล่าปี่รู้ข่าวก็ส่งเกี้ยวหุยไปช่วยทางกานก่งดำเลี้ยงเสบียงและให้
กวนอูคุมทหารไปช่วยเล่าปี่รักษาเมืองยี่หล่ำ แต่ทั้งกวนอูและเกี้ยวหุยต้องตกอยู่ใน
วงล้อมของทหารโจโล เมื่อเห็นว่าเล่าปี่เป็นฝ่ายเสียเปรียบโจโลก็ส่งเกี้ยวไปรองพิฆาต
ที่หน้าค่ายแล้วส่งทหารคอยสกัดทางมิให้เล่าปี่ตีโต้แต่เล่าปี่ก็เอ็ดออกหนีไม่ได้ การที่เล่าปี่
ต้องพ่ายแพครั้งนี้ ทั้ง ๆ ที่ทหารเอกที่มีฝีมือเข้มแข็งหลายคนเช่นกวนอู เกี้ยวหุย
จริงก็เพราะความริเริ่มของโจโลที่ส่งแม่ทัพไปล้อมที่เมืองยี่หล่ำซึ่งครอบคลุมหัวของเล่าปี่
อยู่ที่นี่ และยังส่งทหารไปล้อมที่กองเสบียงของเล่าปี่โดยที่เล่าปี่ไม่มีโอกาสล่วงรู้เลย
เพราะโจโลเห็นว่าหากินกำลังเข้มแข็งจึงหาทางหลีกเลี่ยงการปะทะซึ่งหน้า ถ้าโจโล

ไม่ก็ก่อกวนเป็นก่อกวนเฉพาะเอาไว้โดยยากเพราะจากการตั้งค่ายของเจ้าผู้เข้มแข็งเป็น
 ตามค่าย ค่ายกลางมีเรือน้ำกับรูลงอุรุกราน ค่ายตะวันออกมีภูเขาคู ค่ายตะวันตก
 มีเตี้ยพุ่ม แสดงว่าเจ้าผู้ทรงมีจะโยกย้ายใจใจเต็มใจ นโยบายของโจโจตรงตามที
 ฆาตกรกล่าวไว้ในทำราหิยสงครามว่า¹ แม้แต่ที่ทางลัดจากคองทางหลวงหอบที่ถูกล้อมไว้แข็ง
 ของข้าศึกและหมู่กำลังบุกเข้าที่จุดที่ก่อกวนและจุดของข้าศึก การจะยกทัพเข้าที่จุดใดจะก่อกวน
 ไม่ให้ข้าศึกถูกระและระกาย การจัดการบรรณทองลัดกับมีขบวนหน้าศึกไม่อาจสังเกตการ
 เคลื่อนไหวได้

เมื่อโจโจเห็นว่าถึงเวลาที่จะยกทัพไปรบกับอ้วนเสี้ยวที่เมืองก๊กจิ๋ว จึงสั่ง
 แสวงหาทัพพลเมืองปรัญหาเมืองยี่หล่าที่แจ้งถึงได้จากเจ้าผู้เข้มแข็งเป็นการสกัดทัพเจ้าผู้เข้มแข็ง
 ให้ชนฮกกับโจหยินอยู่รักษาเมืองงูโก โจโจเป็นแม่ทัพไปตีเมืองก๊กจิ๋วเอง ยกทัพไปถึง
 ที่ตำบลแม่น้ำของโห ความแข็งกับความกำเริบอ้วนเสี้ยวด้วยทหารออกมารบกับโจโจแต่สู้ไม่ได้
 โจโจก็หนีเสียแต่ศึกโดยสั่งแบ่งกำลังทหารออกเป็นสองกองยกเข้าโจมตีค่ายของอ้วนถำ
 อ้วนซง อ้วนฮกและโกกัณทรอภัยทั้งสี่ค่าย ด้วยความกำเริบเร็วของโจโจแต่ทำให้
 ทั้งบุตรและหลานของอ้วนเสี้ยวไม่สามารถยกกำลังไปช่วยกันได้ เพราะทางก็คองป้องกัน
 ตัวเองจึงไม่สามารถจะกำหนดหมายโจโจได้ต้องวิ่งก่ายที่อ้วนถำกับอ้วนซงหนีเข้าเมืองก๊กจิ๋วได้
 แต่กระนั้นโกกัณทรอภัยกับโจโจอยู่คนเมือง โจโจจึงสั่งให้ทั้งค่ายแล้วบุตรทหารไปตีค่าย
 อ้วนฮกกับโกกัณทรอภัยทั้งสี่ค่ายไม่ได้

เมื่ออ้วนเสี้ยวตายแล้ว บุตรสองคนก็อ้วนถำกับอ้วนซงแย่งกันครองเมืองก๊กจิ๋ว
 โจโจกล่าว อ้วนถำมีทั้งชื่อไปบอกโจโจให้ยกทัพมาตีเมืองก๊กจิ๋ว โจโจเห็นเป็นโอกาส
 กันทีละจะโตเมืองก๊กจิ๋วง่ายขึ้นเพราะมีการแตกสลายกันภายในหมู่บุตรอ้วนเสี้ยว ในการยกทัพ
 ไปตีเมืองก๊กจิ๋วครั้งนี้โจโจก็คิดการดำริแย่งชิงเสบียงอาหารโดยทางเรือเพราะเห็นว่าสะดวก
 และรวดเร็วกว่า จึงสั่งซุกกลองเซ่ตบแม่น้ำชีขึ้นแม่น้ำเปกตกเพื่อให้อาวุธเสบียง
 แล่นมาในเร็ววัน โจโจให้อีกกองหนึ่งไปชิงอาหารเสบียงของอ้วนซงซึ่งเขามาเข้า
 กับอ้วนถำเป็นความคุมการซุกกลอง นอกจากนี้โจโจยังหาวิธีกำจัดอ้วนถำด้วยวิธีโดย

สั่งให้ไปอยู่ที่เมืองเพงจวนกวนก่อน โดยอ้างว่าเพราะอานดำที่ทหารเป็นจำนวนมาก
ทำงานไม่สะดวก การที่โจโลสั่งอานดำให้ไปอยู่ที่เมืองเพงจวนกวนนั้นเป็นความผิด
ที่ผิดเพราะโจโลรู้ว่าถึงแม้ว่าอานดำจะยอมอ่อนน้อมต่อตนก็เว้นเพราะต้องการขอยืมมือโจโล
ที่อานดำให้แตกพ่ายไปแล้วจะโค่นทางขึ้นเป็นใหญ่ภายหลัง แต่โจโลยังให้อานดำอยู่
ที่เมืองกิ๋ว อานดำก็จะคอยหาโอกาสที่หลบหลังโจโลแน่นอน การส่งอานดำไปอยู่ที่อื่น
ทำให้โจโลเข้ายึดอานดำได้สะดวก เห็นได้ชัดจากการที่อานดำส่งลี้กงลี้เซียงมาให้
ร่วมใจกับโจโล ถ้าโจโลยกทัพเข้ายึดอานดำเมื่อใดลี้กงลี้เซียงเป็นไส้ศึกส่งข่าวมา
บอกตนจะโค่นทัพเข้าตีโจโล

ลิ้มโหยที่ปรึกษาของอานดำแนะนำให้ส่งอานดำให้ทั้งสี่ไปบอกลิ้มโกเจ้าเมืองบูกัน
ให้ยกกองทัพมาตั้งที่เมืองมอเสียบ และให้ส่งจอบที่ขุดเขื่อนขึงอยู่เมืองเซียงคังใหญ่
ทหารมาตั้งอยู่ที่เมืองฮันกัน เมื่อโจโลจะโค่นไม่กล้ายกเข้าตีเมืองกิ๋วเพราะเกรงทัพ
ทั้งสองนี้จะตีหลบหลัง แล้วให้อานดำยกทัพไปตีอานดำที่เมืองเพงจวนกวน ลิ้มโหยเป็น
ผู้อนุรักษ์เมืองกิ๋ว เมื่อโจโลรู้ข่าวก็เริ่มวางแผนวิธีโดยส่งโจหลงให้คุมทหารเข้าตี
เมืองกิ๋ว ส่วนตนเองยกกองทัพไปตีฮันโกและจอบก็เอง พหารเอกของโจโลฆ่าลิ้มโก
และจอบก็โค่น โจโลจึงให้ทหารของฮันโกและจอบก็มาไว้เป็นกำลังเพิ่มขึ้น ถ้าโจโล
ไม่รีบไปปราบฮันโกกับจอบก็ให้รีบรื้อเสียก่อน โจโลจะตั้งพระวงกับสี่คนหลายคน
และไม่ให้กำลังทหารเพิ่มขึ้นด้วย หลังจากนั้นโจโลก็ยกกองทัพไปรบกับทัพโจหลง
แล้วสั่งให้ตั้งค่ายล้อมเมืองโจ เมื่อใดข่าวอานดำเลิกทัพกลับจากเมืองเพงจวนกวน
อานดำทางเขากันและวันตก โจโลก็สั่งจัดทหารเป็นสองกอง กองหนึ่งให้ไปล้อมถัก
ทัพอานดำ อีกกองหนึ่งให้คอยโจมตีทหารเมืองกิ๋วซึ่งจะยกออกมาสมทบกับทัพอานดำ
ลิ้มโหยได้เขียนหนังสือขอขอร้องอานดำส่งมาให้อาโจโล โจโลก็ทราบความละเอียดถี่ถ้วน
ว่าลิ้มโหยทำกลลอบฆ่าให้ตนตายใจ จึงสั่งเสี่ยวเสี่ยวกับสี่หลวงคุมทหารคนละสามพันคนไป
ซุ่มที่เนินเขาริมปากน้ำแห่งเมืองคอบกักจับลิ้มโหย ส่วนโจโลคุมทหารเข้าประชิดกำแพงเมือง
เพื่อจะรบกับลิ้มโหย เมื่อประตูเมืองเปิดโจโลกลับได้เห็นราษฎรซึ่งส่วนใหญ่เป็นภรรยา
ชนาคือไม่เข้าเดินถือคบไม้รูปเทียนแสดงความอ่อนน้อมต่อโจโล ส่วนลิ้มโหยนั้นคุมทหาร
ตามหลังออกมาจำนวนหนึ่ง โจโลก็รู้เท่าทันจึงส่งสัญญาให้เสี่ยวเสี่ยวกับสี่หลวงคุมทหาร

โจโจเห็นทหารของลิมโหยวมาทั้งระบฏด้วย โจโจจับทหารเข้าคุกแต่ก็ยังเข้าเมืองไม่ได้ เพราะทหารบนเชิงเทินป้องกันเมืองเข้มแข็ง ลิมโหยวก็พาทหารดอยกลับเข้าเมือง โจโจจึงจับทหารไปตีค่ายอ้วนผิง อ้วนผิงทนทัพโจโจไม่ไหวต้องเสียทหารเป็นจำนวนมาก จึงลาทัพไปตั้งค่ายอยู่ที่เขาตะวันตก พอล่วงคืนโจโจก็ส่งลี้กวง ลี้เซียง ม้าเกี่ยม และเตียวจี้ฉวนแต่เป็นอดีตนายทหารของอ้วนผิงทั้งสิ้นไปโดนค่ายอ้วนผิง อ้วนผิงไม่ทัน รู้ตัวก็เสียทหารไปอีกเป็นจำนวนมาก จึงต้องถอยค่ายทางออกไปอีก จากการถูกลั่น ค่ายถึงสองครั้งทำให้ทหารอ้วนผิง เหลือน้อยลงทีละเล็กละน้อยโรยระส่ำระสาย อ้วนผิงจึง ส่งคนไปเจรจาชดถอยณดงดอกโจโจ โจโจก็แกล้งรับคำให้ท้ายใจพอหมดคำก็สั่งเตียวเจียว กับหองกวนทหารไปตีค่ายอ้วนผิงอีก อ้วนผิงสู้ไม่ไหวพาทหารที่ข้ามเขาไปถึงขบวนเรือแม่น้ำโขง และทรัพย์สินของทาง ๆ ให้ทหารโจโจขนมาโค่นเป็นจำนวนมาก จะเห็นความฉิบหายเริ่ม ของโจโจได้ชัดเจนจากการที่พยายามกำจัดอ้วนผิงให้ราบคาบก่อนและเข้าตีเมืองกี้จิ๋ว หลังจากทำการกำจัดอ้วนผิงไปอยู่เมืองเพงจว กวนแล้ว ก็โจโจหลงเชื่อว่าอ้วนผิงที่ว่า จะยอมถอยยอมโดยดี แล้วปล่อยให้อ้วนผิงกลับมาสมทบกับลิมโหยวได้ก็ทำให้วุ่นวายกับ มีกำลังอย่างเดิม โจโจคงไม่สามารถตีเมืองกี้จิ๋วสำเร็จ

เมื่อเข้าเมืองกี้จิ๋วได้แล้ว โจโจประกาศให้ผู้ที่ทำร้ายคนที่ไม่ใช่ตัวตนและ คนที่ยอมอ่อนน้อมเป็นอันขาด การที่โจโจสั่งเช่นนี้จัดเป็นความคิดที่ดีเพราะทำให้ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากชาวเมืองและทหารกี้จิ๋ว ผู้ที่ไม่ซัดสนักอ่อนน้อมโดยสุจริตใจ เพราะเห็นความดีใจของโจโจ หลังจากนั้นโจโจมีหนังสือไปเรียกตัวอ้วนผิงซึ่งอยู่ที่ เมืองเพงจว กวน แต่อ้วนผิงปฏิเสธไม่ยอมมา โจโจจึงจับทหารไปรบกับอ้วนผิง อ้วนผิงเห็นว่าสู้ไม่ได้ก็หนีไปตั้งรับที่เมืองลำไ้ โจโจก็ยกทัพตามไป อ้วนผิงจึงให้ ซินเบ้งไปเจรจาชดถอยณดงดอกโจโจไม่ยอมเพราะรู้ว่าอ้วนผิงไม่จริงใจ อ้วนผิงจึง เป็นต้องเกณฑ์ทหารและราษฎรออกสู้กับทัพโจโจและถูกโจโจฆ่าตาย เมื่อยึดเมืองลำไ้ ได้แล้วโจโจก็ยกทัพไปปราบหัวเมืองตะวันตกซึ่งขึ้นกับเมืองกี้จิ๋วได้ราบคาบ ทำให้ได้ กำลังทหารเพิ่มขึ้นอีกประมาณห้าแสนคนและได้ทหารเอกที่มีฝีมืออีกเป็นจำนวนมาก ก็โจโจไม่ยกทัพไปกำจัดอ้วนผิงให้ราบคาบหรือใจอ่อนน้อมเชื่อว่าอ้วนผิงจะยอมถอยแล้ว

เปิดโอกาสให้ผู้มีวิภาวาทกรรมเกิดขึ้นอีก โจโจจะต้องได้รับความเดือดร้อนอย่างสาหัส เพราะขณะที่โจโจกำลังเข้าตีเมืองกิวัชอยู่นั้น อ้วนนำยกกองทัพไปตีโคเมืองกำแหง เมืองซันเบง เมืองปุดโฮ เมืองโสกัณห์ทำให้กำลังเข้มแข็งขึ้นเพื่อเตรียมยกทัพมารบกับโจโจ นอกจากยังมีหนังสือไปถึงเจ้าเมืองเงงจิวัชให้ยกกองทัพมาช่วยรบกับโจโจอีกด้วย แต่เมื่อเจ้าเปียวปฏิเสธไม่ยอมช่วย อ้วนดำก็เห็นว่าลำพังตัวคนเดียวไม่สามารถจะต้านทานโจโจได้จึงหนีไปอยู่เมืองลำพี้ และเมื่อโจโจยกทัพตามไปอ้วนดำก็ยังเจรจาสงบศึกทั้งว่าเพราะโจโจเป็นเหตุให้พี่น้องต้องแตกแยกกัน แต่กรั้นเมื่อเจ้าทัพซันเบงถึงจึงจำใจต้องเจรจาสงบศึกยอมอ่อนน้อมเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดไว้ก่อน โจโจจึงเห็นว่าตนออกทัพและกลับกลอกแทนท่านดำนี้เสียใจไว้เป็นอันตรายภายหลังจึงไม่ยอมรับการขอสนทนาลวดยังให้ทัพสี่วันเสียประจានประกาศขู่ใหญ่ให้โจโจลงโทษด้วยรักเป็นอันขาดเพราะเห็นว่าอ้วนดำไม่มีความดีใดๆ เหลืออยู่ควรแก่การฆ่าให้อาด้วยเลย กอนที่จะยกทัพกลับเมืองฮุโตโจโจแบ่งทัพโจหยิน ลีเตียน ลิกอง และลิเชียนคุมทหารสามพันคนไปตั้งอยู่ที่เมืองอ้วนเลียบเพื่อรายงานความเคลื่อนไหวของเจ้าเปียว เจ้าเมืองเงงจิวัช

หลังจากปราบถ้วนเสียด้วยมฤตยูกลืนสำเร็จ โจโฉก็ดำเนินการปราบเจ้า
ในกรณีแรกแคว้นอุษาคเนย์ทหารที่ส่งแสนคนไปปราบเจ้าที่เมืองซินเอี้ย แต่กองทัพ
ถูกลอบของขงเบ้ง โจโฉจึงส่งกองทัพทหารห้าแสนคนไปปราบเจ้าที่ด้วยตนเอง
โจโฉจึงวางกำลังรบอย่างมีแบบแผนและวิธีวินัยอันดีโดยให้โจผีกับโจทองเป็นแม่กองทั้ง
สองฝ่ายที่ส่งแสนคน เตียวเลี้ยวกับเตียวคับเป็นแม่กองสองกองทัพที่ส่งแสนคน
แคว้นอุษาคเนย์กับแคว้นเจี้ยนเป็นแม่กองสามกองทัพที่ส่งแสนคน อี้ก๊กกับลิเตียนเป็นแม่กองสี่
กองทัพที่ส่งแสนคน เคาฑูกองทัพสามพันคนเป็นกองหน้าสำหรับสอดแนม โจโฉถูก
ทหารหกพันคนเป็นกองหลวง เมื่อยกไปถึงเมืองซินเอี้ยก็พบว่าเจ้าที่หนีไปอยู่ที่เมือง
อ้วนเสี้ยวโจโฉก็สั่งให้ติดตามไป เจ้าที่หนีต่อไปที่เมืองตั้งเหลงโจโฉก็ให้ติดตามไปอีก
เมื่อโจโฉเดินทางมาถึงเมืองขงเบ้งเจ้าของบุตรเจ้าเปียวและจ้าวเตียวอุณลอภมาขอ
อภัยโทษ โจโฉจึงยกดาบถึงกำลังทหารในแคว้นแคว้นหัวเมืองเกงจิ๋วทั้งหมดแล้วตั้งจ้าว
กับเตียวอุณเป็นแม่กองทั้งหัวเมืองนั้นที่ปกครองทหารของโจโฉซึ่งชำนาญการรบทางบก

ให้ความสัมพันธ์จิตใจในการรบบางเรื่องด้วย เป็นการเตรียมพร้อมเพื่อจะทำสงครามทาง
เรือกับขุนนางต่อไปภายหลัง โจโฉตั้งขุนเพ่งเป็นเจ้าเมืองกังแฮให้ดูแลทหารที่มียศ
ห้าพันคนรับยกตามไปตีเล่าปี่ แล้วโจโฉก็คุมทัพหลวงตามไป เมื่อมาถึงสะพาน
เตี้ยงปิ่นเกี้ยว ก็ไม่สามารถจะข้ามไปได้ เพราะเตียวหุยได้ตั้งสะพานขึ้น โจโฉโกรธได้
ด้วยวิภาษานาว่าเตียวหุยคงจะมีกำลังไม่มากนักจึงหาทางไม่ให้ฝ่ายตนติดตามไป
จึงมีนายโกลาสั่งเกณฑ์ทหารสามพันคนให้เร่งสร้างสะพานให้เสร็จในวันเดียวจะได้ติด
ตามเล่าปี่ได้ทัน เมื่อเดินทัพต่อไปก็พบกวนต๋งคุมทหารที่เพิ่งเดินทางจากเมืองกังแฮมา
ก็รับเล่าปี่ โจโฉจึงสั่งให้กวนต๋งกลับเพราะระแวงว่าอาจเป็นกบฏนายของขงเบ้ง
การที่โจโฉยกทัพมาปราบเล่าปี่ด้วยตนเองนี้เป็นความผิดวิริริทธิ์ที่ตั้งแม้โจโฉจะ
ตีเล่าปี่ไม่สำเร็จ แต่ทำให้เล่าปี่มีขงเบ้งเกรงกลัวไม่กล้าขบถต่อจนเกินไปเรื่อย ๆ
และยังทำให้โจโฉได้เมืองเกงจิ๋วและได้รั้งก๊กกับเตียวจุ่นไปเป็นกำลังสำคัญในการปิดกั้น
ทหารเพื่อรบกับขุนนางต่อไป

ก่อนหน้านี้โจโฉจะยกทัพใหญ่มาปราบเล่าปี่ครั้งนี้ โจโฉได้เคยรบกับเล่าปี่มา
หลายครั้งตั้งแต่เล่าปี่ยังเป็นเจ้าเมืองเล็ก ๆ แต่เนื่องจากต้องทำศึกหลายด้านมาตลอด
โจโฉจึงยังไม่ได้ปราบเล่าปี่จึงจึงทำให้เล่าปี่มีโอกาสตั้งตัวได้ สมัยที่เล่าปี่อยู่เมืองซีจิ๋ว
โจโฉได้เกณฑ์ทหารสองแสนคนไปปราบเล่าปี่ เมื่อยกทัพมาใกล้จะถึงเมืองเสียวท่าย
มีสมรภูมิใหญ่ที่ขงเบ้งประจำกองทัพลูกธง (เหมือนธงไชยเฉลิมพลประจำกองทัพบกไทย)
โจโฉจึงให้ขุนศึกกับนอกล่าชิงเป็นที่ปรึกษาทำนายเหตุการณ์ ทั้งสองคนทำนายว่าการที่
ป้อมตะวันแตกหักถูกขงเบ้งหักแสดงว่าคืนนี้ค่ายของโจโฉจะถูกปล้น เมื่อโจโฉรู้เช่นนั้น
ก็ไม่ประมาณเตรียมตัวตั้งรับล่วงหน้า สั่งให้เม่งทหารออกเป็นสืบเฝ้ากอง กองหนึ่ง
มีหน้าที่รักษาค่าย ให้นายทหารเอกแบ่งคนคุมแต่ละกองไปเฝ้าอยู่นอกค่ายทั้งแปดด้าน
อีกสองกองให้แยกกันไปตั้งสกัดที่ปากทางเมืองซีจิ๋วของทั้งสอง ที่ปากทางเมืองเหนืออีก
กองหนึ่งให้เฝ้าคอยตักเล่าปี่ เพราะความกตัญญูของลาลในการดำเนินการสืบทอด
ทำให้เตียวหุยซึ่งเขาปล้นค่ายโจโฉด้วยความระแวงต้องตกอยู่ในมือจนถึงแก่ชีวิต
เตียวหุยที่รอดมาได้ก็รบกับทหารเม่งสี่พันคน เม่งเห็นว่ามองไม่เห็นเข้ากับโจโฉทั้งสิ้น

ส่วนเล่าปี่ซึ่งยกกำลังหนุนเตียวหุยก็ถูกแฮ้วตุ้นบุตรทหารเข้ามาตัดกำลังไปโค่นรั้งที่นั่งและ
 ก็ถูกแฮ้วตุ้นบุตรทหารที่กระหนาบเข้ามาอีก เล่าปี่จึงต้องหาทางหนีแต่เมื่อหนีไปถึง
 ปากทางเมืองฉีจิ๋วกับเมืองเหนือกัฏฐทหารโจโฉซึ่งตั้งสกัดอยู่ทั้งสองข้างทางเข้ากุมลอม
 เล่าปี่จึงต้องทิ้งทหารที่ตามมาเบียดเบียนน้อยหนึ่เอาตัวรอดไปเพียงคนเดียว จะเห็นว่า
 ถ้าโจโฉไม่คิดสงสัยให้ขุนฮกกับมอเกาะผ่านนายเพงกรรม และไม่วางยุทธวิธีอย่าง
 รอบคอบโดยส่งแบ่งทหารลี้ภัยมาทั้งแปดทิศและสั่งให้ไปคุมสกัดทางที่คิดว่าเล่าปี่จะหนีไป
 เล่าปี่กับเตียวหุยจะต้องปล่อยกายโจโฉสำเร็จเหมือนดังที่เคยทำลอบจับเล่าต่าย

เมื่อโจโฉได้เลื่อนเป็นพระเจ้าวุฒยองค์และย้ายมาพำนักอยู่ที่เมืองเง่ียงกุนก็ได้อ
 ชำว่าเล่าปี่ให้เตียวหุยกับมาเถียนมาอยู่รักษาเมืองปาเส ใกล้เมืองฮันต้ง โจโฉ
 กล่าวว่าเล่าปี่คงจะเตรียมยกทัพมาตีเมืองฮันต้งเป็นแต่จึงจัดทหารห้าหมื่นคนให้โจทองยก
 ไปช่วยแฮ้วตุ้นกับเตียวคัมรักษาเมืองฮันต้ง ซึ่งแฮ้วตุ้นบุตรทหารสามหมื่นคนเป็นกอง
 ส่งราชการในเมืองฮูโตให้กองฮักเป็นผู้รักษาเมืองฮูโต ความคิดริเริ่มของโจโฉ
 ตรงตามหลักการสัประยุทธ์ในตำราพิชัยสงครามของซุนวู¹ ว่าด้วยเรื่องการหลีกเลี่ยง
 ทัพโดยมากแก่ประการของแต่ทัพว่า แต่ทัพไม่ควรไว้วางใจซึ่งทัพที่จะไม่ถอยทัพจาก
 รุกราน ให้คิดไว้เสมอว่าข้าศึกจะต้องยกทัพมารุกราน จึงอย่าได้วางใจว่าข้าศึกจะ
 ไม่บุกเข้าโจมตี ให้คิดไว้ว่าข้าศึกจะต้องบุกเข้าโจมตี เพราะการเตรียมเสริมสร้าง
 กำลังไว้อย่างเข้มแข็งและเตรียมกำลังรบอย่างพร้อมสรรพอยู่เสมอจึงจะปลอดภัยจาก
 สงคราม แต่เกิดจรรยาจลันในเมืองฮูโตเสียก่อน เพราะมีขุนนางกลุ่มหนึ่งคิดจะกำจัด
 โจโฉได้ลอบก่อการจลาจลและเผาเมืองฮูโต แต่แฮ้วตุ้นอำนวยการทัพเขิงไว้ได้ทัน
 และจับตัวผู้ก่อการจลาจลได้ แฮ้วตุ้นรายงานข่าวให้โจโฉทราบรายละเอียดทุกประการ
 โจโฉจึงสั่งประหารผู้ก่อการจลาจลกับพรรคพวกญาติพี่น้องให้หมดสิ้น แล้วให้ส่งตัวขุนนาง
 ทั้งหมัดในเมืองฮูโตไปให้ตนพิจารณาโทษเอง โจโฉมีวิธีพิจารณาโทษกันแสดงถึงความคิด
 ที่เฉียบแหลมโดยให้ห้าตัวขุนนางทั้งหมัดไปตีทองสนาม ซึ่งให้ทั้งแรงกายทั้งขางหางกับ

¹ซุนวู ตำราพิชัยสงคราม แปลโดย เวียรชัย เอี่ยมวรเมธ หน้า 60

สืบเส้น แล้วประกาศให้พวกขุนนางที่ไปช่วยขับเหิงไปเป็นรวมกันที่คันทรงแดง ส่วนพวกที่ไม่ได้ไปช่วยให้ไปเป็นรวมกันทางคันทรงขาว พวกขุนนางพากันเข้าใจหาใจโจ คงจะลงโทษผู้ที่ไม่ไปช่วยขับเหิงจึงพากันไปเป็นทางคันทรงแดงถึงสามในสี่ส่วน ยกเว้น พวกที่มีความซื่อสัตย์ไม่ได้ไปช่วยขับเหิงจริง ๆ ไปเป็นทางคันทรงขาวเพียงส่วนเดียว ด้วยความริเริ่มแทนที่โจโลจึงทราบว่าใครที่มีความซื่อสัตย์ จึงสั่งให้นำพวกที่อ้างว่าไป ช่วยขับเหิงไปประหารทั้งหมด แล้วให้รางวัลแก่พวกที่ไม่ได้ไปช่วยขับเหิงและส่งกลับ ไปรับราชการที่เมืองสุโขทัย

เมื่อเล่าปี่ของเบ้งยกทัพมาตีเมืองอันตงตามที่โจโลคาดไว้ และที่เขาเห็นทองสัน ซึ่งเป็นแหล่งเก็บเสบียงอาหารที่สำคัญได้ โจโลจึงเกณฑ์ทหารอาสาสมัครยกทัพไปป้องกัน เมืองอันตงแยกทหารเป็นสองกองให้เสี่ยวทงเป็นกองหน้ายกไปก่อน โจโลเป็นทัพหลัง ส่วนทัพหลวงซึ่งโจโลเป็นแม่ทัพเองนั้นล้วนเป็นทหารรักษาพระองค์ที่มีฝีมือถึงสองพันห้าพันคน แบ่งเป็นห้ากอง แต่ละกองมีธงสีต่าง ๆ ประจำกอง แล้วเคลื่อนทัพไปบรรจบกับทัพ เสี่ยวทงที่เมืองลำเตง เมื่อรู้ว่าเล่าปี่ให้ของตงมาตีแหล่งเก็บเสบียงคันทรงแดงก็รีบยกทัพ ออก โจโลจึงสั่งเสี่ยวเจี้ยนออกมารับของตง เสี่ยวเจี้ยนรีบไปถึงของตงฆ่าตาย ภายหลังของตงจึงถูกฝ่ายเล่าปี่ยึดได้ โจโลจึงตั้งขึ้นหลงเป็นทัพหน้า โจโลเป็นทัพหลวง ขุนทหารทั้งหมดอาสาสมัครไปรบกับของตงและของตงที่ทุ่งหัตถุขย แล้วตั้งค่ายกับขนาบเสบียง ที่เก็บไว้ที่เขาบริเวณสันไปเก็บไว้ที่ค่ายใกล้กันเพื่อไม่ให้ข้าศึกยึดได้เด็ด เมื่อของตงกับของ ออกปล้นค่ายเดียวกับและค่ายโจโล ทหารโจโลไม่สามารถจะป้องกันได้ โจโลจึงต้อง หนีกลับไปเมืองลำเตงเพื่อเตรียมตั้งทุ่งหัตถุขยเป็นทัพหน้า ล่องเบ้งเป็นผู้ช่วย แต่หิหลงไม่สามารถชิงทุ่งหัตถุขยได้โจโลจึงต้องออกรบเองแต่ก็ไม่สามารถที่ตีคืนได้เหมือนกัน จึงต้องหนีเมืองลำเตงหนีไปอยู่ใต้ถ้ำเองเป่งถวน เนื่องจากโจโลเป็นคนที่มีความอกตม และมีความกระตือรือร้นสูง แม้จะเสียทัพหลายครั้งแต่ก็ไม่ทอดยอกคิดที่จะเอาชนะอยู่ ตลอดเวลาเห็นได้จาก การส่งทหารออกไปเดี่ยวสอดแนมทุกตำบลเพื่อหาข้อมูลข่าวสารเตรียม ยกทัพไปตีเล่าปี่ เมื่อรู้ว่าขงเบ้งใช้เดี่ยวหุขยกับอุยเอี๋ยมาก็คงชิงเสบียง โจโลก็ให้เจ้า ขุนทหารทั้งพันคนไปคอยป้องกันเสบียง แต่เขาถูกเสียท่าถูกเดี่ยวหุขยแห่งศกมา ค่ายที่

ตนเองเป่งกวนก็ถูกเผา โจโจจึงต้องหนีไปตั้งค่ายที่หุบเขาเสียบกกก ในที่สุดเมื่อ
เห็นว่าไม่สามารถจะเอาชนะฝ่ายโจโจได้จึงยอมเสียบเมืองฮักเก็งแล้วถอยทัพกลับ

ในการรบครั้งนี้โจโจจะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ แต่ก็ได้แสดงให้เห็นคุณสมบัติ
ความเป็นผู้นำในตัวโจโจได้เด่นชัด นี่ก็มีความอดทนอดกลั้น กล้าหาญ กระตือรือร้น
มีวิจากรบและมีความริเริ่มทั้งในการวางกำลังรบ การวางแผนการ การปฏิบัติการรบ
และสิ่งถ้อยเมื่อถึงคราวจำเป็นจึงเมตตาต่อพวกรบเพื่อความปลอดภัยของทหาร

เมื่อครั้งที่โจโจหนีโจโจไปอยู่เมืองกังเหลงและโจโจยกทัพตามไปจนได้เมืองซงหลิง
นี้ โจโจได้ให้ตั้งชื่อไปเกลี้ยกล่อมขุนทวนให้เป็นพวกตน แต่ซงเบ้งไปยุยงขุนทวนให้
ร่วมกับโจโจ โจโจจึงเปลี่ยนนโยบายการรบกับขุนทวนแทนเอาไป ทางฝ่ายขุนทวนก็จับ
เป็นแม่ทัพ ส่วนทางโจโจนั้นให้จับพวกกบฏเมืองเกงจิวและเมืองเฉียนจิว
เป็นกองหน้า โจโจเป็นแม่ทัพหลวงยกไปตั้งที่ตำบลสำคัญ กองหน้าของโจโจถูก
กองหน้าของจิวยี่ตีแตก โจโจจึงสั่งจับพวกกบฏซึ่งมีความชำนาญในการสงคราม
ทั้งทางบกและทางเรือเป็นผู้ฝึกสอนทหารของตนให้ชำนาญในการรบทางเรือแล้วบัญชาการ
จัดทัพเพื่อออกรบกับจิวยี่โดยให้กองทหารทั้งทัพบกทัพเรือแบ่งกำลังออกเป็นห้ากอง
แต่ละกองมีธงประจำกองเพราะฉะนั้นเป็นเครื่องหมายแสดงจำนวนกำลังพลในกองทัพและ
ให้ทหารรู้ว่าตนสังกัดหน่วยใด เรือขนานสามลำแม่ทัพหลวงให้ปักธงสีเหลือง เรือขนาน
สี่ลำปักธงผืนกายเป็นทัพหน้าปักธงสีแดง ฉายออกเป็นสีขาวดูเรือขนานปักธงสีเขียว
ขุนเพ่งดูเรือขนานเป็นฉีกซ้ายปักธงสีขาว เตียวคับดูเรือขนานเป็นกองทัพหลังปักธง
สีน้ำเงิน ส่วนทัพยกโจโจแต่งตั้งให้ลิทงเป็นกองหน้าปักธงสีแดง ลิเตียนเป็น
ปีกขวาปักธงสีเขียว จักจิ้นเป็นปีกซ้ายปักธงสีขาว แสหัวเอียนเป็นกองหลวงปักธง
สีเหลือง ขิหลงเป็นกองทัพหลังปักธงสีน้ำเงิน แสหัวตุนกับโจทงเป็นกองหน้าสำหรับ
ช่วยเสริมกำลังทั้งทัพบกทัพเรือและมีหน้าที่แจ้งข่าวสารต่าง ๆ ด้วย เตียวเลี้ยวกับ
เกาตูเป็นสาวกักรใหญ่ตรวจทัพอาวุธทั้งในการรบทั้งในชีวิต สำหรับทหารที่ี่หน้าเป็น
นายหมวดนายกองก็แต่งตั้งจากนายทหารเอกและโททั้งนั้น ผู้ใดจะอยู่หมวดใดกองใด
ไว้วิธีจับสลากตามเกณฑ์ของกองทัพ การจัดทัพของโจโจก็ออกมาทั้งเทศน์แสดงให้เห็นว่า

มีความรู้เรื่องพิษสงสงครามและการมีความคิดริเริ่มอย่างดี

เมื่อโจโฉแตกทัพเรือหนีมาถึงเมืองลำกู่ไค้จึงโจโฉหนีให้รักษาเมืองไว้ให้มั่นคง ส่วนโจโฉกลับไปรวบรวมทหารเพื่อกลับมาตีเมืองกังตั๋งอีก โจโฉประมาณการว่าไม่จำเป็นที่จะต้องยกทัพมาตีเมืองลำกู่ไค้ในเร็ววันนี้ จึงเขียนหนังสือบอกบุตรหัวปีรักษาเมืองปักธงให้โจโฉไว้อีกดูตามันขึ้น นอกจากนี้โจโฉยังมีความระมัดระวังจัดแจงทหารเอกให้อยู่รักษาเมืองต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ ไป คือโจโฉให้รักษาเมืองเกงจิ๋วกับเมืองลำกู่ไค้ ให้บุตรหัวปีรักษาเมืองขุขุขุ ให้เตียวเจียวรักษาเมืองซันห่า มีดีเยี่ยมทั้งรักกันเป็นปลัด การจัดการนี้เป็นความคิดริเริ่มที่ดีเพราะถ้าเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงจะได้อพยพหนีภัยได้ทันเวลา ดังนั้นเมื่อโจโฉยกทัพมาตีเมืองลำกู่ไค้แทนที่โจโฉลี้โจโฉหนีอยู่รักษาเมืองได้คอยรบป้องกันเมืองอย่างเข้มแข็งที่แท้ก็เกรงว่าจะรักษาเมืองไว้ไม่ได้ตลอดจึงเปิดหนังสือให้โจโฉเขียนไว้บอกดู ในหนังสือนั้นโจโฉได้บอกบุตรหัวปีรักษาเมืองลำกู่ไค้ว่า ให้โจโฉหนีไปรวบรวมกำลังให้ทันแล้วให้ทหารทั้งของตนและของทหารม้าที่วิ่งหนีออกจากเมือง ให้ทันเกี่ยวกับโจโฉขึ้นเป็นประมุขเมืองไว้ตามบ้านแล้วสุกหลุมหัวประมุข เขาก็เลยพากันหลุมหัวโจโฉให้โจโฉหนีกับโจโฉของทหารชุมนุมอยู่ที่ประมุขสามท่าน เมื่อโจโฉขึ้นทหารเข้าเมืองก็ให้รบป้องกันไว้ ต่อเมื่อโจโฉเห็นทหารเอกทั้งหมดยกทัพมาอยู่จึงระดมยิงตอบกัน ด้วยกลอุบายของโจโฉเปิดโจโฉขึ้นดูจนหมดไม่ให้เห็นทหารโจโฉรักษากำแพงเมือง แต่เห็นโจโฉกับโจโฉของทหารชนเข้ายิงออกจากเมืองก็เข้าใจว่าต้องเสีย จึงยิงสั่งทหารเข้ารบกับโจโฉและโจโฉของทัพหนึ่งสองคนตกลงอยู่ที่ไปทางทิศเหนือ ทหารเอกของโจโฉก็ไล่ติดตามไป ส่วนโจโฉเห็นประมุขเมืองเปิดจึงยกทหารเข้าไป ทันเกี่ยวกับโจโฉซึ่งดูทหารเอกทั้งหมดยกทัพมาอยู่ลี้โจโฉเห็นประมุขตั้งอยู่รู้ว่าโจโฉเข้ามากลัวตามกลของโจโฉ จึงสั่งระดมยิงทหารทั้งหมดยกเข้าจับโจโฉ ส่วนทหารคนอื่น ๆ ก็ถูกทหารทั้งหมดยกทัพไปในหลุมที่ขุดเอาไว้ข้าง ทำให้โจโฉต้องเสียทหารเป็นจำนวนมาก แต่ที่สำคัญที่สุดคือโจโฉถูกยิงด้วย การจัดการของโจโฉจนไม่สามารถรบต่อไปได้และเป็นที่ให้โจโฉถึงแก่ความตายในกองทัพอัน นอกจากนี้โจโฉหนีกับโจโฉของยังดูทหารแยกกันเป็นสองกองตามตีกระหนาบ

พหุกิจวิโยค จะเห็นว่าโจโฉมีความคิดริเริ่มอย่างดียิ่งในการเข้าที่ซำตักด้วยกลอุบาย โดยที่ตนเองมีต้องอยู่ในสถานการณ์ประหลาดตาย แต่สามารถประมาณการล่วงหน้า ได้ถูกต้อง ถ้าโจโฉไม่คิดกลอุบายเช่นนี้จริงจะต้องยึดเมืองลำกู่ไปอย่างแน่นอน เพราะก่อนหน้าจริงยึดถันลี้เหล่งไถ่แล้ว ทำให้โจโฉกับโจทองต้องปรึกษากันถึงความวิตกว่าจะป้องกันเมืองลำกู่ไว้ไม่ให้ถึงต้องเปิดหนังสือของโจโฉออกดูและปฏิบัติ การนั้นก่อนจึงมีชัยชนะเหนือโจโฉ

หลังจากที่โจโฉได้เห็นว่าจริงตายแล้วและเล่าปี่กำลังจะตั้งตัวเป็นใหญ่เพราะ ได้เป็นรักษาที่สกลนครของเมืองมั่งคั่ง โจโฉจึงเรียกขุนนางที่ปรึกษาและนายทหารเอก ทั้งหมดมาปรึกษาเรื่องการสงคราม ขุนนางแนะนำว่าโจโฉควรจะยกทัพไปรบกับขุนกวน เจ้าเมืองกังคังก่อน เพราะจริงแนบทัพใหญ่เพิ่งเสียชีวิตแก่โจโฉไม่เห็นควมยากจะยกทัพ ไปปราบเจ้าเมืองเสเหลียงเสียก่อน เพราะเกรงว่าจริงจะยกทัพมาตีเมืองอุโต ก่อนที่ตนไม่อยู่ จะเห็นได้ว่าโจโฉจะปรึกษาราชการกับผู้ที่สกลนครและไว้วางใจได้ แต่โจโฉมีความคิดของตนเองอยู่แล้ว ถ้าเห็นว่าความดีของขุนกวนดีกว่าหรือตรงกับตน คิดว่าโจโฉจึงจะปฏิบัติตาม แต่เขาเห็นว่าความดีของตนกว้างไกลและดีกว่า โจโฉก็ทำตามที่เขาเลือกไว้

โจโฉคิดวิธีกำจัดเจ้าแห่งโยกการให้กลอุบายวางให้มาที่เมืองอุโต จะได้หา โอกาสจับตัวฆ่าเสีย แต่เมื่อรู้ว่ามาแห่งมาเป็นขบวนทัพทหารถึงห้าพันคนพร้อมด้วยอีก สองคนคิดฆ่าตัวกันมาเพี้ยกเป็นทัพหน้า มีหลานเล็กมาด้วยเป็นทัพหลัง โจโฉจึงต้องหา วิธีให้แถมเป็นโดยส่งอุยคุยกุญนางผู้หนึ่งไปบอกมาแห่งให้ยกไพร่พลไว้นอกเมือง มาแห่ง กับนายทหารผู้ใหญ่ห้าคนที่เขามาเฝ้าพระเจ้าเหี้ยนเต้ได้ ส่วนเรื่องเสบียงอาหารนั้น โจโฉจะจัดส่งออกไปให้เอง แต่ปรากฏว่าอุยคุยกุญนั้นไม่รู้สึกพอใจโจโฉจึงพยายามหาทาง การจะกำจัดโจโฉจึงบอกความจริงกับมาแห่งเรื่องที่โจโฉทำกลอุบายทั้งหมด และยัง คมกคกับหาวิธีฆ่าโจโฉอีกด้วยแต่โจโฉรู้ตัวเสียก่อนจากเปียวเตกจึงเป็นมองภรรยาหลวง ของอุยคุยกุญ โจโฉจึงวางแผนตนกลมาแห่งและสั่งให้คุมตัวเปียวเตกไว้ก่อน ส่วนอุยคุยกุญ กับภรรยาทั้งหมดก็จับตัวมาลงจำไว้ โจโฉรู้จากเปียวเตกว่าอุยคุยกุญแนะนำมาแห่ง

มิให้เข้าไปในเมืองให้ทางมาไกลยังเห็นอยู่เพื่อโจโจจะได้ออกมาตามหาเอง หลังจากนั้นก็เห็นเท้าของมาเฟิงจะหาวิธีจับโจโจเสีย เมื่อโจโจรู้เช่นนี้ก็คิดย้อนกลับมาเองโดยสั่งโจทองปลดตัวให้หนีจนพ้นคุกทหารเป็นกองหลวงมักองแดง อันเป็นองประจำตัวโจโจด้วยเพื่อลงโทษมาเฟิงเข้าใจว่าโจโจยกทัพออกไปเองมาเฟิงจะได้เคลื่อนไหวเข้ามาหาที่มักองด้วย ซึ่งเขาเป็นมักอง แลหัวเอียนเป็นมักองขาวของเป็นกองหลวงออกไปทั้งที่องสนามนอกเมือง เพื่อลอบจับมาเฟิงให้ได้ ภายหลังมาเฟิงหนีไปของโจโจ มาเฟิงจึงถูกจับได้พร้อมกับมาฮิว ส่วนมาเฟียลถูกยิงตาย จะเห็นว่าถ้าโจโจไม่สั่งโจทองปลดตัวเป็นองประจำตัวมักองแดงประจำตัวไปด้วย มาเฟิงก็จะไม่ตายใจถึงกับเคลื่อนไหวเข้าประชิดเพราะมาเฟิงมาจากด้วยอยู่ แล้วโจโจกำลังหาวิธีฆ่าตนอยู่

เมื่อมาเฟิงตายแล้ว มาเฟียบุตรอีกคนซึ่งยกทัพมารบกับโจโจเพื่อแก้แค้นแลมิดา มาเฟียมีฝีมือกล้าหาญมากสามารถที่เมืองเดียวกันได้ โจโจจึงสั่งโจทองกับหัวองทหารทั้งพันคนเคลื่อนที่ลงหน้าไปรักษากันตงกวนไว้ให้มั่นคงอย่าให้มาเฟียเข้าได้ภายในสิบวัน ไม่เช่นนั้นนายทหารสองคนก็จะต้องถูกลงโทษตกเก้าสิบวันแล้วไม่เป็นที่ สิ่งซึ่งเขารู้เพราะโจโจกลัวว่าเขาจะคุมทัพหลวงยกตามไปถึงกำแพงกวนภายในสิบวันเป็นอย่างช้า แต่โจทองไม่สามารถรักษากันตงกวนไว้ได้ โจโจจึงคิดหาวิธีรักษากันตงกวนโดยลอบเข้าโดยสั่งหัวองกับหัวองทหารสี่พันคนยกเข้าไปซ่อนอยู่ในป่าเขาและสั่งทหารให้คอยเฝ้าเจ้าเลียงชางแม่ทัพของโจทองไปตีกำแพงกวน หลังจากนั้นก็ให้หัวองกับหัวองทหารที่กระหนาบองมา ให้โจหิมเป็นผู้รักษาค่ายตามาเฟียเป็นกองรวมคอยจับป้องกันทหารโจโจไว้ทุกทาง โจโจจึงที่รักษากันตงกวนคืนไม่สำเร็จ แต่ก็แสดงให้เห็นว่าโจโจเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มอยู่เสมอ

เมื่อยังเข้าที่กันตงกวนไม่ได้ โจโจก็คุมทหารกับมาป้องกันค่ายเพราะแน่ใจว่าในเวลากลางคืนมาเฟียจะต้องเข้ามาในค่ายจึงเกิดทหารชุดคืนสำสนามเพราะรวมค่าย ส่วนนอกค่ายให้ชุดเล็กสองวาทักขว้างไฟในค่าย ค่ายนั้นใช้ไม้ที่ตะปูล้างแล้วเอาดินเคลือบรอบรั้วรอบเพื่อลงพารมาเฟีย ส่วนในค่ายก็ให้กองแตรแตรร้องตีระฆังไว้ให้ทราบ

เมื่อทองทั้งห้าเจียวยามาโจโฉก็ชักชวนเกอล่งไปรักษาสนามเขลาระนอกกาย แล้วจึงว่า
การทหารมาเจียวยามากเข้ามากก็ทำให้เหนื่อยให้ใจความจะไคล่ลาลงดู ส่วนในกายก็ให้
ระคนถึงแก่ฉิบหาย ด้วยกลลวงวิธีนี้ทำให้ทั้งเกอล่งกับบุตรซึ่งถูกทหารถึงห้าหมื่นคนมาสู่
กายโจโฉ เขาใจว่าในการเป็นทหารอยู่ป้องกันภัยมากก็ประมาณยกทหารเข้าโจมตี
มิได้พิจารณาเหตุประเพณีในหอกบดและกาโจโฉไม่ออกความคิดใหญ่คนนามเขลาระนอกกาย
มิได้ทะนุและมักขวางไว้ด้วยก็ยังไม่สามารถหาทหารมาเจียวยากได้เป็นจำนวนมาก
พวกที่พามาที่หลังก็หอบถอยกลับ มาเจียวจึงสรรเสริญโจโฉว่ามีสติปัญญาความคิดถึง
ด้วยความรู้พิจารณาโจโฉการการอย่างไรเสียมาเจียวจะต้องมาลงน กายแก่ตัวในเวลา
กลางคืนเป็นแน่ จึงเตรียมพร้อมโดยสั่งเอาทหารไปคุมเรียงรายภายนอกกาย
เมื่อมาเจียวยามาเห็นค่ายเจียมส่งศักดิ์ก็จะบอกเขาดี โจโฉจะจุดประทัดเป็นสัญญาณ
ให้ทหารหาทหารเข้าตีกระหนาบ ด้วยความสามารถในการประมาณสถานการณ์และ
ความคิดริเริ่มในการวางกำลังรบ จึงทำให้กองสอคนของมาเจียวเห็นว่ากายโจโฉ
เจียมส่งศักดิ์ไม่มีทหารลาดตระเวนก็ตีเข้าหาทหาร ข้ามสนามเขลาระบุกเข้าไป โจโฉก็
จุดประทัดให้สัญญาณทหารซึ่งชุมนุมนอกกายก็ล้อมเข้ามาไล่ฆ่าฟันทหารมาเจียวตายเป็น
จำนวนมาก

หลังจากนั้นมาเจียวก็ออกปล้นกายโจโฉทุกคืนแต่โจโฉสั่งให้รักษากายให้มั่นคง
แข็งแรงยังคิดทำสะพานข้ามแม่น้ำแควเชื่อมกับค่ายโจหยิน แต่เมื่อมาเจียวได้วิธีทำลาย
กายโจโฉโดยจุดเพลิงเผาทำให้โจโฉต้องหนีไป มาเจียวจึงถือโอกาสตั้งค่ายลงในที่
ซึ่งเป็นค่ายเดิมของโจโฉ เมื่อโจโฉย้อนกลับมาอีกครั้งหนึ่งก็จะถึงใหม่ไม่ทัน
แต่ค่ายเดิมมีความคิดริเริ่มอยู่เสมอจึงสั่งทหารจุดกินทั้งเป็นสนามเขลาระเข้าอยู่แทนค่าย
จะเห็นว่าถ้าเป็นแน่แท้คนใดซึ่งไม่มีความอดทน กระตือรือร้นและมีความคิดริเริ่มอยู่เสมอ
เช่นโจโฉก็ต้องจะถอยกลับเข้าเมืองอยู่แต่เสียก่อน เพื่อเตรียมทหารกลับมารบใหม่
โจโฉเห็นว่าถ้ามัวแต่มกกันอยู่เช่นนี้จะทำให้สงครามยืดเยื้อเรื้อรัง ขาดเสบียงและกำลังใจ
ของทหารจะเสื่อมถอย นอกจากนี้จะมีปัญหาเรื่องอาหารเสบียงอาหารที่ติดตามมากับ
แม่ทัพที่ติดตามจะต้องรีบเผด็จก็อย่างรวดเร็ว ก่อปัญหาในการทำสงครามนั้นจะต้องมีกับ
มีขนาดมากไปค่ายเองเหตุผลเหล่านี้ใช้ให้กำลังเราทำลายเพียงอย่างเดียว โจโฉรู้ว่ามาเจียว

มีกำลังทหารเพราะได้ทัพซึ่งเป็นเพื่อนของบิดาเป็นผู้นำมาอยู่ โจโฉจึงจัดกลอุบาย
ทำให้ม้าเจียวแตกทัพด้วย ดังนั้นเมื่อทัพซึ่งมีกำลังมาขอเป็นไมตรีกับสองนาย โจโฉ
จึงแกล้งรับคำและเร่งทหารให้สร้างสะพานโดยเร็วทำให้อำเจียวพลกัมกับทั้งประมาณ
การหาให้ม้าเจียวและทัพของตนจะไม่ไว้วางใจกันเป็นแน่ ต้องมีการเตรียมกำลังไว้
รับศึกทั้งด้านหน้าและด้านหลังและคงจะแยกกันตามกำลัง เมื่อรู้วาทษณุกุมกำลังอยู่
ด้านหน้าโจโฉจึงนำขุมพลออกไปซุ่มอยู่ที่ในฐานฉัตรเก้าเฟื้องให้ม้าเจียวระแวงทัพ
ด้วยการวางขุมพลอย่างแนบเนียนของโจโฉ ทำให้เกิดวาระระแวงทัพ
ทัพจึงคิดแตกทัพมาอยู่ใกล้โจโฉ โจโฉจึงจัดแนบให้ทัพซุ่มอยู่ไฟเผาด้วยแล้วตนจะคุม
ทหารเข้าตีเพื่อรับม้าเจียวให้ได้ มาเจียวเห็นว่าอยู่ไม่ได้ก็หาทางหนี โจโฉก็ประกาศ
ให้ว่าถ้าผู้ใดสามารถตีทัพม้าเจียวได้ให้รางวัลทองคำหนักหนึ่งพันตำอึงเงินหนัก
หนึ่งพันตำอึง แล้วจับม้าเจียวได้จะแต่งตั้งขึ้นเป็นขุนนางผู้ใหญ่ พวกทหารเมื่อได้ยิน
โจโฉประกาศเช่นนั้นก็กำลังใจก็กล้าอีกเพิ่มแรงติดตามม้าเจียวไป โจโฉเห็นว่า
ติดตามไปไม่ทันจึงสั่งทหารกลับเมืองเกียต๊ก แล้วแต่งตั้งทัพเป็นเจ้าเมืองเตเหลียง
มีเฮาชวนกับเฉียนฉิวเป็นปลัดที่หน้าทัพทหารตามตระเวนล่าฆ่าด้วยโหม่งกับทัพม้าเจียว
ซึ่งแตกวิ่งหนีอยู่รักษาเมืองเกียต๊กมีใจแค้นใจเจ้าเมืองเกียต๊กเป็นส่วนตัว จะเห็นว่า
ถ้าโจโฉไม่คิดขมกลืนทัพโดยสร้างกับไมตรีให้ทัพม้าเจียวคลายใจ ทัพม้าเจียว
ก็คงจะยึดมั่นต่อไปทำให้โจโฉต้องเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เพราะเสียขุมพลอย่างแนบเนียน
และยังคิดหาวิธีทำให้ม้าเจียวระแวงทัพด้วยใจอย่างแนบเนียนอีกด้วย นอกจากนี้
ยุทธวิธีของโจโฉที่สั่งตั้งรับม้าเจียวที่ด่านทุ่งกวนเก็กเป็นที่ตั้งชัยของใจของนายทหารทั้งหลาย
เป็นอันมาก หลายคนคงสงสัยว่าเพราะเหตุใดโจโฉจึงไม่ยกทัพไปตั้งโอบล้อมทัพด้วย
ทำไมมาตั้งรับม้าเจียวที่ด่านทุ่งกวนเก็กทำไมไปจนเสียนี้ โจโฉได้สั่งให้ทหารฟังดังนี้

กลอนสี่บทว่า
กลอนสี่บทว่า
กลอนสี่บทว่า
กลอนสี่บทว่า

จะกองรวมทุ่งกันเป็นสองหน้าเพื่อจะพาเราวังนักเอาชัยชนะ
 เราจึงแกล้งตั้งรับอยู่ที่หน้าวังจะให้ทหารยกให้ขึ้นเชิง ภายหลังเรา
 จึงให้หญิงกัญญาแห่งตมพหารยกข้ามฟากไปตั้งกระหนาบไว้ที่กองควย
 กอดุมาย โศกทำการรบพุ่งแต่หน้าเดียวมิได้เป็นเพราะที่จะระวังทัพพลก็ได้
 ชัยชนะยกกำลังน้อยมีทหารทั้งปวงโดยสะดวก ทหารทั้งปวงโศกจึงตั้ง
 ก็ให้ควยจึงถามว่าเมื่อท่านตั้งกองนี้ขึ้นมาเอาความมาบอกว่า ทหาร
 มาช่วยยกกำลังสองชั้นสามชั้น มหาอุปราชมีความยินดีกลับหัวเราะนั้น
 ควยเห่กวนใจเอา โจโฉจึงบอกว่าเมืองเซเหลียงนี้มีหัวเมืองขึ้นเรียง
 รายอยู่เป็นอันมาก ถ้ามหาพหารยกเข้ามาเราก็แจ้งว่ากองทัพหัวเมืองยก
 มาสู้เชิงแล้วจึงมีความยินดี เพราะเห็นว่าทหารทั้งปวงทางเมืองกัน
 มิได้รักพรรคเป็นคำหนึ่งใจเดียวกัน ถึงจะมากก็เหลือคณาเลยเห็น
 จะแพ้แก่ทัพพหารเราเป็นอันคง...¹

จากคำคมของโจโฉที่ยกมาข้างต้นนี้จะเห็นความสามารถในการพลิกแพลงกลยุทธ์ให้
 เขากับสถานการณ์โดยที่ข้าศึกนึกไม่ถึง และยังสามารถพลิกความพ่ายแพ้ให้กลายเป็น
 ชัยชนะได้อย่างไม่คาดฝัน แสดงถึงภูมิปัญญาปฏิภาณเฉียบแหลมและความกึกก้องเริ่ม
 ของโจโฉได้เป็นอย่างดี สติปัญญาความลึกซึ้งของโจโฉนั้นแม้แต่งบึงก็ยกย่องเพราะ
 ขงเบ้งเคยพูดกับเขาไว้ว่า

ฝ่ายโจโฉที่ของตมพหารทั้งปวงแล้วยกไปกำจัดความเสียใจนั้น โจโฉ
 จะสำเร็จควยกกำลังทหารมากก็หาไม่ ทหารโจโฉน้อยกว่าทหารอ้วนเสียอีก
 แลอาจสามารถทำการใหญ่หลวงสำเร็จได้ทั้งนี้เพราะปัญญาและความลึกซึ้งของตัว
 ถึงเขาที่ว่าโจโฉเป็นคนที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดเขาเห็นแต่ที่ค้อนทำการ
 พยายามถึงเพียงนี้แล้วก็ ก็ยากที่จะกำจัดโจโฉได้โดยง่าย²

¹ โจษะนาหะระกัจ (พน) สามกก เล่ม 2 หน้า 108
² โจษะนาหะระกัจ (พน) สามกก เล่ม 1 หน้า 777

การมีสติปัญญาหาวิธีมีความคิดริเริ่มของโจโจเห็นได้อย่างเด่นชัดอีก
เมื่อโจโจเคยมีที่จะไปตีเมืองกันตงซึ่งมีเตียวหุเป็นเจ้าเมือง โจโจจัดให้เตียวเหียน
กับเตียวก๊วยเป็นกองหน้า โจโจเป็นกองหลัง โจหยินกับเตียวตุนเป็นกองหลังคอยเสริม
หลังจากที่ตั้งค่ายอยู่ถึงห้าสิบวันก็จัดหาโอกาสเข้าตีค่ายเองแบ่งกวนของเตียวหุไม่ได้
โจโจจึงต้องไข่ทอดูตามออกมาให้เขาหาที่กวนจะคอยหักค้ำ เพราะทหารได้รบ
ความล้ามากแล้วสิ่งเกี่ยวกับกับเตียวเหียนดูทหารแยกกันเป็นสองข้างคอยได้
หลังค่ายเองแบ่งกวน ทางหน้าค่ายนั้นโจโจจะเข้าตีเองคอยทอดูตามนี้โจโจจึงยึด
ค่ายเองแบ่งกวนได้ การที่โจโจคิดทอดูตามเช่นนี้แสดงให้เห็นความคิดริเริ่มที่ดี
เพราะทำให้ข้าศึกเชื่อว่าโจโจจะคอยหักค้ำจริง ๆ จึงเกิดความประมาทจัดทหารฝั่งหนึ่ง
ตามไปโจมตี ในค่ายนั้น เตียวตุนเจ็บป่วยจึงทำให้เตียวเหียนมีค่ายและเขาได้
อย่างง่ายดาย ส่วนทหารที่ติดตามไปโจมตีก็ถูกทหารโจโจตีกระหนาบทั้งสามด้าน
จึงต้องทิ้งค่ายหนีกลับไปเมืองกันตง

หลังจากนั้นโจโจยกทัพไปประชิดเมืองกันตง เตียวหุจึงไปตั้งค่ายขึ้น
ทหารเอกของเขาคือเตียวจกวน โจโจจำใจค่ายตั้งเป็นทหารซึ่งมีฝีมือมาก เพราะ
เคยรบกับที่ตำบลเขินฮั่วอยู่ใกล้โจโจอยากได้ตัวเขาอยู่ค่ายเพื่อสกัดกำลังฝ่ายตรงข้ามและเสริม
กำลังฝ่ายตน โจโจจึงสั่งทหารให้ระวังตัวค่ายตั้งค่ายเสียที่ถ้อยๆทำให้ทั้งค่ายให้พอพบ
กำลังเขินฮั่ว โจโจสั่งเตียวก๊วยออกต่อสู้กับมังกูตูกันโตหากระบวนเพลงบูชเตียวก๊วย
ก็ทำค่ายที่ โจโจจึงให้เตียวเหียนรบคอยหักค้ำกระบวนเพลงบูช แต่เตียวเหียนก็
ยอมแล้วให้หูลงเข้ารบแทน ซึ่งลงรบอีกสี่กระบวนเพลงบูชออกจากนั้นเตียวตุนอีก
ห้าสิบกระบวนเพลงบูช การที่โจโจสั่งบรรณนายทหารเอกออกประลองฝีมือกับมังกู
ก็เพื่อจะให้แน่ใจว่ามังกูนั้นฝีมือมีความชำนาญในการรบจริงหรือไม่ เมื่อแน่ใจว่า
มังกูฝีมือจริงโจโจก็คิดหาวิธีจากตัวเขาอยู่ค่าย โดยสั่งให้เตียวก๊วยกับเตียวเหียน
คอยทหารไปอยู่อย่างเฝ้าเขาทั้งสองข้างในเวลากลางคืนแล้วสั่งทหารขึ้นไปดูหูลง
บนเนินเขาเอาหินก้อนใหญ่ขว้างปาหูลงไว้ พอเวลาใกล้รุ่งโจโจก็สั่งทหารให้เขาทำลาย
ค่ายเมือง มังกูจะไล่ออกมารบแล้วตนเองขึ้นไปยืนคอยมังกูอยู่บนเนินเขากับ

ทหารประมาณห้าสิบคน บังแตกมีรู้ให้ฉันลอบดูภายในโจโฉก็เลยออกมาเป็นเขาก็ก็คิดจะ
 หนีไปจับตัวเข้าไว้ในเตี้ยเพื่อจึงตกลงไปในหลุมขวาง โจโฉส่งตั้งแถวให้เตี้ยด้วย
 เขี้ยวไว้เพื่อกำหนดทหารออกจากหลุมเขารู้กันจับตัวมึงแตกได้ หลังจากนั้นโจโฉก็เลยลอบ
 บังแตกจนหมดอายุเลย แล้วสั่งทหารเอาไม้ไผ่และระบองมาทำแวงเมืองดีเข้า
 เมืองกันทั้งได้ การที่โจโฉสามารถลอบลอบมึงแตกและตีเมืองกันทั้งได้ในครั้งนี้
 เพราะมีความคิดริเริ่มในทางยุทธวิธีอย่างแนบเนียน เห็นได้จากการตั้งวางกำลังรบ
 และวางมึงแตกให้ตกลงไปในหลุมขวางและเมื่อทหารรู้กันจับตัวมึงแตกได้ โจโฉ
 ก็สั่งทหารให้ทำฐานแรงทั้งยังแนบกับมึงแตกด้วยตนเองเป็นการสร้างความเชื่อถือ
 ไว้วางใจในมึงแตกเป็นอย่างดีจนมึงแตกเข้าไปเปรียบเทียบกับเตี้ยเพื่อก็เห็นว่าการลอบ
 โจโฉจะมีความสุขมากกว่าอยู่กับเตี้ยเพื่อเพราะโจโฉไม่มีความพยายามที่จะวิจารณ์
 ความคิดริเริ่มของโจโฉครั้งนี้นอกจากจะทำให้โจโฉได้ทหารเอกเพิ่มขึ้นแล้วยังทำให้
 เตี้ยเพื่อเสียขวัญและกำลังใจอีกด้วย เพราะไผ่จะเสียทหารเอกแล้วโจโฉยังยก
 กองทัพมาประชิดกำแพงเมือง เตี้ยเพื่อจึงยอมทิ้งเมืองกันทั้งเข้ามายังนครที่ไปอยู่
 เมืองกันทั้ง เมื่อโจโฉรู้ก็สั่งทหารให้ติดตามเพราะความเบ็ดเสร็จสามารถทำให้
 เตี้ยเพื่อหนีไปได้อย่างปลอดภัยและยังมีหนังสือไปลอบลอบให้กลับมาแน่นอนโดยที่ตนจะ
 ยกโทษให้

ขณะที่โจโฉยกกองทัพไปปราบเตี้ยเพื่อเจ้าเมืองกันทั้ง โจโฉว่าขุนนางคือ
 โอกาสยกทัพไปตีเมืองจ้วนเสี้ยวและเมืองกันทั้งซึ่งมีลูกและเตี้ยเพื่ออยู่รักษาเมืองจ้วน
 ถูกสาธยาย ทหารขุนนางจึงยึดเมืองจ้วนเสี้ยวได้ เมื่อโจโฉได้ข่าวก็ให้คนนำหีบบรรจุ
 หนังสือออกวิเศษให้สถานการณ์ในกรณีนี้ เหตุการณ์กับขึ้นหนักจนเตี้ยเพื่อไม่สามารถจะ
 รักษาเมืองได้ เหตุการณ์ตอนนั้นแสดงให้เห็นถึงความหวังใหญ่โตมิ่งคัมภีร์หาความไม่เห็น
 แก้วและความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ของชาติได้เป็นอย่างดีของโจโฉ
 ที่เห็นหีบนั้นโจโฉเขียนไว้ว่าถ้าจะยึดเมืองกันทั้งเมืองกันทั้ง การรบตาม
 ทัศนประการใดให้เปิดหนังสือออกแล้วให้กระทำตาม โจโฉอธิบายบุบหีบไว้ว่า
 ถ้าขุนนางยกทัพมาตีเมืองกันทั้งให้เตี้ยเพื่อด้วยวิธีเดียวกันทหารออกไปรบในกั๊กจึงอยู่รักษาเมือง

เตียวเอียวก็ปฏิบัติตามที่โจโจสั่งทุกประการ โจโจสั่งมาเขาก็ทำตามเพราะรู้ความสามารถ
 ของเตียวเอียวว่าจะเอาชนะขุนกวนได้ ถ้าไม่สั่งให้เตียวเอียวกับลิเตียนออกไปรบ
 ทั้งเตียวเอียว ลิเตียน จักจิ้นก็จะแตกแยกความคิดเห็นไม่ลงรอยกัน โจโจจึง
 ออกคำสั่งให้ทั้งสามคนจะได้อะไรกันไม่ได้ จากความคิดริเริ่มของโจโจครั้งนี้ทำให้
 ขุนกวนต้องพาทหารที่ไม่อยู่ปากน้ำอยู่แดนเมืองกังกั้งและทำให้ทหารทั้งสามเมือง
 กังกั้งถัวถัวมือเตียวเอียวถึงขนาดดาบเงิมน้ำและปืนธนูออกต่อเตียวเอียว ก็ควรจะ
 เลิกความกบฏยอมบึ่ง เตียวเอียวไคร่รายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้โจโจทราบอย่าง
 อะเอียด และขอให้โจโจยกกองทัพไปช่วยเมืองจากทหารในเมืองหิม่าที่น้อยขุนกวน
 ครอบงำที่นั่น โจโจจึงสั่งเกณฑ์ทหารที่แสนคนยกไปช่วยเมืองหิม่า ซึ่งแคว้นเวียง
 ขุนทหารไปรักษาเขาเองอยู่แล้ว ให้เตียวเอียวรักษาปากทางเขาของเขาเองเถิด
 เนื่องจากมีความรู้ในหลักยุทธศาสตร์เป็นอย่างดีจึงจัดทหารได้เหมาะสมควรความสามารถ
 สถานที่สองแห่งนี้เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญเพราะเป็นปากทางเมืองคังคั้ง เมื่อยกทัพ
 ไปถึงเมืองหิม่าแล้วโจโจก็พาเตียวเอียว ลิเตียน จักจิ้นเคลื่อนทัพเข้าไปตั้งอยู่
 ชายแดนเมืองกังกั้ง ก็เห็นขุนกวนให้ทหารไปปล้นค่ายโจโจ โจโจยังไม่ทันได้
 ระวังตัวจึงแตกหนี แต่พอรู้เข้าโจโจก็พาเตียวเอียว ลิเตียนกับจักจิ้นคุมทหารไป
 รบกวาดล้างทหารฝ่ายขุนกวน ขุนกวนจึงให้เองของออกมา ส่วนโจโจก็ให้จักจิ้น
 ออกรบกับเองทอง ทางฝ่ายทางสู้รบกันเป็นสามวัน หลังจากลองยุทธวิธีแบบนี้แล้ว
 เห็นว่าไม่เป็นผล โจโจคิดว่าตนมีกำลังมากพอที่จะเข้าโจมตีเพื่อเผด็จศึกอย่างรวดเร็วได้
 จึงแบ่งทหารออกเป็นห้ากองเข้าโจมตีค่ายขุนกวนทางพร้อมกัน ซึ่งเตียวเอียวกับ
 ลิเตียนคุมทหารกองละหมื่นคนแยกกันไปตั้งอยู่ตามริมชายทะเลสองทาง ให้มีหลงกับ
 มังเต็กคุมทหารกองละหมื่นคนแยกกันไปตั้งที่ริมเนินเขาสองทาง ส่วนโจโจ
 คุมทหารเป็นกองหลวง หกพันเข้าก็ออกโจมตีพร้อมกันทุกทาง แต่แรกนั้นเองทหารเอก
 ของขุนกวนหาทหารเข้าสู้ปะทะกับทหารลิเตียน ขุนกวนเห็นว่านี่เองมีกำลังทหารน้อยกว่า
 ลิเตียน จึงคุมทหารเข้าช่วยรบกับทหารโจโจ เตียวเอียวก็มีหลงก็คุมทหารที่
 กระหนาบเข้าล้อมขุนกวนไว้ตามแนวหน้าของโจโจ นอกจากที่โจโจยังให้หลงไปช่วย

ป่องก็มิให้ทหารขุนทวนช่วยเหลือกันได้ ขุนทวนจึงไม่สามารรถจะตกอยู่ในกองแหวก
วงล้อมเพื่อทหารโจโลในที่สุด ทั้งในทวยความคิดริเริ่มของโจโลที่จัดกำลังทหารเข้า
ห้ำหั่นนายทะเลและนางเนมเขานี้เอง บุพเพศุภกิจนี้ทำให้ขุนทวนต้องเสียกำลังทหาร
เป็นจำนวนมาก โจโลก็ขุนทวนรบกันมาถึงเดือนเพ็ญทหารทั้งสองฝ่ายล้มตายเป็น
จำนวนมาก เดียวเดียวที่รักษาของขุนทวนจึงแนะนำขุนทวนให้หลบซ่อนและสั่ง
เครื่องบรรณาการแก่โจโลตามธรรมเนียมทวยทวนว่า "โจโลนั้นชำนาญในการ
สงครามซึ่งท่านจะเอาชัยชนะเห็นจะไม่ได้ อันจะตั้งรกรักไปละก็ทหารเราก็จะยิงตาย
ลงอีก ขอให้ท่านแต่งทหารไปขอลอกโจโล ถ้าถึงปีเกิดท่านแล้ว จะแต่ง
เครื่องบรรณาการขึ้นไปตามธรรมเนียม"¹ จะเห็นว่าโจโลทำให้ขุนทวนยอมอ่อนน้อม
ได้ก็เพราะมีความสามารถและความคิดริเริ่มที่บุพเพศุภกิจเหนือกว่าขุนทวน

จากเหตุการณ์ของโจโลทั้งหมดที่ยกมานี้เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งว่าโจโลมีคุณสมบัติ
ผู้นำโดยเฉพะอย่างยิ่งในด้านการคิดริเริ่มสูง จึงทำให้โจโลสามารถได้เอาจาก
ทหารธรรมดาเป็นมหาอุปราชผู้สำเร็จราชการแผ่นดินของพระเจ้าเหียนเต๋นจนถึงขั้นสถาปนา
โดยที่ไม่มีผู้ใดสามารถทำจิตใจเลย

จิวอี้ เป็นบุตรซึ่งมีความคิดริเริ่มในการวางแผนกลยุทธ์และดำเนินกลยุทธ์
อย่างแนบเนียนจนประสบความสำเร็จในการรบกับโจโล ทั้ง ๆ ที่โจโลกำลังทหารถึง
แสนแสนล้านคน ส่วนจิวอี้ใช้กำลังเพียงห้าพันคน เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็น
ความริเริ่มของจิวอี้มีดังนี้

เมื่อจิวอี้ได้รับอนุญาตให้เข้าหาขุนทวนให้เป็นแม่ทัพรบกับโจโล จิวอี้ก็จัดทาง
กำลังรบอย่างเฉพาะตนโดยตั้งค่ายกับดักเป็นกองหน้า ให้เจ้าหญิงกับจีนทวย
คุมกองหลัง เล็งหลอกกับหัวเจียงคุมกองหลัง ใหญ่กับคิมคุมกองหลัง ออกกับ
กั๋งอคุมกองหลัง อีทงกับจูที่คุมกองสอดแนม เฝ้ายกับโลซกเป็นปลัดทัพ ทั้งจาก
จัดกำลังรบเรียบร้อยแล้ว จิวอี้จึงเคลื่อนกำลังจากเมืองถึงตั้งไปตั้งรับกับโจโลที่ปากน้ำ

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 288

เมืองกังนั แล้วสั่งให้ทหารชั้นเอกจัดตั้งค่ายเรียงรายไปตามสี่ทิศตะวันตก เมื่อจะ
เข้าที่ประชุมของโจโจจิวยี่ให้ทำธงเป็นทองหน้า ด้านตงเป็นสีเขียว เจียวจินเป็น
สีฟ้าขาว ตัวจิวยี่เป็นหัวหน้าหลวง ในการทำสงครามครั้งนี้จิวยี่ทรงเบ่งไปในกองทัพบก
ที่จิวยี่เห็นของเบ่งเป็นศัตรูที่สำคัญคนหนึ่งแต่ทว่าของเบ่งมีสติปัญญาหลักแหลมสามารถเป็น
ที่ปรึกษาของตนได้ และอีกประการหนึ่งจะโคทาโอกาสกำจัดของเบ่งด้วย เมื่อทหาร
ของจิวยี่เข้าโจมตีเข้าโจมตีที่หน้าของโจโจแต่ตกอภัยไป จิวยี่ก็พิจารณาเรื่องทหารกับ
เพราะเห็นว่าฝ่ายตนมีกำลังน้อยเกรงจะหลงกลอุบายของโจโจ แสดงให้เห็นว่าจิวยี่
มีความถึกรอบคอบในการบัญชาการยุทธเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อจิวยี่รู้ว่าโจโจให้ตัวเอกกับเจียวจินจึงได้เป็นทหารเมืองกังนัมีความเชี่ยวชาญ
ในการรบทางเรือเป็นผู้ฝึกสอนทหาร จิวยี่ก็ไม่นิ่งนอนใจก็หาวิธีกำจัดสองคนนี้เสีย
เผอิญโจโจส่งเจียวกานมาเกลี้ยกล่อมจิวยี่ให้ยอมอ่อนน้อม จิวยี่จึงให้แผนหลวงเจียวกาน
ให้เข้าใจผิดคิดว่าตัวเอกกับเจียวจินนั้นแท้จริงแล้วเป็นไส้ศึกที่ส่งไปอยู่กับโจโจ
โดยแกล้งว่าเป็นยี่สิบสี่เจียวกานก็กราบทูลว่า สู้ให้จัดอาหารมารับรองอย่างเต็มที่
แล้วส่งกระยาใจให้ไปสู้รบพร้อมกับประกาศดัง ๆ ให้ได้ยินทั่วกันว่าาตนหรือเจียวกานพูดขาดใจ
ไปทั้งโจโจหรือขุนทวนก็ให้ไปสู้รบที่ระเสีย จิวยี่ทำเช่นนี้ก็เพื่อหลอกลวงให้เจียวกาน
ถ่วงความเคลื่อนไหวของตนจะได้ไม่พลาดโอกาสเกลี้ยกล่อมคนให้ยอมอ่อนน้อมโจโจ หลังจากนั้น
จิวยี่ก็พาเจียวกานไปประหลาดทหารทำให้เจียวกานพอใจยิ่งนัก ขณะที่เสด็จราชูปถัมภ์
จิวยี่ก็แสร้งทำเมาเซาะพนักแล้วชวนเจียวกานเข้าไปในตมบนเตียงของตน จิวยี่แกล้ง
ทำหล่นลงไปเพื่อเปิดโอกาสให้เจียวกานขึ้นของในห้องของตน เจียวกานจึงเห็นจกทนาย
ประจบของตัวเอกกับเจียวจินที่จิวยี่เขียนขึ้นเองจึงใจความว่า ทั้งสองคนไปอยู่กับโจโจ
เพราะมีแผนเป็นไส้ศึกให้จิวยี่เข้ามีโอกาสเมื่อไรจะกำจัดระโจโจส่งมาให้จิวยี่ทำดี
เจียวกานก็เชื่อว่าเป็นความจริงจึงลัดหลังสลับมันเข้าไปให้โจโจ โจโจก็เชื่อคำบอกเล่า
ของเจียวกานจึงสั่งกำจัดระตัวเอกกับเจียวจิน ถ้าจิวยี่ไม่มีกลอุบายอันเกิดจากความถึกรอบคอบไว้
ที่หลักแหลมเช่นนี้ ตัวเอกกับเจียวจินก็ยังคงเป็นกำลังสำคัญของโจโจยากที่จิวยี่จะเอาชนะได้
เพราะนายทหารคนอื่น ๆ ของโจโจนั้นไม่มีผู้ใดที่มีความเชี่ยวชาญในการรบทางเรือเท่ากับ

ให้กองทัพเรือทั้งหมดยกเข้าโจมตีพร้อมกันเวลาพลบค่ำ ด้วยความมืดเริ่มอย่างแนบเนียน
ของจิวอี้ที่ออกกฎหมายให้ยุบค่ายแวงโจโจ้วว่าจิวอี้จะไม่รับเรือเสียบึงที่เมืองฮวนหยง
ด้วยกายจึงมีโอกาสนำเรือบรรทุกเชื้อเพลิงแสนเข้าไปจุดเพลิงที่เรือขนานกองทัพโจโจ้ว
ดำเร้ว ขณะนั้นเมื่อสถานการณ์เกิดขึ้นพอดีประกบกับกองทัพเรือของโจโจ้วที่ตรงค่าย
ค่ายบูและโศครวของนางแหม่นหาตามหมายของจิวอี้ที่ไต้มั้งทงไปยุให้โจโจ้วทำ เพลิงจึง
ไหม้ลุกลามไปอย่างรวดเร็ว นายทหารจิวอี้ส่งคนเรือรบกระโดดลงเรือรบเล็กที่กระหนาบ
เข้าไปพร้อมกันทุกทิศจนทหารโจโจ้วเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก โจโจ้วกับทหารที่เหลือต้อง
หนีไปหมด

นางกายแหม่นของโจโจ้วก็ตายก็ถูกทหารจิวอี้เผาเสียเช่นกัน โจโจ้วกับทหาร
ที่หนีนั้นจึงเข้าค่ายไม่ไกลกองทัพไปทางตำบลฮัวหลิมแต่ถูกทหารของจิวอี้สกัดไว้ทุกจุด
จะเห็นว่าโจโจ้วนั้นเป็นเอกอุปราภพที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญในกลสงครามทั้งมีกองทัพ
ที่เกรียงไกรมีกำลังทหารถึงแปดแสนคนแต่ต้องพ่ายแพ้ยับเยิน กองทัพนั้นแพะจะเอา
ชีวิตไม่รอดก็เพราะความมืดเริ่มทางยุทธวิธีของจิวอี้

หลังจากที่ชีวิตโจโจ้วได้แล้วจิวอี้ก็ยกทัพไปตีเมืองลำกุน เมื่อรู้ว่าเล่าปี่
กับซ่งเบ้งคุมทหารมาตั้งที่ปากน้ำเมืองล่อกิ่ง จิวอี้ก็คาดการณ์ว่าจะต้องมาชิงเมืองลำกุน
แน่นอน จึงรับยกทัพเข้าตีเมืองลำกุนโดยเร็ว ในการรบครั้งนี้จิวอี้ถูกเกาทัณฑ์ตาย
บาดเจ็บเป็นเหตุให้กองทัพเสียชีวิตต่อมา จิวอี้ได้คิดกลอุบายลวงโจหยินผู้รักษามือเมืองลำกุน
โดยให้กองทหารหน้าค่ายและออกข่าวว่าตนตายแล้ว ให้ทหารทุกคนแต่งตัวไว้มืด
แกล้งร้องไห้เพื่อให้โจหยินเชื่อจะโศกเศร้าตาย แล้วตั้งยั้งกับจิวอินคุมทหารไปล้อม
นอกค่ายทันทีที่ตะวันออก ให้ตัวเจียงกั๋วจิวท่ายอยู่ทางค่ายที่ตะวันตก ซึ่งแข่งกับ
เต็งฮงอยู่ทางค่ายใต้ ตั้ญกับลิบองอยู่ทางค่ายเหนือ เมื่อได้ยินเสียงประทัดให้
ทหารทุกคนเข้าตีกระหนาบทัพโจหยินพร้อมกัน ดังนั้นเมื่อโจหยินให้ทหารไปร้องคำจิวอี้
แต่ไม่เห็นจิวอี้ออกมารบจึงเชื่อว่าจิวอี้ตายแล้ว ก็วางแผนออกปล้นค่ายจิวอี้ในเวลา
กลางคืน เมื่อไปถึงหน้าค่ายก็ถูกทหารจิวอี้ที่ซ่อนอยู่รุมตายเข้าตีกระหนาบพร้อมกัน
โจหยินกับทหารจำนวนไม่ได้อีกยกกันแตกหนี พอลกั๋วโจหยินกับโจทงและทหารที่เหลือ
เจียงกั๋วกับลิบองจะพากันกลับเข้าเมือง ก็มาเจองของจิวอี้สั่งให้มาตั้งสกัดอยู่

โจหนิโจหงจึงหนีไปถึงปากทางก็พบทัพทำเหมงกั๋นขวางไว้ โจหนิโจหงจึงหนีไป
เมืองมยหยังไม่สามารที่จะเข้าเมืองลำกุนได้ จะเห็นว่าโจหนิรักษาเมืองลำกุนไว้
ไม่ได้เพราะกลอุบายที่เกิดจากความคิดริเริ่มของจิวยี่

หลังจากที่ทำให้โจโจต้องแตกทัพไปแล้ว จิวยี่ก็คิดกำจัดเจ้าเมืองมยหยังเพราะ
ยึดเมืองลำกุน เมืองมยหยังและเมืองเกงจิ๋วไม่ได้ ดังนั้นเมื่อจิวยี่ได้ข่าวว่าภรรยา
เจ้าเมืองมยหยังจึงออกความกักตวงเจ้าเมืองกั๋นทั้งเพื่อหาโอกาสจับเจ้าเมืองมยหยัง
แลกกับเมืองทั้งสามที่เจ้าเมืองมยหยังยึดไป โดยส่งลิห้อมไปเจรจาว่าขุนทวนจะยก
นางซุนฮุยหมิงของสาวให้เป็นภรรยาเจ้าเมืองกั๋น ขอให้เจ้าเมืองกั๋นไปเจรจาเรื่องนี้กับขุนทวนที่
เมืองกั๋นทั้ง แต่แผนการของจิวยี่ไม่ประสบผลสำเร็จเพราะขงเบ้งรู้ทันจึงวางแผน
เพื่อจิวยี่ทำให้เจ้าเมืองกั๋นแต่งงานกับนางซุนฮุยหมิงด้วยความเต็มใจของนางและมารดา
จิวยี่ก็ตกลงเจ้าเมืองกั๋นจึงจะพาทางเมืองเกงจิ๋วคืนโดยส่งโศลกไปเจรจาทัน
จะไม่ได้เมืองเสวณของเจ้าเมืองกั๋นแลกกับเมืองเกงจิ๋ว ขอให้เจ้าเมืองกั๋นส่งคน
เสบียงอาหารโดยจิวยี่จะไปรับเสบียงเอง จิวยี่ก็ดูนายไว้วางใจว่าเจ้าเมืองกั๋นจะรับ
เสบียงอาหารจะเข้าเสีย แต่จิวยี่ก็ต้องผิดหวังเพราะขงเบ้งได้ขอสถานการณ์ไว้แล้ว
ถึงแม้ว่ากลอุบายของจิวยี่จะกำจัดเจ้าเมืองกั๋นไม่ประสบผลสำเร็จทั้งสองครั้ง เพราะแม่ทัพเล็ก
ฝ่ายหนึ่งมีชั้นเชิงเหนือกว่าแม่ทัพใหญ่ให้เห็นชัด เจนถึงการเป็นผู้นำความคิดริเริ่ม

นอกจากจะมีความรู้ความชำนาญในเรื่องกลศึกและบุคลิกแล้ว จิวยี่ยังมองเห็น
การนำกลศึกให้มาใช้เป็นประโยชน์จำเป็นต้องมีคนที่มีความสามารถบริหารและปกครอง
จิวยี่เคยแนะนำซุนเซ็กให้ไปเชิญเตียวเจียวกับเตียวเทียนมาช่วยราชการไว้เป็นกำลัง
ต่อสู้ในภายหลัง เช่นเดียวกับที่แนะนำขุนทวนให้ไปเชิญโศลกมาช่วยราชการ
ถ้าขุนทวนไม่มีเตียวเจียวและโศลกมาช่วยราชการแล้วขุนทวนจะปราศจากที่ปรึกษาที่
ชาญฉลาดและเห็นการณ์ไกล โดยเฉพาะอย่างยิ่งโศลกเพราะก่อนที่จิวยี่จะเชิญจิวก
จิวยี่เห็นว่าโศลกเป็นคนที่ถือตัวว่างใจได้จึงมอบตำแหน่งหน้าที่ของตนให้แก่โศลก
และเมื่อครั้งที่ซุนเซ็กยกทัพไปรบกับเจ้าอ้วน เจ้าอ้วนให้โศลกซึ่งมีฝีมือและกล้าหาญมา
ออกรบกับซุนเซ็ก ซุนเซ็กเห็นฝีมือของโศลกก็ตกใจกลัวมาก จิวยี่เป็นผู้ออก

ความคิดและใส่ขุนเข็กให้ยกทัพเข้าตีสามก๊ก อีกกันหนึ่งเปิดทางไว้ให้ใหญ่มีโอกา
เห็นแล้วจึงพาไปซ่อนอยู่ทางคานนั้น คอยเอาเชือกซึ่งกันทางในมาของใหญ่ผูกเสียหลัก
คอง คอยความคิดริเริ่มของจิวี่นั้นจึงจับใหญ่ได้ ขุนเข็กและขุนกวนจึงได้
ทหารเอกทั้งหมื่นไปอีกคนหนึ่ง

จิวี่เป็นกำลังสำคัญของขุนกวน ดังนั้นเมื่อจิวี่ขึ้นรั้วขุนกวนจึงร้องไห้ด้วย
ความอาลัยรักและกล่าวว่า "จิวี่มีสติปัญญาความที่จะเป็นมหาอุปราชได้เสียตามมาด้วย
ตามเสียแทนคุณ เราจะไฉนไปช่วยคิดอ่านราชการสืบไปเล่า"¹

ขงเบ้ง เป็นแม่ทัพซึ่งมีสติปัญญาความคิดริเริ่มเป็นเลิศ เป็นที่ปรึกษาการ
ทุกอย่างของเล่าปี่ทั้งในด้านการปกครอง การบริหารและการสงคราม เล่าปี่สามารถ
ตั้งตัวเป็นใหญ่ได้เพราะความดีของขงเบ้งทั้งสิ้น สติปัญญาความดีของขงเบ้งในกา
นกลอุบายและบุพเพนิวาสเป็นสิ่งที่เลื่องลือว่าไม่มีใครเทียบได้ การที่ขงเบ้งมีความคิดริเริ่มได้
เป็นเพราะมีความรู้และรอบรู้ มีคุณสมบัติ มีความกระตือรือร้นและมองเห็นการณ์ไกล

ความคิดริเริ่มของขงเบ้งที่เกิดเพราะมองเห็นการณ์ไกล ได้แก่ครั้งเล่าปี่
เชิญเล่าปี่ไปเมืองเกงจิ๋ว ขงเบ้งพยากรณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าได้ทั้งสี่ว่าเป็นเพราะ
เล่าปี่ต้องการให้เล่าปี่ยกทัพไปตีเมืองกังตั๋งช่วยแก่แทนแทนตน ขงเบ้งไม่ยอมสนับสนุน
เล่าปี่ให้รบกับสุมาทวน แนะนำให้ขงเบ้งยกทัพไปเป็นพันธมิตรมากกว่าเพราะฉะนั้นเล่าปี่
ยังมีกำลังทหารน้อยและยังไม่มีที่มั่นเป็นหลักแหล่งของอาศัยเมืองอื่นอยู่ ขงเบ้งแนะนำ
เล่าปี่ให้ขอตั้งตนเล่าปี่ไว้ว่าจะกลับมาจัดการทางเมืองซินฉีให้เร็วพร้อมก่อนแล้ว
จึงจะยกทัพไปช่วย เพราะความดีของขงเบ้งเล่าปี่จึงไม่โกรธเล่าปี่ นอกจากนี้
ขงเบ้งยังได้ช่วยแนะนำเล่าปี่ ซึ่งกำลังตกอยู่ในอันตรายเพราะมารดาเลี้ยงต้องการ
กำจัดเพื่อจะให้ตำแหน่งเจ้าเมืองโคกเงาของบุตรของนาง ขงเบ้งออกความคิดให้
เล่าปี่ลอบชวนเล่าปี่ไปขอไปอยู่ที่เมืองกังเงาเพื่อความปลอดภัย และยังแนะนำให้หากเพื่อน
เช่นแซ่กต๋องให้เข้กับตนอยู่ในเรื่องเสียสละ เมื่อมีตกตามแล้วจะได้มีโอกาสถึงตัว
เป็นใหญ่ได้

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 59

เมื่อเจ้าโอรุขารวาทุนกวนเสากวนอุทกยาก็จะยกทัพไปรบกับขุนกวนเพื่อแก้แค้น
 แทนกวนอุ ขงเบ้งวิเคราะห์สถานการณ์โดยถูกต้องว่าการที่ขุนกวนส่งศิโรตถกวนอุไปให้
 โจโฉก็เพื่อจะให้เอาไปเข้าใจว่าโจโฉเป็นผู้ส่งขุนกวนไปเสากวนอุ เอาไปก็จะพยายาม
 ยกทัพไปรบกับโจโฉ ขุนกวนจะไล่เข้าตีตอบหลัง ส่วนโจโฉก็พยายามยุยงขุนกวนให้
 รบกับเอาไปเพื่อจะไล่ก้อยข้าศึก ขงเบ้งแนะนำเอาไปให้ส่งมดที่เท้าของทั้งสองฝ่าย
 ก่อนว่าฝ่ายใดจะเลี้ยงแล้วคอยหาโอกาสข้าศึกจะถ่วง แล้วตัวขุนนางผู้หนึ่ง
 ได้เสนอเอาไปว่า การที่กวนอุยกองทัพก็เพราะเอาของกับเบ้งติดไม่ยกทัพไปช่วย
 เอาไปควรจะส่งประหารสองคน แต่ขงเบ้งก็ห้ามไว้เพราะเกรงว่าเอาของกับเบ้งติด
 จะทั้งตัวเป็นศัตรูทำให้เกิดศึกหลายศึกเสียไม่เป็นผลดีกับเอาไป และขงเบ้งแนะนำให้แยก
 สองคนไปอยู่ห่างกันคนละเมืองแล้วคอยคิดกำจัดภายหลัง แต่หลังจากนั้นไม่นานเอาไป
 ก็ยกทัพไปรบกับขุนกวนเพื่อแก้แค้นให้กวนอุทันได้ ทั้ง ๆ ที่ขงเบ้งแนะนำให้ยกทัพไป
 กำจัดโจโฉบุตรโจโฉจะเหมาะกว่า เพราะเวลานั้นโจโฉได้เนรเทศพระเจ้าเหี้ยนเต้
 และตั้งตัวเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ขงเบ้งมีความคิดว่าถ้ากำจัดโจโฉได้แล้วขุนกวนจะทอง
 ยศยกากอนตนเอง เพราะเอาไปไม่เชื่อความดีของขงเบ้งขึ้นจะนำสงครามกับขุนกวน
 ให้ได้ ผลที่ได้มาก็คือความหมายแห่งท้องธรรมใจตาม ทั้งข้อความที่เอาไปพูดกับขงเบ้ง
 ก่อนจะสิ้นชีวิตว่า

เราไท่ทานการรบมาไว้มายาวทำนุบำรุงจึงไถ่เมืองเสวียน จะทำการ
 ครั้งไรก็สำเร็จสมความปรารถนาหาภัยอันตรายมิได้ ครั้งนี้ท่านห้ามมิให้
 ยกไปตีเมืองกังกั๋ง เราไม่ฟังจึงกันไป จึงเสียทัพได้ความล้มตอลูกมาก
 นักรบเราผิดเอง...

เมื่อโจโฉทราบว่าเอาไปไม่อยู่ที่เมืองกังกั๋งเกรงจะตั้งตัวได้ จึงมาตรวจ
 ไปพบเอาไป ขงเบ้งเห็นว่าเมืองกังกั๋งไม่เหมาะที่จะทำสงคราม จึงแนะนำเอาไป

¹ วิจารณ์พระราชนิพนธ์ (พม) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 550

ให้ไปอาศัยขุนทวนอยู่ที่เมืองกังคัง ความคิดของขงเบ้งเกิดประโยชน์สองประการคือ
 เอาปีไถ่ที่อยู่ที่เมืองปลอดภัยกว่าที่เดิม อีกประการหนึ่งคือโจโฉจะได้ตามไปรบกับ
 ขุนทวนแทน ขงเบ้งก็ใช้เสียงแกล้งออกความคิดเท่านั้น แต่ทั้งอาสาเอาปีไถ่ไปขุนทวน
 ให้รบกับโจโฉก็กลัว ขงเบ้งรู้ว่าจิวยี่เป็นพี่รักพี่ที่ขุนทวนเข็ดล่อไว้จนมากจึงมีจิวยี่
 ให้โกรธโจโฉเพื่อจิวยี่จะได้ไปขุนทวนสักที ขงเบ้งรู้จิตวิทยาว่าถ้าจะพูดอย่างไรจิวยี่
 จึงจะโกรธโจโฉขนาดหนัก เมื่อเห็นจิวยี่กับโจโฉถกเถียงกันเรื่องทำสงครามกับโจโฉ
 ขงเบ้งจึงได้โอกาสชักจูงหว่านพิษที่ว่า การจะออกไปรบนั้นต่อโจโฉนั้นไม่ยากเพียงแต่
 ส่งบุตรสองคนของนางเกี๋ยวกักโอบไว้ให้โจโฉ โจโฉก็จะพอใจเลิกทัพกลับ ขงเบ้ง
 แสร้งทำเป็นไม่รู้ว่ามีหญิงสองคนที่กำลังนักรบหนึ่งคือภรรยาขุนเซ็ก อีกคนหนึ่งคือ
 ภรรยาจิวยี่ ขงเบ้งได้ใช้จิตวิทยายุทธหว่านพิษให้โจโฉว่า

เมื่อเรายังอยู่เขาโจงคั้งนั้น แกร่งว่าโจโฉให้ทำปราสาทไว้แห่งหนึ่งอยู่
 ริมแม่น้ำเตียงโหเป็นนัยหมาย แล้วจัดเอาผู้หญิงที่รูปงามมาไว้เป็นอันมาก
 คุ้มเอาไว้ในกำแพงเมืองในเขตอุทยานอยู่ แล้วรู้ว่านางเกี๋ยวกักโอบอยู่ ณ เมืองกังคัง
 มีบุตรหญิงสองคนรูปร่างงามหาหญิงใดเสมหมิได้ โจโฉมีน้ำใจผูกพันอยู่กับ
 ไว่วา การในเมืองกังคังได้แล้วจะรับเอาหญิงสองคนนี้ไปไว้เป็นที่บำเรอ
 ของตัว ถึงมากว่าที่จะตายไปก็มีได้ระแวกพะวงน้ำใจ ซึ่งโจโฉยกทหาร
 มาถึงร้อยหนึ่งก็เพราะปรารถนาหญิงสองคนนั้นเป็นเหตุอยู่แล้ว นางเกี๋ยวกัก
 ร้องทำโง่โง่ไปให้นางเกี๋ยวกักโอบ ชักเอาบุตรหญิงสองคนนั้นมาส่งให้แก่โจโฉ
 สมเพชเมื่อปรารถนาแล้วโจโฉก็จะเลิกทัพกลับไปเป็นแน่แท้ ขอท่านใดที่คิดอ่าน
 ประองคองกันกระทำการดองคำข้าพเจ้าว่านี้เถิด¹

นอกจากนี้แล้วขงเบ้งยังอ้างโจโฉที่โจโฉแต่งไว้เป็นการขึ้นชั้นด้วย มีความว่า
 "ปรักทวนข้าพเจ้าไว้ขอว่าหากหญิงทั้งสอง ข้าจะยกนางสองเกี้ยวไว้ทั้ง

ชายชรา ให้มีความสุขทุกเวลา มีให้นาพรเลย"¹ ขอจิวี่ได้ฟังว่านางสองเคียด
ก็เชื่อแน่ว่าเป็นความจริงตามที่ขงเบ้งพูด เกิดโศกเศร้ากลาประกาศอาวาทโจโฉ
เลยว่าตนจะไม่ขอเหยียบย่ำแผ่นดินเดียวกับโจโฉอีกต่อไป จะเห็นว่าขงเบ้งไม่
ขู่แท้จิวี่ให้โกรธโจโฉด้วยวิธีนี้ ขุนกวนกั๋งไม่ตัดสินใจทำสงครามกับโจโฉเพราะ
ขุนกวนกั๋งเห็นแรงเสนาบานุภาพของโจโฉ ประกอบกับที่ปรึกษาคนสำคัญอีกคนหนึ่งคือ
เจียวเจียวก็มีความเห็นว่า ขุนกวนกั๋งจะยอมอ่อนน้อมโจโฉจะปลอดภัยกว่าเพราะ
โจโฉเป็นมหาอุปราชที่รับสั่งพระเจ้าเหี้ยนเต้และกำลังทหารมากกว่า แต่เมื่อ
จิวี่โกรธโจโฉเพราะเรื่องที่ยอดใจทรยศตนด้วย จิวี่ถือเป็นเรื่องที่ยอมไม่ได้
จึงตัดสินใจเด็ดขาดว่าจะขออาวาทกับโจโฉ ขุนกวนกั๋งยอมโอนอ่อนละทางทั้ง ๆ ที่ยังมี
ความวิตกกังวลว่าโจโฉมีกำลังมากกว่าตนหลายสิบเท่า ขงเบ้งเห็นแรงว่าขุนกวน
จะกลับใจจึงแนะนำจิวี่ให้ไปพูดให้ขุนกวนสบายใจว่าที่โจโฉให้หนังสือมาบอกว่าเป็นกำลัง
ทหารมากถึงสี่แสนคนนั้นไม่เป็นความจริง แท้จริงแล้วมีเพียงหนึ่งแสนหกพันคนเท่านั้น
จะเห็นได้ชัดว่าความกึกก้องในการแก้ปัญหาของขงเบ้งครั้งนี้ทำให้ฝ่ายเล่าปี่เกิดความ
ความทนาย เพราะเล่าปี่ไม่มีกำลังทหาร อาวุธและเสบียงพอจะสู้กับโจโฉได้
นอกจากที่นั่นนั้น แต่ก็จะต้องอย่างไรก็เชื่อแน่ว่าโจโฉจะต้องยกมาตีตามไปรบ
เล่าปี่จนได้ ถึงที่เคยปรากฏมาแล้วเมื่อโจโฉยกทัพมาตีเล่าปี่ที่เมืองซินเจียว ขงเบ้ง
แนะนำให้หนีไปอยู่เมืองฮั่นเสียน โจโฉก็ยกมาตีตามไป ขงเบ้งต้องสั่งให้ทั้ง
เมืองฮั่นเสียนหนีไปอยู่ที่เมืองชงหยงแทน นอกจากเล่าปี่จะรอดพ้นจากความทนาย
แล้วยังเป็นฝ่ายได้เปรียบ เพราะนอกจากจะไม่ต้องเสียกำลังทหารและอาวุธแล้ว
ยังคอยดูสถานการณ์การรบจากโจโฉเป็นฝ่ายเล็กจะเข้าช่วยขุนกวนและถ้าได้เสียโอกาสก็
จะโค่นชิงเมืองเกงจิ๋ว

จิวี่เห็นว่าขงเบ้งมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดมากจึงต้องการทำตัวร่วมกับทำสงคราม
กับโจโฉไปด้วย จิวี่ก็คิดที่จะทำด้วยขงเบ้งโดยวางขงเบ้งคุมทหารที่งั้นคนไปบอกเล่าปี่

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 390

ให้โชกนอูเตียวซุและจูล่งไปสกัดเสี่ยวโจโจ๋ ชงเบ้งรู้เท่าทันว่าที่จิวอี้โชกนอูไปหวัง
จะให้ถูกใจโจโจ๋ ชงเบ้งจึงให้จิ้วทิวหาเปลี่ยนใจจิวอี้โดยผูกกับโชกนอู ทหารเมือง
กังกั้งนั้นไม่มีผู้ใดเลยที่มีความชำนาญการรบทั้งทางบกและทางเรือ โชกนอูก็ชำนาญเฉพาะ
การรบทางบก จิวอี้ก็ชำนาญเฉพาะทางเรือ คนนั้นเห็นว่าทหารควรจะต้องมีความรู้
ความเชี่ยวชาญทุกด้านและตัวเขาก็เชี่ยวชาญทั้งการรบทางบก ทางเรือ กระบี่กระบอง
และกระบวนรบ เมื่อโชกนอูเห็นว่าชงเบ้งรู้ทุกอย่าง ชงเบ้งก็อ้างเพลงพ้องกับ
ในหมู่เด็ก ๆ ชาวเมืองกังกั้ง เมื่อจิวอี้รู้เรื่องได้จากโชกนอูก็เกิดความเมื่องพะเนียงไม่ต้องการ
การถูกสมประมาท จึงก็คิดจะพาทหารไปปล้นเสี่ยวโจโจ๋เพื่อต้องการให้ชงเบ้งเห็น
ฝีมือลายมือในการรบทางบก แต่ชงเบ้งห้ามไว้เพราะไม่ต้องการให้จิวอี้เสี่ยวพลั่ว
โจโจ๋ ชงเบ้งรู้ว่าโจโจ๋มีความชำนาญในกลศึกมาก จะต้องเตรียมป้องกันเสี่ยว
อย่างเข้มแข็งถ้าชงเบ้งไม่ผูกใจจิวอี้เปลี่ยนใจ ฝ่ายตนก็ต้องลำบากและเสียทรัพย์สินใน
การไปปล้นเสี่ยวโจโจ๋ ครั้นจะปฏิเสธก็ไม่ได้เพราะตนเองเป็นพันธมิตรกันแล้วและ
เกรงจิวอี้จะดูหมิ่นฝีมือเล่าก็เลย

ชงเบ้งยังมีความคิดริเริ่มในการดำเนินกลยุทธ์ต่าง ๆ อ้วนแทนแบบมูลหิ่งฮั่น
เห็นได้จากเมื่อจิวอี้พยายามลอบลอบหมายต่าง ๆ ที่จะกำจัดชงเบ้งให้ได้ จิวอี้ขอให้
ชงเบ้งช่วยหาถูกเกณฑ์คนซึ่งแสนดุร้ายในเวลาอันสั้น ชงเบ้งก็ลอบหมายไปอย่าง
รวดเร็ว ทั้งยังใช้คนนั้นในสติปัญญาตลบตะแลงของเขามาถึงกับกล่าวหาและให้ตบหน้าจิวอี้
ว่าตนจะทำให้โคกภายในเวลาสามวันเท่านั้น ถ้าไม่ก็จะขอให้จิวอี้ตัดศีรษะ ชงเบ้ง
มิได้หาถูกเกณฑ์โดยการระดมช่างทำเพราะรู้ว่าจิวอี้จะต้องไปติดและข้างนำถูกเกณฑ์
ไว้แล้ว ถึงอย่างไรก็ไม่ไ้รวบรวมจำนวนที่ต้องการในสามวัน แต่ชงเบ้งมีวิธีที่จะได้
ถูกเกณฑ์จากทัชโจโจ๋ โดยให้โชกนอูชวนจิวอี้ไปเยี่ยมค่ายของกันด้วย เชื้อกชนากใหญ่
และให้ทนายแห่งและหมู่คนคุมค่ายนำคำสาปแช่งร้ายมาให้เห็นต้องสร้างแบบเรือ พอเวลา
ที่สามเต็มซึ่งเป็นเวลาที่หมอกลงหนัก ชงเบ้งจึงไปลอบลอบเรือไปใกล้ทัชโจโจ๋ ให้ทหาร
ทั้งสองล่องไปร้องลอบลอบเพื่อชมขวัญข้าศึกให้คิดว่าฝ่ายตนมีกำลังมาก เนื่องจากทหาร
ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถจะเห็นหน้ากันได้เพราะหมอกลงหนัก โจโจ๋จึงส่งระดมยิงเกณฑ์
แต่ก็ ชงเบ้งก็ให้ทหารลอบลอบต่างชั้นนำถูกเกณฑ์ เมื่อได้มากแล้วก็ให้ลอบเรืออีก

ท่านซึ่งรับลูกเกาทัณฑ์ตก ขงเบ้งจึงได้ถูกเกาทัณฑ์ไม่ให้อวัยวะมากกว่าแสนลูกโดยใช้เวลาเพียงไม่กี่ชั่วโมง ความคิดริเริ่มของขงเบ้งครั้งนี้ได้ประกอบสองประการ ประการหนึ่งคือสามารถทำลายกำลังอาวุธและขวัญใจโจโฉ อีกประการหนึ่งคือช่วยเสริมกำลังอาวุธให้อาวุธ เพราะขงเบ้งกับเล่าปี่ต้องการกำจัดโจโฉก่อนเนื่องจากโจโฉเป็นมหาอุปราชอำนาจปกครองบ้านเมืองเต็มที่ นอกจากนี้ยังได้ช่วยใจให้เกิดความแตกแยกระหว่างการกำจัดโจโฉไม่สำเร็จเป็นการทำลายตัวโจโฉเองด้วย แผนการของขงเบ้งครั้งนี้ตรงตามที่ได้กล่าวไว้ในตำราพิชัยสงครามว่า¹ แต่พิศดารรู้จักใช้ใจจับแนวข้อต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์แก่สถานการณ์ฝ่ายตน และการวางตัวก็โดยทำเพื่อลดอิทธิพลของกองยูเซมเอ

ขงเบ้งยังได้หาความรู้ข้างลึกซึ้งในเรื่องคัมภีร์อาถรรพณ์เป็นประโยชน์ทำให้ทราบออกจากเงื้อมมือศัตรู เมื่อครั้งจิวยี้เกิดจะแตกกองทัพเรือของโจโฉ แต่ติดขัดอยู่ที่ปากองทัพโจโฉก็อยู่ทางทะเล พัดของจิวยี้ก็อยู่ทางทิศเหนือ จิวยี้จึงยังไม่สามารถเข้าทัพโจโฉได้ ต้องรอให้เกิดลมสลาตันเสียก่อน ขงเบ้งนั้นเป็นนักปราชญ์มีความรอบรู้ลึกซึ้งกว่าคนอื่นทุกคน สามารถรู้ว่าจะเกิดลมสลาตันในเวลาสองยามเศษ แรมหากว่าเดือนมกราคม ขงเบ้งไม่ได้บอกความจริงแก่จิวยี้แต่ได้กล่าวลงว่าตนมีความรู้ในเรื่องของลมของฝน จะช่วยจิวยี้โดยการเรียกลมสลาตันให้ ขอให้จิวยี้ปลูกโรงพิธีบนเขาคำปิ่นส่วนราชการที่รอบยี่สิบคนถือธงต่าง ๆ แบ่งลงโรงพิธี คนจะนั่งรำบูชาเรียกลมสลาตันสามวันสามคืน ระหว่างทำพิธีนี้ห้ามผู้ใดมารบกวนและจะเปลี่ยนพิธี ขงเบ้งถือโอกาสขอกระโดดจากคัมภีร์จากจิวยี้ไปด้วยเพื่อป้องกันทหารทุกคนให้

¹ พ.ศ. ๑. สติท โรจนเวทย์ ตำราพิชัยสงครามโบราณ หน้า 3

* ลมสลาตันก็คือลมที่พัดจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปสู่อุทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดในปลายฤดูฝน ขณะที่โจโฉกำลังทัพรบกับจิวยี้ครั้งนี้เป็นฤดูแล้งมีเดือนมกราคมซึ่งพัดจากทิศเหนือไปทิศใต้ กับลมตะวันตกพัดไปทางทิศตะวันออก เมื่อจิวยี้อยู่ทางปลายลมว่ากับลมตะวันตกจึงต้องรอให้เกิดลมสลาตันจะได้พัดไปสู่อุทิศใต้โจโฉจึงทัพ การปลุกแล้วในฤดูแล้งจะไม่ปลุกสลาตันจึงทำให้จิวยี้ทัพเป็นพายุ

เรือทั้งลำสั่ง เมื่อเกิดลมสลาตันของเบ้งก็หนีไปลงเรือความที่นักหมายไว้กับเอาไว้
โดยในกระเป๋ามีอาหารมีในคุกจากที่ ถ้าผู้ใดไม่เชื่อฟังจะตัดศีรษะ กลาง
ของขงเบ้งก็ทำให้อีกเรือหนึ่งมือขวายไปไต่หางเรือ ถ้าขงเบ้งไม่ไว้ชีวิตก็จะไม่มี
ทางที่เรือขวายไปไต่เลย เพราะจวนก็กลัวจะจับตัวขงเบ้งมาหลังจากที่เกิดลมสลาตัน
แต่ขงเบ้งไว้วางใจไปไต่เสียก่อนด้วยฤทธิภาพไต่หางเรือ ทำให้จวนมีความวิตกเกี่ยวกับ
ของเบ้งมากยิ่งขึ้น เพราะนอกจากจะมีสติปัญญาความเฉลียวฉลาดแล้วขงเบ้งยังมีความรอบรู้
ถึงขั้นหนึ่งรู้ถึงแผนการที่เกี่ยว จวนจึงสั่งทหารตามไปหาขงเบ้งโดยเร็ว

หลังจากที่จวนได้ข่าวว่าขงเบ้งหนีไปลงเรือแล้ว ขงเบ้งก็คิดว่าจวนจะตาม
ยกทัพไปตีเมืองลำกุนต่อไป จึงกำหนดนโยบายแบ่งเมืองลำกุนโดยที่ฝ่ายตนต้อง
เห็นแก่ประโยชน์และเสียกำลังทหารเลย ขงเบ้งพาเอาปืนและกองทหารเกินทางลัดไป
ซุ่มรออยู่ที่ริมเมืองลำกุนฝั่งโจโจ่งโจ่งหินเป็นรูปร่าง เมื่อโจหินออกปล้นค่ายจวน
ของเบ้งก็ให้ทหารนำปืนธนูยิงจนเมืองจวนเป็นเหตุโจหินแตกหนีจวนมา ให้แรงเบียด
ประทุกับ ค่ายจวนซึ่งเบ้งจึงยึดเมืองลำกุนได้อย่างง่ายดาย

เมื่อได้เมืองลำกุนแล้ว ขงเบ้งก็วางแผนจะยึดเมืองเกงจิ๋วไว้เสียเลย
ในครั้งแรกขงเบ้งให้เอาปืนธนูยิงจนท้าวขอให้อำมาตย์เจ้าเมือง
ยกยัดปืนธนูแล้วจะกินเมืองให้ทันก่อน เมื่อเจ้าอำมาตย์ยกปืนธนูมาทาง
ของเบ้งก็ให้เอาปืนธนูไปว่าขอให้เมืองเสฉวนไต่เสียก่อนแล้วจึงจะกินให้และยังใช้
วาทีล่อให้ยกกองธนูไปไล่ล่าที่ตำบลประทีปไว้ด้วย อ้างว่าขุนทวนจะไล่ไล่วางใจ
การที่ขงเบ้งพยายามดึงไสยกลเข้ามาเกี่ยวข้องกับท้าวจวนและขุนทวนเกรงใจ
โดยทั้งต้องการให้โจหินเป็นศูนย์กลางให้ตนด้วย เมื่อจวนรู้เข้าก็โกรธโดยความเสีย
ของเบ้งเพราะในหนังสือมีกำหนดว่าเจ้าเมืองเกงจิ๋วจะยกมาหาโจ

ส่วนโจโจ่งก็แผนการจะให้จวนช่วยกันเอาไว้ได้ จึงกราบทูลพระเจ้ายืนยัน
ให้แต่งตั้งจวนเป็นเจ้าเมืองลำกุน จวนจะพอใจก็รีบยิ่งขึ้น เมื่อได้เป็นเจ้าเมือง
ลำกุนแล้วจวนก็ให้โจหินไล่ล่าเมืองเกงจิ๋วกันทันที ขงเบ้งแนะเอาไว้ให้สร้างธงให้
สะบัดสะบัดหากหน้า จนพูดไม่ออกแล้วขงเบ้งจะไล่โจจวนแทน ขงเบ้งจึงแจ้งกับโจ

ว่าเจ้าปรีชังไท้เพราะแรงขุนทวนจะโกรธที่นิคคำพูดว่าจะไปตีเมืองเสฉวนให้ไถ่เสีย
 จะไถ่คืนเมืองเกงจิ๋วให้ขุนทวน แต่เจ้าปรีชังไท้ไม่กล้าไปตีเมืองเสฉวนเพราะสนัสนามกับ
 เจ้าเจียงเจ้าเมืองเสฉวนประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็เป็นเชื้อพระวงศ์พระเจ้าเจี้ยน
 เหมือนกัน เกรงจะถูกครหาในตา ครั้นจะนิ่งเฉยไม่คืนเมืองเกงจิ๋วก็เกรงขุนทวน
 จะโกรธ ขงเบ้งก็คิดอุบายนี้เพราะรู้คุณสมบัติโดยที่ว่าเป็นคนมีเมตตากรุณา ชอบช่วย
 เหลือคน ใจอ่อน โสภกิจรับปากจะไปเจรจากับขุนทวนชดถอนคืนให้เจ้าปรีชัง
 เมืองเกงจิ๋วไปก่อน ด้วยความกตริเรียะของขงเบ้ง เจ้าปรีชังก็คืนเมืองเกงจิ๋วไว้ได้
 จิวยี่นั้นโกรธเจ้าปรีชังของเบ้งมาก เพราะไม่สามารถชิงเมืองเกงจิ๋วกลับคืนมาได้
 จึงนัดแนะกับขุนทวนโดยส่งศิโหมไปหลอกเจ้าปรีชังว่าขุนทวนจะยกทางขุนสุหนิงนางสาวให้
 เป็นภรรยาเจ้าปรีชัง แล้วเชิญเจ้าปรีชังมาเจรจาเรื่องนี้ที่เมืองลำชี จะไต่หาทางจับตัว
 เจ้าปรีชังไว้ขอแลกกับเมืองเกงจิ๋ว ขงเบ้งก็รู้เท่าทันฉ้อโกงเลย จึงคิดแผนซ่อนแผน
 ให้เจ้าปรีชังได้แต่งงานกับนางขุนสุหนิงด้วยและไม่ต้องคืนเมืองเกงจิ๋วด้วย ขงเบ้งจึง
 เรือรบขึ้นมาหาทหารรอบคณใหญ่ตรงตามไปอารักขาเจ้าปรีชัง พร้อมทั้งเขียนหนังสือให้จู๋
 ไว่สาธยาย คำว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นให้เปิดหนังสือดูตามลำดับ เมื่อเกิดเหตุ
 ไปถึงเมืองลำชีแล้ว จู๋ไว่เปิดหนังสือฉบับที่หนึ่งออกดู ขงเบ้งเขียนสั่งให้ทหารทุกคน
 แยกตัวไล่ล่าออกไปเค้นชื่อของในกลาภ พร้อมทั้งปล่อยข่าวให้ชาวเมืองรู้ว่าเจ้าปรีชัง
 จะมาแต่งงานกับนางขุนสุหนิง แล้วให้เจ้าปรีชังตั้งของอย่างดีไปเยี่ยมนางเกี้ยวกักได
 ซึ่งแม่ฮกมาทของภรรยาจิวยี่ เพื่อนางจะได้นำขานี้ไปบอกมารดานางขุนสุหนิง
 ด้วยความกตริเรียะของขงเบ้ง เจ้าปรีชังได้แต่งงานกับนางขุนสุหนิงด้วยความเต็มใจของ
 นางขุนสุหนิงและมารดา ทำให้แผนการของจิวยี่ล้มเหลวอย่างคาดไม่ถึง หลังจาก
 แต่งงานแล้วจิวยี่แนะนำขุนทวนให้ไปรบปรบเจ้าปรีชังอย่างคึกเพื่อจะได้ล้มบรรพการทาง
 เมืองเกงจิ๋ว เจ้าปรีชังก็ไปพักหนึ่ง จู๋ไว่จึงเปิดหนังสือฉบับที่สองของขงเบ้งดู
 ขงเบ้งเขียนสั่งว่า ถ้าเจ้าปรีชังอยู่ในความสุขสามารถจะลืมคิดจะกลับเมืองเกงจิ๋ว
 ให้จู๋ไว่ไปลวงว่าโจโฉยกทัพไปตีเมืองเกงจิ๋ว ขงเบ้งให้ทหารคอยเฝ้าอยู่คอยออกมา
 โจโฉก็ยังไม่วางใจกลับไปกลับ ถ้าเห็นว่าเจ้าปรีชังอาจลี้ภัยมาทางขุนสุหนิง ให้จู๋ไว่แนะนำ

เล่าให้เล่าความจริงให้ทางขุนสุทนต์ทราบ ถ้าทางขุนสุทนต์เป็นคนดีสัตย์ก็จะคง
มากับเล่าปี ร้องทำตามที่ตั้งใจเขียนทุกประการ

ขณะที่เล่าปีพาทางขุนสุทนต์หนีออกจากเมืองลำซี้ก็พบกองทหารของจิวอี้กักอยู่ที่
เชิงเขา ร้องเกรงจะหนีไปไม่รอดจึงเปิดหนังสือฉบับที่ซ่อนพกอยู่ ขงเบ้งสั่งให้เล่าปี
เล่าความจริงทั้งหมดให้ทางขุนสุทนต์ทราบ แล้วขอรองนางโง้วหยงเจรจากับทหารใน
พลอยตัวไป เพราะรู้จักดีที่พวทางขุนสุทนต์เป็นสตรีที่มีความสามารถเข้มแข็ง
กล้าหาญ ขงเบ้งยังได้พลอยตัวพาเรือมาลัดกรับเล่าปีพาขบวนเมืองเกงจิ๋วด้วย
ตัวเองอีกด้วย และยังสั่งคนดูให้คุมทหารมาคุ้มสักทหารจิวอี้ที่ติดตามมาดีเล่าปี
จากเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้เห็นความสามารถของขงเบ้งในการวิเคราะห์สถานการณ์
มองการณ์ไกลหยากมองเหตุการณ์ล่วงหน้าไม่ผิดพลาดและยังมีความกตริเริ่มในการแก้ไข
สถานการณ์ฉุกเฉิน เพราะความกตริเริ่มของขงเบ้งทำให้เล่าปีได้มองการณ์ไกล
เป็นบรรพชาความเต็มใจทั้งจากนางและมารดา ขุนกวนจึงไม่สามารถจะกำจัดเล่าปี
ได้อย่างเปิดเผยเพราะความเกรงใจมารดาทางขุนสุทนต์ซึ่งเป็นทั้งนางและมารดาเลี้ยง
จิวอี้ก็ได้รับความเกลียดชังจากมารดาเลี้ยงของขุนกวนคิดว่าในบุตรของนางเป็นเครื่องมือ
ทางการเมือง นอกจากนี้ยังทำให้จิวอี้เสียแผนลับใจจนมิอาจคิดทำเรื่องถึงสละ

ถึงอย่างไรจิวอี้ก็ยังไมเลือกความคิดที่จะเอาเมืองเกงจิ๋วคืนให้ได้ จิวอี้ได้คิด
หมายจะยกทัพไปตีเมืองเสฉวนให้เล่าปีไปดูแลกับเมืองเกงจิ๋ว ขอให้เล่าปีช่วยสมทบ
เสบียงอาหาร ขงเบ้งรู้ความคิดของจิวอี้ ถ้าเล่าปีออกมาต้อนรับเสบียงจิวอี้และ
บรรดาทหารแล้วจะคงถูกจับตัวแน่นอน เหตุการณ์ผ่านดังนี้เคยเกิดมาแล้วในสมัย
พระเจ้าโจนเขียนยกกองทัพไปตีเมืองเค็กโดยขอผ่านเมืองหงี เมื่อตีเมืองเค็กได้แล้ว
ก็วกกลับมาตีเมืองหงี ขงเบ้งจึงสั่งเล่าปีให้ทำเป็นไม่รู้เท่า แกล้งตอบตกลงแต่ลวง
ให้จิวอี้ยกกองทัพมา แล้วส่งร้องให้รักษากำแพงเมืองไว้ให้มั่นคง เมื่อทัพจิวอี้ยกมาถึง
หน้าประตูเมืองอย่าให้เขาเป็นอันขาด สั่งคนดูทหารไปตั้งอยู่ทางเมืองกำเหลง
สั่งเสียทัพไปตั้งอยู่ทางเมืองจี้กุย ฮองกงไปตั้งอยู่ที่อ่าวกังฮัน ดุยกเขียนไปตั้งอยู่ที่
กำผดอเหลง ทั้งสี่ทางนั้นล้วนแต่อยู่ใกล้เมืองเกงจิ๋วทั้งสิ้น เพื่อเห็นจิวอี้ยกทัพออก

จากเชิงกำแพงแล้ว ให้ทหารทั้งสี่กองนี้ให้รองทำเป็นจะเข้าจับตัวจิวี่แต่ให้ทำอันตราย
แล้วสิ่งใดสองกับคนแบ่งคุมทหารไปสักที่อยู่เห็นแก่ทางจะไปเมืองเสฉวน เปิดให้
ทหารี่เฝ้าเฝ้าให้ทำหนังสือของขงเบ้งไปให้ ซึ่งบอกให้ไปคอยตัวจิวี่ที่ปากถ้ำแอสเอ
ถ้าจิวี่มาถึงกับเฝ้าให้ในคืนออกมาออกไปคอยรับอยู่นอกเมืองเกงจิ๋วแล้ว ให้จิวี่
รีบยกตัวตามไปจับ ความในหนังสือที่ขงเบ้งเขียนไปถึงจิวี่มีว่า

ขงเบ้งอาวยุทธมาถึงจิวี่ซึ่งเป็นพี่รักญาติใหญ่ในเมืองกังคัง ด้วยตัวข้าพเจ้า
แต่จากท่านมากี่ช้านานยังคิดถึงไม่สร้า่านทุกวันนี้โดยขาด บัดนี้ข้าพเจ้าแจ้งว่า
ท่านจะยกกองทัพไปตีเมืองเสฉวนก็คิดถึงท่านนัก ด้วยเมืองเสฉวนนั้น
เสบียงอาหารและไพร่พลก็มั่งคั่งบริบูรณ์อยู่ ถึงมาคราวเอาเจียงงี้เสียก็บุญญา
น้อยก็ให้พะรักษามือเมืองรอด แลท่านจะยกไปตีทางทิศใด ก็จะส่งเสบียง
อาหารก็ซัดสน ชั่งใจโจโฉเห็นว่าเดิมเสียทหารแต่สิบสามหมื่นครั้งนั้นก็คิดจะ
แก้แค้นบุญญาโดยขาด แลรู้ว่าท่านตีเมืองเสฉวนนี้ ก็จะยกกองทัพมาตีเมือง
กังคังขุนคนผู้ใจโลไปได้ เมืองกังคังก็จะเสียแก่โจโฉเป็นแน่แท้ ข้าพเจ้า
ก็ทราบดีไม่สร้า่านอยู่ ครั้นจะนิ่งไม่พาทหารมาช่วยก็กลัวการไม่จึงช่วยเตือนสติท่าน¹

จากการที่ขงเบ้งลงจิวี่ให้ยกทัพมาเมืองเกงจิ๋วและสั่งทหารไปดักตามลูกต่าง ๆ ทำให้
จิวี่แจ้งจะได้ระหนักว่าแผนการของตนนั้นเกินเกินไป ทำอย่างไรเสียก็ไม่มีทางจะเอา
ชนะขงเบ้งและยึดเมืองเกงจิ๋วได้ เมื่อได้ความข้อความในจดหมายจิวี่ก็ยิ่งเห็นความ
พ่ายแพ้ของตนเด่นชัดทำให้เกิดความคั่งแค้นขงเบ้งจนสุดและเสียชีวิตที่วางเบ้งที่ถูก
ลูกธนูของข้าศึก ถ้าจะเปรียบกับการชกมวยแล้วก็เหมือนกับว่าขงเบ้งได้ปล่อยชก
สุดท้ายชีวิตตลอดถึงตาย หลังจากที่ปล่อยหลุดลอยเหวี่ยงสู่เชิงเขมเป็นหลายครั้ง

เมื่อรู้ว่าจิวี่ตายแล้ว ขงเบ้งก็เดินทางไปเคารพศพที่เมืองจสองกุนเพื่อเสาะ
หาบุญที่เสียบุญญาไปให้เอาไปใช้เพราะ เห็นการไปรวมกันอยู่ทางทิศตะวันออกอันเป็นที่ตั้งของ

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 57

เมืองขุนทวน ขงเบ้งได้พบกับมิ่งทองเพื่อนสนิทจึงชวนไปรับราชการกับเล่าปี่ ขงเบ้ง
ก็เขียนหนังสือไปขังทองไว้ที่เมืองมั่งก้าว่าถ้าขุนทวนไม่เลี้ยงก็ให้ไปอยู่กับเล่าปี่
เพราะเหตุนี้เล่าปี่จึงได้ขังทองไปช่วยราชการกับขงเบ้งทำให้เล่าปี่มีกำลังมากขึ้น

เมื่อโจโฉได้ข่าวว่าเล่าปี่เป็นทองแผ่นเดียวกันกับขุนทวนและเกรียนยกทัพจะไป
ตีเมืองเสฉวนจึงคิดอุบายให้เล่าปี่กับขุนทวนผิดใจกัน โดยเกณฑ์ทหารไปตีเมืองกังคัง
เล่าปี่จะไ้ไปช่วยขุนทวนไม่ได้ เมื่อเล่าปี่ได้รับหนังสือขอความช่วยเหลือจากขุนทวน
ขงเบ้งจึงออกความคิดให้โจโฉเลิกทัพกลับ เล่าปี่จะไ้ไม่ต้องทำศึกกับขุนทวนและโจโฉ
โดยเขียนหนังสือไปยุบ่าเจียวบุตรมาแห่งเจ้าเมืองเสฉวนให้รีบยกทัพไปตีเมืองอู่โก
ทำให้โจโฉต้องเลิกทัพกลับไม่ลงทันเมือง เพราะความดีของขงเบ้งจึงทำให้เล่าปี่
กับขุนทวนไม่ต้องรบกับโจโฉ เล่าปี่ไม่ต้องส่งกองทัพไปช่วยขุนทวนทำให้เสียเวลาใน
การไปตีเมืองเสฉวนและเล่าปี่ก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะปฏิเสธขุนทวนได้เต็มปากเพราะเป็น
น้องเขยทวน

ก่อนที่จะยกทัพไปตีเมืองเสฉวน ขงเบ้งได้ข่าวว่าเตียวสงซึ่งเป็นพี่รักของ
เล่าเจี้ยงเจ้าเมืองเสฉวนได้ไปอยู่โจโฉโดยยกทัพไปตีเมืองฮันต๋ง เพราะเล่าเจี้ยงกับ
เตียวหอกเจ้าเมืองฮันต๋งนั้นเป็นอริกันอยู่ ขงเบ้งกับโจโฉจึงสนใจจัดคนไปตีเมืองอู่โก
เมืองอู่โกนั้นเตียวสงก็ถึงจะมีสติปัญญามากแต่ก็หาไม่ได้ที่ผู้รู้จะสติปัญญาความสามารถ
ของโจโฉ โจโฉจึงไม่ชอบเตียวสง เตียวสงจึงเกิดเบียดเบียนหาเล่าปี่ เมื่อขงเบ้ง
รู้ข่าวนี้ก็ส่งรองทูตทหารห้าร้อยคนไปคอยคัดค้านรับเตียวสงที่นอกเมือง ให้ทหารดูทหาร
หนึ่งร้อยคนไปคอยต้อนรับที่รับแขกเมือง มีการที่ส่งกองม้าออกต้อนรับอย่างเอิกเกริก
ของเบ้งหาเล่าปี่และมิ่งทองทูตทหารอีกจำนวนหนึ่งออกไปคอยต้อนรับเตียวสงกลางทาง
ระหว่างที่รับแขกเมืองกับที่รักของเล่าปี่ การที่ขงเบ้งสั่งให้ทำเช่นนี้เพราะรู้นิสัยเตียวสง
ที่หาผลประโยชน์ยกย่องและเห็นความสำคัญของตน ขงเบ้งจึงต้อนรับเตียวสงอย่างมีเกียรติ
ทำให้เตียวสงพอใจเล่าปี่มากถึงยอมแพ้เมืองเสฉวนให้และรับปากว่าจะช่วยจัดการเรื่อง
ภายในเมืองให้เรียบร้อย ถ้าขงเบ้งไม่ทำให้เตียวสงพอใจเล่าปี่ เล่าปี่จะไ้ไม่ได้
เตียวสงแม้ใช้สติให้ หลังจากที่เตียวสงกลับไปเมืองเสฉวนแล้วก็ไปยุบ่าเจี้ยงให้ยกทัพ

กับเลอาปี แสดงให้เห็นว่าขงเบ้งเป็นผู้ที่เฉลียวฉลาด มองการณ์ไกลและมีความริเริ่มถูกต้อง

เมื่อเลอาปียกทัพไปตีเมืองเสฉวนโดยมีบึงทองโปเป็นที่พักพิง แต่ก็ไม่สามารถ
ตีเมืองลกเสียอันเป็นเมืองท่าด่านของเมืองเสฉวนได้ บึงทองก็เสียที่ชาติกอนเจียวคิดว่า
ขงเบ้งซึ่งเดิมอยู่รักษาเมืองเก่งวู้จึงต้องยกทัพไปช่วยเลอาปี ก่อนจะออกเกณฑ์ขงเบ้ง
โดยมอบหมายให้กวนตงรักษาเมืองเก่งวู้ ทั้งยังกำชับให้ระวังศึกโจโฉทางด่านเหนือ
ส่วนกานกิกิโกให้ประชิดระชิดกับขุนนางและยังจัดผู้ช่วยให้กวนตงไว้ทั้งฝ่ายพลเรือนและ
ฝ่ายทหารด้วย แสดงให้เห็นนโยบายของขงเบ้งแจ่มชัดว่าต้องการควบคุมกวนตงไว้เป็น
พันธมิตรช่วยรบกับโจโฉ ขงเบ้งสั่งให้ยาหุยคุมทหารหนึ่งหมื่นคนไปคอยรับสกัดหลวง
ประตู่เมืองฉวนเสียกานกิกิโกวันตกและยังกำชับให้กวนตงรักษาอยู่ การที่ขงเบ้งสั่ง
เช่นนี้เพราะรู้นิสัยยาหุยว่าเป็นคนมุทะลุ ใจร้อน ถ้าไม่สั่งเช่นนี้ยาหุยอาจจะ
ก่อเรื่องก่อการจนทำให้งานล่าช้า ซึ่งจุดมุ่งหมายหนึ่งหมื่นคนเป็นกองหน้าทัพเรือ
ของขงเบ้งคุมทหารหนึ่งหมื่นคนเป็นกองหลวง เมื่อยกทัพไปรบรบกับทัพเลอาปีก็ยกถ้ำถ้ำอยู่
ขงเบ้งก็สอบถามสถานการณ์ในเมืองลกเสียเพื่อวางยุทธวิธี เมื่อรู้ว่าเลอาปีบุตรเลอาเจียง
เป็นผู้รักษาเมือง มีเตียวหิมเป็นทหารเอกฝีมือมาก ขงเบ้งก็วางแผนเด็ดขาด
ชาติกอนโดยหาทางจับตัวเตียวหิม ถ้าได้ตัวเตียวหิมมาไว้ใช้ก็ยิ่งดีเป็นการเสริม
กำลังฝ่ายตนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น แต่หาเตียวหิมไม่ยอมอ่อนน้อมถูกชักทำให้ชาติกอน
กำลังและเสียเมืองในที่สุด

ขงเบ้งได้ออกสำรวจภูมิประเทศรอบเมืองลกเสีย เห็นกานกิกิโกวันออก
เก็บไปค่ายป่าตองจึงสั่งสองตงกับดุษเียนคุมทหารคนละพันเข้าไปบุตทั้งสองฝั่งซ้ายขวา
รอเข้าที่กระหนาบเมื่อเตียวหิมยกทหารออกมา สั่งให้ยาหุยคุมทหารกองหนึ่งไปสกัด
ดุษเียนทาง จู๋จ่งคุมทหารอีกกองหนึ่งไปรับคำพิพากษาเห็นเตียวหิมจะ หนีรอด
สองตงกับดุษเียนไปทางทิศนั้น ขงเบ้งแบ่งทัพของตนหนึ่ง ทิ้งนอกไปคือเตียวหิมให้
แทนไปติดกับอยู่ในโรงฉมของทหารฝ่ายตน แล้วสั่งให้ยาหุยกับจู๋จ่งซึ่งคุมทหารออกมาสกัด
ทางให้รอสะพานไว้ให้เตียวหิมถอยกลับเข้าเมืองได้ ให้เลอาปีกับเจี้ยนหงันคุมทหาร
ตามดูตามสองฟากทางห่างจากสะพานไปประมาณยี่สิบ เส้น ทัพบุตทั้งสี่ก็เตียวหิม

จึงตกอยู่ในวงล้อมของทหารเราเป็นอย่างดีแทน ไม่ให้ทางหนีได้ตลอดไปโดย
ทางเบี่ยงไม่ทำเป็นยุทธวิธี เช่นนี้ก็ไม่สามารถจะจับตัวได้เพราะตัวหนีเป็น
ทหารซึ่งมีฝีมือเข้มแข็งกล้าหาญมาก และยังมีความจริงรักภักดีต่อสหายผู้รักเรานาย
อีกด้วย เห็นได้จากไม่ยอมถอนหมอกเราไปและยังยืนยันว่าถ้าถูกบังคับให้หนีไปก็
จะยอมคำนึงแต่ไม่ยอมจงรักภักดี ขงเบ้งเห็นว่าไม่มีทางบังคับใจได้จึงสั่ง
ฆ่าเสีย และทำให้ตัวหนีไม่ถูกจับได้ทางเบี่ยงก็ไม่สามารถยึดเมืองลกเสียได้และจะกอง
เสียทหารไปอีกไม่น้อย เมื่อทราบจากตัวหนีแล้วจึงเห็นว่าไม่มีประโยชน์ที่
จะสู้ต่อกองไปจึงทิ้งเมืองหนีไปเมืองเสฉวน

จึงจะยึดเมืองลกเสียได้ทางเบี่ยงก็ยังไม่ยกทัพไปตีเมืองเสฉวน เพราะมี
นโยบายปราบหัวเมืองต่าง ๆ ในภาคสามเสียดก่อน ซึ่งตัวเอกก็ยังคงรักษาจุดยุทธ
ที่ไม่ปราบหัวเมืองเตงกิง ซึ่งเจียงหยงกับโคเองพาตัวผู้คุมทหารไปปราบหัวเมือง
เตงกิง เมื่อปราบไว้เรียบร้อยแล้วให้กองทัพขุนนางอยู่รักษาเมือง หลังจากนั้นให้
ยกกองทัพมาปราบหัวเมืองเสฉวน การที่ขงเบ้งไปปราบหัวเมืองต่าง ๆ ก่อนนี้
เห็นว่ามีความรอบคอบและเห็นการณ์ไกลเป็นอย่างดี เพราะทำให้ไม่ของแฉ่งกับ
ศึกหลายด้าน ถึงอย่างไรเจ้าเมืองเสฉวนก็เพิ่มพูนกำลังอยู่ในกำมือขงเบ้ง
อยู่แล้ว

ก่อนที่จะเข้าตีเมืองเสฉวน ขงเบ้งสืบเสาะหาชนนุชชาวฮั่นที่จะปราบ
สถานการณ์กบฏกาน ขงเบ้งรู้จากชาวฮั่นว่าขุนนางฮั่นผู้สำคัญของเมืองเสฉวนคือ
กานกิมกซึ่งเป็นคนใหญ่โตอยู่หัวเมืองกรรมาเจียงเป็นผู้รักษากาน ถ้าตีกานนี้ได้
ก็จะเข้าเมืองเสฉวนได้สะดวก ขงเบ้งจึงจัดทัพเข้าตีกานกิมกโดยจัดทหารที่มีฝีมือ
และมีความสามารถรอบคอบคือองตงเป็นกองหน้ามีอยู่ย่นยังมีฝีมือกล้าแข็ง เข้มแข็ง เป็นผู้ช่วย
เจ้าพี่ขงเบ้งเป็นกองหลวง อุยหวนให้เขียนจดหมายบอกองตงรบกันนานถึงห้าสิบ
กระบวนเพลงยุทธ์ก็ยังไม่มีผู้ใดแพ้หรือชนะ ขงเบ้งเห็นว่าองตงจะเหนื่อยเปล่าจึงให้
วกลอเรือยกทัพและใช้กลอุบายจับตัวอุยหวนให้ไปก่อน หลังจากนั้นอุยหวนก็จะกอง
ย่นทั้งกาน เพราะเขตกำลังจะถอย ขงเบ้งจัดทหารสองกองไปล้อมอุยหวนที่เขา

ตั้งของกงวอกไปรบก็กลัวให้เกล้งทำเป็นยอมที่ดออิเหนาไปให้ชอกเขาเนั้น ซึ่งดุษฎี
 กุศทหารไปศึกก็ไปทางไวก็กันหนึ่ง ซึ่งเบ้งเองขึ้นไปก็เนนเนนเขาเพื่อเกลี้ยกล่อม
 อิเหนาเมื่อถูกจับได้ อิเหนาไม่รู้ทันกลอุบายของเบ้งจึงถูกจับได้และยอมถนอม
 พ้องจากนั้นอิเหนาอาสาไปเกลี้ยกล่อมอุยกหาวให้ยอมถนอมต่อเจ้าเมือง ถ้าเบ้งไม่
 ทำเป็นบุรุษวิเศษนี้ก็คงจะต้องเสียเวลาเสียทหารในการตีประทุษร้ายมาก นอกจาก
 ยังทำให้เจ้าเมืองทหารที่มีฝีมือเนั้น เน้นกำลังในการรบครั้งต่อไป

เจ้าเมืองเจ้าเมืองเสฉวนเมื่อรู้ว่าเสียเมืองลกเสียและคำนึงถึงแก่เจ้าเมือง
 และของเบ้งแล้ว จึงมีหนังสือไปขอรองเตียวหุ่เจ้าเมืองฮันตั้งให้ยกทัพมาช่วย
 เตียวหุ่ให้มาเจียว มาค่ายและเจียวไปยกกองทัพไปตีค่ายแฉ่งกวน ซึ่งเบ้งตั้ง
 ดุษฎีเนนอุยกหาวทำรอกนเนนกองหน้า ให้เตียวหุ่เนนกองกลาง เจ้าเมืองเป็นกองหลัง
 ซึ่งเบ้งนั้นพอจะรู้ซึ่งกำลังไปปราบหัวเมืองเตงกั้ง เมื่อกลับมาแล้วจึงยกทัพตามไป
 ทัพกับ ซึ่งเบ้งทราบจากเจ้าเมืองมาเจียวว่ามีโอกาสหาญมากสามารถสู้กับเตียวหุ่เนน
 เวลานั้นยังไม่เปลี่ยนแปลง จึงคิดกลอุบายจับตัวมาเจียวเนนเตียวหุ่ที่จับเตียวหุ่
 และอิเหนา กลอุบายของเบ้งได้ทำให้เตียวหุ่เกิดความไม่ไว้วางใจมาเจียวเสียก่อน
 และทำให้มาเจียวไม่สามารถหนีไปอยู่ใกล้ได้ พ้องจากนั้นจึงจะใส่ร้ายถือผิดเกลี้ยกล่อม
 ให้มารับราชการกับเจ้าเมือง ซึ่งเบ้งรู้จักนิสัยเตียวหุ่ที่ว่าเนนคณะเขยตยานชมาตนัก
 กองการทั้งตัวเนนเจ้า เตียวหุ่ก็รักชาติคิดเจียวซึ่ง ซึ่งเบ้งก็รู้จักเจียวซึ่งที่ถือ
 เนนกันมาเป็นเนนโลก จึงแนะเจ้าเมืองให้ตั้งของกำนัลบางอย่างไปให้เจียวส่งและขอรองให้
 ช่วยทำหนังสือของเจ้าเมืองไปเนนให้เตียวหุ่ ในหนังสือเมืองเสฉวนแล้วจะตั้งเตียวหุ่
 เป็นเจ้าฮันตั้งและขอให้เตียวหุ่เรียกมาเจียวกลับมาทัพ ซึ่งเตียวหุ่และเจียวส่งก็
 ยินดีช่วยเหลือเจ้าเมืองเพราะความเขยตยานและโลภมาก แสดงว่าซึ่งเบ้งมีความรู้
 เกี่ยวกับอุปนิสัยของชาติก็เป็นอย่างที่จึงใช้ความริเริ่มได้ถูกต้อง ส่วนมาเจียวนั้นกำลัง
 สนุกกับการรบ เมื่อเตียวหุ่เรียกตัวกลับจึงผิดเนนหลายครั้ง ประกอบกับแรงบูญ
 ของเจียวส่ง เตียวหุ่จึงระแวงว่ามาเจียวคิดขบถ เมื่อเตียวหุ่มีหนังสือไปคัดโทษ
 มาเจียว มาเจียวจึงยอมเลิกทัพกลับเข้าเมืองแต่ก็ไม่สามารถจะเข้าเมืองได้เพราะ

เดี๋ยวส่งไปขุนแผนขาวเมืองวาม่าเดี๋ยวเป็นขบถมิให้เปิดประตูรับ ขณะนี้เจ้าเดี๋ยวกำลัง
วิตกเกรงเดี๋ยวพอจะเข้าใจคนผิดและก็ไม่รู้ที่ว่าจะอยู่ ชงเบงให้ลี้ลับจึงรู้จักกันดีกับเจ้าเดี๋ยว
ไปเกลี้ยกล่อมจนยอมมาอยู่กับเจ้าปี่ หลังจากนั้นเจ้าเดี๋ยวอาสาไปเจรจาให้เจ้าเจี๋ย
ยอมยกเมืองเสฉวนให้เจ้าปี่โดยดี การได้ตัวเจ้าเดี๋ยวทำให้ชงเบงและเจ้าปี่ได้
ประโยชน์หลายประการ ประการที่หนึ่งเป็นการสกัดกำลังเดี๋ยวเพื่อเพราะชงเบงมีแผน
ที่จะตีเมืองฮั่นท่งในอนาคตจะทำให้ฝ่ายตนมีขุนศึกที่เข้มแข็งเพิ่มขึ้น ประการที่สองทำ
ให้ได้เมืองเสฉวนง่ายขึ้นเพราะเจ้าเดี๋ยวอาสาไปเจรจาให้เจ้าเจี๋ยยอมถอนแคว้น
การยกเสฉวนไปทำให้เจ้าปี่มีเมืองอยู่เป็นหลักแหล่ง ประการสุดท้ายโจโฉเป็นศัตรู
ของเจ้าเดี๋ยวเพราะขามิเกลของเจ้าเดี๋ยว โจโฉเกลียดกับเจ้าเดี๋ยวและเสียใจมาแล้ว
เมื่อเจ้าปี่ทำศึกกับโจโฉ เจ้าเดี๋ยวจะได้อาสาอ้อมไปเพื่อแก้แค้น

เมื่อเจ้าเจี๋ยยอมยกเมืองเสฉวนให้เจ้าปี่แล้ว ชงเบงแนะนำเจ้าปี่ให้ตั้ง
เจ้าเจี๋ยเป็นเจ้าเมืองที่อยู่ทางทิศเมืองเสฉวน เป็นการกำจัดเจ้าเจี๋ยมิให้ก่อ
ความเดือดร้อนต่อไป เพราะชงเบงรู้จักนิสัยเจ้าเจี๋ยดีว่าเป็นคนหุนเหินและไม่มี
ความกตัญญู

เมื่อเจ้าปี่ครองเมืองเสฉวน ได้มีหนังสือแต่งตั้งกันอุเป็นเจ้าเมืองเกงจิ๋ว
และมีการแต่งตั้งนายทหารเอกท่านคือเตียวหุย ขุนตั้ง ขุนเจียน ฮองตงและเจ้าเดี๋ยว
ทำให้กันอุเกิดความอิจฉาเจ้าเดี๋ยว ส่งบุตรชายมาพบกับเจ้าปี่ว่าจะต่อสู้กับเจ้าเดี๋ยว
เพราะไถ่กันอุก็คิดดีที่หาเจ้าเดี๋ยวมีฝีมือกล้าหาญหาญสู้ใครเสมอมิได้ ชงเบงได้แก้มือหา
โดยมีหนังสือไปถึงกันอุ มีใจความว่า

ชงเบงอวยพรมาถึงจงกุนกันอุ ด้วยเราทราบว่ามีความรักต่อกับเจ้าเดี๋ยว
นั้นไม่ว่ากัน อันนี้เจ้าเดี๋ยวนั้นเปรียบเสมือนแก้วกับเตียวหุยน้องท่าน แลการ
ต่อสู้กันนั้นฝีมือท่านยิ่งกว่าเจ้าเดี๋ยวเป็นอันมาก ซึ่งท่านจะละเมืองเกงจิ๋วเสีย
จะตกลงฝีมือกับเจ้าเดี๋ยวนั้นไม่ได้ เกิดการจะมีอันตรายมาถึงเมืองเกงจิ๋วโท
จะมีแก่ท่าน ซึ่งว่าเมื่อนั้นท่านทำวิญญูจงการ¹

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 57

จากข้อความนี้จะเห็นความคิดริเริ่มในการแก้ปัญหาของขงเบ้งเป็นอย่างดี เพราะ นอกจากจะทำให้คนดูดีใจ ภาคภูมิใจที่ขงเบ้งยอมรับว่าตนมีฝีมือเหนือกว่าทหารโลก ก่อน ๆ แล้ว ยังเตือนความจำให้สำนึกในหน้าที่เจ้าเมืองที่ตนรับผิดชอบอีกด้วย ทำให้ การแก้ปัญหาความขัดแย้งซึ่งใจรวมคณชน เมื่อการแก้ปัญหาอันหนึ่งซึ่งขงเบ้งแล้วก็ยอมรับ ว่าขงเบ้งมีสติปัญญาความคิดสมควรเป็นอาจารย์อย่างยิ่ง

ขุนทวนได้ทราบข่าวว่าเล่าปี่ยกเมืองเสฉวนได้จึงให้ลูกพี่ลูกน้องที่นายขงเบ้งไป หวังเมืองเกงจิ๋วจากเล่าปี่อีก ขุนทวนได้วางอุบายอย่างแนบเนียนโดยนำกรรมกรว์ ของลูกพี่ลูกน้องไปจำคุกแล้วให้ลูกพี่ลูกน้องให้สะกิดสะกอนสลัดให้ขงเบ้งช่วยผูกมัดเล่าปี่ให้ยก กลับเมืองเกงจิ๋วให้ขุนทวน และนั่นกรรมกรว์ของตนจะเป็นอันตาย แต่ขงเบ้งก็รู้ ว่าเห็นอุบายของลูกพี่ลูกน้องจึงยอมเล่าปี่ให้และครวญลูกพี่ลูกน้องโดยสร้างทำเป็น โกรธขุนทวนที่มาลวงนางฮันฮันกลับกันไปเมืองกังตั๋ง เล่าปี่ก็เลยคิดจะยกทัพไปตี เมืองกังตั๋งเป็นการตอบแทน ขงเบ้งก็สร้างทำเป็นตกใจของเล่าปี่ให้ทำเช่นนั้น ด้วยเกรงกรรมกรว์ที่นายจะไ้กับอันตราย เล่าปี่ก็เห็นแก่ขงเบ้งยอมแบ่งเมืองฮัน ให้ขุนทวนสามเมืองแลกกับเมืองเกงจิ๋ว คือเมืองเตียงสา เมืองเลงเหลงและ เมืองฮุยเอียน แต่ให้ลูกพี่ลูกน้องทั้งสองของเล่าปี่ไปให้ทวนเองเพราะมีเมืองทั้งสาม เมืองนี้ทวนเป็นอุปการะอยู่ ขงเบ้งแนะนำเขาว่าเพราะว่าถ้ามองอย่างไรทวนก็ไม่ ยอมยกเมืองทั้งสามนี้ให้ขุนทวนแน่นอน แต่ถกลงทำให้ลูกพี่ลูกน้องเห็นว่าตนได้พยายามช่วย อย่างเต็มที่แล้ว ผู้ที่ไม่ยอมยกให้ก็ทวนเอง ไม่ไปแลกกับเล่าปี่และจะได้โอกาสยึดครอง ขุนทวนต่อไปว่า จะขอตีเมืองฮันต๋งให้โค่นเสียก่อน เพื่อจะย้ายกวนอูมาเป็นเจ้าเมือง ฮันต๋งแล้วจึงจะตีเมืองเกงจิ๋วและหัวเมืองซึ่งเหลือแก่ขุนทวน ความความคิดริเริ่มของ ขงเบ้งทั้งหมดนี้เล่าปี่จึงไม่ทางเสียเมืองเลย เป็นฝ่ายได้ทุกอย่าง คือได้ทั้งเมือง เก่งจิ๋ว เมืองเสฉวนรวมทั้งหัวเมืองซึ่งเหลือตกด้วย ขงเบ้งก็ไม่ทรงผิดใจกับลูกพี่ลูกน้อง โดยส่งให้เขายกทัพแล้วว่าตนได้ช่วยผูกมัดแล้วแล้วเอง อีกหนึ่งขุนทวนก็ไม่อาจจะ ทำอะไรได้ก็ไปเพราะลูกพี่ลูกน้องได้พยายามเต็มที่ จนเกือบจะเอาชีวิตไม่รอดเพราะความ โกรธของทวน ที่ทำรัฐคโธธกเป็นของชกคำระกันในปัญหาไม่ได้ลูกพี่ลูก

เมื่อโจโจยกทัพไปตีเมืองฮันกงไคแล้ว ชาวเมืองเสฉวนหวาดกลัวว่าโจโจคง
จะยกทัพเลยไปตีเมืองเสฉวนด้วย ชงเบ้งก็คิดอุบายให้โจโจเลิกทัพกลับโดยส่งอิเจียนไป
ชวนทวนไปถือโอกาสยกทัพไปตีเมืองทัพม้าของโจโจ แล้วจะยกเมืองกังแฮ เมืองเกียงซา
และเมืองซุยเจียนให้ขุนทวนไปตีเมืองเสฉวน ชวนทวนก็เห็นชอบด้วย ทวนให้โจโจ
จึงต่างยกทัพกลับไปรักษาเมืองทัพม้า ความคิดริเริ่มของชงเบ้งทำให้ฝ่ายเขาได้เปรียบสงคราม
กับโจโจไปไถ่ระยะหนึ่ง เพราะชงเบ้งเห็นว่าฝ่ายตนยังไม่พร้อมรบกับโจโจและเกรง
ขุนทวนจะถือโอกาสเข้าโจมตี จึงยอมเสียเมืองสามเมืองให้ขุนทวนดีกว่าที่จะต้องเสีย
ทั้งหมด ครั้นทำสำเร็จด้วยสงครามของขุนทวนแล้ว¹ เขาก็ได้ตั้งภูจักรับแทน
พุทธศาสตร์ของตนให้เมืองสามเมืองไปรักษาแคว้นของตน ทั้งจะกองปรับทุกข์วิธีให้สอดคล้อง
กับฐานะของข้าศึก บางครั้งอาจจะกองรบด้วยเมืองบางเมือง ใช้กำลังทหารบางส่วน
เพื่อควบคุมได้เปรียบของผลรวมในอันปลายหนึ่งนั้น เป้าหมายสำคัญที่สุด

กลอุบายของชงเบ้งครั้งนี้เห็นเกี่ยวข้องกับเบ็ดครั้งที่เราได้เตรียมจัดทัพไปตีเมืองเสฉวน
โจโจได้คิดอุบายให้เอาไปกับขุนทวนฉีกกัน โดยให้เสียเปรียบยกทัพไปตีเมืองกังกั๋ง
โจโจยอมให้ขุนทวนจะต่างรบในเอาไปจัดกองทัพไปช่วย และเอาไปกองบัญชาเพราะ
เกรงจะไม่ได้เมืองเสฉวน แต่ชงเบ้งเป็นผู้หาทางออกได้ทางแผนเฉียนที่สุดโดยเขียน
หนังสือไปยุยงอิเจียนให้รีบไปตีเมืองฮันโก ทำให้โจโจต้องเลิกทัพกลับ เอาไปกับขุนทวน
ก็ไม่ถ่วงรบกวนโจโจและไม่ฉีกใจกันด้วย มิฉะนั้นแล้วเอาไปก็จะไม่ได้เมืองเสฉวน

ในการชำระพุทธศักราชโจโจทุกครั้ง ชงเบ้งเป็นผู้วางกำลังรบ ทำเป็นพุทธวิธีและ
กลอุบายด้วยตัวเองทุกครั้ง ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นความคิดริเริ่มของ
ชงเบ้งในการดำเนินพุทธวิธีจนสามารถชนะโจโจทั้งนี้เห็นดังนี้

ข้อหนึ่งเอาไปทั้งอยู่ที่เมืองทัพม้ากับเป็นเมืองเล็กกับแคว้น โจโจได้เอาหัวขุนเบ้งและ
ขุนทหารที่โง่งมแสนไปช่วยเอาไป เป็นการล่อให้พ่ายแพ้ไม่ให้เอาไปกำลังถึงตัวได้
ขณะนั้นเอาไปก็จัดการเมืองทัพม้าของตนเอง เมืองเบ้งก็เอาใจความที่ตกใจ ชงเบ้งเห็นว่า
ถ้าทำอย่างนั้นคงจะตกใจจึงรีบไปตีเมืองทัพม้าและได้เป็นพระเอกด้านขวาเป็นพระเอก ด้านซ้ายเป็นพระเอก

¹ เหมวหล ปี่ กริณีพิ คำรณวิชัยสงครามของขุนทวนและเงาดี แปลโดย
พิชัย ภาณุพงศ์ หน้า 48

เวลากลางวันบุพเพนิวาสทั้งเบ้งวางไว้จะเสียหมด แสดงให้เห็นความระมัดระวังในการ
ประมาณสถานการณ์ของขงเบ้ง เมื่อไฟในเมืองลูกไหมแฉ่งของเบ้งซึ่งมีธงกับเล่าของ
กุมภทหารทั้งหมดไปสมทบกับกวนต๋งที่แม่น้ำเปะโฮ หลังจากที่ได้มอบหมายหน้าที่แก่ทุกคนแล้ว
ขงเบ้งก็เลยออกจากเมืองขึ้นไปดูเหตุการณ์บนเนินเขาสูง ได้เห็นคนชักธง
โจโจกองเสียทหารไปก็เกรงใจจำนวนมากเพราะกลัวศึกของตน จากเหตุการณ์นี้
แสดงให้เห็นว่าขงเบ้งเป็นผู้ชำนาญในการสงครามยิ่งนัก สามารถพลิกแพลงกลยุทธ์
ได้หลายวิธี มีแผนทอดกล่อข้าศึกได้เหมาะแก่สถานการณ์ โดยเฉพาะความคิดริเริ่ม
ในการใช้ทั้งเพลิงและน้ำเข้าทำลายข้าศึก การปกติแล้วการใช้เพลิงทำลายข้าศึกได้
ผลชัดเจนแน่นอนอยู่แล้ว แต่ขงเบ้งก็ได้นำไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำลายข้าศึก
จนโลกด่าในสมัยประเทศเข็กก็ยกให้ขงเบ้ง

เมื่อโจโจยกทัพไปตีเมืองกังตั๋งถูกโจโจวางอุบายเผากองทัพเรือ ขงเบ้งก็จัด
กำลังทหารไปสกัดทัพโจโจตามทุกทาง ๆ ซึ่งจุดของทหารสามารถเดินลัดข้ามแม่น้ำไปบุบฉวย
ใกล้ตำบลฮัวหลิมทางไปเมืองเกงจิ๋ว ขงเบ้งสามารถรู้เวลากลางวันว่าทัพโจโจจะ
แตกทัพไปทางนั้นเวลาที่สาม เพราะเกิดลมพัดขึ้นเวลาสองยามเหมือนกันเป็นเวลาที่
จวนเย็นทั่วทั้งโจโจ ขงเบ้งจึงจุดไฟไหม้กองทหารของโจโจที่ติดกลางทัพโจโจที่ทัพที่เข้ามาถึง
ซึ่งเดียวพายุใหญ่ทหารสามารถเดินยกไปบุบฉวยที่เนินเขาปากทางตำบลโฮโลกกและยัง
ขยายกรอไว้ควยวามรุ่งเช้าจะมีผลตก เมื่อฝนหยุดแล้วโจโจจะเดินมาทางมาหยุดทุ่งทา
อาหารกินที่นั่น เมื่อเห็นทัพไฟให้เดียวพายุเร่งทหารออกโจมตีทันที อย่าให้ทหาร
โจโจมีโอกาสรับประทานอาหาร ซึ่งมีตก มีธง เล่าของกุมภทหารคอยถักด้วยทหาร
โจโจที่เห็นขึ้นถึงตามชายทะเล ซึ่งเล่าก็กุมเรือรบไปถึงที่ตำบลโฮโลกกซึ่งเป็นจุด
ยุทธศาสตร์คอยถักด้วยโจโจและป้องกันเมืองกังตั๋งด้วย สำหรับกวนต๋งนั้นครั้งแรกขงเบ้ง
มิได้มอบหมายให้เพราะเห็นว่ากวนต๋งเคยไปอยู่กับโจโจมากระยะหนึ่ง ขงเบ้งจึงสั่ง
กวนต๋งว่าเป็นคนชั่วร้ายกตัญญู คงจะไม่กล้าหาญโจโจแน่ แต่เมื่อกวนต๋งกล่าวถึงจะ
เป็นประจักษ์รับรองว่ากล้าหาญโจโจ ขงเบ้งจึงสั่งกวนต๋งทหารห้าร้อยคนไปสกัดโจโจ
ที่ตำบลฮัวหลิมเพราะมีทางแยกไปเมืองเกงจิ๋วใกล้สองทาง ทางใหญ่ในฉนวนโกกกา

ทางแถบนั้นเป็นลัทธิที่ทรนายนั่นเอง ช่างแบ่งวางแผนออกโจโจให้เดินทางลัดเพราะเป็น
 ซอกเขาเดินลำบากเหมาะแก่การบุโจมนี่ วิถีลัดโจโจให้เดินทางลัดก็คือสั่งคนดู
 ชุมกองไฟไว้ที่ปากทางลัด เพราะรู้จุดนี้ชัยโจโจที่ว่าเดินถนนทางระวางสงฆ์
 มีความชำนาญในกลศึก รู้เท่าทันกลอุบายล่อลวงทาง ๆ เมื่อโจโจเห็นกองไฟที่ปาก
 ทางลัดก็จะกองไฟไว้ที่นั่นแถมทำกลอุบายล่อให้คนเดินไปทางใหญ่ โจโจจะกอง
 มุกยานกองไฟไว้ที่ปากทางลัดนั้นคน ช่างแบ่งประสบความสำเร็จในการประหาศยานการณ
 และคำเป็นยุทธวิธีที่การ แต่โจโจก็หนีรอดไปได้เพราะคนดูยอมปล่อยตัวไป
 ค้างที่เชิงเบงลาคไว้ การที่ช่างแบ่งสั่งทหารไปลัดโจโจก็เพื่อช่วยชีวิตและต้องการให้
 โจโจหายเหนื่อยอย่างหมดทางสู้ จะเห็นว่าเมื่อโจโจยกทัพมาครั้งนี้ผลถึงแยกชนสามชนกัน
 แต่เมื่อหนีรอดกลับไม่ถึงเมืองลำตันโจโจเหลือทหารเพียงยี่สิบเจ็ดคนเท่านั้น การที่
 ช่างแบ่งยินยอมให้คนดูไปลัดจับโจโจทั้งที่รู้ว่าอย่างไรเสียคนดูก็ต้องยอมปล่อยโจโจให้
 หนีไปได้ ก็เพราะช่างแบ่งเห็นการนำกองทหารให้คนดูยอมแพ้นุญตของโจโจให้หมด
 เพราะกองที่คนดูที่โจโจพาให้โจโจยอมให้คนดูไปและยังได้ค่าของมีค่าต่าง ๆ ตาม
 ไปให้ก็มากพอ คนดูก็ยังคิดถึงบุญคุณของโจโจอยู่ คราวนี้ช่างแบ่งก็ทำให้คนดูได้
 มีโอกาสหลบหนีโจโจ ถึงอย่างไรช่างแบ่งก็รู้แล้วว่าระกาโจโจยังไม่ถึงสาบและยังทำ
 ให้คนดูทราบถึงบุญคุณ จงรักภักดีต่อคนอีกค่ายที่ไม่ยอมเอาโทษ

คนของช่างแบ่งยกทัพไปที่เมืองฮันตงของโจโจ วางแผนการให้ตรงตรงกับจุด
 ไปทำลายค่ายเก็บเสบียงของโจโจที่เขาตั้งบนสันและค่ายฮันตง คราวนี้ช่างแบ่งคำเป็น
 กลศึกให้หาสี่คนโรยประสาธ โดยสั่งรูลงภูเขารอบนอกและแถวไม่ทวย
 ไปจุดที่เชิงเขาเพื่อล่อไฟในเวลากลางคืน เมื่อได้ขึ้นเสียงประทัดในค่ายใหญ่ของสั่ง
 ทหารเข้าแถวและสี่ของกองไฟล่อลวงแต่ไม่ต้องออกรบ ช่างแบ่งสั่งทำเช่นนี้ทุกคืนจน
 ทหารโจโจไม่เป็นอันหลับนอน โจโจจึงกองสั่งกองทัพให้ทางออกไป แล้วช่างแบ่งก็
 สั่งเอาไฟไปล่อค่ายแทนที่ค่ายโจโจ เมื่อโจโจยกทัพมาก็ได้มีให้กองทำเป็นกอง
 เพราะช่างแบ่งได้จัดทหารแถวหน้าทั้งค่ายและจะไล่ล่าออกตีกระหนาบหนีที่ โจโจ
 ไม่รู้กลศึกครั้งนี้จึงถูกโจมนี่กองแตกหนีไป ช่างแบ่งจึงสั่งทหารตามไปที่เขาเมืองฮันตง

และเมืองอันถึงได้ ถ้าขงเบ้งไม่ได้ออกศึกเช่นนี้ โจโฉก็ไม่มีสมการยับยั้ง ที่โจโฉออกมา
เพราะเป็นแผนสร้างสงฆ์หากระแวง ไฉนเสียงของกองประทศก็ดังก็คิดว่าทำศึก
ยกกำลังมาเริ่มก็แตกหายจึงครั้นกร้ามกอบทัพ โจโฉชำนาญในการใช้กำลังทหาร
เขารบมากกว่าที่จะทำอุบายกับคนอื่นจึงต้องเสียอย่างนี้ เพราะไม่ทันกลวงของขงเบ้ง

หลังจากโจโฉสิ้นชีวิตแล้ว พระเจ้าโจยี้ได้รับยกทัพไปตีเมืองเสฉวนอีก
พระเจ้าโจยี้ทำเป็นบุพพริตตามแผนของสุมาลิ้วที่คิดไว้หน้าทัพ นี้ละหนึ่งแสนคนยกเข้าตี
เมืองเสฉวนบรรณกันหาทาง ขงเบ้งทราบจะเอื้อมกลวงมาจากกองสลกแนบแล้วว่า
พระเจ้าโจยี้ใหญ่ใหญ่โดยทัพมาทางทิศใต้ จึงวางกลบุพพริตดังนี้ ซึ่งมาเจียว
คุมทหารไปคอยสกัดทางทิศใต้ซึ่งพระเจ้าโจยี้ให้หนีไปเมืองเจียวตั้งยกกองไว้
ซึ่งโดยเจียวเป็นผู้นำทัพมาทางทิศใต้ก็มาวันหนึ่งซึ่งเบ้งเฮกเจ้าเมืองนั้นเองเป็น
ผู้คุมทัพมาตี แล้วให้ทางเวียงไว้ออกข้างทางทั้งซ้ายและขวา ให้ทหารเฝ้าเวียง
วันละแปดรอบเพื่อลวงข้าศึกให้เห็นว่าฝ่ายตนมีกำลังทหารมาก ทางทิศใต้เบ้งก็
ยกทัพเข้าตีที่นั่นซึ่ง ขงเบ้งซึ่งใจเมื่องเป็นเพื่อนร่วมน้ำมานานกับเบ้งตักในเจียว
หนังสือไปขอรองเบ้งตักไม่ให้ยกกองทัพมา ทางทิศใต้ซึ่งเบ้งโจยี้ว่าโจยี้
จะเป็นผู้คุมทัพเข้าตี จึงจัดกองทัพมาคอยสกัดที่นั่นแต่ให้ล่อกรมน คอยให้โจยี้
เลิกทัพไปเอง แล้วส่งกองทัพเข้าเฝ้าพระเจ้าโจยี้ตามคนเป็นกองหนุนไปให้ยา
สลกแนบตรวจตราทั้งสี่ด้าน ถ้าทิศใดคิดหนีให้เข้ามายกทัพนั้น ส่วนทางทิศตะวันออก
ขงเบ้งก็บอกว่าขุนทวนจะเป็นผู้ยกทัพไปตีที่นั่นซึ่ง ขงเบ้งจึงก็อุบายให้ขุนทวน
ยกทัพมาโดยส่งเงาะไปเจรจาให้ขุนทวนเป็นพันธมิตรกับพระเจ้าเอาเสียน เลิกความ
กับพระเจ้าโจยี้ ขุนทวนจึงส่งเงาะมาเจรจากับขงเบ้ง ขงเบ้งก็รับทูลให้
ขุนทวนเลิกความกับพระเจ้าเอาเสียนมา

ครั้นพระเจ้าเอาเสียนได้รู้ก็โกรธนัก ยกทหารไปเมืองถึงตั้งเป็นอริวิภาต
นิกรกัน มีคนระบองก็โค่นขุนแล้ว พระเจ้าเอาเสียนผู้บุตรได้เสวยราชสมบัติ
ต่อมาจนทุกวันนี้ ที่พระเจ้าเอาเสียนทำการนิกรกันแต่บัดนั้น ครั้นให้
พระเจ้าเอาเสียนผู้บุตรไปหาขุนทวนซึ่งพระเจ้าเอาเสียนเคย จะได้เป็นนาง

อย่างพระราชมโหรีที่พระสิ่งใดมอหังกัน จะไต่ช่วยกันทำวัดใจ
 นามวงเงาเนอความที่ไม่งงใจพระเจาขุนความง

เมืองเสวนกับเมืองกัฏฐังจึงมีไมตรีกันเล็กเพราะขงเบ้ง เพื่อความทราบ
 ถึงพระเจาโจชึ่งจึงเกิดพระทัยกับไมตรีเมืองกัฏฐังแทนเพื่อคักศึกเสียกล
 เมืองเสวนจึงปลอกลัจากสงคราม ถ้าขงเบ้งไม่คิดขมานไมตรีกับขุนทวน
 พระเจาโจชึ่งคงยกทัพมาถูกราบเมืองเสวนแน่นอน เมืองเสวนคงตกเป็นฝ่าย
 เข็มเบรีมความขย้างเนื่องจากกำลังทหารน้อยและกองทัพก็หักทลายกันถึงกันพระเจาโจชึ่ง
 และขุนทวน ขณะนั้นเบ้งยกทัพมาตั้งรุกรานภายในเมืองเสวน ขงเบ้งก็ควรจะทราบ
 เบ้งเสกเจาเมืองนั้นคงให้ทราบก่อนเพราะศึกกันนี้ไกลไม่ได้ เพราะมีอาณาเขต
 ติดต่อกับเสวน หลังจากนั้นก็ส่งกรมกับพระเจาโจชึ่ง ส่วนขุนทวนนั้นขงเบ้ง
 ไม่ไว้ใจเลยเพราะถ้าเมืองลกโง่งใด ขุนทวนก็ต้องขมกลืนลงเพื่อตนกับลลน
 กอพระเจาโจชึ่ง

หลังจากที่กำจัดสงครามกันพระเจาโจชึ่งและขุนทวนเรียบร้อยแล้ว ขงเบ้ง
 ก็ยกทัพไปปราบเบ้งเสกเจาเมืองนั้นเองด้วยตัวเอง ทั้ง ๆ ที่พระเจาโจชึ่งและ
 ขุนนางช่วยกันตีกันมาขงเบ้งไม่จำเป็นต้องไปเอง ใหญ่จนเป็นเหตุที่ไม่ได้ในทางเบ้ง
 ไม่ยอมเพราะถ้าหากว่าเป็นขุนทวนเองเบ้งเสกจะไม่เกรงกลัว อาณาจักรของเบ้งเสกนี้
 ในหนังสือพิชัยสงครามสามก๊กกล่าว² เป็นดินแดนที่อยู่นอกเขตประเทศจีนตอนใต้ติด
 กับอาณาจักรเสวน มีภูมิประเทศเป็นน้ำท่วมและภูเขาสูงสลับซับซ้อน เบ้งเสกตั้ง
 ราชธานีอยู่บนเนินอกเขาจึงมีเขตรอบคองจึงเรียกกันว่าเขตราชธานีไม่มีน้ำสามฝ่ายไหน
 บรรจบกันที่นอกราชธานีไม่ได้ แม่น้ำอสุย แม่น้ำไคและแม่น้ำตะวันตกเมืองรวมเป็น
 ฝ่ายเดียวกันแล้วจึงเรียกกันว่า (สามแม่น้ำ) อาณาจักรนี้ชาวจีนเรียกว่า นานก
 คำแปลภาษาปัลลวเรียกว่าความงามของเครื่องนุ่งนุ่ง นานกหรืออาณาจักรนานเป็นชื่อ

¹ ใจพระราชมโหรี (พ) ส่วนก ๒ หน้า 565

² สังข ๒๕๖๖ พิชัยสงครามสามก๊ก หน้า 358

ของสมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์มณี เจ้าอาวาสวัดสุทัศน์เทพวราราม

การจัดพิมพ์ไปถวายสมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์มณี เจ้าอาวาสวัดสุทัศน์เทพวราราม
เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์มณี
ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้า
จงได้ผล ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้า
จะไม่ให้สมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์มณีเป็นทุกข์อีกต่อไป เป็นการกระทำในพระนามของข้าพระพุทธเจ้า
การหมั้นหมั้นเพราะต้องการให้สมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์มณีมีความสุขอย่างแท้จริง จะได้ไม่ต้องกังวล
กับสิ่งใดอีกต่อไป ดังนั้นเมื่อสมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์มณีจะไม่ยอมอ่อนน้อมขอรับแก้ตัวใหม่
ของข้าพระพุทธเจ้าโดยดี ข้าพระพุทธเจ้าจึงขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะไม่ยอม
เป็นครั้งที่สาม

ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะไม่ยอมเป็นครั้งที่สาม
ท่านทั้งปวงซึ่งมีพระทัยเมตตาต่อข้าพระพุทธเจ้าขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้า
เพราะเราเห็นเห็นว่า สมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์มณีเป็นเจ้าเมืองบ้านนอก หัวใจกระตัญ
หัดนึกถึงเมืองเรา จนได้ตัวมาแล้วยังไม่สามารถแก้ตัวได้ ซึ่งปล่อย
มันไว้ให้ข้าพระพุทธเจ้าให้แก้ตัวเองทั้งภายนอกภายในให้จงหนักก่อน จึงจะ
กลับไปได้ ถ้าจะเอาแต่ขอโทษอะไร ๆ แล้วกลับไม่เมือง จะยกไปทำ
การถวายพระเจ้าโจชี่เล่าก็ถวายสมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์มณีเมืองเรา ท่านทั้งปวง
จงดูข้าพระพุทธเจ้าให้สมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์มณีจะได้เป็นสุขด้วยกัน

จากคำที่แจ้งนี้แสดงให้เห็นความริเริ่มอันประกอบด้วยคุณประโยชน์อย่างรอบคอบของสมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์มณี
ทั้งที่การแก้ไขไปกับสมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์มณีมีความยากลำบาก เพราะเหตุผลทางใดก็ตามการ
ก็ยากยิ่งกว่าการอื่น แต่สมเด็จพระนางเจ้าสุทนต์มณีเห็นว่าการแก้ไข

ในการพบครั้งแรก ชงเบ้งจู่จู่ลงกับดอยเดี่ยวเลื้อยออกไปไต่หน้าของหินเหวน
 สุนาและห้วยหล่าในเวลากลางคืน ทั้งสามคนนี้เป็นเจ้าเมืองที่ขึ้นแก่เบ้งเฮกจึงต้องยก
 หัตถ์มาช่วย ชงเบ้งจึงมอบหน้าที่ให้องเป้งและม้าคงเป็นกองหนุนไปช่วยจู่จู่ลงกับดอยเดี่ยว
 เขาก็ยกของสุนากับห้วยหล่า ซึ่งได้ขบวนทหารไปดักสุนาทางซอกเขาทิศตะวันออก
 อั้งเดี่ยวเอกคุมทหารไปดักห้วยหล่าที่ซอกเขาคานทิศตะวันตก จัดกวนฮกเป็นกองหนุนคอย
 ระวังตำแหน่งจะเปลี่ยนหล่าซ้ำอีก โดยที่จู่จู่ลงกับดอยเดี่ยวไม่รู้เลยว่าชงเบ้งตั้งนายทหารเหล่านี้
 ไปช่วยตนจับสุนากับห้วยหล่า มารุกคตเมื่อทั้งสองคนได้กลับมารายงานชงเบ้งพร้อมด้วย
 กิ๊วะระของหินเหวนเพียงคนเดียว เขาใจว่าสุนากับห้วยหล่าหนีรอดไปได้ แต่เมื่อเห็น
 สุนากับห้วยหล่าถูกจับได้จึงอัศจรรย์ใจยิ่งนัก ถ้าชงเบ้งไม่กระตือรือร้นและไม่มีความคิด
 ริเริ่มในการจัดทหารไปช่วยจู่จู่ลงกับดอยเดี่ยว ก็ไม่สามารถจับสุนากับห้วยหล่าได้ นอกจากนี้
 ชงเบ้งยังปล่อยตัวทั้งสองคนไปเพราะความเมตตา ทำให้สุนากับห้วยหล่าซาบซึ้งบุญคุณ
 ของชงเบ้งยิ่งนัก หลังจากนั้นสุนาได้จับตัวเบ้งเฮกมาส่งให้ชงเบ้งเป็นการตอบแทนบุญคุณ
 ชงเบ้งก็คิดอุบายจับเบ้งเฮกโดยให้จู่จู่ลงกับดอยหล่าทำตัวคนไปดักที่หัวเขาหินไก่อ
 ใหญ่เดี่ยวคุมทหารทำตัวคนไปดักที่ช่องแคบท้ายเขา ให้องเป้งกับกวนฮกคุมทหารไปรบ
 ออเบ้งเฮก ให้เดี่ยวเอกกับเดี่ยวหนึ่งคุมทหารไปคุมในป่าบริเวณห้วยค้ำซ้ายและขวาเพื่อ
 ออกดักกระหนาบเบ้งเฮก แต่เบ้งเฮกดอยเดี่ยวจับเบ้งเฮกได้และเบ้งเฮกอ้างว่าตนถูกจับได้
 เพราะหนีไปทางซอกเขา ถ้าตนแตกหนีไปทางที่กว้างก็แน่ใจว่าทหารของชงเบ้งไม่
 สามารถจับตนได้แน่ ชงเบ้งใช้กลยุทธ์จึงเห็นว่าเบ้งเฮกพูดอวดก็เลยปล่อยตัวไว้ช่วย
 กับทหารทั้งหมด เพราะชงเบ้งเชื่อมั่นในสติปัญญาความคึกของตนว่าจะสามารถจับตัว
 เบ้งเฮกได้อีกไม่ยาก ถึงที่ใดก็แจ้งกับทหารของตนว่า "คนทั้งปวงอย่าสงสัยเลย
 ทำไมผมจะจับตัวเบ้งเฮกเหมือนหนึ่งไขวญเจียมหิมเอาทอง แต่เราหากจะทำให้มัน
 เกรงจนมาก"¹

หลังจากที่ปล่อยเบ้งเฮกไปแล้ว ชงเบ้งก็ยกทัพตามไปถึงแม่น้ำลุ่มขุยไถ่ล่อ
 ขำรวจู่จู่ประเษเห็นเบ้งเฮกตั้งค่ายอยู่ฝั่งตรงข้าม มีกำแพงดินล้อมรอบแน่นหนาแข็งแรง

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 591

พรหมพาหนะเกาทัณฑ์ประจำป้อม ชงเบ้งก็แน่ใจว่าเบ้งเฮกไม่ออกมารบเป็นแน่เป็นแน่
 คอยตั้งรับอย่างเดิมก่อน จึงตั้งค่ายเรียงรายไปตามลำน้ำลำค้ายมีช่องเบ้ง กวนสกล
 เตียวเจก เตียวหิงไว้บนนายทหารรักษาลำน้ำ เนื่องจากขณะนั้นเป็นฤดูร้อน ชงเบ้ง
 จึงมีความระมัดระวังทหารไปตัดไม้เกี่ยวหญ้าทำค่ายรวมเป็นสี่หมอบนอกของทหารและน้ำอีกค่าย
 แล้วส่งมาค่ายคุมทหารไปทำเขื่อนขามแม่น้ำเสร็จแล้วให้ยกกำลังไปปล้นกองลำเลียงเสบียงของ
 เบ้งเฮก แต่ปรากฏว่าทหารเหล่านั้นมองไม่เห็นน้ำในแม่น้ำ เมื่อขึ้นจากน้ำก็ไล่ติดไหล
 ลอยมาจากจวนกรมทนายถึงหัวหารอยคน ชงเบ้งจึงส่งทหารไปนำข้าวมาบนแถบนั้นมาตาม
 จึงรู้ว่าในฤดูร้อนเวลากลางวันน้ำในแม่น้ำล้นสูงมีอันตรายมาก ใช้ถ้ำกินได้เฉพาะ
 เวลากลางคืนเท่านั้น แล้วชงเบ้งให้ชาวมาบนนำทางมาค่ายไปรู้จักทางลำเลียงเสบียง
 ของเบ้งเฮก ส่งมาค่ายคุมทหารตามขอเขาที่กองเสบียงมานาน พดกักรวมเหล่านี้
 ล้วนแต่แสดงให้เห็นความริเริ่มของชงเบ้งทั้งสิ้น กาชงเบ้งไม่ส่งทหารไปนำข้าวมาบน
 มาสมทบเรื่องแม่น้ำล้นสูงก็คงจะยังไม่ทราบสาเหตุ ทหารทหารก็คงจะได้รับอันตราย
 อีกมากและเกาทัณฑ์ของเบ้งเฮกในหัวหารมาบนไปตีทางลำเลียงเสบียงของเบ้งเฮกให้มาค่ายรู้จัก
 งานก็จะไม่ล้มเหลวเร็วแล้ว การรบครั้งที่สองนี้ชงเบ้งไล่ตัวเบ้งเฮกเพราะสุทธาโกรธ
 ที่เบ้งเฮกตั้งเขื่อนขามแม่น้ำจึงมัดตัวเบ้งเฮกขณะเมาสุราบนอนหลับจับมาให้ชงเบ้ง
 เบ้งเฮกจึงอ้างว่าโดนถูกจับมิได้เพราะไร้มืด ชงเบ้งจึงปล่อยตัวเบ้งเฮกไปแสดงฝีมือ
 อีกครั้งที่สอง

หลังจากนั้นเบ้งเฮกก็ตกลงคุยกับเบ้งฮิวในการเข้าตีค่ายชงเบ้ง โดยส่ง
 เบ้งฮิวนำสิ่งของมีค่าและเงินทองไปให้ชงเบ้งที่ค่ายเพื่อให้ชงเบ้งคลายใจ ทนจะตาม
 ไปตีค่ายชงเบ้งให้เบ้งฮิวที่กระหนาบออกมา เมื่อมาค่ายแจ้งชงเบ้งว่าเบ้งฮิวนำสิ่งของ
 มาให้ ชงเบ้งก็รู้ว่าเป็นกลอุบายจึงซ่อนแผนเบ้งเฮกโดยเรียกขุนเคียน ออกไป
 มาตบและกวนสกลสั่งให้จัดแจงทางเข้าออกในค่ายไว้ให้แล้วทั้งค่ายเสียคนทหารไป
 ชุมในป่า ถ้าเห็นเบ้งเฮกยกทหารมากปล่อยให้ผ่านเข้าไปถึงค่ายแล้วจึงคุมกำลังทั้งหมก
 ออกตีกระหนาบเข้าไป ส่งมาค่ายไปเตรียมเรือไว้ให้พร้อม เมื่อเบ้งเฮกเห็นไม่
 คุ้มก็ถอยร่นทำเนิรทหารเบ้งเฮกนำเรือเข้าไปรับทันที แล้วส่งลี้เป็นู้จัดเลี้ยงสุรา
 จาหารยสมมาเมาเบ้งฮิวและทหารทุกคน ดังนั้นเมื่อเบ้งเฮกยกทหารเข้าตีค่ายชงเบ้ง

จึงมิได้เห็นผู้คน เห็นแต่เบ้งฮิวกับทหารของตนนอนเมาสุราไม่ได้สติ เมื่อออกมา
นอกค่ายก็ถูกทหารขงเบ้งเขาลอบ เบ้งเฮกหนีไปทางริมน้ำเห็นเรือจอดรอก็คิดว่า
เป็นทหารของพวกตน จึงเรียกให้มารับจึงถูกนายทัพโค้วยกกลุ่บของขงเบ้ง
จะเห็นว่าขงเบ้งจับเบ้งเฮกกับเบ้งฮิวไค้ครั้งนั้นเพราะภูมิภาคไพร่หวั่นความกตัญญู
ในการซ่อนกลเบ้งฮิว เมื่อทหารมาบอกเบ้งฮิวว่าของมีค่ามาให้งบเบ้งก็รู้ดีเห็นว่า
เห็นแผนของข้าศึกที่จะเข้ามาจับตนถึงในค่าย ไม่ได้วิธีใดจะดีไปกว่าทำเป็นไม่รู้ทัน
การกตัญญูมาเอาใส่อาหารให้ข้าศึกกินเป็นการกำจัดข้าศึกที่ได้ผลดีและง่ายที่สุด
เพราะถ้าขงเบ้งสั่งทหารเข้าจับเบ้งฮิวแล้ว เบ้งเฮกซึ่งรออยู่ภายนอกก็จะต่อสู้
นำทหารเข้าตีทันทีกลายเป็นศึกกระหนาบสมเจตนารมณ์ของเบ้งเฮก การสั่งมาด้วย
ให้ทำเรือไปจอดค้ำเบ้งเฮกก็เป็นการเตรียมพร้อมอย่างรอบคอบเพราะคาดการณ์ถูกต้อง
ว่าเบ้งเฮกต้องหนีกลับค่ายโดยข้ามแม่น้ำโตทางเดียว เมื่อขงเบ้งปล่อยเบ้งเฮกกับ
เบ้งฮิวไว้ก็เกินครึ่งที่สาม ยังสั่งรอง ขลุ่ยเอียน นำทัพคุมทหารข้ามแม่น้ำไปดัก
รอเบ้งเฮกที่ค่ายเพื่อผูกพันการรบและประจานเบ้งเฮกเบ้งฮิวต่อหน้าทหารให้ดูด้วย
นอกจากนี้ยังเป็นการประกาศให้ทหารเบ้งเฮกรู้ว่า การที่เบ้งเฮกถูกปล่อยตัวมา
เพราะขงเบ้งให้ออกสแนกตัว ไม่ใช่เพราะความสามารถของเบ้งเฮก หลังจากนั้น
ขงเบ้งได้จัดเลี้ยงบำรุงขวัญทหารของทุกคน พร้อมทั้งสั่งให้ทหารเข้าใจเหตุผล
ที่ปล่อยตัวเบ้งเฮกอีกเป็นครั้งที่สาม การกระทำเช่นนี้ทำให้ทหารเกิดความเชื่อถือว่า
วางใจขงเบ้ง

เมื่อเบ้งเฮกยกทัพมารบกับขงเบ้งเป็นครั้งที่สี่ ได้เกิดเหตุการณ์ถึงเก้าสิบสาม
หัวเมืองกำลังพลประมาณห้าแสนคนยกทัพมาตั้งที่ริมแม่น้ำเซียงหยี่ ขงเบ้งรู้ข่าวก็ไม่ได้
กลัวความ สั่งทหารเคลื่อนเข้าไปประชิดกันที่ ขงเบ้งพาทหารหาญยกมาทาง
ลวงหน้าไปสำรวจดูประเทศก่อน เมื่อเห็นว่าภูมิประเทศเป็นเขาสูงไม่สะดวกในการ
โจมตีข้ามแม่น้ำ ขงเบ้งจึงสั่งทำสะพานไม้ไผ่เพื่อข้ามแม่น้ำลำเลียงทหารข้ามหากไป
ตั้งค่ายใหญ่สามค่ายแล้วสั่งทำประตูค่ายให้ตรงสะพานหลัก

ฝ่ายเบ้งเฮกเห็นว่าขงเบ้งยกทัพมาทางค่ายใกล้ค่ายทหารหนึ่งแสนคน
มาที่ค่ายขงเบ้ง ขงเบ้งสั่งทหารไม่ให้ออกมาพบเพื่อกลับให้รักษาค่ายไว้ให้มั่นคง
เพราะกลัวการรบกวนกำลังข้าศึกก่อนเพื่อหาจุดหมายเอาชนะ หลังจากนั้นขงเบ้งสั่งรอง
ทัพของเกียต๋งมาหาขงเบ้งไปตั้งอยู่ตรงหน้าค่ายเบ้งเฮก เมื่อเห็นแสงของไปเป็น
สัญญาณใหญ่ของทั้งค่ายปลอมก็จึงดวงไฟเบ้งเฮกเข้าใจว่าขงเบ้งถอยค่ายไปตั้งที่นั้น
จะได้ติดตามไปตี เมื่อค่ายปลอมเสร็จแล้วใหญ่ของยกทหารมาหาขงเบ้งเข้าไปตั้งในค่าย
เบ้งเฮกหลาย ๆ หลุมเอาไปไม้คดวางไว้ให้ข้าศึกเห็น

พอถึงเวลาขงเบ้งสั่งมาค่ายปลอมแยกย้ายไปเป็นสัญญาณใหญ่ของรู้ แล้วให้
มาค่ายทหารไปซ่อนอยู่นอกค่ายตามทิศตะวันตก ซึ่งเดียวเอกไปตั้งขุมพลนอกค่ายตาม
ทิศเหนือ ส่วนภายในค่ายขงเบ้งสั่งให้จุดไฟสว่างทั้งสามค่าย ข้าศึกจะได้ไม่กล้า
เข้าปลอมภายในค่ายนั้น ขงเบ้งยกทหารไปตั้งอยู่นอกค่ายเพื่อดวงไฟเบ้งเฮกเข้าใจว่า
ตนตั้งค่ายตามทหารที่ไม่พบแล้วจุดไฟสว่างเป็นการลวงไว้ เบ้งเฮกจะได้เข้าไป
ค้นภายในค่าย ทั้งหมัดนี้เป็นกลอุบายเล็กของขงเบ้ง เบ้งเฮกจึงหลงกลเชื่อว่าขงเบ้ง
ถอยทัพไปแล้ว จึงแบ่งทหารจำนวนหนึ่งเข้าไปค้นภายในค่าย อีกจำนวนหนึ่งติดตาม
ไปตีทัพขงเบ้งโดยไม่รู้วาทะของทัพที่ถูกข้าศึกยกไว้แล้ว เมื่อเบ้งเฮกเห็นค่ายปลอม
ที่รุ่งคดแสงดวงไฟมากมายก็เชื่อว่าขงเบ้งถอยไปตั้งค่ายที่นั้นจริง จึงเกณฑ์ทหารไปตีค่าย
ห้าแห่งเข้าไปถึงก็ ขงเบ้งก็จุดไฟเป็นสัญญาณให้ทหารของตนยกเข้าโจมตีเบ้งเฮก
พร้อมกับทั้งสามค่าย เบ้งเฮกพาทหารมาวางล้อมสี่ทิศค่าย แต่ไม่สามารถจะเข้าได้
เพราะถูกสกัดไว้ทุกด้านจากค่ายเดียวเอก ดุยกเอียน รวมทั้งขงเบ้งด้วย
ขงเบ้งก็ผูกเกาะเยยให้เบ้งเฮกโกรธ เบ้งเฮกจึงพาทหารเข้ารุกไล่โดยปราศจาก
ความที่โรยเกราะทั้งกลางไปโอบล้อมที่อุยเอียนทุกดวงไว้ ทั้งเบ้งเฮกและเบ้งฮิวถูกจับ
ได้ในครั้งนี้เพราะกลอุบายของขงเบ้งทั้งสิ้น ทั้งที่กล่าวถึงทหารเป็นจำนวนมาก การที่
ขงเบ้งสั่งค่ายลวงนั้นเป็นกลอุบายที่ไม่ช้าแถมได้ประโยชน์มากเพราะสามารถลวงเบ้งเฮก
ให้ติดตามไปตีโดยมิได้เห็นว่าตนลวง เบ้งเฮกจะได้ไม่รู้ว่าขงเบ้งจะเข้าตีค่ายของตน
เป็นการตอนหลัง นอกจากนี้ขงเบ้งยังคิดวิธีจับตัวเบ้งเฮกต่างจากครั้งที่แล้ว ๆ มาโดย

พูดหลุมพรางดักไว้ กอปรของขงเบ้งครั้งนั้นตรงตามตำราพิชัยสงครามเรื่องลักษณะ
 ชีวประยุทธ์^๑ แม้ทั้งสองสร้างกลยุทธที่ไม่เข้าแบบใครๆใหม่ โดยรู้จักเลือก
 ช่วงจังหวะที่เข้าตีการดักไม่ทิ้งบุญใจมาศึกหรือรู้จักเลือกทิศทางและสถานที่เข้าตีไม่ได้
 ระแวงระวังบุญใจโดยไม่คิดถึง

ถึงแม้ว่าขงเบ้งจะจับเบ้งเฮกได้ครอบงำอยู่เป็นความกตริเริ่มของทั้งสอง
 เบ้งเฮกก็ยังมิพินิจวิตรึกว่าเป็นเพราะตนทำการรบยังไม่เต็มเม็ด แม้ขงเบ้งจะ
 เก่งสั่งทหารให้เข้าจับเบ้งเฮกไปฆ่า เบ้งเฮกก็มีใจรักนักรบ ขงเบ้งจึงคิดว่าถ้า
 ฆ่าเบ้งเฮกเสีย ราษฎรก็จะรวมกันไม่คิดจะต่อหัวมีให้เบ้งเฮกยกกองกรงกลัวอย่าง
 รามลายเป็นเมืองขึ้นโดยสมัครใจ จะไล่ไปต้องยกทัพปราบกันอีกต่อไป จะเห็นว่า
 ขงเบ้งเป็นนักพิเคราะห์คนฉลาด นอกเหนือจากการนี้เองต้องใช้สติปัญญาความคิด
 อย่างถึงที่สุดให้เบ้งเฮกยอมสละอยู่ใต้อำนาจจนได้

ในการรบกับขงเบ้งคราวนี้เบ้งเฮกไปยึดชัยภูมิที่เขาฉิมทองสัน โดยไปขอ
 ลาดอยู่กับไถ่และไถ่ทอง ภูมิประเทศที่เขาฉิมทองสันนั้นสู้รบกันการเต็มไปด้วย
 ภัยอันตรายจากรบรบชาติและสัตว์ร้ายนานาชนิด มีลำธารน้ำขุ่นถึงสี่สาย เบียงแต
 วนไปโดยโอบล้อมอยู่เหนือลำธารก็ถึงกับเจ็บป่วยสาหัสทำให้เสียชีวิตได้ ผู้ใด
 ไม่รู้จักทางก็ไม่รู้ทางรอดชีวิตกลับไปได้แม้แต่นกเดียว แต่ขงเบ้งก็ใช้สติปัญญาความคิด
 แก้ไขปัญหาได้ทุกครั้ง ถึงตอนนั้นทหารขงเบ้งลงไปกินน้ำในลำธารเหล่านั้นทำให้ไม่
 ก็หมด ขงเบ้งก็ล่อลวงเสาะหาทางแสร้งไปพบศาลเทพรักษ์ภาวนาความขลัง
 และศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขงเบ้งจึงกล่าวบูชาเทพรักษ์ขอใหรรวยเหลือ ทำให้
 เทพรักษ์ภาวนาสงสาร นอกนั้นก็หลังจากนั้นขงเบ้งสั่งทหารขุดน้ำไว้ใช้กัน
 แลขุดลึกลงถึงลำธารก็ยังหาน้ำไม่ได้ ขงเบ้งก็แก้ปัญหาคือขุดขุดเพื่อบูชาเทพยดา
 ขอน้ำไว้ จึงมีน้ำไหลออกมา ถ้าขงเบ้งไม่มีความกตริเริ่มกระทำเช่นนี้ ก็เท่ากับ
 ว่าทหารทั้งหมดยกภายในถ้ำนั้นเป็นแน่ คงไม่สามารถเอาชนะเบ้งเฮกได้

เพราะคนที่มีหน้าที่จะรู้วิชาไสย ของเมืองไค้หัวเมืองเฮกครั้งนี้เพราะเอี่ยวของจับตัว
ส่งมาให้ โดยมีเมืองเฮกมีภูมิต้องไวใจคิดว่าเอี่ยวของยกตนมาช่วยความความบริสุทธิ์ใจ
จึงทำให้เมืองเฮกยังไม่เช็ดความสนิทสนมความดีของของเมือง หัวเมืองจึงยอมปล่อยตัว
ไปก็ครั้ง

เมืองเอกโกษาทรภคพวกที่ไม่ไปเมืองจันทบุรี ให้โคสุกกับโคทองอุรุกรักษาเมืองสำคัญ
ของเมืองก็ยกทัพตามไปตีเมืองสำคัญโดยสั่งรูดงัดด้วยเหล็กในขุนทหารเขาเมืองนางคำเกิดเกิด
แต่ที่ไม่สามารถจะเข้าเมืองได้เพราะถูกระดมยิงด้วยปืนยาวไม่ยอมเข้าเมืองของเมืองจึงคิด
กลอุบายโดยสั่งลอบฆ่าให้ห่างจากตัวเมืองเพื่อให้เข้าศึกเข้าใจว่าไม่รู้ แล้วสั่งทหารทุกคน
ยกมาเกิดขาดใจให้เข้ามากินละนั้น ถ้าผู้ใดไม่ระมัดระวังจะเสีย พลตกกลางคืนของเมือง
สั่งทหารให้เข้ามากินละนั้นและลอบไปตมกำแพงเมืองให้สูงถึงใบเสมา แล้วประกาศ
ให้รางวัลแก่ผู้เข้าเมืองได้ก่อน พวกทหารจึงมีกำลังใจเข้าสู้รบโดยแย่งเข้าเมืองได้
สำเร็จ ถ้าของเมืองไม่สู้รบเข้าเมืองไม่ได้เพราะทหารเมือง
สำคัญรักษาเมืองแข็งแรงและโหดร้ายไม่ยอมเข้าเมือง การที่สั่งให้ลอบฆ่าจากกำแพงเมือง
ทำให้เขาเกิดเกิดความระแวงไม่ระมัดระวังยิ่งขึ้นแทนเคย เมื่อของเมืองสู้รบเข้าเมือง
ในเวลากลางคืนจึงยึดเมืองได้อย่างง่ายดาย

หลังจากที่เมืองคำกั้งโดนเผา ของเบ้งยกทัพตามไปก็เบ้งเอกที่เมืองจิเนเซ
เบ้งเอกขอโหมกลกัณโกลองเจ้าเมืองมัตถบพิตรซึ่งมีความรู้ เว้นราษฎรทั้งเมืองและทาง
โหราศาสตร์ยกมาช่วย จกหนองทรายเบ้งเอกเป็นสัตรูซึ่งมีวิชาความรู้ความสามารถ
เรียนวิชาผูก ล่ามารถจับเดี่ยวทั้งนี้กับกองทัพของเบ้งไวโค ของเบ้งจึงคิดหาทาง
เอาตัวเดี่ยวทั้งนี้กับกองทัพมัตถบพิตร โดยหาวิธีจับนางจกหนองทรายโดยตั้งค่ายล้อม
ทหารไปสกัดอยู่ตามทุ่ง คอยเอาเชือกถนนำนางจกหนองทรายจะได้จับตัวได้
ใหญ่ลงกับค่ายล้อมไปจนรอบนางจกหนองทรายทางค่ายล้อมค่ายมัตถบพิตร นางจกหนอง
ทรายจึงยกไปเพื่อขอแลกตัวกับเดี่ยวทั้งนี้กับ นางจกหนองทรายไปก็ได้เอาเดี่ยวทั้ง
นี้มาส่งกับมัตถบพิตรไม่ได้ ในการรบครั้งนี้เบ้งของโกลองยกทัพมาตีบ้านวิชาสตรและ
โกลองสาคร เพราะมัตถบพิตรโกลองโกลองมัตถบพิตรเรียนวิชาผูกก่อนที่โกลองโกลอง

ราวกับแผ่นและแผ่นกระเบื้องสีที่ระบายออกมาจากปากขย ทำให้ห้องสองห้องนี้กลับ
ไปรายงานของเบ้ง จากเหตุการณ์ที่ทำให้เห็นความกิริยาริเริ่มของเบ้งได้ชัดเจน
กล่าวคือของเบ้งได้ศึกษาสามารถและเตรียมตัวล่วงหน้า โดยสั่งสร้างสัตว์ไม้ซึ่งมี
ลายและขนาดเท่ากับสัตว์จริง มีลวดสำหรับเคลือบใ้ภายในบรรจุหินประสีและถูกพบ
เป็นเนื้อแข็ง บรรทุกเก็บรักษาอย่างดีไว้ เมื่อความกลดไ้ของโชกถูกพบเห็น
ของเบ้งจึงสั่งทหารเริ่มสำรวจทาง ๆ เหล่านี้ออกมาและถูกพบเข้าที่เมืองจีนเขยตัวตัวเอง

บุคคลใ้ของเห็นของเบ้งถูกพบออกมาที่ร้านกระเบื้องสีที่ระบายออกมาจากปากขย และแผ่น
กระเบื้องสีที่ระบายออกมาจากปากขย ของเบ้งจึงใช้วิชาความรู้ความรอบรู้ให้ทหารหาญไปและ
ทำให้สัตว์ร้ายพยุขังไม้เคลื่อนไหว แล้วสั่งทหารจุดไฟใส่สัตว์ไม้เหล่านั้นเช่นเข้าใส่
กองไฟที่กลดไ้ของเบ้ง แล้วก็นำลวดให้ทหารเขาออกมาที่กลดไ้ของควยวิธีนี้ของเบ้ง
จึงสามารถฆ่ากลดไ้ของสำเร็จ ฉะนั้นเบ้งไม่มีวิชาความรู้ทางไสยศาสตร์แล้ว
ทหารทั้งหมดคงจะไม่มีใครรักชีวิตจากสายฟ้าและสัตว์ร้ายมากได้ การทำสัตว์ไม้
บรรจุเข้าห้องก็แสดงให้เห็นความกิริยาริเริ่มในการดำเนินยุทธวิธีเขยตัวที่กลดไ้ของ
แบบเป็นแบบ ทำให้เขาฝึกไม้โอกาสสำรวจหน้า ไม้ที่ทางป้องกันตัวเลยเพราะสัตว์ไม้ที่
ของเบ้งสั่งทำมานั้นเหมือนสัตว์จริง ๆ มาก การกำจัดกลดไ้ของได้ทำให้เบ้งเฮก
อ่อนกำลังลงมาก

เบ้งเฮกกับพรรคพวกสามารถหนีรอดมาได้ เมื่อของเบ้งยึดเมืองจีนเขยได้แล้ว
ก็ยกทัพตามไปจับเบ้งเฮก ตัวโหดเองภรรยาเบ้งเฮกก็ตกดูนายจะไ้ของเบ้งตายใจ
โดยนักแนะกับเบ้งเฮกหาทละแตรงจับเบ้งเฮกพร้อมทั้งภรรยาและเบ้งฮ้างส่งไปไ้ของเบ้ง
และนำทหารทั้งร้อยคนพร้อมอาวุธไปท้วยเพื่อจับของเบ้งฆ่าเสีย ของเบ้งก็รู้เข้าทันกลดูนาย
จึงสั่งเสียว่าให้ภรรยาตั้งจิตทหารสองพันคนยืนเรียงรายสองข้างประตูภายในค่าย เมื่อเห็น
ตัวโหดพาเบ้งเฮกเข้าไปก็ให้ทหารจับตัวทุกคนพาเขาไปหาของเบ้ง เบ้งเฮกกับพรรคพวก
ทั้งเจ็ดถึงถูกของเบ้งจับได้เป็นครั้งแรก แต่ก็ยังมีสติและคิดว่าตนยังมีความสามารถอยู่
ของเบ้งจึงให้โอกาสสักเป็นครั้งสุดท้าย

เมื่อก่อนเขาคิดอาหารเพียงแป๊บเดียวเท่านั้น จึงไม่ขอความช่วยเหลือจาก
ลูกก็ถูกใจไปเองอดโลกก ลูกก็ถูกใจเป็นชาวป่ารูปร่างสูงใหญ่และกำลังมากมาย
มหาศาล มีวิชาความรู้และฝีมือดีมากมาย เพราะป้องกันอาวุธของทหารลูกก็ถูก
ถูกจนทำกายหายแทบทั้งนั้นจนถึงหกเดือน สามารถป้องกันอาวุธได้ทุกชนิดและยังเป็น
เครื่องรู้ที่คอยนำได้ลึกด้วย ลูกก็ถูกยกกองหน้าตั้งริมแม่น้ำโขงด้วยหวังจะ
ทหารของเมืองให้ตายตายในแม่น้ำนี้ เนื่องจากเป็นแม่น้ำวิริต ถ้ามีใบไม้ไหลลง
ไปแล้ว คนทางล้นตลิ่งน้ำมากินจะต้องเมาตาย แต่ถ้าเป็นชาวเมืองอดโลกก็กินน้ำนั้น
มากินจะทำให้เกิดสติปัญญาและกำลังมากขึ้น ของเมืองรู้เรื่องได้จากความบ้านจึงสั่งห้าม
ทหารทุกคนห้ามกินน้ำมากินเด็ดขาด ด้วยความไม่ประมาทของเมืองยังสั่งคอยค้ายางแม่น้ำ
จากไปอีก ของเมืองทำในฤดูหนาวเอาธนะลูกก็ถูกโดยมีให้ฝ่ายตนต้องเสียกำลังพลเลย
โดยสั่งทหารนำธงขาวไปปักไว้ในป่า สั่งด้วยเสียงไม้ทั้งค่ายริมแม่น้ำโขงด้วย เมื่อเห็น
ทหารลูกก็ถูกยกมารบก็ให้แก่งทำเป็นแตกหนีไปทั้งนั้นเขา แล้วหยุดตามขงขาวเหล่านั้น
เพื่อให้ลูกก็ถูกเข้าใจว่ามีทหารทั้งทัพอยู่เป็นจำนวนมากจะได้ไม่กล้ายกตามไป สั่งด้วยเสียง
ไม้ทั้งค่ายให้ทั้งค่ายเรียงรายตามริมแม่น้ำเจ้าคาย บัณฑิตขาวไว้คอยเพื่อรอลูกก็ถูก
มากินน้ำเหล่านี้ จะได้เกิดความกำเริบและประมาทความกึกของเมือง แล้วสั่งมาตาม
นำเกวียนสิบเล่มบรรทุกประทัดเหล็กและดินคำไปผูกอยู่ริมเนินเขา สั่งรองคุมทหารไป
ตั้งสกัดอยู่ริมทางจะไปเมืองสักั้งเพื่อคอยบุกเขิงเขาพิฆาตของลูกก็ถูก

เพราะความกึกกริเริ่มของขงเมืองจึงสามารถพาทหารลูกก็ถูกตายถึงสามพันคน
โดยที่ฝ่ายขงเมืองมิได้เสียทหารแม้แต่คนเดียว ขงเมืองได้ไปเฝ้าเพราะเห็นว่าไม่สู้วิริโค
ที่จะเอาธนะลูกก็ถูกได้ การจะใช้กำลังทหารเข้าสู้ประทุพพนั้นยากที่จะเอาชนะได้
เพราะลูกก็ถูกกับทหารทุกคนเป็นชาวป่ากำลังมากมายมีรูปร่างสูงใหญ่และมีเกราะ
พิเศษ ถึงจะจอบในองศาและโขนอาวุธอย่างไรก็โดนกันทั่วได้ มีนางเสี่ยวที่จะชนะได้
ก็ไปเฝ้าเขาเท่านั้น ทหารทุกคนพากันสรรเสริญความกึกกริเริ่มของขงเมืองว่า
"กันความกึกกริเริ่มหาอุปราชได้ทั้งหลักแหลมนัก อยากรู้ว่าแผนอะไรเลย ถึงมีสาวแฉะแพรวกัน"

ซึ่งสำนักงานอุทธรณ์ต่าง ๆ ก็หาเรื่องกลบเกลื่อนปราบไม่¹

เมื่อทำวัตรอุทิศกุศลไปแล้ว ขงเบ้งก็สามารถจับเบ้งเฮกและภรรยาขึ้นส่ง
ไปทรมานที่คุก เข็มเป็นครั้งแรกและครั้งนี้เบ้งเฮกยอมอ่อนน้อมและจงรักภักดีอย่าง
จริงใจ

เมื่อขงเบ้งเลิกพักด้วยเมืองเสฉวน เบ้งเฮกพร้อมชาวเมืองไคตงไปส่ง
เมื่อเดินทางมาแม่น้ำชุกชุกก็เกิดลมพายุใหญ่พัดท่อนหินกระเด็นลงมาจากยอดเขาพาพา
ส่วนในแม่น้ำก็เกิดเป็นพายุคลื่นจนไม่สามารถข้ามไปได้ เบ้งเฮกบอกว่านี่เพราะมีภูเขา
ในแม่น้ำสำนักงานอุทธรณ์ แนะนำขงเบ้งให้เบนสรวงด้วยที่ระคนสี่สิบเก้าที่ระคนมาเผือก
และกระบอกคำ แต่ขงเบ้งไม่ยอมแก้ที่ระคนเพราะความเมตตาสงสารและคงโทษว่า
จากเหตุที่เกิดที่ปรึกษาเป็นเพราะตนเอง ครั้นจะไม่ทำพิธีก็ไม่ไฉนขงเบ้งจึงคิดทำการ
เบนสรวงโดยนำสิ่งภายในเป็นรูปที่ระคนสี่สิบเก้าที่ระคนแทนการฆ่าคนจริง ๆ สำหรับ
มาเผือกและกระบอกคำนั้นขงเบ้งสั่งให้หา ไม้เท้าของทั้งหมัดไปทิ้งที่ริมแม่น้ำในเวลา
กลางคืน แล้วอุทิศให้คนประทีปสี่สิบเก้ารูป ขงเบ้งได้แสดงความเมตตา
ตนเอง อีกความว่า

บัดนี้พระเจ้าเอ้าเสียนทรงราชย์ได้สามปี มีรับสั่งให้เราผู้เป็นอุปราชให้
ยกทหารมาปราบปรามข้าศึกทางประเทศ เรายังตั้งใจสนองพระคุณไว้คิดถึง
ความลำบาก จนสำเร็จราชการได้ชัยชนะแล้ว แลทหารทั้งปวง
ซึ่งมีความสัจซึ้งใจมาช่วยเราหวังจะทำนุบำรุงพระเจ้าเอ้าเสียน ยังไม่
เห็นเราเจ้าหน้าตายเสียมีบ้าง ท่านทั้งปวงจงกลับไปเมืองกับเราเถิด
ดูทหารจะไล่เข่นฆ่ากันตามธรรมดา เรากะยกมาทูลพระเจ้าเอ้าเสียน
ให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าเอ้าเสียนโปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าเอ้าเสียน
ฝ่ายทหารเบ้งเฮกซึ่งตายอยู่ในศึกนี้ ให้เร่งหาความชดเชยมาถวาย
ทำให้เราลำบากเลย จงคิดถึงพระเจ้าเอ้าเสียนซึ่งทรงราชย์สมบัติเป็น

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 640

ธรรมดาประเพณีที่ปฏิบัติกันแต่ก่อนเห็นเราผู้มีความสำคัญ จึงรับเกรงคน
เราแล้วกลับไปอยู่กับฐานเดิม¹

แล้วของเบ่งซึ่งใหญ่ประหลาดที่มาจาก หลังจากเสร็จพิธีแล้วหาญกล้าออกมาถึงสม จากเหตุการณ์
นี้จะเห็นว่าของเบ่งเป็นผู้มีความริเริ่ม สามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จโดยไม่หลงใช้ชีวิตตนเอง
เพียงแต่เห็นที่ระแวกของเบ่ง และความหวงหวางด้วยน้ำใจจริง ก็สามารถทำให้
มีใจเข้าใจด้วยกับเกรงคนโดยดี ก่อนที่ของเบ่งจะยกตัวกลับ มีผู้มาขอความช่วยเหลือ
และทำให้ของเบ่งต้องลงมือหาใจความที่คนเบ่งเอกลอย แดงเบ่งไม่เห็นด้วยเพราะ
เกรงว่าจะได้รับความเดือดร้อนภายหลัง เนื่องจากเห็นว่าชาวเมืองก็ของยังดำรง
ชีวิตแบบเก่า อาจจะเกิดปัญหาบางอย่างขึ้นบางของเบ่งเสียก็ได้ และอีกประการ
หนึ่งของเบ่งก็ใจว่าเบ่งเอกลอยจะละทิ้งโรคราไม่ก็กลัวผู้ใดแล้ว การที่ของเบ่งให้เบ่งเอกล
ปกครองบ้านเมืองต่อไปตามปกติถือว่าเป็นความผิดก็ได้ เพราะทำให้เบ่งเอกลเกิดความ
เดือดร้อนว้าวใจของเบ่งมากยิ่งขึ้น

หลังจากแยกตัวกลับมาเมืองเสฉวนได้ไม่นาน ของเบ่งก็เกรงยกตัวไปให้
เมืองเอกเฉียงหรือด้วยก กบฏพระเจ้าเอเลี่ยนและขุนนางจะกักกันอย่างไร ของเบ่ง
ก็ไม่แน่ใจใจว่าหาใครรับปากกับพระเจ้าเอเลี่ยนไว้ ก่อนออกเดินทัพของเบ่งได้แต่งตั้ง
กองรักษาเมืองและรักษาเมืองแอมรรคาขุนนางและทหาร ของเบ่งนำทหารเอกไปด้วย
สามสิบคน ซึ่งไปไม่ถึงที่เมืองฉางกอน เมื่อได้ข่าวว่าพระเจ้าโจยอยทรงยกมา
ในแคว้นฉินมาถึงกับที่เมืองฉินอื่น ดุเดือดจึงขอทหารห้าพันคนจะยกไปตั้งเฝ้าฉิน
ที่ตำบลตงกานที่ทิศตะวันออก แต่ของเบ่งไม่เห็นด้วยเพราะเกรงจะถูกทหารเมืองเอกเฉียง
ที่กระหนาบ บุพพริชของของเบ่งก็ยกทหารประจันหน้าเข้าไปรบเอาชนะให้ได้
แต่ตัวหลิงจึงยังไม่ไต่ถามทหารที่เข้าเมืองฉินนั้น ของเบ่งพิจารณาหาญประเทศเมืองฉิน
แล้วเห็นว่ามั่นคงแข็งแรงมาก ถ้าฉินไว้นานก็จะเกิดผลเสีย เพราะพระเจ้าโจยอย
อาจจะยกทัพมาไม่ก็เมืองฉิน มีวิธีเดียวที่จะยึดเมืองฉินได้ คือต้องจับเอาตัวหลิงให้ได้

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 643

ของเบ้งจึงก็ตกลงมาโดยสั่งทหารยกปืนพลร่มเป็นทหารแนวหัวหิมฉีกทางฝั่งซ้ายของแนวหัวหิม
 สอดความร้ายเหลือไปยังบ้านจัน เจ้าเมืองเห็นสู้รบกับซุขเหี้ยมเจ้าเมืองอันถึง แล้วจึง
 ดุขเอียนคุมทหารพลร่มเป็นทหารซุขเหี้ยม หากเมื่อซุขเหี้ยมยกทัพออกจากเมืองให้
 เข้ายึดเมืองอันถึงไว้เลย ตั้งกวนหินเทียมเป่าฆ้องทหารไปคุมสกัดซุขเหี้ยมมิให้หนีได้
 เมื่อซุขเอียน กวนหิน เทียมเป่าฆ้องทหารไปแล้วของเบ้งก็สั่งทหารรุกเคาะธงขึ้นที่หัว
 กำแพงเมืองเล็กให้ซุขเหี้ยมเข้าใจว่าเป็นสัญญาณขอความช่วยเหลือจากแนวหัวหิม
 ดังที่ได้ให้ทหารไปบอก ซุขเหี้ยมก็เอาใจออกจากทางพระเจ้าเอเลี่ยนน้อยแล้ว
 เมื่อได้รับหนังสือของแนวหัวหิมก็รีบยกทัพไปช่วยหวังจะได้ความดีความชอบจาก
 พระเจ้าเอเลี่ยนน้อยแล้ว เมื่อได้รับหนังสือของแนวหัวหิมก็รีบยกทัพไปช่วยหวังจะได้
 ความดีความชอบจากพระเจ้าโยกย เมื่อยกทัพไปใกล้จะถึงเมืองลำคั้น ก็พบทัพ
 กวนหินออกมาสกัด มีทัพเทียมเป่าฆ้องกระหนาบอีกค่าย ซุขเหี้ยมสู้ไม่ได้จึงต้องหนี
 กลับไปเมืองอันถึง แต่เข้าเมืองไม่ได้เพราะซุขเอียนยึดไว้แล้ว ซุขเหี้ยมจึงก็
 หนีไปเมืองเทียนซุขเอียนก็ไม่สามารถจะไปได้เพราะของเบ้ง กวนหินและเทียมเป่าฆ้อง
 ทางไว้เสียก่อน ซุขเหี้ยมเห็นว่าจะไม่สำเร็จจึงยอมมอบตัว ของเบ้งจึงให้
 ซุขเหี้ยมไปเจรจากับซุขเอียนแห่งเจ้าเมืองลำคั้นให้ช่วยจับแนวหัวหิมส่งออกมา ถ้าซุขเหี้ยม
 เหวี่ยงสำเร็จของเบ้งจะตั้งเป็นเจ้าเมืองลำคั้น แต่ปรากฏว่าซุขเหี้ยมไม่ยอมกับซุขเอียน
 วางแผนสยบการของเบ้ง ซุขเหี้ยมสร้างฝายกั้นของเบ้งว่าซุขเอียนเป็นศิษย์เหลือจะเปิด
 ประตูเมืองกับของเบ้ง ของเบ้งก็หาทัพซุขเหี้ยมกับซุขเอียนจะหลอกให้ตนเข้าไปในเมือง
 จะได้ตัวไว้แต่ทำเป็นไม่รู้เท่า เพราะภิกษุสอนกลซุขเหี้ยม จึงบอกซุขเหี้ยม
 ให้ทำกวนหิน เทียมเป่าฆ้องตามทหารของตนเช่นเขาไปในเมืองเวลาซุขเอียนกำลัง
 ให้ออกแรงซุขเอียนเหล่านี้อยู่กับแนวหัวหิม ในขณะเกี่ยวกับของเบ้งก็ยกกระชับ
 ตั้งกวนหินเทียมเป่าฆ้องทหารของซุขเหี้ยมที่จับได้เป็นเชลยเป็นส่วนใหญ่ วิถีการของเบ้ง
 ปรากฏว่า แล้วบัดนี้ซุขเหี้ยมว่าตนจะเข้าเมืองเวลาสองยาม ให้อุขเหี้ยมบุกไปเป็น
 สัญญาณและเปิดประตูเมืองรับตัว

พลเวลาหมอลำอุบลแห่งก็ไม่ไปประณเมืองรับทหารกันกับเที่ยวเมาตาม
 ขุนเหลือยงเจ้านา เมื่อประณเมืองเวียงลาวกันกับข้ามน้ำท่าขุนเหลือยงเข้าไประ
 ญมแห่งซึ่งเป็นกรับคม ขุนเหลือยงเห็นเหตุการขัดกันกลับไปเฝ้ากับพี่ แลหา
 ไปท้าวเดียงเผ่าซึ่งรับเข้าไประกักไว้ความทวนจนขุนเหลือยงถึงแก่ความตาย แลว่ากัน
 กู้จุดไปไว้ในสัญญาในทุ่งเบงกนทหารเขาเมือง ในที่สุดก็จับเจ้าหัวหมื่นไต่และสามารถ
 บิดเมืองลำนันโคกขยความกิริไรของขงเบง จะเห็นได้ว่าขงเบงวางแผนจับเจ้าหัว
 ไต่สำเร็จก็เพราะใช้ขุนเหลือยงเป็นเครื่องมือ เพราะขงเบงรู้อยู่แต่ว่าขุนเหลือ
 เจ้าเมืองนั้นตั้งเป็นเมืองขึ้นของเมืองเสฉวน ก็ดูเอาใจออกห่างไปเข้ากับทาง
 เมืองลกเจียง แลขงเบงก็แกล้งทำเป็นไม่รู้เท่าโดยการส่งขุนเหลือยงไปเจรจาหวังจะ
 ไต่ไปคบกับกับเจ้าเมืองลำนันและเจ้าหัวหมื่นนั้นเอง ขงเบงจะได้วางแผนอันแนบเนียน
 แสดงว่าขงเบงมีความรู้เกี่ยวกับข้าศึกอย่างละเอียดลออ อย่างที่เรียกว่ารู้เขารู้เรา
 นอกจากจะแสดงให้เห็นสติปัญญาความถี่ของขงเบงแล้ว ยังแสดงความรู้คู่ขวัญ
 ชาญ เยือกเย็น ทั้งที่รู้ว่าขุนเหลือยงทรยศแต่ยังไม่กำจัดทันที ยังหาทางเอาหัว
 ใจให้เป็นประโยชน์ก่อนแล้วจึงกำจัดภายหลัง

หลังจากที่จับเมืองลำนันโคกแล้ว ขงเบงจึงมาตามขงูรักษามือเมือง ตนเอง
 ยกทัพไปตีเมืองเพี้ยนชุยโดยให้ขุยเป็นกองหน้ายกกองทัพตาม ทางมาขุนเจ้าเมือง
 เพี้ยนชุย ขอสินไหมทั้งสี่ของความช่วยเหลือจากเจ้าหัวหมื่นนั้นเป็นสินไหมจริง และยัง
 ขงเบงจึงทหารอีกชุดหนึ่งตามไปเฝ้ารักษามือให้รับขวัญไปเพราะขุนเหลือยงเจ้าเมืองขึ้น
 ไต่กับไปแล้ว มาขุนก็เตรียมจัดห้วยยกออกจากเมือง แต่เกียตงทหารเอกซึ่งมี
 สติปัญญาหลักแหลมและมีความรู้เชี่ยวชาญในกลสงครามมากได้ตามหาขุน เพราะกลัวว่า
 เป็นกลอุบายของขงเบงมาล่อลวง เกียตงอุยสาไปเฝ้าจนโดยขุนทหารสามพันคนยกไป
 ชักกันทางขงเบง หลังจากที่มาขุนจึงยกกองทัพออกจากเมือง เกียตงจะรุก
 เฝ้าเป็นสัญญาให้มาขุนส่งทหารเขาคอยจับขงเบง เมื่อเกียตงยกทหารออกจากเมืองแล้ว
 ขงเบงจึงขงเบงสั่งให้ขุนทหารมาตั้งขุมอยู่ริมเชิงเขานอกเมืองเพี้ยนชุย ก็เข้าใจว่าเป็นหัว
 ของมาขุนยกไปหาขงเบง จึงเกร็งจะเข้ายึดเมืองเพี้ยนชุย ขงเบงจึงถูกที่กระหนาบ
 ช่องทางจากขงเบงยกทัพยกออกจากเมือง และทันเกียตงจนขงเบงไม่สามารที่จะทำแผนได้

กองที่เป่าวงล้อก็พลกึ่งเบี่ยงยกเท้าถึง ขงเบ้งจึงสั่งทหารเข้าตีเมืองเพียนสุยใน
เวลากลางคืน แต่ไม่สามารถจะตีได้เพราะกลยุทธ์ของเกียงจยที่จัดทหารซ่อนอยู่ทุก
หนทางเมือง ขงเบ้งต้องโดนที่ถูกระดมหลายค่ายจึงพาทหารที่ออกมา

เมื่อรู้ทางทหารก็โยนการเองซึ่งมีสติปัญญา ขงเบ้งจึงเรียกทหารเมืองขึ้นทั้ง
มาสนทนาประวัติของเกียงจยเพื่อวางแผนจับเกียงจยมาแก้แค้นก่อนเข้าตีนครโกะโค
วิลเมืองเพียนสุยได้ เมื่อรู้ประวัติของเกียงจยตายแล้ว หล่อเตมำรศากุลก็เมือง
เอกกวน ขงเบ้งก็วางแผนเข้ายึดเมืองเอกกวนทันที โดยส่งจยเคี่ยนลงทหารไปตั้ง
ประชิดเมืองเอกกวน ถ้าเห็นเกียงจยยกทัพมาก็ให้ถอยทำเป็นแตกโดยให้เกียงจย
เข้าเมือง ส่วนจยเคี่ยนก็ให้ทหารรออยู่ เมื่อเกียงจยยกทัพออกจากเมืองแล้วจึง
ยกทหารเข้าชิงเอาเมืองเอกกวน แล้วให้ทหารปลอมเป็นชาวเมืองเพียนสุย
หลังจากนั้นขงเบ้งสั่งรองลงทหารไปประชิดเมืองเพียนสุยตั้งเป็นแห่งเก็บเสบียงอาหาร
เป็นรูปยุทธศาสตร์สำคัญ แล้วให้รองถอยออกไป ทดจากนั้นขงเบ้งก็ให้แฮหัวหลิม
เป็นเครื่องมือโดยแกล้งส่งไปเจรจากับเกียงจยให้มาอยู่กับขงเบ้ง ระหว่างที่แฮหัวหลิม
เคี่ยนางไปโดยพบกับทหารของจยเคี่ยนซึ่งปลอมเป็นชาวเมืองเพียนสุยปลอมชาวหลอก
แฮหัวหลิมว่าเกียงจยสนใจอยู่กับขงเบ้งแล้ว ทั้งยังเปิดประตูเมืองเอกกวนรับ
ทหารจยเคี่ยนด้วย แต่จยเคี่ยนไม่มีความเชื่อต่อคนเกรงจะทรยศทรนทนอยู่ไม่ได้
ก่อนจะพบเห็น แฮหัวหลิมก็เข้าใจว่าเป็นความจริงจึงเข้าไปหาขงเบ้งที่เมืองเพียนสุย
และเล่าเรื่องที่ตนเข้าใจว่าเกียงจยเป็นขบถให้ขงเบ้งฟัง ขงเบ้งก็เชื่อว่าเป็นความจริง

พอเวลาพลค่ำ ขงเบ้งได้จัดทหารคนทั้งไปปลอมตนเข้าไปหาเมืองเกียงจย
ไปร้องตะโกนเรียกแฮหัวหลิมที่เชิงกำแพงเมือง แจ้งว่าให้ตนต้องไปตายกับขงเบ้งก็
เพราะได้รับหนังสือของแฮหัวหลิม ทางแฮหัวหลิมก็โกรธเข้าใจว่าเกียงจยได้ร้ายตน
ทั้งสองฝ่ายเข้าสู้รบกันใกล้กับเกียงจยปลอมก็จยเคี่ยน ขงเบ้งจึงยกทหารไปเมือง
เอกกวนต่อไป ขงเบ้งทำกลยุทธ์ล่อเกียงจยให้ออกจากเมืองโดยสั่งทหารเข้าแกล้ง
บรรทุกเสบียงไว้ที่ค่ายจยเคี่ยนเพราะรู้ว่าเกียงจยต้องออกปล้นเสบียงแน่นอน ระหว่าง
นั้นก็ให้จยเคี่ยนยกทหารเข้ายึดเมืองเอกกวนทันที ในที่สุดขงเบ้งก็พาขงเบ้งตามเชิงเขินถ้ำ

เมื่อเที่ยงคืนเข้าเมืองเอกกวนไท้ไปตั้งตรงไปเมืองเทียนฮุย ขงเบ้งตั้งเตี๋ยวเผ่าลุยทหารไปสกัดกั้นเที่ยงคืน เที่ยงคืนเห็นว่าจะสู้ไม่ได้ก็พยายามวิ่งหนีเข้าเมืองเทียนฮุย นาคูณเข้าใจว่าเที่ยงคืนกลัวจึงเปิดประตูรับ เพราะเขิงจะรวมทัพไปเมื่อเร็ว ๆ นี้ จึงตั้งทหารระดมยิงเข้าสกัด เที่ยงคืนถูกใจทองสกัดมาตีก็ล้มตายลงเบียดกันไว้ เที่ยงคืนก็พาทางหนีไปหาเลียงเจี้ยนซึ่งอยู่ที่เมืองเซียงเพ่งได้พบบริวารกษัตริย์มาหาราเป็นขบวนไปเข้ากับขงเบ้ง เที่ยงคืนจึงทูลขอไปเมืองเทียนฮุยอันก็สมควรตามเดิมสักไว้อีก ขณะนี้เที่ยงคืนจะพาทางหนีต่อไป ขงเบ้งก็นั่งเฝ้าตามหาหารัดคทางมาทัน ขงเบ้งไล่เกลี้ยกล่อมให้เที่ยงคืนยอมอยู่กับตน ครั้งแรกเที่ยงคืนเสียใจที่จะต้องถูกตราหน้าว่าเป็นทรยศจึงดิ้นจะฆ่าตัวตาย ขงเบ้งรับมีดกระหน่ำฆ่าไว้ที่ต้นและขอรองให้เที่ยงคืนไปอยู่ด้วยกัน กุ้ยเช็กของเบ้งจึงไล่ตัวเที่ยงคืนไปทำราชการด้วย การไล่ตัวเที่ยงคืนทำให้ขงเบ้งนึกเมืองเทียนฮุยและเมืองเซียงเพ่งได้ เพราะเที่ยงคืนเป็นผู้ออกความคิดเขียนหนังสือส่งฉบับผูกเกลี้ยกล่อมเข้าไปในเมืองไท่ทัน เมืองเทียนฮุยก็เห็นคนสนิทเป็นไส้ศึกให้ แล้วให้ขงเบ้งยกทัพตีกระหน่ำเข้าไปด้วยจับตัวบุตรสาวของขงเบ้งในการวางแผนอย่างแนบมด จึงทำให้ไล่ตัวเที่ยงคืนและเมืองเทียนฮุย เมืองเซียงเพ่งของเบ้งยกมาเสียแล้วหัวทิ่มทหารเอกฝ่ายซำซึกไปเพื่อออกกับตัวเที่ยงคืน ขงเบ้งเกรงใจเห็นการไล่ตัวเที่ยงคืนว่าเสียใจไปทางซำซึกเพียง ส่วนการเสียแล้วหัวทิ่มคนเสียไปก็ไม่ได้กังวล เพราะเที่ยงคืนมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความรู้ความสามารถในการสงครามทั้งยังมีความซื่อสัตย์เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของขงเบ้ง เห็นได้จากก่อนที่ขงเบ้งจะขึ้นชีวิตได้ยอมคำรากความทุกข์และยอมทำแผนงูมีนุชการทหารใหญ่ให้แก่เที่ยงคืน

จะเห็นว่าขงเบ้งมีกลยุทธ์ในการรบกับเมืองต่าง ๆ โดยไม่ลดความซื่อสัตย์ของข้าศึกให้ได้เสียก่อน ทำให้ไม่ต้องเสียกำลังทหารและยังได้ทหารเอกของข้าศึกมาเป็นกำลังฝ่ายตน ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากเพราะหลังจากจะเป็นการสกัดกำลังข้าศึกแล้วยังได้รู้เรื่องราวฝ่ายข้าศึกอีกด้วย

หลังจากยึดเมืองต่าง ๆ เมืองเทียนฮุยและเมืองเซียงเพ่ง ขงเบ้งก็ยกทัพไปตั้งที่เขากิฮาน พระเจ้าโจยทงทรงแต่งตั้งโจจินเป็นแม่ทัพออกไปรบกับขงเบ้ง

มีทองแดงไม่เป็นที่รักหาไปขาย ออกจวงออกไม่เจรจกกับของเบ้งหวังจะเอื้อยกลบให้
 เล็กให้กลบไป แต่กลับถูกของเบ้งไต่ถามเสียจนจนแท้ใจกาย โจจิ่นจึงถามการณ
 ราชเบ้งจะกองกุมทหารเขาไปนลายของทมิในเวลากลางคืนเป็นแน่ เพราะเห็นว่า
 ทมิกำลังจัดจาเสกของทอง โจจิ่นจึงเตรียมแผนการรับศึกของเบ้งเต็มที่ ส่วนของเบ้ง
 ก็ประมาณสถานการณ์ดูถูกองว่า โจจิ่นคงจะลาจากตนจะเข้าปอนลาย จะคงเตรียม
 ทหารไปตั้งอยู่ตามหลังเขาภิธานเพื่อคอยตีท้ายทมิเป็นแน่ ของเบ้งจึงคิดขอนกลโจจิ่น
 โดยสั่งรู้งกับอุยเอียนบุตรทหารออกให้หาเป็นหาจะไปได้โดยโจจิ่น เพื่อให้โจจิ่นเข้าใจ
 ว่าตนลาจากทมิจะไต่ถามในทางแฉ่งวางไว้ แล้วให้รู้งกับอุยเอียนบุตรทหารรอ
 เมื่อเห็นสัญญาณจึงจึงบุตรทหารออกสกัดทาง ถ้าเห็นทหารโจจิ่นแตกหนีมาก็เปิดทาง
 ไล่ตามไปจนถึงท้าย แล้วสั่งคนหินกับเตี้ยเข้าตามทหารไปตั้งตามอยู่หลังเขาภิธาน
 คอยตามตีทหารโจจิ่นไปจนถึงท้ายตนเดียวกัน สั่งมาตาย เตี้ยเอ็ก เตี้ยงหนึ่ง
 ของเบ้งบุตรทหารตามอยู่นอกกาย ถ้าเห็นแสงเพลิงไหม้หนึ่งหมอกก็กระหนาบเข้าไปแล้ว
 สั่งทหารที่เหลือตามขอเพลิงเข้าไปไว้ในกาย เสร็จแล้วของเบ้งก็พาทหารเหล่านั้นออก
 ไปตามอยู่หลังท้าย ด้วยความเกียของของเบ้งจึงทำให้โจจิ่นเสียทหารไปเป็นจำนวนมาก
 ทั้งนี้เพราะมีความสามารถในการประมาณสถานการณ์ เพราะถ้าของเบ้งไม่รู้ใจข้าศึก
 แล้วคงจะข้อมแผนโจจิ่นไม่สำเร็จ นอกจากนี้ยังมีความรอบคอบสั่งทหารไปสกัดตาม
 จุดต่าง ๆ ที่คาดว่าทหารโจจิ่นจะต้องหนีไปทางนั้นและยังคิดลอบทหารโจจิ่นเข้าไปในค่าย
 ของตนอีกด้วย ความเกียไว้ในด้านกลศึกของเบ้งนี้ก็ไม่รู้จบสิ้น จนโจจิ่นกับ
 บุตรหลานทั้งปวงรักหาวิธีให้ของเบ้งถอยทัพและยอมรับว่าสิ้นความคิดแล้ว มองไม่เห็น
 ทางที่จะเอาชนะของเบ้งได้เลย

ในที่สุดโจจิ่นทั้งปวงก็หนีไปขอให้เกียคิเกียคเจ้าเมืองเสเกียงช่วยจัดทัพ
 ไปตีเมืองเตงน ของเบ้งจะไล่เด็กให้กลับจากเขาภิธาน เกียคิเกียคเห็นเหตุ
 ไม่เกรี้ยวใจโง่มาก่อนจึงไม่ช่วย โดยสั่งเบ้งกับออกศึกเป็นแนวที่บุตรของสองแสนหาหมื่นคน
 ยกไปทางด่านเสเป้ง เมื่อของเบ้งไต่ถามถึงสวนหิน เตี้ยเอ็ก นำตามบุตรทหาร
 หารันคนไปรบ แต่ทั้งสามคนไม่สามารถตามทางกำลังทัพของทหารเมืองเสเกียงได้

สดใจตรงเบ้งรับยกทัพไปช่วยโดยด่วน ขงเบ้งจึงส่งแม่ทัพห้าพันคนจากทางเขากิสาน
 ไปรบที่ตำบลเสเกียง โดยส่งจูถ่งกับบุตรเขยเป็นกองหน้ายกไปก่อนแล้วขงเบ้งคุมทหาร
 ฝ่ายหลังยกตามไป เมื่อไปถึงค่ายก๊กต๋ายแคว ขงเบ้งได้ขึ้นไปสำรวจภูมิประเทศ
 รอบนอกเขา เห็นค่ายของเง็กกับอ๊กก๊กก็เกรงใจเห็นแก่ถอยร่นแนบหน้าพระมหา
 คุ่มกันแข็งแรง แต่ขงเบ้งก็ไปยั่วอ๊กก๊กทางด้านการยิงกัน อ๊กก๊กก็แตกถอยไปให้
 จงได้ โดยยิงค่ายกับเที่ยวเคียดยกทหารไปบุบถอยหลังเขา แควเคียดทหารไป
 จุกอยู่หน้าค่ายไม่ออกจะพุ่งเข้าหาถู่ ก๊วยก้วยหยูและกิมโง้งเห็น ซึ่งกวมเก็น
 คุมทหารออกไปบุบถอยร่นถอยตามหนีเห็น จึงเที่ยวไปบุบถอยตามหนีได้ ภายในค่าย
 ใหญ่ก็สงสารทหารฝ่ายหลังที่อดอยาก ขงเบ้งจึงเลี้ยงดูยกทหารไปดื่มน้ำเสกเย็น แล้วให้
 กองหน้าถอยหนีไปตามหลังค่ายเพื่อล่อข้าศึกให้ตายไป แล้วขงเบ้งสั่งทหารที่มาก
 ของกองหลังให้ถอยหนีไปให้ข้าศึกเข้าใจว่าทัพใหญ่จะถอยหนี จึงต้องทำเช่นนั้น ครั้นตาม
 ทำการวิจัยสงครามที่กล่าวไว้ว่า ทัพจะล่อจู่โจมให้แน่นหลอกล่อข้าศึก ทำนี้กำลัง
 มากจะแสดงแสดงให้เห็นว่ากำลังถอยถอยและเป็นเบี้ยล่าง แต่ทำนี้กำลังน้อยก็จะต้อง
 แล่งให้ข้าศึกเข้าใจว่ากำลังมาก ขงเบ้งก็ทำดั่งนั้นมาจนล่อข้าศึก เพื่อล่อให้
 เง็กกับอ๊กก๊กคิดยกทหารมาที่ค่ายของตน เมื่อเห็นอ๊กก๊กเข้ามาในค่ายแล้ว ขงเบ้ง
 ก็ให้ถอยถอยหลังค่าย เพื่อให้ล่ออ๊กก๊กตามไป เกียงคูก้วยยกทหารล่อถอยมาทางด้าน
 หน้าค่ายไปทางทิศตะวันตกไว้ อ๊กก๊กกับเง็กก็ไล่จู่โจมให้ทันเพราะขณะนั้นเง็ก
 คุมกำลังเพียงพลน้อยเท่านั้น จึงเร่งทหารเก็บนาค ทหารม้าและทหารเดินเท้า
 ระดมยกมาตรงเบ้ง ทัพของขงเบ้ง ทหารเสกเกียงจึงถอยลงไปในถ้ำมืดมิด
 อ๊กก๊กถูกกวมเก็นกับกวมจี้กั๊กฆ่าตายได้ ขงเบ้งเห็นว่าเง็กกับอ๊กก๊กนั้นจึงไปช่วยกัน
 ไปรบทั้งสามทหารและเครื่องที่สงครามทั้งหมดยกไปเมืองเสเกียง การที่ขงเบ้งประสม
 ทัพนี้ทั้งกำลังน้อยกว่าข้าศึกเพราะมีความคิดเร็วในการจับตัวอ๊กก๊กกับเง็กโดย
 การล่อลวงให้ข้าศึกถอยไป มิฉะนั้นแล้วก็ต้องเสียกำลังทหารทั้งสองฝ่ายมากกว่านี้

และอาจจะจับตัวมันไม่ได้ เพราะทหารเอ๋ยก็ยังมีความสามารถเข้มแข็งในการรบมา
ถึงขนาดกวาดเหิน เต็มไปและมาตามกับไม้ไผ่

เมื่อทราบศึกเสร็จแล้ว ขงเบ้งก็จัดทหารออกเป็นสามกอง ให้
กวนต๋ง เตียวเป่า และอุยเจี้ยนเป็นหัวหน้า กองเบ้งเป็นทัพหลวงรีบยกไปเข้าที่สาม
เกรียนเข้าที่เมืองลกเอี้ยงต่อไป ขงเบ้งก็พาว่าระเจ้าโจยทงให้คุมกองเป็น
แฉกทัพหลวง ก็ประมาณการหาตำแหน่งที่จะยกทัพหลวงสกัดทัพหน้าตำบลเกเตงไป
เมื่อการปิดทาง เพราะเกเตงเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ มาเจอกับอาสาของเบ้ง
ไว้รักษาถนนเกเตง ขงเบ้งก็พาทหารไปมาเจอกองทัพหน้าในกองเบ้งไปคอย
และกำบังสองคนไว้รักษาหรือรองกองกันไว้ ทั้งยังเกณฑ์ให้ระวังอีกประมาณ
สามร้อย เพราะขงเบ้งรู้จุดสำคัญว่าเป็นจุดหนึ่งที่สำคัญ มีอุบายจิตใจ สุขุมเยือกเย็น
นอกจากนี้สามร้อยเป็นแฉกทัพหลวงแล้วยังมีเตียวคับเป็นกองหน้ามาคอย ขงเบ้งสั่ง
มาเจอกับหน้าการตั้งค่ายในเกเตงสูงมาในทิศตะวันออก

หลังจากที่มาเจอกับกองเบ้งยกทัพไปแล้ว ขงเบ้งก็ยังไม่วางใจที่เกียวก๊ก
สั่งโกลีเยงคุมทหารทั้งหมื่นคนยกไปช่วยแถวซอกเขาที่เมืองหลิวเซียงเพื่อคอยช่วยมาเจอก
กับกองเบ้ง นอกจากนั้นยังสั่งอุยเจี้ยนให้คุมทหารไปเป็นกองหลังไปตั้งอยู่ที่ถ้ำหลัง
เกเตงคอยช่วยเหลือนำมาเจอกับโกลีเยงตามองเคเตงได้ จากคำสั่งนี้แสดงให้เห็น
ความระมัดระวังไม่ประมาทเป็นข้อดีของขงเบ้ง บัวสั่งรองกับเงงจื๊อทหารไปคอย
คุมที่ตำบลก๊ก ส่วนตัวขงเบ้งก็ยกทัพหลวงไปตั้งอยู่ที่เมืองไผ่เฉียนซึ่ง
โจทกเป็นผู้นำมาเมืองแล้วเคยไปตั้งเมืองเตียนจัน ทอที่ขงเบ้งก็พาว่าตามองเคเตง
และเมืองหลิวเซียงเสียแก่ซุนกวนแล้วเพราะความประมาทของมาเจก ขงเบ้งจึงเรียก
บุหนวี่ ก้าวถ้อยให้มาช่วยกับเตียวเป่าคุมทหารมาช่วยกันยกไปอยู่ที่ริมเขาบูกองอัน
คอยรักษาตำแหน่งนี้ต้องออกมา เฝ้ายันที่ถ้ำและโหล่งให้ทหารคุมถ้ำถ้ำเป็น
การระมัดระวังเป็นพิเศษ หลังจากนั้นก็ให้บุหนวี่ไปยังถ้ำเบ้งกวน แล้วจัดคนไป
แจ้งแก่ผู้รักษาเมืองเตียนชุย เมืองลั่วอันและเมืองเสได้ให้มาตั้งเมืองที่เข้าเมืองอันตง
แล้วแล้วขงเบ้งก็พาทหารไปเมืองเสเฉียน เมื่อไปถึงก็แบ่งทหารสองพันตัวรักษามันไปแทน

เสียงลูกหลาน... ส่วนทหารก็สองพันมารอยคนเข้าเมืองเสีย

เมื่อนำเข้าแรงของเบงมาตั้งค่ายพักแรมถึงเมืองเสียแล้ว
ของเบงก็อดใจไม่ได้ระคายในการเกณฑ์หาเฉพาะพวก เพราะผู้นำกำลังมาถึง
ทั้งนั้นตามคน แลจะนำของเบงมาทหารเพียงสองพันมารอยคน ของเบงจึงได้
สติปัญญาความถี่ถ้วนรวดเร็วสั่งทหารให้ถอนทัพกลับไปบ้านกำแพงเมืองจึงให้เทศ
(การปกครองเป็นการแสดงวิธการกำลังของบ้านกำแพงเมือง เพราะทหารและกอง
ไม่ประจำกองรวม กองทัพ กองพล) แล้วจึงเปิดประตูเมืองทั้งสี่ด้าน จัดทหาร
และชาวบ้านมากกว่าประตูเมืองควยหาวางเป็นปกติประตูสี่สิบคน ส่วนทหารที่เหลือ
ให้คอยตามทางเงี้ยวริมแนวของเบงก็แต่งตัวประณีตหาเก็บของสองพันไปบนทอ
จัดให้เด็กคนทั้งเป็นถือกระบี่ถือดาบขึ้นชื่อแล้ว ของเบงจึงได้กระจัดไปด้วยความแฉะ
เปิกมาก เมื่อผู้นำเข้าของเบงอยู่ในสภาพเช่นนี้สำคัญว่า ของเบงทำกลองให้
คนบอกเข้าเมืองและกองทหารไว้ในเมืองและนอกเมืองเพื่อลอบทหารของพวกไว้
ผู้นำเข้าเป็นแม่ทัพที่สุขุม มีคุณพินิจทั้งโลกแล้ว จึงสั่งโดยทันที แม่ทัพเจ้า
บุตรชายจะกักกันอย่างไร ผู้นำก็ไม่ว่า ผู้นำจึงเร่งเดินสืบของเบงในบุตรชาย
เข้าใจว่า

ถ้าเจ้าหนุ่มแก้วว้างมีรู้ตัวรักโดยกลของเบง ก็ของเบงเป็นอันมีปัญญา
ทำใหญ่ในการสงครามนี้จะทำการใจใดก็แน่นอน เกยทำกลก็มีชัยชนะ
หลายครั้ง เจ้ามีสติปัญญาแต่เพียงนี้ จะลวงทัพของเบงเป็นใหญ่
แก่ในการศึกนี้ถึงกวร แม้จะขึ้นทำดวงเกินไป ก็จะต้องตาย
ของของเบงทักกันเสียสิ้น¹

เมื่อผู้นำบุตรชายของเบงเห็นทหารที่ติดอยู่ไม่ ทั้งหยกเป็นเพียงกลศึกมณฑล
มีในยศเจ้าโง่ๆ ก็จึงกับเอาใจบอกอุทานว่า "เรามีรู้เท่าความถี่ของเบงเลย"²

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 720

² ญ. หน้า 724

แสดงให้แจ้งการวางกลยุทธอย่างลึกซึ้งเข้ามิกไม่ใช่ว่าหวังรู้ถึงการทำหน้าที่ซึ่งสงคราม
ของมนุษย์กล่าวว่า¹ ชุมชนผู้เริ่มเมตตาสู่หลักยุทธศาสตร์ก็ ย่อมดำเนินงานไม่ผิดพลาด
และรู้จักเลือกแรงแห่งยุทธวิธีจากสภาพไม่สิ้นสุด ชุมชนผู้ใคร่รู้จักกำลังของตนและรู้จัก
ของข้าศึกดี ย่อมรู้จักโดยฐานะโดยไม่ใช่วันผิดพลาด

หลังจากที่ผู้นำกลยุทธไม่หวัง ชงเบ้งก็คอยทัพและทราบการรบมาบ้าง
เมืองฮั่นตง ชงเบ้งโดยทัพไม่สู้รบก็ถูกเป็นครั้งที่สอง โดยวางแผนเข้าตีทาง
กำแพงเมืองซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญอีกแห่งหนึ่ง เพราะถ้าตีกำแพงได้แล้ว
จะทำให้เข้าเมืองออกเฉียงใต้สะดวกขึ้น ชงเบ้งจึงสั่งลุยเดินหักค่ายตีเมืองให้ได้
แต่ลุยเดินไม่สามารที่จะทำได้เพราะเหตุเจียววูรักษาค่ายมีความสามารถสูง ชงเบ้ง
สั่งทหารนำบันไดจากกำแพงค่าย ให้ทหารบุกค่ายโดยป้องกันถูกเกาทัณฑ์ยิงขึ้นเข้าค่าย
ไม่ได้ ชงเบ้งจึงเปลี่ยนยุทธวิธีใหม่สั่งซุกคูเมืองในเวลากลางคืนให้ทะลุเข้าไปใน
กำแพงค่าย แต่ก็ไม่สำเร็จเพราะเอกเจียววูเสียกลบ ชงเบ้งจึงต้องเปลี่ยนเส้นทาง
โดยทัพไปทางเขากิซ่าน

ในการรบครั้งนี้พระเจ้าโจยอยให้โจจิ้นเป็นทัพหน้า โจจิ้นได้วางกลอุบาย
กับขุนเอ่โดยนำทัพประชิดบรรพตเกี่ยวแดงให้ชงเบ้งเข้าใจว่าเป็นเสบียงอาหาร
จะให้อันทหารเข้าปล้นกองเสบียง ตนจะไต่คุ้งไฟเผาทหารของเบ้ง แล้วเมื่อเข้า
ไปรายงานชงเบ้งขุนเอ่ยกกองเสบียงไปส่งกองทัพโจจิ้นทางตะวันตก ชงเบ้งก็ยกตาม
ประชิดของขุนเอ่และประกาศการโจมตีที่ว่า เป็นกลอุบายของข้าศึกต้องการให้ฝ่ายตน
เข้าปล้นกองเสบียงเพื่อหาโอกาสบุกไฟเผา ชงเบ้งจึงก็ยกองกลโดยสั่งนำค่ายยุทธ
ไว้ที่กองเสบียงของโจจิ้น เมื่อเห็นทหารโจจิ้นยกเสบียงมาตั้งอยู่ทางตะวันตก
ให้ขุนเอ่ให้กองแล้วบุกไฟเผาเข้าเสีย แล้วจึงยกทัพไปบุกค่ายหน้าตนออกไป
ซุกอยู่นอกค่าย เห็นโจจิ้นเห็นทหารมาล้อมค่ายก็ให้กระหนาบเข้าหา ซึ่งทวนขึ้น
ก็ยกเข้าไม่ทันขุนเอ่ตายโจจิ้น จึงลงบันตังวอี่ลุยทหารกลบสกัดข้าศึกที่แตกหนี

การที่องเมืองได้ยึดและครั้งนี้เพราะมีความสามารถในการระดมสถานการณ์
 ได้ทางนอกบ้าน ประกอบกับมีความกตริเริ่มในการได้พบวิธีที่ใจที่ซ้ำอีก กล่าวคือ
 เมื่อองเมืองรู้ประวัติความเข้าใจของขุนแล้ว แต่เดิมเป็นเพียงขุนนางฝ่ายตเวเรือน
 อันเนื่องมา ภายหลังได้รับการแต่งตั้งให้ถวายทหารใหญ่ เพราะมีความชำนาญใจกับ
 จี๊วกระเจ้าใจยอมให้รอคอยจากการถูกเสียกะบะ ของเมืองก็ระดมการโยกทัพว่า
 การที่ขุนแก้วทองเสียงมาในใจจึงเริ่มให้ทองเป็นกลุ่ดยาวลงตามทหารฝ่ายตเว
 ของเมืองให้จวาลายในแคว้นเสียงทองมีอาหาร หากเป็นแล้วเสียงสำหรับเขา
 กองทัพของตน ของเมืองระดมสถานการณ์ครั้งนี้ได้ถูกต้องเพราะมีความชำนาญในการ
 ได้พบวิธีที่ซ้ำอีกด้วยเสียง เห็นได้จากชัยชนะแรกที่เสียงเมืองทำที่กับใจใจของเมืองได้
 ชัยชนะโดยให้เสียงทำอย่างกำลังซ้ำอีกทุกครั้ง ของเมืองจึงรู้ว่าภายในแคว้นตเวมฤต
 เสียงที่เสียงเป็นรั้งแล้วเสียงทำอย่างซ้ำอีกโดยทางเดิมเป็นน นอกจากนั้นเสียงยังมี
 ความริเริ่มวางแผนอย่างฉลาดใจใจโดยให้หาตามขุนทหารทำให้เงินไปให้ทองเสียงมาที่
 เพื่อให้ซ้ำอีกตามใจ ไปไหว้วานและสั่งให้คอยตามวันทุกหัดเสียงทุกแห่งกันไปทุกไฟเผา
 ฆ่าทางบ้านให้โดย ของเมืองได้แคว้นตเวมฤตแล้วเสียงของซ้ำอีกเองและยังก็ดูหมาย
 มีค่ายใจใจโดยสั่งการเห็นกับเคียวมาไม่หุ่รอที่ค่าย เพราะของเมืองรู้ว่าใจใจตามใจ
 ว่าของเมืองมีรู้หาถึงกลุ่ดยาวของตน จึงก็กระโดดที่ตามค่ายของเมืองอย่างเคียว หากไม่
 ว่าของเมืองเองกำลังมาตามรอที่ค่ายของตนอยู่แล้ว ด้วยความกตริเริ่มอย่างเดิมเป็นนเองได้
 ของเมืองจึงทำลายกำลังซ้ำอีกได้ในวันต่อมา ทำให้ใจใจไม่กล้าออกสู้รบอีก

หลังจากที่ได้ชัยชนะแล้ว ของเมืองจึงเลือกทัพกับเมืองเสฉวน เพราะเห็นว่า
 เสียงตามทหารไกลจะพบและก็มีประการหนึ่งเห็นว่ากองทัพของพระเจ้าโจยอยยกกำลัง
 มาเสริมเสียงเดิมอีกทำให้การที่ยึดยึด ของเมืองมีหลักในการรบด้วยว่า อันตามซ้ำอีก
 สงครามนั้นทำให้ว่าจะได้ชัยชนะก็ควรรับทำการเสียแต่ต้น

การของเมืองโดยทัพไปให้ยุบก็อีกความเสียงคืออำนาจของพระเจ้าสุนทรเมกเถ
 จะเกิดทาง ของเมืองได้ตนไปตลอดทางตามทันเอง รู้ว่าหากเสียงจะมีทัพที่รักษา
 กันกำลังไม่พอก็ จึงสั่งยุบเสียงกับเสียงตามทหารทำให้ตนรีบเกิดทางไปถึงตามทันเอง

ภายในสัปดาห์เมื่อเห็นแสงเพลิงสว่างในคืนก็รีบหักท้าวให้ได้ แล้วสั่งความคืนกับ
เจ้าเมืองเวียงแก้วให้รีบเดินทัพไปตีค่ายคันทองให้เร็วที่สุด หลังจากที่ทหารทั้งหมดยก
เดินทัพไปค่ายคันทองแล้ว ขงเบ้งก็ดูทหารจำนวนหนึ่งรีบเดินทัพกลับไปค่ายคันทอง
เช่นกัน เมื่อไปถึงเป็นเวลากลางคืนพอดี ขงเบ้งจึงทหารปลอมเข้าไปจุดเพลิงใน
ค่ายแล้วสั่งระดมตีค่ายทำให้แตกเจียนซึ่งกำลังช่วยกันถึงแก่ความตาย
เมื่อค่ายแตกแล้วก็ยกขบวนมาถึงค่ายคันทองจึงเห็นขงเบ้งมีค่ายไว้ไว้แล้ว

การที่ขงเบ้งสั่งลุยด้วยกับเกียงจยคุมทหารเข้าตีค่ายคันทองได้ค่ายคันทองแตกแล้ว
คืนความคืน เจ้าเมืองเวียงแก้วก็รีบเดินทัพไปตีค่ายคันทองได้ก่อน เห็นการเสร็จจึงสั่งให้
เจ้าเมืองเวียงแก้วและทหารเดินไปตีค่ายคันทองเพราะขงเบ้งต้องการให้เอกเจียวได้
การคืนค่ายของค่ายคันทอง เกียงจย จะได้ทำแผนที่จะตีค่ายคันทองด้วยแล้วเกียงจยจะมาถึง
ค่ายคันทองและวางแผนรบกับเอกเจียว เอกเจียวมีใจกลัวขงเบ้งจะส่งกองทัพนับพัน
ที่ค่ายคันทองก่อนเวลาที่ค่ายคันทอง เกียงจยจะมาถึงจึงมีใจระแวงกลัวขงเบ้ง
การวางขบวนทัพไว้ที่ค่ายคันทองให้ขงเบ้งเข้าตีค่ายคันทองได้ง่าย

เมื่อตีค่ายคันทองได้แล้วขงเบ้งสั่งลุยด้วยกับเกียงจยคุมทหารไปตีค่ายคันทอง
ต่อไป เกียงจยก็รีบเดินทัพไปตีค่ายคันทองอย่างรวดเร็วไม่ให้ทันได้ ทำให้ค่ายคันทอง
ได้ค่ายคันทองเพราะขงเบ้งต้องการให้เอกเจียวได้ค่ายคันทองเพราะขงเบ้งต้องการ
ไม่ให้ทันได้รีบเดินทัพไปตีค่ายคันทอง เมื่อตีค่ายคันทองได้แล้ว ขงเบ้งสั่งทหารไป
ตั้งทัพที่ค่ายคันทองและให้เอกเจียวคุมทหารไปตีค่ายคันทองแล้วให้
เกียงจยคุมทหารหนึ่งพันคนไปตีเมืองมณฑล ให้ขงเบ้งคุมทหารหนึ่งพันคนไป
ตีเมืองมณฑล การที่ขงเบ้งสั่งให้ไปตีเมืองทั้งสองนี้ ก็เพราะขงเบ้งต้องการที่จะ
ยกทัพมาตีเมืองมณฑลไปเสียและเมืองมณฑล ขงเบ้งจึงสั่งให้เอกเจียวคุม
เมืองมณฑล การที่ขงเบ้งรีบตีเมืองมณฑลและเมืองมณฑลไว้ได้โดยเร็วนี้เพราะ
ความคิดริเริ่มที่จะประหารชีวิตการปกครองของขงเบ้ง เพราะขงเบ้งต้องการ
จะคืนค่ายคันทองไปเสียและเมืองมณฑล บรรดาทหารเอกของขงเบ้งจึง
ขงเบ้งกำลังที่ไปรักษาเมืองต่าง ๆ คือ เป็นตัวไปรักษาเมืองมณฑล ขงเบ้งรักษา

เมืองหนึ่งจ้าวและโคขุนไปรักษาเมืองไผ่เอ๋ย ไผ่ผู้ใดก็เกลียดชังเมืองเบ้งจะเกิดกัฏ
ทางเมืองไผ่เท่ากันเมืองกิมเป่ เมืองเบ้งจึงก็เมืองทั้งสองโคสะควก

เมืองเบ้งโคสาวาหระเจ้าใจยอมแต่งตั้งสุภาคีเป็นแม่ทัพในการทำศึกครั้งนี้
ของเบ้งกล่าวในเวลาหัวค่ำก็ถึงจัตุหาราชเอาตนถวายตนเป็นแม่ เพราะสุภาคีกอง
ก็ท้าวของเบ้งก็จะเข้าไปอยู่ในเมืองที่เมืองจะสู้ได้ ของเบ้งจึงคิดเกรี้ยวรบสถานการณ
และตอนนั้นสุภาคีโดยสั่งจัตุหาราชและเกรี้ยวรบสถานการณแล้วเรื่องไว้เป็นจำนวนมากไป
ในท่าทั้งสองทางทาง ถึงนั้นเมื่อเกิดรบกับโคแห่งขุนทหารเข้าก็ค่ายของของเบ้ง
ตามคำสั่งสุภาคีจึงถูกอวยถวายกองเครื่องและทหารของเบ้งทุกคน เกี่ยวกับโคแห่ง
สามารถที่หักออกไปโคแห่งทหารก็ติดตามไปจนตายมากมาย ถ้าของเบ้งไม่โคขุนทหาร
เกรี้ยวรบแล้วเรื่องเขาทหารเกี่ยวกับโคแห่งก็จะต้องเสียค่ายให้เกี่ยวกับตนเอง
เพราะเกี่ยวกับมือและเชืพรานในการรบมาก ถึงขนาดถูกอวยถวายทหารและกอง
เครื่องก็หักออกไปได้ ของเบ้งเห็นมือเกี่ยวกับแล้วถึงกับสรสเสริญว่า "เกี่ยวกับ
กับโคขุนหรือจะรบข้าพเจ้า วันหนึ่งโคเห็นประจักษ์แก่ตาเขมแข็งกล้าอันนัก ทหารคน
นั้นจะยอมไปเพื่อหักก็จะทำอันตรายจำจะกำจัดเสียให้โค"¹ จากข้อความนี้แสดง
ให้เห็นความริเริ่มของของเบ้งที่จะรบกำจัดเกี่ยวกับ เพื่อทำให้ศึกก่อนกำลัง
จะเห็นว่าของเบ้งโคก็จะเกลี้ยกล่อมเกี่ยวกับมาเป็นฝ่ายตน ไม่เหมือนกับกราวที่ทำกล
อุบายจับเกี่ยวอุบายเกลี้ยกล่อม เพราะของเบ้งพิจารณาแล้วว่ายากที่เกี่ยวกับจะมาก
กับตน จึงคิดกำจัดเสียเลยจะดีกว่า

หลังจากที่สุภาคีสั่งทหารไม่ให้ถอนรบกับของเบ้ง เฝียงแก่ให้รักษาค่ายไว้
ให้มั่นคง ของเบ้งส่งทหารไปหัวหลายครั้งก็ไม่สำเร็จ ในที่สุดของเบ้งจึงคิดอุบาย
วางสุภาคีให้ทหารตามไปก็ โดยตั้งเจอนตายทางออกไปตามรอยเส้น เมื่อเห็นว่า
สุภาคียังไม่หลงกล ของเบ้งก็ตั้งเจอนตายทางออกไปก็ตามรอยเส้นในสุภาคีเข้าใจว่า
ทหารคนนั้นกับจริง ๆ จะโคหักความยากและยังตั้งข้อดี จึงไม่ บำรุงและเดิยหนึ่ง

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) ตำนาน ลอย 2 หน้า 269

เป็นกองหลังของทหารสุมาอี้ก็ เมื่อรู้ว่าสุมาอี้ให้เกียรติกับกันได้เองเมื่อเห็นหน้ากัน
 ตามมาที่กองหลังฝ่ายตน ขงเบ้งก็สร้างกลลวงขึ้นตามเกียรติกับ ไฉนเอง โดยสั่ง
 ให้นำลูกธนูของเผ่าซ่งซึ่งมีธนูออกสู้รบเกี่ยวกับคุณทหารและสิ่งหนึ่งซึ่งมากไปหุ้มทางซอกเขา
 ตามเห็นกองหน้าของเกียรติกับยกมากไปดลในนิยามไปให้หมดกลลวง ขงเบ้งจะส่งสัญญาณ
 ในห้องสูงของค่ายทหารออกด้วยมือหนึ่งซึ่งกระหนาบทหารเกียรติกับ ถ้าเห็นสุมาอี้ยกทัพตาม
 มาช่วยให้เกียรติกับแยกแยะทหารของตนไปรบแก่กันสุมาอี้ให้เขาช่วยเกียรติกับได้ แล้วสั่ง
 เกียงจยกับเดิยวัวด้วยทหารสามพันคนยกไปหุ้มรอบเขา พร้อมกับมอมหังคือไวไฟซึ่ง
 ฉมับกำมิดว่า ถ้าเห็นเกียรติกับ กองเผ่าจะอยู่ไม่ไหวไฟเปิดทั้งสี่ออกออกแล้ว
 ปรากฏวิเศษ แล้วสั่งความขึ้นด้วยทหารห้าพันคนไปหุ้มรอบเขา เมื่อเห็นสัญญาณของแดง
 ไฟออกก็กระหนาบเกียรติกับ ส่วนนายทหารทั้งสี่คนซึ่งเห็นว่าที่คุมกองหลังให้กำเนินรบ
 พยายามอย่างใด เมื่อเห็นความนิยมกองออกแล้วจึงเห็นแก่ไม่กระหนาบเข้าสู้ไฟได้เต็มที
 ส่วนขงเบ้งรับไปบนเนินเขา เพื่อคอยดูสถานการณ์และให้สัญญาณ ด้วยพุทธรูปแทน
 ทัพของเกียรติกับได้เองจึงถูกทหารขงเบ้งก็โถมล้อมไว้ทุกด้านและยังถูกดาวหินตีหักกรง
 กลางหัวเล็กด้วย ทำให้ทหารเกียรติกับตายเป็นจำนวนมาก ส่วนเกียงจยกับเดิยวัว
 เมื่อเห็นสุมาอี้ยกทัพเป็นกองหนุนเข้าล้อมกองเผ่ากับเกียรติกับก็วิ่งหนีหนีทั้งสี่ออกออก
 วิถีความว่า ถ้าเห็นทัพสุมาอี้ล้อมกองเผ่ากับเกียรติกับไว้ ให้รีบยกทหารไปตีค่าย
 สุมาอี้ เกียงจยกับเดิยวัวก็รีบปฏิบัติตามทันทีจึงสามารถยึดค่ายของสุมาอี้สำเร็จ
 ทาขงเบ้งไม่มีความวิตกริเริ่มและความระมัดระวังก็ไม่สามารถที่จะให้เกียรติกับให้แตกทัพ
 ยับเป็นและยึดค่ายสุมาอี้ได้ เพราะสุมาอี้ระมัดระวังมากกลัวจะหลงกลของเบ้ง
 สุมาอี้จึงยกทัพเป็นกองหนุนติดตามไปช่วยเกียรติกับและยังจัดทหารวางไว้ตามรายทาง
 เพื่อคอยระวังค่ายและคอยส่งข่าวให้ตนรู้ด้วย ทาขงเบ้งไม่สั่งเกียรติกับกองเผ่า
 ด้วยทหารสองหมื่นคนไปหุ้มที่ทหารเกียรติกับและคอยกับทัพสุมาอี้ไม่ให้ยกไปช่วยเกียรติกับได้
 สุมาอี้ก็ลองยกกำลังไปช่วยเกียรติกับได้ ความวิตกริเริ่มที่ถ่มของขงเบ้งก็ประการหนึ่ง
 ก็คือการสั่งเกียงจยกับเดิยวัวขึ้นไปสังหารการรบเขา พรรคทั้งเจ็ดคนทั้งสี่ซึ่งว่า
 ถ้าเห็นทัพสุมาอี้ยกทัพด้วยเกียรติกับก็ยกกองเผ่าในทั้งสี่คนรีบยกกำลังไปตีค่ายสุมาอี้ให้ได้

ทั้งนี้เพราะของเบ้งเห็นว่าสุมาลิ้มุ่งแต่จะตามหาพี่ชายของตน คงไม่คิดว่าของเบ้งจะจัด
กำลังไปต่อความของสุมาลิ้ม เพราะความผิดของของเบ้งจึงทำให้เขาผิดเสียกำลังทหาร
ไปเป็นจำนวนมากและยังเสียค่ายอีกด้วย ทั้ง ๆ ที่สุมาลิ้มักจะวางแผนมายาวนานไม่ได้
หลงของเบ้ง แต่ของเบ้งก็บังตาโอกาสใช้กลฉวยใจสำเร็จ ยุทธวิธีที่ของเบ้งตาม
หาสุมาลิ้มไม่ได้เลยก็ช่วยไม่ได้ อีกอย่างไว้ในตำราพิชัยสงครามว่า¹ เมื่อทัพผู้
ถอยไปหาภัยในการทำสงครามต้องรู้จักสร้างสถานการณ์ให้เกิดประโยชน์แก่ฝ่ายตน
โดยพยายามทำให้ทัพหน้าและทัพหลังของข้าศึกไม่สามารถจะยกกำลังไปสนับสนุนช่วยเหลือ
กันได้ ต้องพยายามตัดหน่วยกำลังและกองหนุนให้ขาดจากกัน ไม่อาจจะส่งเสริม
หรือช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ทำให้กองทัพอันแตกแยกกระส่ำระสายไม่เป็นขบวน
แล้วจึงนำทัพออกสู้รบหรือข้าศึก

หลังจากนั้นของเบ้งได้กล่าวว่าเที่ยวหาทหารเอกคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้กระตือรือร้น
ได้เสียก็คิดแล้ว ของเบ้งจึงเสียใจจนไม่บ่นสักและสั่งให้เลิกทัพกลับอย่างเร่งรีบ ๆ
พยายามปิดข่าวมิให้สุมาลิ้มรู้เพราะเกรงจะถูกใจเสีย การที่สุมาลิ้มรู้ว่าของเบ้งเลิกทัพ
กลับไปเวลาที่ยานไปถึงเท่านั้น สุมาลิ้มก็จะติดตามไปทัน สุมาลิ้มถึงกับทลกลองใจ
รำพึงว่าความผิดของของเบ้งเจียมเนื้อเจียมตัวเกินไปจนเกินไป

เมื่อกลับไปถึงเมืองเสฉวนแล้ว ด้วยความกระตือรือร้นและคิดที่จะตีเมืองลกเอียง
ไปได้ ของเบ้งจึงจัดให้มีการฝึกซ้อมทัพร้อยตลอดเวลา ของเบ้งทราบข่าวว่า
พระเจ้าโจยทงแห่งกองทัพอันกำลังพลหนึ่งแสนสี่พันคน ก็โจ้จิ้นในแม่ทัพฝ่ายขวาและ
สุมาลิ้มเป็นแม่ทัพฝ่ายซ้ายยกไปทางค่าย ก็แยกไปเพื่อเตรียมไว้ตีเมืองฮันตงและเมืองเสฉวน
ของเบ้งจึงสั่งให้พวกพี่ชายสองเฒ่าคุมทหารที่ไปอยู่กับตนไปรับทัพสุมาลิ้มที่ตามลี้ภัยอยู่แล้ว
เตรียมกองทัพอันไปช่วย ในขั้นแรกพี่ชายทั้งสองเฒ่าตั้งใจมากที่ของเบ้งให้กำลังทหาร
เสริมทัพของตน ในขณะที่ทหารฝ่ายข้าศึกก็ถึงที่เมืองเสฉวนสี่พันคน แต่ของเบ้งก็ยกทัพที่จะไป
กำลังจะไปเมืองเกาโหม กองเวียงก็เตรียมไว้คอยตรวจขอเข้ากำลังทหารอยู่หลายครั้ง

ของเบ๊จึงรีบแจ้งเหตุขอความช่วยเหลือว่าในเคื่อนนี้จะเป็นตกใหญ่ น้ำท่วม ภัยพิบัติ
จะรุมเข้ามาไม่ได้อีกคงคอยค้ำไปเอง จึงไม่ต้องการให้เตี่ยวหึงกองเว่งนำทหาร
ไปมากมายให้ได้รับความลำบาก ส่วนของเบ๊จะไม่รวบรวมทหารที่เมืองฮันตังให้คอย
การโจมตีภัยพิบัติ แล้วของเบ๊ก็ไม่เกณฑ์ทหารเมืองฮันตัง ซึ่งทุกคนเตรียมข้าวตาก
ไปให้รอภัยพิบัติในเคื่อนนี้ เพราะของเบ๊ตั้งใจว่าการรบครั้งนี้จะไม่ได้ออกเสียงไปสูง
หาอาหารให้ทหาร การที่ของเบ๊คิดเช่นนี้เพราะเห็นว่าในฤดูฝน การขนเสบียง
และหาอาหารเป็นการที่ยุ่งยากลำบากมาก ของเบ๊จึงต้องปรับแผนยุทธวิธีให้เหมาะ
แก่สภาพดินฟ้าอากาศ คือต้องรวบรวมเร็วและในทหารจะต้องอดทน

กองเว่งกับเตี่ยวหึงให้ทหารไปบอกของเบ๊ว่าสู้มาตลอดห้ายกทัพไปตั้งที่ของเบ๊
คาดไว้ ของเบ๊จึงสั่งคนถือธงสีฟ้าไปพบกับกองเว่งกับเตี่ยวหึงไม่ให้ตามไล่ตีทัพของเบ๊
นโยบายของของเบ๊คือการไม่ทำความประหลาดใจแก่ฝ่ายทุกคน เพราะตามปกติแล้ว
เมื่อข้าศึกยกทัพก็เป็นธรรมดาเป็นที่ยึดฝ่ายจะต้องยกทัพตามไปตี แต่ของเบ๊มีเหตุผล
และความคิดของตนเองเรื่องว่ารู้จักอุปนิสัยของเบ๊ดีว่าเป็นผู้ชำนาญในสงครามจะต้องจัด
ทหารคุ้มไว้ตามรายทางให้คอยโจมตีทัพของเบ๊ ของเบ๊จึงไม่คิดจะยกทหารตามไป
แต่ต้องเคลื่อนทัพไปทางคานจ๊กกเพื่อไปตั้งที่ตำบลเซากิฮานไว้ให้สู้มาสู้ตัว หากขุนนาง
หากมีความเห็นว่าเพราะเหตุนี้ของเบ๊จึงต้องยกทัพไปทางเซากิฮานด้วย ทั้งที่เคย
ยกทัพไปฝั่งสามครั้งแล้วแต่ก็ไม่สามารถจะผ่านไปได้โดยสักครั้งเดียว ของเบ๊ได้ชี้แจงว่า
ตำบลเซากิฮานเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญเปรียบเสมือนหัวใจของเมืองเกียงฮัน เพราะ
ถ้าการบนกองทหารและอาศัยเสบียงจากเมืองหลวงซึ่งอยู่ที่ปากทางเซากิฮานได้
และอีกประการหนึ่งมีอยู่ก็เพราะเป็นลำห้วยและซอกเขาสามารถคุ้มซ่อนกำลังทหารไว้ได้
เป็นจำนวนมาก จากคำชี้แจงนี้แสดงให้เห็นถึงความรอบรู้และความคิดริเริ่มของของเบ๊
เป็นอย่างดี

ของเบ๊สั่งอุยเอ๋ยน เตี่ยวหึง เกาซง กับเซ็กคุมทหารไปทางคานจ๊กก
ซึ่งง่าย กองเว่ง เตี่ยวเอ็ก ฆ่าตุมทหารไปตั้งที่ตำบลจ๊กก หลังจากนั้น
ก็จัดทหารกองติดตนเองเป็นแนวตั้ง มีกองหินกับเตี่ยวฮัวเป็นกองหน้า ด้วยความเกรง
ว่านายทหารทั้งสองนี้คนซึ่งจะไปทางคานจ๊กกจะระแวกมีอุปสรรคเพราะยังไม่รู้จักอุปนิสัย

ที่แท้จริงของสุนัข ซึ่งเบ้งส่งเตงจี้ตามไปกำหนัดให้ทุกคนระวังกลศึกของสุนัขให้
เปลี่ยนตามเงื้อมมือของเขาไป แทนนายทหารทั้งสี่คนนี้ยังไม่รู้จักอุปนิสัย สติปัญญา
ความลึกของสุนัขและไม่ว่าเขาจะคิดของคนที่มีความรอบรู้เป็นอย่างที่วิ่งหากันหัวเราะ
เยาะไม่เชื่อถ้อยของเบ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่เขากลัวถึงนายทหารหนึ่งพันคนออกไป
ทั้งค่ายที่ถึกถอมล่ำซำ จึงถูกนายทหารสุนัขโฉบฉวยมัดไว้ทั้งสี่คนต้องเสียทหารไปเกือบ
ครึ่ง คนที่เหลือรอดออกมาได้เพราะอุบายแสนทางไปรวมกันได้ ต้องคอยค้ำมาตั้งอยู่
ตามทางก็กลัวจึงยอมรับรางวัลเบ้งให้มีสติปัญญาความลึกซึ้งมากจริง ๆ

เมื่อของเบ้งรู้ข่าวว่ากันเข็กเสียที่สุนัข ก็มีความดีสุดยิทธิจ มีความคิดริเริ่ม
และมีความเฉลียวเป็นของเบ้งจึงให้เตงจี้ไปแจ้งนายทหารทั้งหมื่นว่ามิต้องเป็นทุกข์เพราะ
เหตุนี้เขาโง่ ให้คิดแก้ตัวเอาชนะข้าศึกให้ได้ การที่ของเบ้งส่งไปเช่นนี้เพราะรู้จัก
นิสัยของนายทหารเอกเหล่าใดว่ามิใช่ใจของคนงั้น อาจจะเอาใจออกห่างไปเข้ากับ
ข้าศึกเสียเมื่อใดก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุบายเสีย ของเบ้งรู้ผลตลอดเวลากว่าเมื่อ
คนไม่คิดสักอย่างรักศักดิ์ศรีเจ้านาย แท้จริงเป็นของเอาไว้มองเพราะมีข้อ
เกาของเบ้งส่งลงโทษเหมือนคราวมาเจอเจ้านายทหารเหล่านี้คงหนีไปเข้ากับข้าศึกแน่นอน

เมื่ออีกสามวันก็ไม่ได้ ของเบ้งจึงสั่งให้ตามจับของเบ้งนายทหารไปเข้าที่สถาน
เดิมไปทางบ้านขวางมือ สิ่งมาดกับเกี่ยวเอวไปทางบ้านขวางมือ ให้ออกเดินทาง
เฉพาะเวลากลางคืนเท่านั้น เวลากลางวันให้แหม่มผู้มิให้ข้าศึกเห็น เมื่อไปถึง
เขากี่สถานแล้วให้หยุดเสด็จไว้ที่ปากทางแล้วเขาค่ายโจรในที่ที่คนจำกันได้ได้ ของเบ้งจะ
ยกทหารตามไปรวมที่กระหนาบเป็นสามค่าย แล้วเรียกทวนคืนกับเดิยวฮัวเข้าไปกระชับ
สั่งการเป็นทหารลับ แล้วให้ยกทหารไป เมื่อของเบ้งยกทัพไปถึงกลางทางถึงตั้งลี้
ก็ยกทัพให้รับยกทหารไปล่วงหน้าก่อน ทางโจรก็คิดว่าของเบ้งส่งทหารไปขู่ข่มขู่ตาม
ซอกเขาจึงให้จีนเหลียงยกทหารห้าพันคนเป็นกองลาดตระเวนคอยกันไม่ให้ทหารเสวียน
ฉางฮั่วเข้าไปได้ แต่จีนเหลียงไม่เห็นทหารของเบ้งเพราะแหม่มผู้ตามซอกเขา จึงถูก
งอวี้ กวนเก็น เกียวเอวที่กระหนาบหลัง จีนเหลียงไม่มีทางหนีเพราะมีเขาระหนาบ
อยู่ทั้งสองข้างทางจึงถูกฆ่าตาย ส่วนทหารที่เหลือยกมาเข้ากับของเบ้ง ของเบ้งจึงสั่ง

เปลี่ยนเสียงของทหารจีนเหลืองไปให้ทหารของตนแล้วส่งทหารจีนเหลืองไป
อยู่กองหลัง หลังจากนั้นก็ตั้งการขึ้น เลี้ยวหัว งอโค้ง งอนันท์ทหารจีนเหลือง
เห็นทหารจีนเหลืองกำลังยกยกออกไปค่ายโจจีน เมื่อใกล้จะถึงค่ายโจจีน นายทหาร
ทั้งสี่คนพูดว่า แว่วส่งทหารจีนเหลืองไปแจ้งโจจีนว่า ทหารของเบ้งถูกตีแตกหนีไป
หมดแล้ว โจจีนก็ใจจึงออกไปรับจีนเหลือง ทหารของเบ้งก็ถูกกันเข้าไปในค่าย
และได้อาหารโจจีน โจจีนสามารถที่ล่าออกไปได้ก็ทหารเหลืองเหล่านี้แหละ

การที่ส่งเบ้งสามารถไปค่ายโจจีนได้ก็เพราะตั้งคนเดินกับเลี้ยวหัวไปอยู่กองที่
กระหนาบทหารโจจีนรวมทั้งงอโค้งและงอนันท์ ยุทธวิธีนี้แม่ทัพมาตาย นาคง อองเป้ง
ก็เลยเอาก็ไม่ว่า เพราะของเบ้งสั่งไว้ความลับเฉพาะกันกับเลี้ยวหัวเท่านั้น
และอีกประการหนึ่งคือการตั้งนาคง นาคง อองเป้ง ก็เลยเอาก็ไม่ว่าเฉพาะ
เวลาทางนี้ เวลาทางวันให้แม่ทัพไปให้สาส์นเห็น เพื่อโจจีนจะได้เกิด
ความประมาทไม่คิดว่าของเบ้งจะส่งทหารไปอยู่ตามรายทาง นอกจากนั้นยังคิดให้ทหาร
ของเบ้งเปลี่ยนเสียงกับทหารจีนเหลืองเป็นการลวงโจจีนอย่างแยบยล ของเบ้งรู้จัก
คุณสมบัติโจจีนดีกว่าไม่มีความระมัดระวังและชำนาญในกลศึกเท่าสุมาอี้ แต่จำเป็นสุมาอี้
ของเบ้งก็คงจะไม่ใช้ยุทธวิธีนี้

เมื่อการใช้การรายงานโจจีนไปรักษาท้าทายผู้ตายแม่น้ำฮุยโห ของเบ้งก็
ประมาณการได้ทันทีว่าโจจีนจะต้องป่วยหนัก และนั่นสุมาอี้ก็จะเลิกทัพกลับเมืองลกเอี้ยง
แล้ว การที่ยังตั้งทัพอยู่เพราะกลัวทหารจะเสียกำลังใจ ของเบ้งจึงคิดกำจัดโจจีนด้วย
หนังสือเพียงฉบับเดียว โดยฝากไปกับทหารจีนเหลืองซึ่งของเบ้งปล่อยตัวกลับหมด
โจจีนซึ่งกำลังป่วยหนักเพราะเสียใจและระอาใจก็ต้องแน่วแน่นสุมาอี้ร้องเสียงของเบ้ง
เร่กล่าวนั่งฟังเสียงของเบ้งจึงบังเกิดความโกรธแค้นจนตกใจตายเพราะของเบ้งได้เบบกว่าคั้งนี้

นอกจากนี้ให้กำลังโจจีนผู้เป็นแม่ทัพใหญ่ กับโบราณท่านว่าไว้แต่ก่อนว่า
ถ้าผู้ใดจะเป็นแม่ทัพก็ควรทหารไปทำการสงครามนั้น ให้ทั้งผู้ลี้ภัยและในกลศึก
จงถูกประการ อั้งใจใช้สติปัญญาจนประมาทใจเวลาขณะเป็นแม่ทัพ แล้วตัว
ท่านเป็นแม่ทัพใหญ่ก็อยู่ในกลสงครามทั้งปวงเป็นที่แก่เรา เลี้ยวหัวทหาร

คำเขาะเขยไปก็กลัวๆ ฝูงสัตว์ก็โกรธมากจึงเป็นเหตุให้คนในมณฑลอุดรกับ
ทหารอุดรด้วยกันก็ถูกกวาดต้อนไปเลี้ยงดูซึ่งกรมมรดกอยู่ภายในห้องภายในคอกที่กระหนาบทั้งด้านซ้าย
ขวาและยังถูกขังขังเบงเขยี้ทางคานหน้าอีกด้วยกลายเป็นที่กักขังคนส่วนมาก
เหลือกำลังที่ผู้คุมจะพาไปเลี้ยงดูตามทหารหนึ่ง ซึ่งเบงได้ขังคนส่วนมากนี้เพราะ
ความผิดที่เขยี้ซึ่งคนกับกับเลี้ยงดูคนนอกทหารไปอยู่ภายในคอกโดยที่ผู้คุมไม่รู้ตัว
ทำให้ผู้คุมต้องเจอที่คนก็ถึงส่วนมาก เมื่อได้ขังคนแล้วเบงก็ให้คนมาตั้งคานที่
หน้าคอก

ซึ่งเบงกำลังเป็นฝ่ายได้เปรียบก็ถูกกดขี่ของฝูงสัตว์ที่โดนไปเข้าขังใน
เมืองเสนาว่าตนก็คิดมาก พระเจ้าเจ้าเห็นเป็นเกิดความระแวงจึงเรียกของเบงกลับแต่
ก่อนที่จะมาตบ ซึ่งเบงก็คิดว่าคงจะไม่ให้มาอีกทำไมได้ก็หันหลังของตนโดยแนบทหารเดิน
เป็นหลั่น เมื่อไปพักได้ให้ทำเขาไฟในชั้นหูกวนลงในหูกวนให้เข้าใจว่า ฝ่ายตน
ที่กำลังมาก ฝูงสัตว์จะโกรธกันทำไมก็กลัวตามไป กอดของของเบงได้ผลเพราะ
ผู้คุมสั่งทหารสละรอยตามตัวเบง ทหารกลับมารายงานว่าเมื่อมองที่ของเบงไป
ถึงค่ายต่าง ๆ มีทหารเข้าเฝ้าที่หูกวน ฝูงสัตว์ก็เข้าใจว่าทหารของเบงเห็นกลัว
เมื่อเห็นหูกวนแต่เห็นตนรักษาค่ายนี้คงจะไม่กล้าเข้าใจได้ ผู้คุมอยู่บนคอกฝูงสัตว์ก็
ดูจากอาการในภายหลังว่า ซึ่งเบงเองทำเขาไฟเพื่อหวังให้ตนเห็นว่าทหารมาก
ความผิดของเบงครั้งนี้ไม่เคยมีผู้ใดคิดมาก่อนเลย เห็นได้จากเมื่อเบง
สั่งทหารให้ทำเขาไฟ ทหารคนหนึ่งส่งสัญญาณมาบอกเบงว่า เมื่อครั้งตนมีกำลัง
ก็ยังมีกลัว (มีปรากฏในเรื่องเดียวกัน) ซึ่งในขณะนั้นเองเขาไฟก็เข้าใจได้ แต่ครั้งนี้
แต่ผู้คุมเบงจึงสั่งให้ทำเขาไฟไม่เลยก็เห็นกลัวเพราะตนมีมากก่อน ซึ่งเบงก็เห็นว่า
การซ่อนเขาไฟก็เพื่อหวังให้ทหารเข้าใจว่ากำลังทหารมากจะได้ประมาณยกทัพเข้าใจได้
แต่เบงเองต้องการให้ฝูงสัตว์เข้าใจว่าตนกำลังทหารมาก จะได้ไม่กล้าคิดทางวิ่งต้อนเข้า
เขาไฟ ความผิดของเบงครั้งนี้ถึงกับทำให้ผู้คุมต้องพบคนนอกคอกใจว่ากันว่า
“ซึ่งเบงกำลังมองเราครั้งนี้ก็เห็นเลย ก็ว่าเราไม่มีฐานะอะไรจะทำศึกไปเมืองไหน”

ยากที่จะระบายนอกเมืองได้¹

หลังจากที่ขงเบ้งกลับไปแสดงความยินดีให้พระเจ้าเล่าเจี้ยงได้ประจักษ์แล้ว ก็เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทที่เมืองเสียนอันเสียดหาทางเข้าที่เมืองลกเอียงอีก คราวที่ขงเบ้งสั่งลิเจียงให้ตีทัพที่รับยึดครองเวียงการดำเจียงแต่ขงเบ้งไม่ให้เข้าได้ แล้วขงเบ้งก็ยกทัพมาตั้งที่เขากิสาบแทนเดิม ขณะนั้นขงเบ้งมีบัญชาเรื่องเสียนอันเสียดมาตลอดในที่เขาระหว่างเมืองเสียนอันเสียดกับเมืองลกเอียง ขงเบ้งจึงสาเทียลอบ คุบเคียนและทหารจำนวนมาก เฝ้าทางลัดไปเมืองโลเอียงเพื่อตีมาทางช่องปลูกข้าวโพดดำดี เมื่อรู้ว่าที่เมืองหลงเส่ขงเบ้งก็รับทหารไปทัพหนึ่ง แต่ไม่สามารถจะเข้าเมืองได้เพราะผู้รักษาก็เตรียมป้องกันเมืองอย่างแข็งแรง ขงเบ้งจึงคิดหาทางเกี่ยวข้าวโพดดำดีให้ได้ เนื่องจากขงเบ้งยกทัพมาตีเมืองลกเอียงเป็นครั้งที่ห้าแล้ว ทหารจึงเห็นแก่เหนื่อยยากและเสียนทางเมืองเสียนอันเสียดเริ่มชักสน ขงเบ้งจึงเตรียมหาวิธีใหม่เกี่ยวกับพันธุวิทยาทหารจากข้าศึกในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปก่อนในกรณีที่ไม่ได้ยิงส่งมาไม่ทันจริง ๆ โดยสั่งทำเทียมแกลบแบบเทียมที่ตนตั้งอยู่เป็นประจักษ์มาด้วยถึงสามเล่มพร้อมทั้งทำหุ่นตนเองมาด้วยอีกสองตัว แสดงให้เห็นถึงสติปัญญาความกลัดกลุ้มใจอย่างไม่มีที่สิ้นสุดของขงเบ้ง ทั้งผู้และเทียมก็ยังมิได้ประโยชน์แก่ขงเบ้งต่อไปภายหลังแล้วว่าขงเบ้งจะหาวิธีใดแล้ว ขงเบ้งได้สั่งให้ทำหุ่นและเทียมที่เตรียมไว้ออกมา จัดตนเองนั่งประจำเทียม มีทหารบุ๋นขาวเทศาภิบาลเทียมและสี่สิบคน ทหารสำหรับที่มองกล้องโพรงอีกเล่มจะทำการยิงและทหารสำหรับลอบวางแกลบอีกเล่ม เสร็จแล้วให้เทียมคุบเคียน ทหารอีกเล่มหนึ่งให้เทียมคุบเคียนและเทียมคุบเคียนเป็นผู้นำแกลบ. แล้วขงเบ้งแกล้งตัวให้เหมือนหุ่นทั้งสองตัวนั้นเองนั่งในเทียมประจำตัว มีทหารที่ถือปืนเทียมอีกสี่สิบคน มีทวนดินแดงตัวเล็กแบบแกลบกลัดของนำพาเทียม ตามด้วยทหารสามพันคนถือเคียวสำหรับเกี่ยวข้าวเปลือกขนานไปเมืองหลงเส่

เมื่อถึงยามเมืองขงเบ้งสั่งให้เทียมคุบเคียนทั้งสองเล่มไว้สองข้างทาง เฝ้าดูการที่ทหารของขงเบ้งแกล้งตัวปลอมประหลาดดังนี้ ก็รู้ว่าขงเบ้งทำกลอุบาย

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 795

อีกแล้ว จึงสั่งทหารมาสองพันคนไปจับตัวขงเบ้งรวมทั้งเกี่ยวมาให้ได้ ขงเบ้ง
ก็ใช้เวรยามตระการกำกัไม่ให้ข้าศึกไล่ทัน ทั้ง ๆ ที่ทหารเห็นเกี่ยวมาด้วยความเร็วปกติ
แล้วก็ทหารเห็นเกี่ยวมาด้วยท่ามาเฉียดกับข้าศึกเป็นการเข้าเขตทหารข้าศึกไม่สามารถ
จะไล่ทัน ขงเบ้งก็รู้ดีว่าขงเบ้งใช้เวรยามตระการกำกัจึงประกาศให้ทหารคอยด้วยค่าย
แต่กลับให้คนดูจากนั้นก็ยิงปืนร้องทางตามขวาและเห็นเกี่ยวของเบ้งออกมาจาก
ข้างขวา ทั้ง ๆ ที่ขงเบ้งยังนั่งอยู่ในเกี่ยวมาข้างหน้าดูจากนั้นก็แล้วทางด้านซ้ายมือ
ก็เห็นเกี่ยวของเบ้งปรากฏออกมาอีกทางเป็นสามค่ายด้วยกัน ทหารทหารดูจากนั้นก็ตกใจ
กลัวเข้าใจว่าถูกปืนปล่อยออกมาจึงพากันวิ่งหนีเข้าเมืองทองเสวตทั้งดูจากก็
กัยกลัวจึงสั่งขงเบ้งจึงให้ทหารเกี่ยวข้าวโพดข้าศึกได้สองวันโดยไร้จากการรบกวน
ของข้าศึก จากเหตุการณ์นี้ทำให้เห็นความฉับไวเริ่มของขงเบ้งอีกแบบหนึ่งซึ่งไม่
ซ้ำอีกครั้งก่อน ๆ โดยการนำตนเองเพื่อดวงข้าศึก ขงเบ้งไม่คิดกลอุบายเช่นนี้
ทหารทหารก็ลงจะไม่มีการกินนอน เพราะดูจากก็รู้ว่าขงเบ้งจะระดมทหารไป
เกี่ยวข้าวโพดข้าศึกที่เมืองทองเสวตทั้งไปให้ขงเบ้งขงเบ้งยกมาทางด้านที่เขมโทะแล้ว
ดูจากก็จึงสั่งเกี่ยวด้วยไม้ตักที่เขมโทะด้าน ดูจากก็ยกทัพไปบรรจบกันใกล้ขงเบ้งไม่ไกลกัน
เมืองทองเสวต ขงเบ้งเห็นว่าดูจากก็ป้องกันเมืองแข็งแรงนักจึงต้องใช้กลอุบายดังที่ได้
กล่าวมาแล้ว

เมื่อเกี่ยวข้าวโพดเสร็จแล้ว ขงเบ้งให้ล่าเหยี่ยวเหยี่ยวกัยเมืองโลเสียว
และหาทหารมาดูจากก็จะยกทัพตามมาที่เมืองโลเสียวในเวลากลางคืนวันนั้น
จึงเตรียมป้องกันเมืองอย่างแข็งแรงและตั้งค่ายไว้ที่ค่ายข้าศึกให้เข้มแข็ง โดยตั้ง
ค่ายด้วยค่ายเดิมค่ายทหารและเข้าไปอยู่ค่ายนอกเมืองทางด้านทิศตะวันตก ตั้งค่าย
ทหารค่ายทหารอีกค่ายหนึ่งไปอยู่ค่ายนอกเมืองทางด้านทิศตะวันออก เมื่อได้ปืนเสียง
สัญญาณระบึกให้ทั้งสี่คนดูทหารแยกกันเข้าล้อมดูจากทั้งสี่ด้านและตั้งจักรทหารรักษา
เมืองให้ทหารเข้มแข็งไว้ให้ข้าศึกถูกเข้าเมืองได้ เวลาเช้าขงเบ้งสั่งทหารทั้งสี่คน
ก็กระโดดออกไปอยู่ค่ายนอกเมืองด้านทิศเหนือ

ผู้มาด้วยคนมาดณเมืองโคเวียงตั้งฝั่งแม่น้ำในเวาสามกุ่มเกาะ ผู้มา
ตั้งเวากระดงมิงเกาะลี้คนไปบนเชิงเขา ขงเบ้งก็ตั้งเวาคุมประตักสัญญาณเพื่อ
เฝ้าคุม ขุนเจียง มาตง มาทวยซึ่งคุมทหารคุมคนนอกเมืองให้ระดมกันก็กระตายน
ออกมาหาผู้มาตั้งเวาและตั้งทหารอยู่ในเมืองเปิดประตูเมืองรบสวนนอกไป
ตามเวาให้ทหารผู้มาจึงถูกฉวยไว้ทุกค่าย ขงเบ้งประสมสัตยาธิในการรบครั้งนี้สามารถ
ชนะทหารผู้มาตายเป็นจำนวนมากเพราะประมาณการณที่ถูกทาง เสด็จรู้จึงมาศึก
โดยน่านและลี้คนมาจับที่โดยล้นฆ่าศึกไว้ทุกค่ายโดยฆ่าถึงไม่มีโทษสัตว์ผู้มาด้วยโคม
รบเข้าที่โลกไปได

หลังจากนั้นผู้ถามก็ได้ออกกรมอีกเป็นเวลาหลายวัน ขงเบ้งก็รู้ว่าผู้มาติดต่อ
การทางเวลาจะไม่นานถึงขนาดหมดคนเข้ขึงและถามว่าผู้มาติดต่อจะส่งทหารไปกองกักตัก
กองน้ำเต๋ฮงเข้ขึงของตน จึงตั้งเคื่องดุษกับมาทนายทหารที่เ็นคนไปสกัดทหาร
ผู้มาติดต่อ เมื่อมาเ็นมาแรงว่า ผู้มาติดต่อคงหนีไปอีกสองแสนคนและเบ้งกำลัง
ไม่กล้าเียนโม้ ส่วนผู้มาติดต่อเวลานี้ยกทัพมาที่เมืองโอเสีย ขงเบ้งจึงหาทหาร
ออกไว้รักษาภายนอกเมือง แล้วตั้งทหารว่าถ้าเห็นกองทัพผู้มาติดต่อใดให้ทหาร
ทั้งหมดเร่งออกโจมตีอย่าให้ผู้มาติดต่อตั้งตัว คิดดูหน่ววิธีการบุกโจมตีข้าศึกอย่างรวดเร็ว
เช่นสายฟ้าแลบยกกำลังทหารไปพร้อมจะเข้าแวงพละนาหน เนืองจากมีกำลังใจว่าหากตน
จะได้อภัยไม่รักเพราะทหารผิดใหม่เดินทางมาแทนแล้ว ทหารขงเบ้งจึงสามารถเลา
ชนะข้าศึกได้โดยได้รวดเร็ว ทั้งนี้ด้วยความกิดของขงเบ้งผู้เ็นมา

เมื่อสุภาษิตแทรกเข้าไปในเรื่องราวนี้ ได้รับบทซึ่งสื่อจากคติเงียบหมาย ซึ่งมีเงยเขียนดวงมาว่า
 ขุนนางนอกก็กลัวพระเจ้าโง่โดยยกกำลังจะยกทัพมาตีเมืองเสฉวน คิเงียบนำเสนไปเพราะ
 จักเสียบึงรังให้ขงเบ้งไปทัน ขงเบ้งก็เข้าใจว่าจริง เกรงจะต้องทำศึกสองด้าน
 จึงว่าไว้ก่อนเลิกทัพกลับไปเสฉวนก่อน ด้วยความระมัดระวังและเสียวภายในเกล็ดก็ขึงเบ้ง
 จึงสั่งกองทัพซึ่งตั้งอยู่ที่ปากีสถานให้เลิกไปก่อน ตนจะขยับกองทัพยกตามก็แล้วจึงจะยก
 ทัพไป แต่สงฆ์เห็นวาทะของเบ้งนั้นแล้วเบ้งก็ยังไม่ไว้วางใจก็ให้เสกต่างของขลุ่ยไถ้บังคับบัญชา
 เพราะมีความรักทางโยนและจริงใจต่อพสกนิกรไถ้บังคับบัญชา

เมื่อรู้ว่ากองทัพรบเขากิจจานเลือกกลับไปแล้ว ขงเบ้งก็ตั้งกองทัพลาว
ระดมกระวังเพื่อป้องกันการถูกโจมตีจากราชศึกอย่างรวมกชนและเตรียมกองทัพอาวเข้าศึก
ในคราวไป โดยตั้งเฝ้าหวังกั้นมาคงดูแลทหารเกณฑ์ซึ่งเพิ่มตนยกไปกองอยู่ที่ตำบล
บิณฑกณุม ปากทางจะไม่คำนึงถึงโกะ เมื่อเห็นทหารชุดากก็ติดตามไปและได้
กินเลี้ยงประพาศสัญญา ในทหารชนก่อนเห็นปีกปากทางและระดมยิง เกณฑ์พร้อมเข้าศึก
ในโกะ ซึ่งกวนทีนก็คอยเกี่ยวตามทหารเป็นกองพล กอนจะยกทัพตามไป ขงเบ้ง
ก็ให้กองชุดากโดยคุมไปให้เห็นกวนทีนซึ่งแล้วมิต้องนำซึ่งทัพก็จึงเห็นเองเพื่อมิให้ชุดาก
รู้ว่าตนยกทัพไปแล้ว ถ้าคุมเลี้ยงกวนทีนรู้ว่าเข้าศึกติดตามไปก็ให้รบลดเข้าศึกไม่ได้
ชดกเขาบอญ ซึ่งขงเบ้งตั้งเฝ้าหวังกั้นมาคงดูแลกอนอยู่ ด้วยความดีของขงเบ้ง
ให้แล้วจึงดูแลทหารตามไปก็ให้ขงเบ้งจึงกองตั้งแถวความตามอยู่ในสลอกเขา เพราะไม่
รู้ทันความของขงเบ้งของตามกวนทีนก็คอยเลี้ยงไปทางนอกเขาบอญ จึงถูกทหาร
ของเบ้งระดมยิงกอนที่ลงมาทิศทางและถูกยิงด้วยเกาทัณฑ์หลายแห่ง ขงเบ้งไม่คิด
ยุทธวิธีเช่นนี้ที่ไม่สามารถหาเห็นด้วยได้ เพราะเฝ้าหวังกั้นมาคงดูแลซึ่งมีฝีมือเข้มแข็งมาก
นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถของขงเบ้งในการพิจารณาภูมิประเทศให้เกิด
ประโยชน์แก่ยุทธวิธีด้วย ขงเบ้งรู้ว่าลักษณะภูมิประเทศกันเป็นเนินเขากัน จะต้องยกทัพ
ไปยึดครองปากทางที่ตนก่อนเข้าจึงจะหว่าญเข้าศึก การรู้ใจเข้าศึกครั้งนี้ขงเบ้ง
ให้ทหารชุดากเป็นคอยกองกั้นที่ลงมาทิศทางและระดมยิงลดอาวุธระยะไกลคือเกาทัณฑ์

เมื่อขงเบ้งกลับมาเมืองเสฉวนแล้วก็นึกถึงทหารให้ชำนาญในการรบและระดม
เลี้ยงอาหารอยู่ตามท้องที่ทัพไม่ได้เมืองลกเอี้ยงอีก การจัดทำครั้งนี้ขงเบ้งตั้งเลี้ยงดู
ก็ดูเลี้ยงดูทหารเป็นกองหน้า ซึ่งอีกเป็นในความดูแลเลี้ยง ขงเบ้งเป็นกองหลวง
ของทหารออกเป็นทางกองยกไปรบรบกันที่เขากิจจาน แล้วตั้งเฝ้าหวังกั้นมาคงดูแล
กานเลี้ยงโกะไปทางเขากิจจานระดมกำลังมาก ในทางค่ายกั้นเขากิจจานจึงหาความ
เพราะขงเบ้งรู้ว่าการรบครั้งนี้คงใช้เวลานานเป็นแรมเดือน ถ้าไม่ทำอะไรไม่เลิกทัพกั้น
เป็นอันขาด เนื่องจากขงเบ้งเห็นว่าชุดากคงตามอยู่ห่างจากวันออกจะมีกองหน้าทาง
อูทางกานกวันตก มีสะพานเชื่อมถึงกันอยู่หลายแห่ง ขงเบ้งจึงดำเนิยุทธวิธีที่

ในการศึกษาโดยนิตยสารนี้ชี้ให้เห็นว่ามีความรู้ทางภาษาต่างประเทศจำนวนมากในนักเรียน
ในวัยเดียวกัน ซึ่งบ่งชี้ว่าสามารถเรียนรู้เรื่องราวจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้
เพราะการฝึกโดยนิตยสารนี้ได้นำเสนอโครงข่ายจริง ๆ ซึ่งบรรดาครูได้แนะนำและให้คำแนะนำ
ในการ

เมื่อผู้มาจัดวางของเบ่งคิดทำโดยนคร จึงส่งทหารไปคอยเฝ้าที่กองจำเขียง
 เฝ้ายางของของเบ่ง ถัดโดยนครไปก็ทหารตัวเอกของเบ่งรู้ว่าเขาจะโกรธด้วยเหตุเพราะ
 ความความใจหาสามารถข่มกดผู้มาใกล้แล้ว เพราะของเบ่งถามการไว้นั้นว่า
 ผู้มาใกล้จะชิงโดยนครไปสร้างเจียนแบบอย่างนั้นแน่ จึงสั่งท้าวให้ทำอันโดยฉกกลับได้
 คือเมื่อผู้มาใกล้แล้วโลกจะเงินไม่ได้ แล้วจึงลงเบ่งดูทหารทั้งพันคนปลอมตัว
 ไปทหารผู้มาใกล้ไปอยู่กลางทาง พอเวลากลางคืนเห็นกองเบี่ยงของผู้มาใกล้มา
 ก็ให้เข้าไปปลุกหาผู้มาใกล้ส่งพวกตนมาป้องกันเบี่ยง เมื่อเห็นทหารผู้มาใกล้ไม่สงสัย
 จึงโศกนาถแล้วมียกเบี่ยงมาไว้ที่หมด ถ้าทหารผู้มาใกล้ก็ตามมาใกล้ให้ใกล้โดยนครเสีย
 ไม่ให้เงินได้ ทหารผู้มาใกล้จะโค่นไปไปโดยเร็วซึ่งเที่ยวฟังดูทหารทหารรอบนอกไปโดยรอบ
 ในทุกคนแต่งตัวเหมือนทหารปลอมเป็นทัพหนึ่งกองทัพหนึ่งก็กระโดดไปทุกคืนประสพ
 กันมาจะกันไว้เพื่อจะหายไปเลย เมื่อเห็นทหารผู้มาใกล้มาของเบ่งมากใกล้ทุกคืนประสพ
 กันมาจะกัน แล้วโหรองถูกความหลอกหลอนแบบกองทัพนี้ทหารผู้มาใกล้ก็ใจกลัวที่ไม่
 แล้วจึงกลับคืนโดยนครลงเสียจะโค่นได้ ซึ่งก็ถึงดูทหารทั้งหมื่นคนเป็นกอง
 ป้องกันเกรียงเบี่ยง ซึ่งเที่ยวเอกกับเดี่ยวฮั่วดูทหารหาญไปอยู่สกัดที่ทหารผู้มาใกล้
 มีใหญ่กับไปช่วยกันได้ ซึ่งมากายกับมากองดูทหารหาญคนไปรองหาพ่ายผู้มาใกล้ไว้
 ภายใหญ่ไปช่วยกันได้ บุพพริขของของเบ่งครั้งนี้ทำให้ผู้มาใกล้เสียทหารและเบี่ยงเป็น
 ทัพมาก การลอบความคิดให้ทหารแต่งตัวเป็นไพร่พลและจุดกันประสพกันมาจะกันทำให้เกิด
 ล้วนเจียงจวนขึ้น เพื่อให้โกญทหารเอกของผู้มาใกล้เองไม่เห็นชัด ประสพกันเป็น
 เวลากลางคืนและตกใจเสียงกบจึงคิดว่าไม่เหมาะสมก็ไปมาช่วยของเบ่งเป็นเบี่ยงคอยกลับ
 นอกจากนั้นยังตั้งเดี่ยวเอกกับเดี่ยวฮั่วดูทหารไปคอยให้สกัดที่ผู้มาใกล้ใหญ่ไปช่วยโกญได้
 ทำผู้มาใกล้และผู้มาใกล้และโกญพาด้วยผู้มาใกล้ที่รอดไม่ไปโดยเร็วเพราะเที่ยวเอกกับมีใกล้

ผู้ใดกล่าวหาว่าไม่ได้ ขณะนั้นก็เห็นผู้มาว่าห้ามรถตก พยายามขึงเบ้มึงไปโดยพลั้ง
 คุมไว้กับโต๊ะแล้วบอกไม่ว่าเป็นอย่างไรไปร้องเบาะเบาะเพร่าด้วยผู้มา

ทั้งนั้นมาสู่ภักดีในลอร์ดอีกเลย ของเบ้งจึงทรงเตรียมสะพานไม้ยาว
ความยาวรวมหกยวเพราะคิดว่าที่ถ้ำนี้คงมีผู้คนอยู่อีกมาก ของเบ้งกลัวความมืดให้
ทหารไปผูกไฟที่หัวขบวนและตามลำนำและปลูกไฟตะเกียงไว้โดยตลอดจนทั่วสวน
ไว้ทั้งความ ใต้ความยาวสองส่วน ทบวิธีนี้สะพานของของเบ้งจึงไม่ขาดตอน
และยังได้ความรักษาความมั่นคงด้วย ถ้าของเบ้งไม่ใช้วิธีนี้ถ้ำคงจะเต็มไปด้วยคน
แต่ก่อนถ้ำกลบ ๆ เหนือ

ตงเบ้งก็คิดว่าจับตัวผู้มาโดยสั่งให้ทนายคุมพาไปพักไม่สร้างภายในที่หอทาง
เสาโลกก อันเป็นที่ซึ่งเบ้งเคยสร้างโดยนทร ให้ผู้คุมพาเขาไม่พูดและหาทางใส่
ไว้มือผูกแล้วโรยกับประชิดกับกำแพงกันไว้ไว้ในช่องห้องอาศรมตามผนังแดงแล้วถือผู้คุม
ทนายทนายและกิน ในขณะเขาเสาโลกก็ให้สร้างกระหมอบและกดตักเก็บกินประชิดและ
กำแพงกันแล้วตามชนวนไว้เช่นกัน เวลาค่ำก็จุดโคมเจ็กโมแว่นไว้มองสถานที่และอุปกรณ์
ซึ่งเบ้งตั้งเบ้งสั่งให้สร้างชนวนที่เขาคะใช้เผาสุมาลีและทหารที่หลงเข้ามาตามกลวง
ช่องช่องเบ้ง แล้วสั่งอุยเขียนและทหารห้าคนไปรื้อทำลายสุมาลี แล้วพาผู้คุม
ออกมาที่หอเวลาเที่ยงค่ำ แล้วอุยเข้าไปในหอบเขาเสาโลกครั้งที่เขานอน
แล้วสั่งโกเสียงจัดการทหารคุมโดยนทรกองละห้าสิบตัว เมื่อเห็นทหารสุมาลีออกมาที่
โดยนทรเสีย แล้วสั่งทหารไปยกเป็นกอง ๆ ไปหอบอยู่ ถ้าเห็นทหารชาติยกออกมา
ก็ให้เข้าหอบทันที พอเมื่อสุมาลียกออกมาเองจึงจะรวมกองเต็มที่ เบ้งเองคุมทหาร
กองหนึ่งไปทั้งอุยเขียนและเขาตามชนวน การที่เบ้งสั่งโกเสียงให้จัดการทหาร
สุมาลีก็ไม่ได้เพราะต้องการให้สุมาลีรู้ว่าแหล่งเดิมของตนอยู่ในหอบเขาเสาโลกก็
แห่งหนึ่งและบันทึกในใจสร้างภายในใหม่ไว้ให้เขาเขียนกลลวง สุมาลีจะโดยกัษ
มาลี เบ้งจากเบ้งขึ้นไปยังเกดการชกเป็นเขาจึงเห็นทหารสุมาลียกมาหลายกอง
เบ้งก็คิดว่าสุมาลีจะต้องยกเข้าไปภายในหอบเขาที่ด้านที่ช่องเข้าคนไปยกกำลังไป
ช่วยทางเขาคิดว่า หลังจากนั้นก็แยกทหารไปโจมตีภายในที่เขานอนในเบ้ง

ของแข็งจึงสั่งทหารให้เตรียมพร้อมเผ็ดกับว่าจะยกไปช่วยป้องกันภัยเราอีกสามแคว
ความจริงแล้ว ยกไปก็ตายสู้มาดีเป็นการตอบแทน ส่วนการรบนั้นไปตามที่ตั้งแห่ง
กาต หลังจากที่ได้มาจัดทหารจำนวนหนึ่งไปก็ตายของแข็งก็เข้าใจสามแคว สู้มาดีกับ
บุตรสองคนก็สู้ทหารไปก็ตายเขาโลกก อุนก็เตรียมพร้อมสู้มาดีกับบุตรทั้งสองเราไป
ก็ตายในหมู่เขาเขาโลกกสำเร็จ ของแข็งจึงเกิดอาการอุนกับเขาอีกตั้งทหารตั้ง
กองแข็งจะมาเพื่อเขาสู้มาดีกับทหารทั้งหมด สู้มาดีก็ตายในเขลียงทางทิศโลกก
ไปไม่ได้ เพราะมีทางเขาลอกเป็นช่องเพียงสองทาง แต่เขลียงเกิดฝนตกใหญ่
น้ำท่วมฉ่ำพัดพัดไปก็พัด สู้มาดีกับบุตรจึงหนีรอดออกไปโดยทางน้ำอัครชัย แขนอน
ที่สุดตายในกลองสู้มาดีก็ตายไม่สามารถเอาชีวิตรอดไปได้ เพราะกลองอุนที่แข็ง
วิเวกทำอย่างไม่มีที่ใดแล้ว ๆ มา เพราะของแข็งเตรียมการล่วงหน้าเป็นเวลานาน
ตลอดมา นับตั้งแต่การรุกรานประเทศเขลียงโดยนครไวลาเลียงเป็นเพียงและตั้ง
โกเลียงให้จัดสมานโดยนครให้ทหารสู้มาดีก็ตายไปก็จึงเป็นความผิดที่โคมดี เพราะถ้า
ไม่เช่นนั้นสู้มาดีก็จะไม่รู้ว่าหมู่เขาเขาโลกกเป็นแหล่งเก็บเสบียงของของแข็งและคงจะ
ไม่ยกตัวเขาเข้าสู่กลองของของแข็งเป็นแน่ สู้มาดีไม่รู้ล่วงหน้าเลยว่าชัยภูมิตามหนอง
ตามอุนโดยเขาไวลาเลียงเป็นลักษณะชัยภูมิโคมดี และนึกไม่ถึงว่าของแข็งจะรอดอุนในเขา
เขลียงไปเขลียงและพระพรหม สู้มาดีก็คิดว่าของแข็งคงจะอุนป้องกันภัยใหญ่ที่เขลียง
นอกจากนั้นก็ยังไม่วางกายของอุนแห่งของแข็งทหารไปก็ได้อแล้ว การตายของ
สู้มาดีครั้งนี้เป็นการช่วยเหลือทางสุจริต ๆ เมื่อเห็นทหารถูกไล่โดยกองทัพสู้มาดี
กับโคมดี กลองจากหลังมากอุนทั้งสองรองให้ เพราะก็ควรจะถูกล่าโดยออก
ค่ายแทนก็ด้วยทหารคนอื่น ๆ ทหารสู้มาดีก็ตายไปก็ตายเขลียง ก็ถูกทหารของแข็ง
ก็กระหน่ำทั้งสี่ด้านตายเสียเป็นส่วนใหญ่ สู้มาดีต้องไปสร้างค่ายใหม่ หลังจากนั้นก็
ก็รอดออกมารบกับของแข็งอีกเลย ของแข็งพยายามผูกวิธีทางที่จะให้สู้มาดีอุนโดยตั้ง
ทหารไปสร้างค่ายตลอดเวลานั้นก็ไม่เห็นผลสำเร็จ ในที่สุดของแข็งก็คิดหาวิธีประจัญ

* ชัยภูมิโคมดีโคมดีโคมดีจะพากันเข้าพบ เขลียงที่จะอุนกับโคมดีมีระยะทาง
ไกลวกลอกมาก กิ่งชาติโคมดีกำลังน้อยกว่าก็ยากที่จะทำโดยง่ายโดยง่าย

ผู้มาที่ใจก็เลยจะโหมออกมารบ โดยสั่งทหารนำทางเองขึ้นในสัปดาห์ที่สิบพร้อมกับ
กับเจ้าเมืองหนึ่งคือท้าวหยางเหาะแย่งชิงไปให้สุมาอี้ ในหนังสือนี้ใจความว่า

ผู้มาที่ใจในขณะนั้นอยู่ในเมืองลกเลียง ยกกองทัพออกจะทำสงคราม
กับเรา เหตุใดจึงไม่อยู่แต่ในค่ายมานาน มีลอบกรบพุ่งใส่รั้วก็ไม่มี
กลัวความผิดปกติไว้ ก็เพราะเราเป็นชาติทหารแล้วมิได้ออกมาจากค่ายมา
ก็ไม่มีคนตั้งค่ายในทางเองสองข้างที่เราไปนั้น และเราทำการรบ
ในทั้งนี้หวังจะให้สุมาอี้กับแม่ทัพทั้งสองจะได้เห็นว่าลอบกรบพุ่งกับเรา¹

แต่ผู้มาที่ใจไม่ยอมลอบรบ ทำความผิดหวังให้ของเมืองนั้นยกออกมาช่วย

ทั้งนี้ผู้มาที่ใจจะต้องทราบแน่ว่าเมืองนี้คิดจะลอบรบลอบชิงสุมาอี้ไว้เป็นครั้งแรก
โดยสั่งให้พวกที่นำทางเดินสี่วันให้ทหารแต่งตัวไว้ทุกขีให้ทำกริยาเป็นปกติอย่าให้สุมาอี้
สงสัยได้ แล้วให้ทหารเฝ้าประตูนั้นไว้ให้ชาวสาร์ไว้ในปากเจ็ดเม็ดทุกคืนเฝ้า
ไว้ให้หนึ่งเพื่อรักษาการประว่าที่มิให้เสียหายไป แก่โคมหนึ่งก็ตั้งความว่า
การประว่าที่นี้จะคงตาม จะทำให้สุมาอี้รู้ว่าตนเดินสี่วันแล้วเพราะของเมืองนี้ที่
ผู้มาที่ใจจะคงมีความรอบรู้ในเรื่องการศาสนา โหราศาสตร์และไสยศาสตร์
เพื่อเดาสิ่งเลือกตัวลอบรบเห็นสุมาอี้ก็พาทหารตามไปดี ให้จัดทหารเรียงหน้ากระดาน
รับศึก แล้วนำทหารของตนไปเฝ้าแม่ทัพออกกลางหนทหาร สุมาอี้ก็จะตกใจลอบรบ
เหตุการณ์ทุกอย่างเป็นไปตามที่ของเมืองพยากรณ์ไว้ทุกประการเพราะเมื่อสุมาอี้ตั้งทหาร
ติดตามไปก็ถึงเมืองนี้ ทหารของเมืองก็เห็นแก่กลับมาประจันหน้าสุมาอี้ทางเมืองซึ่ง
ไว้มองตาม สุมาอี้จึงเห็นเมืองนี้ซึ่งมีกำลังของชาวซาร์กว่าของเมืองเป็นแน่แท้ สุมาอี้
ตกใจจึงตั้งร้องว่า ตัวกู้อย่างกลอุบายของเมืองแล้วและเมื่อได้ขึ้นเสียงก็เลยพูดประภาว่า
สุมาอี้คงยกทัพมาประจันแล้วจะหนีไปไหนแล้วสุมาอี้และทหารก็พากันพากันถอยกลับถึงถ้ำจึงหนี
เจ็ดวันก็พาทหารมา สุมาอี้ก็เห็นทหารที่ซาร์ไม่ยอมเสียเวลาถึงจิรากรเพราะ
ความกลัวตาย เมื่อเขาหัวเราะกับหัวซาร์มาประจันสุมาอี้ไว้ สุมาอี้ก็ยังใจ

ก็ความสงบความภาคภูมิใจที่กระตือรือร้นขนาดเวลานี้ก็ยังไม่ปรากฏว่าที่ระยะยังอยู่หรือไม่ว่า แสดงให้เห็น
ความภาคภูมิใจในตนเองของเบ้งในการลงสู่บ่ออย่างแนบเนียน ถ้าเบ้งไม่มีความรัก
การประจักษ์ที่ทรงคุณค่าในตัวเอง ผู้ปกครองยกย่องยกย่องไม่ทำให้เบ้งแตกหายเป็นแบบ
เพราะฉะนั้นเบ้งความภาคภูมิใจในการประจักษ์ของเบ้งก็ลงมากองก่ายถึงสามครั้งก็กลับ
ขึ้นไม่ได้อยู่ในโลก ผู้ปกครองก็คิดว่าเบ้งจะเสียชีวิตแล้วแต่ก็สงสัยว่าเพราะเหตุใดความ
จริงยังอยู่จึงยังมาหาว่าอะไรเป็นสาเหตุ แต่เนื่องจากเบ้งได้สั่งการให้แสดงกิริยาใด ๆ
อันจะทำให้เขาที่ถูกรู้ว่าตนตายแล้ว แต่หาว่าจึงไม่รู้ว่าเบ้งตายแล้ว นอกจากนี้
การสั่งการให้ทำศพของเบ้งนั้นไม่แนบแน่นก็เห็นความภาคภูมิใจที่เพราะสามารถลงสู่บ่อ
ได้สำเร็จ นี่เป็นสาเหตุที่การสั่งการเข้าใจกับเบ้งเบ้งแนบแน่น

นอกจากนี้แล้วเบ้งยังบอกเล่าว่าหลังจากที่ชีวิตไม่แล้ว ด้วยเล่ห์ฉวย
ของเบ้งนั้นมาถึงราชสำนักที่ระเจ้าเลาเรียนแนบแน่น ของเบ้งได้เขียนหนังสือบอกไว้
ถ้าจตุรย์เขียนให้เขียนหนังสือ แล้วเรียนมาตามคำสั่งว่า ถ้าได้เขียนเขียนประกาศว่า
ผู้ใดจะยังอาจสามารถฆ่าได้ ก็ให้ฆ่าตายด้วยเขียนเขียน หลังจากนั้นก็เบ้งตาย
เบ้งไม่กลัวด้วยเขียนกับกรรมกรรมกรรมที่เบ้งทำนายไว้ เลื่อนหนังสือเปิดหนังสือของ
ของเบ้งตลอด ของเบ้งเขียนสั่งว่าให้เขียนสั่งด้วยเขียนในหนังสือว่า ใครจะยังอาจ
ฆ่าได้ ดังนั้นเบ้งเขียนประกาศที่เขียนสั่งทำนายโดยที่เขียนทำนายไว้ว่านั่นเป็น
สัญญาของเบ้งมาทำนายให้รู้คิดชีวิตตน ถ้าเบ้งไม่มีความรักอย่างแนบเนียนแบบนี้ก็จะเกิด
ขึ้นเองแล้วเบ้งแนบแน่นจะกระทำด้วยเขียนได้มาก เพราะด้วยเขียนเบ้งเห็นเหตุการณ์ที่ไม่ใช่
ธรรมดาซึ่งและมีบรรดาพวกพวกผสมกัน เพราะว่าเบ้งเบ้งเบ้งมีความภาคภูมิใจและมอง
การที่ใครทำอะไร

จากเหตุการณ์ที่เบ้งเห็นที่เบ้งเห็นแสดงให้เห็นความภาคภูมิใจและการลงมือการที่ใคร
ลงเบ้งเบ้งลงอย่างแนบแน่นจะเห็นว่าเบ้งเป็นผู้นำในการทำในการสงครามสามารถ
หลีกเลี่ยงการถูกฆ่าโดยที่ไม่มีใครในที่สุด แม้จะสิ้นชีวิตแล้วก็ยังมีความกลัวว่าถ้าใคร
เห็นว่าเบ้งเบ้งเบ้งมีความสามารถเล่ห์ฉวยมากจะฆ่าได้ก็เห็นเขา

ดูมาลี เป็นแม่ทัพที่มีความคิดริเริ่ม ก้าวไกลคิดหาวิธีต่อสู้และกำหนัดซึ่งเมือง
โกดกยสคิงปัญญา ความคิดค้นรอบคอบ ดูมและออกหน ทำให้ซึ่งเมืองไม่สามารถที่
บุกยึดได้ซึ่งเมืองมาลีจึงเหลือรัง ก้าวไกลจากบุตรของดูมาลีทำให้ซึ่งเมืองต้องเสียใจ
คิดทวงจนถึงแก่ชีวิต ถึงที่ผู้วิเศษจะโค่นเกราะให้ให้เห็นก่อนก็ได้

ในสมัยโจโล ดูมาลีที่กำหนัดเป็นขุนนางที่ปรึกษาและโค่นเนรมาบุตรหัวปีแก่
โจโลหลายประการ ล้วนแต่เป็นความคิดริเริ่มที่ดีและเหมาะสมเหมือนกัน เห็นได้
จากเมื่อโจโลยกทัพไปตีเมืองฮันตงและปราบหัวเมืองขึ้นได้ราบคาบแล้วก็ให้เลิกทัพกลับ
เมืองฮูโต ดูมาลีที่โค่นเนรมาโจโลให้ยกทัพไปปราบเจ้าปี่เมืองเสฉวนเสียก็เฉยเลย
เพราะเจ้าปี่เพิ่งจะยึดเมืองเสฉวนจากเจ้าเจียงได้ เหตุการณ์ในหัวเมืองคงยังไม่
เป็นปกติ อีกประการหนึ่งระยะทางจากเมืองฮันตงไปเมืองเสฉวนก็ไม่ได้ใกล้กันนัก
ถ้าโจโลเลิกทัพกลับไปเมืองฮูโตแล้วต่อไปจะทำโอกาสไม่ได้เมืองเสฉวนได้หากเพราะ
หนทางไกลและสู้รบกันมาก เจ้าหัวขุนนางอีกผู้หนึ่งก็สนับสนุนความคิดของดูมาลี
แต่โจโลไม่เห็นด้วยอ้างว่าทหารยังอดโรยอยู่ ถ้าโจโลปฏิบัติตามที่ดูมาลีแนะนำเจ้าปี่
ก็คงจะยังทิ้งตัวไม่ได้ แต่โจโลปล่อยให้เจ้าปี่ยกเมืองเสฉวนซึ่งเป็นเมืองใหญ่ไว้ได้
และเจ้าปี่ตั้งตัวเป็นเจ้าฮันตงแล้วโจโลจึงคิดจะยกทัพไปปราบเจ้าปี่ให้ราบคาบจึงไม่สำเร็จ
ดูมาลีแนะนำดูมายุให้ส่งคนไปยุยงคนในไพร่พลเจ้าปี่จะโค่นหัวเมืองเกงจิ๋วกัน ถ้าเจ้าปี่
ไม่ให้ก็ให้เกลี้ยกล่อมคนในไพร่พลไม่ให้เมืองเกงจิ๋ว หลังจากทั้งสองฝ่ายรบกันแล้ว
โจโลจึงยกทัพไปตีเมืองฮันตงและเมืองเสฉวนก็จะได้โดยง่าย โจโลเห็นชอบกับ
ความคิดของดูมาลีจึงส่งบรรพตเป็นผู้ถือหนังสือไปเมืองกังตง ขุนกวนก็เห็นด้วยกับ
ความคิดนี้จึงมีหนังสือตอบโจโลให้โจโลยกทัพไปตีเมืองเกงจิ๋ว เพราะความคิดของดูมาลี
ที่แนะนำโจโลให้ไม่ทำมิตรกับขุนกวนจึงทำให้เจ้าปี่และของเมืองกังตงวางแผนโค่นโดยให้
กวนไต้ไปเมืองฮันตงซึ่งมีโจหลินเป็นผู้นำเมือง เมื่อกวนไต้ไปเมืองฮันตงเสียได้แล้ว
โจโลก็เกรงว่ากวนไต้จะแตกที่เมืองฮูโตจึงปรึกษาคณะขุนนางว่าจะย้ายเมืองกันหรือไม่
ดูมาลีแนะนำโจโลให้ส่งคนไปยุยงคนในไพร่พลไม่ให้เมืองเกงจิ๋วได้แล้วโจโลจะยก
ทัพมาตีให้ขุนกวนก็กลัว ขุนกวนเห็นสมควรเพราะเป็นทางแก้ตัวจะได้เมืองเกงจิ๋ว

เพราะความดีของสุมาลีทำให้กวนอูต้องเสียชีวิตจากที่กรุงนี้ ถ้าไม่เกิดเพราะ
ความดีของสุมาลี โจโฉก็คงฆ่าเมืองเตี เมืองคูโถก็คงจะตกเป็นของเจ้าไม่แน่นอน
ความดีของสุมาลีครั้งนี้ประโยชน์สองประการ ประการที่หนึ่งโจโฉไม่ต้องฆ่า
เมืองเตีกวนอู ประการที่สองทำให้กวนอูพบกับกวนตงและกวนอูเป็นฝ่ายพ่ายแพ้กับ
เสียชีวิต เจ้าโจโฉโกรธแค้นกวนกั ส่งกรมกันท้อไปจนเจ้าเมืองเสียชีวิตต่อมา
เหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นเนื่องมาจากความดีริเริ่มของสุมาลีดังนี้

หลังจากที่กวนกัฆ่ากวนอูตายแล้ว โจโฉก็ระแวงกวนไ้ให้โจโฉหวังจะให้
เจ้าเมืองโจโฉโจโฉเป็นผู้สั่งฆ่า สุมาลีรู้เท่าทันความคิดของกวนกัจึงแนะนำโจโฉ
ให้จัดพิธีฝังพระกษัตริย์อย่างสมเกียรติขุนนางผู้ใหญ่เพื่อเจ้าโจโฉจะไม่โกรธโจโฉจะได้
ยกทัพไปรบกับกวนกัเพื่อแก้แค้นแทนกวนอู เมื่อเจ้าโจโฉรบกับกวนกัแล้วโจโฉจะโดยทัพ
ไปที่เจ้าเมืองเตี โจโฉเห็นชอบกับความคิดของสุมาลีจึงสั่งท่อนับท้าวไปทวงใส่ที่ระ
กวนอู แต่งเครื่องเบญจรถาบรรพาศักดิ์ ทำให้เจ้าโจโฉไม่โกรธแค้นโจโฉ เพราะ
ความดีของสุมาลีจึงรู้จักปัญหาที่เจ้าโจโฉได้ โจโฉก็เป็นฝ่ายยอมยกฝ่ายโจโฉเสียแล้ว
จะได้โอกาสเข้าตี

เมื่อโจโฉเห็นว่าเจ้าเมืองเตีตายแล้ว สุมาลีแนะนำพระเจ้าโจโฉให้รีบยกทัพไปที่
เมืองเสฉวน เพราะเห็นว่าถึงฉัคคณบดีใหม่เหตุการณ์ในบ้านเมืองยังไม่เรียบร้อย
เป็นโอกาสเหมาะที่จะยกทัพไปรุกราน สุมาลีแนะนำวิธีเอาชนะของโจโฉโดยแบ่งกำลัง
เป็นสามทัพ ทัพละหนึ่งแสนคนยกเข้าตีพร้อมกันห้าทางดังนี้ ซึ่งกองทัพเจ้าเมืองเตีมาถึง
ยกเข้าตีทางค่ายฉัคคณบดี ทางทิศตะวันตกถึงเมืองเสฉวนเจ้าเมืองก็ยกเข้าตีทาง
ค่ายฉัคคณบดี ทางทิศใต้ถึงเมืองฉัคคณบดีเจ้าเมืองซ่งยกเข้าตีทางค่ายฉัคคณบดี ทางทิศตะวันออก
ให้กวนกัเข้าตีทางค่ายฉัคคณบดี ซึ่งโจโฉเห็นชอบตามที่แนะนำของสุมาลีจึงยกทัพ
ตรงเข้าเมืองเสฉวนโดยที่โจโฉเห็นว่าเมืองกังตั๋งกับเมืองเสฉวน
ก็ไม่ต่างกันแล้ว เพราะกษัตริย์ของโจโฉจึงยกทัพไปที่เมืองกังตั๋งจึงตั้งค่ายพักแรม
สุมาลีแนะนำว่าการจะเดินทัพทางมากไม่ดีเมืองกังตั๋งนั้นต้องข้ามแม่น้ำทำให้เสียเวลาและลำบาก
ควรจะจกทัพเรือไปที่ปากน้ำฉัคคณบดีเมืองกังตั๋งแล้วตรงเข้าตีเมืองกังตั๋งโดยจะง่ายกว่า

ไม่ตั้งใจเสียเลย สุนัขก็เห็นขงเบ้งนั่งพิศกรรมเมื่ออยู่บนทอรับหยกตามาแล้วขึ้น
เมื่อก่อนกรรมเล็กก็ของขงเบ้ง ประตุนั่งหิ้งอันเล็กกว้าง มีทหารและชาวบ้าน
ถวายนั่งล้อมรอบก็เรียกว่าเป็นปกติ สุนัขก็เข้าใจว่าเป็นปกติของขงเบ้งที่จะลงเฝ้า
ภายในบุคเข้าก็โดยไปก็ไปหากรรม สุนัขก็รู้จักคุ้นเคยและความสะดวกของขงเบ้ง
เป็นอย่างดีจึงสั่งทหารคอยรับหน้าไว้ ไม่ว่าสุนัขเฝ้าบุครับจะเห็นอย่างไรก็ตาม
ถึงเวลาการออกทัพของสุนัขครั้งนี้จะเป็นการเสียขงเบ้ง แต่ก็ไม่แสดงให้เห็นความ
ระแวงระวังรอบคอบไปประมาณของสุนัข เพราะการทำการพิชัยสงครามว่าด้วยเรื่อง
การยิงธนูของข้าศึกนั้น¹ มีข้อหนึ่งกล่าวไว้ว่า ข้าศึกไม่ยอมจวนแสนยานุภาพ
แต่แสดงความอ่อนท้อบางเต็มเต็มยอมแสดงว่าข้าศึกกำลังร้องหาจังหวะรอกโอกาสจะบุก
เข้าแต่ก็ฝึก ด้วยเหตุนี้สุนัขจึงระวังไม่หลงกลข้าศึก โดยเฉพาะข้าศึกที่มีสติปัญญา
ของขงเบ้ง

หลังจากที่ขงเบ้งเลิกทัพกลับไปแล้ว พระเจ้าโจยทงได้ข่าวการเตรียมฝึก
ทหารของขงเบ้งจึงปรึกษาสุนัขว่าจะยกทัพไปตีเมืองเสฉวนก่อนดีหรือไม่ สุนัขแนะนำ
ว่ายังไม่ควรยกทัพไปเพราะขณะนั้นเป็นฤดูร้อน ไม่เหมาะที่จะทำสงครามและอากาศ
ของเบ้งคงจะยังไม่ยกทัพมาเป็นแน่และอาจขงเบ้งก็อาจจะยกทหารมาสกัดทางเสียก่อน
พระเจ้าโจยทงจึงถามสุนัขต่อไปว่าขงเบ้งยกทัพมาตีก่อน สุนัขจะคิดแก้ไขอย่างไร
สุนัขก็ตอบทันทีว่าได้เตรียมวิธีป้องกันอยู่แล้วโดยกล่าวว่า ถ้าขงเบ้งยกทัพมาอีกก็ไม่มา
ทางเราอีกด้าน แต่จะยกทัพเสฉวนมาทางด้านที่มอง สุนัขจึงเตรียมจัดทหาร
ไปสกัดทางอีกทางไว้มิให้ขงเบ้งเกินทัพเข้าเมืองได้ แล้วตั้งเอกเจียวเจ้าเมืองโพไต้
ซึ่งมีสติปัญญาความกล้าและจะกำลังเข้มแข็งมากไปทั้งขัดกับขงเบ้ง ด้วยความกลัวเริ่ม
ของสุนัขในการมองเห็นการไปไกลและหาทางป้องกันไว้ก่อนเช่นนี้ เมืองเบ้งใหญ่เอียน
เป็นกองหน้ามาบังคับกันมองถึงสุนัขก็กลัว จึงไม่สามารที่จะเข้าตีกันมองได้
จึงเปลี่ยนทิศทางไปทางเราอีกด้านแทน โจโฉเห็นหน้าของพระเจ้าโจยทงไม่สามารที่จะ

¹ ไซยรดับ เลียววรเมธ ปรัชญาในตนและวิชาประวัติศาสตร์ขงเบ้ง หน้า 91

กำหนดให้ของเบ้งไคต้องเสียทหารเป็นจำนวนมาก ของเบ้งจึงเข้ามาทั้งทัพที่เขากิสาน
ไคดำเร้ว พระเจ้าโอยอขแห่งปักษาสุมารี้ สุมารี้แสดงความกึกกัใจโดยการส่ง
ทหารไปตั้งป้อมทางลัดไว้หนทางหนึ่งมิให้ทัพของเบ้งยกมาเข้าหาไค สุมารี้คาดการณ์ไว้ว่า
ถ้าสามารถรักษาตัวไว้ให้ทันคงไค ของเบ้งจะตั้งค่ายอยู่ไคไม่เกินสองเดือน เพราะเสบียง
อาหารหมดต้องเลิกทัพกลับไปเอง หลังจากนั้นก็จึงคอยจับตามไปโจมตี นอกจากนี้
สุมารียังได้ทราบข่าวพระเจ้าโอยอขให้หนังสือไปกำชับโจจิณีให้ออกสู้รบกับทัพของเบ้งก่อน
ที่จะมีการทำการใหญ่ในแน่นอนเสียก่อน

ความคาดหมายของสุมารี้ถูกต้องเนื่องจากสุมารี้สามารถรักษาค่ายไว้ได้อย่าง
มั่นคงซึ่งแรงจูงของเบ้งไม่สามารถจะเข้าไคได้ ดังนั้นเมื่อเสบียงอาหารหมดของเบ้ง
จึงต้องเลิกทัพกลับ เพราะกลัวว่าศึกจะยกทัพไปล้อมโอยหลังจากนั้นจะถล่มทางเมืองลพ อื่น
จะยกกำลังมาเพิ่มเข้าทำให้เสียภัย

เมื่อของเบ้งยกทัพมาสู้รบอีกครั้งที่สาม พระเจ้าโอยอขแห่งทั้งสุมารี้เป็นแม่ทัพใหญ่
หลังจากที่เสียค่ายทั้งสองแห่งเบ้งแล้ว สุมารี้จึงได้ปรึกษากับไคหลวงสุภพทวารพินเสนาคน
ไปรับทัพของเบ้งที่เขากิสาน สุมารี้ไคดำเร้วและขุนฉิ่งรักษาเมืองไปเสียและเมือง
หนึ่งจึงถึงราชการของบรรดาหัวเมืองต่าง ๆ แล้วสั่งทั้งสองคนให้คุมทหารคนละหนึ่งพันคน
ไปรักษาเมืองปูไคกับเมืองอิมเป่งแล้วคอยสกัดทัพหลังเมืองเสวณให้ทะลุทะลวง
แต่ของเบ้งยกเมืองปูไคกับเมืองอิมเป่งไคก่อนที่ไคกับขุนฉิ่งจะไปถึง แสดงให้เห็นว่า
สุมารี้มีความคิดริเริ่มที่ดีและสามารถประมาณสถานการณ์ได้ถูกต้อง แต่ที่เข้าไปกว่าของเบ้ง
เพราะพระเจ้าโอยอขจึงจะแต่งตั้งสุมารี้เป็นแม่ทัพใหญ่ สุมารี้จึงเปลี่ยนยุทธวิธีโดยสั่ง
ไคกับขุนฉิ่งไปรักษาเมืองไปเสียและเมืองหนึ่งให้ทันคง แล้วสั่งไคกับไคหลวง
สุภพทวารพินเสนาคนเกินลัดทางไปล้อมที่ค่ายหลังค่ายของเบ้ง สุมารี้จะเป็นผู้คุมทหารเข้า
ที่คันทนาด้วยตัวเอง แต่ปรากฏว่ากลยุทธ์ของสุมารี้ของเบ้งประมาณได้ถูกต้องจึงซ่อนกล
แผนทหารของไคกับเสียเป็นจำนวนมาก หลังจากนั้นสุมารี้จึงใช้ยุทธวิธีที่ฉับไว
อย่างเฉียวไม่ออกสู้รบเพื่อคอยจนกว่าของเบ้งจะหมดเสบียงจะได้เลิกทัพกลับไป แต่เมื่อ

ของเบ้งทำกลอุบายล่อค่ายทางออกไป เพียวคัมจึงอาสาคุมาคำที่หึงเบ้งหลายครั้ง จนสุมาอี้เสียอศนวนมิได้ก็อนุญาต ค้วยความไม่ประมาทสุมาอี้จึงคุมทัพหนุนตามไปคอย ช่วยเพียวคัมค้วยและยังได้จัดทหารคุมคามรายทาง เพราะเกรงของเบ้งจะจวนมาตี และการนั้นก็ไปไปตามที่สุมาอี้คาด ของเบ้งทำกลอุบายล่อดวงเพียวคัมและทหารเข้าไป ตีกลอยู่ในที่ล่อและจัดทหารรุมมาตีค่ายของสุมาอี้ได้ แสดงว่าทั้งสุมาอี้และของเบ้งนั้น ต่างสามารถประมาทความกิดขงอีกฝ่ายถูกต้อง หลังจากหึงเบ้งล่อทัพกลับไปแล้ว สุมาอี้จึงจัดทหารรักษาตามอย่างแข็งแรงทุกแห่ง ความกิดริเริ่มของสุมาอี้ในการรักษา ค่ายไว้ใหม่นั้นคงนับว่าถูกต้องเพราะทำให้ศึกต้องยืดเยื้อ ฝ่ายเสียเปรียบคือของเบ้งนอก จากเสียบียงจะหมด ทหารจะเหน็ดเหนื่อยอีกโรยแล้วยังกลัวศึกกระหนาบอีกค้วย

หลังจากนั้นอีกหนึ่งปี พระเจ้าโจยอยทั้งโจจินเป็นแม่ทัพฝ่ายขวากับสุมาอี้
เป็นแม่ทัพฝ่ายซ้าย ยกทัพไปทางกันเก๋ยมกจะไปที่เมืองฮั่นต่งกับเมืองเสฉวน
เมื่อยกทัพมาถึงคานคังลอง สุมาอี้สั่งให้ตั้งค่ายพัก เนื่องจากมีความรู้ทาง
การศาสตรอย่างดี สุมาอี้เห็นการยกทัพครั้งใหญ่จะเกิดฝนตกหนัก ถ้าเดิน
ทางต่อไปทหารและพาหนะจะจ้งลำบากสาหัส หลังจากนั้นก็ไม่นานก็เกิดฝนตกหนัก
นานติดต่อกันถึงสามวัน น้ำป่าท่วมสูงถึงสามศอก พระเจ้าโจยอยจึงเรียกกองทัพ
กลับ ขณะเดียวกันกับสุมาอี้สั่งเดินทัพตามปกติไม่เร่งร้อน เพราะแน่ใจว่าขงเบ้งไม่
ติดตามมาโจมตีเป็นแน่ สุมาอี้คิดว่าขงเบ้งจะต้องยกทัพมาตั้งพักที่เขาที่สูงมากกว่า
โจจินไม่เชื่อศัญญาความดีของสุมาอี้ สุมาอี้จึงทำให้ผู้จูงโคโยให้โจจินยกทัพแยกไป
รักษาคานจ่ากคานทิศตะวันตก สุมาอี้จะยกไปรักษาคานจ่ากคานทิศตะวันออก
สุมาอี้หาโจจินว่าขงเบ้งไม่ยกทัพมาภายในสิบวัน สุมาอี้จะไปค้นหาโจจินถึงค่ายยอม
ให้โจจินเอาแม่ทัพมาและเอาสื่อผู้หญิงไปประจาน ส่วนโจจินก็หาว่าขงเบ้งยกทัพ
มาจะยอมยกนั้น เหนงหยกก็มาที่พระเจ้าโจยอยประทานให้แก่สุมาอี้

ขณะที่ตั้งกายอยู่ที่ถ้ำนั้นถึกถองของเบ้งนั้น ฐมาอัสอดมเป็นทหารธรรมกาลด
ตรวจค่าย พบทหารคนหนึ่งนั่งเฝ้าทุกขมันถึงความยากลำบาก ฐมาอัสจึงถามว่า
เรียกประชุมภยทัตนายกองทั้งหมทนและให้นำทหารภูมื่นเข้ามาค่าย ฐมาอัสแจ้งถึง
ความจำเป็นในการทำศึกครั้งนี้ หลังจากนั้นก็ให้นำทหารภูมื่นไปฆ่าเสียมิให้เป็นประโยชน์อย่าง

การกระทำเช่นนี้ นอกจากจะแสดงความกตัญญูแล้ว ยังแสดงความกตัญญูไว้ที่อีกฝ่าย
นอกจากจะทำให้ทุกคนเข้าใจนโยบายแล้ว ยังทำให้ทหารไม่ระส่ำระสาย อยู่ใน
ระเบียบวินัยและมีความกล้าหาญอีกด้วย

หลังจากนั้นสุมาอี้จัดทหารไปล้อมรอบทหารของเบ้งอยู่นอกค่าย ส่วนทหารที่อยู่ใน
ในค่ายก็สั่งให้รอสัญญาณประทัดแล้ว เขาที่เข้าศึกพร้อมกัน ดังนั้นเมื่อตนเห็นทหารเอก
ของซ่งเบ้งเดินทัพเข้ามา ทหารของสุมาอี้ล้อมไว้หวั่นๆ กันถูกฆ่าตายเป็นจำนวนมาก
ต้องถอยทัพ แล้วสุมาอี้ก็ยกกองทัพไปช่วยโจจินที่ค่ายจากกเตมื่อไปถึง โจจินเสีย
ค่ายแก่ซ่งเบ้งแล้ว สุมาอี้จึงไปช่วยโจจินออกมาได้ทันเวลาพอดี เพราะค่าย
ของเบ้งครั้งนี้โจจินจึงจะอาศัยสุมาอี้และเสียใจจนช่วยหนัก สุมาอี้จึงต้องไปตั้งทัพที่
แม่น้ำฮุยหรือฮุยเฉย ๆ มิใช่ถอยกลับเพราะหวังโจจิน แต่ก็ไม่ยกทัพกลับเพราะเกรง
ทหารจะเสียกำลังใจ

หลังจากที่โจจินเสียชีวิตแล้ว สุมาอี้เขียนหนังสือไปหาซ่งเบ้งรบ เริ่มแรก
รบกันแบบกลยุทธ แต่ซ่งเบ้งสามารถแก้ได้ทุกกล ซ้ายยังจับทหารของสุมาอี้ไปได้เป็น
จำนวนมาก สุมาอี้จึงเปลี่ยนกลยุทธเป็นยกทัพล้อมรอบแต่ก็เสียทีซ่งเบ้ง ตอนที่
ข้ามฟากไปตั้งค่ายทางทิศตะวันตกและใต้ นโยบายเดิมคือสั่งให้ป้องกันรักษาค่ายไว้ให้
แข็งแรงมิให้ถอยกลับ ขณะนั้นฝ่ายเสียงของซ่งเบ้งคนหนึ่งถูกกลโหมเพราะสั่งเสียง
มาไม่ทันซ่งเบ้งจึงเห็นเขาเข้ากับสุมาอี้ สุมาอี้เกรงจะเป็นกลอุบายของซ่งเบ้งที่ส่งคน
มาล่อลวงจึงใช้ก้อนหินไปขว้างขว้างในเมือง แล้วนางของเบ้งก็คิดจะชิงราชสมบัติของ
พระเจ้าเล้าเสียม พระเจ้าเล้าเสียมจะได้อำนาจไว้ว่างพระทัยเรียกซ่งเบ้งกลับ
กลอุบายครั้งนี้ซ่งเบ้งได้เสียใจกับสุมาอี้มากครั้งหนึ่งแล้ว นานทีสุมาอี้ก็ย้อนกลับมาใช้
กับซ่งเบ้งอย่างถูกต้องกับสถานการณ์ ความคิดของสุมาอี้ประสบความสำเร็จ
พระเจ้าเล้าเสียมทรงเรียกซ่งเบ้งกลับทันที สุมาอี้จึงนำทหารของตนจากอันตราโย
ถ้าสุมาอี้ไม่หาวิธีให้ซ่งเบ้งถอยทัพกลับศึกครั้งนี้สุมาอี้ต้องเสียเปรียบแน่นอนเพราะซ่งเบ้ง
เตรียมการพร้อมทุกอย่างทั้งความที่ซ่งเบ้งพูดว่า "ครั้นเรามีไม้ค้ำนี้ก็จะไปช่วยตีกับสิ่ง
ถ้าจะไปค้ำนี้ก็เสียค่ายหนัก สืบไปเมืองหนาก็กลับมาทำการตีกรวยครั้งนี้อาจล่วงเข้ามา

ถึงขั้นได้^๑

เมื่อขงเบ้งยกทัพมาตีขุยก๊กอีก ซุนกวนอาสาเป็นแม่ทัพยกทัพมาตั้งที่เมืองเต๋ยงอัน ซุนกวนให้เตียวคับเป็นกองหน้าไปรบกับขงเบ้งซึ่งมาตั้งทัพอยู่ที่เซากิสาณ ตั้งโก๋จู๋คุมทหารไปรักษาเมืองหลงเต เมื่อได้ข่าวว่าขงเบ้งยกทัพมาทางค่านเก๋ยมโกะ ซุนกวนก็คาดได้ทันทีว่าขงเบ้งจะส่งทหารไปล้อมเก๋ยขาวโพลได้ ซุนกวนมีความสามารถในการประมาณสถานการณ์และยังรู้ใจซำคีที่ถูกกองทัพของขงเบ้งจึงให้เก๋ยขาวโพลไปเป็นเสบียงให้อำเภอกาย เมื่อรู้ว่าขงเบ้งยกเสบียงไว้ที่เมืองโลเสียบ ซุนกวนก็ยกทัพตามไปตีแต่ก็ถูกกลอุบายของขงเบ้งโดยลอบทหารของตนไว้ ซุนกวนต้องเสียทหารไปเป็นจำนวนมากถึงจะเสียที่ขงเบ้งหลายครั้ง ซุนกวนยังไม่ท้อแท้ ยังมีความกระตือรือร้นพยายามใช้สติปัญญาความคิดและความอดทนอย่างสุดความสามารถที่จะเอาชนะขงเบ้งให้ได้ ซุนกวนก็เห็นใจขอกำลังทหารจากเมืองเสียบจิวและเมืองเลงจิว แล้วตั้งโก๋จู๋กับซุนเจ๋แบ่งกำลังไปตีค่านเก๋ยมโกะ ส่วนตนนั้นไปตีเมืองโลเสียบ แต่ขงเบ้งก็รู้ตัวเสียก่อนและทำเป็นบุพเพวิถีโดยลอบทหารซุนกวนจนตายไปอีกครั้ง

เมื่อขงเบ้งยกทัพมาตีขุยก๊กอีกครั้งที่หก ซุนกวนก็เป็นแม่ทัพอีกเช่นเคย คราวนี้นำแฮหัวป้า แฮหัวฮุย แฮหัวหยงและแฮหัวโหล บุตรของแฮหัวเลี่ยนทั้งสี่คนไปด้วย พระเจ้าโจยอยทรงตกห่วงเพราะเกรงจะเหมือนแฮหัวหลิมบุตรแฮหัวทวนซึ่งไปเสียที่เซากิสาณแล้วเลยจะอวยไม้มอบเจ้ามารบราชกรในเมืองหลวงอีก แต่ซุนกวนเห็นว่าบุตรของแฮหัวเลี่ยนทั้งสี่คนนี้ไม่เหมือนแฮหัวหลิมเพราะมีความกล้าหาญองอาจกว่า ที่สำคัญคือมีใจพยายามของเบ้งที่ขานรับ การรบคราวนี้ซุนกวนส่งกองทัพทหารสี่แสนคนยกไปตั้งค่ายที่บริเวณแม่น้ำฮุยโหล ซุนกวนตั้งสร้างกำแพงป้องกันเซากิสาณอย่างแข็งแรงและให้สร้างสะพานข้ามแม่น้ำถึงเกาะตำบล เมื่อซุนกวนรู้ข่าวว่าขงเบ้งส่งกองทัพเป็นจำนวนมาก ก็รู้ดีว่าต้องหาทางทำลายสะพานฝ่ายตนเสียมิให้ติดต่อกันได้ ซุนกวนจึงเตรียมรับกลศึกของขงเบ้งโดยตั้งโก๋จู๋กับซุนเจ๋คุมทหารไปขุดกลางทางคอยดักโจมตีทหารขงเบ้ง

^๑ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 794

สุมาลีก็ยกตามไปเป็นพิพทพูน ซึ่งเสหัวป่ากับเสหัวดุษว่าถ้าไถ่เงินเสียให้ห้องข้างตำบ
บักหงวนในคุ้มทหารไปคุ้มอยู่นอกค่ายคามิสได้ เมื่อเห็นทหารรบเบ่งเบมาโจมตีค่าย
แล้วจึงออกโจมตี ซึ่งเตียวของกับกับคุ้มคุ้มทหารเกาทัณฑ์และหนึ่งพันลงไปคุ้มอยู่ที่
เชิงสะพานทั้งสองฝั่ง เมื่อเห็นทัพของฝ่ายขงเบ้งออกมาให้ระดมยิงเกาทัณฑ์ให้ทหาร
ในคุ้มทุกแห่งได้ แล้วจึงสุมาลีกับสุมาเจียวไปรักษาค่ายที่ตำบบักหงวน เมื่อข้าศึก
ยกมาปล้นค่ายหน้าในคุ้มทหารข้ามไปถึงกระเทมาบ สุมาลีนั้นคุ้มทหารออกมาออกข้างหลังค่าย
เดินลัดทางไปคุ้มอยู่ที่ใกล้ตำบบักหงวน

ด้วยความฉิบหายในทางวางกลยุทธ์ของสุมาลี ทำให้ขงเบ้งเสียดทหารไปเป็น
จำนวนมาก ในการที่ค่ายบักหงวนเพราะไม่รู้วาทะกลยุทธ์ของคุ้มทหารคอยตีโอบล้อม
อยู่นอกค่ายและยังมีเสหัวป่า เสหัวดุษ สุมาลี สุมาเจียวคอยตีกระเทมาบอีกด้วย
นอกจากนั้นทหารที่ขงเบ้งจัดลงแพไปทำลายสะพานข้าศึกก็ถูกกระเทมาบคุ้มทหารเกาทัณฑ์
ของสุมาลี ถ้าสุมาลีไม่มีสติปัญญาความคิดแก้กลศึกครั้งนี้ค่ายของสุมาลีจะต้องถูกขงเบ้ง
โจมตีจนย่อยยับเป็นแน่

กลยุทธ์ของสุมาลีครั้งนี้สำคัญที่ทำให้ขงเบ้งต้องถึงแก่ชีวิต คือการตั้งรักษา
ค่ายไว้ให้มั่นคงแข็งแรง ถึงแม้ว่าขงเบ้งจะส่งทหารออกมาล้อมหาพ่ายตลอดเวลา
สุมาลีก็ประกาศให้ทหารทุกคนออกหนีให้ออกสู้รบ ถ้าผู้ใดไม่เชื่อฟังคำสั่งจะตัดศีรษะเสีย
แม้ว่าขงเบ้งจะพยายามทุกวิถีทางที่จะให้สุมาลีเห็นความอ่อนแอถึงกับส่งทางเงในสตรีไป
ให้และเขียนหนังสือไปเยาะเย้ย สุมาลีก็สู้รบออกสู้รบเพื่อชัยชนะในนั้นหลายและยัง
ฝากข้อความแกล้งถือหนังสือให้กลับไปบอกขงเบ้งว่า "ซึ่งขงเบ้งคิดการศึกครั้งนี้มีความ
ทุกข์ใหญ่หลวง เห็นอาบขงเบ้งจะสิ้นเสียแล้วเราถิ่วถิ่วอยู่ อันจะทำการสงคราม
ควมผู้ใดเห็นจะไม่สู้สู้"¹ เมื่อความนี้ไปถึงขงเบ้ง ขงเบ้งถึงกับร้องไห้เพราะไม่รู้
ที่จะหาทางเอาชนะสุมาลีได้อย่างไร ขงเบ้งจึงสรรเสริญสุมาลีว่ามีสติปัญญาเพราะ
สามารถล่วงรู้ความทุกข์ความสุขของตนได้ บรรดาทหารทุกคนทางก็รู้ว่าขงเบ้งกระทำ
การพยายามลายเยาะเย้ยเช่นนี้ก็พากันโกรธอาสาออกรบ แต่สุมาลีห้ามไว้ ในที่สุด

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 839

ก็แก้ปัญหาโดยการอ้างรับสั่งของพระเจ้าโจยอยที่เกลียดชังสุมาอี้ไว้ครั้งที่ยกทัพไปต้านทัพ
พระเจ้าซุนกวน

หลังจากที่สุมาอี้ไม่เห็นทหารของเบ้งออกมารบหลายวัน เวลากลางคืนสุมาอี้
จึงออกมาดูกองทัพ เห็นการประจำตัวของเบ้งมีรัศมีที่มองเห็นมอง สุมาอี้ก็รู้ว่าของเบ้ง
กำลังจะหมดอายุ จึงสั่งเสนาหัวปากคุมทหารทั้งพันคนไปร้องทำหายให้ทหารของเบ้งออกมา
รบเพื่อดูท่าทีของของเบ้งว่าเป็นอย่างไรจะโค่นำเนินยุทธวิธีต่อไปกลุ่หมายของสุมาอี้ได้อ
เกินคาด ทำให้ของเบ้งซึ่งกำลังทำพิธีต่ออายุถูกขยี้เข่นเข้าไปทำลายพิธี เพราะความ
โกรธที่ทหารสุมาอี้มาร้องทำหายหน้าตาย ถ้าสุมาอี้ไม่ส่งทหารไปร้องทำหายทำให้ขยี้เข่น
โกรธแล้ว ของเบ้งก็ต้องทำพิธีต่ออายุสำเร็จเพราะขณะนั้นเป็นวันที่หกแล้วเหลืออีกเพียง
วันเดียวเท่านั้นพิธีก็จะผ่านไปด้วยดี

เมื่อเสร็จศึกกับเมืองเสฉวนแล้ว พระเจ้าโจยอยทรงแต่งตั้งสุมาอี้เป็น
มหาอุปราช คุมมาครองขงเอี้ยนเจ้าเมืองเสฉวนตั้งกองการขมถกยักตัวขึ้นเป็นเจ้าเอี้ยนฮ่อง
ยกทัพหนึ่งล้านคนจะมาตีเมืองลกเอี้ยง สุมาอี้อาสาไปปราบด้วยกำลังทหารเพียงสี่หมื่นคน
พระเจ้าโจยอยทรงชักชวนเพราะเห็นว่ากำลังทหารน้อยเกินไปและทางก็ไกลทุรกันดาร
แต่สุมาอี้ตอบด้วยความมั่นใจว่า "ฉันทหารสงครามนี้ใหม่ทหารมากจึงจะได้ชัยชนะนั้น
หาไม่ใด ซึ่งข้าพเจ้าจะยกไปครั้งนี้ ถึงแม้ว่าทหารน้อยก็จะขอทำด้วยความคิดแ
เอาทหารของพระองค์ไปเป็นทัพเห็นจะมีชัยชนะแก่ข้าศึกเป็นมั่นคง" ¹ การไปรบ
ครั้งนี้สุมาอี้ให้โฮจวนเป็นกองหน้า เมื่อรู้ว่าการขงเอี้ยนยกทัพมาตั้งรับที่ตำบลเสี่ยวซุน
สุมาอี้ก็ยกกองไปทางทิศใต้ไปตีเมืองเซียงเป่ยกอน เพราะรู้ว่ากองขงเอี้ยนจะต้อง
กางเวลาให้ศึกยกเข้า เสนียงอาหารของสุมาอี้จะได้ชักสนแล้วจะต้องเลิกทัพกลับ
กองขงเอี้ยนต้องถอยทัพกลับไปช่วยเมืองเซียงเป่ย สุมาอี้สั่งเสนาหัวปากกับเสนาหัวขุม
ทหารไปล้อมสกัดอยู่ริมแม่น้ำเจซุย สั่งให้ยกเข้าตีกระหนาบเมื่อเห็นทหารกองขงเอี้ยน
ถอยเข้ามา ทหารกองขงเอี้ยนเห็นว่าจะสู้ไม่ได้ก็รีบหนีเข้าเมืองก่อนที่สุมาอี้จะตีได้

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 869

ผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองเชียงใหม่ไว้

ขณะนั้นเป็นฤดูฝน ฝนตกติดต่อกันตลอดเวลาจนถึงเดือนเมษายนให้เกิด น้ำท่วมสูงทหารและพาหนะได้รับความลำบากแสนสาหัส แต่ผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองเชียงใหม่ไว้ยังมิได้คลายมือหรือ ย้ายค่ายแต่ประการใด ยิ่งกองใหญ่ล้อมเมืองไว้นั้นเต็ม แม้พวกนายทัพฝ่ายกอง จะขอรองก็ตาม เมื่อสมัยหนึ่งผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองเชียงใหม่ให้ทหารไปเอาที่เมืองสุโขทัย การที่ ผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้น ๗ เพราะเห็นว่ากองสุโขทัยนั้นกำลังทหารมากแต่มีเสบียง น้อย สักวันหนึ่งเสบียงจะต้องขาดแคลน เมื่อทหารออกมากก็จะต้องหนีออกจากเมือง แล้วผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้น วันหนึ่งผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้นไปประชิดกองสุโขทัย เห็น หัวใจให้ทหารเมืองและทหารออกมาหาอาหาร เพราะผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้นขาดอาหาร แล้ว ผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้นจะเข้าโจมตี กองสุโขทัยนั้นเมื่อพบผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้น ประกาศให้ทหารทุกคนรู้ว่าวันรุ่งขึ้นจะเข้าโจมตีเมืองเชียงใหม่

เช้าวันรุ่งขึ้นผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้น ให้ช่วยกันสร้างคันดินเป็นเนิน สูงหนึ่งศอก ทำช่องและบันไดทอดกำแพงเมืองและให้ทหารเกณฑ์พระยาลำปาง เข้าไป ในเมืองให้ปิดกั้น ท้ายความเกรงว่ากองสุโขทัยนั้นจะออกมาหนีออกจากเมืองได้ ผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้น จึงยกทหารไปตั้งที่วัดเป็น เขาคันค้ำทิศตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งบุตรทั้งสองคนกับนายทหาร ทั้งสิบสี่คนอยู่หลายกองทุกด้าน เมื่อกองสุโขทัยนั้นออกมาหนีออกจากเมืองทางที่ผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้น จึงถูกจับได้ ท้ายความคิดของผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้นเสียเวลาและออกนอกเมืองเชียงใหม่ได้ ในกองสุโขทัยนั้นขาดแคลนเสบียงจากทหารออกมากเสียก่อนแล้วจึงเข้าตีทำให้รบกับกองสุโขทัยได้ ถ้าผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้นเข้าโจมตีเมืองเชียงใหม่แต่แรกก็คงตีไม่สำเร็จเสียกำลังทหาร ไปโดยเปล่าประโยชน์เพราะกองสุโขทัยนั้นเสียทหารถึงหนึ่งล้านคน แต่ผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้น

ในสมัยพระเจ้าใจทอง ผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองสุโขทัยมีใจของ บุตรใจเงินเป็นผู้ช่วยว่าราชการ ใจทองกับพระยาลำปางทางกำลังผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้น พระเจ้าใจทองให้ตั้งผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้นไว้แล้วใจทองก็สั่งตามตำแหน่งของผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้นไปทางทิศทิศทิศ ผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้นไม่ไปเข้าเฝ้า วันหนึ่งใจทอง เสด็จพระเจ้าใจทองทรงขุนนางทั้งสิบสองคนไปนอกเมือง ผู้มาตั้งตั้งค่ายล้อมเมืองไว้นั้น

ไม่ยอมที่พักของโจซองและจัดทหารไปคุมโรงเก็บอาวุธและจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญตลอดจน
บ้านสมัครพรรคพวกของโจซองทุกคน แล้วเขียนหนังสือกราบทูลเรื่องราวทั้งหมดให้
พระเจ้าโจซองทรงทราบ ขอให้พระเจ้าโจซองทอดใจของกับญาติพี่น้องทุกคนออก
จากตำแหน่ง หลังจากนั้นผู้มาอีกจับตัวโจซองกับพี่น้องมาสอบสวน ทุกคนยอมรับ
สารภาพว่าตั้งใจจะฆาตกรรมจริง ผู้มาจึงสั่งประหารหมดทุกคนพระเจ้าโจซองแต่งตั้ง
ผู้มาเป็นเสนาบดีราชโองการไป จะเห็นว่าผู้มาสามารถกำจัดโจซองกับพรรคพวกได้ด้วย
สติปัญญาความคิดอันสูงส่ง ถ้าผู้มาไม่เก่งทำเป็นฝ่ายหนักเป็นเวลานานในโจซอง
ทลายใจ โจซองก็ยังงงไม่ไว้วางใจผู้มา แต่เนื่องจากโจซองส่งคนไปดูผู้มาที่บ้าน
ก็เห็นว่าฝ่ายจริงโจซองจึงคิดว่าผู้มาต้องจะหนีและสงสัยแล้ว ผู้มาปราบโจซองก่อนที่จะ
ก่อการกบฏเพราะมีความคิดริเริ่มที่ดีและแน่วแน่มิยอม

จากพฤติกรรมของผู้มาทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเห็นว่า เป็นแม่ทัพที่มีความคิดริเริ่ม
ที่ดี โดยเฉพาะความคิดในการตั้งรับข้าศึก ทำให้ข้าศึกยากที่จะหาวิธีบุกเข้าโจมตีได้
ความชำนาญในการตั้งรับข้าศึกนั้นขึ้นกับสติปัญญาความคิด มีใจอาศัยค่ายประทุหมธ
อย่างเดียว เห็นได้จากขงเบ้งซึ่งมีสติปัญญาความคิดหลักแหลมและแน่วแน่มิยอม
จะบุกเข้าตีค่ายผู้มาได้

8. ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ คือเป็นนิสัยเป็นคนซื่อตรงมีศีลธรรม ยึดมั่นในการกระทำ
คุณงามความดี ไว้วางใจได้ มีดีจะถือความจริงใจ 5 ประการคือ

8.1 จริงต่อการงานเป็นคนทำอะไรทำจริงไม่โลเลเหาะแหะ

8.2 จริงต่ออำนาจหน้าที่ ได้แก่การปกครอง การวินิจฉัยและ
การสั่งการโดยถูกต้องและไม่ประมาท

8.3 จริงต่อกฎา คือรักษาคำพูดของตนอย่างเคร่งครัด

8.4 จริงต่อบุคคล คือมีความจริงใจต่อบุคคลกับญาติมิตร

มีความรักดี มีความจริงใจต่อมิตรสหายเรียกว่ามีความซื่อตรง มีความจริงใจต่อ
ผู้มีพระคุณเรียกว่ามีความกตัญญู

8.5 จริงต่อความถี่ คือกระทำที่ทั้งก่อนหน้าและหลังบุคคลอื่น
ต่อไปให้วิเคราะห์พฤติกรรมของแม่ทัพเอก โค้ดโจโจ จิวี่ ขงเบ้ง
ตามลำดับในบทความนี้ด้วยดังนี้

โจโจ เป็นแม่ทัพที่มีความเฉลียวฉลาด คือเป็นผู้รักษาคำพูดเมื่อกล่าว
อย่างใดก็สามารถปฏิบัติได้ตามคำพูดทุกประการ ไม่กลับล้ำ เป็นผู้มีใจเด็ด
เห็นได้จากเมื่อโจโจเกลี้ยกล่อมกวนอูให้มาอยู่ด้วย กวนอูก็ยอมมาอยู่แต่มีข้อแม้ว่า
ถ้าโจโจพาเขาไปอยู่ที่ใดกวนอูจะไปจากโจโจทันทีถึงจะไม่ได้อาใจโจโจก็ไม่ถือว่าเป็นความผิด
ขณะนั้นโจโจของปู้รุษเมืองยี่หล่าส่งข่าวมาว่า มีโจรสองคนออกปล้นและทำร้ายราษฎร
โจโจของปรัมไม่สำเร็จจึงขอให้โจโจส่งกำลังไปช่วย กวนอูจึงรับอาสาไปปราบโจร
โจโจติดตามแต่ไม่สำเร็จต้องอนุญาตให้กวนอูไปพร้อมกับเกณฑ์ทหารให้หาชนคน
เมื่อกวนอูคุมทหารออกจากเมืองอยู่ไต่ไปแล้ว ทหารที่ปรึกษาของโจโจมีความเห็นว่า
กวนอูคงจะถือโอกาสไปสืบเสาะหาเอาปู้รุษ โจโจกลับตอบว่าเมื่อคนปากกวนอูให้
ไปแล้วจะคืนคำนั้นไม่ควร จากคำตอบของโจโจแสดงถึงความเป็นผู้รักษาคำพูด

เมื่อกวนอูรู้ว่าเอาปู้รุษไปอยู่กับอ้วนเสี้ยวก็ไปลาโจโจ แต่โจโจหาวิธี
ทางเพื่อหาโดยไมยดลให้พบ กวนอูจึงเดินทางออกจากเมืองไปหาเอาปู้รุษ แต่
ได้เขียนหนังสือลาโจโจฝากนายประตูไว้ ข้างบนกระดาษไปตามกวนอูกลับแต่โจโจไม่ยอม
ให้ผ่านแต่ให้โดยเหตุผลว่า กวนอูกระทำถูกต้องแล้วเพราะเคยสัญญากันไว้ว่าถ้ารู้ข่าว
ว่าเอาปู้รุษที่ใด กวนอูจะไปทันทีแล้วจะมิได้อาใจโจโจก็ไม่ถือว่าเป็นความผิด
และอีกประการหนึ่งกวนอูก็ได้เขียนหนังสือลาโจโจไว้แล้วด้วย กุ้ยเห๋งที่เป็นผู้ช่วย
รักษาคำพูด โจโจจึงให้ลี้กวนอูและยังติดตามไปส่งนำสิ่งของมีค่าต่าง ๆ ไปให้กวนอู
มากมาย แต่กวนอูปฏิเสธไม่ยอมรับของมีค่าเหล่านั้น โจโจจึงขอร้องให้กวนอูรับสิ่ง
ของนั้นไว้ กวนอูนั้นไม่ไว้ใจโจโจจึงไม่กล้ารับจากหลังม้าไปรับเสีย เพียงแต่รับง้าว
ออกไปรับทำให้เขาโกรธมากกล่าวว่ากวนอูดูหมิ่นมหาอุปราช แต่โจโจกลับแก้แทน
กวนอูว่า "ซึ่งจะถือโทษกวนอูนั้นไม่ได้เพราะเขาตัวผู้เดียว เราขอมากกว่าเขา
จึงไม่ไว้ใจ เราได้บอกปากให้เขาไปแล้วอย่าเอาโทษเขาเลย"¹ จากข้อความนี้

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 544

แสดงให้เห็นความซื่อสัตย์ของโจโฉได้เป็นอย่างดีหากโจโฉไม่ยอมให้กวนอูไปก็ได้เพราะ
กวนอูซัดมาอยู่กับโจโฉเพียงผู้เดียวถึงจะมีมือเพียงไม่กี่คนก็จะต้องพ่ายแพ้แน่นอนมาก
แต่เนื่องจากโจโฉมีความสัจจะรักษาคำพูดนั้นจึงยินยอมให้โจโฉทำอันตรายกวนอูอันจะเป็น
เหตุให้กวนอูกล่าวหาว่าไม่มีราชสัจจะพูดหาเชื่อถือนั่นได้ นอกจากนี้โจโฉยังให้เตียวเลี้ยว
ถือหนังสือของกวนต๋งไปให้กวนอูเพื่อจะได้เดินทางผ่านด่านได้สะดวก

สมัยที่โจโฉกำลังความซัดเตียวเลี้ยว เตียวเลี้ยวกับโกลาอาหารเอกของ
อ้วนเสี้ยวมาสมัครรับราชการกับโจโฉ แสพหัวหน้าลูกหลานให้โจโฉรับเฉพาะเกรงว่าจะ
เป็นกอดูนายของอ้วนเสี้ยว แต่โจโฉกลับไม่เห็นด้วย ยืนกรานรับไว้ทั้งสองคนด้วย
เหตุผลว่าถ้าทั้งสองคนมีความซื่อสัตย์สุจริตโจโฉก็ยินดีจะเลี้ยงไว้ และโจโฉก็ได้ทำ
ตามที่ถูกทุกประการ คือแต่งตั้งเตียวเลี้ยว โกลาเป็นนายทหารเลี้ยงดูเป็นอย่างดี

เช่นเดียวกับครั้งที่โจโฉรับม้าเผี้ยวและตันซุย ทันซุยได้ให้เตียวเลี้ยวถือหนังสือ
ไปขอโชนและยอมอ่อนน้อมโจโฉ โจโฉเห็นว่าตันซุยรักต่อตนก็สัญญาว่า เมื่อเสร็จ
ศึกแล้วจะตั้งตันซุยเป็นเจ้าเมืองเสเหลียง ตั้งเตียวเลี้ยวเป็นปลัดและจะชุบเลี้ยงทหารทุกคน
ขณะรับม้าเผี้ยวตันซุยถูกม้าเผี้ยวฟันแขนขาด เมื่อม้าเผี้ยวหนีไปแล้วโจโฉก็
ปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้กับตันซุยทุกประการและเห็นว่าตันซุยเป็นคนดีการรบต่อไปไม่ได้
ก็ตั้งให้เป็นเจ้าเมืองเสเหลียง ให้เขาชวนกับเตียวเลี้ยวเป็นปลัดและแต่งตั้งทหารทุกคน
เป็นขุนนางผู้ใหญ่ดูแลความชอบ

เมื่อโจโฉรบกับเจ้าเมืองฮันต๋งก็เช่นกัน เตียวเลี้ยวโจโฉไม่ได้จึงพา
ครอบครัวอพยพหนีออกจากเมือง เมื่อโจโฉเข้าเมืองฮันต๋งได้เห็นว่าเตียวเลี้ยวทำได้
เผาเมืองหรือทำลายทรัพย์สินต่าง ๆ เลย ก็เกิดความสงสารเห็นว่าเตียวเลี้ยวเป็นคน
ซื่อสัตย์คนหนึ่งจึงเขียนหนังสือให้ทหารถือไปให้เตียวเลี้ยว ขอให้เตียวเลี้ยวกลับมาอ่อนน้อม
แต่โดยดีแล้วจะไม่ทำอันตราย เมื่อเตียวเลี้ยวได้รับหนังสือของโจโฉก็ปรึกษาเตียวเลี้ยวโดย
ผู้เป็นน้องแต่เตียวเลี้ยวคิดว่าโจโฉทำกตัญญูต่อตนมากกว่าจึงผู้เตียวเลี้ยวให้รบกับโจโฉ
โจโฉจึงยกทัพออกไปปราบเตียวเลี้ยวที่เมืองปากต๋ง ขณะที่เตียวเลี้ยวเตรียมจะหนีเข้าเมือง
โจโฉก็บอกให้เตียวเลี้ยวยอมแพ้โดยดีแล้วจะไว้ชีวิต เตียวเลี้ยวเห็นว่าไม่มีทางสู้จึงยอมถึง
อาวุธเข้าปากดาบ โจโฉก็พาเตียวเลี้ยวเข้าเมืองและแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองปากต๋งตามที่ตั้ง

ได้มาจาไว้ นอกจากนั้นยังแต่งตั้งทหารของเตียวหู่ตามตำแหน่งอีกด้วย เห็นได้ว่าเตียวหู่เน้นยอมอ่อนน้อมต่อโจโฉเนื่องจากรู้ว่าไม่มีทางสู้แล้ว เพราะทหารเอกของตนก็ยังมีแตกกันไปเข้ากับโจโฉ เตียวหู่โดยผู้เห็นมองก็ถูกฆ่าตาย เอียวสงที่ปรึกษาที่ทรยศการยอมอ่อนน้อมโจโฉก็เป็นเพราะไม่มีหนทางจะไปอีกแล้ว แต่โจโฉก็ยังให้อภัยมีใจเมตตาสงสารเพราะเห็นว่าเตียวหู่ซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ เห็นแก่ส่วนรวมไม่ทำด้วยทรัพย์สินและบ้านเมือง โจโฉจึงมอบแทนความซื่อสัตย์ของเตียวหู่ด้วยการซื่อสัตย์ตอบ

โจโฉเคยทำสงครามกับขุนกวนเป็นเวลาจนถึงเดือนเศษ ขุนกวนจึงได้หนังสือมาขอสงบศึกยกกองทัพลงเกรื่องบรรดาการประจำปีตามธรรมเนียม โจโฉได้ตอบกลับไปว่าในฐานะที่ขุนกวนอ่อนอาวุโสกว่าควรจะเป็นฝ่ายเลิกทัพก่อนตนจึงจะเลิกทัพกลับ ขุนกวนก็ยกทัพกลับเมืองกังต้ง โจโฉก็รักษาคำพูดยกทัพกลับเมืองอุโตโดยดี

ความซื่อตรงต่อหน้าที่และคำพูดของโจโฉเห็นได้ชัดอีกครั้งหนึ่งคือคราวที่โจโฉยกทัพตามไปปราบอ้วนค้ำบุตรหลานเสียอยู่ที่เมืองลำพี้ เนื่องจากขณะนั้นเป็นฤดูหนาวน้ำในแม่น้ำจับตัวแข็งเรือบรรทุกลำเลียงลงแม่น้ำไปไม่ได้ โจโฉจึงสั่งทหารไปประกาศให้พวกชาวบ้านมาช่วยกันขุดดินน้ำแต่ชาวบ้านกลัวความยากลำบากพากันอพยพหนี โจโฉจึงสั่งทหารให้ตามไปจับตัวชาวบ้านเหล่านั้นมาฆ่าเสีย พวกชาวบ้านจึงกลัวกลับมาขอโทษยอมปฏิบัติตามคำสั่งโจโฉ โจโฉเห็นว่าถ้าตนไม่รักษาคำพูดยอมยกโทษให้ชาวบ้าน ก็กองทัพทหารจะไม่เกรงคำสั่งเพราะเห็นว่ามีท่าอุปราชโละไม่แน่นอนจึงบอกให้ชาวบ้านหนีออกไปเพื่อหนีทหารของตน ถ้าหนีไม่พ้นก็ไม่สามารถช่วยอะไรได้เพราะได้ลิ้มมาจาไว้แล้ว

โจโฉได้ข่าวว่าภรรยาของกวนก็หนีไปกับบุตรสาวก็เมืองเตียงอันได้แล้ว ก็สั่งโจทองผู้เป็นน้องกับซี้หลงให้คุมทหารหนึ่งหมื่นคนไปรักษาค่ายตงกวนไว้ภายในสิบวันอย่าให้ข้าศึกบุกได้มิฉะนั้นจะถูกกองโทษถึงชีวิต ถ้าเกินสิบวันแล้วถึงข้าศึกจะบุกได้ก็ไม่เอาโทษ แต่โจทองประมาณไม่เชื่อฟังซี้หลงที่ออกไปตามตัวภรรยาจนเสียที หลังจากทั้งสองส่วนจนแน่ใจว่าโจทองเผลอทำให้เสียค่ายตงกวน โจโฉจึงสั่งฆ่าโจทองตามที่ลิ้มมาจาไว้โดยไม่เห็นแก่ความเป็นพี่น้อง บรรดานายทัพนายกองเห็นว่าการกำลังเข้าที่คืบขัน

และโจหลองก็เป็นทหารที่มีฝีมือจึงพากันขอโทษแทนโจหลอง โจโฉจึงลาคโทษโจหลองไว้
และสั่งให้ไปทำงานแก่หัว

เช่นเดียวกับคราวที่โจโฉให้โจเจียงบุตรชายนำทหารห้าพันคนไปตีเมืองไคถุน
โจโฉได้สั่งสอนโจเจียงว่า "เมื่อเราอยู่บนลู่เรือนนั้นเป็นข้อดุกกัน บัดนี้เราจะ
ไปทำศึกที่ก่ให้เกิดข้ากับเจ้าอย่าได้แก่ประมาณ ถ้ามีศึกเอาโทษตามผิด"¹
จากคำพูดนี้แสดงถึงความรักด้วยกตเวทิตะของโจโฉต่าวาทักเป็นกระษัตริย์ ไม่มีความ
หรือความลำเอียงเป็นฝ่ายใดฝ่ายใด

มีข่าวโจโฉจะลงโทษขุนฝ่ายเดียวเพื่อรักษาความสัตย์รักษาไม่ แม้แต่ตนเอง
ก็ลงโทษให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นด้วย เห็นได้จากเมื่อโจโฉยกทัพไปรบกับเตโช
เจ้าเมืองอ้วนเซีย ขณะนั้นเป็นฤดูหนาวโศกสาหัส โจโฉได้ประกาศห้ามทหารทุกคน
เปียกเปียกขานบ้านและห้ามกินข้าวโศกสาหัส ถ้าผู้ใดเปียกขานโศกสาหัสคนเดียว
จะลงทัณฑ์ถึงตาย แต่ปรากฏว่าของโจโฉตกใจที่ขุนนางฝ่ายหนึ่งจึงวิ่งเกลี้ยเข้า
ไปไว้ข้าวโศกสาหัสเสียหายไปให้ทหารโศกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากโจโฉเป็นคน
ที่มีความสัตย์เมื่อออกคำสั่งใดก็ทำตามแล้วคนที่ต้องปฏิบัติตามเคร่งครัดด้วย โจโฉจึง
เรียกนายทัพนายกองมาปรึกษาโทษของตนเพื่อไม่ให้ถูกก็เห็นว่าตนไม่มีความสัตย์
แต่เมื่อบรรดานายทัพนายกองพากันห้ามปราม โจโฉจึงลงโทษตัวเองเพื่อเป็นตัวอย่าง
โดยทัณฑ์ของตนแทนที่ระแวงสั่งให้ทหารนำไปเผาประกาศให้ท้าวบ้านฐานหาอุปราช
กระทำผิดแล้วมิได้เห็นแก่ชีวิตทั้งใจจะฆ่าตนเอง แต่เป็นเพราะนายทัพนายกองห้ามไว้
จึงต้องทัณฑ์แทนที่ระแวง

นอกจากนี้โจโฉยังมีความสุจริตใจและห่วงใยผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ เห็นได้จาก
เมื่อเสด็จขึ้นรบกับโกษณทูยถึงจมน้ำตายขาด เมื่อโจโฉรู้ข่าวก็ไปเยี่ยมและให้ทหาร
นำตัวกลับไปที่รักษาที่เมืองสุโต เช่นเดียวกับเมื่อทูยอยู่ที่รักษาของโจโฉป่วยขณะยกกองทัพ
ไปปราบบุตรอ้วนเซีย โจโฉจึงให้ทูยแทนตนเองไปรบ ทอเห็นทูยแก่การทหารต้อง

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(เดิม) ตำนานก๊ก เล่ม 2 หน้า 359

โจโจก็เสียใจร้องไห้เพราะความรักถูกยกเลิกซะแล้ว แต่ถูกแทนใจโดยโจโจ
ทำเช่นนั้นและคราวที่โจโจสั่งให้เสหัวเลื่อนออกพร้อมกับของทรงทหารเอกของเจ้า
ปู้ก็ทักท้วงว่าเสหัวเลื่อนเป็นลมนี่จริงว่าทำไมโหมกษาคความพินิจพิเคราะห์ โจโจก็
เป็นห่วงเสหัวเลื่อนเขียนหนังสือไปเตือนสติให้ประมาณให้ใช้สติปัญญาที่รักทรงใจมาก

เมื่อโจโจยกทัพเรือไปรบกับขุนทวนเจ้าเมืองกังคังและกองทัพเสหัวก็
เพราะของข้อคำแนะนำของยังทองที่ให้บุตรทั้งเรือรบทุกลำเข้าช่วยกันให้แน่นหนา
ไม่ให้โดนประจักษ์อยู่บนแผ่นดิน ทั้งนี้เพราะโจโจมีความจริงใจต่อยังทองปราศจาก
ความระแวงแกล้งใจ นับถอยหลังของประหนึ่งอาจารย์จึงเชื่อก่อนและทำตามที่ยังทองบอก
ทุกประการ ไม่เลื่อมแกล้งแกล้งน้อยว่ายังทองเป็นคนที่ซื่อสัตย์สง่างาม

ความดีน้ำใจรักทหารโดยสุจริตของโจโจนั้นเป็นที่รู้กันทั่วไป ถึงคำพูดของ
เสหัวให้เกณฑ์เก็บพลทหารของกันฮันตระกูลเสหัวซึ่งมาขออยู่กับโจโจว่า
"ข้าพเจ้ารู้สึกดีที่ความหาญกล้าใจกว้างขวางรักทหารโดยสุจริต ข้าพเจ้าจึงหา
ทหารทั้งปวงมาหวังจะทำราชการด้วยท่าน"¹

จิ๋ว เป็นแม่ทัพที่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่ออำนาจหน้าที่การงานและบุคคล
เป็นตนจริงจึงไม่โลเลรักคำพูดอย่างแรงกรัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความซื่อสัตย์
สุจริตต่อผู้บังคับบัญชา เห็นได้จากเมื่อจิ๋วรู้ว่าขุนเซ็กที่ขายขุนทวนฝ่ายหนักเพราะถูก
เกณฑ์รบ จิ๋วซึ่งขณะนั้นคุมทหารรักษากำแพงก็กลับเป็นลูกขุนทวนที่สำคัญที่สุดแห่ง
ก็พาทหารรีบกลับมายังเมืองกังคังทันที แต่ไม่ทันการเพราะขุนเซ็กเสียชีวิตไปก่อนแล้ว
และเมื่อรู้ว่าขุนเซ็กได้ฝากฝังขุนทวนไว้กับตนจิ๋วก็รีบนำพากระบวนขุนทวนปฏิบัติราชการ
เต็มกำลังสติปัญญาของตนโดยสุจริตจนกว่าชีวิตจะหาไม่และจิ๋วก็ปฏิบัติโดยตามที่ตนฝาก
รับคำพูดประการจนถึงแก่ชีวิต เมื่อรู้ตัวว่าจะสิ้นชีวิตจิ๋วก็ได้อ้างเขียนนายทัพนายกองให้
ทั้งใจรับราชการสนองขุนทวนให้เต็มความสามารถด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเช่นเดียวกับตน
และยังได้เขียนหนังสืออาขุนทวนพร้อมทั้งแนะนำให้ตั้งโศกแทนตำแหน่งของตนด้วยทั้งกล่าวว่า

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 693

...ข้าพเจ้าตั้งใจทำการโดยสัตย์สุจริตหวังจะสนองคุณท่าน บัดนี้การ
ของท่านยังไม่สำเร็จเป็นกรรมวิบากตามทัณฑ์ ความแค้นของข้าพเจ้าครั้งนี้
ถึงมากกว่าชีวิตจะละลายก็ไม่เสียกายเสีย แต่กลัวตกอยู่ที่ไม่ได้ทำการ
ต่อไป อันนี้ทุกวันนี้แนบดินก็ยังไม่วางกาย ฝ่ายเหนือเอาใจใจก็ได้
เป็นใหญ่อยู่ ณ เมืองสุโขทัยใจกำเริบมากอยู่ ฝ่ายใต้อาศัยอยู่ ณ
เมืองแกลงจึงได้เพิ่มแห่งเมืองแกลงไว้ นานไปก็กำลังใหญ่ขึ้นก็จะ
ศัตรูท่านแล้วการบ้านการเมืองเรายังไม่สำเร็จ อันขุนนางทั้งปวง
ในเมืองทั้งตั้งทัพได้เห็นผู้ใดซึ่งจะว่าราชการแทนที่ข้าพเจ้า เห็นแต่
โทษคุณก็ว่ามีสติปัญญาเกินสติซื่อ ขอให้ทั้งโทษก็เป็นขุนนางผู้ใหญ่
ว่าราชการแทนที่ข้าพเจ้า ฉะนั้นเมตตาข้าพเจ้าของพ่อกับทุกประการ¹

จากข้อความข้างบนนี้จะเห็นได้ว่าข้าพเจ้ามีความซื่อสัตย์สุจริต ความหวังก็อย่างจริงใจ
ของข้าพเจ้าไม่ยอมให้มีปัญหาคือความไม่ลงมือทำ เพราะถึงแม้ว่าตนจะหาชีวิตไม่แล้ว
ก็ยังมีความหวังในท่านเมืองและเจ้าชายไม่ต้องการให้แนบดินตกเป็นของผู้อื่นและยังมี
ความจริงใจต่อมิตร ฐานโทษก็เป็นโทษที่ข้าพเจ้าจึงต้องการให้แทนที่ตำแหน่งของตน
ต่อไป

ขงเบ้ง เป็นแม่ทัพและกษัตริย์ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต กล่าวคือมี
ความจริงใจต่อผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน ทั้งยังปฏิบัติหน้าที่ ปกครองและวินิจฉัย
สั่งการโดยถูกต้องและไม่ประมาท แม้บางครั้งจะมีการฉ้อโกงและอะลุ่มอล่วยก็ยัง
ยึดมั่นในความสุจริต เมื่อเวลาผ่านไปตอนของเบ้งให้ไปช่วยราชการที่นั่น ในครั้ง
แรกขงเบ้งปฏิเสธแต่พอเห็นเจ้าชายเจียงไฉนใจจึงให้สะอึกสะอื้น ขงเบ้งก็รู้ว่าเจ้าชายรักตน
โดยสุจริตจึงเต็มใจไปช่วยราชการและยังรับปากแข็งขันว่า "ถ้าหากมีความรักใคร่
ข้าพเจ้านั้นคงอยู่แล้วถ้ายอมให้วิบัติไปเลย ข้าพเจ้าก็จะไปทำราชการด้วยท่าน
ถึงมากกว่าข้าพเจ้าจะเป็นประการใดก็ดีกว่าจะหาเหตุฆ่าตัวตายเสีย"² หลังจากนั้น

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) ตำนานกบ เล่ม 2 หน้า 59

² เจ้าพระยาพระคลัง(หน) ตำนานกบ เล่ม 1 หน้า 780

ของเบ๊กับภูมิตัวเขาอย่างเห็นกำลังความสามารถ ดังที่ได้ให้สัญญาไว้จนถึงสมัยของ
พระเจ้าเล้าโลมโอรสเล้าโลม^๑ ของเบ๊ก็ลงความมือสตัยสุจริตและจงรักภักดีอย่าง
เห็นหัวใจเช่นเดียวกับที่พ่อเล้าโลม^๑ พฤติกรรมที่แสดงถึงความซื่อสัตย์สุจริตของของเบ๊
เห็นได้จากเมื่อของเบ๊รู้ว่าชีวิตตก ๗ ของเบ๊ก็เดินทางไปเคารพศพเจ๊วี่โดยปราศจาก
ความห่วงกลัว เพราะต้องการจะสืบเสาะหากันที่มีสติปัญญาไปทำราชการกับเล้าโลม^๑
เนื่องจากของเบ๊ต้องการปลุกกันเล้าโลม^๑ให้ทั้งตัวเป็นใหญ่ให้ไต่ถามที่ไต่ถามปากไว้ กรันเมื่อ
เล้าโลม^๑ยกทัพไปตีเมืองเสฉวนกับมั่งทองโดยที่ของเบ๊อยู่รักษาเมืองเกงจิ๋ว ของเบ๊ก็
ความห่วงใยเล้าโลม^๑กับมั่งทองเป็นอันหนัก กอรับวังขาวและประมาณสถานการณ์อยู่ทาง
เมืองเกงจิ๋วตลอดเวลา ขณะนั้นเล้าโลม^๑กับมั่งทองเตรียมจะตีเมืองลกเสีย ของเบ๊
เกรงว่าเล้าโลม^๑จะเสียจะล่าเพราะเห็นหนทางที่ปรากฏทางทิศตะวันตกกั้นเมืองลกเสีย
เป็นการร้ายแรงซึ่งหมายถึงการสูญเสียแก่ตัวคนสำคัญ ด้วยความรักไกรห่วงใยทั้งเล้าโลม^๑
และมั่งทองอย่างสุจริตใจ ของเบ๊จึงนิ่งเฉยอยู่มิไต่ถามเขียนหนังสือไปเตือนเล้าโลม^๑ให้
ประมาทและเมื่อมั่งทองเสียชีวิตตรงตามที่ของเบ๊เตือน ของเบ๊ก็เสียใจอาลัยรักมิตรเก่า
และเสียทัยที่เล้าโลม^๑ต้องสูญเสียคนที่มีรักไปคนหนึ่ง ถึงความที่ของเบ๊รำพึงว่า "ชะรอย
มั่งทองถึงแก่ความตายเป็นอันคง เล้าโลม^๑นายเราแสนรักเสียข้างหนึ่งแล้ว"^๑

ก่อนที่พระเจ้าเล้าโลม^๑จะสวรรคตได้เรียกของเบ๊ไปฝากฝังให้ช่วยราชการแผ่นดิน
และสืบทอดโอรสเช่นเดียวกับที่ของเบ๊เคยรับราชการถวายพระองค์ แต่หาของเบ๊
เห็นว่าโอรสของพระองค์ไม่ตั้งอยู่ในเพศพินิจธรรมแล้วก็ให้ของเบ๊ขึ้นครองเมืองเสียเอง
ของเบ๊ก็ฟังแต่หนักก็ตกใจกราบลงกับพื้นจนแทบยกแทบยกโศกโศกกราบพูดว่า "ทมนัน
ตั้งใจจะสืบทอดโอรสของพระเจ้าเล้าโลม^๑ไปจนกว่าจะสิ้นอายุขัยไม่เคยคิดจะทรยศเลย
พระเจ้าเล้าโลม^๑ที่ปรึกษาของเบ๊นั้นมีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีอย่างจริงใจต่อ
พระองค์และยังได้กล่าวสัญญาว่าจะเป็นข้าทูลละอองธุลีฝ่าของพระเจ้าเล้าโลม^๑ไปจนกว่า
จะสิ้นชีวิต หลังจากนั้นของเบ๊ก็ได้ให้ผู้คนให้ทุกคนเห็นว่าตนมีความซื่อสัตย์รักษาคำพูด

^๑เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สาบถก เล่ม ๒ หน้า 181

ปฏิบัติได้ตามที่ทุกคนประการ เห็นได้จากเมื่อกลับจากทำศึกกับเบ็งเฮก ชงเบ็งก็
กราบทูลพระเจ้าเจ้าเล้าเรียนขอยกทัพไปตีเมืองลกเอี้ยงตามที่ได้รับปากกับพระเจ้าเจ้าเล้า
ถึงความว่า

...ถ้าข้าพเจ้านี้เป็นคนเสียใจอยู่ ณ เมืองลกเอี้ยงก่อน พระเจ้าเจ้าเล้าไม่
ความอุทิศเสียก็ออกไปหาถึงสามครั้ง กับข้าพเจ้ามาช่วยทำราชการ
ถึงจะนิยตยอมประการใด พระเจ้าเจ้าเล้าก็เมตตามิได้เอาโทษ บัดนี้
ข้าพเจ้าก็ถึงพระเจ้าเจ้าเล้าซึ่งสั่งไว้ว่าให้ช่วยทะนุบำรุงแผ่นดินให้เป็นสุข
ข้าพเจ้าจะขออาสาไปตีเมืองลกเอี้ยงเชิญพระองค์นครองราชสมบัติให้
เป็นใหญ่แทนเสีย¹

จากข้อความข้างต้นนี้จะเห็นว่าชงเบ็งเป็นคนที่พูดจริงทำจริงมีวาจาสัตย์
เมื่อได้รับปากกับพระเจ้าเจ้าเล้าว่าจะปราบยุยกให้สำเร็จก็พยายามทำตามที่พูดโดยไม่
เห็นแก่ความเหนื่อยยากลำบาก เช่นเดียวกับเมื่อคราวที่ยกทัพไปปราบเบ็งเฮกเจ้าเมือง
มันตอง ชงเบ็งได้การระงับเอาทหารขึ้นช่วยบรรดาทหารของตนที่เป็นไมแพ้ระ
พากันลงไปในน้ำในลำน้ำแควสวน ชงเบ็งได้มีฐานว่า

ถ้าข้าพเจ้าชงเบ็งไม่ถือความสัตย์ ตั้งใจจะทำนุบำรุงเชื้อพระวงศ์
พระเจ้าอันเบ่งเต บัดนี้รับสั่งเจ้าข้าพเจ้าซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์ให้
ข้าพเจ้ามาปราบข้าศึกต่างประเทศสำเร็จแล้วจึงจะกลับรบเอาเมืองถึงตั้ง
แกลเมืองฮูโต เชิญเชื้อพระวงศ์พระเจ้าอันเบ่งเตขึ้นครองสมบัติสืบไป
ข้าพเจ้ามาถึงตำบลนี้ก็เจอเหตุคนประการใด ทหารลงถนัดใน
การวิริยเป็นไมไ่สิ้น ท่านจงเมตตาข้าพเจ้าถึงคุณพระเจ้าอันเบ่งเต
เชิญชวนแนะนำให้สืบทอดเจ้าข้า²

¹ ใจพระบาทพระอลัง(เทม) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 652

² ญ. หน้า 615

ทั้งยังให้เอาศพหนึ่งไปฝังในโรงน้ำชาสารเจ็ดเบ็ดในปากและจุดโคมเพลิงรองใต้หนึ่ง
เพื่อรักษาการประจำชื้อในกองอยู่ชั่วสักจะได้อะไรไม่รู้ ถ้าสุมาลียกทัพตามมาก็ให้จัดการ
กับรับเรียงหน้ากระดาน นำหุ่นรูปเหมือนของตนใส่ไว้ในฉากออกมาให้ชาตึกตกใจจะ
ไล่ถอยทัพกลับ

พระเจ้าเอเลี่ยนทรงประจักษ์ในความซื่อสัตย์สุจริตที่ขงเบ้งมีต่อแผ่นดินและ
พระองค์ เมื่อไ้ถามว่าขงเบ้งเสียชีวิตเพราะองค์จึงมีความรู้สึกเพิ่มพูนสำหรับพระองค์เอง
ถูกสังหาร

นอกจากนี้ขงเบ้งยังรักษารากาตักขี้ให้คนผู้โง่เขลาด้วย ขงเบ้งที่ขงเบ้ง
สั่งประหารมาเจ็ดฐานและเปิดคำสั่งประหารต่อหน้าก็ไม่มีใครกล้ารักษากันเองถึงขนาดที่ได้
ให้ข้อเสนองไว้ ก่อนจะสั่งประหาร ขงเบ้งชี้แจงว่า "...อัญตรภรรยาของนายพล
เราจะช่วยทำทุบทุ้งเลี้ยงไปเลี้ยงตัวนางยังอยู่ เกิดมาเป็นชาติทหารแล้วเอาใครมาเลี้ยง
แก่ชีวิตเลย จึงส่งนายพลโง่เขลาไปเลี้ยง" ¹ หลังจากที่ประหารแล้วขงเบ้งก็
รักษากำตักอย่างเคร่งครัดโดยให้จัดงานศพประเพณี ให้เงินทองแก่ภรรยา
มาเจ็ดฐานถึงกว่าครึ่งมาเจ็ดฐานยังมีชีวิตอยู่ ขงเบ้งยังแสดงความซื่อสัตย์ต่อทหารที่โดย
ลงโทษตัวเองขอออกจากตำแหน่งและทูลปราชญ์ในฐานนี้ให้พ้นไปแห่งความ ทำให้
เสียไพร่พลและอาวุธเป็นจำนวนมาก

/ เมื่อขงเบ้งยกทัพไปช่วยก๊กก๊กให้ชนะได้จึงสั่งให้ทหารแบ่งเป็นฉัตร นั้ลละ
หนึ่งแสนคน กำหนดวันจึงจะเปลี่ยนฉัตร ขงเบ้งเกรงว่าสุมาลีจะสั่งทหารมา
โจมตีกองเป่ียง จึงตั้งเกียกอยู่กับมาตามทหารหนึ่งหมื่นคนไปสกัดทัพสุมาลี
โดยฉวยไปว่าใกล้จะรบกำหนดทหารฉัตรนั้นจะต้องเดินทางกลับให้ทัน เมื่อได้ข่าว
เคื่อนขงเบ้ง ขงเบ้งจึงสั่งทหารให้เตรียมตัวกลับตามสัญญาไม่ต้องไปสกัดทัพสุมาลี
พอดีข่าวไปมาส่งข่าวว่าสุมาลีเตรียมยกทัพจะไปตีเมืองโลเสียบ ทั้งทหารฉัตรใหม่ก็ยัง
เดินทางไม่ถึง แต่ขงเบ้งก็คิดว่าใกล้จะรบแล้วจะให้ทหารกลับให้ทันตามกำหนด

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 727

จึงไม่ยอมกินคำ เห็นด้วยที่จะลี้ภัยหาสถานที่กำบังตัวกัน กว่าจะให้ทหาร
 บดขยี้จนยอมยกมือเพื่อรอให้ลี้ภัยในป่าเขาค้างคืน สองเบ้งก็ไม่ยินยอมให้เหตุผลว่า
 "ตัวเราได้ออกปากแล้ว ครั้นจะกินคำใส่เบ้งทหารทั้งปวงก็จะถูกขึ้นได้ ตัวเราก็คือ
 อาณาธิปไตยอยู่ ถึงขนาดว่าเพื่อยังหน้าตาชาติก็ เราจะรักษาจากให้ถึงให้ซึ่งจะหัก
 เขาไว้นั้นเห็นไม่ยอมทบทวนการทบทวนรักษาเราจะคอยหากัน"¹ แล้วสองเบ้งก็ตั้ง
 ทัพทหารรับเงินทางกบฏเพราะครบกำหนดแล้ว ทหารทุกคนต่างก็สามัคคีในทางมีสัจจะ
 และความจริงใจที่ซึ่งเบ้งมีก่อนผู้บังคับบัญชาจึงมีขวัญและกำลังใจกล้าแข็งพากันสมัครอยู่
 สู้รบเอาชนะชาติให้โลกอนิจจังจะเดินทางกลับ

จะเห็นว่าสองเบ้งเป็นวีรกรรมของบุรุษกับภรรยา ผู้ร่วมงานและผู้ใฝ่ฝันกับภรรยา
 ทุกคนเพราะมีความซื่อสัตย์สุจริตที่มีความจริงใจกันเป็นคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งผู้ว่า
 จำเป็นต้องมี

สุมาลี เป็นแม่ทัพและมหาอุปราชที่มีความซื่อสัตย์สุจริตกษัตริย์บ้านเมือง
 พระมหากษัตริย์ ผู้ร่วมงานและผู้ใฝ่ฝันกับภรรยา เห็นได้จากเมื่อโจโฉช่วยหนักได้
 รีบยกขุนนางสี่คนเพื่ออภัยเป็นพี่เขยก็กลัวโจโฉเข้าไปฝากฝังกิจการบ้านเมืองและ
 ครอบครองไว้ในความดูแลของขุนนางเหล่านี้ สุมาลีเป็นหนึ่งในจำนวนสี่คนที่โจโฉ
 ไว้วางใจว่ามีความซื่อสัตย์สุจริต สมัยพระเจ้าโจโฉทรงไว้วางพระทัยเขยก็อภัยสุมาลี
 ว่ามีความซื่อสัตย์ ก่อนที่จะสวรรคตจึงเรียกขุนนางผู้ใหญ่ที่ไว้วางพระทัยสามคนซึ่งมี
 สุมาลีรวมอยู่ด้วยเข้าไปฝากฝังราชการ และโอ้อวดเกี่ยวกับโจโฉ ครั้นถึงสมัย
 พระเจ้าโจโฉยกทัพขึ้นกับกบฏจะสวรรคตก็ฝากฝังโจรสลัดให้อยู่ในความปกครองของสุมาลี
 โดยเร่ร่อนเพียงความซื่อสัตย์สุจริตที่สุมาลีมีต่อบรรพบุรุษของพระองค์ว่าเขยคนกับที่ซึ่งเบ้ง
 ซื่อสัตย์กับพระเจ้าโจโฉและพระเจ้าโจโฉเสีย ถึงนั้นพระองค์จึงไว้วางพระทัยฝากฝัง
 ให้อยู่ดูแลโจรสลัดกับมณฑลโจรสลัดว่า "มีกันกับสุมาลีก็เขยคนกับ แลบัดนี้ข้าก็จะ
 ถึงแก่ความตายแล้ว เจ้าจงฝากตัวกับสุมาลีเขยคนกับเกิด"²

¹ ใจพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 สำนก 2 หน้า 804

² ก. หน้า 881

ผู้มาได้รับอนุญาตให้ขุดฝังศพได้มีความเชื่อถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์
 สุจริต จึงรักภักดีต่อบ้านเมืองและพระมหากษัตริย์จากพระเจ้าแผ่นดินถึงรัชกาล
 และผู้มาอีกได้รับราชการถวายความเชื่อด้วยรักภักดี เพราะว่าถูกใส่ร้ายป้ายสีและลอบ
 ลอกจากตำแหน่งที่ควบคุมดูแลอาชญากรรม ยังมีความเป็นห่วงบ้านเมืองอยู่เช่นเดิม
 เมื่อรู้ข่าวว่าฝ่ายหนึ่งผู้มาอีกเรียนบุตรทั้งสองกับลูกพี่ลูกน้องเข้ามาเข้าเฝ้าให้รับราชการ
 ถวายความเชื่อด้วยสุจริต เช่นเดียวกับตนต่อไป ถึงความว่า

บิดาได้เป็นมหาดุราชราชาการทั้งแผ่นดินโดยสัตย์ธรรม หากได้ลอบ
 ต่อแผ่นดินไม่ทนฟังเสียงยังยกอ้างว่าเป็นสมภารแผ่นดิน เราอาศัยสัตย์
 สุจริตรักษาตัวหาเป็นอันตรายไป บัดนี้บิดาจะตายแล้ว เจ้าจะเป็น
 ข้าราชการสืบไป จงตั้งใจสัตย์เชื่อสวามิภักดิ์ต่อเจ้าแผ่นดินกว่าจะสิ้นชีวิต
 ทำการสิ่งใดอย่าเบาแก่ความ จงตรึกตรองให้ละเอียดแล้วจึงทำ¹

จากข้อความนี้จะเห็นความเชื่อด้วยสุจริต ความจริงใจของผู้มาอย่างเด่นชัดแม้ตนจะ
 สิ้นชีวิตไปแล้วก็ยังเป็นห่วงบ้านเมืองและพระมหากษัตริย์ ซึ่งสอนบุตรให้สัตย์สุจริตเช่นตน
 มิให้เสียเกียรติวงศ์ตระกูล

นอกจากจะมีความเชื่อด้วยศรัทธาต่อบ้านเมืองและพระมหากษัตริย์แล้ว ผู้มาซึ่งมี
 ความเชื่อตรงจริงใจต่อมิตรสหาย เห็นได้จากเมื่อผู้มาเป็นแม่ทัพไปตีเมืองเสฉวนร่วมกับ
 โจโฉ ผู้มาคิดว่าขงเบ้งจะยกทัพตามมาตั้งที่เขากิสาณ แต่โจโฉไม่เชื่อ
 ทั้งสองจึงพากันว่าขงเบ้งมีใญ่ยกทัพมาตั้งที่ผู้มาคิด ลอบจะยอมให้โจโฉเอาแม่
 ทหารมา ส่วนผู้มาซึ่งรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดิน ขงเบ้งยกทัพมาจริง
 โจโฉจะยอมไหม่ เห็นหยกกับมาที่ไว้พระราชนคราจากพระเจ้าโจโฉอย่าให้แก่ผู้มา
 ขงเบ้งโดยยกทัพมาตั้งที่เขากิสาณจริงดังที่ผู้มาคิดและเข้าที่ค่ายโจโฉแตก
 ส่วนผู้มาซึ่งถึงแก่จะแน่ใจว่าตนประมาณสถานการณ์ได้ถูกต้องจึงยกมาพบกับโจโฉ

¹ ใจพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 909

แต่ถ้าโจโจ้จะเป็นฝ่ายบัพทน์กองเสียที่ข้าศึก ชุมภาก็ใช้ว่าจะพอใจกลับเป็นห่วงโจโจ้น
รับบัพทน์ตามไปช่วยเกรงจะเสียบัพทน์ข้าศึก และชุมภาก็ไปช่วยนำโจโจ้นออกมาจาก
ที่ลอบของทหารขงเบ้งให้พ้นการบัพทน์ แสดงถึงความห่วงใย ความจริงใจที่มีต่อโจโจ้น
ทั้งนี้ความสำคัญในหน้าที่บัพทน์ใจของการโหมกเมืองทหารและราษฎรต้องพิจารณา

ในด้านการบัพทน์ใจต่อทหารในการงานนั้น ชุมภาก็เป็นผู้ทำจริง ไม่ทอดทิ้ง
หน้าที่ ปฏิบัติงานอย่างไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากลำบาก ไม่โอเลเหาะแหวะ
ทั้งวินัยตั้งการโดยถูกต้องไม่ประมาท เห็นได้จากเมื่อคราวที่พระเจ้าโจยอยให้
ชุมภอกองทัพไปตีเมืองเสฉวน ชุมภาก็ได้เก่งกล้าปลอมเป็นทหารธรรมดาออกตรวจภายใน
จึงได้พบทหารผู้หนึ่งนั่งวิกลเป็นทุกข์รำลึกถึงความทุกข์ยากลำบากที่ได้รับจากสงคราม
กองการกลับมาไปหาภรรยาและบุตร ชุมภาก็จึงเรียกประชุมฝ่ายทัพนายกองเพื่อชี้แจง
เหตุผลในการทำศึกสงครามกับฝ่ายพระเจ้าเออาเอียนและตั้งธงใหม่ประหารทหารผู้
ในฐานที่ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ไม่จงรักภักดีต่อเจ้าชีวิต ทำให้ทหารทุกคนกลัว
ความซื่อตรงต่อหน้าที่ของชุมภอก

เห็นได้ว่าขงเบ้งซึ่งเป็นแม่ทัพที่ซื่อสัตย์ต่อความสัตย์สุจริตยิ่งถึงทุกครั้งที่
แต่ไม่สามารถที่จะเข้าที่ใดต้องคอยพิทักษ์รักษาไว้เพราะความซื่อสัตย์สุจริตของชุมภอกผู้เป็น
แม่ทัพฝ่ายซื่อสัตย์ กล่าวคือเป็นผู้มีความจริงใจต่อการทำงาน ตลอดจนหาที่ ทอวาจา
ควบคุมกลอุบายที่พึงกลอุบายและลับหลัง

9. มีคุณสมบัติหรือวิจารณ์

คุณสมบัติหรือวิจารณ์ การวิจารณ์เหตุการณ์ใด ๆ แล้วตัดสินใจ
อย่างถูกต้องโดยเปรียบเทียบข้อเท็จจริงและการหาเหตุผลแก่มูลเหตุอย่างมีเหตุผล
มีการศึกษาจากข้อมูลที่ถูกกองแคว้นนำพาวิจารณ์ก่อนจึงตัดสินใจ

ต่อไปโจโจ้เกรงว่าเหตุการณ์ของแม่ทัพเอกโค่นโจโจ้ จิวยี่ ขงเบ้ง
ชุมภอกในด้านการมีคุณสมบัติหรือวิจารณ์

โจโล เป็นแม่ทัพซึ่งมีคุณสมบัติหรือวิชาญาณยิ่งนัก เป็นผู้ที่สามารถพิจารณาเหตุการณ์ใด ๆ ได้กว้างไกลลึกซึ้งและตัดสินใจได้ถูกต้อง เห็นได้จากเมื่อคราวที่กวนตงหนีโจโฉกลับไปหาเล่าปี่ ที่บริเวณของโจโฉได้แนะนำโจโฉให้เกณฑ์ทหารตามไปช่วยกวนตง แต่โจโฉนั้นก็มีวิชาญาณเห็นว่ากวนตงเป็นผู้ที่มีนิสัยซื่อสัตย์มั่นคงและมีความกล้าหาญ การสร้างบุญคุณกับกวนตงโดยปล่อยตัวไปแต่โดยดี มีแต่จะได้นอประโยชน์ในภายหลัง เพราะถึงอย่างไรกวนตงก็ไม่สามารถจะห้ามกวนตงไว้ได้ โจโฉจึงปฏิเสธข้อเสนอของบรรดาที่ปรึกษาและยังให้จัดทัพช่วยเล่าปี่ออกไปส่งให้กวนตงยกตนเอง การตัดสินใจในครั้งนี้ของโจโฉถูกต้องเพราะหลังจากที่โจโฉต้องช่วยเผอิญพม่ากับโจโฉที่เข้มแข็ง โจโฉไปพบกวนตงที่กักอยู่กลางทาง โจโฉเอาตัวรอดโดยอ้างบุญคุณที่ตนเคยปล่อยกวนตงไปเป็นข้อแลกเปลี่ยน

เมื่อโจโฉได้เมืองลำที่และข่าวว่าเจ้าเมือง โจโฉได้ประกาศให้ราษฎรแสดงความอาลัยรักอ้วนตง ถ้าผู้ใดไม่เชื่อว่าเป็นกำลังจะถูกประหาร ปรากฏว่าทหารโจโฉได้จับชายผู้หนึ่งมัดลงด้วย เพราะนั่งร้องไห้รักอ้วนตงเป็นการซัดคำสั่งโจโฉ โจโฉสลดทอนใจความว่าอ้วนตงมีตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของอ้วนตง การที่ร้องไห้เพราะมีความกล้าหาญของอ้วนตงถึงจะตายก็ยอม โจโฉได้รู้คุณสมบัติแล้วเห็นว่าอ้วนตงเป็นคนที่ มีหัวใจที่ซื่อสัตย์สมควรที่จะอุปการะไว้จึงยกโทษให้และให้ตำแหน่งเกี่ยวกับกิจจาง

ขณะที่โจโฉกำลังทำสงครามกับกวนตง โจโฉได้วางแผนจะไปทำลายแหล่งเก็บเสบียงอาหารของกวนตงโดยให้กำลังเจ้ากวนตงแนะนำของเขาวินิจฉัยเคยเป็นที่ปรึกษาของกวนตงมานาน โจโฉได้รู้คุณสมบัติแล้วแนะนำว่าอ้วนตงมีกำลังเขาวินิจฉัยเป็นสิ่งที่กำลังที่นายพันนายของกวนตง ๆ ล้วน โดยเฉพาะเจ้ากวนตงคนเดียวผู้หนึ่งให้ทหารโจโฉพาไปตีค่ายอ้วนตงจากกวนตงโดยยกทัพมาตีค่ายเป็นการตอบโต้ก็ได้ โจโฉบอกว่าตนได้เตรียมแผนโดยสั่งทหาร กางเขิน โจโฉของจะเขาวินิจฉัยเป็นผู้รับผิดชอบในการรักษาค่าย สั่งให้ทหารกับเขาวินิจฉัยอยู่นอกค่ายตามช่วยสังเกตการณ์โจโฉเห็นแผนทหารอยู่นอกค่ายตามช่วย ส่วนแผนการไปตีค่ายอ้วนตงโจโฉก็คิดว่าโจโฉไว้อย่างนั้นโดยให้ทหารของตนแต่งตัวปลอมเป็นทหารกวนตงทั้งหมด

ปลอมแปลงประจำตัวอันเสียแล้วไปเลยและยังได้เตรียมเชื้อเพลิงสำหรับเผาตัวลัวเจ้า
ไม่ให้รวมเผื่อว่าจะหาไม้ไผ่ทำทางน้ำ กุญแจของโจโลประสบความสำเร็จเป็น
อย่างที่ตั้งใจในการวางแผนอย่างนี้ด้วยฝีมือตัวเอง

หลังจากที่โจโลทำลายอันเสียแล้ว ทหารโจโลเข้าค้นค่ายอันเสีย
พบหนังสือหลายฉบับเป็นหนังสือที่ทหารโจโลเขียนไปขอความมิดชิดอันเสียถ้าโจโลแพ้
สงคราม ที่ปรึกษาและนายพันนายกองเสนอแนะโจโลให้หาตัวผู้ลอบส่งหนังสือเหล่านั้น
มาลงโทษให้จงได้ แต่โจโลได้ไตร่ตรองรอบคอบแล้วเห็นว่าหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ
ไม่ได้ ไม่แต่จะทำให้เกิดความวุ่นวายมากขึ้นเพราะจะต้องมีการขุดพอกถนนแถม
ผู้วิเศษที่อาจจะโดนถูกกล่าวหาไปเลยและเหตุนี้ประการหนึ่งโจโลได้พิจารณาจากข้อ
เท็จจริงแล้วเห็นว่าผู้ที่เขียนหนังสือเหล่านั้นกระทำไปเพราะต้องการรักษาชีวิตให้รอด
เท่านั้น ด้วยเกรงว่าตนจะเป็นฝ่ายแพ้อย่างแน่ชัด มิได้มีเจตนาจะทรยศหักหลัง
โจโลจึงสั่งระงับเรื่องและให้เผาหนังสือเหล่านั้นเสีย นอกจากนั้นที่ปรึกษาและทหาร
หลายคนยังได้แนะนำโจโลให้เร่งยกกองทัพไปตีเมืองกัจฉาเพราะเจ้าเมืองคืออันเสีย
กำลังป่วย มีอานนท์บุตรชายซึ่งไม่มีความสามารถมากนักเป็นผู้นำราชการแทน
แต่โจโลได้พิจารณาสถานการณ์อย่างลึกซึ้งและเปรียบเทียบข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่าเมืองกัจฉา
ยังมีเสบียงอาหารบริบูรณ์ มีทหารเอกซึ่งมีสติปัญญาดีฝีมือดีจะยกทัพไปตีได้เร็วนัก
และที่สำคัญคือขณะนั้นเป็นฤดูเกี่ยวข้าว โจโลไม่ต้องการสร้างความเคียดแค้นให้แก่
ราษฎรจึงปฏิเสธไม่ยกทัพไปตีตามที่นายพันนายกองแนะนำ

เมื่อโจโลตัดสินใจยกทัพไปล้อมเมืองกัจฉาและรวบรวมพลยกทัพมาทางทิศตะวันตก
โจโลจึงคิดหาวิธีจับอานนท์ โจโลคาดการณ์ว่าเมื่ออานนท์ยกทัพมาถึงคงจะต้องถูกไฟ
ส่งสัญญาณให้ทหารในเมืองยกทัพออกตีกระหนาบตัวของตนแน่นอน โจโลจึงคิดแผนหา
เรื่องนี้โดยเกณฑ์ทหารเป็นสองกอง กองหนึ่งให้ไปรบกับทัพอานนท์ อีกกองหนึ่งให้
ไปขู่โจมที่กองหนึ่งซึ่งจะยกออกมาจากเมือง ด้วยความสามารถในการประมาณสถานการณ์
และตัดสินใจถูกต้องจึงทำให้ทหารและทหารในเมืองไม่สามารถดำเนินการตามแผนได้
ฝีมือทหารเอกของเมืองกัจฉาจึงต้องวางกลยุทธ์วางโจโลโดยเขียนข้อความลงบนธงขาว
ประกาศว่าชาวเมืองทั้งหมดขอเข้าเป็นฝ่ายโจโลเพื่อจะให้โจโลตายใจเกิดวางประมาท

แล้วจะไถ่ถอนใจที่กองทัพอโจโจได้สะดวก แต่แผนการที่ไม่สามารถลงใจได้
เพราะโจโจพิจารณาเหตุการณ์อย่างรอบคอบแล้วเห็นว่าลิมโหยให้ชาวเมืองออกมา
ก่อนนอนในคืนตาใจหนึ่งเพราะเสบียงอาหารในเมืองก็จืดจางหรือเต็มทน ลิมโหยจึง
ต้องรีบแก้ศึก โจโจจึงสั่งทหารชุมนุมอยู่เบื้องหน้าบริเวณกำแพงเมือง เมื่อให้
ประตูเมืองเปิดก็ให้เข้าโจมตี

ฝ่ายอวตงเมื่อเห็นว่าฝ่ายตนเสียที่โจโจ ตั้งเสียทหารและราษฎรเป็น
จำนวนมากจึงส่งคนไปเจรจากับโจโจว่าขอถอนแคว้น โจโจมิได้เชื่อคำพูดของ
อวตงทันทีแต่ได้ตรึงมือถือปืนว่า การที่อวตงยอมถอนแคว้นก็เพราะหมดหนทางต่อสู้
มิได้มีความสุจริตใจไม่สมควรจะอุปการะไว้เพราะหากที่หนทางก็จะแข็งข้อก่อกวน
เคียดแค้นในอีก โจโจจึงแสดงรับปากเพื่อหาทางกำจัดภายหลังที่อวตงก็หนีรอดไปได้
และพยายามหาทางต่อสู้กับโจโจตลอดเวลากว่าที่โจโจคาดไว้ แสดงให้เห็นว่าโจโจนั้น
เป็นผู้มีคุณวิเศษ ลากการและถักเส้นใจได้ถูกต้อง

เมื่อโจโจยกทัพมาปราบเจ้าเมืองขึ้นอื่นและเห็นทัพมาถึงเมืองขงหยง
เจ้าจงเจาเมืองออกมาต้อนรับและพร้อมด้วยคนและเสบียงแล้วต้อนรับ โจโจจึงแต่งตั้ง
อวตงกับเตียวจันเป็นนายกองทัพรื้อในกองทัพนับพันที่ปรึกษาเกรงว่าโจโจจะทำ
ไปเพราะหลงคำประจบสอพลอของอวตงกับเตียวจัน โจโจจึงอธิบายว่า คนได้พิจารณา
แล้วเห็นว่าท่านจะยกทัพไปรบกับผู้คนเจ้าเมืองทั้งนี้ซึ่งปกครองหัวเมืองชายทะเลนั้น
ท่านจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบเพราะทหารไม่ชำนาญในการรบทางเรือจึงต้องการตัวอวตง
กับเตียวจันเป็นผู้พิทักษ์ ถ้าต่อไปสู้รบกับเตียวจันกับเตียวจันเป็นใช้ได้ก็สามารถกำจัดได้
โดยไม่มียาก แต่ประโยชน์ที่ได้รับจากอวตงกับเตียวจันนี้มีมากกว่าแน่นอน

เมื่อโจโจยกทัพมาปราบเจ้าเมืองขึ้นอื่นและเห็นทัพมาถึงเมืองขงหยง
ให้บุตรชายเมืองอำนาจไปลอบลอบจากกองทัพรื้อและได้เขียนหนังสือปิดผนึกบอกวิธีป้องกัน
เมือง เมื่อถึงคราวอวตงให้โจจินไว้วาง เมื่อจิวยี่ยกทัพมาตีเมืองอำนาจทั้งที่โจโจ
คาด โจจินเห็นจะรักษาเมืองไว้ไม่ไหวจึงเปิดเมืองสวโจโจออกดูแล้วคำนึงเหตุผล
ทางกำลังก็ให้กองทัพรีบรวมตั้งเป็น สังหารให้ชนเสบียงอาหารทำให้จะหนีออกจาก
เมืองและให้เปิดประตูเมืองไว้สำหรับประตูลี้ภัยประตูลี้ภัยประตูลี้ภัยประตูลี้ภัย

พร้อมกับกองทัพทหารเกณฑ์มาไว้ทั้งสามประตู เพราะด้วยจิตใจของโจโฉรั้งไว้ที่
จึงร้ายแรงยิ่งกว่าเกณฑ์ตามยาม เป็นเหตุให้กองทัพเสียความเสียใจ โจโฉจึง
มีความสามารถในการจัดการหาทหารองครักษ์และหาหนทางแก้ปัญหาลดอย่างมีประสิทธิภาพ
ตัดสินใจโดยกองทัพและด้วยเหตุการณ

เมื่อโจโฉรู้ว่าเล่าปี่ไปตั้งกองมาในฝั่งริมน้ำ โจโฉเกรงว่าเล่าปี่
จะไปเข้ากับขุนนางจึงเรียกนายร้อยมาบอกมาปรึกษาเรื่องการสงคราม ขุนนางที่
ปรึกษาคนหนึ่งแนะนำให้โจโฉให้เรียกทัพไว้ที่เมืองกังท้ง เพราะขณะนั้นโจโฉมีเสบียงมากพอที่จะ
จะสู้ชีวิต โจโฉพิจารณาแล้วเห็นด้วยและเห็นว่าถ้าทัพไว้ที่เมืองกังท้งอาจจะ
ถูกหาเหตุโจมตีเมืองเสเหลียงได้ โอกาสยกทัพมาตีเมืองอยู่ใกล้เหมือนคราวที่โจโฉทำยุทธนาวี
กับเรือกังท้งครั้งก่อน โจโฉก็เลยบอกว่าเขาจะยกทัพมาล้อมเมืองอยู่ใกล้ ๆ ทัพยกมา
เป็นเหตุให้โจโฉคิดหาวิธีป้องกันตัวที่ปลอดภัยมากขึ้น โจโฉจึงวางแผนกำจัดกวน
เตียวก่อนแล้วจึงยกทัพไปรบกับขุนนางต่อไป

โจโฉกำจัดกวนเตียวได้เพราะเป็นพวกของภรรยาของอุยอุยสุมกับ
นางฉุนเคี้ยวซึ่งเป็นภรรยาของอุยอุยนำความลับที่นางฉุนเคี้ยวบอกให้
โจโฉทราบ โจโฉจึงชนะและสามารถกำจัดกวนเตียวและอุยอุยได้
หลังจากนั้นโจโฉบอกเมียว่าเตียวประหารนางสิ่งใดก็จะให้เป็นนางวัด เป็นพวกของ
แต่งงานกับนางฉุนเคี้ยว แต่โจโฉไม่เห็นด้วยว่านางฉุนเคี้ยวเป็นภรรยาเพราะ
ทรยศต่อสามีไม่สมควรที่โจโฉจะเลี้ยงเป็นภรรยา เป็นเหตุให้ต้องแสดงความจริงว่า
ตนได้เคยเป็นรักกับนางฉุนเคี้ยว โจโฉจึงตัดสินใจของโจโฉประหารเมียเตียว
นางฉุนเคี้ยวและภรรยาของนางฉุนเคี้ยว โดยมีเหตุผลว่าทั้งคู่นั้นคนชั่วร้ายอาจลอบเป็น
ผู้ก่อกวนยังอีกหลายเป็นสำรับมีอยู่คนละคนทั้งสองอีกด้วย การที่โจโฉตัดสินใจเช่นนี้เป็น
การถูกต้องเพราะนอกจากเป็นภรรยาของโจโฉประหารแล้วยังมีให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่น
อีกด้วย

หลังจากที่โจโฉกำจัดกวนเตียวและเมียเตียวได้แล้ว นางฉุนเคี้ยวของนาง
โจโฉก็มาบ่นเพื่อแก้แค้นแทนโจโฉ โจโฉได้บอกประหลาดที่นางฉุนเคี้ยวแต่ไม่สามารถ
จะหาหนทางและจะกำจัดของนางฉุนเคี้ยว โจโฉจึงได้คิดหาหนทางหาหนทางแก้แค้น

และประกาศให้ทหารทุกคนออกสู้รบโดยเด็ดขาด ถึงแม้นว่าเจียวจะส่งคนมาร้อง
 คานาหาที่หนาค่าย โจโฉก็ตอบไม่ไ้ตอบจนกองขาวนาแฉว่ามาเจียวเคยทำดัง
 ทหารมาเป็นอีกสองพันคน โจโฉจึงแล้วก็หัวเราะเพราะทหารทขอเท็จจริงแล้ว
 เห็นว่า ระยะทางจากเมืองเสเหลียมจากคานางกวนนั้นไกลและกันการนากระทำให้
 ขาคีมีปัญหาวเรื่องการขาดแคลนเสบียงอาหาร ถึงประการหนึ่งมาเจียวนั้นถึงจะมี
 ขี้ออกกลาหาญและเข้มแข็งแต่ก็ไม่ชำนาญเรื่องการรบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดประสบการณ์
 กับการนำทหาร ทหารที่มาเจียวเคยชกกันก่อนเป็นทหารมาจากเมืองต่าง ๆ ละ
 เป็นเมืองขึ้นของเมืองเสเหลียมยากที่จะมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ถ้าเลี้ยงกาทหาร
 รวยหรือลงโจโฉก็แน่ใจว่าทหารมาเจียวจะต้องเอาใจออกห่างแน่นอน ด้วยความมี
 ฤทธิพิริอโจโฉจึงเห็นแผนทางเอาชนะมาเจียวได้โดยไม่ยากและประกาศให้ทหารทุกคน
 ความความหัวนี้พิริอพิริอ โจโฉได้ปรึกษาตามความเห็นนายทหารกองถึงกลวิธี
 เอาชนะมาเจียว ซึ่งต้องปรึกษาคนสองคนคือโจโจโฉซึ่งทหารกองไปคัดกองเสบียง
 ของมาเจียวและตีกระหนาบในมาเจียวกองจะวางตัวหลัง แต่โจโฉมีวิจิตรญาณลึกซึ้ง
 ถ้างงใจกว่านี้เอง เห็นว่ากำลังทัพของมาเจียวนี้ยังเคลื่อนไหวไม่หมด ถ้ารีบส่ง
 กำลังไปทั้งโดยหลังและกั๊กของมาเจียวตามคำแนะนำของมิทองแล้วก็จะต้องหัวศึกสองด้าน
 ยากที่จะเอาชนะ โจโฉจึงทำเป็นเบ่พววิโดยถ่วงเวลาให้ตั้งรับทัพมาเจียวที่คานางกวน
 แล้วรอให้กองหนุนของมาเจียวเคลื่อนมาในหลุมกลืนเสบียงแล้วจึงเกณฑ์ทหารจำนวนหนึ่ง
 ไปขุดโจมตีทัพมาเจียวในหลุม ด้วยกลยุทธ์นี้จึงทำให้ทัพโจโฉรบกับข้าศึกด้านเดียวไม่ต้อง
 กังวาลหรือหัวพิริอของข้าศึก ทหารโจโฉจึงสามารถกลอุบายทัพมาเจียวจนแตกพ่ายไป

เมื่อคราวเกงจิ๋มอยู่หลังคณคักกันแฉเมืองดูโกเพื่อทำจัดโจโฉโดยถือโอกาส
 ขณะโจโฉอยู่ที่เมืองเง่ยมถูกกำลังเกรียนยกทัพไปตีเมืองตันตง แต่เกงจิ๋มอยู่หลัง
 สำการไม่สำเร็จเพราะทหารโจโฉสามารถระงับการจลาจลได้ทันทางนี้ เมื่อโจโฉ
 ทราบข่าวก็สั่งประหารเกงจิ๋ม อยู่หลังรวบรวมพรรคพวกญาติพี่น้อง ส่วนพวกขุนนาง
 ตั้งผู้ใหญ่ขุนนางให้สองตัวไปให้ทหารยกทัพมาเมืองเง่ยมกัน โจโฉมีวิจิตรญาณ
 โดยมีกองขานำกล่าวคำให้ดูฤทธิพิริอของกณคักสินโดยให้ทัพตัวขุนนางทุกคนไปขุดขุดที่ท้องสนามหลวง
 ให้กองขาวไวคานางกวน ของเกงกานหนึ่งและประกาศให้ขุนนางที่ไม่ไปร่วมขุดขุด

คันธรงแสง ส่วนขุนนางที่มีใจไปช่วยให้ไปรวมกันกันนางขาว ปรากฏว่ามีขุนนาง
ไปรวมกันกันธรงแสงถึงสามในสี่ส่วน เพราะเขาใจว่าโจโจจะลงโทษผู้มีไปช่วยกันเหลือ
มีขุนนางที่มีความซื่อสัตย์ยอมรับว่าตนได้ไปช่วยกันเหลือเพียงหนึ่งในสี่ส่วนเท่านั้น
โจโจได้ใช้กลยุทธ์ให้เห็นว่าผู้ที่ทำงานไปช่วยกันเหลือนั้นเห็นพวกตนไม่มีความซื่อสัตย์
จงรักภักดีต่อตนไม่สมควรจะให้บริการการต่อไปจึงให้นำตัวทั้งหมดไปประหาร
ส่วนพวกที่อยู่กับธรงขาวนี้มีความซื่อสัตย์ยอมรับว่ามิได้ไปช่วยกันเหลือจึงให้ำแก่
รางวัลทุกคนตามสมควร แสดงให้เห็นว่าโจโจได้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบเพราะการ
สละส่วนปากค่านนี้ยากที่จะพิสูจน์ความจริงได้

เมื่อเล่าถึงกับขงเบ้งยกทัพไปตีเมืองฮันต๋ง ขงเบ้งก็กลอุบายให้เล่าปี่แสร้ง
สู้ไม่ได้ถึงค่ายหนีเพื่อล่อให้ทหารโจโจติดตาม ฝ่ายทหารโจโจก็หลงกลอุบายของเบ้ง
เขาค้นทรัพย์สินในค่ายและติดตามเล่าปี่ไป แต่โจโจเป็นแม่ทัพที่มีกลยุทธ์จึงวิเคราะห์
เห็นว่าข้าศึกกระทำการนี้ดูจะไม่แน่วแน่ไว้วางใจสองประการ ประการที่หนึ่งเล่าปี่พา
ทหารตามแผนนำกำลังค่ายถวยความยากลำบากไม่น่าที่จะถึงค่ายหนีอย่างรวดเร็ว
ประการที่สองเล่าปี่ได้ทิ้งพาหนะและเครื่องศาสตราวุธไว้ในค่ายเป็นจำนวนมากเป็นการ
กระทำที่ดูไม่แน่วแน่ไว้วางใจอย่างยิ่ง โจโจจึงแน่ใจว่าต้องเป็นกลอุบายของขงเบ้ง
ล่อทหารฝ่ายตนให้หลงกลติดตามจึงประกาศให้ทหารทุกคนดอยทัพ ไม่ยอมให้ใครได้เสีย
เวลาเก็บทรัพย์สินในค่ายเล่าปี่ ถ้าผู้ใดไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษถึงชีวิต สถานการณ์
ก็ไม่เป็นไปตามที่โจโจคาดเพราะขณะที่โจโจคอยทัพถวนนั้นขงเบ้งได้จัดกำลังทหารแบ่งเป็น
สามกัณฑ์เข้าตีกระหนาบทัพโจโจ โจโจมีอาวตารนำกำลังข้าศึกไปตั้งค่ายเองเองแกล้ง
จะเห็นว่าโจโจไม่มีกลยุทธ์แล้วจะหลงกลอุบายของเบ้ง ถูกโจโจที่ขี้บ่นเป็นไม้
โลกาชนะใจโจโจไม่ได้แน่นอน

หลังจากนั้นโจโจจึงบุตรโจโจได้ยกทัพตามมารวยมิตา ทัพโจโจจึงปะทะกับ
เล่าปี่ก็และยังมีทัพม้าเจียวคอยตีกระหนาบอีกด้วย ทหารโจโจจึงตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ
โจโจต้องสั่งคอยทัพไปตั้งที่ชุมเขาเสียดักเพราะเห็นว่าถ้ามกับเล่าปี่ต่อไปฝ่ายตนต้อง
พ่ายแพ้แน่นอน เพราะนอกจากจะต้องรบกับทัพเล่าปี่แล้วยังต้องพะวงกับทัพม้าเจียวอีก
โจโจจึงใช้กลยุทธ์ให้ไตร่ตรองว่าควรจะทำสงครามต่อไปหรือถอยทัพกลับเมืองหลวง

โจโฉเป็นแม่ทัพที่ใส่ชุดยี่หิ้วใคร่ครองอยู่ตลอดเวลา เห็นได้จากแม่เวลาที่กำลังรับ
ประทานอาหารโจโฉก็ใส่ความคิดคำนึงว่าจะส่งกรมทอไปกี่หรือไม่ว่า โจโฉ
เมื่อบริเวณการสงครามกับข้าศึกก็รับประทานเนื้อหมกแล้วเหล้าแก่กระดูกว่า
"ข้าไท้ไม่บริวารถึงการสงครามครั้งนี้ ล้วนจะเลิกเสียก็อย่ามก จะทำเอาชัยชนะก็
ไม่สะดวก"¹ แต่หลังจากที่ใส่ชุดยี่หิ้วอย่างรวมทอนแล้วโจโฉก็คำนึงใจทำสงครามต่อไป
เมื่อยามฝ่ายหนึ่งใดจะสิ้นชีวิต โจโฉก็ยังใส่ชุดยี่หิ้วใคร่ครองจะรวม
ตำแหน่งของตนให้แก่บุตรผู้ใดในว่าเหนือที่เลือกอยู่ ในที่สุดโจโฉก็มอบตำแหน่ง
มหาอุปราชให้แก่บุตรคนโตคือโจผีเพราะเป็นเหตุความที่โจผีมีใจที่ปรารถนาตั้งดังนี้

...บุตรเราสี่คนเกิดด้วยกันเป็นพี่น้องว่าโจผีคนหนึ่ง โจเจียงคนหนึ่ง
โจสีคนหนึ่ง โจหมกคนหนึ่ง เราวิถกถึงโจสีนักกลัวลูกคนนี้ว่าจาไม่
ยังยืนแล้วมักเสียสุรา ความรักไม่วางใจจะถึงให้แทนที่ก็ไม่ได้
ฝ่ายโจเจียงนั้นกำลังก็จริงแต่หาความกตัญญูได้ โจหมกนั้นเป็นคนโลภ
เห็นแก่โจผีก็เลยเป็นบุตรคนโตเป็นพี่ใหญ่เขาเจียวลาคหักแหลมพอที่จะตั้ง
ให้เป็นใหญ่แทนเราได้...²

จากเหตุผลนี้แสดงให้เห็นว่าโจโฉเป็นผู้ใส่ชุดยี่หิ้วจึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า
บุตรคนโตคือผู้สืบต่ออย่างไร ผู้ใดเป็นผู้ใส่ชุดยี่หิ้วโจโฉได้ มีได้เลือกเพราะ
โจผีเป็นผู้ครองการปกครองของโจโฉที่มากกว่าข้างต้นทั้งเหตุผลนี้แสดงว่าโจโฉเป็นผู้ทำ
ทางทหารที่ใส่ชุดยี่หิ้วอย่างเต็มยศ

โจผี เป็นแม่ทัพใส่ชุดยี่หิ้ว มีการพิจารณาใคร่ครองอย่างรวมทอนแล้ว
คำนึงใจ เห็นได้ว่ากรมทอโจโฉยกมาขึ้นเรือและยังได้บอกข่าวว่ามีกำลังพลถึง
หนึ่งล้านคนมาที่เมืองกังตั๋ง ขุนนางเจ้าเมืองกังตั๋งก็อาจคำนึงใจโจโฉจะทอหรือ
ยอมยกนบนตนต่อโจโฉ จึงปรึกษาโจผีซึ่งเป็นแม่ทัพเรือ โจผีได้ใส่ชุดยี่หิ้วแล้ว

¹ โจโฉระบอบระบอตั้ง(เดิม) ตามบท เล่ม 2 หน้า 361

² ธิ. หน้า 149

ก็คิดในใจว่าการจะต่อสู้ ถึงแม้ว่ากองทัพโจโจจะมีแสนยานุภาพขึ้นมาแต่ก็ยังไม่
 วิเคราะห์ให้ทุนทวนทั้งทางใต้ไว้เหนือหลายประการดังนี้ ประการที่หนึ่งเมืองกังกั้ง
 บริบูรณ์ด้วยเสบียงอาหารและผู้คน สามารถเกณฑ์ทหารที่มีความชำนาญในการรบและ
 รวบรวมเสบียงได้ทันที่ ประการที่สองโจโจมีศัตรูที่ค่อนข้างอึดคือ เจ้าแห่งเจ้าเมือง
 เซเหลียงคงจะรบกับเมืองกังกั้งไม่สะดวกเท่าที่ ประการที่สามทหารโจโจไม่ชำนาญ
 ในการรบทางเรือแม้จะมีโลกสาเกตนครเป็นฉาก ประการที่สี่ระงับเป็นเหตุอัน
 การยกทัพรบทางไกลจะทำให้โจโจประสบปัญหาการขาดแคลนเสบียงอาหาร
 ประการสุดท้ายทหารโจโจส่วนใหญ่เป็นชาวป่าไม่คุ้นเคยกับอาหารการกิน และภูมิประเทศ
 ย่อมจะต้องมีการเจ็บป่วยทำให้กำลังพลลดน้อยลง จากเหตุผลทั้งห้าประการที่วิจัยชี้แจง
 ให้ทุนทวนฟังย่อมแสดงให้เห็นว่าโจโจเป็นแม่ทัพซึ่งมีจุดยหิใจอย่างยิ่ง

ซ่งเบ้ง เป็นแม่ทัพซึ่งมีความสามารถในการพิจารณาเหตุการณ์ใด ๆ ได้
 อย่างลึกซึ้งจึงก็คิดในใจไปถูกของเหมาะจะสมกับเหตุการณ์ เห็นได้จากเมื่อโจโจให้
 แสหัวตุนยกทัพหนึ่งแสนคนไปปราบเจ้าเมืองซันเจียน ขณะนั้นเจ้าเมืองซันเจียน
 เห็นคนเยอะ แสหัวตุนก็มีความยหิใจในการวางยุทธวิธีของซ่งเบ้งจึงทำให้แสหัวตุน
 คล่องตัวหนีเข้าไพร่พลเกือบหมด ก็นึกจะวางยุทธวิธีของซ่งเบ้งไปออกสำรวจภูมิประเทศ
 เห็นว่ากำลังพลของตนอ่อนแอเมืองซันเจียนจึงมีชัยภูมิเหมาะแก่การซุ่มทหารไว้โจมตีข้าศึก
 เพราะฉะนั้นเขาเห็นว่าเขาสามารถรบได้ ซ่งเบ้งจึงสั่งคนดูคนทหารทั้งพันคนไปซุ่ม
 ที่ภูเขาอีตัน สั่งให้หาพืชและอาหารตั้งทัพไปตั้งทัพที่ป่าอันอุดม สั่งคนแบ่งกับเจ้าสอง
 ตุนทหารตามรอยคนก่อคบเพลิงไปซุ่มที่ชายทุ่งของเจ้าเอ๋อริบม เจ้ากองทัพบกแสหัวตุนและ
 ยังเรียกกองมาจากเมืองอานเจียนเพื่อให้เป็นแม่กองทหารล่าอาศึกเข้าไปที่ชายทุ่งของตน
 แสหัวตุนของตุนเจี๋ยทหารและเสบียงอาวุธเกือบทั้งหมดก็เพราะจุดยหิใจของซ่งเบ้ง
 แต่ซ่งเบ้งก็ไม่ได้คิดกันด้วยขณะนี้ เพราะแม่โจโจจะต้องรับศึกหนักจากการเกณฑ์
 ของโจโจอีก ซ่งเบ้งเห็นว่าเมืองซันเจียนเป็นเมืองเล็กไม่เหมาะแก่การทำศึกสงคราม
 จึงแนะนำเจ้าเอ๋อริบมให้ย้ายไปอาศัยอยู่กับเจ้าเอ๋อริบมเจ้าเมืองเกงจีวเพราะเมืองเกงจีวเป็น
 เมืองใหญ่ทำการรบได้สะดวกกว่าเมืองซันเจียน

เมื่อจิวอี้เจียงของเบ้งไปเป็นโอรสในราชสำนักทำพวกรักกับโจโจ จิวอี้ของ
ของเบ้งไปถูกโจโจจับโดยขอให้ของเบ้งเดินทางไปบอกเล่าให้จี้ททหารไปโจโจ
กองเสบียงของโจโจ ถ้าจิวอี้เจียงบอกความของจิวอี้จึงคิดหาวิธีเอาตัวรอดโดย
พิจารณาเปรียบเทียบกับของเบ้งให้จริงว่า จากนี้ไปหากจะไปก็แสดงว่ากลัวโจโจ
เบ้งจะเป็นที่ปรึกษาในภายภาคหน้า ครั้นจะคบหาด้วยจิวอี้ก็จะหัวเราะเยาะไ้ความนั้น
ไม่รู้เท่าทัน ในที่สุดของเบ้งจึงหาวิธีที่ดีที่สุดคือหนีไปหลบซ่อนจะไม่ขอให้เล่าให้
จี้ททหารไปโจโจก็กองเสบียงโจโจแล้วจึงคิดหาวิธีแก้ไขภายหลัง

ครั้นของเบ้งก็บอกความของจิวอี้เปลี่ยนใจไม่ไปของเบ้งเดินทางไปหาเล่าให้
แต่จะพูดแต่ไปไม่ไปโจโจก็กองเสบียงของโจโจเอง ของเบ้งก็วิเคราะห์เห็นว่าจิวอี้
จะเป็นฝ่ายเสียเปรียบโจโจจึงสั่งโจโจให้ไปบอกจิวอี้ว่าเล่าให้ขุนทมนั้นมีนโยบาย
ที่จะกำจัดโจโจเหมือนกัน ดังนั้นจิวอี้ก็ตนจึงรวบรวมใจกำจัดโจโจและที่สำคัญ
คือโจโจมีความสำคัญในการสงครามมาก คงจะคิดหาวิธีป้องกันกองเสบียงอาหาร
อย่างรอบคอบ จิวอี้จะบอกกองเสบียงไปโจโจก็คงจะต้องเปลี่ยนหน้าโจโจแน่นอน
เมื่อจิวอี้ทราบว่าของเบ้งมีชุดยี่สิบเก้าเล่มเหมือนอีกซึ่งเล่มนี้ถึงกับสิ้นชีวิตแล้วพูดว่า
"ถ้าความคิดของเบ้งนี้ผิดก็ผิดเหลือยิ่งกว่าเราเสียส่วน..."¹

เมื่อของเบ้งให้ทมนูญพูดกับโจโจเมืองเคียงซา หลังจากเมืองเคียงซา
ทมนูญได้ช่วยกับทหารของเจ้าเมืองเคียงซาไปเคารพเล่าให้ของเบ้งและขอรับ
รางวัลการรบ เมื่อของเบ้งทราบว่าอยู่เฉยๆ เป็นเหตุเจ้าเมืองเคียงซาและตัดที่บะ
เพาไปให้ทมนูญ ก็สั่งให้ทมนูญให้ไปบอกเล่า ทำให้เล่าไปก็ใจจะระส่ำระสายมาก
เพราะเห็นว่าอยู่เฉยๆ ทำความดีความชอบได้แก่ฝ่ายตน จนควรจะได้รับรางวัลมาก
กว่าทมนูญไป ของเบ้งจึงสั่งแจงเหตุผลแก่เล่าให้

ดูใดกินข้าวแดงแล้วข้าพเจ้าผู้ผู้เสีย ผู้เป็นคนยากก็ดูไม่
ดูใดลาเสียอยู่ในแผนดินของข้าพเจ้าผู้ผู้เสีย

¹ ใจความอย่างระส่ำระสาย (หม) ตามบทกวี เล่ม 1 หน้า 902

ผู้เป็นต้นเหตุความสับสนนี้ ด้วยเงื่อนไขที่มีความสับสนเล็กน้อยซึ่งจะได้
ไว้นั้นไม่สมควร กลับซ้ำจากที่เกาะหูกในลักษณะดูลื่นนั้นเห็นภาพ
คลุมเครือไม่ ถึงมาตราเราจะเลี้ยวไว้นานไปก็จะทรยศไม่เห็นทาง¹

จากคำตอบของขงเบ้งแสดงให้เห็นความสับสนวิจิตร รู้จักพิจารณาลักษณะและอุปนิสัย
ใจคอคนได้อย่างดี เพราะหลังจากที่ขงเบ้งสิ้นชีวิตแล้วด้วยเงื่อนไขการขบถคิด
ถึงมัลลิกะระเจ้าเอาเสียจริงดังที่ขงเบ้งคาด

เมื่อเจ้าผู้ยกเมืองเซวณของเจ้าเจียงไค้แล้ว ในระยะแรกเจ้าผู้มีใจ
เบรเศสเจ้าเจียง เพราะเกรงคำครหาในทา ขงเบ้งจึงแนะนำเจ้าผู้ให้
เจ้าเจียงไปอยู่เมืองเกงจิวก้วยเหฺยลว่า เจ้าเจียงเป็นคนไร้ความคิด ง่ายต่อการ
การบงกช้อยู่ในมือของเซวณต่อไปจะนำความเดือดร้อนให้เจ้าผู้ ในที่สุดเจ้าผู้
ก็เห็นสมควรพิจารณาของขงเบ้งจึงส่งเจ้าเจียงไปอยู่เมืองก่งกั้น

ขงเบ้งจะใช้กลยุทธ์ในการดำเนินยุทธวิธีเพื่อเอาชนะข้าศึกทุกครั้ง
เห็นใจการที่ขงเบ้งยกทัพไปปราบเมืองเอกเจ้าเมืองนั้นเอง ขงเบ้งได้วิธีการรบ
ของเมืองเอกนั้นไปอย่างไม่มีขบวนทัพจึงสั่งทหารคอยดักฆ่าค่ายและสั่งให้รักษาค่าย
ไว้มั่นคงไม่ให้หลุดลุ่ยเพราะเมืองเอกจะส่งทหารไปรักษาค่ายตาม ขงเบ้งได้
ชี้แจงในใจให้มังคัมบุรุษเข้าใจนโยบายของตนดังนี้ "เมืองเอกเป็นข้าศึกต่างประเทศ
ทางที่กั้นขบวนข้าศึกเป็นขบวนเหมือนเราไม่ เราตั้งมั่นสั่งกำลังดูกองมืองเห็นได้
ประการใดแล้วจึงจะถอยถอยเอาด้วยตนเองให้คงได้ ทางที่ขงเบ้งยกทัพไปรบนั้น
จงป้องกันรักษาค่ายทั้งใจให้มั่นคงเกิด"² จากข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า ขงเบ้งใช้
กลยุทธ์ที่ตรงหาข้อเท็จจริงในการดำเนินยุทธวิธีเอาชนะข้าศึกอย่างรอบคอบแล้วจึง
ดำเนินการ

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้าที่ 1036

² เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้าที่ 607

เมื่อเมืองเฮกเจ้าเมืองนั้นครองนครหลวงแห่งหนึ่งของเมืองหลังจากที่เมืองเบ้งจับตัวได้ และปล่อยตัวไปทั้งหกครั้ง ของเบ้งโดยทางทั้งเบ้งเฮกเป็นเจ้าเมืองนั้นเอง เสนอเลย ที่ปรึกษาหลายคนไม่เห็นด้วยกับความที่เมืองของเบ้งและแนะนำของเบ้งให้แต่งตั้งขุนนาง ไว้ควบคุมเมืองเฮกอีกที ของเบ้งจึงต้องให้เชื้อชอเสียบในการที่ขุนนางควบคุมเมืองเฮก ว่า หากเมืองนั้นเองนั้นมีลักษณะห่างจากชาวเมืองอื่นก็ยังไม่เจริญงอกงามในศตวรรษ เป็นอาหาร หากเมืองนั้นจะยังริใจเงินลงในในการที่ของเบ้งยกตัวมาทำสงคราม นอกจากนั้นกฎหมายในเบ้งนั้นก็ไม่เหมือนกับเมืองอื่น ก็ยากๆไปทำให้เจ้าเมืองไม่พอใจแล้ว จะต้องผูกมัดไปทั้งชีวิต ของเบ้งเองเชื่อว่าหากแต่งตั้งขุนนางและทหารไว้คอยกำกับดูแล เมืองเฮกแล้วคนเหล่านั้นจะต้องมีความเฝ้าระวังอย่างแนบแน่นและอีกประการหนึ่ง ของเบ้งแน่ใจว่าเบ้งเฮกคงไม่กล้าคิดต่อสู้กับคนอื่นอีกต่อไป เพราะตนได้ปล่อยเบ้งเฮก ไปให้รบแต่ตัวจึงหกครั้งแล้ว เบ้งเฮกก็ยังไม่สามารถหาวิธีเอาชนะตนได้จึงแน่ใจว่า เบ้งเฮกคงจะสิ้นความคิดที่จะเอาชนะตนอีกต่อไป จากการที่ของเบ้งนี้เองเบ้งริเริ่มเขียน รวบรวมเรื่องราวนี้แสดงความดีโดยที่ใจของเบ้ง

เมื่อของเบ้งยกทัพไปช่วยก๊กกังนังนั้น พระเจ้าโจยทงให้โจจินเป็นแม่ทัพ ขณะนั้นกองพลที่ปรึกษาคนหนึ่งของโจจินคือวีทง โจจินจึงถามว่าของเบ้งจะต้อง ถือโอกาสนี้ส่งทหารไปช่วยเป็นแม่ โจจินจึงจัดกำลังทหารจำนวนหนึ่งไปอยู่ที่ ริมทางทั้งเขากิสาณเพื่อคอยรับไปช่วยของเบ้ง ฝ่ายของเบ้งนั้นมีความสามารถ ในการประชิดเข้ามารบจึงแน่ใจว่าโจจินจะต้องจัดกำลังคอยรับไปโจมตีภายหลัง จึงสั่งจูงกับคอยเปลี่ยนจุดทหารไปภาย โจจินจึงนำโจจินลัดแนวเวลายุทธวิธีเสียใหม่ ถึงความ

...เราที่เฝ้าอยู่ในความมืดโจจินนั้นเห็นจะเกณฑ์ทหารมาตั้งขุมอยู่หลัง เขากิสาณคอยกั้นเราเป็นแน่เอง เราจึงให้ทหารทั้งสองยกทหารไปแต่ พอให้ทหารโจจินเห็น เขาก็ยกมาช่วยกันยุทธทหารตั้งขุมอยู่แต่ไกล ถ้าเห็น เราจุดเพลิงสำคัญขึ้นเมื่อใด ทหารของเขาก็คงออกไปสกัดทางไว้ แต่ทหาร โจจินแตกแล้วเราไปก็ให้เปิดทางให้เขาหนีไปกว่าจะถึงค่ายโจจินก็จะเสียที่แก่

เราเป็นน้อง¹

จากคำพูดของขงเบ้งที่กล่าวไว้ไว้เกราะความดีของโจโฉ แสดงว่า
ก่อนที่ขงเบ้งจะวางแผนและสั่งการใด ๆ ให้อุทิศชีวิตใจใคร่ครวญอย่างถี่ถ้วนจึงตัดสินใจ
เมื่อขงเบ้งยกทัพไปตีอุยยกก๊กครั้งที่สอง ถึงแนวของเบ้งเป็นฝ่ายได้เปรียบ
ข้าศึกแห่งเบ้งก็ส่งทหารให้เชิญเบ้งและบุตรเพราะได้ใคร่ครวญเรื่องเสบียงอาหาร
ให้ทหารคอยหอรอบมากแล้วจึงเข้มแข็งเหตุผลให้นายทัพนายกองเข้าใจว่า เรื่องเสบียง
อาหารนั้นแม้กำลังสำคัญของคนทั้งปวงเพราะถ้าข้าศึกเกิดอดอยากไปโอบล้อมหลังทัพจะทำ
ให้เสียเปรียบและถ้าข้าศึกอดอยากเสียมากเสริมก็จะทำให้สงครามยืดเยื้อ ฝ่ายตนจะ
เสียเปรียบมากขึ้นเพราะเสบียงอาหารไม่พอ แต่เบ้งเลือกเสียในขณะนั้นจะไม่ดีทาง
เสียเปรียบเพราะขงเบ้งแน่ใจว่ากองทัพอันข้าศึกไม่อาจติดตามไปทัน

เมื่อขงเบ้งยกทัพไปตีอุยยกก๊กครั้งที่สอง ขงเบ้งส่งทหารเอกสี่คนคุมทหารไปตี
ค่ายสุมาอี้ พร้อมกับกำชับให้ทุกคนระวังกลอุบายของสุมาอี้เพราะอาจจะทุ่มกำลังไว้
โจมตี มิให้เคลื่อนทัพล่าช้าไปเร็วนัก แต่ทหารพัฒนาหนึ่งสองพันแซ่กไม่เชื่อคำเตือน
ของขงเบ้งจึงต้องประจัญหน้ากับสุมาอี้ สูญเสียกำลังพลไปเป็นจำนวนมากกองทัพที่ไม่อยู่ใต้การฝึก
เมื่อขงเบ้งทราบข่าวก็คิดว่าถ้าจะเอาความดีของโงมนายทัพนายกองก็อาจจะเกิดอันตราย
เพราะนายทัพนายกองเหล่านั้นจะลงเสียขวัญกลัวว่ารักกลัวกลัวตายคงจะหนีไปเข้ากับ
ข้าศึกแน่แน่ ขงเบ้งจึงส่งทหารคนหนึ่งไปยุยงให้กำลังใจนายทัพนายกองเหล่านั้นว่าตน
ไม่กลัวโงม ให้หาทางเอาชนะข้าศึกในใจได้

สุมาอี้ได้ส่งนายทหารเอกคนหนึ่งไปเป็นไส้ศึกในกองทัพของเบ้ง แต่ขุนหลวง
ของเบ้งว่าตนเป็นอมตะสามารถกลอุบายจับใจของทหารเอกคนหนึ่งของสุมาอี้ได้ ขงเบ้งจึง
ให้ตนเป็นผู้รับผิดชอบโดยลอบไปรบกับจีนง ในชั่วเวลาไม่นานตนก็ตีกระเจี๊ยะจีนงมาให้
ขงเบ้งได้ ขงเบ้งจึงจับได้คนที่กระเจี๊ยะจีนงนั้นคนที่กระเจี๊ยะจีนง ขงเบ้งจึงสั่ง
ให้นำตัวตนไปประหาร การที่ขงเบ้งจับได้ความลับเป็นไส้ศึกที่สุมาอี้ส่งมาก็เพราะ

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 687

ของเมืองนี้คือยมิโจ ทั้งความที่ของเมืองนี้มาอยู่ในความเงื้อมเงาใจดังนี้ "สุภาวดีนั้นมักได้
คนสี่สี่นี้บอกแลเงินลงก็กล่าวแจ้งทั้งให้เป็นนายทหาร เราให้เกราะหุ้มเพื่อเงินลงออกมารบ
กับแผ่นดินไต่ของเคียวก็ถูกง้าวตาย เราจึงเห็นว่านิคมนี้คือทหารเอก"¹

จากเหตุการณ์รบเคียงกาวางทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าของเมืองนี้แม้จะมี
อุบายพิริอในการพิจารณาวางแผนก่อนแล้วจึงคิดในใจ

สุภาวดี เป็นแม่ทัพหนึ่งซึ่งมีอุบายพิริอ กล่าวคือได้พิจารณาเหตุการณ์
อย่างรอบคอบอีกชั้น รู้จักเปรียบข้อเท็จจริงและหาวิธีแก้ปัญหามีเหตุผล
เห็นได้จากตอนที่ของเมืองจะยกเข้ามาช่วยยกครั้งแรกนั้น ของเมืองได้บอกข่าวว่าสุภาวดี
เป็นชนบทเพื่อให้พระเจ้าโจยอยไม่ไว้วางพระทัยปลดจากตำแหน่งขุนนางผู้ใหญ่
แต่หลังจากนั้นไม่นานพระเจ้าโจยอยก็ทรงตั้งโง่งมสุภาวดีแทนทั้งให้เป็นแม่ทัพยกไปรบ
กับของเมืองเพราะโง่งมโง่งมโง่งมจะไม่มีข้อคิดเห็นของเมืองใด ขณะที่สุภาวดีได้รับแจ้ง
ก็คิดว่าของเมืองคิดเอาเมืองของของเมืองไปเข้ากับของเมือง สุภาวดีจึงใช้อุบายพิริอคิดในใจ
ยกทัพไปปราบของเมืองคิดก่อนโดยมิได้บอกเหตุพระเจ้าโจยอยเพราะเกรงจะชักนำไม่ทันการ
เนื่องจากสุภาวดีเห็นว่าของเมืองกับเมืองคิดคบคิดกันแล้ว เมืองคิดก็คงอาสายกทัพไปได้
เมืองคิดเองในขณะที่ยกเข้ามาเมืองเดียวกัน การตัดสินใจของสุภาวดีครั้งนี้
แม้ของเมืองก็ยังสรรเสริญ

หลังจากนั้นสุภาวดีใช้อุบายพิริอคิดกลอุบายเอาชนะของเมืองโดยตั้งเคียวคืบให้
กองหน้าทั้งกำลังมีไพร่ประมาณของเมือง ดังความว่า

เราจะคิดกลอุบายทั้งปวงทั้งเห็นชอบด้วยกันก็แต่หาความประมาท
อันของเมืองและเมืองคิดหาไม่ได้ ตัวท่านในกองหน้าจะยกทหาร
เคียวทัพไปอย่าดูเบา จงแบ่งกองสอดแนมไปดูทางทั้งปวงก่อน
แม้มิได้เห็นผู้คนช่วยชาวแล้วจึงยกไป ถ้ามิได้ตรวจตราด้วยชายคูให้ถวนถี่
เห็นว่าโง่งมแล้วจะยกทัพไปนั้นก็จะต่างกลของของเมืองโดยไม่ทันรู้ทั่ว²

¹ วรรณคดีพระราชนิพนธ์ (บท) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 820

² ๓. หน้า 706

จากคำพูดของสุมาลีได้ว่าโคกถล่มถล่มและตั้งเกี่ยวพันให้สองทศกษัตริย์แห่งแว่นแคว้น
ไปก่อนกับสงฆ์ให้เห็นว่าสุมาลีได้พิจารณาเปรียบเทียบแล้วจึงวางแผน
เมื่อพิฆเนียงเป็นฝ่ายปราญชต้องเสียท่ามอ เก เทงอันเป็นพันธมิตรสำคัญในแคว้น
สุมาลีแน่ใจว่านายทัพนายกองของระบอบจะหนีไปอยู่ตามแว่นแคว้นจึงตั้งเกี่ยวพันไปตั้ง
รับชาติกระหว่างทางที่จะไปถึงกายเมงกวน ส่วนตัวสุมาลีจะยกทัพไปที่พิฆเนียงที่
ตำบลจำกอกแห่งไปตำบลจำกอกได้มีความหมาย สุมาลีได้ใช้กลยุทธ์ใจตกลองใจว่าควร
จะเกี่ยวพันไปทางเมืองเซเสียจะดีสุดเพราะเป็นเมืองยุทธศาสตร์ที่สำคัญเนื่องจากเป็น
แหล่งเก็บเสบียงอาหารที่ใหญ่ที่สุดของชาติและยังมีเส้นทางเกี่ยวพันไปถึงเมืองอื่น ๆ ได้
อีกหลายเมือง

หลังจากที่สุมาลีใช้กลยุทธ์ใจในการดำเนินยุทธวิธีทำให้พิฆเนียงต้องถอยทัพกลับ
พระเจ้าโจยอยได้ปรึกษาสุมาลีเรื่องจะยกทัพไปที่เมืองเซจวน สุมาลีได้พิจารณาถึง
เรื่องลมฟ้าอากาศอันเป็นปัจจัยสำคัญเรื่องหนึ่งในการทำการรบ สุมาลีเห็นว่าขณะนั้น
เป็นฤดูร้อน ความปกติแล้วในฤดูร้อนอากาศร้อนอบอ้าวไม่เหมาะที่จะเกณฑ์ทหารไปรบ
เพราะอากาศร้อนมีผลต่อไพร่พลอย่างยิ่ง นอกจากทหารจะเหนื่อยเหนื่อยแล้วยังมี
ปัญหาเรื่องการขาดแคลนเสบียงและเสบียงอาหาร สุมาลีจึงกราบทูลพระเจ้าโจยอย
ให้ยกยั้งไว้ก่อนเพราะอย่างไรเสียของพิฆเนียงจะไม่อาจจะยกทัพมาตีเมืองดกเคี้ยงในฤดูนี้ได้
เช่นกัน เมื่อพระเจ้าโจยอยถามถึงวิธีป้องกันเมืองให้รอดพ้นจากเงื้อมมือชาศึก
สุมาลีก็ได้กราบทูลว่าตนได้ไตร่ตรองคิดหาวิธีป้องกันเมืองไว้แล้ว โดยคิดว่าของ
มอ เก เทงจะไม่เดินทัพมาทางด่านเขาภิธาน คงจะต้องเดินทัพมาทางตำบลตองเพราะเป็น
ทางลัด สุมาลีจึงวางแผนจัดทหารไปตั้งค่ายสร้างกำแพงมีทางป้องกันไม่ให้พิฆเนียง
เข้ามาได้และยังส่งเฮกเจียวเจ้าเมืองโพให้ตั้งมั่นรักษาความดีและหลอกลวงให้
คุณทหารไปถึงศึกที่ชาศึกที่ตำบลตองอีกด้วย ด้วยกลยุทธ์ของสุมาลี พิชเนียง
จึงไม่อาจเดินทัพมาตำบลตองได้ของลลนมาทางเขาภิธาน

เมื่อพระเจ้าโจยอยทรงทราบว่าของมอ เก เทงเจ้าเมืองเซียวถึงกับคิด
ของสุมาลีว่าถึงที่ด่านคนเพื่อจะยกทัพมาตีเมืองดกเคี้ยง สุมาลีได้อาสาคุณทหาร
เพียงสี่พันคนไปปราบกองมอ เก เทง พระเจ้าโจยอยเกรงว่าสุมาลีจะทำการไม่สำเร็จ

เพราะมีกำลังพลน้อยทั้งระบะทางกิเลสและกันการ พระองค์จึงทรงตั้งแผนการรบของ
 สุมชาติ สุมชาติก็ไ้กราบทูลแผนการอันแสดงให้เห็นถึงอุบายที่ใจว่า แผนนี้ทั้งนั้น
 ทนกว่ากองขุนเอี้ยมคงจะถึงเมืองไปก่อนทหารอยู่ในป่าซึ่งจะทำให้ฝ่ายคนคิดความ
 กองขุนเอี้ยมไม่ยากนักเพราะไม่ชำนาญภูมิประเทศ แผนที่สอง กองขุนเอี้ยมอาจ
 ยกพลมาตั้งค่ายรับตีชนนอกเมืองเอี้ยมทั้งนี้ แผนนี้สาม กองขุนเอี้ยมอาจยกตีมา
 ตั้งรับที่เมืองเซียงเป้งซึ่งเป็นเมืองติดต่อกับเมืองเอี้ยมทั้งนี้ พระเจ้าโจยอยจึงให้
 สุมชาติประมาณเวลาในการรบกับกองขุนเอี้ยม สุมชาติก็กล่าวว่าจะต้องใช้เวลานานทุก
 ประมาณหนึ่งปี โดยวิเคราะห์อย่างละเอียดกว่า เนื่องจากระบะทางกิเลสและกันการ
 จึงต้องใช้เวลานานเดินทางไปถึงเมืองเอี้ยมถึงประมาณหนึ่งร้อยวัน ใช้เวลารบประมาณ
 หนึ่งร้อยวัน เดินทางกลับอีกหนึ่งร้อยวัน นอกจากใช้สุมชาติยังเผื่อเวลาสำหรับให้
 ทหารมีโอกาสนำบุตรภรรยาไปและกลับที่ภูมิลำเนา พระเจ้าโจยอยจึงทรงถามต่อไปว่า
 ในระหว่างเวลาหนึ่งปีสุมชาติไม่อยู่ ข้าพเจ้าจะปกครองเมืองเสฉวนหรือเมืองกังคังยกมาตี
 เมืองเอี้ยม สุมชาติได้คิดหาวิธีป้องกันไว้ก่อนว่า สุมชาติก็กราบทูลว่าตามได้
 ก็ก่อนจะยกทหารไว้รักษาเมืองเสฉวนแล้ว เนื่องจากสุมชาติเป็นแม่ทัพซึ่งมีอุบายที่ใจรอบคอบ
 และมีสติปัญญาในเรื่องปราศ พระเจ้าโจยอยจึงอนุญาตให้สุมชาติยกทัพไปปราบกองขุนเอี้ยม
 และสุมชาติก็ทำสำเร็จตามที่ตั้งใจ

จากเหตุการณ์ที่ยกมาว่าทั้งสามได้ทำให้สรุปได้ว่าสุมชาติเป็นแม่ทัพซึ่งมี
 อุบายที่ใจอย่างดียิ่ง

10. มีความยุติธรรม

มีความยุติธรรม คือไม่เอื้อเฟื้อหรือความลำเอียงทั้งการลงโทษและการให้
 รางวัล เป็นผู้พิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลและรอบคอบ เมื่อผู้ใดยังกับบัญชา
 ทำความดีที่สร้างผลดีอาจเป็นเพียงชั่วครั้งเสี้ยวหนึ่งเท่านั้น แต่ทั้งนี้ต้องกระทำทั้ง
 ต่อหน้าและลับหลังด้วย เมื่อมีการลงโทษอย่างเที่ยงธรรมปราศจากอคติ ไม่มีการเลือก
 ใจรักที่สิ่งหนึ่งและไม่มองโทษเป็นการส่วนรวม ต้องมีแรงใจให้ทุกคนลงโทษเข้าใจว่าเราทำ
 ความผิดสถานใด การลงโทษนั้นเพื่อเป็นการปรับปรุงบุคคลและพัฒนากันให้ก้าวหน้าขึ้น

ต่อไปนี้เป็นกรวิเคราะหุสมบัติอันความยุติธรรมของแม่มดเอกฉันท
โคแก่โจโล จิวี่ ขงเม้งและสุมหาความลำบาก

โจโล เป็นแม่มดที่ปกครองอยู่โดยังกับนักรบอย่างยุติธรรม เป็นบุตรจาก
คฤหิ์ทั้งการบูช่าเทวีจางวัดและการดงโหม ไม่คำนึงว่าผู้นั้นเป็นญาติหรือคนไกลชิด
นักทำผิดแล้วโจโลจะสั่งลงโทษเท่าเทียมกับทุกคน ส่วนผู้ที่มีความสามารถทำความดี
ความซื่อใจโลก็สนับสนุนเต็มที่ ไม่คำนึงว่าผู้นั้นจะเคยเป็นศัตรูกับมาก่อน ไม่มี
ความอาฆาตพยาบาทให้โอกาสลงแค้นหัวเข่าแก่ทุกคน ความยุติธรรมของโจโลนั้น
ปรากฏตั้งแต่ครั้งโจโลเป็นผู้ดำในการรวบรวมกองทัหวัเมืองเขามาปราบทั้งโจระที่
เมืองหลวง ครั้งนั้นเตียวซุยังเป็นเพียงทหารเอกใจอาสาอันเสียแต่ทัพใหญ่ออกไป
รบกับทั้งโจระ อันเดียวโกรธมากเพราะเห็นว่าเตียวซุยังอาจเนื่องจากเป็นเพียง
ทหารเอกยังไม่เคยแสดงฝีมือให้ประจักษ์ทำให้เสียเกียรติกองทัหวั โจโลได้ให้อันเดียว
ว่าแม่มดก็ไม่พอใจเพราะมีความยุติธรรมที่จะเห็นว่าทหารดำศึกสงครามนั้นไม่ควรจะ
ด้วยศักดิ์ก็เป็นที่ตั้ง ถ้าผู้ใดเข้าใจว่าตนมีฝีมือก็สามารถอาสาทำความซื่อให้ปรากฏได้
เมื่อมีความซื่อเป็นผู้เป็นแม่ทัพก็ต้องบูช่าเทวี ถ้าทำความผิดก็ต้องถูกลงโทษจึงจะถูกดอง
แต่อันเดียวไม่มีความยุติธรรมแก่โจโลจึงไม่รับฟังเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้นถึงกับยื่นคำขาด
ว่า ถ้าจะยกทหารเอกขึ้นเป็นทหารเอกตนก็จะดองทหารกลับเข้าเมือง โจโลจึง
ประนีประนอมทั้งสองฝ่ายก็ยกทัพไปจนเสียและดองนำอาหารของทั้งทีไปให้เตียวซุยัง
พรรคพวกที่ค่ายเพื่อไม่ให้เสียหน้าใจ

เมื่อโจโลยกทัหวัไปรบกับลิโมที่เมืองปักเคี้ยง ก็ยวี่เขียนหนังสือไปลง
โจโลนัดหมายให้ยกทัหวัเข้าเมืองปักเคี้ยงจะได้ติดอยู่ในวงล้อมของลิโม โจโลหลงเชื่อ
เตียวซุจึงเสียทัหวัไว้ก็อยู่ในกองไฟ แต่ภายหลังเตียวซุกลับใจมาเข้ากับโจโล
ซัดและพานข้ามภูเมืองออกเสีย ลิโมจึงกลับเข้าเมืองไม่ได้ต้องหนีต่อไป โจโลจึงยึด
เมืองปักเคี้ยงได้ โจโลได้ให้รางวัลความซื่อแก่เตียวซุอย่างยุติธรรมโดยยกโทษ
ความผิดที่เตียวซุเคยเขียนหนังสือลงตนในภาคกับลิโมและซุมเคี้ยงอย่างดี โจโล
บูช่าเทวีจางวัดโดยไม่คำนึงถึงนรกนังนาคก็ยกแทนพยานา การกระทำของโจโล

จึงเริ่มทูลความเลื่อมใสศรัทธาจากภูมิจานและภูมิมังคัมภีร์มาได้เป็นอย่างดี

ทรงครั้งหนึ่งโดยทำความที่มาก่อนแทนทำคามนิคอาจจะโดยมั่งใจหรือ
ไม่ว่าชอบก็ตาม ก็ใช้ว่าโจโจจะตามลงโทษตามอาญาทัณฑ์โทษ โจโจยังว่าอีก
ถึงคามนิคความชกนแทนก่อนและนำมาโดยทรงเชื่อก็คิดเห็นว่าระหว่างคามนิคที่โดยอำนาจ
กับคามนิคนี้อย่างไหนจะมีโทษหนักกว่ากันพอจะหักกลบลบอ้างกันได้หรือไม่
ถ้าคามนิคนี้ไม่รับผูกพันใจโจโจก็ให้ลงโทษทัณฑ์โทษไว้ทั้งห้าอันเพื่อป้องกันไม่ให้คามนิค
หลีกหนีก่อนเกิดน้ำอึก ให้มีใจจากการพิจารณาโทษแล้วเห็นว่าสมควรจะโจโจลงโทษ
เกี่ยวตัวก่อนเสียก่อนแล้วหนีออกไปแต่อย่างใด พิจารณาของโจโจแยกออกไว้ในสองพวกคือ
พวกของเจ้าหัวตื้นและอีกพวก พวกของเจ้าหัวตื้นนั้นออกซึ่งทรัพย์สินราษฎร พวกของอีก
สองสามราษฎรจึงได้มาขึ้นพิจารณาโทษแล้วอีกพวกหนึ่งให้ตั้งค่ายไว้แต่รับรับโจโจด้วย
เจ้าหัวตื้นโกรธจึงจึงไปรายงานโจโจว่าอีกพวกหนึ่งพวก โจโจเรียกอีกพวกนั้นมาถาม
เมื่อทราบความจริงว่าอีกพวกนี้ทำไปโดยเจตนา โจโจก็สรรเสริญและให้เครื่องของ
หนึ่งสำหรับเป็นบำเหน็จ ทั้งแต่งตั้งให้เป็นเอกอัครราชทูต แต่พระเจ้าราชาธิราช
ส่วนเจ้าหัวตื้นนั้นมีความนิคฐานไม่กำชับพอปล่อยให้เจ้าหัวตื้นไปราษฎร โจโจยังมิได้
ลงโทษเพราะเห็นแก่ความดีครั้งเก่าก่อนแต่สิ่งศาลโทษไว้

ในการสั่งลงโทษทุกครั้งโจโจจะวิเคราะห์เหตุการณ์ความเพียงธรรมเสียก่อน
แล้วจึงสั่งลงโทษ ถ้าเป็นความนิคที่ผู้ทูลโจโจก็จะยกโทษให้ครั้งหนึ่ง โจโจเห็นกับ
อีกพวกหนึ่งพวกไปก็เล่าให้เมืองขึ้นด้วยแต่ก็ลงโทษเพราะเจ้าหัวตื้นที่รับมาที่ผิดสัญญา
หลักหม่อมกุดตันสรวัดขึ้น โจโจเห็นกับอีกพวกหนึ่งเสียใจและคำนึงในความนิคของพวกต่างก็
หากันไปก่อนลงโทษโจโจ โจโจไม่ได้ลงโทษเพราะเห็นว่าการทำสงครามย่อมมี
ทั้งชนะและชนะจะมุ่งเอาชนะอย่างเดียวกันเป็นไปไม่ได้ หลังจากนั้นโจโจให้เจ้าหัวตื้น
คุมทหารหนึ่งพันคนไปปราบเจ้าหัวตื้นที่เมืองขึ้นเสีย แต่เจ้าหัวตื้นก็ไปเสียซึ่งเมืองทหาร
ไปให้ซึ่งเมืองเสียก็ยอมยกขึ้น เจ้าหัวตื้นตระหนักในความนิคของพวกหัวตื้นทั้งประหาร
เพราะได้สัญญาไว้ว่าทำไม่ได้แล้วเจ้าหัวตื้นจึงยอมยกให้โจโจตัดศีรษะจึงมีหัวกอง
เอาไว้เพื่อรับโทษ โจโจนั้นเห็นผู้ทำโจโจนั้นก็ทำบุญเพราะ เมื่อเห็นเจ้าหัวตื้นสำนักนิค

ก็เกิดความเมตตา จึงยกโขนให้และสั่งเจ้านครว่า "ซึ่งท่านไปทำการสงครามให้
เสียซึ่งข้าศึกมาจะมีโขนท่านก็จงทูล แด่ท้าวท้าวว่าเป็นความชอบในการสงครามมาแก่
ก่อนอื่นอันมาก โขนนั้นเราจะยกไว้ครั้งหนึ่ง บรรดาข้าศึกทำการสงคราม
มากี่ปีนะแด่เทพบุตร"¹ แล้วโจโฉก็สั่งขุนนางให้ยกโขนและตั้งฐานกลองตักเตือน
ให้สู้กันด้วยตน

เมื่อโจโฉยกกลองมาเพื่อถวายแก่เจ้าเมืองเสให้เสียงโขนข้างรับสั่ง
พระเจ้าเอียนก็ลงมาฟังโขนเห็นว่าโขนแสดงจะไต่จับตัวข้าศึกโดยสะดวก
แต่ดูบุรุษนางผู้หนึ่งซึ่งมีใจเจ็บแค้นโจโฉว่าความคืบนี้โขนมาแสร้งเพื่อจะไต่จับกัน
ก็คิดจัดโจโฉ ด้วยมีพระพรหมน้อยนางสีฐานเลี้ยงซึ่งลอบเป็นชู้กับเปียวเต็กมอง
ภรรยาหลวงของอุยอุยเอง เปียวเต็กต้องการไต่นางสีฐานเลี้ยงเป็นภรรยาจึงคิดหา
วิธีกำจัดอุยอุยของตน เปียวเต็กเห็นแก่ศรัทธาของอุยอุยจึงไปหลังจากที่ไต่ไป
ขณะหนึ่ง ก็ให้นางสีฐานเลี้ยงไปลอบหาความอุยอุย อุยอุยก็เล่าความจริงทั้งหมดให้
นางสีฐานเลี้ยงฟังว่าให้เปียวเต็กหลวงรู้ความจริงไปตาย เปียวเต็กจึงไม่ปล่อยโลกา
อันนี้ให้ผ่านไป รังเกียจความคืบนี้ไม่จริงโจโฉเห็น โจโฉก็คิดชวนกลองมาฟังและอุยอุย
แล้ว โจโฉก็พิจารณาเห็นว่าความชอบของเปียวเต็กโดยอุยอุยให้เปียวเต็กขอรางวัล
เปียวเต็กนางสีฐานเลี้ยง ขณะนั้นโจโฉยังไม่ทราบความสัตย์จริงอันนางสีฐานเลี้ยงบอกเปียวเต็ก
กับนางสีฐานเลี้ยง จึงจะเป็นฝ่ายไต่ระโยชน์จากนางสีฐานเลี้ยงเพราะเหตุกรรมของ
นางว่าเป็นหญิงชั่ว หากลอบไปรู้กับอุยอุยแล้ว หญิงนั้นไปเพราะผู้ใดจะยกของ
เลี้ยงจึงถึงแก่ความ เปียวเต็กจึงต้องสารภาพความจริงที่ตนเป็นชู้กับนางสีฐานเลี้ยงให้
โจโฉทราบ โจโฉจึงวิพากษ์ให้นำสองคนนี้ไปประหารเพราะไม่ต้องการให้เป็นเยี่ยง
อย่างแก่ผู้อื่น เปียวเต็กนั้นเป็นนางภรรยาแต่ลอบเป็นชู้กับภรรยาของผู้อื่นและยัง
ก็กลางวิธีก็ยกกลองแสดงถึงความไม่ซื่อสัตย์ต่อกลอง นอกจากนั้นยังให้ประหารพรรคพวก
ญาติพี่น้องของเปียวเต็กและอุยอุยทุกคนด้วย ส่วนทหารของนางสีฐานเลี้ยงโจโฉเห็นว่าไม่ได้

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 814

เห็นแว้บใจมันมาแรงเสียงนกยูงยังก้องในหาคาญหน้าที โจโลจึงรับไว้ทำราชการด้วย
จากเหตุการณ์ที่กล่าวมานี้แสดงถึงการตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ อย่างยุติธรรมด้วยการ
สอบถามข้อเท็จจริงอย่างถี่ถ้วนมิให้ถูกเข้าใจผิดว่าเห็นแก่บุญอาจว่าทำความคิดด้วยคนปาก
เขมรเดียวกับเมื่อโจโลปราบเมืองฮังและหัวเมืองที่เพิ่งผนวกได้ราบคาบแล้ว โจโล
ก็ถูกเข้าใจผิดว่ารังวอแห่งหนทางมากมาย แกร่งใจให้ประหารเอียวสงคนสนิทของ
เคียวพักเจ้าเมืองฮังทางซึ่งรบศึกเจ้านายเพราะความโลภกับฉันทฝ่ายโจโล ถึงจะ
เป็นผู้ที่ช่วยโจโลให้จับเคียวพักได้บางส่วนก็แต่โจโลก็เห็นว่าเอียวสงนั้นหากุศลกรรม
มีไต่เลย ถึงจะทำความชอบแก่ตนก็ไม่เหมาะที่จะคบเลี้ยงเพราะเป็นคนลึกลับขี้นึก
แก่การสักการะถือปฏิบัติของตนเองเป็นที่ตั้ง โจโลไม่ยอมเป็นอันขาดที่จะให้บุตรรัก
และบุตรบุญธรรมรุ่งเรือง จึงสั่งลงโทษโดยการให้ทหารนำตัวเอียวสงไปกระหน่ำให้
กัณฑ์หลายพันแล้วจึงให้ตัดศีรษะเอียวสงประจานเพื่อมิให้ผู้ใดเกลียดชังอย่าง

โจโลเป็นผู้มีความเที่ยงธรรมตัดสินคดีทรงไปตรงทุก มีความเคร่งครัด
ในกฎัยการศึกไม่คำนึงถึงความเป็นลูกหลานญาติพี่น้อง ไม่กลัวความผิด เมื่อทำผิด
แล้วต้องได้รับโทษเหมือนกันทหารคนอื่น ๆ แต่เมื่อมีความดีความชอบก็ถูกเข้าใจผิดว่า
รังวอแห่งหนทาง เห็นได้จากเมื่อโจโลสั่งให้เจียงบุตรลงให้บุตรทหารหาพี่น้อง
ไปรบเมืองไคทง โจโลสั่งสอนโจเจียงว่า "เมื่อเราอยู่บนเรือรบนั้นเป็นพวกเดียวกัน
มันนี่เราจะไปทำการศึกถึงเขื่อนฮังเจ้า อย่าได้คิดประมาททำผิดก็เอาโทษตามผิด"¹
จากคำสั่งสอนนี้ทำให้เห็นอุปนิสัยของโจโลได้ชัดว่าเขาเป็นผู้นำความยุติธรรมยิ่งนัก
ไม่คำนึงว่าความดีความชอบจะปะปนกับสิ่งที่ไม่ควรงาน เมื่ออยู่ระหว่างกฎัยการศึก
ทหารทุกคนจะมีศักดิ์เท่ากันคือเป็นผู้ไทยมั่งคั่งมีฐานะเสมอกันหมด ไม่มีคำว่าลูกหลาน
ญาติพี่น้องที่ไปขอให้กองทัพประเวณีกับข้าศึกในการปกครอง มิใช่ว่าโจโลจะถูก
ผู้ใดกล่าวหาว่าไม่มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ผู้สูง กล่าวคือกล่าวสั่งลงโทษประหารญาติสนิท
รวมสกลและผู้ที่เคยรวมเป็นรวมทนายด้วยกัน โดยไม่ไต่ถาม แต่หัวเอียน เกี่ยวพัน

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 359

โจทองนั้นใจโลโลสั่งใจไปรักษาตามตงกวนกับมือของอาโหมเจ้าเงี้ยวเข้าที่ใดภายใน
สิบวัน ถ้าเสียตามตงกวนจะต้องถูกประหาร แต่โจทองประมาณไม่ฟังคำห้ามปราม
ของมือของ หนีออกไปต่อสู้กับเจ้าเงี้ยวจนประสพความพ่ายแพ้ โจโลสอสมสวณหักคำ
จนทราบว่าเป็นเพราะความประมาณตัวของโจทองทำให้เข้าที่ตงกวนตงกวนได้
จึงสั่งองโหลตามอาชญาวิธีให้ทำโจทองไม่ประหารไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่น ชุนนาง
และนายทัพนายกองช่วยกันอลวนชวนโหมแทนโจทอง โจโลกับฟังความก็คิดองนวยกับ
นายกองไม่หักท้าวเขาแต่ใจตัวจึงยกโหมให้โจทองแต่กล้าโหมไว้ ทดมาโจโลได้
จากนั้นก็เจ้าเงี้ยวแต่แบ่งจากเจ้าเงี้ยวเป็นกลุ่มหมู่มีพลกำลังและมีการรบเคียงกันรุนแรง
จึงบุลละดูเขาใส่ใจโจโลเพื่อกำลังที่จะรับทองที่เขาเอา โจทองก็ออกมารบสกัด
เจ้าเงี้ยวไว้ที่ตามโจโลทัน เจ้าเงี้ยวจึงต้องถอยกลับ โจโลในรางวัลแก่โจทองโดย
ยกโหมแต่ครั้งก่อนให้ถือว่ามีความรอบคอบอย่างถึงหมกและโหมให้จริงรางวัลก็มาก

เช่นเดียวกับคราวที่โจโลยกทัพไปตีเมืองฮังตงของเตียวหูล โจโลให้
แฮหัวเจี้ยนกับเตียวคิมเป็นแม่ทัพคุมทัพหลวงเข้าไปก่อน เมื่อแฮหัวเจี้ยนกับเตียวคิม
ถูกทหารในวังประชิดกายของเตียวหูล ด้วยความประมาณไม่ได้ออกตรวจตรา
ทหารเตียวหูลจึงปล้นค่ายแฮหัวเจี้ยนกับเตียวคิมได้โดยง่ายตาย โจโลที่จำรงอยู่แล้ว
เห็นว่ามีความผิดของแฮหัวเจี้ยนและเตียวคิม แต่ที่ปรึกษาและทหารหาญอลวนชวน
ขอรางวัลโหมโหมไว้ก่อนเพราะทั้งสองคนนี้เป็นนายทหารเอก โจโลก็ยกโหมให้แต่ให้
ทั้งสองคนไม่ตีกันเองแบ่งความไว้การแก้ตัว ถ้าทำไม่สำเร็จจะต้องถูกประหารโดย
ไม่ผิดอะไรใด ๆ ทั้งสิ้น การยกทัพอย่างเพียงธรรมดาของโจโล ก็คือองโหลยกกระทำการ
ตามโหมตามโหมจนทำให้ใหญ่โตจึงกับบัญชาเกรงกลัวการกระทำผิดและกระทำความผิดในการ
ปฏิบัติหน้าที่อย่างสุดความสามารถ แฮหัวเจี้ยนและเตียวคิมก็สามารถตีค่ายเองแบ่งความ
สามารถตีของเตียวหูลเสียสองคน ก็รับความพ่ายแพ้เตียวคิมที่เวียงปาเส
และแฮหัวเจี้ยนที่กานแฮแบ่งกวนอีก โจทองซึ่งเห็นแก่ทัพได้รายงานให้โจโลทราบ
แต่โจโลนั้นไม่ถือการในการองโหล กล่าวก็จะองโหลยกสุมนควรจะได้รับโหมเท่านี้
เพราะการองโหลระว่าเพื่อตามอาชญาวิธีของเขาคิดทำให้ใหญ่โตจึงกับบัญชาเสียศรีธนา

และเขาก็ได้จากในที่สุด โจโลจึงยกโทษให้เกี่ยวกับความเหินห่างว่า "อันการสงคราม
จะหมายพระฝ่ายเดียวนี้ไม่ได้ จำต้องแฉกแฉบบ้าง ซึ่งเกี่ยวกับเสียที่แก่ชาติ
ทั้งนี้เพราะจะยกโทษไว้ให้ทำการแก้แค้นครั้งหนึ่งก่อน"¹

เมื่อความขัดแย้งที่เมืองหลวง โจหิมินอยู่รักษาเมืองฉวนเฉียนได้ตกลงอยู่กับ
กวนตง แต่ไม่สามารถจะรักษาเมืองขงหยงไว้ได้และยังถูกกวนตงล้อมเมืองฉวนเฉียน
ไว้อีก โจหิมินต้องขอให้โจโลส่งกำลังไปช่วย โจโลส่งมั่งเทกกับอีกสิบหน่วยก็
พ่ายแพ้กวนตงอีก ซึ่งหลังจากนั้นโจโลก็ไปรบกับกวนตง การนี้กวนตงเป็นฝ่ายชนะไม่ได้
ต้องถอยกลับเขาคาม โจหิมินซึ่งถูกกวนตงล้อมในเมืองฉวนเฉียนจึงก็หักคอกมาโคและ
ช่วยมือของพระยาเถาเถา กวนตงเห็นเหลือกำลังจึงต้องถอยทัพ โจหิมินรู้ว่า
ทัพของตนในฐานที่รักษาเมืองฉวนเฉียนไว้ไม่ได้ ทั้งที่โจโลให้ความช่วยเหลือไว้วางใจ
จนอำนาจให้เต็มที่ โจหิมินจึงสามารถความผิดของกวนตง โจโลก็ยกโทษให้
เพราะมีเหตุให้โจโลเห็นว่าโจหิมินไม่สามารถจะกวนตงให้ถอยไปได้นั้นไม่ใช่เป็นเพราะความ
ประมาทหรือการมองคอกตาของโจหิมิน แต่ทั้งนี้เพราะโจโลประจักษ์ในฝีมือและ
ความสามารถของกวนตงเป็นอย่างดีว่าเหนือกว่าโจหิมิน โจโลจึงตอบโจหิมินว่า
"เป็นเหตุดังนี้เพราะเราเห็นว่าเราตาเถาเถาไม่"² ซึ่งแน่นอนที่สุดว่าทุกคน
ที่ได้ยินคำตอบของโจโลเห็นแล้วจะทราบบ้างจึงรักก็ยอมให้ชีวิตทำงานให้โจโลอย่าง
เต็มกำลังสติปัญญา ส่วนมือหนึ่งเป็นเหตุสติปัญญาหาญทำให้กวนตงผู้ใดต้องถอยกลับ
ทั้งที่ทัพของกวนตงนั้นมีแรงยิ่งแรง โจโลก็กล่าวสรรเสริญยกย่องแก่ทหารทุกคนว่า
"ภายหลังนั้นจนถึงเพียงนี้ ซึ่งของก็ความเอาชนะได้ แต่เราใช้ให้ทหารทำศึกถึง
สามสิบปีไม่เคยให้อาเจาชนะให้แพ้กับมือของใคร ถ้ามือหนึ่งเป็นเหตุสติปัญญาการนี้จะได
จะเสีย"³ นอกจากนี้โจโลก็ยังให้รางวัลแก่ทหารทุกคนอย่างยุติธรรมอีกหลาย
ความหมาย

¹ โจพระยาพระคัง(พน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 335

² ก. หน้า 415

³ ก. หน้า 417

โจโจเห็นว่าศึกครั้งนี้เสร็จเร็วแล้วก็นึกดีใจที่คอโม หลังจาก
นั้นก็ต้องกลับตามโจโจไป โจโจรู้ว่าหลังจากที่ตามไปก็ออกไปรับจึงเห็นการจัด
ทัพของมิโฮงว่าถูกต้องตามพิธียศสงคราม โจโจก็พอใจเข้ามาเห็นรางวัลโดยเลื่อน
ตำแหน่งมิโฮงเป็นทหารเอกสำหรับปราบข้าศึกที่ใด

ต่อมาโจโจก็จะยกทัพไปตีเมืองเสฉวนและเมืองกังกั๋งจึงเรียกโจหนินกับ
แม่ทัพผู้ซึ่งอยู่รักษาเมืองของหมิงมาปรึกษา เมื่อโจหนินเดินทางมาถึงก็รีบเข้าพบ
โจโจขณะนั้นนางสุรารอนหลับอยู่ในห้องส่วนตัว มีเลาซุนนายทหารคนสนิทอารักขา
หน้าห้อง เลาซุนไม่ยอมให้โจหนินล่วงล้ำเข้าไปในห้อง แต่โจหนินก็ว่าตนเป็น
ญาติสนิทมานานจะเข้าไปในได้ ส่วนเลาซุนก็ขัดตรงต่อหน้าที่และคำสั่งอย่างเคร่งครัด
ถึงโจหนินจะเป็นลูกหลานแต่ก็เป็นข้าที่รักษาเมืองของหมิง ส่วนหน้าที่รักษาความปลอดภัย
ข้างในเป็นหน้าที่ของเลาซุน เลาซุนจึงยอมให้มานานไปไม่ได้จึงเกิดการโต้เถียงขึ้น
โจโจซึ่งนอนอยู่ข้างในยังไม่หลับใจนึกข้อความที่ทั้งสองคนพูดเถียงกันโดยตลอดเห็นที่
โจโจจะโกรธเลาซุนและเข้าข้างโจหนินจึงตั้งญาติและผู้ที่ตนเรียกมาช่วย โจโจกลับ
สรรเสริญความซื่อสัตย์ของเลาซุนว่าเลาซุนทำถูกต้องตามขนบธรรมเนียมรักษาความปลอดภัย
อย่างเข้มแข็งไม่เห็นแก่หน้าญาติซึ่งแสดงให้เห็นว่าโจโจมีความยุติธรรมรักษาความซื่อสัตย์
อย่างยิ่ง

เมื่อโจโจยึดเมืองของหมิงของเลาโจงโกแล้วก็สั่งให้ตรวจบัญชีรายชื่อทหารของ
เลาโจงโกทั้งหมด ก็ทราบว่าบุ๋นเพิ่งยังไม่มารายงานตัว โจโจจึงสั่งให้คนหาตัวบุ๋นเร่ง
มาช่วยส่วน บุ๋นเพิ่งรับสารภาพว่าไม่ได้มาหาโจโจนั้นมิใช่เพราะหลบหนีแต่เห็น
ความระคายใจที่ไม่ได้ทำความดีความชอบให้ปรากฏ โจโจพอใจในความซื่อตรงของ
บุ๋นเพิ่งจึงกล่าวชมเชยและให้รางวัลโดยตั้งให้เป็นเจ้าเมืองกังแฮ หลังจากนั้นก็ให้
คุมทหารทำถนนถนนไปสี่ทิศเล่า การกระทำของโจโจเช่นนี้แสดงถึงความเข้าใจใน
พฤติกรรมของบุ๋นเป็นอย่างดี ไม่มองคนในแง่ร้ายเมื่อตั้งบุ๋นเพิ่งเป็นเจ้าเมืองเป็น
เพื่อเป็นการให้รางวัลแล้วในขณะที่เดียวกันก็ใช้ไปทำงานควบทำให้บุ๋นเพิ่งมีขวัญและกำลังใจ
ยิ่งขึ้น

โจโลเป็นแม่ที่มีรักหาความรักที่สนิทแห่งวิมลพรอย่างแรงรักและยุติธรรม
ทำให้โจโลมีผู้ใฝ่ใจถึงคนชั่วที่จงรักภักดี ชื่อสัจจุรวิทไวย่างใจมากก็เพราะโจโล
สร้างบารมีโดยการลงโทษผู้กระทำผิดและผูกพันให้ภักดีด้วยความชอบอย่าง
เที่ยงธรรม ถึงแม้จะมีที่เขารับราชการทหารใหม่ ๆ ยังไม่มีตำแหน่งหน้าที่สำคัญ
โจโลก็สั่งลงโทษผู้เป็นแม่สั่งทำให้ผู้คนเกลียดเกรงกลัวและเมื่อมีอำนาจหน้าที่ในการ
คุมกำคงทหาร มีอาณาเขตในการบริหารวังและลงโทษอย่างเต็มที่ โจโลก็ใช้
อาณาเขตนี้เป็นอย่างยุติธรรมทำให้กองทัพของโจโลเป็นกองทัพที่มีประสิทธิภาพเพราะทหาร
มีขวัญและระเบียบวินัย แม้แต่เจ้าขุนมูลนายทหารคนสนิทที่กระทำการโดยพลการก็เลยถูก
โจโลตกโทษเนื่องจากเจ้าขุนมูลนายเหล่านี้เพราะถูกโจโลตรวจความสามารถในการเข้ายึด
เมืองก็จึงเป็นการข่มโจโล เจ้าขุนมูลนายที่กระทำความผิดไปให้โจโล แต่โจโลกลับ
เห็นว่าเขาทำไม่ถูก บังอาจทำโดยพลการทั้งที่รู้ว่าเขาดีเป็นเพื่อนสนิทของตน
แถมจะเคียดแค้นเขาใจว่าเขาทำไปเพราะความซอซัดจงรักภักดีต่อตน ดังนั้นแทน
ที่เจ้าขุนมูลนายจะโกรธแค้นในการกระทำที่โจโลทำต่อตน ส่วนเขานั้นโจโลให้ทำ
ชีวิตยังเสีย ถ้าโจโลเป็นคนดีที่ไม่มีความยุติธรรมก็คงจะต้องพอใจที่เจ้าขุนมูลนายทำกับเขา
เพราะเขาดีเลยแสดงอาการและพูดจาเรียบเจ้าขุนมูลนายโจโลหลายครั้ง

แต่เคียดแค้นเมื่อโจโลยกทัพไปรบกับบ้านเสียว โจโลให้เคียดเคียวคุมทหาร
ออกไปรบ ส่วนบ้านเสียวให้เคียดฉัตรคุมกองทัพเคียดฉัตร ทั้งสองทางมีฝีมือและ
ความสามารถเสมอกัน โจโลเห็นความกล้าหาญและมีของเคียดฉัตรก็พอใจ
และจะเป็นฝ่ายข้าศึกก็เลยยกพลไปรบกับเคียดฉัตรด้วยความชำนาญมาก แล้วส่งกองทัพ
ออกไปช่วยเคียดฉัตร

เมื่อโจโลเข้าเมืองลำยอง โจโลประกาศให้ทหารทุกคนเข้าเมืองพร้อมกัน
มิให้ผู้ใดขลาด มีทหารสองคนกลัวถูกเกณฑ์ให้ตายทั้งสองคน โจโลจึงจัดที่ระบวร
ทั้งสองคนนั้นตั้งอยู่ในค่ายตัวเอง ทหารที่เหลือต่างพากันกลัวความเคียดของโจโล
ไม่มีผู้ใดกล้าขลาด แต่เมื่อโจโลเข้าเมืองลำยองได้ก็เข้ารีตเสียต่าง ๆ ที่อยู่ในเมือง
ออกตามระบวรทุกคน แสดงให้เห็นความดีใจเปี่ยมทั้งการลงโทษและให้รางวัล
ยุติธรรมของโจโลครั้งนี้ตรงตามนิยายสงครามที่กล่าวไว้ว่า

ให้ตั้งบ้านเป็นใหญ่ในแผ่นดิน¹ แต่เมืองเจียมเคยเสียตำแหน่งเจ้าเมือง ของเมืองก็ได้อำนาจไว้
ให้รางวัลเป็นทรัพย์สินจำนวนมากเมืองเจียมก็เลยยอมรับอีก จากเหตุการณ์ของของเมือง
ที่ยกมาให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงจากอดีตไปใจคนและกระตือรือร้นในการ
นำให้รางวัล เพราะความยุติธรรมและน้ำใจกว้างขวางของของเมือง ทำให้
เมืองเจียมจะมีความยอมรับนับถือโดยดี ของเมืองก็มีกติกาสัญญาให้และตั้งเมือง
ไว้เจ้าเมืองตามเดิม เปรียบเสมือนการที่ของเมืองยกย่องให้ช่วยกลจิมหารจิมให้เมือง
ไว้แต่โดยดีเลย แต่ของเมืองก็ยังคอยกลับมาเมืองเดิม

ของเมืองเป็นแม่ทัพรักษาความสงบเรียบร้อยในภูมิลำเนาการปกครองในนครทั้ง
การปลูกป่าให้ร่มและลงโทษ การก่อการกำเริบที่ผิดที่ผิดทางที่กระทำมาเห็นรางวัล
แต่ของเมืองก็ตั้งกติกาสัญญาอย่างเข้มงวด เห็นได้จากเมื่อจะเข้าเมืองสำคัญ
ของเมืองประกาศให้ทหารทุกคนเตรียมอาวุธติดตัวเข้ามามหาเมือง ถ้าผู้ใดไม่
จะติดอาวุธ แต่ของเมืองเข้าเมืองสำคัญก็อาจจะปลูกป่าให้รางวัลจำนวนมาก
หากทหารจิมจะเข้ามาขอรับรางวัลไม่เห็นแก่ชีวิตเพราะไว้ใจความดีของของเมือง
แต่ทั้งนี้ของเมืองจะเข้มงวดและเข้มงวดของเมืองไปบังคับบัญชาตามกติกาสัญญาและ
ประการเดียวกันของเมืองได้ไว้ใจความดีของเมืองอีกทั้ง ในการวิเคราะห์เหตุการณ์
ของเมืองไปบังคับบัญชาว่าผู้ใดสมควรจะได้รับโทษประหารเป็นเหตุสุดวิสัยหรือไม่ ผู้ใด
มีประวัติการทำความผิดทางไร ถึงการที่ผู้ใดจะยอมด้วยคุณความดีไม่ปรานีกับของเมือง
ก็อาจมีวิเศษวิเศษเพราะการที่ของเมืองได้ตั้งกติกาสัญญาที่มั่นคงมาแต่โบราณความดี
ที่ไม่สามารถเอาชนะอีกได้ ของเมืองจึงเรื่องราวทั้งหมดแล้วก็ยกโทษให้ของเมืองเพราะเห็น
ว่าเป็นเรื่องสุดวิสัยที่ของเมืองจะเอาชนะได้เพราะของเมืองมีความรู้ทางวิชาไสยศาสตร์

เมื่อของเมืองยกย่องให้ช่วยกลจิมหารจิม มาเจอประมาณนี้ของเมืองจึงตั้ง
กติกาสัญญาเป็นกฎเกณฑ์ที่สำคัญ ทำให้ของเมืองต้องประณามความปราณี
อย่างยับยั้ง เมื่อของเมืองยกย่องให้ของเมืองยกย่องให้ของเมืองยกย่องให้ของเมืองยกย่องให้

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) ตำนาน เล่ม 2 หน้า 619

ของเบ้งดีใจที่รู้ถึงกับเผลอจิกอับปากโดยตัวสติกๆ ไม่รู้จะเขียนอะไรสักตัวเกี่ยวกับเรื่อง
 ถอดไปรับรู้อะไรถึงประหลาดเมือง เพราะว่ารู้อะไรจะได้มีอะไรเห็นหน้าสักที แต่การที่รู้อะไร
 ตามารถนำทหารกลับมาโดยปลอดภัยทุกคน ของเบ้งก็คิดว่าในความสามารถของรู้อะไร
 จึงหาว่าสรรเสริญว่ารู้อะไรสมควรเป็นทหารเอก ท้ายใจก็เห็นมีได้แล้วยังให้ทำแท่ง
 รางวัลเป็นทองคำอีกตั้งกับบรรดางานที่เข้ามาเพื่อแจกทหารทุกคน แต่รู้อะไรก็เห็น
 รางวัลเหล่านั้นเพราะคิดว่ายังไม่ได้ทำความชอบอะไรสักอย่าง ส่วนเบ้งก็เห็นของเบ้ง
 ยินดีจนแล้วเห็นว่า ทั้งเบ้งและเบ้งก็เห็นแต่สิ่งที่ดีหมดนี้ให้ไว้กับตนเองก็ยังมี
 ประมาทอีกด้วย ทำให้ของเบ้งและเบ้งก็เห็นความดีมากมายอย่างใหญ่หลวง ก็เลยจะตั้ง
 องค์ใหม่ ของเบ้งก็เห็นเบ้งและเบ้งก็เห็นในความดีและอธิบายว่าเป็นการองค์ใหม่
 แล้วก็ได้เขียนเอกสารรวม ทั้งยังปรับปรุงหน่วยงานและบุคคลให้ก้าวหน้าขึ้นอีกด้วย
 ถึงความว่า

ข้าพเจ้ามีสติปัญญาได้เรียนรู้ในกองสงครามมาแต่สมัยยังหนุ่มและซื่อสัตย์ไป
 ครั้งนี้เราก็คงได้ทำเป็นกองกษัตริย์มาแต่ครั้งนั้นแล้วมีสติปัญญา ท่านอาจารย์
 รู้ว่าความดีของเรา มีสติปัญญาเพิ่มขึ้นตามวัย ทำให้เสียการทั้งนี้โทษท่าน
 ก็ใหญ่หลวง ครั้นจะมิได้โทษท่านเพราะอับการศึกนั้นสืบไป เมืองหน้าทหาร
 ทั้งปวงก็จะดูเบาการรบรบ แต่ท่านชายเสียใจยิ่งก็จะเป็นโทษนายอย่าง
 ธรรมดาเมื่อไม่ ราชการก็ไม่ว่าอะไรจนขึ้นเรื่อยเรื่อย ท่านอาจารย์ใจเราเคย
 อับการรบรบมาอยู่มาจนถึง เราจะช่วยทำบุญสูงเสียดใจถึงท่านนาย
 เกิดมาเป็นราชกิจทหารแล้วอย่าได้ลาอับแก่ชีวิตเลย จึงผู้ท่านทางโง่ๆ โง่ๆ
 นั้นเกิด... ข้าพเจ้ากับเรารักกันอยู่เหมือนพี่น้องน้อง ซึ่งเรากำลังนี้
 ตามกฎทหารอย่างธรรมดาเป็นอะไรจะดีใจจึงตั้งท่านนายได้ อับการรบรบ
 ของท่านนั้นเราจะเลี้ยงไว้

ทั้งนี้เพราะเขาจะเห็นคนที่ซึ่งเบ่งเมตตาเกินเหตุเป็นวิเศษแห่งเบ่งกับ
ความเต็มใจบรรพตที่จะสั่งประหาร เขาเจ้าชู้ทางขุนนางอาวุโสซึ่งถูกส่งให้เดินทาง
มาจากเมืองเสฉวนเพื่อขอโทษแทนเขาจะขอรับโดยให้เหตุผลว่า บ้านเมืองกำลัง
อยู่ในระหว่างการฝึกสงครามไม่ว่าจะทำทหารเอก แต่ซึ่งเบ่งก็ทำโดยกลโหมให้ไม่
ซึ่งเบ่งยังยืนยันว่าไม่ต้องการให้เป็นที่อวดอ้างแก่ทหารคนอื่น ๆ แต่เชื่อว่าซึ่งเบ่งจะ
ไม่เสียสละไปหาชัยการแทนเขาก็ทำไม่ เมื่อประหารเขาแล้วซึ่งเบ่งก็ร้องไห้
อย่างหนักและทบทวนความดีแก่ตนเองด้วยการจัดการศพและให้เงินทองแก่บุตรภรรยา
ของเขาเป็นจำนวนมาก การตายของภรรยาที่ซึ่งเบ่งมีโศกโศกแทนเขาเพียง
ผู้เดียว ซึ่งเบ่งถือว่าได้รับความรับผิดชอบของภรรยาเพราะตนเป็นผู้ล่าฆ่าพระเจ้าเจ้าเสฉวน
และขุนนางคนอื่น ๆ ที่ให้ศานต์แล้ว ฉะนั้นก็ควรจะเป็นความผิดของภรรยาในฐานะที่
ไม่พิจารณาโทษให้ครบถ้วน ไม่ให้ตนเบาใจจึงต้องทบทวนยับเยิน ซึ่งเบ่งจึง
พิจารณาโทษตนเองโดยลาออกจากตำแหน่งขุนนางปราชญ์ เช่นเดียวกับภรรยาที่เคียดแค้น
กลับจากการรบกับเบ่งเอง ต้องประสบกับภริยาที่ผิดของภริยาที่ผิด ศาสนา ซึ่งเบ่งก็ลงโทษ
ตัวเองว่า เพราะตนเป็นผู้ทำให้ทหารต้องสูญเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ซึ่งเบ่งจึงทำ
พิธีเซ่นสรวงดวงวิญญาณทหารเหล่านั้นเพื่อขออุทิศให้แก่ตัวเอง

จะเห็นว่าแม้จะเป็นกำลังสำคัญของกองทัพเนื่องจากมีสติปัญญาความคิด
ความรู้ความสามารถแล้ว ยังคงมีคุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความยุติธรรม
จึงจะผูกใจทหารให้เชื่อถือไว้วางใจ จงรักภักดีและซื่อสัตย์ตามมาได้ ทหารทุกคน
จะรู้ว่าเขาทำความดีความชอบเพราะได้รับการทดแทนอย่างคุ้มค่า แต่เขา
ไม่ตั้งใจผูกพันหรือทำให้เกิดความผิดพลาดเขาก็จะต้องได้รับโทษ ด้วยวิธีนี้ทำให้
ทหารผู้นั้นจะทำความดีความชอบไปราวีและก่อการกระทำผิด

เมื่อยกทัพไปตีขุนคณกรังที่ช่อง ซึ่งเบ่งให้บุตรเจียนเป็นหัวหน้าเข้าตีค่ายกันเอง
แต่บุตรเจียนไม่สามารถจะตีได้ ได้แต่ตั้งล้อมอยู่ในเวลาหลายวัน ซึ่งเบ่งจึงพิจารณา
โทษบุตรเจียนว่าถึงขั้นประหารและสั่งเจียนให้บุตรเจียนเข้าใจว่า "ตัวเรานี้แม่กองทัพนายก
มาทำการหวังจะตีเอาเมืองลกเอี๋ยงก็ถูก แต่ทว่าบุตรเจียนก็ยังกับแตกแถววิโง่งนจะทำ

การใหญ่หลวงขึ้นไปได้เล่า^๑ แลก็มีเสียงทหารหนึ่งโกลนชวนขอโทษแนบอุยเอียน และกล่าวจะไม่เคยกลบเกลื่อนใจว่าผู้รักษากายทูลองค์ใหญ่ณณอนนทศวงเบง ขงเบง จึงนิยมนยกโทษให้อุยเอียน

ในการยกทัพไปสู้รบกับกรุงหงัซ^๒ ขงเบงได้คุมยกทัพขึ้นแซ็ก เทาเซง และได้พบทัพไปตีตามถ้ำลึก พรรคหนึ่งกำลังจะไปให้ประมาทเป็นกลุ่มกำลังแม่ทัพฝ่ายซ้าตัก แลปรากฏว่าทันแซ็กถ้ำก็ไม่ใช่แต่คำตักก่อนของขงเบงกล่าวคุมทหารไว้ตั้งค่ายตามลำพัง จึงต้องเสียผู้เสีย^๓ หลังจากขงเบงได้เข้ามาถึงเขาก็เข้ามาแล้ว ก็ตั้งทัพขึ้นแซ็ก ทหารบุกลงตามความสมควร แต่สำหรับนายทหารทั้งสี่คนก็ขงเบงได้พิจารณาโทษอย่าง จะเก็บความผิดและพฤติกรรมโดยซ้าตักกล่าวดูไม่ได้ ไม่เช่นนั้นกำลังตนจะขึ้นแม่ทัพทำให้เสียการ อุยเอียนบอกว่าทันแซ็กไม่ใช่ถ้ำจึงตั้งค่ายทหารลงข้างไป ทันแซ็กก็แก้ตัวว่าที่พำคังนั้น เพราะอุยเอียนเป็นผู้นำ ขงเบงเห็นว่าอุยเอียนเป็นผู้นำทหารไปรวมแก่โจทันแซ็ก ลอดนจากองทัพของทหารซ้าตัก และถือประการที่ขงเบงเห็นว่าอุยเอียนเป็นคนดีจึงมาเดอวให้ทั้งไว้ไว้พักไป ส่วนทันแซ็กนั้นสั่งให้ไปประหาร

แต่เมื่อขงเบงไปใหญ่ทำสิ่งใดที่ไม่ดีเพราะเห็นหรือจะเลยทอหาสิ่งดีทั้งกระทำ ทำให้เสียประโยชน์ของบ้านเมือง ขงเบงก็คิดว่าคงมีโทษเช่นเดิมว่าผู้ใดยังกับบัญชา คนอื่น ๆ เห็นได้จากการทำนั้นและสิ่งทอโทษเจ็ดขวานกับมิชุนในฐานะที่ไม่ดีก็ตามทำของ ขงเบงก็เป็นผู้ยิงให้พระเจ้าเล่าเตียนเสียความไว้ในชนบท พระเจ้าเล่าเตียนจึงเรียก ขงเบงกลับมาตั้งที่กำคังไว้ในฝ่ายโคเมริบมาตัก

ขงเบงเป็นแม่ทัพปกครองผู้ใดยังกับบัญชาทุกคราวอย่างเที่ยงธรรม ปราศจาก อคติใด ๆ ทั้งนั้น แลว่าผู้นี้จะเห็นแก่กองทัพขงเบงไม่พอใจในพฤติกรรมบางอย่าง แลขงเบงก็บอกเรื่องงานกับเรื่องส่วนตัวมาปะปะกัน ทั้งยังให้ความยุติธรรม อย่างเห็นได้ เห็นได้จากเมื่ออุยเอียนเข้าไปทำดาบวิเศษตกกายของขงเบงโดยบังเอิญ ก็ยิงอุยเอียนทอทอจะฆ่าอุยเอียนเสียให้โดยขงเบงทอไว้เพราะคิดว่าเป็นเพราะหกรวม

^๑ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) คำแปล เล่ม 2 หน้า 742

ของตนเองที่จะทำอะไรก็ตาม ทั้งที่ดูจะเป็นเหตุของเบ้งไม่พอใจคนอื่นที่มีความ
ฉลาดเฉลียว ไม่ยอมสยบสุจริตและยังกล่าวกันว่า "เวลาไหนที่คนดี
อยู่คนเดียวจะต้องเป็นขบถทันที" แต่ของเบ้งก็เห็นว่ายังไม่ถึงเวลาที่ดูดยกย่องจะได้รับโทษ

จากพฤติกรรมของของเบ้งที่ขบถมากกว่าหนึ่งคนก็จะได้เห็นได้ว่าของเบ้งเป็นแม่ทัพ
ที่คล่องแคล่วว่องไวในการทำกิจอย่างสม่ำเสมอ^๑ ในการทำสงครามนี้ของเบ้ง
ฝ่ายใดจะโค่นเบ้งหรือพิจารณาได้จากข้อเท็จจริงแจ้งประการแล้วจึงสรุปได้ว่า ฝ่ายใด
เป็นฝ่ายชนะฝ่ายใดเป็นฝ่ายแพ้ ข้อเท็จจริงหนึ่งในแจ้งประการนั้นได้แก่ การที่
นำแห่งรางวัลความดีความชอบและลงโทษตามคุณความดีของแม่ทัพฝ่ายใดเป็นไปอย่าง
ยุติธรรมกว่ากัน

จึงกล่าวได้ว่าของเบ้งเป็นแม่ทัพที่มีความยุติธรรมรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎอัยการศึก
อย่างเคร่งครัดและจะเดียวกันกับที่ดูดยกย่องในการพิจารณาโทษอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ด้วย

ดูมาถี้ เป็นแม่ทัพที่มีความยุติธรรมทั้งการนำแห่งรางวัลและการลงโทษ
ผู้ใดตั้งใจทำงานด้วยความดีความชอบก็ให้รางวัลและมีวิภาษานุกูลในการพิจารณาโทษ
กล่าวคือได้วิเคราะห์อย่างรอบคอบแล้วความผิดนั้นเกิดจากการประมาทละเลยหน้าที่
ไม่ตั้งใจปฏิบัติงานอย่างจริงจังหรือประมาทประการใด ถ้าเป็นเหตุสุดวิสัยดูมาถี้ก็ให้
อภัยไม่ลงโทษ แต่ถ้าดูมาถี้เห็นว่าผู้ใดขาดความซื่อสัตย์มากไม่เต็มใจปฏิบัติหน้าที่
ก็จะทำให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนรวมแล้ว ดูมาถี้จะลงโทษตามกฎอัยการศึกอย่าง
เต็มขนาดไม่ใหญ่โตหาเสียงอย่าง เห็นได้จากเมื่อของเบ้งยกทัพไปตีขุยกกครั้งที่สาม
ดูมาถี้ซึ่งเป็นแม่ทัพเอกสั่งให้โคยกับขุนเอไปรักษาเมืองงูเตาและเมืองคิมเป้ง แต่โคย
กับขุนเอไม่สามารที่จะต้านทานทัพของเบ้งได้กองทัพจึงเมืองที่ ดูมาถี้พิจารณาอย่างถี่ถ้วน
แล้วเห็นว่าที่โคยกับขุนเอรักษาเมืองไว้ไม่ได้เป็นเพราะของเบ้งมีกองหนุนมากเกินไปกว่า
ผู้ใดจะรู้กัน ไ้ไปเป็นเพราะโคยกับขุนเอประมาทก่อกำที่ ดูมาถี้จึงยกโทษให้

เมื่อสุมาลิ้มก็เข้าไปรักษาตามกติกา โดยแบ่งตัวปลอมเป็นทหารธรรมดา ออกตรวจภายในวังและราษฎรที่มุ่งร้ายว่ามีความทุกข์ยากอย่างมากที่ได้รับมาจากชนกษัตริย์ นำความสูงและการที่ต้องจากบุตรภรรยาตาม สุมาลิ้มเห็นว่าทหารที่รักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยนั้นไม่ควรจะยอมเสียต่อไป เพราะถ้าได้รับความลำบากหรือ ประสบนัยอันตรายเขาก็จะปลุกตัวหนีไปเข้ากับข้าศึก สุมาลิ้มจึงประกาศให้ทหารทุกคน รู้ถึงความผิดและอันตรายที่จะได้รับจากทหารที่หนีเสีย เขื่อนและสิ่งลงโทษที่กษัตริย์กำหนด กฎอัยการศึก

เช่นเดียวกับคราวที่สุมาลิ้มก็เข้าไปปราบชนกษัตริย์ก่อน ขณะนั้นเป็นฤดูฝน น้ำท่วมสูงนานถึงเดือนเศษ บรรดาท้าวทระพนาหะจึงต้องประสบความลำบากจากอุทกภัย ด้วยแรงซึ่งมีกำหนดเป็นสรวัดร่ายชาวฮองสุมาลิ้มให้เลิกย้ายขึ้นไปตั้งบนเนินเขา ที่กว๊าน ต่อเมื่อฝนหยุดแล้วจึงลงเมืองเชียงใหม่ไป สุมาลิ้มโกรธพลกษัตริย์ เพราะโทษจะไต่เวลาเขาที่เมืองเชียงใหม่แล้ว สุมาลิ้มจึงประกาศให้เจ้านายผู้ใหญ่ทุกคน ช่วยกันเกลี้ยกล่อมมิฉะนั้นจะถูกตัดศีรษะ แต่พอรุ่งเช้าก็ให้เขียนสรวัดร่ายมายัง ขวัญสุมาลิ้มว่าขอให้อภัยโทษไปตั้งอยู่ที่ดอนที่กว๊าน สุมาลิ้มจึงให้นำหัวขี้เหล็กไป ฆ่าเสียและนำศีรษะมาเสียบตามปลาย เพราะได้สั่งห้ามผู้ถึงความทุกข์ยากอย่างมาก แสงความไม่อดทนไม่เสียสละเอาความสุขส่วนตัว ตั้งแต่นั้นมาก็ไม่มีผู้ใดกล้าพูด เรื่องเลิกทัพอีก

ในรัชสมัยพระเจ้าโจซอง โจซองซึ่งมีตำแหน่งเป็นขุนนางราชการกับ พระมหากษัตริย์ของก๊กซุนมาลิ้มไปมาไต่สีก่อน หลังจากที่ไต่สีก่อนปากคำแล้ว ทุกคนยอมรับว่าอีกสามเดือนจะลดการขมขื่นจริง สุมาลิ้มจึงสั่งให้นำตัวโจซองกับพระมหากษัตริย์แห่งก๊กไปหาเสียดังโศกและบริพารที่ขมขื่นทั้งหมดเข้าพระคลังหลวง แขนงสะกด ของโจซองซึ่งเป็นฝ่ายเพราะสามคือโจซองกับนางของโจซองเสียชีวิตไปหมดแล้ว เป็นคนที่มีชีวิตด้วยสุจริตจริงรักชาติไม่ยอมมีสามีใหม่ ถึงจะมีใครจะบังคับเพราะ ก่อว่าจะลงโทษเนื่องจากเกี่ยวข้องกับโจซองก็ตาม เมื่อสุมาลิ้มรู้เรื่องนี้จึงใจเป็นธรรม ไม่โกรธเคืองหรือระแวงทาง กษัตริย์เสียดังโศกเป็นคนที่ซื่อสัตย์จึงกับขอมุขกราบของนาง มาอุทการะวันมูกราบขึ้นให้สีกองโจซองไป พระมหากษัตริย์ของก๊กซุนมาลิ้มก็ไม่ได้

ดูมาจากเจ้า... ชินแปและเอียวว้าง... สุนัขก็ไล่กัดเพราะเหตุนี้... ปล่อยให้...
 ให้นำทั้งสามคนนี้ไปปล่อยตามชายฝั่ง... เจ้าชายจึงพูดเสียงดัง...
 เพราะทั้งไปทั้งสามคนนี้จะไปจับสัตว์ที่หายาก... เสนอด้วยที่...
 ส่วนบรรดาพวกคนอื่น ๆ ที่หลบหนีไป... สุนัขก็ประกาศให้ทุกคนมารวบรวม...
 เลี้ยงไปเถอะ

จากเหตุการณ์ที่เห็นแสดงให้เห็นถึงการมีจริยธรรม... มีความซื่อสัตย์...
 ในการลงโทษ... ทั้ยังมีมนุษยธรรม... และเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น...

11. ปัญญา

ผู้นำที่ดีจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหน้าที่เกี่ยวกับหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี...
 และจะต้องมีความรอบรู้ในลักษณะสำคัญ... การเมือง... การปกครอง... สังคม...
 และเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศด้วย... เพราะความรู้และความรอบรู้เป็นปัจจัย...
 สำคัญในการประศาสน์การ... การใช้ดุลยพินิจและการตัดสินใจ... ความไม่รอบรู้...
 ขาดเท็จจริงทำให้เกิดความฉงนในการตัดสินใจหรือตัดสินใจผิดพลาด... ผู้นำทหารจึงต้อง...
 ชาญฉลาดและความรอบรู้ตลอดเวลา... ยิ่งกว่านั้นยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาของมนุษย์...
 เพื่อใช้ในการบังคับบัญชาให้หน่วยงานได้มีประสิทธิภาพที่สุด

ต่อไปนี้เราจะดูวิเคราะห์คุณสมบัติในด้านการมีความรู้ของแม่ทัพเอกในวรรณคดี...
 เรื่องสามก๊กได้แก่โจโฉ จิวยี่ ขงเบ้งและซุนเกี

โจโฉ เป็นแม่ทัพที่มีความรู้และความรอบรู้อย่างดี... โดยเฉพาะอย่างยิ่ง...
 ในเรื่องวิชัยสงคราม... โจโฉมีความรู้และละเอียดถี่ถ้วนทั้งในด้านการจัดกระบวนทัพ...
 การเดินทัพ... การตั้งค่าย... การพิจารณาชัยภูมิและภูมิประเทศ... การเข้าโจมตี...
 การถอยทัพ... ทั้งยังมีความรู้ความชำนาญสามารถแต่งตำราได้... หนังสือตำราวิชัยสงคราม...
 ที่โจโฉแต่งขึ้นมีชื่อ... ว่าการสงคราม... วิธีการตั้งค่าย... การจัดทัพทั้งทางบก...
 ทางเรือ... ผู้วิจัยจะกล่าวรายละเอียดเป็นเรื่อง ๆ ไป... ดังนี้

2. มีความรู้ด้านการศาสนา การมีความรู้ด้านการศาสนาทำให้ได้เปรียบ
 ข้างใดเพราะสามารถพยากรณ์ได้โดยละเอียดกว่าได้ เพราะทางศาสนาสามารถบอกถึง
 ชีวิตของบุคคลได้ทางนี้คือวงศาทางสูงส่งหรือกับเขาเหล่านั้นของ ระการใด
 การมีความรู้ด้านการศาสนาของโจโจนั้นเห็นได้จากเมื่อโจโจหาทุนชีวิตไม่พบผลรวม
 และนี่เองว่ายังไม่สมควรที่จะยกย่องได้เมืองกั๋งกั๋งเพราะการประจำเมืองกั๋งกั๋งมีวิธี
 ว่างสุดได้แสดงว่า เมืองนั้นเจริญรุ่งเรืองและปลอดภัยจากภัยอันตราย โจโจ
 จะยกย่องไม่ก็ไม่ได้สำเร็จเป็นการสิ้นเปลืองชีวิตเช่นเมืองกั๋งกั๋งโดยเปล่าประโยชน์

3. มีความรู้ด้านอักษรศาสตร์ นอกจากจะมีความรู้ความชำนาญในด้าน
 พินัยสงครามอย่างลึกซึ้งและด้านศาสนาแล้วโจโจยังมีความรู้ด้านอักษรศาสตร์เป็น
 อย่างดี สามารถแต่งคำประพันธ์ได้ เห็นได้จากเมื่อของเบ้งมาช่วยโจโจให้ทำสงคราม
 กับโจโจนั้นของเบ้งเล่าว่า โจโจรักหญิงสองคนในเมืองกั๋งกั๋งซึ่งเป็นบุตรสาวของ
 กั๋งนางใดเกี่ยวกับนางเสียวเสียวถึงกับแต่งโคลงพรรณนาไว้ว่า "ปรัหวัชราภวซึ่ง
 เราทำไว้ออว่าหยกหลงกับถึงสอง เราจะทอดนางสองเกี่ยวไวทั้งชายขวา ให้
 ความสุขทุกเวลามิให้ลดหายเลย"¹ แสดงให้เห็นว่าการมีความรู้ในด้านอักษรศาสตร์
 ของโจโจนั้นเป็นที่รู้กันทั่วไป นอกจากนั้นเมื่อโจโจสร้างปราสาทตั้งเชิงไถ่สนใหม่
 ริมแม่น้ำเจียงโต โจโจได้หาทุนนางและทหารไปชมปราสาท มีการระลองนิมิตใน
 การกระทำและแต่งคำประพันธ์ จะเห็นว่าทุนนางที่โจโจหาโจโจจะต้องมีฝีมือความสามารถ
 ทั้งในด้านการรบและการแต่งคำประพันธ์ด้วย ถึงความที่โจโจพูดว่า "ท่านทั้งนาง
 ซึ่งเบ้งทุนนางท่านกลบไปด้วยสติปัญญาแต่งการพัวล้อมเป็นทุกคน มีคติน่าอยู่ในปราสาท
 รวมกันนั้น ท่านจงแต่งโคลงชมปราสาทนี้เอาไว้ให้สบายใจ"²

การมีสติปัญญาความคิดและความรู้ของโจโจเป็นที่ยอมรับในหมู่ชนทั้พและนาคทหาร
 ของฝ่ายข้าศึกทุกคน เห็นได้จากคำพูดของของเบ้งที่พูดกับโจโจว่า "กันโจโจนั้นสติปัญญา
 ความคิดสูงมาก รู้จัดแจงทหารในการสงครามก็ชำนาญกว่าคนทั้งนาง"³ และคำพูดของ

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 980

² เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 42

³ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) อ.ก. หน้า 889

อันสูงเกินกว่าเป็นว่า "โจโฉมีสติปัญญาหาทั้งอำนาจในการสงคราม รู้จักเลี้ยงคนเป็นอันดีและแฉะ" ¹

จิวยี่ เป็นแม่ทัพซึ่งมีความรู้ทางทหารอย่างดี เห็นได้จากการได้รับความเชื่อใจไว้วางใจจากขุนเข้ยกมอบหมายให้ไปทำที่คุมทหารรักษาตำแหน่งซึ่งเป็นการที่สำคัญและเป็นผู้นำทหารให้มีความรู้ความชำนาญในการรบ ทั้งขุนเข้ยกยังสั่งขุนนางคนจะขึ้นศึกให้ปรึกษาหารือเรื่องการสงครามกับจิวยี่โดยเฉพาะ แสดงให้เห็นว่าจิวยี่คงมีความรู้ความชำนาญในทางทหารสงคราม ในสมัยก่อนจิวยี่กับเต๋นเห่เป็นผู้นำทหารกองทัพรือกองโจกขึ้นจากตระกูลเวินปากน้ำเมืองเองซอ และอีกประการหนึ่งก็ว่าจิวยี่ไม่มีความหวาดกลัวแสนยานุภาพของโจโฉ กล่าวที่จะประจันหน้ากับ เราจะมีใจในความรูความสามารถของคนที่เราจะเอาชนะโจโฉได้

เมื่อจิวยี่ได้รับการแต่งตั้งมอบหมายจากขุนนางให้เป็นแม่ทัพเอกไปอาญาพิทักษ์ เกิดขาดในการทำยุทธนาวีกับโจโฉ จิวยี่ได้สั่งจัดกระบวนทัพทั้งมอบหมายตำแหน่งหน้าที่อย่างแจ่มแจ้ง เกิดขาดและถูกกองตามตำราวิธีรบสงคราม จนทัพเอกขุนนางอาญาพิทักษ์ถูกใจด้วยไม่คาดคิดว่าจิวยี่ซึ่งความน้อยจะมีความรู้ความชำนาญดังกล่าว เช่นนั้นจึงกับพูดว่า "จิวยี่ได้ถูกใจว่าแม่ทัพเอกไปอาญาพิทักษ์ก็ถูกใจแล้ว" ² ทั้งมีสติปัญญาสามารถจัดวางทหารวางกองทัพออกที่ตามกระบวนศึก สมควรที่จะเป็นแม่ทัพหลวงได้ ²

แนวทางการกระทำของจิวยี่ที่แสดงถึงการมีคุณสมบัติในความรู้จะมีกล่าวไว้ไม่มากนัก แต่จากคำพูดของเจียวผะการมีลักษณะในการทำยุทธนาวีกับโจโฉก็แสดงให้เห็นว่าจิวยี่คงมีความรู้ในทางทหารสงครามซึ่งเป็นความรู้ในตำแหน่งหน้าที่โดยตรงอย่างดีเยี่ยม

ซ่งเบ้ง เป็นที่ปรึกษาและแม่ทัพซึ่งมีความรู้และความรอบรู้ละเอียดถี่ถ้วนหลายด้าน กล่าวถึงซ่งเบ้งมีความรู้บางด้านในทางทหารสงคราม ภูมิศาสตร์ อักษรศาสตร์ โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์

¹ เล่าพระยาพระคลัง(หน). สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 473

² ฎ. หน้า 897

ประวัติศาสตร์ จีวิทยา นอกจากนี้ยังรวมรู้เกี่ยวกับต้นไม้ใบหญ้าและสถานที่ต่าง ๆ
ที่ใกล้กาย ถึงผู้วิจัยจะกล่าวบรรยายละเอียดเป็นเรื่อง ๆ ไปดังนี้

1. มีความรู้ในลักษณะสังกราม ของเมืองมีความรู้เกี่ยวกับการตั้งค่าย
การเลือกทำเลประเทศและชัยภูมิเป็นสมรภูมิ รวมทั้งความรู้ในลักษณะวิธีตั้งการรบ
ด้วยอาวุธและยุทธวิธี ภูมิลักษณะทางธรณีเป็นบางก็ เห็นได้จากเมื่อพระเจ้าเจ้า
ยกทัพไปรบกับขุนนางเจ้าแคว้นแสนแสนมาโดยนิตการเอกของพระเจ้าเจ้า
ส่งแผนผังการตั้งค่ายของพระเจ้าเจ้าไปให้ขงเบ้งซึ่งอยู่ที่เมืองกังฉวนดูว่าจะถูกกอง
ทัพสังกรามหรือไม่ เมื่อขงเบ้งเห็นแผนผังการตั้งค่ายก็ตกใจพูดว่า
"กรรมแล้วเห็นจะเสียที่เลือกชัยภูมินี้เอง ไครทางก็ความไปพระเจ้าเจ้าที่ทั้งค่ายทั้งนี้
ให้โกลกันมาเสีย"¹ เพราะเอาที่ตั้งค่ายที่ชัยภูมิเป็นระยะทางถึงเจ็ดพัน
ห้าร้อยกิโลเมตรและจุดไปเผ่าก็จะไม่สามารถไปช่วยกันได้นั้น เนื่องจากอยู่ไกลกันมาก
ขงเบ้งจึงสั่งมาโดยนิตให้ไปพูดพระเจ้าเจ้าให้จัดค่ายมาไว้ใกล้กับที่ที่จะไปรบด้วย
ใกล้กันทั้งนี้ เหตุการณ์เป็นจริงดังที่ขงเบ้งคาด พระเจ้าเจ้าไปถูกกองแสนแสนของ
ที่แตกยับเยินเพราะทั้งค่ายนั้น

ขงเบ้งมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ มีหลักการและความสามารถในการ
การทหารจากในลักษณะประเทศให้เกิดประโยชน์แก่ยุทธวิธี เห็นได้จากเมื่อโจโฉสั่ง
แม่ทัพคุมกองทัพหนึ่งแสนคนไปรบเจ้าเมืองซินเอี้ย ขงเบ้งมีการจากภูมิประเทศที่
ค่ายสูงของนอกเมืองซินเอี้ยเห็นว่าท่านชาวเป็นชาวฮั่น ค่ายมาเป็นป่าอันหนา
ขงเบ้งจึงสั่งการนำทหารหนึ่งพันคนไปตั้งขุมที่ชาวฮั่น ให้เอาขุมทหารหนึ่งพันคน
เข้ามาในป่าอันหนา ซึ่งขงเบ้งกับเอาของทหารทหารกองนั้นก็คมเขื่องไม่สู้
ชายผู้ของตน ดังนั้นความกำลังของขงเบ้งสามารถเผ่ากองพันแม่ทัพ
ได้รวมไว้

¹ ใจพระยาพระเจ้า (หม) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 532

เมื่อขงเบ้งยกทัพไปปราบเบ้งเฮกเจ้าเมืองมณฑล ขงเบ้งก็ได้ศึกษาหา
ความรู้เกี่ยวกับภูมิประเทศอย่างละเอียด เห็นได้จากเมืองเบ้งโดยาวาวรุ่งกับ
ดุษฎีเทพารักษ์ไปตีค่ายนายทัพของเบ้งเฮกก็ดูยากยิ่งกว่า ขงเบ้งก็เริ่ม
ประสพนายทัพนายกอง ทางแฉะออกตีแรงในค่ายทหารเข้าใจถึงยุทธวิธีที่จะช่วยจูง
กับดักเบ้งเฮกที่ค่ายดูยากยิ่งกว่าและจับตัวนายทัพทั้งสองคนได้โดย โดยส่งกองเบ้งกับ
ข้าศึกขุนทหารไปช่วยจูงกับดักเบ้งเฮกที่ค่าย ซึ่งเก็บพวกขุนทหารไปดักดูทางซอกเขา
ด้านทิศตะวันออก ซึ่งเก็บพวกขุนทหารไปดักดูทางซอกเขาด้านทิศตะวันตก
สถานการณ์ถูกต้องตามที่ขงเบ้งประมาณ สามารถจับดูยากยิ่งกว่าได้เพราะได้ความรู้
เกี่ยวกับภูมิประเทศและวางแผนการไว้ดีแล้ว

เมื่อขงเบ้งยกทัพไปปราบเบ้งเฮกที่เมืองจินเต๋ ขงเบ้งได้บอกกล่าว
ภูมิประเทศรอบ ๆ เมืองกับเขาใหญ่แห่งหนึ่งชื่อจิวไว่สก ยอดเขาเป็นเนินปราศจาก
ต้นไม้มีสัตว์นานาชนิด ริมเนินมีกำแพงหินมั่นคงแข็งแรงและมีทางใหญ่ทางหนึ่งไป
เมืองสำคัญได้ จากลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้ขงเบ้งจึงสั่งนำค่ายใหญ่มาตั้ง
เข็กหลังเนินไปทางซอกที่ริมเนินเขาจิวไว่สกและให้ยกขึ้นไปตั้งค่ายริมแม่น้ำโจ้วต๋อง
เพื่อออกเบ้งเฮกให้เข้าเห็นค่ายเหล่านั้นไปจะไล่เก็บพวกขุนทหารเบ้งเฮก

ขงเบ้งยกทัพไปตีค่ายทางด้านเขากิสาณหลายครั้งแต่ก็ไม่สามารถจะเข้าตีได้
ทำให้บรรดาทหารสงสัยว่าเพราะเหตุใดขงเบ้งจึงเพียรพยายามจะเข้าตีทางด้านนี้ไม่ได้
ขงเบ้งอธิบายว่า เพราะตำแหน่งเขากิสาณเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของเมืองเก๋มกิ่น
เนื่องจากต้องอาศัยกำลังทหารและเสบียงจากเมืองหลงเต๋ เมืองหลงเต๋จึงรวมอยู่ใน
ฝ่ายทางเขากิสาณด้วยและมีภูมิประเทศเป็นซอกเขาสามารถสกัดกั้นก่อนที่จะช่วยทหาร
เป็นจำนวนมาก จากคำตอบนี้แสดงให้เห็นว่าขงเบ้งรู้หลักยุทธศาสตร์เป็นอย่างดี

ขงเบ้งมีความรู้ทางยุทธวิธีเป็นอย่างดีแม้ว่าในวรรณคดีเรื่องสามก๊กจะไม่ได้อธิบาย
บรรยายถึงการประลองยุทธของขงเบ้งไว้เลยก็ตาม แต่การที่ขงเบ้งกล่าวหาว่า
จะรบกับตัวต่อตัวหรือรบด้วยฝีมือทหารก็แสดงให้เห็นว่าขงเบ้งเป็นฝ่ายเลือกก่อน ครั้นเมื่อ
ดูแล้วเลือกการประลองยุทธแบบกองหนุน ขงเบ้งก็ให้พวกที่มั่นอยู่ไว้ก่อน ปรากฏว่า
ขงเบ้งสามารถแตกกองทัพของเบ้งเฮกเป็นฝ่ายเดียว พยายามที่จะสู้กับ

โครงการฯ แสดงให้เห็นว่างานแบ่งมีการรู้ทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

ทรงแบ่งโคกศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้คิดเป็นอันกว้างถึงแห่งแสนสี่พันห้องสร้างเรือนช่องทั่ว
เรือนหกความเขื่องสี่หอ ทั้งการให้ยืมสิ่งของและทำรากุลอุทิศบุญคุณทำ ก้อนจะจึงแก้กรรม
ทรงแบ่งโคกมอบตำราทั้งหมดยกเกียดด้วยเพราะเหตุว่าเป็นผู้เคียวมีปัญญาทั้งมีความสามารถเป็น
ชีวิตสุขเพราะผลที่จะรักษาตำราเล่าเรียนวิชาความรู้เหล่านั้นไว้

แผนการปลุกปั้นสร้างเรือนของสองเบ้งกับสดงให้ให้ว่ามีความรู้ในการเลือก
ทิศทางและพื้นที่เหมาะสม เพราะอยู่คู่สมชายหุดถูกกด กลัวคือในฤดูร้อนก็ไม่วอน
เพราะมีลมพัดมาตลอดเวลา ในฤดูฝนก็ไม่วอนเพราะน้ำท่วมเพราะอยู่ในที่ต่ำ
ในฤดูหนาวก็ไม่ต้องละแวงท่าทาง เมื่อได้เข้าเห็นภูมิฐานบ้านเรือนของสองเบ้งแล้วถึงกับ
สรรเสริญว่าสมควรเป็นที่อยู่คู่ชีวิตคู่บารมีจริง

[illegible]

คณะวิจัยได้พิจารณาจนถึงวิธีการทำให้เกิดผลร่วมกันเพื่อจะได้แยกองค์
 ใจได้โดยเร็ว เนื่องจากองค์ความรู้ทางภูมิศาสตร์มากกว่าแผนที่พื้นอื่น ๆ จึงควร
 ดึงแบบจำลองไดนามิกมาช่วยวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกันถึงแบบจำลองปัจจัยสังคม
 ก็ไม่แปลกที่งานวิจัยที่กล่าวมาเป็นงานที่มีความสามารถในการเรียนรู้ได้

๑ เจ้าพระยาบวรราชนิธิยุท (หน) ฉายาภค เลน 1 หน้า 923

3. มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สงคราม ของเมืองใดก็ศึกษาประวัติศาสตร์
เกี่ยวกับการสู้รบในท้องถิ่นและความน่าเกรงขามเพื่อในการปฏิบัติงานของผู้นำคนอื่น ๆ
เป็นแนวทางที่จะสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ได้ ดังกราวที่จิ่วอี้
ได้ไปบอกไปเจรจากับเจ้าเมืองซุนกวนจะยกทัพไปตีเมืองเสฉวนเอง ถ้าได้เมืองเสฉวน
แล้วจะยกทัพไปตีเมืองเสฉวนเองอีกต่อไป สกให้เจ้าเมืองเสฉวนเสฉวน
เป็นเมืองอาหารกึ่งต่อ ของเมืองรู้เท่าทันว่าจิ่วอี้จะลวงให้เจ้าเมืองไป ถ้าเจ้าเมือง
กับรับเลี้ยงดูจิ่วอี้ จิ่วอี้ก็จะไปจับเจ้าเมืองเสีย ของเมืองจึงซ่อนแผนจิ่วอี้โดยให้เจ้า
กอบกอดกอดที่จิ่วอี้เสนอมา เพราะของเมืองเคยศึกษาเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์สงคราม
ทราบว่า กอบกอดเคยมีพระเจ้าจินเสียนกอบเคยไปมาแล้วเมื่อกราวกอบกอดไปเมืองเล็ก
แต่เกรงว่าเจ้าเมืองหงี้จะไม่ยอมให้ทาน ขุนแห่งขุนนางผู้ใหญ่จึงพูดแนะนำพระเจ้าจินเสียน
ให้ยอมแล้ววิเศษแก่เจ้าเมืองหงี้ เพราะรู้ว่าเจ้าเมืองหงี้เป็นคนโง่ เมื่อได้แก่
วิเศษแล้วจะโดยยกทัพไปตีเมืองจินเสียนไปตีเมืองเล็กได้ หลังจากนั้นจึงยกกองทัพมาตี
เมืองหงี้ได้ก็กอบกอดของเมืองครั้งนี้ทำให้จิ่วอี้เจ็บตัวทำใจจนขาดใจตาย

เมื่อของเมืองอาสาเจ้าเมืองไปขุนนางเห็นว่าให้ทำสงครามกับโจโจเพื่อความปลอดภัย
ของฝ่ายตน ขุนนางที่ปรึกษาของขุนนางเห็นว่าของเมืองมีพาทิศที่ดีเยี่ยม ไม่ว่าเมื่อ
ก่อนทำจึงถามว่า ของเมืองไปเร่ร่อนพูดหาจากสำนักโจโจในแคว้นหรือ (มีปรากฏอยู่ในเรื่อง
เลียดก๊ก) ของเมืองก็ตอบว่า โจโจกับเตียวปี้ได้ไปเป็นคนข้างพูดหรือพูดมากใหญ่โต
จะนำมาในทางเร่ร่อนเดียวกันเล่น แต่เป็นคนที่มีสติปัญญาความรู้ความสามารถทั้ง
ทั้งแคว้นก๊อในสงคราม โจโจกับเตียวปี้เป็นคู่ปรายถึงแยกเมืองและเตียวปี้ได้เป็น
คู่ปรายถึงสองแผ่นดิน การที่มีความรอบรู้ในประวัติศาสตร์ของของเมืองทำให้ขุนนางที่ปรึกษา
ของขุนนางถึงกับต้องจำนนต่อของเมือง

เมื่อของเมืองยกทัพไปตีขุยกดและต้องเจ็ดก๊อเป็นครั้งที่สี่ ของเมืองสั่งทหารให้
เลี้ยงอาหารแก่โจโจกับเตียวปี้ ๆ ทุกครั้งที่ขุยกดหาอาหารเพราะต้องการหาอาหาร
ให้เข้าใจว่าฝ่ายตนกำลังพลมาก ขุยกดจะได้อีกหลายก๊อตามไปตี เตียวปี้ของเมือง
ว่าเมื่อครั้งขุยกดทำสงครามกับขุยกดกับ (มีปรากฏอยู่ในเรื่องเลียดก๊ก) ขุยกดให้ขุยกด

เขาไฟให้พบด้วยเขาไฟก็จึงได้ชัยชนะ แต่เหตุใดจึงมีขงเบ้งจึงทำทรงกันชาย
ขงเบ้งอธิบายว่าเมื่อครั้งขุนอินนั้นต้องการลงช้างศึกให้เขาใจว่ามีกำลังทหารน้อยจะได้อะไร
ประมาณตามไปก็ แต่ครั้งมีขงเบ้งต้องการลงให้ดูเขาก็เขาใจว่ามีกำลังทหารมาก
เขาก็จะใจกลัวไม่กล้าตามไปก็ แสดงให้เห็นว่าขงเบ้งนำกลยุทธ์ขงเบ้งมาในศึก
แต่ได้คิดแบ่งให้เขาเข้ากับสถานการณ์ก็คล้ายกับในทรงกันชายเสีย กลยุทธ์ของขงเบ้ง
ครั้งนี้ลงสู่แม่น้ำได้สำเร็จ เมื่อผู้มาสู้ความจริงก็ถอนใจด้วยความท้อใจคิดว่า
"ขงเบ้งทำกลลวงเราครั้งนี้รู้ทันเสีย ตัวเรามีปัญหาน้อย ซึ่งจะทำได้ไม่เบื้องต้น
นั้นยากที่จะประมาณผลก็ขงเบ้งได้"¹

ดังนั้นจะเห็นว่าการมีความรู้ทางประวัติศาสตร์สงครามและสามารถนำมาใช้
ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ย่อมจะได้เปรียบข้าศึกเพราะประวัติศาสตร์
ย่อมย่อรวมใจเสมอ

4. มีความรู้เรื่องราวของข้าศึกอย่างละเอียด ขงเบ้งสามารถวิเคราะห์
และประมาณสถานการณ์ฝ่ายข้าศึกได้ถูกต้อง การรู้จักภูมิด้วยใจกล ความสามารถ
ของแม่ทัพนายกองฝ่ายข้าศึกนั้นเป็นประโยชน์ในการดำเนินยุทธวิธีอย่างมาก เห็นได้จาก
เมื่อเจียวโกไม่เชิญขงเบ้งไปช่วยทำราชการด้วยกัน ขงเบ้งก็วิเคราะห์และประมาณ
สถานการณ์ฝ่ายโจโฉ ขุนกวน เล่าเป็นขงเบ้งและเล่าเจี้ยงให้เจียวโกคิดว่าโจโฉเป็นคนที่
มีสติปัญญาและความคิดลึกซึ้งแหลม ทั้งมีความชำนาญในสงครามจนสามารถกำจัด
กวนเสี่ยวและกัวเก้งเป็นเหตุอุปสรรคได้สำเร็จ การจะกำจัดโจโฉได้นั้นเป็นเรื่องยาก
ส่วนขุนกวนนั้นสามารถกำจัดอาจจักรเป็นอันแน่นอนได้ก็เพราะเป็นผู้นำที่ดีเป็นที่รักใคร่ของ
ราษฎร ขงเบ้งแนะนำเจียวโกให้ส่งยานไปรบกับขุนกวนไว้ให้ดี ทางเมืองเกงจิ๋วของ
เล่าปี่นั้นก็ให้เมืองเสฉวนล้อมรบด้วยศัตรูทุกด้าน ต้องผู้สติปัญญาจึงจะรักษาไว้ได้
เมืองเสฉวนของเล่าเจี้ยงก็เช่นกันจะเสียอยู่เพราะเล่าเจี้ยงไม่ได้ดูแลสมมติของผู้นำที่ดี
แล้วขงเบ้งก็อธิบายแผนผังเมืองเสฉวนและหัวเมืองข้างเคียงให้เจียวโกเข้าใจถึงวิธีการ

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 795

ที่จะปักเมืองเสฉวนเพื่อเอาเป็นชัยโดยหวังความยิ่งใหญ่ นอกจากนั้นขงเบ้งยังพยากรณ์
ให้เจียวโจ้วจากไปทางหน้จะใหญ่เป็นสามก๊กคือโจโจ ก๊กซุนกวนและก๊กเล่าปี่
ก๊วยหง่วงจึงนับถือขงเบ้งว่ามีปัญญาสามารถหยั่งรู้เหตุการณ์ในอนาคตได้ถูกต้องแม่นยำ
การที่ขงเบ้งสามารถพยากรณ์ได้แม่นยำเป็นเพราะขงเบ้งมีความรู้เกี่ยวกับภูมิพิสัยใจคอ
และความรู้ความสามารถของเจ้าเมืองที่สำคัญ ๆ เห็นได้จากเมื่อขงเบ้งกับเล่าปี่ยกทัพ
ไปตีเมืองฮันเตง อองกงอาสาไว้ที่ค่ายเก็บเสบียงที่ข้างเขาเตงกุนตั้งมั่นแล้วเห็น
อยู่รักรักค่าย ขงเบ้งจึงกับอองกงว่าแล้วเอ๋ยมีฝีมือยิ่งกว่าเจ้าเอ๋ยเห็นที่ไว้วางใจ
เชื่อถือขงโจโจหมากและในสมัยพระเจ้าโจโจได้มีพระเจ้าโจโจได้ก็จะยกทัพไปตีเมืองเสฉวน
ทางด่านฉกั้น คือให้ทัพไปเข้าที่ทางด่านฉกั้น ขงเบ้งบอกที่ทางด่านฉกั้น
เบ้งก็ชี้ที่ทางด่านฉกั้น โจหนิงก็ชี้ที่ทางด่านฉกั้น และทัพสุดท้ายก็ยกทัพมาทาง
ด่านฉกั้นถึงตั้ง เนื่องจากขงเบ้งมีความสามารถในการประหลาดด้านการและ
ความรู้เรื่องราวของชาติก็อย่างละเอียดลออ ขงเบ้งรู้ว่าเมื่อวันข้างหน้าเมื่อเข้า
ไปตีที่ทางด่านฉกั้น ส่วนทางด่านฉกั้นนั้นใหญ่เอ๋ยไปรบเพราะเบ้งบอก
เจ้าเมืองนั้นเองเป็นดาวทางประเทศตอนข้างจะป่าเถื่อน ทางด่านฉกั้นก็จัดดีเยี่ยม
ไปรบเพราะรู้ว่าดีเยี่ยมกับเบ้งตัดเคยเป็นหลายสมัยรวมเข้าสามแสนนายด้วยกันได้
แล้วเข้มนเป็นหนึ่งดีก็เยี่ยมส่งไปให้เบ้งตัดเชือกเบ้งตัดจะได้นำมารบ

สมัยที่ขงเบ้งทำศึกกับซุนกวน ขงเบ้งก็รู้จักดูในศิโยจก ฝีมือและความสามารถ
ของซุนกวนเป็นอย่างดี ถึงความที่ขงเบ้งพูดกับมาเจกัว "เราเกรงแต่ซุนกวนคนเดียว
มีปัญญาอีกคนหนึ่ง ถึงเบ้งตัดจะยกทหารขึ้นไปตีเอาเมืองหลวง แล้วซุนกวนก็จะ
เสียที่มั่นตั้งเพราะความคิดเบ้งตัดก่อนกวาดซุนกวน" ¹ การที่ขงเบ้งรู้เรื่องราว
และสถานการณ์ของชาติก็เป็นอย่างนี้ในทางการทำราชพิธีสงครามของซุนกวนกล่าวไว้ว่า
"ถ้าเรารู้สถานการณ์ของซุนกวนและรู้สถานการณ์ของชาติก็ เมื่อออกศึกประยุทธ์กับซุนกวน
ไม่ว่าเป็นรายครั้งหรือครั้งก็ตามจะไม่ต่างประยุทธ์กันตาย ถ้าเรารู้สถานการณ์ของซุนกวนก็

¹ ใจพระมหาพระคัลลิ่ง (พน) ข้ามก๊ก เล่ม 2 หน้า 698

แต่ในรูปร่างของเราที่จะแพะก็ทำกันและกันไม่รู้รูปร่างชาติกันและของเรา
เองแล้ว เมื่อออกบวชจะขายแพะที่ถอยขึ้น^๑

5. เรื่องมรรคสามารยอย่างละเอียด ของเมืองสามารถ
ทหารที่ชีวิตของบุคคลอื่น ๆ รวมทั้งตนเอง ก็ทำอาชญาและดำเนินการตามเมือง
จากทวงทวงโดยบางแบบๆ เห็นได้จากเมื่อโจโจแตกหักเรือที่วิวัยขึ้นเมก ของเมือง
ถูกรวบรวมประจำตัวของโจโจแล้วเห็นว่ามีผู้สวาทก็รวมว่าระกาโจโจยังไม่วางใจ
อุบายทวงทวงให้ไปสกัดจับโจโจหวังจะให้ทวงทวงโดยขมแทนบุญคุณโจโจแต่ทวงทวงให้หมด
สิ้นไป

เมื่อเอากี้ จิวี่ มังทอง ทวนดู เห็นวายุทนายเมืองสามารถ
ดวงตาจากการทวงทวงอันเป็นทวงทวงประจำตัวของแต่ละคน กล่าวคือเมื่อเอากี้
บุตรเอาเปียวทนาย ของเมืองเห็นการทวงทวงที่ตกลงมาทางทิศตะวันออก
เอากี้ว่าเอากี้จะต้องเสียญาติไปคนหนึ่ง หลังจากนั้นก็มีการรายงานว่าเอากี้เสียชีวิต
แล้ว เมื่อจิวี่จะเสียชีวิตของเมืองได้ก็ว่าจากทวงทวงเห็นการทวงทวงที่ตกลงมาทางทิศตะวันออก
ของเมืองก็เข้าใจว่าจิวี่ต้องเสียชีวิตแน่นอนจึงหัวเราะและเอากี้ให้เอากี้ฟังและของเมืองยัง
กล่าวแต่ทางไปเอากี้ที่เมืองสองขุนเพราะทวงทวงเพราะแสงทวงทวงมีสติปัญญา
รับราชการกับเอากี้ทั้งนี้เนื่องจากของเมืองเห็นทวงทวงไปรวมกันทางทิศตะวันออกหลายทวง
และวันที่มังทองต้องเสียชีวิตนั้นของเมืองกำลังรับประทานเลี้ยงกับพวกขุนนาง ขอเห็น
การขนาดใหญ่ตกลงมาทางทิศตะวันออกจึงเป็นเครื่องเตือนสติของเมืองได้ ของเมืองก็รู้ทันที
ว่ามังทองเสียชีวิตแล้วเพราะฉะนั้นเอากี้กับมังทองยกทัพไปตีเมืองลกเสีย เมื่อครั้ง
ทวนดูทนายก็บอกกับของเมืองก็รู้จวงทวงทวงจากทิศของความเป็นเมืองเก่งจิวี่เส้าหมอง
ว่าเห็นวายุทนายจะถูกลูกทวง เอากี้เป็นผู้เห็นอุบายทวงทวงให้มาตกลงมาจึงให้ทวง
ไปทางของเมือง ของเมืองตอบว่าจะมีทหารผู้ใหญ่มากมายหนึ่ง หลังจากนั้นก็สามวันก็
ถูกส่งข่าวว่าเอากี้บุตรของทวงทวงเสียแล้ว

เพราะมีความรู้เรื่องการศาสนาอย่างลึกซึ้งจึงมีส่วนสัมพันธ์กับภูมิจาคา
จึงทำให้ขงเบ้งรู้ถึงลักษณะที่อากาศศาสตร์ได้วางหลักซึ่งมีประโยชน์ต่อการประมาณสถานการณ์
ฝ่ายชาติได้ถูกต้อง ถึงคราวที่ขงเบ้งได้ข่าวว่าสุมาอี้ยกพลถึงหน้าแฉกกระมาตีเมืองเสฉวน
ขงเบ้งจึงสั่งกองเป่กับเตียวหิงให้คุมทหารเพียงหนึ่งพันคนไปตั้งรับทัพสุมาอี้ที่ตำบลคั๊กตง
คำสั่งของขงเบ้งนำความวิตกกังวลแก่กองเป่กับเตียวหิงเป็นอันมากจนไม่อาจรับงานนี้ได้
ได้เพราะให้กำลังพลไปน้อยมาก ในที่สุดขงเบ้งก็แจ้งเหตุผลว่าที่กองเป่กับเตียวหิง
คุมทหารเพียงหนึ่งพันคน เพราะรู้ว่าจะเกิดฝนตกหนักเป็นเวลานานทำให้เกิดน้ำท่วมใหญ่
เพราะเห็นการถูกน้ำรั่วที่เนินหนองอิงนัก สุมาอี้ก็จะเดินทัพเข้ามาไม่ได้เพราะดินน้ำท่วม
จะต้องยกทัพกลับ กองเป่กับเตียวหิงคุมทหารไปมากกว่านี้ก็จะลำบากโดยใช่เหตุ
เหตุการณืทุกอย่างตรงตามที่ขงเบ้งคาด เมื่อสุมาอี้ยกทัพกลับ ขงเบ้งก็ทราบถึงการ
การจับขงเบ้งให้หนีไปบอกกองเป่กับเตียวหิงไม่ให้ติดตามไปด้วยสุมาอี้ เพราะรู้จัก
คุณสมบัติความสามารถของสุมาอี้ว่าชำนาญในการสงครามมากคงจะต้องจับกองเป่กับเตียวหิง
ไว้ตามหมายทางกองรับทัพขงเบ้งแน่นอน

แผนการฐานของชีวิตตนเอง ขงเบ้งก็รู้ว่าจะมาถึงเมื่อไรโดยดูจากดวงตา
ประจำตัวของตน จึงที่ขงเบ้งบอกถึงขงเบ้งว่า "เราคิดเพราะเหตุอากาศที่เห็นดาวเจ้าเหวิน
ตัวเราให้ชีวิตจึงรู้ว่าเราจะตายแล้ว"¹

6. มีความรู้ด้านโหราศาสตร์ ขงเบ้งสามารถจับขงเบ้งและพยากรณ์เหตุการณ์
ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างแม่นยำ ถึงตอนที่เจ้าเป่กับขงเบ้งยกทัพไปตีเมืองชงหยง
ขณะกำลังเดินทัพปรากฏว่าขงเบ้งได้ข่าวว่าเสบียงอาหารรวมพลซึ่งเหลืออยู่เท่าเดิม น้ำท่วม
เข้ากับลมแรงและมีฝนตกหนักมีเมฆทางทิศใต้ตรงเป็นสองเดือนแล้วมิใช่ทางทิศเหนือ
ขงเบ้งจึงจับขงเบ้งทำนายว่ากวนอูตีเมืองเตียงสาได้แล้วและโค่นทหารเอกของเม่ต่งได้มากับ
ในเวลาไม่นานเจ้าเป่กับเตียวหิงทราบตามคำสั่งขงเบ้งทำนายทุกประการ และทหารเอก
กวนอูได้มานับถือของขงเบ้งซึ่งตกมากเป็นทหารเอกของเจ้าเป่

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 842

เมื่อจูลองจะถึงแก่กรรมของเบ้งไคเกิดพิหารจะไปได้เมืองลกเอี้ยง ขณะนั้นเกิด
 ลมพัดความสับสนมาถึงสมทบหน้าโรงประชุมขุนนางที่กอง ของเบ้งจ้ายามก็รู้ว่าจูลองเสียชีวิต
 จึงบอกแก่ขุนนางและทหารในนั้นว่า "มีพิหารเอกเดี่ยวคือของเจ้าเราตายเสียแล้ว"¹
 ของเบ้งจ้ายากำ บุตรของจูลองก็เขามารายงานว่าจูลองเสียชีวิตแล้ว
 เมื่อครั้งที่พระเจ้าเจามียกทัพไปรบกับขุนนางเจ้าเมืองกังต้ง ของเบ้งไค
 ระอากรม เหตุการณ์ดวงหน้าโดยบอกแก่ของแสงหนึ่งพ่อค้าให้ไปทำลอบโกยไป เพราะต่อไป
 จะมีพิหารเอกเมืองกังต้งหลงเข้ามา ห้ามของแสงหนึ่งให้ความช่วยเหลือตามสาธุการ
 เมตต์ของขุนนางไคของตามพระเจ้าเจามีเข้าไปในทำลอบโกยไปตรงตามที่ตั้งเบ้งไค
 ระอากรมไว้ทุกประการ

7. มีความรู้ทางไสยศาสตร์ ของเบ้งไคมีความรู้และสามารถใช้เวทมนตร์คาถา
 ทำให้เกิดลัทธิพิหาร ขึ้นเป็นประโยชน์ต่อการตีประทุษร้ายบ้าง กล่าวคือสามารถ
 เสกคาถาทำให้กองศึกล่าเป็นทหารกลไค ถึงกับที่ต่อกลุ่กลไคติดตามพิหารเจ้าเจามี
 ไปถึงทำลอบโกยไปถึงที่กล่าวแล้ว ของเบ้งไคใช้เวทมนตร์คาถาเสกกองศึกล่าให้เป็นทหาร
 ก็อาจรู้สึกห้ามพิหารกลุ่ติดตามพระเจ้าเจามีเข้าไปไคและยังบังคับกลไคให้เกิดพิหารรายลึก
 กว้าง ของแสงหนึ่งเรลกาของของเบ้งไคเล่าให้กลุ่กลไคฟังว่า ก่อนที่ของเบ้งไคจะกลับเมือง
 เสวณ ของเบ้งไคเสกเวทมนตร์คาถา ทำประทุกลไคถึงแปดประตูและประตูพิหารพิหาร
 ทาง ๆ ถึงผู้ที่จะบรรณาไค ถึงชาติก็จะมีพิหารถึงหนึ่งแสนคนก็ไม่ว่ามารจะสู้ไค

ครั้งที่ของเบ้งไคศึกกับเบ้งเฮกและเบ้งเฮกไปขอความช่วยเหลือจากกลไก .
 ไคเองเจ้าเมืองมณฑลก็มีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาไสยศาสตร์สามารถเรียก
 ลมายุติลา เรียกสัตว์ร้ายออกจากป่าและเนรมิตรกองทัพพิหารไค ของเบ้งจูลอง
 ก็เคยได้พบเห็นพิหารลอบกับมกลและไคเองแห่งสองคนไม่สามารถต่อสู้กับลัทธิพิหาร
 ของมกล ไคเองไค ของเบ้งจูลองลอบกับพิหารการรบเอง เมื่อมกลไคเอง
 ราชมนตรีให้เกิดพิหารลอบกับพิหารและไปแตรเรียกสัตว์ร้ายลอบจากป่า

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) ลายลักษณ์ เล่ม 2 หน้า 740

ของเบ้งได้หาความรู้กันมาใช้อีกครั้งเมื่อยกทัพตามไปตีเบ้งเฮกที่เมืองจันท
ของเบ้งสั่งสร้างเกรียนบรรจุประทัดเหล็กและดินคำสับแหลม ให้นำเกรียนเหล่านี้ไปซ่อน
ที่ริมเนินเขาหัววัดสักแห่งดวงให้ทหารเข้าศึกษาเช่นเกรียนเหล่านี้ไปจะได้ให้ทหารฝ่ายตน
ลอบซุ่มโยนเข้าไปถึงเข้าใส่กองเกรียน ทำให้เกรียนระเบิดเผาตายกองทัพอีก
วอดวายหมดสิ้น

ในการสู้ศึกด้วยกองกรังสุดท้าย ของเบ้งได้ริเริ่มสร้างโดยนครสำหรับ
บรรพบุรุษเสียจากคนเกียนโกะมาส่งที่ค่ายเขาภิธาน โดยนครที่เบ้งออกแบบนี้
มีกองปืนซ่อนอยู่โดยใต้ภูเขา คือถ้ำของโยนตรนั้นถ้ำลึกกลับเสียแล้วจะเข้าไป
ไม่ได้ เพราะของเบ้งลางความก็จะกองให้ทหารกองซุ่มโจมตีเบ้งโยนตรของตน
ไปสร้างเลียนแบบบ้าง โดยนครที่เบ้งคิดขึ้นนี้ประโยชน์ในการล่าเหยื่อเสียยิ่งกว่า
หากเพราะสามารถบรรพบุรุษและเห็นทางไถ่ระยะทางมากกว่าโคกริง ๆ

นอกจากนี้ของเบ้งยังคิดตำราทำหน้าไม้ยิงโต้ละสิบลูก แต่ยังมิได้สร้าง
ของเบ้งก็ขึ้นชีวิตเสียก่อน ของเบ้งจึงมอบตำรานั้นแก่เกียนอูยพหารเอกคนหนึ่ง

9. มีความรู้ทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของมนุษย์ ของเบ้งสามารถทำให้
คนดูซึ่งมีความจิตวิญญานเฉียวหลายความดีความงาม ความดีความงามนี้เพราะได้รับ
การแต่งตั้งจากเจ้าให้ไปเป็นทหารเอกจึงมีหนังสือมาถึงเจ้าพี่ ของพระองค์มีมือกับมาแจ้ง
ของเบ้งแต่งตั้งชื่อไปสรร เสวจิเป็นยศคนดูว่ามีฝีมือและกล้าศึก เห็นมาแจ้งมายังนัก
ชีก็มาแจ้งมายังเสวจิเฉียวชวยเท่านั้น ทำให้คนดูปลื้มใจว่ามีมือของตนนั้นเป็นที่
ยอมรับกันว่าเก่งกล้า และคนดูเฉียวชวยก็เลยมีชัยชนะเหนือโจโฉก็ยังเยี่ยมมีไต่และ
ของเบ้งยังกำชับคนดูให้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าเมืองทำให้คนดูไม่
กล้าถึงเมืองเกงจิ๋วมาเมืองเสฉวน

นอกจากนี้ของเบ้งยังได้ใช้จิตวิญญานจับใจให้โจโฉเห็นใจโจโฉจนชักชวนใจทำ
สงคราม โดยบอกว่าโจโฉมีความต้องการนางได้เกี่ยวกับนางสองเกี่ยวกับบุตรของ
นางเกี่ยวกับโลยิ่งนัก ของเบ้งแสร้งทำเป็นไม่รู้วาทังได้เกี่ยวกับภรรยาของบุตรซึ่ง
นางสองเกี่ยวกับภรรยาของจิวยี่เพราะของเบ้งรู้ที่ภรรยาภักดีกับโจโฉจะคบกับ
ภักดีมารดาและภรรยาได้เกิดขาด

เมื่อของเบ้งมาขุนทวน ของเบ้งก็ดูลักษณะขุนทวนเห็นว่าเขมแข็ง มีไม้เท้า
สีเหลืองทวนแดงลักษณะเขมนี้แสดงความเป็นขุนแก้วเป็นคนที่กล้า ถ้าเราจางอย่างสุภาพ
จะไม่ไถ่ขอ ขุนทวนคงจะไม่ยอมทำสงครามกับโจโจ ต้องยั่วให้โจรบจึงจะสำเร็จ
ของเบ้งจึงตอบขุนทวนกลับไปว่า

นายข้าพเจ้าก็เห็นดีด้วยพระเจ้าเหี้ยนเต้ แลกันทั้งปวงก็ยกย่องว่ามี
สติปัญญาอยู่ ถึงกับท้าวจะสู้โจโจมิได้ก็ตั้งจะไปก่อนนอนนั้นอย่าฟังนักเลย
กลัวจะเห็นผิดก็เดินไปทูลทวนก่อนทั้งปวง อำมาตย์เห็นหลวงซึ่ง
เห็นทหารเราของพระเจ้าเจฮวนคงยังมีความมานะมิโดยดลตลอดชาติ
ผู้ตายในสงคราม! อันเล่าปี่นายข้าพเจ้าเป็นถึงเพียงนี้หรือจะไม่มี ความตาย
ซึ่งจะลดน้อยแก่โจโจเห็นหาได้แล้ว นิดก็จะผู้ตายให้ปรากฏไว้

ในครั้งแรกเมื่อขุนทวนได้ฟังก็โกรธของเบ้งที่พูดพยายามพยายามตน ครั้นได้ชกเข้าไปใต้แรง
เหตุผลก็ของเบ้งพูดจนนั้น ขุนทวนก็หายโกรธเห็นด้วยกับของเบ้งหันไปโกรธโจโจแทน
จะเห็นว่าการที่ขุนทวนและจิวอี้โกรธโจโจจนเกิดศึกสงครามนั้นก็เพราะ ของเบ้งได้
วางศัลป์ไว้ที่ประคอบด้วยจิตวิทยา ว่าจะต้องให้สิ่งเราเห็นใหญ่จึงโจรบเกิดขึ้น
จึงรบกันเสียกันได้ นอกจากที่ของเบ้งจะยั่วบ่อนอย่างไรจึงจะทำให้โจรบถึงกับ
ขาดใจตายได้ เมื่อของเบ้งท้าวโจโจจนป่วยหนักเพราะภัยศอกและเสียใจที่เสียที่ตน
ของเบ้งจึงคิดฆ่าโจโจโดยเสียหน้าทั้งสือไปเขาเขี้ยว

มหาอุปราชโหมกถึงโจโจจึงเป็นแน่แท้ใหญ่ ภัยโบราณหาว่าไว้มาก่อนว่า
ถ้าผู้ใดจะเป็นแน่แท้ก็ต่อทหารไปทำการสงครามนั้น ให้ตั้งรู้ลักษณะใน
กองทัพของสุภาพการ ก็นิ่งให้สติปัญญาขุนทวนประเดี๋ยวเกิดตระเป็นตน
และทวนเป็นแน่แท้ใหญ่ใหญ่ในสงครามทั้งปวงเสียที่แก่เราเสียหมดแล้ว
ทหารเกรียงศัสตราวุธเป็นกันมากจะไป ทานกลับคืนไปเมืองลกเอี้ยงนี้

ถึงทหารว่าพระเจ้าโจทกยะวิเลาใหม่ก็ดี ก็จะไม่ล่ายเกลียดทมิฬมาราษฎร
พลทหารทั้งปวงหรือ จะเอาหน้าไปไว้แห่งใดจงเร่งเมตตาแก่เรา
เสียโดยดี ถ้าหากมีคำแนะเรา ๆ จะยกทหารเราไปเหยียบเมืองลกเชียง
เสีย ถ้าหากเห็นคนผู้จะตบเท้าอยู่ไม่ปากเสีย สำหรับจะหนีหายไป
ด้วยพลทหารทั้งปวง¹

เมื่ออ่านจบโจวจีนก็โกรธตบเบ้งจนตาใจหายเพราะของเบ้งทราบที่ว่ามีสิ่งใดจะทำให้
แต่เห็นเจ็บและตายได้เท่ากับการเห็นเขาตึกโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ของเบ้งจึงโจมตี
ด้วยวาจาโดยตรงเข้าหาคนที่โจวจีนคิดว่ากลัวอยู่แล้ว ความโกรธแค้นทำให้โรคหาย
กำเริบจนหัวใจทำงานต่อไปไม่ได้

10. มีความรู้ทางนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ เห็นได้จากเมื่อเจ้าเมือง
เสฉวนได้ข่าวโจวจีนให้เบ้งทราบกฎหมายขึ้นใช้ใหม่ให้ลงโทษให้หนักกว่าเดิม คนจะได้
กลัวเกรงกฎหมายเพิ่มมากขึ้นเมืองจะสงบสุข ของเบ้งจึงแต่งกฎหมายให้ตามธรรมเนียม
แบบจีนให้โจวจีนกระทำผิดให้หนักขึ้น ถ้าขุนนางและราษฎรผู้ใดมีความดีความชอบก็
การปูนบำเหน็จรางวัลแล้วแจกไปตามเมืองขึ้นทั้งหกนครด้วยเมืองเถา ซึ่งทุกเมืองได้
ปฏิบัติตามกฎหมายฉบับเดียวกันอย่างเคร่งครัด มีผลทำให้บ้านเมืองสงบสุขความแตก

11. มีความรู้ทางอักษรศาสตร์เป็นอย่างดี ของเบ้งมีความรู้เชี่ยวชาญใน
การแต่งคำประพันธ์ เห็นได้จากเมื่อเจ้าไปหาของเบ้งที่บ้านเขาโจลงกั้งนั้น
ของเบ้งแต่งบทกลอนหลายหัวโหม่ง เพื่อทดสอบความพยายามของเจ้าโจลงกั้งนั้น
ของเบ้งได้กล่าวโคลงสี่บทเป็นใจความว่า "ผู้ใดนอนหลับใจก็มีสติปัญญาอันหลับอยู่นั้น
จะรู้งูงูใดก็มิได้เห็น หอฉวยเราไม่เป็นที่ลี้ภัยถึงเทศกาดนกันนอนดูน พระอาทิตย์
เจ้าเอ๋ย ดาบเขวคดคล้ายให้ล้มหน้าตาง หนูคงแสงอยู่ก่อนจะไถ่ถอนให้สบาย"²

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 789

² เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 774

จากเหตุการณ์ที่บอกกล่าวทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าขงเบ้งเป็นผู้ที่มีความรู้
และความรอบรู้ทางด้านศิลปะ เช่น ส่วนที่เกี่ยวกับแผนที่และของขุนนางของสรรพวิชา
"ดังนั้นปัญญาขงเบ้งรู้เท่าเราเรียนลงในอากาศหาผู้เสมอมีได้ อุบาสกจึงถามการใน
ห้องว่าแต่เพียงพระมหาสมุทรเล็กได้" ¹ ดังนั้นขงเบ้งจึงได้ฉายาว่า "ผู้รอบรู้ทั้งห้า
มหาสมุทรและสุกัลยาในทั้งโลกฝ่ายหน้าก็ยกย่องขงเบ้งว่า "ขงเบ้ง
ได้มีปัญญารู้ออกไปประดุจหนึ่งเทพ" ²

ขุนโจ้ว เห็นแผนที่ซึ่งมีความรู้ในทางพิชัยสงครามกับโหราศาสตร์และดาราศาสตร์
เป็นอย่างดี ขุนโจ้วจะโศกโศกให้เห็นชัดดังนี้

1. มีความรู้ทางพิชัยสงคราม เห็นได้จากเมื่อพระเจ้าโจยโงทรงทราบข่าว
การสวรรคตของพระเจ้าเล่าปี่ จึงดำริจะยกทัพไปตีเมืองเสฉวนและทรงตั้งถามการเกิดเห็น
ของขุนโจ้ว ขุนโจ้วกราบทูลแนะนำให้ยกทัพเข้าตีเมืองเสฉวนทางร่วมกันโดยเกณฑ์
พลที่ละหนึ่งแสนคน ให้หนีไปเจ้าเมืองเสฉวนทั้งห้าที่ทางคานฮะเบงกวนให้เบงเฮก
เจ้าเมืองนั้นของเขากำทางคนเล็กจิ๋วคนทิศตะวันตก ให้เบงกักเจ้าเมืองซึ่งหนึ่ง
เข้าที่ทางคานฮะเบงกวนทิศใต้ ให้ขุนกวนเข้าที่ทางคานกวยเซี่ยนคนทิศตะวันออก
ให้ยกกองทัพขุนกวนเข้าตีเมืองเสฉวนแล้วจะแบ่งให้ขุนกวนครึ่งหนึ่ง ให้โจยโงเข้าที่
ทางคานเบงกวน แผนการทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าขุนโจ้วมีความรู้หลักยุทธศาสตร์ใน
อย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกองขงเบ้งยกทัพไปตีเมืองลกเอียงครั้งแรก ขุนโจ้วได้
ใช้ความรู้ทางพิชัยสงครามประมาณสถานการณ์ได้ถูกต้องว่า ขงเบ้งจะต้องยกทัพมา
ทางคานเก็กกและคานเกเตงซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญเพราะเป็นทางไปสู่เมืองไปเข้า
เมืองหลิวเซี่ยนและเป็นหนทางเข้าเมืองฮังคานจึงสั่งทหารไปข่มโจยโงโดยให้ขงเบ้ง
ไม่รู้ตัว

ขุนโจ้วมีความรอบรู้เกี่ยวกับภูมิประเทศ การใช้ออกชัยภูมิและจุดยุทธศาสตร์
ของข้าศึกด้วย ดังที่เราได้พระเจ้าโจยโงจะยกทัพไปตีเมืองลกเอียง ขุนโจ้วเห็นว่า

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 968

² เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 711

เมืองทั้งนี้เมืองนั้นมากไม่สะดวกที่จะยกตัวเข้า จึงกราบทูลให้พระเจ้าโจยบยกทัพ
เรือเข้าไปถึงปากน้ำชุมชนแล้วจึงตีเมืองน้ำดี หลังจากนั้นจึงยกทัพเข้าตีเมืองทั้งนี้
จะสะดวกกว่า พระเจ้าโจยบก็ทรงเห็นสมควร

เมื่อชุมนุมกันทั่วไปปรามชนของชุมชนเดิม ชุมชนเดิมเห็นว่าอยู่ไม่ได้
จึงให้โดยเจียนไป เจริญพลคนเดิมของชุมชนนี้ ชุมชนนี้ได้อาศัยส่วนที่รับบริจาคสงเคราะห์จาก
อุทิศสมบัติของเดิมทั้งนี้

อันธรรมการสงเคราะห์นี้ช่วยหาประการ ประการหนึ่งเห็นว่าจะกำหนด
ไว้ก็ให้ถือคณณารมรุ่งเรืองมารด ประการหนึ่งทำให้ผู้ใดถือคณณารม
รุ่งเรืองรักษาเมืองจนมั่นคง ประการหนึ่งรักษามืองไว้ไม่ได้ให้ที่
เจ้าหรือคน ประการหนึ่งไม่เป็นที่ให้ออกมาคณณารมโดยที่จะมีไว้สืบไป
ประการหนึ่งทำให้คณณารมคณณารมโดยก็ควรที่จะทำ

จะเห็นได้ว่าของเมืองซึ่งเห็นแก่ที่ที่มีสมบัติ ความรู้ความสามารถทุกอัน
ก็ยังไม่สามารถที่จะเมืองลงได้อย่างใดสำเร็จ ทั้งที่ยกทัพไปถึงหกครั้งก็เพราะผู้ใด
เห็นแก่ที่ซึ่งมีความรู้ความสามารถในทางพุทธหรือทางคัมภีร์ ชุมชนนี้เมื่อไรควร
จะออกรบ ทุนใจก็พร้อมทั้ง ความรู้ความสามารถในทางนิยาสังกรรมของชุมชนนั้น
ของเมืองก็ยังยกย่องว่า "อันชุมชนนี้มีความสามารถในการสงครามมาก ยิ่งกว่าที่เราไป
ครั้งใดก็ไม่ไปเล่าให้ระแวงกองทหารชุมไวกอวยรั้งตามไปนั้นเอง"² บุตรทั้งสองคน
ของชุมชนนี้ชุมชนนี้ชุมชนนี้มีความรู้ความสามารถในกระบวนการสงครามก็เพราะได้รับการถ่ายทอด
ความรู้จากบิดาตนเอง นอกจากนี้ชุมชนนี้ยังมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของความรู้
ความสามารถและกลุ่ของเดิมที่ฝ่ายตรงข้ามอย่างก็ ชุมชนนี้สามารถประมาณสถานการณ์
และคาดคะเนความเคลื่อนไหวของฝ่ายข้าศึกได้ถูกต้อง เห็นได้จากเมื่อของเมืองยกทัพไปตีชุม
ครั้งที่ห้า ชุมชนนี้ให้เทียบกันแม่กองหน้า ในโกฏิเม่นกองหลังอยู่รักษาเมืองของ

¹ ใจพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พม) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 876

² ใจพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พม) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 779

บนท้องฟ้า เห็นอุกกาบาตเข้ามาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ๗ เขาชีวันตกลง
ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผู้บวกลี้ทำนายนว่าฝ่ายตนจะได้ชัยชนะ อีกห้าวันเมือง
เชียงมืองจะต้องแตกและจะฆ่ากองทัพเฉียงใต้ ๗ ที่อุกกาบาตตกลงนั้นเองและปรากฏว่า
เหตุการณ์เป็นไปตามที่ผู้บวกลี้ทำนายทุกประการ

จากเหตุการณ์ทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่าผู้บวกลี้เป็นแม่ทัพซึ่งมีความรู้ในทาง
วิชัยสงครามเป็นอย่างดีและยังมีความรอบรู้ในกลศึกนั้นด้วยเป็นประโยชน์ต่อหน้าที่การงานอีกด้วย

12. มีความจงรักภักดี

มีความจงรักภักดี คือมีจิตใจซื่อสัตย์ในบุญคุณ มีความรักอย่างจริงใจ
ต่อประเทศชาติ กองทัพ หน่วยงาน ผู้นำ ผู้บังคับบัญชา ผู้มีพระคุณ
ผู้ร่วมงาน รวมทั้งผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย ความจงรักภักดีก่อให้เกิดความซื่อสัตย์มั่นคง
ความเสียสละเมษากับกันก็สามารถจะชีวิตเพื่อปกป้องคุ้มครองประเทศชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาได้ เพราะมุ่งประโยชน์ของส่วนรวม
เป็นสำคัญ ผู้หน้าที่จะต้องมีความจงรักภักดีทั้งต่อผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา
พร้อมที่จะแสดงออกด้วยความเต็มใจและจริงใจ

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เหตุการณ์ที่แสดงถึงความจงรักภักดีของตัวละครซึ่งเป็น
แม่ทัพเอก ไก่แก้วโจโด จิวยี่ ขงเบ้งและผู้บวกลี้ ตามลำดับดังนี้

โจโด เป็นแม่ทัพที่มีความจงรักภักดีทั้งต่อประเทศชาติ พระมหากษัตริย์
ผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา เห็นได้จากเมื่อถึงโต๊ะเข้านิคมการปกครองทั้งหมดเป็น
ผู้นำเรือข้ามการแผ่นดิน พวกขุนนางที่จงรักภักดีต่อราชวงศ์โจวไม่ประทุษร้ายเพื่อหา
ชีวิตกำจัดโจโด ทุกคนยกเว้นโจโดพากันร้องไห้ด้วยความสงสารพระเจ้าเจี้ยนเต้
มีโจโดผู้เดียวที่ยืนยิ้มให้รองให้แทนคนอื่น ๆ แล้วยังยิ้มหัวเราะเสียอีก จึงถูกปรินายว่า
เป็นผู้ออกตัวอยู่ในฐานะคนแผ่นดิน โจโดได้ชี้แจงเหตุผลให้รองฟังในที่สุดว่า
“ซึ่งพระเจ้าทำความเพียรไม่ปากหัวในทั้งโจโดให้สอยจนสิ้นน่านทุกวันนี้ก็เพราะเห็นแก่อาณ
ัติการซึ่งโจโดทำได้เพราะภักดีต่อแผ่นดินจะคิดกำจัดโจโดเสียให้จงได้” แก้วจิตส่นด้วย

ความดีไม่มีผิด ข้าพเจ้ารู้ว่ากระษัตริย์อย่างนี้ต้องหาหนทางไปอยู่ตามบ้านเป็นใจด้วยตั้งมีแล้ว
ข้าพเจ้าจะขอขึ้นกระษัตริย์ขึ้นใหม่จนเข้าใจให้ถึงทั่วทั้งโคะและระชาเสีย จึงจะตั้งเรา
ขึ้นระชาให้ตามใจได้¹ เมื่อใดกระษัตริย์จากลงด้วย โจโจก็กล่าวด้วยเสียงดังเข้าไปบอก
ถึงโคะถึงโยมาบ ถึงระชาไม่ช้าเร็จเพราะทั้งโคะรู้ทั่วด้วยกันนั้นก็แสดงให้เห็นถึง
ความองอาจกล้าหาญของเสียสละแม้ชีวิตเพราะกลางวงรักภักดีต่อบ้านเมือง กองทหาร
กำลังยกมาขอเข้าให้บ้านเมืองสงบราบคาบ ดังนั้นเมื่อมีโอกาสทั้งโคะโยมาบเข้ามา
เมืองทันลือ โจโจจึงไปเฝ้าทูลที่จะกำจัดทั้งโคะโยมาเป็นเสมือนเสียสละตามแต่ถนัด
จึงเกลี้ยกล่อมผู้คนมาช่วยอาวุธให้ทำนุในการสงครามเพื่อจัดเป็นกองทัพอันไรทั้งโคะ
โยมาบหลวง โจโจได้สมัครพรรคพวกเป็นจำนวนมาก เพราะแสดงความตั้งใจจริงใจ
ทำนุบำรุงแผ่นดินโคะมีกษัตริย์ประกาศให้ทั่วทั้งวงนี้เข้าใจด้วยข้อต่อแผ่นดินและลูกโร
สสำหรับเป็นไม้มงคลขุนนาง ข้าราชการและประชาชน จะเห็นได้ว่าโจโจเป็นผู้นำในการ
กำจัดทั้งโคะทั้งโยมาบได้สำเร็จเพราะพวกเร่ร่อนมีตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองเลย แต่โจโจทำ
เพราะความจงรักภักดีต่อบ้านเมือง

เมื่อลัญญ์ขึ้นปกครองบ้านเมืองแห่งโคะ พระเจ้าเหียนเต๋มเห็นจึง
รับสั่งเรียกโจโจมาช่วยกำจัดลัญญ์ โจโจก็รับยกทัพไปถวายอารักขาพระเจ้าเหียนเต๋ม
ไปเมืองนอกเฉียง ขณะใดโคะมาถึงเมืองนอกเฉียง โจโจก็กล่าวว่าลัญญ์ก็
ยกทัพมีกลาญพระเจ้าเหียนเต๋มอย่างกระษัตริย์ จึงสั่งให้หัวพัน เกาตูและเตียนตุน
คุมทหารหาชนคนในโคะมาไปถวายอารักขาพระเจ้าเหียนเต๋ม พระเจ้าเหียนเต๋ม
ทรงสรรเสริญโจโจว่ามีความกล้า ความมีอภัยจงรักภักดีต่อพระองค์ยิ่งนัก โจโจได้
ถวายคำสัตย์ปฏิญาณอันแสดงถึงความรักภักดีว่า "ซึ่งพระองค์คุมเลี้ยงข้าพเจ้ามาแต่
ก่อนนี้ก็มิเคยจะละทิ้งพระองค์มิได้ขาด ครั้นนี้ลัญญ์ก็ทำการพยายามจะยกทัพ
มาให้ทรงระชาโดย ข้าพเจ้าจะถืออำนาจลัญญ์ก็เสียให้ได้"²

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) อรรถาธิบาย เล่ม 1 หน้า 73

² ฎ. หน้า 269

ถึงโจโจจะถูกตำหนิไ้เขียนจากขุนนางอื่น ๆ ว่าทำเรื่องอาจเลวที่ตนเสนอ
พระเจ้าเหี้ยนเต้ แต่โจโจก็ยังมีความจงรักภักดีต่อราชบัลลังก์ โจโจจะทำบุญที่
ตั้งตัวเป็นกัศบุกับตนไม่ละเว้นแม้แม้เหตุของพระเจ้าเหี้ยนเต้ ยกเว้นองค์พระเจ้าเหี้ยนเต้
เท่านั้นที่โจโจยังเห็นคุณค่าไม่ทำอันตราย โจโจพูดเชือดว่า "พระองค์ท่านทรง
พระวิหคเดิม อันข้าพเจ้าเป็นบุตรแรกที่พูดไว้ว่าจะช่วยทำนุบำรุงแผ่นดิน ซึ่งบุญนี้
ให้ท่านโอบ- ข้าพเจ้ามิได้คิดเป็นสองใจก็ยกย่องท่านจะทำนุบำรุงพระองค์ไปโดยสุจริต"
เมื่อขุนนางเจ้าเมืองกังตั๋งมีหนังสือมาสาวยกักโจโจพร้อมทั้งบุโจโจให้ยกทัพไปตี
เมืองเสฉวนของเล่าปี่ ศัตรูที่รักมากคนก็จึงพูดกันว่าเพราะโจโจจึงทำให้ราษฎร
อยู่เย็นเป็นสุข แม้ขุนนางก็ยังยอมทำงานของตน โจโจเหมาะสมควรที่จะเป็น
พระเจ้าแผ่นดินยิ่งนัก แต่โจโจปฏิเสธและยืนยันจะว่าตนปรารถนาจะทำนุบำรุงแผ่นดิน
และพระเจ้าเหี้ยนเต้ ไม่คิดจะตั้งตัวเป็นพระเจ้าแผ่นดินเป็นการแสดงให้เห็นถึง
เจตนารมณ์ของโจโจที่ไม่คิดจะยึดครองราชบัลลังก์ ถ้าโจโจคิดจะทำก็ย่อมสำเร็จ
ตั้งนั้นเมื่อสิ้นโจโจเสียแล้ว พระเจ้าเหี้ยนเต้จึงถูกขับออกจากราชบัลลังก์อย่างง่ายดาย
ทั้งขุนนางและเล่าปี่ก็อดโอกาสสถาปนาตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์บ้าง แผ่นดินจึงแยกออก
เป็นสามก๊กอย่างแท้จริง ถ้าโจโจยังมีชีวิตอยู่ พระเจ้าเหี้ยนเต้ก็ยังทรงปลอดภัย

โจโจเป็นบุตรที่ที่มีความกตัญญูกตัญญู เมื่อได้เป็นใหญ่ไม่ลืมผู้ให้กำเนิด
ส่งคนไปรับบิดาและญาติพี่น้องซึ่งอยู่ที่เมืองกันลิวให้มาอยู่ด้วย เมื่อรู้ข่าวว่าบิดาถูกฆ่าตาย
โจโจก็ร้องไห้เสียใจและคิดแทนแทนให้เพราะเข้าใจว่าบิดาเห็นแก่เจ้าเมืองจึงทำอันตราย
เพราะความรักบิดา โจโจถึงกับประกาศว่าถ้าเมืองซีจิ่วไคเมื่อไรจะทำการฆาตกรรมได้
ขอคืนหนึ่งหญิงสาวความแค้นจึงจะเห็ดคทาซึ่งชักขึ้นอุปนิสัยของโจโจยิ่งนัก เพราะความ
รักแล้วโจโจมีความเมตตาจากขุนนางราษฎร เห็นได้จากเมื่อตีเมืองเสฉวนและเมือง
ซีจิ่วไคในตอนหลัง โจโจประกาศห้ามทหารทำอันตรายราษฎร การที่โจโจยกทัพไป
รบกับโคเก๋นั้นก็เพราะความกตัญญูเพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้โจโฉยังหาทางยอมแพนผู้ที่ยกย่องและศรัทธาผู้สละตน เห็นได้จากการแต่งตั้งกองมิดให้เป็นผู้บังคับบัญชาทหารในเมืองสุโต ทำให้ผู้มากัดกันเพราะเห็นว่ากองมิดมีความประพฤติไม่เหมาะสม ทบยเสนาผู้เมื่อเสกแล้วมักดูร้ายจะทำได้เสียงาน แต่โจโฉได้เห็นว่ากองมิดเคยเป็นเพื่อนยากกันมาแต่เก่าก่อนและเข้าใจนิสัย

จากพฤติกรรมที่ออกมาทั้งเจ็ดนี้แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีอย่างจริงใจของโจโฉที่มีต่อกองมิด พระมหาษัตริย์ ผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชาต่างสละตน โจโฉจึงเป็นที่รักของผู้บังคับบัญชาทุกคนถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อผู้ร่วมงาน

จิวยี่ เป็นแม่ทัพที่มีความจงรักภักดีต่อกองมิด เจ้านายและผู้บังคับบัญชาที่ชุมนุมเข้าและชุมนุมออกเป็นอย่างยิ่ง เห็นได้จากเมื่อจิวยี่รู้ว่าชุมนุมเข้าปรารภจะโจมตีรับราชการช่วยชุมนุมต่อไปดังที่เคยปฏิบัติที่ชุมนุมเข้า จิวยี่ก็ไม่รังเกียจว่าชุมนุมนั้นลดความไว้วางใจต่อกัน จิวยี่โดยจงรักภักดีที่ชุมนุมเข้าก็บอกกล่าวไว้ถึงรักภักดีที่ชุมนุมเข้าผู้เป็นน้องชายตนได้เช่นกัน เห็นได้จากถ้อยคำที่พูดว่า "ชุมนุมเข้าก็มีคุณแก่ข้าพเจ้ามาหลายเจ้าจะช่วยเหลือกันสู้ชุมนุมไปตามสติปัญญาโดยสุจริตกว่าจะสิ้นชีวิต"¹ นอกจากคำพูดนี้แล้วจิวยี่ยังได้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นความจงรักภักดีอย่างสุจริตใจ จิวยี่ต้องการให้ชุมนุมเข้าเป็นใหญ่แต่เพียงผู้เดียวจึงคิดทำสงครามปราบโจโฉและเล่าปี่โดยไม่เห็นแก่ความเพียวยากและชีวิตของตน ตลอดจนต่าง ๆ ที่เป็นความภักดีไว้ของจิวยี่ก็เกิดขึ้นเพราะความจงรักภักดีที่ชุมนุมเข้าเป็นถึงหนึ่งอัน ดังที่เขียนไว้ในวิชาของโจโฉพูดว่า "ทุกวันนี้ชุมนุมเข้าเป็นใหญ่ในเมืองทั้งนี้ก็อาศัยความภักดีของจิวยี่"²

จิวยี่ต้องสิ้นชีวิตทั้งนี้มิใช่เพราะ 36 ที่ ก็เพราะเหตุที่วิชาเฉพาะของเขากับเล่าปี่ที่ให้ความเป็นใหญ่ของชุมนุมเข้าที่ตนจงรักภักดีถึงชีวิต จึงกระนั้นจิวยี่ก็หาได้เสียสละชีวิตไม่ มีแต่ความเป็นห่วงหาเมืองและเจ้าเหนือหัวของตนเท่านั้น

¹ วิชาพระยาพระคลัง(หน) ส่วนกก เล่ม 1 หน้า 600

² วิชาพระยาพระคลัง(หน) ส่วนกก เล่ม 2 หน้า 46

ถึงขอความช่วยเหลือเขียนลาขุแทนในเรื่องความสงสัย ทั้งนั้นเมื่อปราศจากจิวิ
ขุนนางจึงไม่อาจทำที่กั้นใจใจให้ถอยไปก่อนจนกว่าจะเสร็จกิจบรรณาการตาม
ประเพณี กล่าวได้ว่าจิวิเป็นแน่แท้ซึ่งมีความจงรักภักดีต่อบ้านเมืองและผูกพันกับกฎ
อย่างแท้จริง

ขงเบ้ง เห็นแน่แท้และมหาอุปราชที่จงรักภักดีต่อเจ้าเมืองและพระเจ้าแผ่นดิน
ยิ่งนัก เมื่อขงเบ้งรับปากกับเจ้าเมืองว่าจะไปช่วยราชการอย่างเต็มกำลังสติปัญญา
ขงเบ้งก็ให้ขุนเสนาบดีดูความนึกชอบด้วยกันเองมีให้ขึ้นเงินใหญ่โดยไม่เห็นแก่
ความเหนื่อยยากและไม่หวังสิ่งตอบแทนทั้งยังต้องเลี้ยงชีวิตอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะ
ความจงรักภักดีเป็นอย่างเดียว

หลังจากที่ตีเมืองฮั่นโกโลแล้วราษฎรและขุนนางก็จะยกเอาขึ้นเป็นเจ้าฮั่นโก
ซึ่งตรงกับความคิดของขงเบ้งอยู่แล้ว ขงเบ้งจึงเป็นไปโดยสะดวกจนเอาไป
ให้สหายบางคนเป็นเจ้า ต่อมาก็คือชาวโจโฉบุตรโจโฉบุตรพระเจ้าเหี้ยนเต้
และตั้งตัวเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ขงเบ้งก็เห็นเป็นโอกาสที่จะสถาปนาเอาขึ้นเป็น
พระเจ้าแผ่นดินบ้าง จึงเรียกประชุมขุนนางบอกกล่าวเรื่องนี้และจัดพิธียกย่องตาม
บรรพบุรุษความพระทัยเอาว่าพระเจ้าเจียงยุ จะเห็นว่าทำไมเพราะขงเบ้งแล้ว
เอาก็ยังไม่โอกาสได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน

ก่อนที่พระเจ้าเอาก็จะสวรรคตได้เคยหมายให้ขงเบ้งเป็นผู้ดูแลกิจการบ้านเมือง
และโอรสบุตรองค์ พระเจ้าเอาก็ทรงพระทัยคิดว่าขงเบ้งนี้มีความจงรักภักดีต่อ
พระองค์และโอรสเป็นอย่างดีจึงสั่งให้ขุนทหารกองบ้านเมืองเสียเอง ถ้าโอรสของ
พระองค์ไม่ประพฤติตามและประพฤติชั่วไม่เหมาะสม แต่ขงเบ้งก็ไม่ได้ยินได้ฟังคำสั่งนั้น
กลับตกใจอกของราษฎรกับเห็นเจ้านายแตกโจนหนีไหลตามแม่น้ำเพราะไม่เคยคิดจะทรยศ
ต่อพระเจ้าเอาก็ ขงเบ้งได้กราบทูลข้อความกันแสดงถึงความจงรักภักดีเป็นอัน
ว่าตนจะดูแล้วยเหลืโอรสของพระเจ้าเอาก็ดีกว่าชีวิตจะหาไม่ เมื่อพระเจ้าเอาก็
สอนโอรสให้รักและเกรงกลัวขงเบ้งประหนึ่งบิดาและให้โอรสกราบขงเบ้ง ขงเบ้งก็
ความกล้าหาญอุตสาหะ "พระองค์อย่าวิตกสงสัยเลย ข้าพเจ้าขอเป็นข้าหน้าบูชารุ่ง

ข้าพเจ้าจะขออาสาไปตีเมืองลกเอียง เจริญพระองค์ท่านจงราชสมบัติ
ให้ร่มใหญ่ใหญ่เถิด¹

ของเมืองลกเอียงที่ไปตีด้วยก๊กกังหังด้วยเหตุนี้เพราะมีความจริงรักภักดีอันต้องการ
รักษาคำพูด เพื่อตอบแทนพระคุณพระเจ้าเล่าปี่ที่ไ้ชุบเลี้ยงตนให้มีความสุขมีตำแหน่งสูง
เมื่อบกทัพไปตีด้วยก๊กกังหังนั้น พระเจ้าเล่าเจี้ยนทรงกลอุบายของสุมาลิที่ส่งคนไป
ปล่าวชาววาซงเบ้งก็ระดมการรบ จึงมีหนังสือเรียกขงเบ้งกลับ ทั้งที่ขงเบ้งใกล้
จะเข้ศึกก็สำเร็จแต่ก็ต้องรีบยกทัพกลับ ถึงจะเสียค่ายชัยชนะกันอยู่ใกล้แต่ก็มีความ
ขงเบ้งก็ตระหนักถึงความสำคัญของความจริงรักภักดีที่ยิ่งกว่าจึงกล่าวทำการใด ๆ ที่เป็นการ
ขัดกับสิ่ง

ก่อนที่จะยกทัพไปตีด้วยก๊กกังหังด้วย พระเจ้าเล่าเจี้ยนและโหรโตหาม
ปรามไม่ปรารถนาจะให้ขงเบ้งได้รับความทุกข์ยากลำบากเพราะเห็นว่าภาระที่เมืองลกเอียง
ได้แก้ไขเรื่องง่าย แต่ด้วยความจริงรักภักดีต่อเจ้าเหนียนหัว บำยยังทำการไม่สำเร็จ
ก็ไม่อาจถอนทัพได้ ขงเบ้งจึงไม่ยอมเลิกความตั้งใจ เพราะปรารถนาที่จะ
ตอบแทนพระเจ้าเล่าปี่ ความจริงใจดีของขงเบ้งนั้นมีมากเกินกว่าผู้ใดจะหัก
ทานได้ ก่อนขงเบ้งจะเดินทัพไปบุกโจมตีขงเบ้งนั้นมีความจริงใจต่อพระเจ้าเล่าปี่จริงใจให้ว่าตน
ขอความดีแสดงถึงความจริงรักภักดีอย่างสุดซึ้งว่า "ตัวข้าพเจ้าได้รับซึ่งพระองค์ให้
ปรามปรามศัตรูราชสมบัติได้ให้ทราบแล้ว ข้าพเจ้าก็โดยกลไม่ทำการกับศัตรูเหล่านี้แน่นอน
ณ เขากิสานถึงหนทางยังไม่สำเร็จตามรับสั่งก่อน ครั้งนี้ข้าพเจ้าจะยกกองทัพไปตี
แต่ไม่สมควรคิดจะมีได้กลับมาโดย"²

เพราะความจริงรักภักดีที่มีต่อพระเจ้าเล่าปี่ ขงเบ้งจึงทุ่มเทสติปัญญา
ความคิดและกำลังกายอย่างถวายชีวิตต่อพระเจ้าเล่าเจี้ยน ความรักที่ขงเบ้งมีต่อ
พระเจ้าเล่าเจี้ยนนี้ทั้งความรักที่กันข้ากับเจ้าและความรักที่มีต่อคุณธรรมในอุทร

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 616

² อ. หน้า 812

เห็นใจความท้งสี่ที่ขงเบ้งเขียนถวายพระเจ้าเล่าเสี้ยนบรรยายความรู้สึกในใจตอนที่
จะถึงแก่กรรมมา

ข้าพเจ้าขงเบ้งขอกราบถวายบังคมมาไหว้ทราบ ค่ายข้าพเจ้าแจ้งอยู่แล้ว
บุราณกรรมมาถึงแล้ว แลข้าพเจ้าก็รู้สึกส่ำท้งใจทำราชการตาม
สติปัญญา พระเจ้าเล่าปี่มอบเลี้ยงให้เมื่อใหญ่ถึงเลี้ยงให้ข้าพเจ้ามี
ความวิตกอยู่ว่าศัตรูฝ่ายเหนือไ้ยังไม่ราบคาบ ควรหรือจะมากวนถึง
แก่ความตายก็คิดแค้นอยู่ทุกเวลา แลข้าพเจ้าตายแล้วพระองค์จะรักษา
ความสัตย์ บำรุงทหารอาณานิประเทศราชไว้ให้อยู่เย็นเป็นสุขตามประเพณี
อย่าให้เชื้อฮังกัคนั้นเป็นชาติ บ้านเมืองจึงจะปกติสืบไป อันในนี้
ข้าพเจ้านี้มีแผนมคบสำหรับเลี้ยงใหญ่อยู่ดั่งแปดรอยตนน่าหาสืบไร
แลที่นากับพื้นม่อนนี้ก็ขอเลี้ยงบุตรภรรยาข้าพเจ้าอยู่แล้ว อันทรัพย์สินของ
ข้าพเจ้าทั้งอยู่ในเรือนนั้น ขอให้เอาเข้าไปไว้ในท้องพระคลังจะได้
แจกทหาร¹

หนังสือฉบับนี้เป็นเรื่องยืนยันความจริงรักภักดีที่มีต่อบ้านเมือง พระมหากษัตริย์และ
ผู้ไ้บังคับบัญชา รวมทั้งความรู้สึกส่ำท้งใจของขงเบ้งอย่างดีที่สุดว่าขงเบ้งนั้นมิได้ทำ
สิ่งใดเพื่อตัวเองเลย มุ่งประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นสำคัญแม้แม้ทรัพย์สินที่ไ้มา
ระหว่างรับราชการกับพระเจ้าเล่าปี่และพระเจ้าเล่าเสี้ยนก็ให้แจกทหารให้หมด

เนื่องจากมีความจงรักภักดีต่อพระเจ้าเล่าปี่อย่างแนบแน่น การสิ่งใดก็ตาม
ที่ไ้ไม่ประสงค์ของเล่าปี่ถึงขงเบ้งจะไม่เห็นด้วยแต่ก็ไม่เคยขัด ดังเช่นการขม่อเลี้ยง
ดุยเจียน ก่อนที่ดุยเจียนจะมาอยู่กับเล่าปี่ ดุยเจียนเคยอยู่กับฮั่นเหียนซึ่งเป็นผู้รักษา
เมืองเตียงสามาก่อน เมื่อเล่าปี่ให้กวนต๋งยกทัพไปตีเมืองเตียงฮั่นดุยเจียนไ้เฝ้า
ฮั่นเหียนและนำศิระมาไห้เล่าปี่เพื่อแสดงความซอม ขงเบ้งเห็นว่าดุยเจียนเป็นกบทรยศ

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 648

ไม่สมควรขมูเลี้ยงไว้แก่เจ้าข้าหรือขอให้ขมูเลี้ยงไว้เพื่อไม่ให้ทหารเสียกำลังใจของเบ้งก็
ยินยอมเพราะเห็นแก่เจ้าข้า เมื่อเจ้าข้าเสียชีวิตไปแล้วของเบ้งก็ยังเห็นแก่เจ้าข้าอยู่เสมอ
ดังตอนที่ดิเจียนเจ็ดสิบยี่สิบไปทัพไมทันเมื่อครั้งที่ของเบ้งยกทัพไปตีขุยกก ดิเจียนจึง
เขียนหนังสือไปดวงของเบ้งว่าหากท่านจะยกทัพมาตีเมืองเสฉวน ของเบ้งหลงเชื่อตกใจจึง
ยกทัพกลับ เมื่อรู้ว่าเป็นอุบายของดิเจียน ของเบ้งก็สั่งลงโทษประหารดิเจียนทันที
ฐานทำความสูญเสียให้แก่บ้านเมือง บิดาโคซอรองให้ของเบ้งเห็นแก่เจ้าข้าที่ได้เคยเคย
ปากปากดิเจียน เมื่อโคซอรองเจ้าของเบ้งถึงกับน้ำตาไหลด้วยความคิดถึงจึงยกโทษ
ให้ดิเจียน แต่พระเจ้าเจ้าเสียนสั่งปลดดิเจียนออกจากตำแหน่ง ของเบ้งจึงนำบุตรชาย
ดิเจียนมารับราชการแทน

นอกจากจะมีความจงรักภักดีต่อกันในเมืองและระบมหกษัตริย์แล้ว ของเบ้งยัง
มีความรักความจริงใจต่อมิตรสหายและผู้ที่เลี้ยงตนบุญชาค่าย เห็นได้จากเมื่อเจ้าเป่ยกตั้ง
ไว้ที่เมืองเสฉวนกับมังทอง ของเบ้งอุทิศบ้านเมืองแก่เจ้าเห็นความคงที่แห่งปรากฏที่
ตรงเมืองลกเสียเป็นความเพราะหวั่นเสียดังการสูญเสียเบ้งทัพ ของเบ้งจึงเป็นห่วง
มังทองผู้เป็นมิตรสนิทเขียนหนังสือไปเตือนเจ้าข้าไม่ให้ประมาท หลังจากนั้นไม่นานมังทอง
ก็เสียกลศาสตร์ถูกฆ่าตาย ของเบ้งรูชากร้องให้เสียกายมังทองอย่างจริงจัง

เช่นเดียวกับที่โคซอรองเห็นบุตรคนสูญเสียชีวิต ของเบ้งก็ร้องไห้เสียใจจนสลบ
และเปรียบเทียบการสูญเสียกันว่ามียิ่งใหญ่มากเสียกำลังใจครั้งหนึ่งให้แก่ข้าศึก
ทั้งสรรเสริญว่ากวนทีเป็นทหารเอกที่มีฝีมือและมีน้ำใจเสียขอเหมือนกวนทีเมื่อโคซอรอง
ตายก็เช่นกัน ของเบ้งก็ร้องไห้เสียใจจนสลบเพราะเคยทำงานร่วมกับจูถงมาเป็นเวลานาน
จนมีความรักผูกพันอย่างแน่นแฟ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจูถงเป็นมิตรสนิทของเจ้าข้าที่ให้อภัย
อยู่เป็นกนสหาย ของเบ้งเปรียบเทียบการสูญเสียจูถงว่าเหมือนแขนซ้ายของพระเจ้าเจ้าเสียน
หักเพราะจูถงได้ช่วยชีวิตพระเจ้าเจ้าเสียนเมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ถึงสองครั้ง

เมื่อคราวที่ของเบ้งยกทัพไปปราบเบ้งเฮกเจ้าเมืองมณฑล ของเบ้งกองสูญเสีย
ทหารเป็นจำนวนมาก ขณะที่เกิดทัพกลับของเบ้งกองทำพิธีในทางวิญญาณของทหารที่ตายนั้น
ของเบ้งถึงกับร้องไห้ด้วยความสงสารและอาลัยทหารที่ถึงแก่ชีวิตจนทำให้ทหารของเบ้งและ
ทหารเบ้งเฮกอยู่กันสนิทกันสงสารร้องไห้กับของเบ้งยิ่ง

อันความจริงรักภักดีของขงเบ้งที่ต่อชาตินบ้านเมืองและหน้าที่ในสมควรที่จะทำ
เป็นเยี่ยมอย่างใดเสมอ ความคิดริเริ่มต่าง ๆ ได้แกก่อกองพลองสู้มาดี การหาวิธี
กำจัดคุณเคียนและการมอบหมายหน้าที่ก่อนที่จะขึ้นชีวิตเป็นสิ่งยืนยันได้อย่างดีว่าขงเบ้งมี
ความเป็นหัวหน้าเมืองยิ่งกว่าชีวิต

ต่อมา เป็นแม่ทัพและมหาอุปราชซึ่งมีความจงรักภักดีต่อชาตินบ้านเมืองและ
ราชบัลลังก์ยิ่งชีวิต ทั้งใจรับราชการถวายพระเจ้าแผ่นดินโดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก
เห็นใจจากการต่อสู้สวาทะไปรักษาเมืองเส เหลียงอันเป็นเมืองหน้าด่านเพราะอยู่ใกล้เมือง
เสฉวน แต่ก็ได้รับการใส่ร้ายว่าคิดจะขบถเป็นการตอบแทน แม้จะอธิบายอย่างไร
พระเจ้าโจยอยก็ไม่ทรงเชื่อถ้อยคำออกจากตำแหน่งลงเป็นสามัญชน แต่ต่อมาอีกก็ยัง
จงรักภักดีต่อเจ้าเหนือหัวอย่างไม่เสื่อมคลาย เมื่อรู้ข่าวว่ากองทัพพระเจ้าโจยอยต้อง
เสียที่ชาติกหลายครั้งต่อมาอีกก็เสียใจยิ่งนัก ครั้นได้รับการแต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพคุมทหารไป
รบกับขงเบ้ง ต่อมาก็ขึ้นตีวีรกาถวยเจตนาวะรักษาแผ่นดินให้สงบปลอดภัยจากข้าศึก
พยายามใช้สติปัญญาความคิดอย่างสูงความสามารถเพื่อรักษามันเมืองจนสำเร็จ

กบฏที่พระเจ้าโจยอยจะสวรรคต ต่อมาก็ได้รับฝากกิจการบ้านเมืองและราชบัลลังก์
ทั้งนั้นเมื่อโจของคิดขบถจึงมีต่อมาอยู่เต็มที่สามารถคือคล้ายสถานการณ์โคตยสติปัญญา
ความคิดอันมีความจงรักภักดีเป็นพื้นฐานโดยสร้างทำเป็นขอบหนักเข้าเข้าไม่ไ้เป็นเวลานาน
จนโจของตายใจจึงยืถำนาถขึ้นมาจากโจของไ้สำเร็จ หลังจากนั้นต่อมาอีกก็กราบทูล
อัญเชิญพระเจ้าโจของทรงให้เข้าใจว่าที่ตนทำไปนั้นเพราะความจงรักภักดีต่อราชบัลลังก์
ถึงคราวว่า

เมื่อมีตาของพระองค์จะด้วยให้หาพระองค์กับข้าพเจ้าแลโจของเข้าไปเฝ้า
ในพิภพธรรม ซึ่งประจวบอยู่ณจึงขึ้นพระหัตถมาอุ้มหลังข้าพเจ้า แล้วฝาก
พระองค์ลงบนเมืองแก่ข้าพเจ้าแลโจของ บัดนี้ข้าพเจ้าเห็นโจของทราว่าอีก
ถึงพระบิณฑพระองค์ซึ่งผูกพันนั้นไม่ ทำการทั้งนี้ให้ระคิดขบถก่อนแผ่นดินจึงตั้ง
ให้เกี่ยวของคนสนิทเป็นที่เฝ้าข้าพเจ้าเข้าข้างในได้ให้คอยฟังความลับทั้งปวง
แล้วให้รักษาพระแสงแลตราหยกสำหรับกษัตริย์ ครั้นก่อนโจของทูลยุยงให้ขับ

มให้ข้าฯ พระปิตุฆของพระองค์นึกแยกกันจนทลายเสียองค์หนึ่งก็ได้
 ทวายแด่เมืองถึงพระญาคังคี บัดนี้การแผ่นดินทั้งปวงก็มีไฉ่ใหญ่
 พระองค์โดย แม้จะให้ทางคนใหม่ถึงตายก็มีไฉ่ใหญ่ตั้งให้หาเสียตาม
 อำเภोज กิ่งพื้นองและทหารพรกชวโจของคุมแห่งขุนนางผู้ใหญ่
 บุณยฐานทั้งปวงได้รับความเดือดร้อนเป็นอันมาก โจของทำทั้งนี้หา
 ก็ถึงแก่พระปิตุฆของพระองค์ซึ่งฝากไว้ไม่โดย อันข้าฯ เจ้าท้าวคำสั่ง
 พระปิตุฆพระองค์ไม่ ข้าฯ เจ้ากับเจียวเจ้ สุกัญ รำลึกถึงคุณพระปิตุ
 ฆของพระองค์ซึ่งชุบเลี้ยงมาแต่ก่อน จึงปรึกษาพร้อมกันจัดแจงให้ทหารไป
 รักษาจนโจของแฉจวนพื้นองโจของ ข้าฯ เจ้าจึงเข้าไปพูดเฝ้าความทั้งนี้
 แก่พระมารดาพระองค์ ๆ ก็เห็นชอบด้วย จึงให้ข้าฯ เจ้าทำเรื่องราวทั้งนี้
 มาพูดแก่พระองค์... ข้าฯ เจ้าจึงให้ทองหลุนเอาเรื่องราวมาถวายขอให้
 พระองค์ทอดโจของ โจ้อ โจ้นอกจากที่แฉไว้ให้ยกทหารทั้งปวงไป
 เฝ้าหลวง แต่ข้าฯ เจ้าคอยหาของซึ่งมาได้ครั้งนี้ ข้าฯ เจ้าจึงคิดอ่าน
 ทำการทำบุญบำรุงพระองค์^๑

เพราะความจงรักภักดีของสุมาลีมานเมืองจึงส่งมารวมตามรอยตนจากจรจรด
 อีกวาระหนึ่ง สุมาลีได้รับการแต่งตั้งให้เป็นมหาอุปราชอีกครั้ง เพราะพระเจ้าโจของ
 ไม่เห็นผู้ใดจะเหมาะสมกับตำแหน่งนี้เท่าสุมาลี หลังจากนั้นอีกสามปีสุมาลีก็ป่วยหนัก
 ก่อนจะสิ้นชีวิตได้เรียกบุตรทั้งสองคนเข้าไปสั่งสอนให้มีความซื่อตรงจงรักภักดีต่อกันเมือง
 และพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับตน มีใจความว่า

บิดาได้เป็นมหาอุปราชว่าราชการทั้งแผ่นดินโดยสืบทอดมาแต่บิดา
 แผ่นดินไม่ คนทั้งปวงยังมาแกล้งว่าเป็นชอบต่อแผ่นดิน เราอาศัย
 ศักดิ์ศรีรักษาตัวหาเป็นอันตรายไป บัดนี้มีภรรยาแล้ว เจ้าจะ

^๑ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม ๒ หน้า ๘๙๒ - ๘๙๓

เป็นข้าราชการสืบไป จงตั้งใจสวดมนต์ภาวนาเจ้าแผ่นดินท้าวจะ
สิ้นชีวิต ทำการสิ่งใดอย่าเบาความ จงตรึกตรองให้ละเอียดแล้วจึงทำ¹

เพราะมีความจงรักภักดีสัตย์สุจริตสุดมาจึงเป็นแม่ทัพเพียงคนเดียวที่ได้รับการไว้วางใจ
จากพระเจ้าแผ่นดินถึงรัชกาล

13. ความแนบเนียน

ความแนบเนียน คือความสามารถในการร่วมงานกับผู้อื่นได้โดยไม่เกิด
การขัดแย้ง กระทำการทุกอย่างได้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีไหวพริบปฏิภาณถูก
สถานการณ์ มีความสุภาพ ราบรื่น เห็นใจ เกรงใจและเคารพความคิดเห็นของ
ผู้อื่น มีความอดทน อุดหนุนและให้ความร่วมมือกับผู้อื่นอย่างจริงจัง

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เหตุการณ์ของแม่ทัพเอกในเรื่องสามก๊กได้แก่โจโฉ จิวยี่
ของเบ๊ง ตูมาอี ว่ามีคุณสมบัติด้านความแนบเนียนมากน้อยเพียงใด ดังนี้

โจโฉ เป็นแม่ทัพที่มีความแนบเนียน สามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้โดยไม่
ไม่เกิดการขัดแย้ง โจโฉเป็นผู้รับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ ไม่เอาแต่
ใจตนเป็นใหญ่ ถ้าความคิดเห็นของผู้ใดมีเหตุผล โจโฉก็เห็นชอบด้วย เห็นได้จาก
คราวโจโฉริ้วรุกรานกองทัพหัวเมืองมารวมกันตั้งโต๊ะ มีผู้เสนอให้มีการแต่งตั้งแม่ทัพ
เพื่อมั่งคั่งกับราษฎรทุกคน โจโฉก็เห็นชอบกับความคิดนี้ จึงเสนอให้อ้วนเสี้ยวเป็น
แม่ทัพและมีการทำพิธีบวงสรวงเทพารักษ์และถือน้ำพิพัฒน์สัตยา ทั้งรับปากว่าจะปฏิบัติ
ตามคำสั่งของแม่ทัพด้วยความเต็มใจทุกประการ ครั้นเมื่อกวนต๋งรับอาสาออกรบกับอ้วนเสี้ยว
โดยที่อ้วนเสี้ยวไม่เห็นชอบด้วย โจโฉก็เป็นผู้ไกล่เกลี่ยยอมชนทั้งสองฝ่ายจนอ้วนเสี้ยว
ยอมให้กวนต๋งออกต่อสู้ เมื่อกวนต๋งฆ่าอ้วนเสี้ยวสำเร็จโจโฉก็แสดงน้ำใจทอแยบโดยเก็บ
สุราไว้กินดื่ม พฤติกรรมเช่นนี้ยิ่งไม่เลยมีแม่ทัพคนใดทำมาคนเดียว

¹ ใ้พระเจ้ายาพระเจ้าองค์(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 909

ก่อนจะดำเนินการหรือทำสงครามทุกครั้ง โจโฉจะต้องปรึกษาหารือ
 นายทัตตมายกองและขุนนางที่ปรึกษาเสมอ การปรึกษาหารือถึงความถูกต้องเห็นของ
 บุรพการีและผู้นับถือกับบัญชานั้นทำให้ทราบความถูกต้องที่ผิดและได้รับความร่วมมือจาก
 บุรพการีทุกคนเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปทุกครั้ง นอกจากนี้ยังได้รับความ
 ความศรัทธาเชื่อถือจากผู้นับถือกับบัญชาอีกด้วย เนื่องจากโจโฉเป็นผู้นำที่สามารถ
 รวมงานกับผู้คนได้อย่างดีจึงมีผู้สละตนให้ทำงานถวายคน อาจการไต่ถาม
 การที่โจโฉประสบชัยชนะจนสามารถตั้งตัวเป็นมหาอุปราชได้นั้นก็เพราะมีที่ปรึกษาที่มี
 สติปัญญา โดยปกติโจโฉมิใช่เป็นคนถือมั่นเอาแต่ใจตนเอง ข้อเสนอที่ดีโจโฉก็รับ
 ปฏิบัติตามจึงเป็นที่รักของผู้นับถือกับบัญชา เห็นได้จากเมื่อเอาตัวกับของกองมลายงาน
 โจโฉว่าเขามีความสุจริตใจต่อโจโฉ ไม่ได้ฉ้อฉลโกงเลย โจโฉก็โกรธเอาตัว
 กับกองมลายว่าไม่เข้าข้างเอานี้ จึงให้ตัวไปฆ่าแขวนห้อยห้ามไว้ด้วยเกรงว่าจะทำให้
 พหุรณเสียใจเพราะทั้งสองคนนี้คงจะไม่มีเจตนาเช่นนั้น โจโฉก็รักจึงและเห็นชอบ
 ด้วยเพียงแต่ลงโทษโดยปกติจะเป็นไร

ครั้งที่โจโฉเกณฑ์ทหารไปรบกับเจ้าเหวโจเจ้าเมืองเกงจิ๋ว ขุนนางฝ่ายโจ
 โฉให้เหตุผลว่าขณะนั้นเจ้าเหวโจไปสมคบกับอ้วนเสี้ยว ควรจะกำจัดอ้วนเสี้ยวให้ราบคาบ
 เสียก่อนจะดีกว่า โจโฉก็เห็นชอบด้วยจึงเปลี่ยนไปรบกับอ้วนเสี้ยวแทน

เมื่อโจโฉจับได้ท้าวพระเจ้าเหวโจเห็นแต่คบคิดกับขุนนางอีกหลายคนหาทางกำจัดตนเสีย
 โจโฉจึงคิดจะเนรเทศพระเจ้าเหวโจเห็นแต่และหาข้อพระวรวงศ์ผู้สละตนกับพระเจ้าเหวโจ
 แทน โจโฉมีความฉลาดที่จะไม่ฆ่าโดยฉกรรจ์ เพราะการทำกาใหญ่โตนั้นต้องได้
 ได้รับความร่วมมือจากผู้อื่นด้วย โจโฉจึงปรึกษาเรื่องนี้กับที่ปรึกษาคณะอื่น ๆ เพียงหยก
 ปรึกษาคณะหนึ่งไม่เห็นด้วยที่โจโฉจะเนรเทศพระเจ้าเหวโจจากราชบัลลังก์ เพราะ
 เหตุการณ์บ้านเมืองยังไม่สงบราบคาบ เกรงว่าหัวเมืองอื่น ๆ จะไม่เห็นด้วย แล้วก็
 โอกาสสยดสยอง โจโฉจะต้องทำศึกหลายด้าน โจโฉก็เห็นชอบกับเหตุผลของเพียงหยก
 จึงเพียงแต่สั่งประหารพหุรณที่ร่วมมือกับพระเจ้าเหวโจเท่านั้นแล้วปล่อยอ้วนเสี้ยว

เมื่อโจโจ้วราชินีซึ่งมีสติปัญญาเป็นเลิศไปเป็นที่ปรึกษาของเจ้าพี่ โจโจ้วจึง
อยากได้ชี้นมาอยู่กับตนจึงปรึกษาขุนนาง เทียบหยกแนะนำให้ไปรับมารดาชีซึ่งเป็น
กษัตริย์มาอุปการะจะได้โอกาสเกลี้ยกล่อมมารดาชีให้เขียนหนังสือไปบอกชีให้มา
รับราชการกับโจโจ้ว มารดาชีไม่ยอมปฏิบัติตาม ชียังกล่าวปรึกษาและแสดง
อาการพยายามใส่โจโจ้วอีกด้วย ในครั้งแรกโจโจ้วโกรธมากสั่งให้นำมารดาชีไป
ประหาร แต่เทียบหยกขอรองไว้และรับอาสาจะกำจัดนายเก่าที่ชีมีมารดาชีกับโจโจ้ว
ให้ได้ โจโจ้วเห็นตรงกับความคิดของเทียบหยกจึงสั่งจัดที่อยู่ให้มารดาชีและเลี้ยงดู
อย่างดี พฤติกรรมของโจโจ้วนี้แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีเหตุผล เคารพความคิดเห็นของ
ผู้อื่นสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นปราศจากข้อขัดแย้งทำให้ผู้ใดแม้กับบัญชา
มีความปลอดโปร่งใจในการทำงานเพราะนั้นโจโจ้วยังกับบัญชาจะรับฟังความคิดเห็น
มิใช่เป็นผู้เผด็จการ

นอกจากนี้โจโจ้วยังมีความแน่วแน่มั่นในการทำหน้าที่เพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์
เห็นได้จากที่โจโจ้วออกอุบายเกลี้ยกล่อมคนที่มีความสามารถมาเป็นพวกของตน
ดังเช่นออกอุบายจับเตาหู เมื่อได้ตัวมาแล้วโจโจ้วก็สร้างทำเป็นตกใจตกไปหมดเตาหู
นำเสื้ออย่างสีมาสวมให้ รุ่งขึ้นนางเอาใจใส่ไถถามประวัติทั้งชักชวนให้เตาหูมาอยู่ด้วย
อย่างสุภาพอ่อนน้อมจนเตาหูว่า "เราไฉนถึงคิดผิดเล่าคืออยู่ซึ่งเรามาพบท่านทั้งนี้เป็น
บุญของเรา เราจะเลี้ยงท่านไว้เป็นทหารท่านจะยอมทำราชการด้วยเราหรือประการใด"¹
ด้วยความแน่วแน่มั่นนี้โจโจ้วจึงสามารถผูกมัดหัวใจเตาหูให้สละตัวจงรักภักดีต่อตนอย่าง
แน่วแน่มั่น

ครั้งที่โจโจ้วออกอุบายจับมังกรเตาหูของเตาหูก็เช่นกัน หลังจากที่โจโจ้ว
วางกลฉวยจับตัวมังกรเตาหูแล้ว ขณะที่ทหารโจโจ้วช่วยกันมัดมังกรเตาหู โจโจ้วก็แกล้งร้อง
ห้ามทหารไม่ให้มัดมังกรเตาหูและยังฉวยฉวยมือในกระเป๋าสอง ทำให้นางเตาหูซึ่งเข้าใจโจโจ้วไม่
มีความฉลาดพยายามมาทรงกันขำกับเตาหู มังกรเตาหูจึงสมัครใจอยู่รับราชการกับโจโจ้ว

¹ ใจพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 234

โจโจยังเป็นผู้ให้พรวิภิกขณ สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างแนบเนียน เห็นได้จากเมื่อขลิโป้พร้อมกับทหารเอกขี่เตี้ยเดี่ยวได้ โจโจหลอโจรูปร่างและฝีมือ การรบของเตี้ยเดี่ยวอยากได้ไว้รับราชการด้วย แต่เตี้ยเดี่ยวพูดว่าโธ่โธ่หึงหึง ยังพัวพันประมาทโจโจ ทำให้โจโจโกรธชักระป๋องนั้นเตี้ยเดี่ยวแตกนอกลู่มไว้นะ และแนะนำโจโจให้เลี้ยงเตี้ยเดี่ยวไว้เพราะเป็นคนซื่อสัตย์ โจโจเห็นด้วยกับกวนตงจึงให้ไพร่หิ้วเกวียนการณอย่างแนบเนียนโดยอ้างว่าตนรู้แล้วว่าเตี้ยเดี่ยวเป็นคนซื่อสัตย์ แต่ต้องการลองใจว่าเตี้ยเดี่ยวจะกลัวกายหรือไม่เท่านั้นเอง แล้วโจโจก็ถูกไปแก้ขัดเตี้ยเดี่ยวด้วยตนเอง นำเสื้ออย่างสีมาสวมให้และรูงม้านั่งในที่สมควรทำให้เตี้ยเดี่ยวซาบซึ้งน้ำใจโจโจโดยยอมรับราชการอยู่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต หลังจากนั้นโจโจก็ให้เตี้ยเดี่ยวไปเกลี้ยกล่อมจงบ่ทหารเอกของลิโป้มาเป็นพวกอีก

เมื่อครั้งที่โจโจยกทัพไปตีหัวเมืองตะวันตกเพื่อปราบอ้วนเสี้ยว โจโจยกทัพไปตั้งเมืองหลิวเซี่ย ขณะนั้นเป็นฤดูหนาวจึงตัดสินใจเสปียงอาหารและน้ำมากถึงกับกองขามาเป็นอาหาร ก่อนที่จะยกทัพไปนั้นผู้ห้ามปรามทั้งท้าวโจโจ แต่โจโจเป็นผู้มีความทะนงตนหาว่าจึงไม่ยอมลดทอนความยากลำบากและภัยอันตรายทั้งปวง แต่เมื่อยกทัพไปแล้วพบว่าทหารต้องประสบกับความทุกข์ยากทั้งจากการขาดแคลนอาหารและความหนาวเย็น โจโจไม่ต้องการให้ทหารหมดแรงแล้วความทุกข์ยากและถูกตนว่าคิดสั้นผิดพลาด จึงแก้ปัญหาโดยสั่งบุ๋บฆ่าเสบียงอาหารทุกคนและให้บุ๋บฆ่าหนึ่งคนเป็นพิธีกรรมแก่ผู้ห้ามปราม โจโจยกทัพไปตีหัวเมืองตะวันตก เพื่อให้ทหารเหล่านั้นเกิดกำลังใจหาญร่อนเพ็งเกิดความรักชาติต่อสู้กับภัยอันตราย โจโจยังได้ประกาศให้ทหารทุกคนเข้าใจว่า "ซึ่งเรายกมาตีหัวเมืองหลิวเซี่ยครั้งนี้ทางลิโป้ บรรดาผู้ห้ามปรามก็ได้รับฆ่าหนึ่งคนเป็นอันมาก เหตุที่เราไม่สั่งขืนยกไปตีได้ไต่เน่ก็เพราะเพื่อกาช่วยเรา แต่เมื่อไปเมืองหน้ากาเราจะไม่ทำการสิ่งใดก็อย่าให้ทหารทั้งปวงคิดยกท้าวจะเห็นคนน้อยลำบากยากแค้นเลย"¹ เพราะมีไพร่หิ้วเกวียนมีความแนบเนียนในการแก้ปัญหา โจโจจึงได้รับความยกย่องสรรเสริญความร่วมมือจากผู้บังคับบัญชาได้อย่างไม่เสื่อมคลาย

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 704

แต่โจโจจะมีตำแหน่งเป็นถึงมหาอุปราชของพระเจ้าแผ่นดินเมื่อคราวสูงสุดใน
การปกครองแผ่นดิน แต่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนไปโดยมากเหมาะสมควรกับกาลเทศะทำให้
งานสำเร็จรวดเร็วไปได้อย่างดี เห็นได้จากคราวที่โจโจกำลังทำสงครามกับฉวนเสี้ยว
เขาวินซึ่งมีปณิธานของฉวนเสี้ยวและเคยเป็นเพื่อนสนิทของโจโจต้องการมารับราชการ
กับโจโจ โจโจก็ตั้งใจมอบทั้งตำแหน่งและปฏิสันถารด้วยคำสุภาพอ่อนหวานสร้าง
ความพอใจให้แก่เขาวินเป็นอย่างยิ่งว่า "...ซึ่งท่านจะมากอยู่ด้วยเรามีความยินดีนัก
การทั้งปวงของเราก็จะสำเร็จเพราะท่าน ๆ จงช่วยชักชวนสิ่งอื่นเราจะทำตาม
ท่าน..."¹ เมื่อเขาวินพูดจบเกินโจโจก็ทักทายกับโจโจก็เกิดความไม่พอใจไว้มิ
แสดงออก นับว่าเป็นผู้นำที่มีความอดทน อุดมคติเป็นอย่างยิ่งเพราะต้องการให้
เขาวินยกแนะนำกลุ่มนายเกาะฉวนเสี้ยว หลังจากโจโจยึดเมืองก๊กจิ๋วของฉวนเสี้ยว
ได้เพราะกลุ่มนายของเขาวินทำให้เขาวินถูกขึ้นสถิตินิมนต์โจโจว่า ถ้าไม่ใช้ความคิด
ของตนแล้วก็จะยึดเมืองก๊กจิ๋วไม่สำเร็จแม้จะไม่พอใจจากของเขาวิน แต่โจโจก็
ระงับความไม่พอใจไว้ไม่แสดงออกเพียงแต่หัวเราะไม่พูดโต้ตอบ พหุการของโจโจที่ได้ยินคำพูด
ของเขาวินต่างก็โกรธแค้นโจโจ หลังจากนั้นโจโจสั่งให้จัดเครื่องเซ่นศพฉวนเสี้ยว
โจโจเองก็ร้องไห้ลาฉวนเสี้ยวและกล่าวสรรเสริญเพื่อให้ทหารเห็นว่าตนซื่อสัตย์ต่อมิตร
ซึ่งทหารทุกคนก็เข้าใจเช่นนั้น แสดงให้เห็นว่าโจโจนั้นเป็นผู้นำที่ดีสามารถร่วมงานกับผู้อื่น
ได้โดยปราศจากการขัดแย้ง ทำการทุกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะรู้จักระงับสติอารมณ์
ไม่แสดงอารมณ์รัก โกรธเกลียดคณิศกาลเทศะ

เมื่อได้พบกับกับโจโจทหารเอกของฉวนเสี้ยวที่มารับราชการกับโจโจ โจโจ
ยินดีรับและกล่าวขยของทั้งสองกันว่า "ฉวนเสี้ยวนั้นก็มีทหารเป็นอันมาก ถ้าทั้งกำ
ทั้งสองจะไม่เสียเสียอาหารและการทั้งปวงก็จะสำเร็จโดยง่าย หากบุญเรามาถึง
เขาวินให้ฉวนเสี้ยวไม่เชื่อฟังท่าน ซึ่งเราได้หาทั้งสองคนไว้จะทำการศึกกับฉวนเสี้ยว
สืบไปก็จะสำเร็จเพราะสติปัญญาและฝีมือท่านทั้งสอง"²

¹ ใจพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 1 หน้า 685

² ใจ. หน้า 618

จากข้อความที่โจโฉกล่าวนี้แสดงให้เห็นความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนทั้งที่โจโฉก็เป็นมหาอุปราชและแม้ตัวเองก็มีความสามารถ แต่เขาก็ยกย่องตัวเองถึงถึงความจริงข้อนี้จึงมิได้รับราชการโดยไม่เห็นแก่ความเหินห่างกล่าวมาก

จิวยี่ เป็นแม่ทัพเอกซึ่งมีความเฉลียวฉลาดก็มีความสามารถในการร่วมงานกับผู้อื่นโดยไม่เกิดการขัดแย้ง รู้กาลเทศะมีความสุภาพและรักฟังความคิดเห็นผู้อื่น เห็นได้จากเมื่อโจโฉยกทัพมาตั้งที่ชายทะเลเมืองเกงจิ๋ว โจโฉได้ให้หนังสือมาเกลี้ยกล่อมขุนทวนให้ช่วยกำจัดเล่าปี่ ขุนนางของขุนทวนแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าควรออกน้อมต่อโจโฉตามประเพณีเพราะโจโฉมีตำแหน่งเป็นมหาอุปราช อีกฝ่ายหนึ่งจะในเทอสุดกับโจโฉ ขุนทวนเองก็ยังตัดสินใจไม่ได้ว่าควรจะทำอย่างไรจึงเรียกจิวยี่ซึ่งขณะนั้นอยู่ที่เมืองกวนเหยงมาปรึกษา เมื่อจิวยี่เดินทางมาถึงเมืองกังตั๋ง ขุนนางทั้งสองฝ่ายต่างก็แสดงความคิดเห็นของตนต่อจิวยี่ จิวยี่รับฟังความคิดเห็นของทุกคนอย่างสนใจและเห็นด้วยกับความคิดเห็นของทั้งสองฝ่ายไม่คัดค้านแต่ประการใดเพราะเห็นว่าทั้งสองฝ่ายต่างก็มีเหตุผลดี เพราะมีคุณสมบัติตามความเฉลียวฉลาดของขุนนางทั้งสองฝ่ายจึงพอใจที่จิวยี่มีความเห็นพ้องกับตน

เมื่อได้รับการแต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพมีอำนาจสิทธิ์ในการบังคับบัญชาทหารทุกคน จิวยี่ก็ได้ใช้อำนาจนี้จัดการ ก่อนจะตัดสินใจการสิ่งใดมักจะปรึกษามรรคาทหารผู้ใหญ่เสมอ เห็นได้จากตอนที่จิวยี่ทำสงครามทางเรือกับโจโฉจิวยี่ก็ได้ปรึกษาเรื่องการสงครามกับนายทัพนายกองตลอดเวลา

เนื่องจากบทบาทของจิวยี่ในวรรณคดีเรื่องสามก๊กมีไม่มากจึงกล่าวถึงพฤติกรรมกันแสดงถึงความเฉลียวฉลาดไม่มากนักแต่ก็พอจะสรุปได้ว่าจิวยี่เป็นแม่ทัพที่มีคุณสมบัติผู้นำด้านความเฉลียวฉลาด เช่นเดียวกับแม่ทัพเอกคนอื่น ๆ

ซ่งเป้ง เป็นแม่ทัพที่มีความเฉลียวฉลาดเพราะสามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นไม่ว่าผู้อื่นจะเป็นใคร มีไหวพริบปฏิภาณกระทำการใดเหมาะสมควรกับกาลเทศะ เห็นได้จากเมื่อซ่งเป้งไปเยี่ยมศพจิวยี่ที่เมืองฉงชุน ทหารจิวยี่ยกใจที่ซ่งเป้งเป็นเหตุให้จิวยี่ตาย ซ่งเป้งจึงสร้างโรงโขนและชวนจิวยี่ตามชมระบำระบำ ทำให้ทหารจิวยี่

ความใจกว้างของเบ้งมีหัวใจที่จริงใจ ไม่ได้เป็นกริยาตามชาวเจ้าลัทธิแต่โดยดุษณี
ผู้ใหญ่ของขุนนางที่คอยมีใจเมตตาสงสารของเบ้ง

ของเบ้งสามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้อย่างดีเพราะมีความเห็นใจเข้าใจ
ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง ถึงคราวที่โจโฉแตกทัพเรือหนีไป
จิวยี่ขึ้นบก กวนต๋งอาสาของเบ้งไปสกัดจับโจโฉเองเบ้งแสร้งคิดเล่ห์ไม่เต็มใจให้
กวนต๋งไป กวนต๋งจึงเกิดความคิดให้ตั้งตนว่าถ้าเบ้งโจโฉแล้วไม่สามารถดักตีระฆังได้
ก็จะยอมให้ของเบ้งดักตีระฆังแทน เหตุการณ์ก็เป็นอย่างที่เบ้งคาด กวนต๋ง
ไม่สามารถดักตีระฆังโจโฉมาได้ ของเบ้งก็แสร้งทำเป็นโกรธทวงสัญญาเพื่อทดสอบ
ความซื่อสัตย์ของกวนต๋งและได้ประจักษ์ชัดว่ากวนต๋งเป็นทหารซึ่งมีวาจาสัตย์ ยินดีดักตีระ
ฆังแทนตามสัญญา ของเบ้งก็ถามไฉนโจโฉและสรรเสริญกวนต๋ง ด้วยวิธีการเช่นนี้
ของเบ้งจึงเรียกความนับถือและสวามิภักดิ์จากกวนต๋งได้อย่างมาก

ของเบ้งมีวิธีใช้คนอย่างแยบยล เข้าวินัยมีมานะเกิดความรักใคร่
อาสาต่อสู้กับข้าศึกโดยไม่เกิดความรู้สึกว่าตนถูกบังคับหรือถูกใจให้ไปทำ ถึงตอนที่
มาเจียหยกที่ด่านแฉ่งกวน เตียวหุยอาสาออกไปรบกับมาเจียหยกของเบ้งทำเป็น
ไม่ได้ยินแกล้งพูดกับเล่าปี่หวังจะขำๆ เตียวหุยว่ามาเจียหยกมีฝีมือและกำลังมากนักต้องเรียก
กวนต๋งมาร่วมกับมาเจียหยก เตียวหุยเข้าใจว่าของเบ้งพูดขึ้นมีมือและความสามารถของตน
จึงอาสาออกไปรบและให้ตั้งตนว่าถ้าตนไม่สามารถเอาชนะมาเจียหยกได้จะยอมให้ดักตีระ
ฆังที่ของเบ้งแสร้งพูดเช่นนั้นก็เพื่อจะให้เตียวหุยแสดงฝีมือการต่อสู้กับมาเจียหยกให้ เห็น
จะได้ไม่ประมาททำให้เสียการเพราะเตียวหุยอาสาและให้ตั้งตนไว้เอง

เมื่อครั้งที่โจโฉให้เตียวหุยคุมทหารไปตีด่านแฉ่งกวน ของเบ้ง ภายหลัง
เรียกทหารเข้ามาแกล้งกล่าวสรรเสริญว่าเตียวหุยมีฝีมือและกล้าหาญนักเห็นมีแต่
เตียวหุยอยู่คนเดียวที่จะต่อสู้ด้วยได้ ต้องตบทหารเอกผู้หนึ่งซึ่งมีความสามารถในการรบแ
ชราแล้วโกรธว่าของเบ้งพูดขึ้นมีมือทหารคนอื่น ๆ จึงอาสาออกไปรบกับเตียวหุย ของเบ้งก็
แกล้งกล่าวตักทวนของเบ้งว่าเป็นผู้ที่มีมือที่วังแค้นใจมากแล้วคงจะทนกำลังเตียวหุยไม่ได้
ของเบ้งจึงแสดงฝีมือการร่างอาวุธยิงเกาทัณฑ์ใหญ่และให้ตั้งตนว่า ถ้าไปทำการไม่สำเร็จ
จะยอมให้ของเบ้งดักตีระฆัง ของเบ้งจึงอนุญาตให้ของเบ้งไปรบกับเตียวหุย

อีกครึ่งหนึ่งซึ่งเบ่งต้องการให้องตงไปกินเหล้าเลี้ยงของโจโจที่ข้าง
เขาเองจนสิ้นเพราะถ้าได้เมืองนี้ก็จะได้เมืองอันตงด้วย ฮ่องตงกาสาอกรบอีกเขาเคย
ของเบ่งก็ยังไม่วางใจว่าฝ่ายข้าศึกถือเอาหัวเจียนนั้นเป็นข้ออ้างเกี่ยวกับ ฮ่องตง
นี้ไม่ได้ก็จริงแต่กำลังลอบลงมากแล้วเห็นมีแถวคนดูเจ้านั้นที่จะต่อสู้กับเอาหัวเจียนได้
ฮ่องตงได้ใจเขื่อนนี้เกิดจะพาทหารเอาเพียงสามพันคนจะไปตัดศีรษะเอาหัวเจียนมา
ให้ได้ ของเบ่งห้ามปรามถึงสามครั้งแต่ฮ่องตงก็ไม่ยอมลดทอนขนาดสาปให้ได้ ของเบ่ง
จึงอนุญาต จะเห็นว่าของเบ่งนั้นรู้ดีและกำลังของฮ่องตงเป็นอย่างดี ทั้งยังต้องการ
ให้องตงเป็นผู้ออกไปต่อสู้แต่ไม่ใช่เพราะต้องการให้องตงเกิดภาระจะได้แสดงฝีมือ
อย่างเต็มที่เพื่อชัยชนะเพียงอย่างเดียวเป็นการปล้ำกำลังระหว่างของเบ่ง โดยหา
รู้ไม่ว่าในข้อแผนการชั่วร้ายอย่างนั้นเป็นของของเบ่ง

เมื่อของเบ่งไขว่คว้าโจโจจะยกทัพมาตีเมืองเกงจิ๋ว ของเบ่งก็เสนอเอาให้
แก่งตงยกกองทัพไปตีเมืองอ้วนเฉียวเพื่อ
ชมขวัญโจโจ การแก่งตงยกทัพไปตีเมืองอ้วนเฉียวก็ทำให้แก่งตงยิ่งเกรงกลัวโจโจว่า
ผู้บังคับบัญชาเห็นความสามารถของแก่งตงจึงมีกำลังใจในการทำงานมากขึ้นทั้งนี้เพราะของเบ่ง
มีความแน่วแน่นในการให้นายทัพนายกองโดยพิจารณาจากความสามารถและอุปนิสัยใจคอ

มีหลายครั้งของเบ่งไม่ออกกำลังใหญ่ตั้งอยู่ใกล้ไปรบ หากใช้วิธีบริภาษนายทัพ
นายกองและถามความสมัครใจ ด้วยวิธีที่แน่วแน่นเช่นนี้ของเบ่งจึงได้ผู้ที่มีมือไปรบด้วย
ความสมัครใจ เห็นได้จากคราวที่ของเบ่งทำศึกช่วยก๊กครั้งที่สามและครั้งสุดท้าย
ของเบ่งได้ประกาศหาญาติสาครพราหมณ์รักที่ช่วยมา ก็แล้วของเบ่งก็ได้ทหารเอกซึ่งมี
ฝีมืออันสาปไปทำการโค่นเอียงอู๋ อู๋เจียน นาคอง นาคาย

ของเบ่งเป็นแม่ทัพที่ปรึกษาหารือและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นไม่เอาแต่ใจตน
เป็นใหญ่ เห็นได้จากตอนที่ของเบ่งยกทัพไปตีเมืองลกเอียง ของเบ่งเดินทัพมาถึงเมือง
คำตันได้บอกข่าวแก่โจโจประเทศและบริษัทยานายทัพนายกองถึงวิธีการจะเข้าตีเมืองคำตัน
ทางโจโจปรึกษาคนที่หนึ่งเห็นว่าความดีความจะหาวิธีจับตัวนายทัพฝ่ายตรงข้ามคือเอาหัวเจียน
ให้ได้ ของเบ่งก็เห็นด้วย แต่ว่าในเมืองคำตันมีทหารเอกผู้หนึ่งมีฝีมือความสามารถ
มากชื่อเกียงอู๋ ของเบ่งจึงปรึกษาวรรคทหารหาญจับตัวเกียงอู๋ เมื่อจับตัวได้แล้ว

ครั้งแรกก็บังถูกใจจะล้าตัวตามเพราะไม่ต้องการให้ชื่อนามยศตกเจ้านาย แดงเอง
มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับยุบยอมรับราชการอยู่กับคนว่า "ถ้าเราไปแก่พระเจ้าเราไม่ยังไม่ยอมเสีย
เป็นคนเขี้ยวใจอยู่นะ เราก็พอใจคนเพื่อนแสงหาวิชาที่ได้นั้นอยู่ก็จะได้สติปัญญา
หลักแหลมเฉียบพลัน บัดนี้เราพาธิดาเสกวางอินทร์นี้ ท่านไปอยู่กับเราเถิด
ส่วนก็เกิดความรักพาราษฎร์แก่คนให้เป็นผู้สืบไป อย่าให้เสียที่ได้อื่นวิชาไว้"¹
ความความสามารถการหาหาที่ปลงเบ่ง เกียงจวนก็เกิดความรักขบขันรับราชการอยู่
ด้วยความรักใคร่ เมื่อได้ตัวเกียงจวนแล้ว ขงเบ้งเห็นว่าเกียงจวนมีสติปัญญาเฉลียว
ฉลาดก็จึงจึงปรึกษาและรับสั่งความคิดเห็นของเกียงจวนเสมอ

เมื่อขงเบ้งยกทัพไปช่วยก๊กครั้งที่สองก็ได้ให้ลุยเอียนยกทัพไปตีตำบลกันตองอันเป็น
จุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญเกียงจวนไม่สามารถหักค่ายทั้งสองได้ ขงเบ้งจึงสั่งองโพนทอง
ชีวิต แลถึงเขื่อนขันธ์ที่ประจวบคองได้ขอชีวิตลุยเอียนไว้และลาเข้าไปทำการแทน ขงเบ้ง
เห็นเกียงจวนมีความเกรงใจ การแสดงความกตัญญูของผู้ที่แท้จริงในความร่วมรบกับผู้อื่นเป็นนิ
กฏแล้วจึงกำหนดขอเสนอของขงเบ้ง เป็นผลให้ลุยเอียนกลัวความเด็ดขาดของขงเบ้งยิ่งนัก

เมื่อฝ่ายทหารเสียดินแดนทหารได้รับความปราบปราม ถึงจะมีใจความนิยของกน
ถากเว้นเพราะความระแวงของนายทัพคนอื่นแต่ขงเบ้งก็คิดว่าในฐานะที่ตนเป็นกษัตริย์
แต่ก็เคยเป็นผู้นำกับบัญชาสูงส่งย่อมจะมีความวิตกกังวล ขงเบ้งจึงกล่าวลงโทษตนเอง
และยกโทษความสามารถของผู้คนทำให้ใหญ่โตยังกับบัญชาแต่ก็มีความเป็นน้ำใจของขงเบ้งยิ่งนัก
เห็นใจจากเมื่อขงเบ้งยกทัพไปช่วยก๊กครั้งแรกและคงช่วยแก้แค้นเมืองฮันตงเพราะความ
ประมาทของมาเจกและเมื่อรู้ถึงกับถึงจุดที่พ่ายแพ้ตามกลับมาโดยปลอดภัย ขงเบ้งก็ใจ
หายทหารออกไปรับรู้อภัยกับกองทัพจึงประณามเมืองและกล่าวสามารถนิยกับของทั้งที่ตนเป็นถึง
นายทัพบอกว่า "ครั้งนี้ข้าพเจ้าผิดมิไต่โทษว่าคนดีและชั่ว จึงทำให้เสียการ ท่าน
ทั้งหลายได้ความลำบากทั้งนี้ก็เพราะเราผู้เดียว เสียแพท้าวทหารทุกคนทุกกองเป็น
อันมาก แพท้าวผู้เดียวทำประการใดจึงมิไต่โทษอันตราย"² หลังจากนั้นขงเบ้งก็กล่าว

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 678

² ก. หน้า 726

สรรเสริญความดีความงามของรูปร่างและให้รางวัลของและอาหารทุกคน การที่ขงเบ้งทำ
เช่นนี้แสดงให้เห็นถึงคุณงามความดีของผู้นำด้านความแฉะเป็นนัยอย่างสมบูรณ์ เพราะทำให้ทหาร
ทุกคนตั้งใจและยกย่องขงเบ้งว่าเป็นทั้งแม่ทัพเอกที่มีสติปัญญาในเรื่องปราดเปรื่องเมื่อเกิด
ความผิดพลาดก็สามารถรับความผิดได้อย่างหน้าชื่นตาบานสมเป็นชายชาติวีร เพราะ
คุณสมบัติที่ขงเบ้งจึงร่วมงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น ผู้ใดจึงนับผู้ว่าทุกคนทางก็ให้
ความร่วมมืออย่างจริงจัง

ต่อมาเมื่อเห็นแม่ทัพซึ่งมีความแฉะเนียนสามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี
มีไหวพริบปฏิภาณทำการทุกอย่างเหมาะสมแก่กาลเทศะ มีความสุภาพตั้งใจเกรงใจ
และเคารพความดีเห็นของผู้อื่น ทั้งยังมีความกลตนอกกลนและให้ความร่วมมือกับผู้อื่น
อย่างจริงจัง เห็นได้จากกราวที่ขงเบ้งยกทัพไปตีขุยก๊กครั้งที่สอง โจโฉในอาส
พระเจ้าโจยอยเป็นแม่ทัพไปรบกับขงเบ้ง แต่กลับไปเสียที่ซำตีกองเสียนายพันนายกอง
ไปเป็นจำนวนมาก พระเจ้าโจยอยปรึกษาเรื่องนี้กับสุมาอี้ สุมาอี้กราบทูลให้พระเจ้าโจยอย
มีหนังสือไปกำชับโจโฉไม่ให้ยกทหารตามตีทัพขงเบ้ง ให้ทหารที่ถ่วงเชิงขงเบ้งให้แฉะ
เสียก่อน พระเจ้าโจยอยทรงเห็นชอบกับความคิดสุมาอี้จึงแต่งหนังสือให้คนถือไปให้
โจโฉ สุมาอี้ได้กำชับคนถือหนังสือไม่ให้บอกโจโฉในวาทะเป็นพูดพระเจ้าโจยอย
เพราะสุมาอี้เกรงว่าโจโฉจะเกิดความน้อยใจ แสดงให้เห็นว่าสุมาอี้มีความสุภาพ
เกรงว่าผู้อื่นจะเสียใจเพราะการกระทำของตนไม่ต้องการให้เกิดความขัดแย้งใน
การทำงาน ก็คลั่งใจผู้อื่นอยู่เสมอ

เมื่อมีศึกสงคราม ถึงสุมาอี้จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพเอกที่อาญาสิทธิ์
เด็ดขาดแต่ก็ได้ใช้คำแนะนำการเอาความดีของตนเป็นใหญ่ สุมาอี้ได้บริหารหรือ
รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอยู่เสมอ เห็นได้จากเมื่อครั้งทำสงครามกับขงเบ้งและปราบ
ชนกกองขุนเวียน

จากพฤติกรรมของสุมาอี้ที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นถึงการมีคุณสมบัติด้านความ
แฉะเป็นนัยอันสมบูรณ์ซึ่งมีดี ทำการทุกอย่างได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

14. ใจไม่เห็นแก่ตัว

การไม่เห็นแก่ตัว คือหลักของการหาผลประโยชน์ ความสะอาดสบาย ความสุขส่วนตัว ความเคารพในสิทธิโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นผู้รักความเป็นธรรม รักทุกคนรักสุขด้วยกันทั้งกับคนดีคนเลว รวมทั้งการรับผิดและรับการถูกลงโทษด้วย มีความเมตตาสงสารให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากทั้งในเรื่องการงานและเรื่องส่วนตัว รวมทั้งการหาความดีความชอบให้แก่ผู้อื่นทั้งกับคนดี เมื่อผู้อื่นทั้งคนดีคนเลวปฏิบัติงานก็ต้องมีการประกาศเกียรติคุณยกย่องชมเชยและให้รางวัลเมื่องานสำเร็จ ไม่เห็นความเอาผลงานและความดีความชอบของผู้อื่นมาเป็นของตน ผู้ที่ไม่เห็นแก่ตัวจะระลึกเสมอว่าความสำเร็จของหน่วยงานคือผลงานของทุกคน

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เหตุการณ์ของตัวละครที่เป็นแม่ทัพเอกคือ โจโฉ จิวยี่ของเบ๊ง ซูมาว่าว่ามีเหตุการณ์ที่แสดงถึงความไม่เห็นแก่ตัวมากน้อยเพียงใด ดังนี้

โจโฉ เป็นแม่ทัพที่ปราศจากความเห็นแก่ตัว กล่าวคือจะร่วมเป็นร่วมตายร่วมทุกข์ร่วมสุข มีความเป็นห่วงผู้อื่นทั้งกับคนดีหรือคนเลว เมื่อผู้อื่นทั้งคนดีหรือคนเลวมีความดีความชอบ โจโฉก็จะยกย่องสรรเสริญให้คนดีให้ทรงทราบเพื่อขอรับพระราชทานบำเหน็จรางวัล เห็นได้จากเมื่อเขาเป็นศิโยโนฮากาฮิโจโฉ โจโฉเห็นว่าเขามีฝีมือสูงและมีใจจริงด้วยสนับสนุนโดยการยกย่องสรรเสริญให้คนดีให้ทรงทราบว่าไม่เป็นเจ้าเมืองจี้จิ๋วและเมื่อเขามีช่วยโจโฉปราบฮิโงะโจโฉก็ยกย่องสรรเสริญให้ทรงทราบเพื่อขอรับพระราชทานบำเหน็จรางวัล ทำให้พระเจ้าเหียนเต๋ทรงทราบว่าเขามีฝีมือดีเป็นอาของพระองค์

เมื่อโจโฉยกทัพไปรบกับเสียวฉีซึ่งคบคิดกับเจ้าเป็นหยกทัณฑ์เมืองมณฑลและเบ๊งกั้งเหลง ขณะโจโฉยกทัพกลับเสียวฉีได้ติดตามมาโจโฉก็แกล้งล่อลวงผู้รักษาเมืองยี่หลำรบศึกโจโฉจนเสียวฉีนำกองพลมาตีกลับ เมื่อโจโฉรู้เรื่องก็ให้รางวัลล่อลวงโดยแบ่งทั้งเงินทั้งคนแก่แก่เขาและกล่าวหาว่าตนมีความชอบต่อแผ่นดิน เป็นเหตุให้ลาคกระแวนหัวเมืองฝ่ายตะวันตก ถอยห่างกัน เจ้าเป็นหยกกับเสียวฉีมีแผนที่จะลวง

กิมเคนเข้ามาหาว่าอันทรายราษฎร ก่อนที่จะยกทัพไปรบกับเหียนจื๊วนี้ โจโฉได้
 ขอร้องขุนเซ็กปึงยกทัพเร็วไปสกัดกั้นทางเมืองเกงจิ๋วเสียเถิด เค้าเหียนจื๊วจะได้เห็นว่าพระนาง
 ไม่กล้ายกทัพไปรบกับเหียนจื๊ว เมื่อกลับมาเมืองหลวงแล้ว โจโฉได้กราบทูลพระเจ้ายืนยัน
 ให้ทรงทราบถึงความที่ความชอบของขุนเซ็กปึงและขอโทษแต่งตั้งเป็นไท่เจ็กเจ๋งขุนแปดว่า
 ขุนนางผู้ใหญ่สำหรับปราบศัตรูในสาบทั้งตั้ง การที่โจโฉขอพาเห็นจางวี้ในภายหลัง
 เป็นการแต่งให้เห็นความที่โจโฉก็ยังไม่เห็นแก่ตัวเช่นเดียวกับเมื่อครั้งซึ่งโจโฉ
 ได้ยิงธนูตราหยกสำหรับแนบติดมาจากอาณานิคมอาณานิคมและอาณานิคมอันที่นครอภิว
 อาณานิคมกันเพื่อตราหยกนั้นไปให้โจโฉ โจโฉได้ทบทวนซึ่งโจโฉโดยทั้งเป็น
 เจ้าเมืองโคเทงและได้รับขึ้นเป็นเจ้าแห่งจางวี้อีกมากมาย

เมื่อครั้งขุนอาชาโจโฉไปรบกับกองทัพนั่นเสีย สาธารณชนนั้นเพียง
 ทหารเอกของกันเสียได้ โจโฉได้แต่งตั้งให้คนความดีความชอบคนไปกราบทูล
 พระเจ้ายืนยัน การนี้จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอันที่แต่งตั้งเขา แต่อาชุนนางผู้ใหญ่
 ในพระเจ้ายืนยัน หลังจากนั้นก็ยกทัพไปปราบโจรที่เมืองยีนาห์ได้สำเร็จอีก
 โจโฉก็กล่าวสรรเสริญฝีมือและความสามารถทั้งยังจัดเลี้ยงอาหารแสดงความยินดีแก่
 กองและทหารทุกคนรวมทั้งขุนนางเห็นจางวี้ด้วย

เมื่อกองขุนของเจ้าเมืองเสียตั้งได้ก็คิดจะฉวยอำนาจขึ้นรบกับกันเสีย
 ส่งไปให้โจโฉ โจโฉก็ทบทวนโดยแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองเสียตั้งและจัดเงินทอง
 เชื้อยาและอาหารของกองขุนของเป็นจำนวนมากอีกด้วย

เมื่อถึงแก่กับกันช่วยโจโฉรบกับโจโฉก็ไป โจโฉก็จัดอาหารเลี้ยง
 กันแก่กับกันและขุนนางนายพันนายกองทุกคนแล้วกล่าวชมเชยให้พาเห็นจางวี้โดย
 ยกหัวเมืองฝ่ายตะวันออกสิบหัวเมืองให้กันยกปกครองดูแลและแต่งตั้งกันเป็นฮกโกเจียง
 และว่า นายทหารชั้นผู้ใหญ่

หลังจากที่ปราบโจโฉเรียบร้อยแล้ว โจโฉก็ตั้งขุนนางเห็นจางวี้แก่ทหารทุกคน
 กันว่ากันขึ้นแล้วกราบทูลพระเจ้ายืนยันให้ตั้งเค้าเป็นเจ้าเมืองซึ่งโจโฉเป็นการทบทวน

เมื่อโจโฉจะทำการสิ่งใดก็จะคำนึงถึงคนโดยละเอียดของกันรวม ไม่เอาแต่ใจ
 และประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง เห็นได้ว่าโจโฉเป็นอภินายกที่ระมัดระวังใจเสียแล้ว ขณะนั้น

เป็นเหตุข่าวโศกเศร้าที่สุด โจโฉสั่งกำชับทหารทุกคนไม่ให้เหยียบข้าวโศกเศร้า ถ้าผู้ใด
เหยียบจนเสียงตามเคียวจะต้องถูกตัดที่ระยะแฉับยังห่างระกาศให้ทราบว่ามีที่ไปกลับมาก
ทำมาหากินในฤดูจำเนาะเดิมความปกติ แสดงให้เห็นถึงจิตใจเมตตาปราณีแก่ผู้คนที่
เช่นเดียวกับกราวที่โจโฉทำศึกกับกวนเจียวเจ้าเมืองเกจิ๋ว ขณะนั้นอ้วนเสี้ยว
อ้วนเป๋ยและทั้งกวนมั่ง บุตรชายว่าราชการแทน มรรคาที่ปรึกษาของโจโฉแนะนำ
ให้รีบยกทัพไปตีเมืองเกจิ๋ว แต่โจโฉปฏิเสธโอกาสอันงามนี้เสียเพราะขณะนั้นฝนฤดู
ข้าวโศกเศร้าที่สุด โจโฉเกรงว่าทหารจะต้องเหยียบข้าวโศกเศร้าทำความเดือดร้อน
แก่ราษฎรจึงยังไว้ก่อนยังไม่ยกทัพไปจนกว่าจะสิ้นฤดูเก็บเกี่ยว

เมื่อความเสียวเสียชีวิตแล้วโจโฉมิได้เมืองเกจิ๋วได้และเห็นว่ราษฎรแถบหัวเมือง
ฝ่ายเหนือได้รับความลำบากเดือดร้อนจากภัยสงครามมานานหลายปี จึงสั่งไม่ให้เก็บ
ส่วยอากรในขั้นนั้น คำสั่งเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าโจโฉไม่ต้องการหาผลประโยชน์โดยทำให้
ผู้พลานเดือดร้อน

ทุกครั้งที่จะทำศึกสงครามเพื่อปราบปรามการจลาจลหรือรวบรวมแว่นต่าง ๆ ให้
เป็นปึกแผ่น โจโฉจะต้องปรึกษาขุนนางและนายทัพนายกองที่มีสติปัญญาเสมอ
เห็นได้ว่าก่อนเมื่อจะยกทัพไปปราบลิโป้ เล่าปี่ กวนเต๋อ อ้วนเสี้ยว ขุนกวน
เคียวหัด โจโฉรับฟังและการขอความเห็นของผู้อื่นเสมอไม่ถือคั่งเอาแต่ใจหัว
ก้าเหว่ความคิดของผู้อื่นดีกว่าโจโฉก็จะปฏิบัติตามที่คนอื่นคิด ทั้งกราวที่โจโฉเตรียมยกทัพ
จะไปรบกับเล่าเปียวเจ้าเมืองเกงจิ๋วเพราะรู้ว่าเล่าปี่ที่ไปอาศัยอยู่ที่เมืองเกงจิ๋ว
แต่เพียงพอกพามไม่ให้ก่อศึกหลายกัณ เพราะขณะนั้นคืออ้วนเสี้ยวก็ยังไม่วางดา
ก้าโจโฉยกทัพไปตีเมืองเกงจิ๋ว อ้วนเสี้ยวอาจถือโอกาสยกทัพมาตีเมืองสุโตก็ได้
โจโฉเกรงว่าบุรุษทหารให้พร้อมเสียก่อนถูกร้อนมือต่อไปจึงเกรงจะยกทัพไปตีเมืองเกงจิ๋ว
โจโฉพิจารณาเหตุผลของเพียงพอกแล้วก็เห็นสมควรจึงสั่งเลิก

โจโฉก็จะยกทัพไปปราบขุนกวนเจ้าเมืองกังต้งก๊ก หลังจากที่พ่ายแพ้อย่าง
ยับเยินมาครั้งหนึ่งในคราวทำยุทธนาวีกับจิวยี่ แต่ตัวเอกของขุนกวน โจโฉสั่งเกณฑ์
ทหารสามแสนคนและจัดทัพเรือรบร้อยกว่าที่จะเคลื่อนออกจากเมืองหลวงแต่ได้รับหนังสือ
จากไปหัน ขุนนางที่ปรึกษาเตือนว่าถึงแม้โจโฉจะเห็นว่า หัวเมืองต่าง ๆ โจโฉก็ปราบได้

ร่ายกายบนรถเข็นวิ่งในเมืองเสฉวนของเจ้าปี่ก๊วยเมืองกังฉังของขุนทวนเข้าในวังเมือง
ทั้งสองที่ใช้นางไท่และบุรุษทหารไม่สะดวกแก่การยกตัวไปก็ ขอให้โจโฉถึงพิจารณา
ให้ร่ายกลองและเตรียมอาหารให้ความ^๑ทานให้เต็มทีเสียก่อน โจโฉก็เห็นชอบกับ
ความคิดเห็นของโง่ทั้งสองซึ่งให้กลองและเมื่อเสร็จแล้วเสนอความคิดว่าควรจะยกตัว
ไปก็เมืองฉันทง เพราะเป็นเมืองหน้าด่านของเสฉวนถ้าเมืองฉันทงได้แล้วก็จะไป
ที่เมืองเสฉวนได้สะดวก โจโฉก็เห็นชอบด้วยจึงจัดทัพไปตีเมืองฉันทง พุทธิกรรม
เหล่านี้แสดงว่าโจโฉเป็นผู้ดำแนบประธาธิปไตยรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและ
ผู้ใดบังคับบัญชาเสมอ

เมื่อเห็นผู้ใดมีความประพฤติที่มีคุณธรรมโจโฉก็สรรเสริญขึ้นเสมอ ไม่ว่าผู้นั้น
จะเป็นผู้ใดบังคับบัญชาของตนหรือเป็นฝ่ายข้าศึกก็ตาม เป็นการสรรเสริญที่ปราศจาก
อคติอย่างสิ้นเชิง เห็นได้จากเมื่อทวนตู่ที่กลับมาหาเจ้าปี่ โจโฉเห็นว่าไม่สามารถ
จะห้ามปรามและบังคับไม่ให้ทวนตู่ไปได้จึงออกไปส่งพร้อมทั้งนำสิ่งของไปให้มาก
มายและกล่าวสรรเสริญทวนตู่ว่ามีความ^๑อดกลั้นยับยั้ง

เมื่อโจโฉยึดเมืองก๊วยและเมืองลำไต้สองอันอันบุตรอันเสียใจและตั้งศักดิ์ระ
อานว่า ทั้งประกาศห้ามไม่ให้ใครร้องไห้แสดงความอาลัยรักอานว่า ผู้ใดคัดค้าน
จะถูกตัดศีรษะ แล้วจึงกระนั้นก็มีผู้ร้องไห้อาลัยอานว่า ผู้นั้นคือกองฉั่ว พงศารเลก
ของอานว่า โจโฉก็ยกแค้นต่อผู้ทำเช่นนั้น จึงสั่งให้ทวนตู่พา อานว่านั้นเคยมี
บุญคุณต่อยังตนมา จึงไม่สามารถจะปล่อยให้คนอื่นนอกพันธุได้ ถึงจะต้องถูก
องโทษประหารก็ยอม เนื่องจากโจโฉเป็นผู้มีความเพียงธรรม เมตตาทุกผู้มีน้ำใจ
กว้างขวางไม่เห็นแก่ตัวจึงกล่าวสรรเสริญทวนตู่ว่าเป็นคนที่มีน้ำใจอดกลั้นและยอมแพ
ความดีของกองฉั่วโดยไม่รับราชการในตำแหน่งราชการ

เมื่อโจโฉยกทัพไปตีหัวเมืองฝ่ายตะวันตกที่ชนแก่เมืองก๊วยเพื่อปราบอานเส็ก
อานตง โจโฉได้เกณฑ์ทหารของอานเส็กเป็นผู้พาทางไปเมืองหวีเซี่ย เมื่อโจโฉ
ยึดเมืองหวีเซี่ยได้แล้วก็ตั้งเตียนต๋งเป็นรักษาเมืองเป็นรางวัลตอบแทนผู้พาทางมา
แต่เตียนต๋งปฏิเสธเพราะเห็นว่าจากรับตำแหน่งนี้ก็เหมือนกับเป็นภรรยาสกปรกเจ้านายเก่า

โจโฉเข้าใจเหตุผลและจิตใจขององสวี่ดี ไม่โกรธที่องสวี่ปฏิเสธและกล่าวสรรเสริญว่าองสวี่เป็นคนมีน้ำใจสัตย์ซื่อจึงตั้งเป็นพี่เขยแทน

คราวนี้โจโฉยกทัพไปตีเมืองกันตงของเตียวหุ่กแน่นอนกัน หลังจากเตียวหุ่กหนีออกจากเมืองและโจโฉยึดเมืองกันตงได้แล้ว โจโฉเห็นว่าเตียวหุ่กหนีไปแต่ครอบครัวมิได้ทำอาหารเลี้ยงคนอื่นเพียงอาหารของส่วนรวมเลยก็เกิดความเมตตาสงสารเห็นความซื่อสัตย์ของเตียวหุ่ก จึงเขียนหนังสือไปเกลี้ยกล่อมเตียวหุ่กให้เข้ามาอ่อนน้อมแต่โดยดีแล้วจะไม่ได้รับโทษ

โจโฉเป็นแม่ทัพที่ไม่ปล่อยมือให้ทั้งกับพันธมิตรรับภาระและเบียดเบียนความลำบากตามอำนาจจะต้องหาหนทางแก้ปัญหาละลายเหลือผู้ไท้กับพันธมิตรเสมอ ในการรบเกือบทุกครั้งโจโฉจะนำทหารเข้าสู่สมรภูมิด้วยตนเอง รวมทุกขบวนสู้รบกับผู้ไท้กับพันธมิตรเสมอจนบางครั้งเกือบจะเอาชีวิตไม่รอด เห็นได้จากครั้งที่ทำยุทธนาวีกับจิวยี่และต้องพ่ายแพ้ตกเป็นแพจะเอาชีวิตไม่รอดและครั้งที่ทำศึกกับม้าเจียว เทกโจโฉไม่สามารถลดกรงเองก็จะไม่ปล่อยให้เป็นภาระของผู้ไท้กับพันธมิตรฝ่ายเดียวโจโฉจะสอกลองวิเคราะห์สถานการณ์การรบความทงโยนและเขียนหนังสือออกเกลี้ยกล่อมไปให้ ดังคราวที่โจโฉยกทัพไปตีเมืองกันตง ฐานกนกก็ออกมายกทัพไปตีเมืองเข้มหม่าซึ่งมีเตียวเลี้ยวคุมรักษาเมือง เมื่อโจโฉรู้ข่าวก็เขียนหนังสือแนะนำยุทธวิธีการรักษาเมืองเข้มหม่าไว้และสลักข้อความว่า "ถ้ามีศึกภาระกำยำไม่เมืองเข้มหม่า เราจะตามทันตัดสินประการใดให้เปิดหนังสือออกมากล่าวให้กระทำความ"¹ ส่งไปให้เตียวเลี้ยว

เมื่อทหารได้รับมากเจ็บ โจโฉก็ให้การรักษาพยาบาลอย่างดี ถ้าเสียชีวิตก็ดูแลการบรรจุศพของผู้นั้น ดังคราวที่แฮหัวตุ้น ถูกแทง จักจั่นได้รับบาดเจ็บ โจโฉสั่งหมอให้รักษาพยาบาลอย่างดีและไปเยี่ยมเสมอ หรือคราวที่คลองปี่ซึ่งโจโฉไปดูแลการรักษาเมืองอยู่ได้ไต่ถามปราชญ์ปราชญ์ดุษฎีของเกงจิ๋วถึงแก่ชีวิต โจโฉมีจิตเมตตาสงสารองปี่เพราะเป็นเพื่อนเก่าก็มา จึงให้เงินทองไปจัดงานศพ

¹ เจาพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 274

และให้รางวัลคนดี เพื่อดูที่ทำนายโดยนางแม่นำว่าเมืองสุโขทัยจะถูกไฟไหม้
แสดงให้เห็นว่าโจโฉไม่เคยทอดทิ้งจะโดยผู้ใดทั้งกับภรรยา กล่าวได้ว่านางอยู่ได้ใช้
ก็ให้รางวัล ยามใช้ภรรยาก็มาหา ครั้นภายหลังก็จัดการศพให้

เมื่อเสร็จศึกแต่ละครั้งหรือมีชัยชนะมาก โจโฉไม่เคยละเลยเรื่องการ
ผูกพันให้รางวัลจะต้องมีการบำรุงขวัญและกำลังใจให้รางวัลแก่ทหารทุกคนตลอดนี้กับ
ไปหาทหารที่และความชอบทุกครั้งในนามสถานการณ์ปกติ โจโฉก็จัดเลี้ยงอาหาร
และแจกสิ่งของต่าง ๆ แก่ทหารเสมอเป็นการแสดงความใส่ใจ เพื่อให้กำลังใจโจโฉ
หาขุนนางและนายทหารไปพบปราสาทยังแข็งไต่ซึ่งสร้างใหม่ไว้แน่นน้ำเจียงหนิง โจโฉจัด
ให้มีการประลองอาวุธ หลังจากนั้นก็เลี้ยงอาหารและแจกผ้าแพรอย่างถ่อมละหนึ่งผืน
เพื่อบำรุงขวัญทหารให้กำลังใจอีกด้วย

โจโฉยังเห็นแก่ที่ที่มีความอดทนยิ่งนัก มักพูดเสมอว่างานสำเร็จเพราะ
ความสามารถของทหารทุกคน ทำให้ทหารมีกำลังใจและจงรักภักดี เห็นได้จากเมื่อ
เสร็จศึกมาเนิ่นๆ โจโฉกล่าวกับทหารว่า "เราเป็นชัยชนะครั้งนี้ก็อาศัยท่านทั้งหลาย"¹
แล้วให้นำให้รางวัลแก่ทหารทุกคน แม้แต่ผู้ถือหนังสือจากฝ่ายข้าศึกโจโฉก็มีรางวัลให้
ถึงคราวที่ขุนนางมีหนังสือมาหาโจโฉ ผู้ถือหนังสือก็ได้รับรางวัลเช่นกัน

กิตติศัพท์ความมีน้ำใจกว้างขวาง ไม่เห็นแก่ตัว เมตตาอารีและรักทหาร
โดยสุจริตของโจโฉนั้นเป็นที่เลื่องลือ โจโฉจึงมีที่ปรึกษาและทหารเอกที่มีสติปัญญา
และฝีมือไว้ใช้เป็นที่ไว้วางใจและเมื่อถึงคราวกับข้าศึกโจโฉก็ให้ทหารเหล่านั้นช่วยเหลือ
เพราะเคยแสดงความไว้วางใจต่อเขาก่อน ถึงตอนที่โจโฉแฉ่วไปกองแตกที่เซ้าบ่า ขงเบ้ง
ให้ทหารไปช่วยโจโฉ ทหารเหล่านั้นสามารถนำตัวโจโฉได้เพราะโจโฉเคยมีน้ำใจ
จะยกย่องเลี้ยงดูคนเป็นอย่างที่ดีมาก่อน การรู้จักขย่มปล่อยโจโฉไม่หักห้าม
แกล้งเบ้งไว้ แม้แต่ทหารฝ่ายข้าศึกโจโฉก็ไม่เคยทำร้ายเขาผู้นั้นยอมยกแอมโดยก็
เพื่อให้โจโฉเมื่อเสียวชิรชัย เสียหน้า ทหารเอกเหล่านั้นก็ช่วยกันช่วยมาช่วย

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 109

ราชการอยู่กับใจโจโฉความเหี้ยมว่า "ข้าพเจ้ารู้สึกถึงความหาญหาญมีใจกว้างขวาง
รักทหารโดยสุจริต ข้าพเจ้าจึงพาทหารทั้งปวงมาหวังจะทำการรบกับท่าน"¹
กรมโกลาเลี้ยงเป็นรักษาของเตียวไว้ใจโจโฉเป็นสยใจโจโฉในเที่ยวช่วงพักแรมเรียนเตียม
มีความเจ็บปวด มีกลิ่นที่ว่า "โจโฉมีใจโอบกอดอารีต่อทหารทั้งปวง ถึงผู้ใดมี
ผู้ใดละเลยก็ฆ่าแก่ใจด้วยความซอมแถมมิได้ขานมาแต่ผู้ใด คิดเอาราชการเป็น
ธรรมดา"²

จิวยี่ เว้นแ้วที่ซึ่งไม่มีความเห็นแก่ตัว ทุกครั้งที่ออกรบจิวยี่จะบัญชาการ
และรวมเป็นรวมภายในสมรภูมิเสมอโดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากลำบาก
เมื่อทหารทำความดีความชอบให้ปรากฏ จิวยี่ก็ให้รางวัล เห็นได้จากเมื่อ
ทำสงครามกับโจโฉ จิวยี่ให้ทำธงเป็นกองหน้าเขาปะทะกับทัพหน้าของโจโฉจน
แตกหนีไป จิวยี่ก็สั่งให้รางวัลแก่ทหารที่รับชนะและหลังจากเสร็จศึกโจโฉ
แล้ว จิวยี่ก็สั่งให้รางวัลแก่ทหารทุกคนเล็กครั้งหนึ่งเป็นการแสดงน้ำใจกว้างขวาง
ไม่กระดั้นเตี้ยแ้วนั้น ไม่ได้เพียงอย่างเดียวแต่รางวัลตอบแทนความเหนื่อยยากด้วย

เนื่องจากในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก มีบทบาทของจิวยี่ไม่มากนักและส่วนใหญ่
เป็นการแสดงความสามารถในการวางยุทธวิธี ดังนั้นคุณสมบัติในเรื่องความไม่เห็นแก่ตัว
จึงมีกล่าวถึงไม่มาก แต่จากเหตุการณ์ที่ยกมากล่าวข้างต้นนี้ก็สามารถวิเคราะห์ได้ว่า
จิวยี่เว้นแ้วที่ซึ่งไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้ใดทั้งกับมิตรและกับศัตรูไม่เบียดเบียน
และเกรงกลัวของทหารทุกคน

ซ่งเบ้ง เว้นแ้วที่ซึ่งไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้ใดทั้งกับมิตรและเพื่อน
ร่วมงาน ซ่งเบ้งแสดงความสะอาดสอาดส่วนตัวไม่บัญชาการรบในสมรภูมิด้วยตนเอง
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยพระเจ้าเล่าเจี้ยน ซ่งเบ้งออกบัญชาการรบในสมรภูมิ
ด้วยตนเองทุกครั้ง ทั้งยังร่วมรบศึกกับผู้ใดทั้งกับมิตรและกับศัตรูโดยลงโทษตนเองที่แพ้สงครามด้วย
ไม่ว่าอย่างไรให้เป็นความผิดของผู้ใดทั้งกับมิตรและกับศัตรูฝ่ายเดียว นอกจากนี้ยังเลี้ยงดูและให้รางวัลแก่

¹ เจ้าพระยาพระคลัง(หน) สามก๊ก เล่ม 2 หน้า 693

² ก. หน้า 464

รางวัลแก่ทหารทุกคนหลังจากที่มีชัยชนะศึกเพราะขงเบ้งถือว่าเป็นเพราะความสามารถ
ของทหารทุกคน เมื่อได้รับพระราชทานสิ่งของจากพระเจ้าเล่าเตี้ยน ขงเบ้ง
ก็ไม่ได้เก็บไว้เพียงผู้เดียวเท่านั้นแจกจ่ายแก่ทหารทุกคนเสมอ แม้แต่ทรัพย์สินส่วนตัว
ของเบ้งก็ยังสั่งให้นำมาแจก พฤติกรรมที่แสดงความไม่เห็นแก่ตัวของขงเบ้งนั้นเห็นได้จาก
การสั่งให้จัดเลี้ยงอาหารและปูม้าน้ำแก่รางวัลแก่ทหารทุกคนหลังจากประสบชัยชนะ
แล้วที่ทุ่งยกกองรวมทัพคราวที่ชนะศึกเบ้งเฮกและสุมาอี้กวน แม้แต่ทหารฝ่ายราชศึก
ที่จับเป็นเชลยในกองเบ้งก็เลี้ยงอาหารอย่างดีแล้วจึงปล่อยตัวไป ถึงคราวที่จับทหารเบ้งเฮก
และทหารสุมาอี้กวนเชลยในค่าย ขงเบ้งก็ไม่ไถ่ลงโทษแต่ปล่อยตัวปล่อยมือ
ยกกำลังออกมาและยังมีความเห็นใจบุตรภรรยาที่รอลอยอยู่ข้างหลัง ขงเบ้งจึงสั่งเลี้ยง
อาหารแล้วปล่อยตัวกลับ

เมื่อผู้ใดมีชีวิตแล้วขงเบ้งไม่เคยลืม ยังนึกถึงบุตรภรรยาของทหารเหล่านั้น
เห็นได้จากเมื่อเสร็จศึกเบ้งเฮก ขงเบ้งได้กราบทูลพระเจ้าเล่าเตี้ยนให้พระราชทาน
บำเหน็จรางวัลแก่บุตรภรรยาทหารที่เสียชีวิตในสมรภูมิ ทำให้ทหารทุกคนจงรักภักดีต่อ
พระเจ้าเล่าเตี้ยนและมีกำลังใจปฏิบัติราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต แม้แต่ผู้ซึ่งหนึ่งสี่
หรือห้าชั่วอายุ ขงเบ้งก็มีรางวัลให้ทุกคน ถึงคราวที่ฮ่องมาเจรจากับขงเบ้งแทน
เบ้งก็สั่งเป็นทหารของพระเจ้าโจยอบ แต่เปลี่ยนใจมาเข้ากับราชการอยู่กับขงเบ้ง
ขงเบ้งก็ให้รางวัลแก่ฮ่องมาเจรว่าน่าไว้วางใจ

เมื่อขงเบ้งยกทัพไปปราบเบ้งเฮกเจ้าเมืองมณฑลครั้งแรก พระเจ้าเล่าเตี้ยน
ให้หาเจก๋องแห่งเครื่องเสี้ยงไปพระราชทานขงเบ้ง หลังจากรับของพระราชทาน
แล้วขงเบ้งนำไปแจกจ่ายทหารทุกคนได้เอาไว้มากยิ่ง ทหารถึงดูกร่อนพระเจ้าเล่าเตี้ยน
ก็ให้มาตามหาสิ่งของสำหรับรับประทานแก่คนในกองเบ้งอีก ขงเบ้งก็นำไปแจกจ่าย
โดยถ้วนหน้ากันอีกแทน

ผู้ใดทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนแล้ว ขงเบ้งถือเป็นบุญคุณ
จะต้องตอบแทนทุกครั้งไป ไม่เคยไม่ตอบแทนเลยเปล่า ถึงคราวที่สุมาเจ้าน้องมีกอง
จับตัวเบ้งเฮกมาให้ ขงเบ้งก็กล่าวขอใจและแจกเสื้อผ้าเป็นรางวัลแก่สุมาเจ้าน้องและทหารทุกคน
ต่อมาเมื่อหาของติดกลอุบายจับเบ้งเฮกกับเบ้งฮวนจึงพาไปหขงเบ้งอีก ขงเบ้งก็ให้ทำเพื่อ

รางวัลแก่เลี้ยวทองและพรรคพวกเป็นจำนวนมากและตั้งเลี้ยวทองเป็นขุนนางผู้ใหญ่
ก่อนที่ขงเบ้งจะยกทัพไปตีเมืองลกเอียงนั้น ขงเบ้งไปตีเมืองเตียนชุยกับ
เมืองเซียงเพงก่อนเมืองเตียนชุย เลี้ยงชี่และเลี้ยงเซียนทายทหารในเจียงเตียนชุยโคตรวย
ขงเบ้งให้ยกเมืองทั้งสองไปสะกด ขงเบ้งก็ตั้งแทนโดยตั้งเลี้ยงชี่เป็นเจ้าเมืองเตียนชุย
ตั้งเลี้ยงเซียนเป็นเจ้าเมืองเซียงเพง ตั้งกันเซียงเป็นเจ้าเมืองเอกกวและให้ทำหนังสือ
รางวัลอีกมากมาย

เมื่อผู้ไต้บั้งคัมภีร์ราได้มีความลำบากเกิดครัน ขงเบ้งก็พยายามหาทาง
แก้ปัญหารวยเหลืออย่างถึงที่สุด ไม่ถึงจนใจ ถึงคราวที่ยกทัพไปปราบเบ้งเอ็ก
ทหารของขงเบ้งเป็นไปกันเป็นจำนวนมากเพราะไปตีฆ่าในลำธารแควสวน ขงเบ้ง
ทราบข่าวก็ตกใจรีบออกไปสำรวจภูมิประเทศหาวิธีแก้ที่ จนไปพบศาลแพทริกษากวน
ขงเบ้งจึงกระทำการสักการบูชาจนแพทริกษากวนเมตตามอกวิธีแก้ไขให้

เมื่อผู้ไต้บั้งคัมภีร์ราได้มีความนึกหรือบรองตกหน้าตี ขงเบ้งถือว่าเป็นความผิด
ของตนเองก็รีบโทษด้วยตนเอง ไม่ปล่อยให้เป็นความผิดของผู้ไต้บั้งคัมภีร์ราฝ่ายเดียว
เห็นได้จากเมื่อขงเบ้งยกทัพไปตีเมืองลกเอียงครั้งแรก มาเจอประมาทรักษากันเอง
ไว้มิได้จึงพ่ายแพ้มา ขงเบ้งสั่งลงโทษประหารมาเจอตามกฎด้วยการตีและตาม
ทัณฑ์มาเจอให้ไวด้วย แต่ขงเบ้งก็มิได้ลงโทษมาเจอเพียงอย่างเดียว ยังลงโทษ
ทัณฑ์ลงโทษในฐานะที่เป็นแม่ทัพใหญ่ซึ่งต้องรับผิดชอบด้วย โดยกราบทูลพระเจ้าเล่าจื๊อ
ให้ปลดตนจากตำแหน่งมาหาอุปราชเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่คนอื่นหลาย

ขงเบ้งยังคงเอาใจใส่ติดตามงานผู้ไต้บั้งคัมภีร์ราอย่างใกล้ชิด ไม่ทอดทิ้ง
ไม่ปล่อยให้ผู้ไต้บั้งคัมภีร์ราต้องรับภาระหนักอยู่ฝ่ายเดียว สิ่งใดที่ช่วยแนะนำทำให้
เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมแล้วขงเบ้งจะรับทำที่ใดไม่รีรอ ถึงคราวที่ขงเบ้งยกทัพขึ้น
ไปเกี่ยวข้องกับเลี้ยวฮัวและสั่งว่าถ้าเห็นทหารสุบวอดลงเบ้งกับเลี้ยวเอ็กไว้นั้นหนา
ก็ให้ทั้งสองคนเปิดหนังสือออกดูแล้วทำตามคำแนะนำ

เนื่องจากขงเบ้งเห็นว่าคงใช้เวลาในการตีเมืองลกเอียง ขงเบ้งจึง
ส่งทหารไปช่วยบรรณาการเพาะปลูกที่สวนต่าง ๆ เมื่อได้ผลผลิตก็ให้บรรณาการซึ่งเป็นเจ้าของ

ไว้สองส่วน ขอให้นักทหารทั้งสองส่วน การทำเช่นนี้ทำให้ราษฎรรักชงเบ้งมาก เพราะชงเบ้งไม่ได้มีบังคับกับเอาเหตุผลประโยชน์ฝ่ายเดียวแต่ลงแรงช่วยเหลือทำให้ได้ผลประโยชน์มากกว่าปกติ ถึงจะขอเบ้งไปให้ทั้งสองส่วน ราษฎรก็ไม่เคียดแค้นแบบประการใด ทั้งยังแก้ปัญหาคาชาดแคว้นเดิมของทหารได้อีกด้วย

เมื่อรู้ตัวว่าจะหมดอายุขัย ชงเบ้งก็มอบตำราความรู้ทั้งหมดที่ตนรวบรวม และจดไว้ในสมุดที่เรียกว่าสี่คัมภีร์ มีความสำคัญ หากใครสามารถอ่าน เรียน รักษาตำราของตนไว้ได้โดยไม่หลงวิชาความรู้ของคนอื่น ๆ และยังมีความเป็นห่วงคนที่ อยู่ข้างหลังโดยไม่คิดว่าการต่อสู้ในชีวิตคือการพบปะกันที่ของตนไปแล้ว ชงเบ้งยัง ทวาทิสนักยุทธศาสตร์ต่าง ๆ เขียนสั่งไว้หมดทุกเรื่อง เช่น เรื่องการปราบดาภิเษก การแต่งตั้งบุคคลให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และการป้องกันทัพศัตรู ทั้งยังเขียน หนังสือกราบทูลพระเจ้าเจ้าเสียนให้ผ่านรัชสมัยที่แห่งของพระองค์ที่อยู่ในเมืองหลวง นำเข้าทูลพระคลังไว้แจกทหารกองไปซึ่งแสดงให้เห็นถึงความใส่ใจกว้างขวาง ไม่เห็นแก่ตนและครอบครัว

พฤติกรรมของชงเบ้งที่ขบถกว่าทั้งหมัดนี้ ล้วนแสดงให้เห็นว่าชงเบ้ง มีคุณสมบัติของผู้นำในด้านการไม่เห็นแก่ตัวอย่างเด่นชัด เพราะพฤติกรรมเหล่านี้ เป็นการแสดงออกซึ่งความเสียสละที่ใส่ใจกว้างขวาง มีความเมตตาพยานถึงผู้อื่น และร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้อื่นทั้งคัมภีร์ หากความดีความชอบใหญ่โตทั้งคัมภีร์หาไม่เอา ความดีสี่คัมภีร์ฝ่ายเดียว

สุมาลี เป็นแม่ทัพที่ปราศจากความเห็นแก่ตัว เห็นได้จากที่ไม่ยอมหา ความสะดวกสบายหรือความสุขส่วนตัว เมื่อมีศึกสงครามก็อาสาไปรบป้องกันบ้านเมือง ทุกครั้งและไม่ย่อหย่อนในความงานหรืออยู่ใกล้กับคัมภีร์ของเขาดูเหมือนจะยากและแก้ปัญหาคาชาด ลำพัง ไม่เอาความดีสี่คัมภีร์เพียงผู้เดียว เห็นได้จากเมื่อชงเบ้งยกทัพไปตีเวียงลกเอี้ยง ครั้งที่สาม ขณะนั้นชงเบ้งกำลังลอบยักยอกกับ เกียวคัมไค้อคนสวนสุมาลีหลายครั้งเพื่อชัก ดูงทหารตามไปตีทัพชงเบ้ง สุมาลีเห็นว่าไม่สามารถจะห้ามเกียวคัมไค้ไว้จึงอนุญาตให้ไป แต่ก็ไม่ได้ออกยืมให้เกียวคัมไค้ไปทำการตามลำพัง สุมาลีมีความเป็นห่วงจึงบอกทหารใน กองหนุนตามไปช่วยด้วย

คราวที่โจจีนไปรักษากันจำกัปล้องกันที่ขงเม้ง ^{๒๖} สุม่าอู๋หาโจจีนมี
 ความประมาทไม่เชื่อฟังผลกว่าขงเม้งคงยกทัพมาตีทางค้ำถันแน่นอน ^{๒๗} สุม่าอู๋จึงมี
 ความเป็นห่วงเกรงโจจีนจะเสียที่ขงเม้ง จึงยกทัพตามไปช่วยโจจีนได้ทันเวลาพอดี
 ✓ เมื่อสุม่าอู๋ยกทัพไปปราบชนก่อกองขุนเจี้ยนและยึดเมืองเซียงเป้งกับเมืองเลี้ยวกั๊ง
 ไถ่นั้ สุม่าอู๋ได้นำทรัพย์สินเงินทองในคลังมาแจกทหารทุกคนเป็นรางวัลเพราะกว่าจะ
 เข้ายึดเมืองไถ่นั้ทหารทุกคนต้องประสบความทุกข์ยากลำบากเพราะอุทกภัยนานถึง
 เกือบสาม พฤศจิกายนเวลานี้แสดงให้เห็นถึงความเล่ห์เหลี่ยมกว้างขวางไม่ตระหนี่เห็นใจใคร
 ไม่เก็บผลประโยชน์ไว้เฉพาะตนและบรรลุลกโทษนั้น

คุณสมบัติของสุม่าอู๋ที่ความไม่เห็นแก่ตัว มีกล่าวไว้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น
 แต่ก็พอจะอนุมานได้ว่าสุม่าอู๋คงเป็นแน่แท้ที่ไม่เห็นแก่ตัว เพราะทุกครั้งที้ออกรบ
 สุม่าอู๋ไม่เคยเอาเปรียบผู้ใดทั้งกับบัญชาและแจะรวมทุกขรรณสุขกับผู้ใดทั้งกับบัญชาเสมอ

สรุปผล อภิปรายผลและขอเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษารวบรวมเรื่องต่าง ๆ ที่มีเจ้าพระยาพระคลัง(หน)นี้ มีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการนำทหารของตัวละครที่เป็นแม่ทัพเอก ตามคำร่ำการนำทหารในปัจจุบัน

จากผลการวิเคราะห์ สรุปได้ว่าตัวละครที่เป็นแม่ทัพเอกทั้งสี่ตัวได้แก่โจโฉ จิวยี่ ซงเม้งและซุนเกี๊ยะ มีความสามารถในการนำทหารเพราะทุกคนมีคุณสมบัติของ ผู้นำทหารครบทั้ง 14 ประการตามเกณฑ์ดังนี้

1. มีถ้อยทีถ้อยอาศัยหรือลักษณะนำทางที่ดี คือมีความสง่างามผิวยาวไกล วางตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์ทุกอย่าง มีวาทะ การใช้ภาษาไพเราะ น่าศรัทธา เชิดชว แดงกายสะอาดเรียบร้อย

2. มีความกล้าหาญ ถือการกระทำสิ่งที่ยากลำบาก เสียอันตรายต่อชีวิต มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเองไว้ได้ทุกสถานการณ์และยังกล้าเผชิญ ความจริงทุกอย่าง กล้ารับผิดชอบ โทษและคำตำหนิตัวเอง

3. ความเฉลียวฉลาด คือสามารถกลบเกลื่อนใจหรือตัดสินใจได้ทันเหตุการณ์อย่าง ถูกต้องเหมาะสมกับเหตุการณ์ ปราศจากความลังเลใจ

4. กระทำตนให้ผู้อื่นไว้วางใจเชื่อถือได้ คือการปฏิบัติตนให้เหมาะสม แก่การได้รับความไว้วางใจเชื่อถือ ทั้งจากผู้นับถือนับญาติ ผู้ร่วมงานและผู้ใฝ่ฝันกับญาติ

5. มีความอดทน คือมีร่างกายและจิตใจเข้มแข็ง สามารถต่อสู้ในฝ่า ความยากลำบากต่าง ๆ เพื่อให้งานสำเร็จจุดมุ่งหมายได้ครบถ้วน

6. มีความกระตือรือร้น คือมีความสนใจงานอย่างจริงจัง มีทัศนคติที่ดี และตั้งใจปฏิบัติงานด้วยความขยันหมั่นเพียร

7. มีความรักเริ่ม คือการหาทางพัฒนางานที่ตนรับผิดชอบให้เจริญ
และสืบทอดการเหล่านั้น

8. มีความซื่อสัตย์สุจริต คือเป็นคนที่ซื่อสัตย์ ยึดมั่นในการกระทำ
คุณงามความดี มีใจจะก่อความเจริญใจก่อกองงาน เห็นที่ วาจา บุคคล
กระทำที่ทั้งก่อนและหลังบุคคลอื่น

9. รู้จักใช้ดุลยพินิจ คือมีการตัดสินใจที่ถูกตอ้งโดยเปรียบเทียบข้อเท็จจริง
และการหาหนทางแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

10. มีความยุติธรรม คือไม่เอื้อเฟื้อหรือถ่วงอ้าเอียง ทั้งการลงโทษ
และให้รางวัล

11. มีความรู้ คือมีการศึกษากันคว้าในวิชาที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงานเป็น
อย่างดี และมีความรอบรู้ในวิชาที่เกี่ยว ๆ กัน

12. มีความจงรักภักดี คือมีความรักอย่างจริงจัง มีความสามัคคีในหมู่คณะ
และจิตใจใสต่อประเทศชาติ กองทัพ หน่วยงาน ผู้นำ ผู้บังคับบัญชา
ผู้ให้พระคุณ ผู้ร่วมงานรวมทั้งผู้บังคับบัญชาด้วย

13. ความแนบเนียน คือสามารถร่วมงานกับผู้อื่นโดยไม่เกิดการขัดแย้ง
มีไหวพริบ กระทำการทุกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

14. ไม่เห็นแก่ตัว คือหลีกเลี่ยงการหาผลประโยชน์ ความสะอาดศรัทธา
ความสุจริตใจ ความเคารพในสิทธิโดยไม่ทำสิ่งใดให้ผู้อื่นเดือดร้อน
เนื่องจากกลัวจะกระทบกับผลประโยชน์ไม่เท่ากัน พฤติกรรมที่แสดงให้เห็น
คุณสมบัติของผู้ให้พระคุณและเคารพต่อกัน อันเป็นผลทำให้บุคลากรเห็นคุณค่า
และความสามารถในการนำพาของแม่ทัพเอกทั้งสี่แตกต่างกันไป ด้วย ท้าวจะ
บางท้าวจึงอาจมีคุณสมบัติเด่นมากตามใจหรือความชอบใจ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมด้านการนำทหารของตัวละครทั้ง 4 ตัว ได้แก่ โจโจ โจวี่ ชงเบ้งและซุนเก็กนั้นจะพบว่าผู้แต่งได้เน้นคุณสมบัติของคนการนำทหารของตัวละครแต่ละตัวต่างกันถึงแม้ว่าตัวละครทุกตัวจะมีคุณสมบัติของผู้นำทหารครบทั้ง 14 ประการ สำหรับโจโจนั้นเป็นตัวละครซึ่งมีบทบาทมากที่สุดจัดเป็นแม่ทัพซึ่งมีคุณสมบัติเด่นด้านความริเริ่ม กล้าหาญและอดทน สามารถพัฒนาตนเองจากทหารเกณฑ์ธรรมดาคนหนึ่งจนมีตำแหน่งเป็นมหาอุปราชและพระเจ้าวรวงศ์ตามลำดับ ทั้งนี้ในขณะนั้นบ้านเมืองกำลังอยู่ในสภาวะจลาจล มีผู้คิดตั้งตัวเป็นใหญ่หลายคน แต่เป็นเพราะโจโจมีความริเริ่มอยู่เสมอ จึงทำให้ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากเจ้านาย ผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา นอกจากนี้โจโจยังมีความกล้าหาญและอดทนอย่างยากที่จะหาแม่ทัพคนอื่น ๆ หักเทียมได้ ส่วนโจวี่นั้นเป็นตัวละครที่มีบทบาทน้อยที่สุดในจำนวนตัวละครที่เป็นแม่ทัพเอกทั้ง 4 ตัว แต่โจวี่ก็มีคุณสมบัติเด่นด้านมีความริเริ่ม สามารถวางยุทธวิธีจะทำให้โจโจพ่ายแพ้ในการทำยุทธการได้ แม่ทัพที่สำคัญอีกคนหนึ่ง คือชงเบ้งซึ่งมีคุณสมบัติเด่นด้านมีความรู้ ชงเบ้งสามารถเอาชนะข้าศึกจนทำให้เขาที่ตั้งตัวเป็นใหญ่ได้ก็เพราะการมีความรู้ละเอียดถี่ถ้วนกว่าแม่ทัพทุกคนในเรื่องเดียวกัน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปและได้ฉายาว่าผู้หยั่งรู้ผ่านหาสมุทร ส่วนซุนเก็กนั้นแม่ทัพซึ่งมีคุณสมบัติของผู้นำทางทหารเด่นชัดในด้านการอดทนมากเป็นพิเศษ จะเห็นได้ว่าซุนเก็กสามารถพิชิตชงเบ้งซึ่งมีความรู้มีสติปัญญาความกล้าหลักแหลมเฉียดฉิวมากกว่าที่ผู้ใดจะเทียบได้ก็เพราะความอดทนอย่างเปี่ยมของของตน ชงเบ้งจึงไม่สามารถตีเมืองฮกเกียงได้ ทั้งที่ยกทัพไปถึง

6 ครั้ง

เมื่อเห็นว่ายิ่งกว่าตัวละครทั้ง 4 ตัว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เพิ่มไม่แพ้ตัวใด โดยที่พฤติกรรมซึ่งก็กล่าวหาความเป็นผู้นำที่ดีได้แก่

1. ความเกียจคร้าน
2. ลุ่มหลงอิศตรี
3. บีโรกับเปียดเปียด
4. สนับสนุนการก่อกวน

5. รักสันโดษ 6. ชี้อาตมา¹ จึงสรุปได้ว่าวรรณคดีเรื่องสามก๊กนั้นแม้จะแต่งมานานมากแล้วก็ตามแต่พฤติกรรมของตัวละครทุกตัวก็ยังสามารถนำมาเป็นแบบอย่างได้จริงในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมกัณฐกผู้นำทหาร

ชกเสนอแนะ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมกัณฐกผู้นำทหารของตัวละครที่เป็นแม่เหล็กในวรรณคดีเรื่องสามก๊กแล้ว พบว่าในวรรณคดีเรื่องนี้มีเรื่องที่น่าสนใจอีกหลายกัณ

1. น่าจะศึกษาพฤติกรรมที่นำเอาความแค้นใจมาของตัวละครอื่น ๆ ในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก เช่น เล่าปี่ ขุนกวน กวนเสียว ทั้งโกะ
2. น่าจะศึกษาเปรียบเทียบคุณสมบัติของผู้นำทางทหารในวรรณคดีเรื่องสามก๊กกับเรื่องราชาธิราชเพราะแปลโดยผู้แปลเหมือนกันและเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิชัยสงครามเหมือนกัน
3. น่าจะศึกษาวิเคราะห์คุณสมบัติการนำทางทหารในวรรณคดีเรื่องสามก๊กว่าสามารถนำมาเป็นแบบฉบับในการอบรมสั่งสอนผู้เป็นทหารในปัจจุบันได้หรือไม่

បរាជ័យ

บรรณานุกรม

กริทธิ นี แชนทล คำราชบัญสกรรมของขุนและเงาคี แปลและเรียบเรียง

โดย พิชัย วาสนาสง บุษราคาสัน 2521, 309 หน้า
กีกฤณี ปราโมช,ม.ร.ว. เมงเฮก พิมพ์ครั้งที่ 3 คลังวิทยา 2503,
241 หน้า

_____ สามก๊กฉบับนายทุน โจโฉนายกคตลอดกาล คลังวิทยา 2500,
506 หน้า

โศกี แพร่พันธุ์ สามก๊กฉบับนิพนธ์ โดยชาชลม (นามแฝง) ยุติศึกษา
2507, 2 เล่ม

บุญ คำราชบัญสกรรม แปลโดย เสกียร วีรกุล พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพ รศ.เอกสุนทรนิตินันท์ (สอน นิตินันท์) ณ
เมรุวัดกุฎศรัทธาวัน วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2510
โรงพิมพ์สุรสา 2510, 97 หน้า

_____ คำราชบัญสกรรม แปลโดย เขียวชัย เลื่อนวรเมธ รวมสาม
2526, 114 หน้า

ณรงค์ สิวสวัสดิ์ ผู้นำการเมือง ไพบูลย์พานิช 2523, 132 หน้า

คำรณรานุกาญ, สมเด็จพระพระยา ตำนานเรื่องสามก๊ก โครงการพัฒนา
การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2504, 94 หน้า

พริช เป่งวิทยา, พ.อ. การนำทหาร เอกสารประกอบการสอนวิชาทหารนำทหาร
ชั้น 3 และ 4 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ม.ป.ป. 2 เล่ม
อัคราเน

_____ จิตวิทยานำ รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์ 2522, 662 หน้า

ธรรมาศ ไชยฤทธิ มณเฑียรธรรม พิมพ์ครั้งที่ 3 โอเคียนสโตร 2524,
427 หน้า

เนียรดี เดชะวณิช ปรัชญานิพนธ์และตัวประวัตินาง รวมสาม 2524,
248 หน้า

_____ สามก๊กปริทัศน์ พิมพ์ครั้งที่ 3 บำรุงสาม 2523, 276 หน้า
บุญเหลือ เพ็ญสุวรรณ, บ.อ. หัวใจของวรรณคดีไทย ทุนแบบถวาย
ทางวิชาการ โครงการทำวิจัยกรมการศึกษานโยบาย ศึกษาศาสตร์
แห่งประเทศไทย 2514, 156 หน้า

บัญชา แก้วเกตุทอง, พล.ต. ผู้นำการบริหาร โครงการทำวิจัย
รวมการที่ 60 2523, 192 หน้า

บำรุง สุวรรณรัตน์ วิเคราะห์การใช้วรรณกรรมเพื่อส่งเสริมความมั่นคงภายใน
ประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปริญญานิพนธ์
การศึกษานโยบายศึกษานโยบายศึกษานโยบาย วิชาประวัติศาสตร์ 2520,
119 หน้า อักษรภาพ

ประสิทธิ์ มโนชัยวิบูลย์ สามก๊ก : การศึกษาเปรียบเทียบ วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกวิชาภาษาไทย 2510, 276 หน้า

นิยะ สุวรรณรัตน์, พล.อ. เรียบเรียงและบรรยาย จิตวิทยาประยุกต์
เอกสารบรรยายพิเศษโรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ หน้าที่ 24
พ.ศ. 2522 - 2523 ม.ป.ป. 46 หน้า อักษรภาพ

เบื่อง วนกร ประวัติวรรณคดีไทย พิมพ์ครั้งที่ 7 ไทวันสหภาพ 2515,
446 หน้า

พระคัง(หม), เจ้าพระยา สามก๊ก สืบสายบรรณาการ 2515, 2 เล่ม
บุญเหลือ เพ็ญสุวรรณ, พระบาทสมเด็จพระ "ลาวี" บทละครนอกพระราชนิพนธ์
รัชกาลที่ 2 สืบสายบรรณาการ 2504, 711 หน้า

รัตนชัย สัจจรักษ์ อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศในวรรณกรรมไทย ฉบับพิมพ์
แก้ไขใหม่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2524, 395 หน้า

วรรณคดีสโมสร ประกาศวรรณคดีสโมสร ลงวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2457

วิจารณ์ วรุตตวงกูร ศิลปศาสตร์สำหรับผู้ เอกสารประกอบการสอน

วิชาหน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ม.ป.ป. 229 หน้า อักษรนำ

วิสิษฐพุทธศาสตร์, พ.ศ. และคำเกิง อภิชาตบุตร, พ.ศ. จิตวิทยาชั้นสูง

กรมแผนกบริหาร 2492, 281 หน้า

ฉัตร โรจนาทะ, พ.ศ.อ. การวิจัยสังคมวิทยา ในวารสาร 2519, 90 หน้า

สินธุ ทัศนวิภากร และกันตชัย สัจจกันท์ วรรณคดีเปรียบเทียบ พิมพ์ครั้งที่ 3

มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2523, 450 หน้า

สังข์ ทัศนชัย วิจัยสังคมวิทยา พิมพ์ครั้งที่ 2513, หน้าไม่ติดต่อกัน

Auren, Uris. Techniques of Leadership. New York, McGraw-Hill, 1935, 239 p.

Ordway, Tead. The Art of Leadership. New York, McGraw-Hill, 1935, 308 p.

วิเคราะห์ความสามารถในการนำทหารของแม่ทัพเอกในวรรณคดีเรื่องสามก๊ก
ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

บทคัดย่อ
ของ
พันโทหญิง หัตถ์ศรี โสมะเกษมทิน

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
พฤษภาคม 2529

บทคัดย่อ

ปรัชญาในหนังสือมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการนำพาของตัวละครที่เป็นแม่ทัพเอกในวรรณคดีเรื่องสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง(หน) ตามการนำพาทหารในปัจจุบัน โดยมีเกณฑ์ 14 ประการ ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่หรือลักษณะทาง ความกล้าหาญ ความเด็ดขาด ความไว้วางใจได้ ความอดทน ความกระตือรือร้น ความริเริ่ม ความมีศักดิ์ศรีชีวิต ความมีคุณสมบัติ ความยุติธรรม ความรู้ ความจงรักภักดี ความแนบเนียน ความไม่เห็นแก่ตัว

ผลการศึกษาค้นคว้าตัวละครที่เป็นแม่ทัพเอกทั้งสี่ตัวได้แก่ โจโฉ จิวยี่ ซ่งเป้งและสุมาอี้ทางศึกษาค้นคว้าของผู้นำทางทหารครบถ้วนทั้ง 14 ประการ เพียงแต่มีมากน้อยต่างกันตามบทบาทของตัวละคร ตัวละครที่มีบทบาทมากที่สุดคือโจโฉ น้อยที่สุดคือจิวยี่ นอกจากนี้ยังเน้นคุณสมบัติเด่นของตัวละครแต่ละตัวต่างกันกล่าวคือ โจโฉเป็นผู้นำทางทหารที่มีคุณสมบัติเด่นด้านความริเริ่ม กล้าหาญและอดทน จิวยี่มีคุณสมบัติเด่นด้านความริเริ่ม ซ่งเป้งมีคุณสมบัติเด่นด้านความรู้และสุภาพมีคุณสมบัติเด่นด้านความอดทน

พฤติกรรมของตัวละครที่เป็นแม่ทัพเอกทุกตัวสามารถนำมาเป็นแบบอย่าง ข่างผู้นำทางทหารได้ในปัจจุบัน

AN ANALYTICAL STUDY OF THE COMMANDERS-IN-CHIEF'S MILITARY LEADERSHIP
IN SAMKOK BY CHAO PRAYA PRA KLANG (HON)

AN ABSTRACT

BY

LTC TASANASEE SONAKASETTRIN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
February 1986

Abstract

The purpose of this thesis was to analyse the Commander-in-Chief's military leadership in SAMKOK by Chao Praya Pra Klang (Hon). According to the treatise on military leadership at present, there are 14 desirable traits; pleasing appearance, courage, decisiveness, dependability, endurance, enthusiasm, initiative, integrity, judgment, sense of justice, knowledge, loyalty, tact and unselfishness.

The finding were that the four Commanders-in-Chief in SAMKOK : Jocho, Chiew-yee, Khongbeng and Suma-i had all 14 military leadership traits but the fact that each had more or less depended upon his role in the story, Jocho had a major role while Chiew-yee had a very minor role. Moreover the author emphasized the distinguished prominent characteristics of each character as follow: Jocho had superb military leadership, initiative, courage and endurance. Chiew-yee was known for his initiative, Khongbeng for his wisdom and Suma-i for his endurance.

The behavior of all the Commanders-in-Chief could be considered as model of military leadership of to day.